
INRI
AVE · QVE · DE · CRVCE · SVSCEPISTI

A

L

SOC

An

PAT

TR

Apud

ANNVÆ LITTERÆ SOCIETATIS IESV,

ANNI CIↃ. IↃC. IX.

AD

PATRES ET FRATRES EIVSDEM SOCIETATIS.

[illegible] Camald. In Insula [illegible]

DILINGÆ,

Apud Viduam Ioannis Mayer.

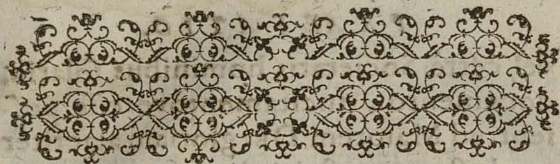

IN

Mil

curand
luntati
sim stu
manda
necni
solent

PRÆFATIO IN ANNVAS TRIVM ANNORVM LITTERAS,

Millesimi sexcentesimi noni, decimi, vndecimi.

IN TANTA OPINIONUM varietate, quæ de modo Annuas nostras cõscribendi passim multæ volant, id mihi vnicè curandum existimaui, vt eorum me voluntati, quibus meam debeo, quàm possim studiosissimè accommodarem. Demandatum erat, vt scriberem breuiter; nec nisi ea solum, quæ vel à consuetis insolentiâ, aut nouitate aliqua variarent,

vel certè Societatis hominibus ſolatio, documento, incitamentóve eſſe poſſent, ad Maiorem Dei gloriam alacriter pro Inſtituti noſtri ratione futuris quoq; annis procurandam. Et verò ſuadere id ipſum quoque videbatur ratio. Nam cum non rudibus, ſed ſapientibus tantum viris hæ deſtinandæ forent litteræ, non videbam ego quidem, vbi proprium magis locum habere aut poſſet, aut deberet, quàm hîc, tritum illud, *Sapienti pauca.* Accedebat amuſſis ex Vrbe data, quam non ſequi religio fuit; quæ eiuſmodi: *In ſingulis Collegijs omittentur, aut breuiſſimè tangentur, quæ communia ſunt, & vbique à Noſtris fieri conſueuerunt quoad Confeſſiones, Conciones, Lectiones, Congregationes, Viſitationes &c. recenſebuntur tamen ex his, quæ aliquid ſingulare continent pro ædificatione, & quod memoria dignum ſit.* Secundum hanc igitur regulam ac normam multa neceſſariò videbantur inducenda, multa reſecanda, multa breuiori ſtylo tranſmittenda, quandoquidē pluribus in locis ſimilium rerum narrationes abundarent. Magna ea ipſa quidem ac præclara non ignoro, ſed iam

quæ

(quæ DEI gratia eſt) ita terrarum vbiuis vulgaria tritáque Noſtris, vt ea ſcribere ſit oleum ac operam perdere. Quid enim amabo adultâ iam quodammodo Societate neceſſarium adeò in ſingulis, vel Domicilijs, vel Prouincijs recantare per tot annos audita iſta? *Aegrotos inuiſos, vacillantes in fide confirmatos, luſtrata ergaſtula, Noſocomia, Ptochodochia: Reos ad ſupplicium animatos: Pauperes corrogata ſtipe adiutos: mæſtis ſolatia, dubijs conſilia, auxilia miſeris & ærumnoſis præbita: ſublatas vſuras: exacta proſtibula: rixas & ſimultates compoſitas: famæ pecuniæq; reſtitutiones procuratas: prauos ritus abolitos, probas conſuetudines inductas: libros infames, obſcænos, hæreticos combuſtos: ſuperſtitiones magicas & aniles paſſim fabulas abrogatas: rudes Chriſtiana doctrina, ſceleratos bonis moribus imbutos:* vel tum etiam illa, magis quodammodo familiaria nobis: *Actiones in Theatro, Declamationes in Gymnaſio, Diſputationes in Academia habitas: ad varias Religiones multos ex noſtra diſciplina tranſgreſſos: data factáque Exercitia more Societatis, ſupplicationes decretas:* hæc, inquam, & id genus ſexcenta ſingulis locis monere, atque inculcare

quid attinet, cum ea Instituti nostri ratio à nobis exigat, & fieri à Nostris quotidiè non tam nouum sit, quàm notum; nec tam admirabile fortasse, quàm necessarium? Quare tametsi nonnulla Domicilia ob euentuum singularium raritatem, vel omnino prætereantur, vel ex itinere veluti vix salutentur, erit illa profectò satis magna vniuscuiusq; laus commendatióque, tantum de quouis illorum tacuisse Scriptorem, quantum sufficeret ad Societatis nomen atque existimationem conseruandam, antiqua si narrare voluisset. Quod si nonnemo tamen esset, qui posteritati ab sua quoque parte consuli vellet, & rerum nunc quamuis notarum futuro ignoranti fortasse sæculo monumenta relinqui, meminerit ille, præter has litteras ipsa Autographa peruictura eò vsque saltem, dum historia Societatis per hos ipsos annos eat, à qua si quid memoria dignum videbitur vspiam, non credo negligetur. Cæterum de alijs nonnullis breuiter vt moneam, neminem imprimis puto offendet facilitas & candor dictionis minimè traiectæ aut fucatæ:

catæ: quem quidem eouſque neceſſarium hac in materia exiſtimaui, vt (ne quid diſſimulem) etiam affectarem: litteræ enim conſarcinandæ fuerant, non historia deducenda: in quibus litteris illud conatus ſum, ſi non aſſecutus, vt ſenſus abſque labore multo obuius eſſet cuiuis: quandoquidem vt bonæ memoriæ Franciſcus Benzius in quadam annalium ſuarum præfatione loquitur: *Hæc ſemel tantum & ſuper menſam leguntur.* Quod ſi tenebras ſcopulóſve nihilominus paſſim reperiet lector, adeóque ſcribentis diligentiam facemque requiret, non pudebit reſpondere, quod diſertiſſimum Societatis noſtræ virum ſimili in cauſa argumentóque ſcripſiſſe lego: *Id me quoque perſpexiſſe, maluiſſéque illa ſic reddere, quàm quando planiora facere non potui, Patres Fratréſque earum rerum quantacunque cognitione defraudare.* Maiorem interim ſemper rei habendam rationem iudicaui, quàm verborum: quanquam in neutro id mihi ſumpſerim, vt quod Commentarij Prouinciarum tam liberaliter benéque ſuggererent, id abſque delectu protinus aſpernarer: facilius aliquam

ſtyli inconſtantiam ſubinde ferendam ratus, quàm vel ſensûs, vel rei, vel operæ, quàm mea ſit, melioris iacturam. Simile quid (vt exemplum accipias) notabis in nummorum rationibus, quas alibi per aureos, florenos, philippeos; alibi per ſeſtertia, libras, denarios inſtitueram: tametſi enim vetus illa ſeſtertiorum, librarúmque ratio iniri facilè potuiſſet, & ad noſtram monetam accommodari, placuit tamen certas ob cauſas, cuiq; ſuam relinquere numerandi rationem. Sed & ea capita, quorum generalem rationem principiò cuiuſque Prouinciæ iniuimus, ita conſtituta ſunt, vt non omnia proculdubio complectantur, quæ à Collegijs facta, ſed tantum ea, quæ notata: adeóque mirari neminem velim, ſi V. G. alicubi quadraginta tantum, aut quinquaginta Confeſſiones generales inſtituiſſe; ſeptem octóve Aſcetica noſtra tractaſſe: decem aut viginti in gratiam redijſſe ſignentur à nobis, cum plures plerumque fuiſſe omninò probabile ſit. Enimuerò habuerunt vtique non minus ſuas cauſas illi, qui ſimilium rerum exactiorem ſupputationem non
feceʼ

fecerunt, quàm ego, qui plures non collocaueram. De numero autem personarum signando hæc scripta accepi monita: *Principio annuarum cuiuslibet anni ponetur numerus omnium Nostrorum, qui eo anno in Prouincia vixerunt: quot ex illis Sacerdotes, Præceptores, Scholastici, Coadiutores temporales: quot eo anno admissi in Societatem: quot mortui: non erit necesse postea in singulis Collegijs eadem quoad personas illius Collegij repetere.*

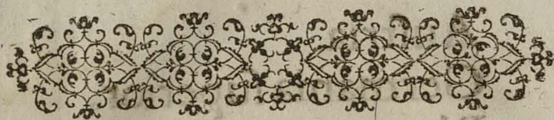
Itaque Socij omnes in Classes quinque erant redigendi, quemadmodum in tabulis nouo quidem modo de voluntate & consilio Præsidum nostrorum feci. Sicubi verò quarundam classium foruli vacant, aut cum numero, qui vniuersim positus est, non vsquequaque consonant partes singulæ, veniam precor, siue mihi, qui cùm alijs vtique in rebus, tùm in computando errare potui: siue illis, quorum Autographa aliter ad me non peruenerunt.

Complectitur ergo annus millesimus sexcentesimus Nonus Prouincias tantum octodecim: Decimus, viginti:

Vndecimus tres amplius: reliquæ, cum missæ non fuerint, nec in numerum venire, nec typum potuere.

SYLLABUS PROVINCIARUM ANNI CIϽ. IϽC. IX.

Beatificatio B. P. N. IGNATII.

PROVINCIÆ.

Lusitania.
Toletana.
Sardinia.
Francia.
Aquitania.
Lugdunensis.
Tolosana.
Belgica.

Au-

Austria.
Germania superior.
Rhenana.
Polonia.
Lithuania.
Aragonia.
Boetica.
Peruuium.
Insulæ Philippinæ.
Mexicum.
Vita Michaëlis Ayatumi, Adolescentis Indi.

CELE-

CE

BE

NIS

C

SOC

cis tot

do prin

dit

quasi cu

CELEBRITAS BEATIFICATIONIS B. P. N. IGNATI, SEV Cultus & lætitiæ signa A SOCIETATE, nostrisq; passim amicis toto ferè terrarum orbe edita; quando primus Ordinis nostri parens ac conditor à PAVLO V. Pont. Max. BEATVS est renunciatus.

NTEQVAM vniuscuiusq; prouinciæ res ordine persequerer, operæ pretium existimaui, ad fastidium intercalaris narrationis imminuẽdum, in vnum locum & quasi cumulum conijcere, quidquid vbique terrarum,

rarum, vel à socijs, vel ab alijs nostri amantibus hominibus, piè honorificéq; ad pompam fuisset institutum; quando IGNATIVM Ordinis nostri antesignanum & caput, notâ beatitatis ab eo, qui poterat, insignitum acceperunt. Feciq; hoc, si minus necessitate, exemplo certè permotus, quòd idem non malè quarundam prouinciarum scriptores aduerterim factitasse. Seruabitur itaq; ordo locorũ, qui & reliquis in Annalibus erit; Annorum perinde seruari hoc quidẽ argumento non potuit; cùm alia loca citiùs, seriùs alia, lætitiæ pietatisque suæ signa prodiderint; quandoquidem nec eodem tempore in prouincias nuncius huius rei potuit deuenire; nec ab omnibus apparatus necessarius tam citò fieri: pleræque autem Anno millesimo, sexcentesimo, decimo, diem B. IGNATII primò festum celebrârunt: pauciores nono.

I. QVAMPRIMVM igitur eo anno certis nuncijs accepêre Siculi, optimum parentem IGNATIVM à Summo Pontifice inter Beatos Cælites nominatum, conceptam animo lætitiam, & in eum virum venerationem, multis argumentis testari voluerunt. Panormi perillustris Tragœdia ad plausum data est, Almyra Saracenorum tempore Siciliæ Tyrannus; in ipsâ videlicet Collegij Aulâ; quæ, Magnificis vndique conuestita aulæis, res à B. IGNATIO gestas, vario epigrammate, emblematéque expressas, exhibebat. Sodales Parthenij in atrio nostro montem quendam ex lapidibus, ad Serrati illius formam, erexêre; in quo IGNATII statua, flexis ante B. Virgi-

nem poplitibus, vota nuncupabat. E regione Manresæ vrbem opposuêre, in quâ altera eiusdem Beati statua, cæleste spectaculum admirantis, erat collocata. In vmbilico atrij tres fontes manabant, eo ingenio, vt cælestem vnus machinam, omnesque eius orbes, ad naturæ propè inuidiam moueret: alter verò stellam; tertius malum punicum: illa radijs, hoc apice, aquam emitteret. Deliciæ ista oculorum erant; aures musici concentus ad omnes atrij fenestras dispositi demulcebant; vnde & bellica pendebant insignia complura; totâ ciuitate, ipsóque adeo prorege ad spectaculum confluente. Patres Carmelitani DEIparæ imaginem, multis insignem miraculis, ad nostram adduxerunt ædem: Parochi, quorum in templis rudem ætatem Christianis præceptis imbuimus, longos instituêre versus ac ordines: præcedebant nobiles adolescentes, auro exornati, equis portati, variaque Beati insignia præ se manu ferentes: sequebantur mille admodùm ex reliquo discipulorum cætu Io Ignati ingeminantes: Erant hi lauro coronati, palmasque manibus gestabant: Atque ita suum quæque curia munus, cum insignibus, Beato offerebat. Illa etiam, quæ publicis arcetur custodijs, sodalitas licet vincta, teneri tamen non potuit; quin suum quoque è carcere munus symbolumque honoris submitteret. Inde datum Drama de eodem BEATO: cuius iucunda adeò dulcisque per multos dies fuit memoria, nil vt aliud ferè omnium ore ac sermone, celebraretur.

II. His gemina ferè Professa Mamertinorum domus habuit; & singularia quædam. Simul enim à P. Præposito nobilissimus Magistratus hac de re factus est certior, vt declaret, quo nostram Societatem animo complecteretur; quingentos mox aureos liberalissimè, in festi diei apparatum, transmisit. In primam vespertinam precum pompam prodière cum Illustrissimo Archiepiscopo Senatores magno procerũ, optimatum, equitumque comitatu: tùm etiam PP. Cappucini, Minimi, alij ex Augustinianâ familia religiosi viri: quos omnes militum cohors insignibus suis exculta supplicabundos anteibat; atque hi fistularum puluere erumpẽte; illi accensis funibus suam publicè declarabant in Beatum venerationem. Cæteri autem ciues pinguis tædæ luminibus, ceræ oleique in propriarum ædium fenestris incensis, & mira arte constructis, ita certabant; vt Messana tota IGNATII ignibus ardere videretur. Mane Saturni die, qui videlicet dies Beato festus agebatur; Illustrissimus Antistes publicè fecit, de nostro instituto ad populum dixit, apud nos prandit. Opificum Sodalitates, quæ multæ sunt, in hac domo ingentis magnitudinis obeliscum tormentario puluere instructum erexêre: cui spectaculo Senatus frequens vnâ cum Antistite interfuêre: quorum aduentum simul, machinæq; concremationem, populus gestiens festiuo plausu salutauit; atque, *Io. B. IGNATI*, conclamauit. Dominico die nobilium, optimatumque Sodalitas, perhonorifico equitatu, facibusque

manu prælatis, ad noſtrum templum venit; acceptoque ibidem, ſolenni ceremoniâ à P. Præpoſito, ante Beati aram genibus prouoluta, vexillo, auro gemmiſque rigente, & literis, *Ad Maiorem DEI Gloriam*, intextis, Vrbem totam inter feſtos campanarum, ſclopotum, tubarum, vocumque variarum, ſtrepitus obiuit: ac tandem ad ſacram ædem reuerſa eodem, quo acceperat, ritu vexillum P. Præpoſito cum reddidiſſet, domum lætabunda diſceſſit.

III. Syracusis is hoc die apparatus fuit & pompa; qualis nec viſa antehac, nec audita id loci. Toto die incredibili ciuium frequentiâ templum repletum eſt; quæ pietas ſequentibus octo diebus tenuit: miſitque magnam cereorum copiam ad nos Magiſtratus: Vrbis optimates perſimili omnino ordine, equitatu & apparatu, quo Mamertini ad templum noſtrum deuenêre; peractiſq; inibi diuinis laudibus vrbem cum facibus obequitarunt: qui mos in hoc regno iam antiquus eſt, quo eiuſmodi ceremonijs publicis inſigniores dies celebrantur. Opificum etiam Sodalitas, quæ ſat ampla hîc eſt; triginta arcuum opus, lampadibus aptè interlucẽtibus, excitauit; quod mirificè probârunt exhilarati ſpectatores. Tantum nobis in honorem Beati collatum Eleemoſynæ eſt, vt & in templi maiorem ornatum ſumptus, & in vinctos ferroque oneratos annona potuerit conferri. Adoleſcentes diſcipuli noſtri, & milites vrbis, ſuo quique modo, diei huic applauſerunt.

IV. In Profeſsâ Neapolitanâ domo, ædes ma-

gnificis aulæis prætexta eſt, quæ Sociorum imagines interſtinguebant; qui pro Chriſtiana fide fortiter fecerāt: confluxêre omnis ordinis mortales; ipſéque Regni Præfectus, Hiſpanorum equitum turmâ, Heluetiorum peditum prætorijs cohortibus, ſtipatus, numeroſo cætu ſagatorum togatorumque optimatum proſequente. Magna fuit & vicinorum quorundam populorum religio, qui agminatim accurrentes in templo anathemata ſuſpendebant, grandes cereo ôpere faces, penſile ex argento candelabrum; alia religioſi animi monumenta. Quibus ſub Veſperum exactis, in reditu Prætor ante ſuas ædes excitatus offendit pegma, turritum illud igniq; concipiendo aptum; in quo à ſimulachris infernorum monſtrorū victricia collocata ſigna cernebantur: & paucorum interiectu paſſuum, incidebant draconibus duæ feræ, ſagittis inſtructæ, ſpectatricem multitudinem deſtinantes ad ictum. Equeſtris inde theoriæ ſeu trāſuectionis mirus ludus ſecutus: tum alia militum exercitia: donec ignis vario artificio diuiſus, applaudentibus Neapolitanis, pegma ipſum cum draconibus feriſque abſumpſit. Ita inter ignium ſpectacula exactâ nocte lux ſacratioribus ſtudijs data eſt; omnium ferè ordinum Præſidibus & Cœnobitis in arâ Beati rem ſacram facientibus, cæleſtîque pane benè magnam hominum turbam paſcentibus. Aderat rurſus eodem comitatu Prorex cum coniuge; dixeratque de BEATI laudibus Paulus è Toloſâ Bouienſis Epiſcopus. Occidente ſole veſpertinorum ignium ſcenas excepit

pit pietas Aglaienſium piſcatorum; qui religioſum agmen in mari inſtruentes celocibus, Actuarijs, lintribus, igne plurimo coronatis vnà oculos detinebant, aurésque pio delectabant cantu.

V. Iam Verò Baroli, Theate, Maſſæ, Salerni, Nolæ, Catantarij, Beneuenti, Tropeæ, Bouinij, & præſertim Conſentiæ, vbi pompa omnis & apparatus ex ærario publico curatus eſt; faces tormenta bellica, æra campana, ignes arte excitati lætum hunc inquilinis omnibus peræquè fecêre diem.

VI. Borii præter artificioſiſſimam vocum conſenſionem & harmoniam, illud extitit peculiare à cæteris; vt area theatralis ante noſtram ædem gratiſſimum in ſublime cogeret laticem, puſiones aliquot in orbem verſantem; à cuius vmbilico non improcera ſeſe machina erigebat: contra quam collocata Ignatij ſtatua, dum ictu pyrobolorum ſphæram diuerberat, ecce tibi Cacodæmonem erumpentem cornibus, proboſcide, naribus, auribus, oculiſque incendia eiaculantem. Plus gratiæ fuit in pietate ciuium: Siluit quippe ius; vt Neapoli quoque factum exciderat: venale eo die nihil expoſitum: ab ipſo qui præeſt Sacris, de Beato habita oratio: ita deinque cum religione peracta omnia, vt ſupra votum cecidiſſe viderentur.

VII. Adria quoque, quod haud facilè credas; reliquarum ſplendorem Vrbium ſi minus ſuperauit; certè æquauit; tùm quòd honorarium habuerit Octauium Aquauiuam ex Purpurato-

rum Patrum Ordine: tum quòd nouo inuento hippocentauros, gigantes & Nanos in arenam produxerit, ludicro certamine commiserit, brauia Victoribus distribuerit. Vrbe totâ melicis attemperata modis laus est IGNATII: ducta saltatio, quam indigenæ intectam vocant; *Io Loiola* identidem repetentium.

VIII. NEC AQVILA breuem requirat narrationem; nisi pro commemoratis haberi possint, omnia ferè, quæ de reliquis adscripsimus. Hæc quidem mensis dimidio quotidie concionatorem habuit è Patribus omnium pænè Religiosorum Ordinum huius Vrbis: à prandio verò proponi solitæ sunt aut quæstiones Philosophicæ ac Mathematicæ, aut aliqua certè de IGNATIO Panegyris: eidem decretus ab Vrbe vniuersâ Triumphus.

IX. SOLERTIA Lupiarum & pietas commendanda etiam occurrit. Erectæ hîc sunt ad templum Collegij aliquot ligneæ turres; ad reliquas ædes aliæ machinæ ingentes Vulcano consecrãdæ. Nauis itẽ per aërem labi visa, ex quatuor orbis partibus huc appulsa est: ex quâ post aliquot tormentorum bombos Oratores quatuor prodierunt; & suam quisque orationem idiomate suo de IGNATII rebus gestis dixêre: Indicus, Asiaticus, Africanus, Europæus. Ignes vt alibi arserunt.

X. E VENETA Prouincia Mutinam video apparatissimè hunc diem peregisse: præsens tum fuit Cardinalis Estensis; Adolescentes Principes & nobilissimi quique pias suas in Beatum no-

strum

ſtrum partes deſiderari non ſunt paſſi: nec defuit, qui ſumptu ſuo templum noſtrum facibus illuſtrauit; Sacrumque Muſicâ inſtruxit. Forliuij magna omnium fuit gratulatio & gaudium. Mantuæ Epigrammata & Emblemata IGNATII virtutes inſigniter commendabant.

XI. LVSITANI feſtis præcipuè ignibus beatos IGNATII honores auſpicari voluerunt. Ac poſt diuturnam quidem conſultationem; quidnam pro rei magnitudine dignum dari poſſet. ijs qui ad Profeſſorum ędes Oliſſipone ſpectant; placuit equum ſimilem illi, quem Troia olim fatalem vidit (ſi tamen vidit) excitare: ceſsítq; opus ex ſententiâ; atque ipſo IGNATII beato die, moles ea mediam complexa aream, ſtupentibus viſebatur animis. Intumeſcebat videlicet vterus pinguibus è pice ac ſulphure maſſis, canalibus nitrato refertis puluere, ſuóq; ordine vtrinque prominentibus. Illuſtris interim Prætorianorum cohors, in cuneum conglobata, Equum hunc, ſumma tectorum faſtigia altitudine ſuá emetientem obſedione cingere, vocibúsque prohibere; donec aliorum labore inter tormentorum ſtrepitus paulatim fictæ Troiæ magno Triumpho inferebatur. Qui vbi intra Vrbem receptus eſt, velut interitum omnibus minitaretur, flammas per hiantia ſtatumina coſtásque perforatas eiectare cæpit; ipſéque omnis in fumum ire non ſine ingenti tormentorum vi & fragore. Videres eá in nocte collucentes totius Vrbis feneſtras, crebríſque luminibus aptè diſpoſitis rectos in ſublimè radios ferri; ac multò

magis audires etiam hominum voces ad Beati IGNATII laudes mutuo ſeſe inflammantes: feſtos campanarum pulſus, aliáque id genus è turribus, triremibus, nauigiíſque, data communis lætitiæ ſigna. Poſtero die inſolita templi Maieſtas ciuitatem traxit; tùm quæ ad ſplendorem facere videbantur, aulæa, & periſtromata, ex ipſo regio theſauro, nunquam anteà prolata, ſingulari Proregis in nos beneuolentiâ, in eius diei vſum ſubminiſtrabantur.

XII. NEC enimuerò à domo hac, ſeu pietate, ſeu induſtriâ, ſuperari ſe paſſum Collegium eſt: cui illud quidẽ ſubijt, vti quatuor orbis partes, Aſia, Africa, Europa, America, hoc etiam allectę gaudio Olyſſiponẽ adnauigaret; vnáq; honoris atq; obſequij nomine aras Beati Venerabundæ ſalutarent; vt à cuius ſocijs veræ religionis lucẽ vel accepiſſent, vel accepturos ſe aliquando ſperarent. Igitur longo rerum procedente apparatu nulla vllius Ordinis erat domus, quæ non gẽmis & precio propemodũ exhauriretur, ad quatuor illas Orbis Perſonas barbaro luxu inſtruendas. Nẽpe in portu nauigia ſerico filóq; verſicolore fulgentia cõſpiciebantur, quibus illæ ſuo cũ comitatu sũt impoſitæ. Inde ſublatis anchoris aduerſo amne leuiſſimè deferuntur inter mutuum maiorum nauigiorum conſpectũ; inter acceptas redditáſq; fiſtularum crepitantium ſalutationes; inter tubas ac tympana vtrinque perſtrepentia. Commeabant & lembi numero prope infiniti, cymbæque quæ errantes ac ludibundæ citharis multipliciq; concentu iucundius iter reddebãt.

Ad quod dum ſpectaculum impetu quodã ruẽbat vniuerſa ciuitas, mænia, feneſtrę, ſummæ tecta, ſpectatoribus complebãtur: omnium oculi ac ſenſus in peregrini orbis gente morabantur, tàm linguis, quàm habitu diuersâ; quãdo & celeberrimæ Vrbes, ac Orbis Prouinciæ, ſuo quæq; faſtu ac ſymbolo ad elegantiam compoſitæ non aberant; quibus Roma velut Domina, ac caput præcipuo quodam ſupercilio etiamnum imperitabat. Ad oram maritimam præſtolabantur quadripartitum Orbem quatuor currus, diſtinctis incruſtationibus, ac triumphales variè pigmentis ornati. Aſſidebant pro comitatu deductores pueri longo ordine, ac ſerie: adeóq; omnes partim pedibus, partim numeroſo ac decoro equitatu Collegium noſtrum rectâ petebant; inſpectante ac proſequente Pompâ ciuitate penè vniuersâ: quę ita placuit, vt iudicauerint Priores, ſi Luſitaniam petat (vt tum iactabatur) Hiſpaniarum Rex, eum non ſplendidius atque pro regiâ dignitate cõuenienti⁹ poſſe excipi ac ſalutari. Per hos enim dies ipſi quoque diſcipuli noſtri, à toga ad ſagum conuerſi, inſtruxerunt ordines, & ſub ſignis totam vrbem obeuntes, iucundâ fiſtularum exploſione, aliiſq; lætitiæ ſignificanibus Beato IGNATIO publicum quodammodo fecère ſacramentum. Nec cum die finitus applauſus eſt. Nocte appetente prodierunt ſulphureis armati romphæis Gigantes; qui in vicinis Vrbis mænibus ſtantes illam cum Ioue ſuam pugnam, fabulamvé repræſentârunt; tàmque diu fatigârunt aduerſarium Tonantem, donec

donec emiſſum ab eo tandem fulmẽ ſubiectam Aquilam mille locis fædâ laceratione diſtraxit; Ætna mõte in medio non ficto exæſtuante; populoq; familiam IGNATII vocibus honeſtiſſimis identidem compellante. Sed in primis templũ ſplẽdebat; quod iterum Prorex accedere magnâ procerum ſtipante catervâ voluit: peracta ſacra à Promõtorij Viridis Pontifice: pro cõcione dixit Septenſis Antiſtes; poſtera hebdomas tota fuit genialis, partitâ in ſingulos dies celebritate: editi ludi Equeſtres admirabili Oliſſiponenſium Dynaſtarum liberalitate: nauale inſtitutũ certamen: à litteratis non minus certatum eruditione; quam & parietes vario carminum grammate veſtiti oſtendebant, & ipſi Profeſſores Academicis quæſtionibus ad diſputandum propoſitis inſigniter demonſtrabant. Atque hæc ferè Oliſſipone.

XIII. CONIMBRICAM verò ſimul bonus hic nuncius perlatus ad noſtros eſt; communis eodem manè in triclinio, pro gratiarum actiione, flagellatio inſtituitur, Rectore præeunte: à meridie feſtus æris campani pulſus è Collegio datur, templo maximo, Academiâ, parœcijs omnibus, ac cœnobijs læto ſonitu reſpondentibus. Rei nouitate commoti Conimbricenſes ad noſtram ædem turmatim conuolant. Agmen ducebat ipſe Illuſtriſſimus cum Rectore Academico, Religioſis cæteráque primariâ ciuitatis nobilitate: qui omnes domum cum tubis tibiíſq; ingreſſi, eum diem feſtum nobis, & felicem eſſe iuſſerunt. Primâ nocte ad feneſtras accenſæ faces

ces Collegium ambierunt, quæ tribus integris horis ita noctis tenebras fregerunt, procul vt aspicientibus reique ignaris Conimbrica videretur ipsa incendio conflagrare. Mox arũdinei canales, concepto à puluere tormentario igne, caudatos cometas ad viuum exprimebant. Canaliculi interdum minores, crinitas fauillas cum fragore eiaculantes, erratico motu humi discurrebant. Pyramides insuper duæ non igne sulphureo fumidæ, sed flammis quâdam sui parte candidis, aliâ verò sanguineis conspicuæ, alibi rursus cæruleo, viridante alibi lumine resplendebant, quam colorum varietatem ardentes cerei, discoloribus lychnuchis inclusi, quos papyrus arte disposita contexerat, faciebant. Hoc spectaculum bonam noctis partem absumpserat; à quo deinde rectà Illustrissimus Episcopus & Academiæ Rector, comitantibus Nostris domesticum sacellum petière; vbi ante B. Patris aram inter peritissimos musicos, alternantibus ad fides vocibus, palàm fuit iucundissima contentio. Atque primum hoc fuit amoris & honoris signum, quo quidem ad maiora & illustriora post mensem exhibenda veluti proludebatur. In ipso igitur peruigilio eius diei, quem nos diem Candidato nostro festum celebramus, summo manè Vrbis propugnaculum, signis militaribus præcingitur, tympanis repetito ictu bellicum perstrepentibus, sclopis quasi in hostem versis; atque hanc sibi prouinciam vltrò Sodales Parthenij depoposcerũt. Templum nostrum, si vnquam aliâs, peripetasmate precioso

indui-

induitur. Ara princeps Diuorum reliquijs instructa medium IGNATIVM excepit, ſub eâ effigie, quâ inter mortales vixerat; Auxit ornatum lipſanotheca rari operis, trecentis ſupra mille aureis æſtimata; quá hoc anno præter alia, ſacra huius ædis ſupellex accreuit. Illuſtriſ. Pontificem, etſi graui tunc morbo vexatum, antiqua tamen in nos beneuolentia domo euocauit; non ſine magno pietatis argumento; aſſeuerantem, ſe populum eâ die ſolenni Pontificis precatione non defraudaturum; licet idcirco vocis iacturam eſſet facturus. Sed nimirum tantum abfuit, vt valetudini ſuæ incommodaret, vt eidem etiam, quamuis diu ſub aperto cælo conſiſteret, multùm profuiſſe videretur. Peractis ita ſolẽni cantu veſpertinis precibus, mox ante oſtium templi egredienti turbæ in ampliſſimâ areá ſeſe offert pulcherrimum vtique ſpectaculum. Ingens Elephãtus mediâ in planicie lento incedebat gradu, priſcæ artis & magnificentię opus: dẽtium candor, nodoſum tergum, maculoſa cutis, vaſta moles, omnia denique viuam beſtiam loquebantur. Belli faciem præ ſe ferebat turrito dorſo militẽ armatum geſtans, qui Martẽ igneâ haſtâ laceſſeret. Quatuor deinde præalti mali ad totidem areę angulos præfixi ſurgebant; quorum primus Illuſtriſ. Alphonſi de Caſtolbranco gentilium ſtẽma in ſuperiori parte oſtẽtabat; arcem nimirum murorũ præcinctam pinnis, propugnaculíſq; munitam; cui iubatus leo poſterioribus innixus pedib⁹, & anteriores veluti ad prędam extendẽs, inſidiabatur; inſitam à naturâ ira-

cundiam

cundiam exerere paratus, niſi regium diadema Pontificio galero deſuper impoſito, blandienti ſimilem, & in ſupplices clementem redderet. Secundum malum immanis Serpens, veteri illi, quem Moiſes erexerat, geminus, ſpirarum nexibus inuoluebat; quẽ artificis induſtria ita ſquamis loricauit, ſic maculis toto corpore diſtinxit, patulũq; oris hiatum triſulco linguæ iaculo muniuit, tam ſubtiliter alas dorſo innexit, vt exitiale monſtrũ ipſi quoq; ſpectatores metuerent. E regione Delphinus viſebatur prolixâ caudâ in orbem reductâ, ſimo roſtro, & repando dorſo, ſuo colore expreſſus. Ac ne quid vero piſci deeſſet, caſus mutuas operas naturæ tradidit; ventorum enim flatu malus agitatus geminos Delphino motus ſuggeſſit; cuius ea natura fertur eſſe, vt interquieſcendi neſcius, eundẽ & vitæ, & agitationis finem ſortiatur. Is pinnarũ aculeis, veluti vaginâ reconditis equitantem Neptunum ferebat, conchis tectum, & tridentẽ pro imperio geſtantem. Atlantis quartus erat Coloſſus; nimirum toroſis brachijs prægrandem cæleſtis ſphęræ machinam ſuſtentabat gigas, quem ſcintillantes aſtrorum ignes, errantium planetarum curſus, aliorúmq; ſignorum diſcretæ figuræ viuis coloribus variabant. Sed has omnes machinas ſingulari modo exornabant minuſcula quædam tormentorum genera nuper inuenta; in quibus maximè ſeſe prodebat ludẽtis ingenij artificium: quãdoq; enim caudata internodia perfectiſſimi Orbis imaginem exprimebãt; alibi diſtinctione virgatâ canales maiores implicati ap-

parebant;

parebant; qui iam in obliquũ detorti, modò in rectum producti, nonnunquam pectinatim dẽſati; vt arcis pinnas & propugnacula, leonis iubas, linguam, vngues & diadema; ſerpentis volumina, maculas: Neptuni ac Delphini, tridentẽ, conches, alia inſignia; Atlantis deniq; prolixam barbam, & ſphæræ cæleſtis omnia ſigna graphicè expreſſa oculis ſubijcerent.

Dum horum contemplatione omnium ſuſpenſi occupãtur animi, ecce tibi ſub noctis crepuſculum facibus inuſitatæ magnitudinis, ad ianuas & per Collegij ambitum multiplicato ordine accenſis inſcriptio hæc legentibus patuit; B. P. IGNATIO Societatis IESV Fundatori Optimo. Et in hac epigraphe SS. nomen præ reliquis ita luxit (vtpote maioribus expreſſum literis) vt de die clariſſimos ſolis radios hebetare, de nocte vnum aliquod ex illuſtriſſimis ſideribus eſſe videretur. Quamprimùm ergo diuinum nomen igne humi accepto in ſublime euaſit; cymbalis, tubis, tympanis, magna concordiâ accinentibus, incredibile dictu eſt, quantã præſentes omnes animo conceperint voluptatem. Continuò tubi propemodum infiniti raptum ignem cum fragore per aëra trahebant Pogonias imitati, iaculi inſtar euibrati alij, quantùm propè oculorum acies ſequi poſſet, acontias referebant; alij in coronam diſpoſiti crebrò in orbem rotatu agebantur, hippeos vti crederes; minores fiſtulæ igne deſuper in terram alliſæ (pedum iocoſa peſtis) locum ex loco rapientes, obliquo impetu diſcurrebant. Inter hæc multi

hastis, ensibus igneis, iaculísque instructi in arenam descenderunt; qui tam acriter nunc eminus telis, iam cominus gladijs, flammâ ad singulos ictus subsiliente decertabant, vt bellum non fingi, sed geri existimaretur. Finitâ pugnâ Atlanti primùm, deinde alijs machinis admotus ignis; qui crescentibus paulatim viribus, terribiles cælo resonante edidit fragores: discursantibus enim vltrò citróque facibus, & sæpe (quasi ex pacto fieret) vnum, omnibus facto agmine, insequentibus, rursúmque in se violento motu reuertentibus, iam nubes rumpi, iam torměta bellica explodi videbantur. Quatuor præterea arbores, & alia quædam pyramidata machina, ad Collegij tectum erecta, innumerísque funalibus præcincta, suam quoque gratiam habuerunt; ex illis enim in frondium vicem ignei Euripi, in stolonum ac brachiorum, flammei veluti Nili valido cum tonitru, circumstantiúmq; applausu erupêre. Cælum ipsum mirè fauit spectaculo, nocte inprimis sudâ & serenâ.

Iam Elementa B. Ignatio gratulationis ergo in scenam quasi prodierunt; Tellus cum suo leone ac serpěte; Mare emisso, cum Delphine, Neptuno: Ignis tot facibus omnia collustrantibus: ne quid igitur absoluto operi deesset, aut aliqua Mundi pars in tàm sancto triumpho à communi lætitiâ vacaret; in aëre auium quoque instruitur agmen; quod multicolor, sed vnicus, duceret Phænix. Hunc nigricantes Aquilæ, candentes cygni, aliæ vario plumarum ornatu volucres suis se librantes viribus sequebantur, eâ volatus

dexteritate, vt à summâ arce in medium demissę theatrum, nunc alis nitrato igne animatis perstreperent, nunc vnguibus subiectam humum morderent, nunc etiam rostris admissu per æstuantes canales spiritu, quodammodo cantillarent. Sed ludus hic rerum varietate copiáque impeditus eá nocte interrumpi ac procrastinari debuit, vt die insequenti aues solæ volarent. Illud porrò huc pertinet. Ea dum ad nostrum Collegium in multam noctem agebantur, Illustriss. Episcopi domus accensis procul funalibus triũphales faculas ostendit, quas illicò tota Vrbs vnanimi cõsensu fuit imitata; vt expositę ad omnium domorũ ianuas, atq; in ipsis etiam tectis faces, iacti in aërẽ ex omnibus ferè plateis arũdinei tubi diem in mediâ nocte fecisse viderentur. Postera lux Dominica, *Beati* honores, quãta maximâ potuit, celebritate magnificentiáq; per solenne sacrificium euulgauit; eâ populi frequentiâ & accursu, vti cõplures templi nõ angusti angustijs excluderẽtur. In triclinio secundùm rem diuinã, præsente Rectore Academico, Religiosisq; diuersorũ Ordinum, non paucis, vario linguarũ idiomate à tredecim è Nostris super vitá & rebus gestis Ignatij est disputatũ. Totam põpã clausêre Vespertinę preces, quib⁹ peractis Pręsul ipse Pontificio ornatus habitu, populum Conimbricensẽ solẽni p̃catione impertitũ, dimisit.

XIV. Eboræ dies quędã Iouis & à meridie hora secunda apparatui explicãdo selecta est. Ciues Vrbem totã per pinnas certáq; murorum interualla laternis grandioribus coronârunt; quæ vbi

cereis

cereis accensis splendere cæperũt, mira diuerso-
rum colorum varietate spectantium oculos,atq;
animos in se rapuêre. Nostrũ pręcipuè templum
triplicato ordine facib⁹ dispositis erat ꝑillustre:
sacrosanctũ Iesv nomen notis,candicante in ta-
bulâ mediũ radiabat; summo in tecto pyramis
ignea montis similitudinẽ indiscretã referens e-
minebat;in cui⁹ medio editissimus extabat mal⁹,
varijs ad quatuor ędificij angulos funib⁹ ductis;è
quib⁹aptâ proportione pendẽtes lychnuchi mõ-
tiũ flexus & crebros vertices longo tractu excur-
rẽtes; ꝓdebant;in quibus acutæ rupes, minoráq;
saxa incẽdio conflagrarent. In mali fastigio Cru-
cis surgebat signũ igneo splẽdore fulgurans, flã-
meo indidẽ affixum globo. Cornua templi qua-
tuor alias deinde pyramides in sphęras desinen-
tes sustentabant. Periucundũ etiam fuit Hercu-
lem inusitatę vastitatis ex loco peraccõmodo, cũ
suâ clauâ eminentẽ spectare; Phænicem alibi in
præalto stipite impositũ suo nido alas in volan-
tis modum extendere: qui ambo canalibus sul-
phureo puluere fartis ignem exspectabant iam
iam admouendum. Adhæc Vrbs Prætore Se-
natúq; decernente ac volente,præconis voce in-
clamatũ,positis ad ianuã facibus,se omnes B.Ig-
natio obsequiosos fore. Quãuis in tanto Eborẽ-
sium erga nostrã societatẽ amore,freno magis o-
pus,quàm calcarib⁹ erat,aut monitore. Neq; .n.
Academica iuuẽtus, vel ab ipsis Doctoribus in-
hiberi potuit,quin σκιαμαχίαν quandã præno-
bilẽ,scripto ad id milite, darent, dictitantes : *Ig-
natij Militis quondam festũ diem, non iniuriâ, militari*

exercitatione celebrandum. Vix ſimulatæ pugnæ ſignum datum, & iam igne ſclopis & machinis admoto, aciem oculorum, ſimul armorum fulgor, & coruſcantes flammarum globi perſtringunt. Herculem videres vultu minaci, clauâ circum caput reductâ, aſtantem turbam impetere; Phœnicem ad alarum applauſum canaliculos alios contorquere, & ludicrum pedibus negocium faceſſere, quoaduſq; ſæuienti incendio, tàm ales, quàm nidus pabulum fieret, non ſine fauſtâ intuentium acclamatione. Turris inſuper lignea ſuper vetus murorum propugnaculum exædificata in quatuor angulis lampades alebat; in quibus IESV nomen cādidis literis exciſum legebatur, ſuperadditâ inſcriptione hac: *Turris Fortiſsima Nomen Domini*. In hanc arcem militum cuneus ſe receperat; qui à reliquis hoſtilem in modum expugnati, vmbratilem dabāt; ære campano interim & tympanis tubiſq; Martem accendentibus. Multa prætereo, tametſi non pauca dicta ſint. Pompâ iam pœnè peractâ Vrbis Adoleſcentes numeroſâ Equitum inſtructâ turmâ, ad Collegium noſtrum pergunt: eò vbi deuenêre, vt oſtenderent, quomodo in nos forent animati, fauſta omnia conſentientibus vocibus precari, & proclamare incipiunt: *Æternum viuat B. Ignatius: Io triumphet ſocietas.* Quo autem fructu hæc fecerit Eborenſis iuuentus, infra ſuo loco dicetur.

XV. BRACARENSES bis eodem anno ſuorum in Ignatium animorum ſenſa communibus ſignis declarârunt: ſemel ipſo ſcilicet vere, cùm pri-

primùm de Beatificatione illius nuncium accẽperunt: iterum aliàs, cùm plausum tulit turris altissima, facibus tubísque coronata. Peditum item pugna data, aliáque id genus complura visu, quàm auditu iucundiora. Deducta supplicatio, quæ cùm per se foret splendidissima, magis tamen illustres eam reddiderunt duo interiecti currus; in quorum altero turritum pegma gradatim tectorum culmina exæquabat, egregio artificio cælatum opus: ad quatuor angulos dispositæ prospiciebant fistulæ: partes aliæ vario armorum genere instructæ; non tàm ferri diritate erant formidandæ, quàm vnionibus spectandæ. Virtutum cohors, velut B. Parenti stipendiaria, scutata vniuersa sub Signifero merebatur; vitiorum Antesignano lamentabiles querelas in eũdem Beatum, vtpote sibi infensissimum cientes; cuius & teterrima monstra inferiorem sibi locũ vindicabant, ferro in morem seruilem onerata; visu quidẽ non minus iucunda Ballæna, ac Panthera Portuensium; quas amphiteatro inclusas subiectus ignis horrendum rugire, ac mugire cogebat. Alterum currum elegantià parem duo traxêre Elephantes; Collocatus in eius fronte Phœnix à sole imminente, cum reliquis iuxtà partibus mirificè illustrabatur. Omnibus altior Ecclesia augusta ac decora facie splendens, Ignatij ope auxilióque sic à vitiorum squalore vindicatam se propalàm testabatur. Nec locum habuerunt istîc inanes Cacodæmonum contra Beatum querimoniæ, quibus à quatuor mundi partibus (his Præfectos se iactabant) aduolantes

ſpectantium onerabant aures. Soluit & ficta in
Indiam nauis; cuius curſum ſocietas aduerſus
ſæuas Oceani hyemes, ac procellas fæliciter ad-
iuuabat promouebátque.

XVI. AD Conimbricenſium ferè modum Bri-
gantini erexere Herculẽ prodigioſâ ad terrorem
mole, totúmq; ex ęre fulgentẽ, & deuicta olim à
ſe duodecim monſtra denuò oppugnantẽ; Cen-
taurorum manus collato ad pugnã pede emine-
bat: tricorpores Geryones & cæteri terræ filij ſuã
Domitori proceritatẽ oſtentabant: Cẽticeps bel-
lua exertis horrebat capitibus, reliquáq; omnia
ita arte facta operéq; expreſſa probè ſunt, vt ter-
rorẽ omnibus incuterẽt ſpectatoribꝰ. Deniq; tũ
victore Hercule, eſt mõſtrorũ ſubſecutus inter-
itus; triũphauítq; vt Bracaris, duce Ignatio virtu-
tũ manus; & ſecũ Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæ ꝓuin-
cias cum Luſitanię Vrbibus celeberrimis traxit;
quibus Brigantina politiſſimo elata vehiculo in-
ſigniori quadam ſpecie gratulabunda occurrit.

XVII. CERTARVNT porrò æmulâ quadã pie-
tate in Beatũ cum his Villauicoſani, Turdetani,
Anicienſes, Funchalenſes, alij apud quos ſedem
fixit Societas; quorũ in adornandis ſupplicatio-
nibus publicis præcipuè eminuit ſtudium: quas
tamẽ ſupplicationes, etſi illuſtres, vt alijs etiam
Prouincijs ſuus remaneat locus; omittendas cẽ-
ſuimus: tenuit certè celebritas apud Funchalen-
ſes quindecim ipſos dies: noctes quoq; ſua ſpe-
ctacula à dictis parum diuerſa habuerunt.

XVIII. TOLETI cõmuni decreuit conſilio Ca-
nonicorũ Collegium, in huius diei celebritatem
ſuppe-

ſuppeditare theſaurũ ſacrorum cinerũ, à quibus ſunt inſtructiſſimi, raro exẽplo, quod alijs quoq; huius Prouinciæ locis noſtri paſſim amici factitârunt. Madriti, Cõpluti, Murciæ aulæa, vtpote elaboratiſſima mirum templis noſtris conciliâ-runt honorẽ ac lucem. Imago B. P. Ignatij eo gẽmarũ moniliúmq; pondere obruebatur, vti pretiũ aureos centies mille cõficere diceretur. Neq; Magiſtratus ꝓfanęq; Nobilitatis ſolũ homines, ſed Religioſi etiã, præcipuéq; Dominicanę familiæ Patres ita negotiũ iſtud curârunt, vt propriũ nõ poſſent magis. Noctes cõmuni decreto operéq; illuſtratę ſunt: quanquã calcar ſpõte ſua currentibus addere nequaquã fuerit neceſſum; cùm plura maioráq; fecerint, quã imperarẽtur. Fuêre qui centũ, qui ducẽta pro foribus & tectis funalia cerei operis accẽderint. Innumera profectò Toleti ab æde maxima duas integras luxêre noctes. Poëtis propoſita præmia ampliſſima, & publico data honore. Idem Oropetæ factum.

XIX. IN Sardinia, ſeu templorũ ornatum, ſeu Principum virorũ concurſum, ſeu igneos ludos, & artificia, ſeu, quod potiſſimũ eſt, populi cõcurrentis frequentiã feruoréq; ſpectes; fuêre omnia præclara. Sciamachiam, quam Luſitanis geminã dedit Eccleſienſe Collegiũ, deſcribo. Erigitur in area capaci ante ędes noſtras propugnaculũ; quo incluſi cõplures perſonati Turcæ, acriter à duplici peditũ cohorte illatis ſignis cæperunt oppugnari: altera Scholaſticorũ, Mechanicorũ Adoleſcentium altera. Superuenit his ſubitò Equitũ turma, támq; diu certatũ vtrinq; eſt, donec ſca-

lis admotis non citra ſudorem, quamuis citra ſanguinem, deditio facta eſt; Turcæque omnes ferro onerati in triumphum ducti. Mox arcem ſubiêre cælites; coactóque in gyrum agmine, libero pede tripudiantes facti cauſam verſibus ad id aptis reddidêre.

XV. Alguerii ne maleuolorum quidem impij conatus obſiſtere poterant, quò minus ſummo optimi cuiuſque ſolatio hic dies tranſigeretur. Sed & Calaritanorum ciuium aduerſus noſtram ſocietatem, tùm aliàs, tùm hac præſertim occaſione voluntas patuit. Indictæ his feriæ publicæ: Subminiſtrati Senatus liberalitate, præter ſexcenta pulueris ſulphurei pondo, neceſſarij in tantam rem ſumptus: nec ſordidiores reliquis fuêre opifices, aliíque, quibus res & fides in manibus erat; adeò vt plerique commoda ſua Beati honoribus poſtponerent. Eiuſdem effigiem ſua manu, arte, ac pretio exornauit Illuſtris D. Iſabella à Requeſenz Marchioniſſa de Vila ſor, tanta rerum operíſq; varietate; vt quadraginta aureorum millium pretium excedere iudicata ſit: cuius etiam opibus ſplendebat alterum ex ſacellis fornicato opere conſtructis. Foris viæ publicæ arcubus, parietes emblematum ſtemmatúmque varietate ſpectatorem detinebant. Secundùm preces veſpertinas; quas vt feſtus bellicorum tormentorum ſonus inceperat, ita & finierat; centum quinquaginta pueri delecti bellico habitu decorè induti cum fiſtulis ligneis ſe oſtenderunt; è quibus radij ignei in longam moram ſcintillantes cum ſonitu emi-

cuerunt:

cuerunt: Porrò Dux, Signifer, Centurio, Decu-
rionéſque eiuſdem erant ætatis, qua gregarij: ſed
ita edocti vt veteranos diceres. Noctem explo-
ſiones æreorum inſtrumentorum iterum, ignei-
que ludi excepêre. Die poſtero, qui Dominicus
erat, nobiles è ſodalitate, audita in ſacello, quod
ipſi adornauerant, re diuinâ ſacræ menſæ accu-
buerunt: Archiepiſcopus inde, cæterique or-
dine primates, cum plurimis è varijs Religioſo-
rum virorum familijs, geminóq; puerorum ag-
mine, ad noſtrum ſe templum contulêre: opera-
tus ſacris Pontifex communi nobiſcum mensâ
eſt vſus. A prandio octo ſub ſignis erectis, va-
riarum artium opifices, adiêre templum, B. Pa-
tris ſalutaturi Effigiem. Sed nihil æquè ad ſplen-
dorem & lætitiam fuit apparatum, quàm Equi-
tum turmæ, quæ tres erant: quarum primam
Nobilium Cullarenſis ducebat Comes: altera
Præfectorum, & nonnullorum equeſtris ordi-
nis Hiſpanorum componebatur numero: ter-
tiæ Vicecomes de Selluri Saconenſis Marchio-
nis hæres præerat: Anteceſsêre hos famuli
cum facibus tubarúmque clangore; agitatíſ-
que ante templum noſtrum ter equis, incla-
matum eſt: *Viuat B. Ignatius.* Parùm ab his di-
uerſa, tùm ſequens iterum dies, tùm octaua vi-
dit, quæ ſatietatis vitandæ præterunda cēſentur.

XXI. ET DE Saſſaritanis, quæ alia ferè com-
memorentur? templi ornatus, campanarum
ſonitus, Antiſtitum ordinúmque omnium ac-
curſus, vocum concentus, ignium artificia, mi-
litum exercitia, currus triumphales, iaculatio-

nes, & quæ alia ad festam lætæ celebritatis pompam facere potuerunt, toto octiduo hîc sunt spectata, audita.

XXII. E Gallicanis Vrbibus, quæ hoc accepto nũcio mirificè suam probarunt pietatẽ, munificentiámq., Mussipontũ eminet. Splendebãt huius in tẽplo tres erectæ pyramides, mirando fastigiatæ artificio, quas apta dispositione collocati cerei illustres reddebant. Drama de Beato vernacula datum: sub cuius catastrophen ipsemet Ignatius in scenam progressus, facem, quam dextra vibrabat, in turrim ibi erectam, nitratóque puluere refectam, contorsit, plausúmque retulit.

XXIII. BELGÆ pietatis plenas duxêre pompas: plurimúmque in præclaris supplicationibus deducẽdis laborarunt: inter quas quidẽ maximè illustris ea fuit, quam Bruxellenses & viderunt, & adeò cõmendarunt, vno ore, vt dicerẽt, si qua aliquando pia, rectè instructa, magnificáq; instituenda sit supplicatio, eam ad huius formã, & exemplar componendam. Siue enim desiderares siluescentium vuarum vmbrosas porticus, siue domos pretio, & arte præclaris aulæis conuestitas spectares; siue vocum etiam varias modulationes attenderes; omnia profectò admirationem simul, & pietatem in animo tuo accenderent. Anteambulones fuêre ducenti è Gymnasio studiosi, faces è candidâ cerâ gestantes, quibus singulis affixum diuinissimum IESV nomen, in ære atque auro radiabat. Præferebant cælitum habitu induti vexil-
la duo,

la duo, quorum vnum B. Patris Ignatij & Xauerij, alterum D. Virginis: vtrumque splendidum, & qualia Regum inaugurationi præferri possent. Sequebantur scholasticos sodales Congregatio Nobilium, Canonicorum, ciuium eodem ordine, nomine tantum Iesv, quod priores in facibus gestabant, in Mariæ commutato, vt insignibus distinguerentur, non pietate. Post hos subière ex omnibus Religionibus aliquot: tùm ciuitatis proceres, ac primates cereis tædis omnes instructi. Atque hinc iam locum tenuêre cùm fratres è Nostris tum Patres, qui linteati statuam Beati Patris stipabant; quæ succollantibus PP. Francisco Florentio Prouinciali, Francisco Pratano Rectore, Francisco, Costero, & Eleutherio Pontano, plerisque virtutum à B. Patre gestarum testibus oculatis, circumlata est. Aliam iterum Effigiem, eámque rebus mirandis super astra iam notam Beati Virginis nimirum Aspricollis, reliqui societatis gestârunt Sacerdotes. Procedebat inde clara Antistitum manus: Sacrosanctum Christi Corpus gestauit Illustris. Nuncius Apostolicus, suppetias euntibus Gandēsium & Antuerpiensium Præsulibus; quos ponè Serenissimi Archiduces cereis ardentibus instructi sequebantur. Peruenerat supplicatio ad plateam Gymnasij; vbi felicissima ingeniorũ parturitio varijs poëtices inuentis, & mirâ picturarum varietate spectantiũ oculos detinuit. Erat in mediâ areâ præsigne, & augustum altare, cui vexilla quatuor è materiâ pretiosa, & arte impendebant. Hîc ali-

quam-

quantula fuit mora; & festum carmen hilaris echo ex omnibus areæ angulis resonans excepit. Nec silentio inuoluendum, quod ad testandam Principum pietatem haud parùm valet. Nam ipsi, dum carmen recitaretur, assurgẽtibus alijs, genibus prouoluti; diu nudâ humo, neglecto quod illis stratum erat, tapetio, perseuerauerãt; donec reliqui eorum exemplo se prosternerent. Reditum deniq; ad templum, cuius præcelsâ in arâ Beati statua est deposita; vbi toto octiduo multo luminum apparatu stetit, populo colenda. In scenam sequenti luce prodijt Ignatius Antilutherus, tanto plausu lætitiâque spectantium, vt gestientium animorum voluptatem factis etiam conuenientibus declararent: dum videlicet è quinque Crucifixi vulneribus, ceu Epistomijs quibusdam, vinum haud malæ notæ plures horas copiosè ac liberaliter manare iusserunt; suffimenta & odores pręstantissimos mirâ & iucundâ admodùm fragrantiâ excitârũt, ingeniosissimis emblematis vicorum principia & angulos decorârunt.

XXIV. ILLVSTRIS fuit & Duacensium ad ædem nostram supplicatio, quæ ex meris Hybernis constabat: procedebant bini ordine: duo postremi cælesti habitu fulgebant; quorum alter cereum argenteum, cor alter affabrè factum, & in candelabri formam desinens, Beato obtulerunt. Drama de eodem datum, cuius argumentum duorum dierum spacium pro dignitate requirebat.

XXV. ENITVIT Antuerpiæ studium Domini

mini Ignatij de Borgiâ, P. Francisci Borgiæ pronepotis. Is, quod magnis alioqui Principibus & publicis triumphis seruatur, B. Ignatio, principi, vt aiebat, suo exhibere voluit: nempe omnium, quæ arcem tuentur, tormentorum æneorum festam explosionem; quam & octiduo elapso iterauit.

XXIV. Præclarum Vallecenis erectum fuit theatrum, sumptu publico, quindecim pedes altum: suspensósque admodùm inter cætera tenuêre spectatores hæ voces: Beatvs Ignativs; hinc enim tractum fuit Anagramma hoc: Tva Tvba Ignis es: cuius explicatio quadrifariam partita, orbibus quatuor, veluti smaragdis inclusa continebatur. In vno superiorum orbium hæc erat Epigraphe: Ignis Amoris Dei: in altero: Ignis Amoris Proximi: in tertio inferne Qvo Cales: in vltimo: Qvo Uris: quæ omnia artificiosè, qua luminibus, qua ignibus, quibus omne forum de nocte collucebat, magnâ populi voluptate repræsentata sunt: albi cerei quadringenti in templo arserunt.

XXVII. Neqve Audomarenses aut Atrebatenses, aliáque loca suas desiderari passi sunt partes; apud posteriores pergrata fuit, & pia Carmelitanæ familiæ supplicatio; quam magno omnium sensu ad nostrum templum deduxerunt.

XXVIII. Provincias Germaniæ minus ad oculos patentia, ac splendida in hoc genere egisse reperio: quæ, quam animis conceperint incredibilem ex Beati sui parentis nouâ gloriâ voluptatem, celandam differendámq; in posterum censue-

censuerunt; quo liquidiùs tutiúsque suo aliquando tempore gaudere ac triumphare possent. Nec tamen nihil fecerunt: Austriacos solùm nomino; atque ex ijs Eberndorffenses; qui quadraginta horarum comprecatione, & pijs de Beati virtutibus, & heroicis factis commemorationibus diem hunc festo more transegerunt. A Viennensibus venerandum diuini officij sacrificium, ritu, quo potuit, celeberrimo, est peractum. Olomucenses, Crumlouienses, Cõmotouienses publico, & domestico carmine, eóque vario; Zagrabienses dramate Beati laudes ac virtutes repræsentârunt. Ita modum communibus gaudijs statuerunt ipsa tempora, iniquitásque mortalium: quando hisce in regionibus Hæreticorum importunitati cedendum sæpiùs: quibus, vel mentio sola, ac commemoratio Sanctorum grauis est, stomachum mouet, peiúsque euertit.

XXIX. VARSAVIÆ, quod oppidum in Lithuania situm est, magno etiam apparatu transacta hæc dies: concessa è thesauro regio elegantis operis peristromata, icones variæ, aliáq; id genus ornamenta. Concursus Nobilium, aliorúmque præcipuæ auctoritatis hominum, crebræ fistularum contorsiones auxêre celebritatem.

XXX. EADEM exspectatissima dies Barcinonem, totúmque Cataloniæ Regnum lætitiâ impleuit haud vulgari. Magistratus ipse per Vrbis compita tubarum clangore, & Vicarij Generalis edictis in paræcias, & templa populum

pulum coëgêre. Exciuítque præcipuè illis diebus æris campani tormentorúmque bellicorum crepitus plurimos ad ædiculas illas, quas Beatus olim Ignatius in hac vrbe, dum Grammaticæ rudimenta addisceret, fertur incoluisse: vbi & in altari cultissimo Christi Cruci affixi imago spectabatur, quam sibi religiosissimus vir supplice debitóque ritu colendam proponere consueuerat. Tarraconenses, reliquíque in Aragoniâ socij, & cum his Indigenæ pari iucunditate, studio, ac sumptu hæc noua acceperunt.

XXXI. In Bætica tantus animorum motus, & consensio voluntatum est excitata (nam quæ communi Hispanorum more instituta fuêre, præteribo) etiam eorum, qui parùm aliàs in nos benigni putabantur, vt nihil omninò omitterent, quod ad celeberrimi diei splendorem promouendum vllo spectare modo videretur. Hinc Eleemosynarũ ab omni ordine effusæ largitiones: hinc in vrbibus ferè omnibus personatorum amictu versicolore & pretioso, funalibus accensis, discursiones: hinc Dramata Hispali, & Granatæ data spectatissima: certamen ludicrum Cordubæ rarum & iucundum: triumphales currus sumptu magnifico, quibus Beatus induceretur, & inter quos Granatenses Principem locum tenuêre: hinc denique illustrium Oratorũ in exornandis Optimi Patris virtutibus memorabilis opera: quorum haud infimo nominãdus loco est Ioannes de Mascoso Malacitanensis, & Sanctius de Abila Antistes Giennensis; cu-

ſis; cuius etiam concio, ſicut & aliorum complurium, quæ in hanc rem auditæ ſunt; typis expreſſa lucem diu iam aſpexit.

XXXII. EX EVROPA porrò in Peruuium atque adeò ad ipſos etiam Indos tanti gaudij peruenit pars non exigua. Limam enim ſextò Calendas Maias Anni Milleſimi, Sexcenteſimi, decimi, delatum diploma eſt; quod lætas admodùm Proregi æquè ac Archiepiſcopo reliquiſque indigenis fecit Anaſtaſios ferias: Sed maiora nihilominus in mēſem Auguſtum reſeruata ſunt; quando veſpertinis officijs Pontificio ritu peractis Prorex & Archiepiſcopus ipſe interfuerunt. Ducta per vrbem ſupplicatio, ferculúmque, quo Beati imago geſtabatur, ſtipabant Cantabri. Diui Martini Alumni B. Virginis Lauretanæ effigiem eodem circumtulêre ritu. Quibus non parum addidit celebritatis D. Ioſephus in ſcenam integro biduo, magno ſpectantium plauſu productus.

XXXIII. CVCTHENSES poſtquàm viginti duos dies vario apparatu, & ſupplicationibus in Beati honorem traduxerunt, ſtudio præcipuè Domini Petri de Condouâ Vrbis Prætoris; omnium conſenſu B. Ignatius totius Vrbis Patronus adſciſcitur; feſtúſque annuus dies ſacramento illi decernitur. Exhibitus inibi à litterariâ cohorte Beatus Stanislaus, ſuam quoque gratiam habuit.

XXXIV. POTOSINORVM animus ac ſtudia inde æſtimari poſſunt; quòd in veſtes, quibus recenſionem copiarum, quæ ſolet in exercitu fieri,
repræ-

repræſentârunt; centum & ter mille aureos; in puluerem verò tormentarium, aliáq; id genus, octo millia pondo expenderint.

XXXV. QVITI præſtitêre reliquis Dominicani Patres, in quorum templo integræ noctis ſpacio B. Ignatij imago, impoſita vehiculo inter Sanctos Dominici, & Thomæ Aquinatis ſimulachra collocata permanſit, magnâ Religioſorũ illorum Patrum voluntate & veneratione; quibus acceſſit de Beati præclaris geſtis Elogium Domini Saluatoris de Nicerâ Epiſcopi Quitenſis, ex eâdem familiâ ad eos honores aſſumpti.

XXXVI. FVIT autem, & in inſulis, quas Philippinas indigetant, huius præſertim ordinis, Dominicani, inquam, in celebrãdo Ignatio ſtudium omnino ſingulare: cuius imaginem, cùm pretio, tùm artificio paucis ſecundam, in templum ſupplicabundi venêre ſalutatum. Perſtrepebant hîc omnia diu noctúque bellico fragore; ardebant ignibus turres, feneſtræ; templa perſonabant inſtrumentis muſicis. Ipſe Magiſtratus donarijs incendit ſtudia eorum, qui res ab Ignatio præclarè geſtas verſu cecinêre; victoribúſque argenti pondo centum quinquaginta liberaliter aſſignauit. D. Ferdinandus à Siluâ (Generalem vocant) totius Magiſter exercitus, & in Molucis inſulis Gubernator, D. Hieronymus à Siluâ Diui Ioannis miles inclitus, & primarij Duces alij, Nauarchi, & ciuitatis Moderatores: cæteríque ſui quiſque animi lætitiam magnis argumentis declarârunt. Cùm Veſpertinis precibus, quæ celeberrimos habuêre cantores, ab-

res, abſoluta dies, non hilaritas; quam tunc primùm auxerunt mirificè ſolertia Sinarum ingenia in ignibus artificiosè ſtruendis præcipuè admiranda. Comparuêre in medio ignis globo nō exiguâ temporis morâ homines in equis bellum inter ſe gerentes; turres atque in ijs ſtricto ferro dimicantes milites, & ſagittas igneas eiaculantes; triremes cum remigibus & claſſiarijs, tauri, leones, aquilæ, balænæ, arbores poma, roſæ, cælum ipſum aſtris ſuis diſtinctum: quin & incolæ ipſius paradiſi Chriſtus Dominus, B. Virgo, B. Ignatius aliique; ſola verba & vox deerant: tandémq; ignis mutatâ ſpecie edit ſulphureo fumo tonitrua, cometas & fulgura emittit, non ſine ſpectantium ſtupore ingenti. Ipſe autem beatus dies Oratorem habuit Archiepiſcopum de Ignatij laudibus, breuiter quidem, ſed eruditè diſſerentem: quas prolixiores fecerant pueri Cantabros induti, carmine, ex Hiſpanico, & vernaculo idiomate, mixto. Reliquos deinceps per octiduum dies diuerſarum Religionum familiæ ſibi ſumpsêre; pietate, ingenio, labore, ſumptibus denique oſtendentes, quo amore Societatē proſequerentur; quanti facerent eius Authorem Ignatium. Supplicationē porrò ſplendidam ſanè vidit dies Veneris: quâ finitâ Veſperas exornârunt Thagali pueri vario carmine, quas & ſecuta præmiorum diſtributio eſt, ipſo præſente Archiepiſcopo. Dies B. Stanislao natalis omnem abſoluit apparatum, cui quidem B. Aloyſij initium dederat: in hunc enim diem reſeruati ſunt ignes, quos ſodalitas non exiguo

ſumptu

ſumptu confecerat; impeditos tamen à turbinum pluuiarúmque vi importunâ. Sed ne turba æris campani tubarúmque ſono conuocata fruſtra eſſet, quæ iam tecta, feneſtras, vias, obſederat, repente currus tumultuario quidem, at ingenioſo Sinarum opere conſtructus triplex eſt: in eis Sinicum cauſarum forum, & apud Proregem, ſiue iuſſores (Mandarinos vocant) iudicandi & edicendi modus ad ſtuporem repræſentatus.

XXXVII. In Zebvana Vrbe præter inſignia multa, quæ cum Manilanâ aliiſque fuêre communia; peculiariter ſpectatores rapuit actus pro foribus noſtris triumphus; in quo vaſtæ magnitudinis Aquila Primos Societatis Patres expaſſis fouebat alis; Ignatiúmque plurimis decorum inſignibus geſtabat: Circùm erat Prouinciæ & tutelaris Societatis ſpiritus, qui idololatriam hæreſinque compeſceret; explicata ſingula decoris Perſonis. Reliquarum in hiſce inſulis ſedium ac locorum, par fuit in colendo Ignatio contentio. Verùm quia moleſta omnis rerum ſimilitudo, ne in Mexicanis quidem finibus, qui inter tranſmarinos reſtant vltimi, diùtius immorabimur, de Profeſſorum domo hæc ſolùm breuiter perſtringentes.

XXXVIII. Nvncivs qui poteſtatem publicè colendi Ignatium attulit, pridie DD. Petri, & Pauli Anno Milleſimo Sexcenteſimo decimo in vrbe fuit, eáque tùm vna in communi omnium gratulatione cura Magiſtratum coquebat, quòd temporum anguſtijs prohiberi ſe cer-

neret, quò minus templum à fundamentis iam excitatum ad Calendas Sextiles in apicem educeretur; in quo celeberrimos Beato decreuerant honores. Hanc ergo curam prorex, quo est in Societatem amore ac animo, in se suscipiens auctâ operarum manu tãtum intra vnius spacium mensis effecit, quantum aliâs semestri integro fieri non potuisset; sic templi structura ad fastigium finémque optatum opportunè perducta est: vt quo die Beatus in cælum abijt, quíque ipsi sacer est, sanciri eidem, dicaríque potuerit. Templum sanè cum pulcherrimo quolibet amplitudine, ac maiestate meritò componendum: eo autem dignitatis, ac felicitatis multò reliquis, quæ Societas habet, vtiq; fortunatius; quòd primum fortasse fuerit eorum, quod huic Diuo est dedicatum. Ad aram eius maximam magnificum omninò sacrarium aureorum mille quingentorum pretio est constitutum. Totus verò circùm paries aulæis è telâ argenteo aureóque filo graui instratus, prægrandi quadam ornatur effigie Patris æterni Ignatium, & Socios commendantis filio: cuius imagines alij è Societate, qui pro fide Christi fortiter egerunt, coronant. Pridie itaque illius diei, qui Beato sacer erat agẽdus, propter immensam populi Mexicani frequentiam, ipse adfuit Archiepiscopus: adfuit Magistratus omnis Ecclesiasticus: atque inter hos quidem Prorex; quem Senatus Regius, Prætoriúsque ordo, ordo item equestris circumstabat: qui omnes vix per confertam plebem, satellitum etiam operâ eluctati, erectam ad æræ

dextram

dextram Ignatij imaginem cum voluptate admirati ſunt; quam imaginem boni rerum ſimilium æſtimatores atque artifices, quadringenta aureorum millia facilè æquare cenſuerunt. Argentea vtrinque candelabra, ponderis maximi non pauca, Auiculæ ſuis incluſæ caueis dulciter cantillantes; flores, ſeu quos natura, ſeu quos ars ſuggeſſit, ita omnia ordine, ac pretio diſtinguebant, nihil vt ad opus perfectum, & admirabile deſiderari poſſe videretur. A Veſpertinis precibus, quas Archiepiſcopus muſicè perſoluebat, egredientibus illicò conſpecti ſunt currus quinque triumphales; in quibus puerorum cunei totidē celebriores Vrbis vias cum inſignibus obierunt. Nox inter feſtos, vt alibi, ignes tranſacta. Matutina verò ſupplicatio è tēplo principe magnificâ ſanè pompâ, per vias, artis & induſtriæ ſumptuoſâ operâ exornatas, ad nos proceſſit: in quâ nec veneranda Diuorū ſimulachra, nec pretioſa ſodalitiorum vexilla atque inſignia, nec alia deerant, quæ ſplendebant. Ibat Regum Rex ſub eleganti pariter, ac diuite textilis auri conopæo; cuius perticas Senatores totidem ſuſtinebant: Sequebatur ciuitas vniuerſa: egredientē è templo Chriſtum opportune à mænibus, ac turribus bellici fragores ſalutârunt. Erat inde caſtellum è ſulphureo cōfectum puluere, quod à quatuor ſupra viginti hominibus ferinas indutis pelles mirabili mouebatur artificio: egreſſi duodecim chorum choreámque gratam inſtituêre: nec procul deformi vultu immaniq; ſtructurâ elephas ignes cum ingenti ſtrepitu toto

aëre ſpargebat: horribiliſque paulò poſt gigas capitũ quatuor, qui hæreſin deſignabat; ab ipſo Ignatio combuſtus eſt. Quà autem ſupplicatio agebatur, ibi certis interuallis diſpoſita theatra erant: in his quas Dramatum actiones, triumphales Adoleſcentum currus pridie exhibuerant; ſuâ cum gratiâ repetierunt. In quibus quidem ſcenis, reliquorum parietum apparatu, octingentorum aureorum ſumma facilè inſumpta, nec pretij pænituit, quod tãti fructus ac pietatis cauſam dedit. Diui Auguſtini Patres ſuum quoque vicum inſigniter exornârunt: ſtatuerunt ibi Fidei ſimulachrum Pontificiâ tiarâ coronatum; & à fronte eiuſdem auguſtiſſimum ſuum, Eccleſiæque Doctorem; in medio Ignatium. Ad caput viæ erecta viſebatur arx; ſupra quam moles quædam lignea, globi inſtar, clauſa, cum repente diduceretur, pueros duos oſtendit; quorum alter S. Nicolaum, alter Ignatium referret, mutuis ſeſe amplexibus identidem conſalutantes. Vt verò ad eam ventum eſt viam, quæ noſtram ducit in domum, Ignatius ipſe ad ſummum in Euchariſtiâ Dominum hoſpitémque ſuum excipiendum venerabundus proceſſit: terque ipſum ſuppliciter in genua prouolutus, magno cum omnium animorum ſenſu, Sociorum præcipuè lacrymis ſalutauit. Is autem fuit Cantabrorum, qui compoſito militari agmine cohoneſtabant pompam, ornatus, vt in veſtes & apparatum bellicum ad octoginta millia aureûm nummûm expendiſſe credantur. Ex quibus, cùm facilè

facilè appareat gentium harum ſolertia, magnificentia, pietas non eſt, puto, cur reliqua quæ intra rem diuinam, ſupra menſam toto octiduo à noſtris Religioſis familijs, alijſque ciuibus omnibus Mexicanis, in honorem B. Parentis noſtri ſuſcepta geſtáque ſunt, fuſiori narratione perſequar: illud iam magis neceſſarium, & ad propoſitum illuſtre erit, oſtendere exemplis DEO Optimo Maximo, qui inſignes virtute viros ſuos in terris ornare vult, ingratam minimè fuiſſe, hanc mortalium in IGNATIVM operam ac voluntatem: quin id ſibi, vel maximè placuiſſe non obſcuris rerum mirandarum ſignificationibus declarâſſe. Quare per ſingulas iterum prouincias, & loca redibo; & in quibus aliquid memorabile hoc in genere accidiſſe deprehenderim, ordine breuiter enarrabo.

XXXIX. E SICILIA rurſus egredior. Panormitanus adoleſcens, cùm magnâ animi contentione, tàm celebris diei apparatum promoueret, ſupremis præaltæ ſcalæ gradibus, neſcio quid ſcholarum tecto affixurus, delabitur; ſed cùm in ipſo caſu Beati auxilium expoſceret, citiùs accepit, quàm terrâm attigiſſet: ità incolumis ſurrexit.

Fabrum quendam ibidem caſus in ſubiecta tigna cum magnâ oſſium colliſione detulit: ibi cùm peius quid timeret, Beatum ocius implorauit, illæſúſque à reliquo caſu, & lecticâ ſublatus breui conualuit.

XL. Mamerti in eâdem Prouinciâ nondum ab-

solutâ eius diei celebritate puella ex alto etiam præcipitat: quæ inuocato Beati auxilio à parentibus recepta paucis diebus vires recuperauit.

Infans item impunè omninò per fenestras, Beato manum supponente, prolapsus est.

XLI. Nec infirmiores easdem manus expertus est Platijs Baro quidã. Hic densis cælũ nubibus atrísque obduci conspicatus, graue tritico in areâ aceruato incommodum timebat: fecit arcẽdæ tempestatis votum Ignatio: & cùm pluuijs omnia natarent, Baronis aream, ne gutta quidem tetigit.

XLII. Neapoli, dum Ignatio Prætextatus Eques artificiosos ignes parat, (Ioannem Vincentium Paganum nuncupant, qui & postea Societati dedit nomen.) per imprudentiam manum fœdè adurit: accurritur à feminis agnatis, & vstulatæ dextræ chirographum Beati viri supponitur; ad cuius attactum illicò remisit dolor; &, qui non nisi statâ die desæuire solet ambustæ partis ardor, nihilo secius extemplò refrixit.

Portia de Amabili acerbis compuncta laterum doloribus à filio monetur, Ignatij vt nomẽ imploret: implorauit, & molestiâ liberata lectulo desilijt, perque domicilij pinnas accendi iussit liberatori suo faces.

Nauiculator, cui Hippolito nomen, magnâ pelagi tempestate iactatus, fluctibus iamiam absorbebatur: & appellato Loyola continuò deferbuit agitati maris æstus.

Antonij Balestrerij quoque desperata valetudo, quòd ei genu tabidè suppurauerat, admirãte

vulne-

vulnerario, poſt octo dies in integrum eiuſdem ope reſtituta eſt; quem ab humana ad cæleſtem deinde militiam tranſiſſe ferunt.

Alteri (Marcum Antonium à S. Nicolao indigetant) cùm filius æſtuoſà febri periculosè tractaretur, venit in mentem Ignatij: ad templum noſtrum contendit, próque illius imagine Sacroſanctæ Euchariſtiæ particeps, etiam atque etiam rogat, vt puer, ſi quidem in maius Dei obſequium cedat; à morbo conualeſcat. A precibus domum redit, filium quem animam agentem reliquerat, ſanitati propè reſtitutum offendit: ſciſcitatus ab vxore, quonam ille tempore melius habere cæperit; cognoſcit valetudinem cum precibus ad Ignatium fuſis cæpiſſe.

Dominici de Cutillio par, in cauſa non abſimili, fides; eundem etiam eſt conſecuta fructũ. Ab Apoſtemate, quod eruperat in vena, hic filio brachij timebat perniciem: & quoniam in extremo iam verſari videbatur, agit cum eo de periculo propulſando diuinitus, monétque vt in preces effuſus ea verba ter vſurpet coram Ignatio: *Beate Pater Ignati, ſi maiori gloriæ DEO fuerit, ſana meum brachium*: Obſequitur filius, & veſperi, dum remedia conſueta parantur, vnà tuber, & morbum abſceſſiſſe deprehendunt.

Coniux Leonhardi ab Angelo, fætum, quem mortuum obſtetrix putauit, eniti non poterat: maritus ad Ignatium pro ſalute infantis ſe conuertit, eíque ſemiſopitus ex laſſitudine ſupplicat: quod, dum egit, viſus eſt ſibi præſens

esse in æde Professorum Patrum, ibique Beatum IGNATIVM DEO supplicantem intueri, & à puero æternæ felicitatis iacturam auertentem. Quas rerum imagines animo dum voluit, aurem eiulatu puerili perculsus excutit stuporem; infanti ea gratia facta, vt matre superstite sacro lauacro tingeretur, & vnum inter mortales diem videret.

Alius, à deploratis apud Sacerdotem ipso Ignatij peruigilio culpis in Deũ admissis, abit domum; & cognoscit bimulum ex fratre nepotem totâ vrbe vagari incertum; properat igitur, & erronem sollicitis inquirit vestigijs. Cùm diu frustra esset, de nundinario deniq; foro lustrãdo cogitat, neq; multùm procedit, cùm animo succurrit, implorandam Beati nostri opem. Eo consilio diuertit ad ædes nostras, & diei insequentis ieiunium Ignatio vouet, si puerum reperiat. Mirum dictu; confestim à suscepto voto illapsam cordi vocem haurit: puero magnum impendere periculum, atqui sine detrimento perfuncturum. Sequitur quò vox vocat, vidétq; infantem; cui carri rota, pectus, & equi solea caput brachiúmque proterebat: verùm, quod Beati præsidio attribuit, nihil admodùm incommodè actum offendit: leue tantùm in fronte vulnus equi vestigium impresserat, perstricto nõnihil brachio.

Francisca quædam, quæ inter domesticos lares cælibem agebat vitã, cùm nullo pietatis sensu in ipsâ Beati celebritate moueri posse sibi videretur, eam animo spem concepit tamen, futurum vt aliquando opis indiga ab Ignatio non
dese-

deſereretur. Menſe vix tranſacto ex læuo vbere, ac totis deinde artubus grauiſſimo doloris ſenſu cœpit affici. Medicus ſuppurationem ſub alis peſtilẽtem intuitus, affecto præſertim toto reliquo corpore, tantùm non deſperatâ ope & conſilio abſcedit, dolore in horas magis magiſq; augeſcente. Quid faciat miſera? tempus illud adeſſe cenſet, quo tempore, quod ab Ignatio exſpectaret, acciperet. Promittit curaturam ſe, vt in eius laudẽ die Dominico (tum Veneris erat) ſacrificaretur, ſi cõualeſceret. Ab hoc voto indormit, & poſt duas deinde horas experrecta animaduertit, dolore ſe leuatã: hæret primùm ancipiti fide: tẽtat num mouere brachiũ poſſit: poteſt: ilicet extundit ignem: omne luis malũ euanuiſſe videt: ſurgit primo diluculo, beneficium vulgat: & voti rea litandum Ignatio curat; admirante Medico, qui morbo prorſus imparem humanam opem fuiſſe teſtabatur. Hæc Neapoli.

XLIII. Lupijs Maremontio Viro Nobili viſus Ignatius extremũ denunciauit inſtare diem. Alteri contrà Ludouici Baliuij filię, claro item loco natæ feminæ, dum ægrotaret, prædixit, breui futurum, vt incolumitati reſtitueretur.

Eiuſdem ordinis alia morbi vi vſq; eò vexata, vix vt peccata aperire ſæpe interrumpendâ confeſſione poſſet; Beati reliquijs adhibitis, mox quieti, poſt aliquot horarum ſpacium priſtinæ integritati reſtituta, argenteam effigiem voti rea de Loyolæ tabulâ ſuſpendit.

Eâdẽ reliquiarũ vi peruulgatâ nobilis matrona, cũ diu quartanâ laboraſſet, aliquãdo petijt, vt eæ ad ſe

ad se afferrētur; casúque accidit, vt commodùm correpta esset frigore, cùm eæ sunt allatæ. Miranda res; vix illas attigit, cùm subitò, & in posterum liberata est.

Fidicen ex ordine Patricio, cognomento Cicala, quanquam aduersâ vteretur valetudine, in honorem Ignatij canere rogatus, non recusauit. Cùm autem ex defatigatione febris ingrauesceret, ad eum confugiendum sibi censuit, cuius ob studium ægriùs haberet. Salubris fuit ea cogitatio: nam è vestigio leni somno correptus, experrectúsque paulò post magnâ voce prędicauit, eo in sopore vidisse se Ignatium, qui vires suggesserit ad instaurandam denuò symphoniam.

XLIV. Adriæ Iosephus Valerianus, altero captus oculo, quem bulla carnea contegebat, ab eodem impetrauit, vt videret.

Alius ibidem, cui Dominico Ceruetto nomen, in febrim inciderat; cui veternus adeò grauis accesserat, vt septies admoto rubēte calculo nequaquam excitaretur. Hîc adminiculum ab Ignatio poposcit, & cùm omnium admiratione factum est, vt ex morbo planè conualesceret.

XLV. Illud Catanzarij lepidè simul, ac mirificè factum. Honesta femina filium è Gaspare Mariscano coniuge susceperat; cui, ductâ B. Patris obseruantiâ, nomen Ignatio indi cupiebat, malente viro (quòd in Vrbe sacra D. Irenæi ossa asseruarentur) Irenæum dici; qui demùm post diuturnam altercationem conuenerunt inter sese, vt puer Ignatius Irenæus esset. Verùm ea consensio fuit iuge litium seminarium; vxor e-
nim

nim Ignatium, & nuncupabat, & nuncupari à vernaculis seueriter exigebat. Contrà Gaspar omnes vrgere; dicerent Irenæum ex suo quidem imperio. Erat ferè mensis à cæpto iurgio tertius; & vterque mane quodam in asserendo nonnihil incaluerat; cùm ioco pater, apage, sis, inquit, controuersias; omnis arbitrio pueri contétio, decernatur, arridet mater, & conditionem accipit. Atqui ludibundus ille (quinam appellabere pupe?) festiuè percontatur à trimestri filio; cùm ecce tibi diuinitus infanti fandi vis impertitur; & identidem excipit, Ignatius. Commouit vox illa genitorem, nouitatémque prodigij admiratus, Ignatium exinde nominari filium iussum, Ignatio quoque parenti nostro mancipio dedit.

XLVI. Non minus illud admirationis habet, quod eodem ferè tempore Consentia vidit. Pridiè B. Ignatij Angelus Lopesius ad animi sui significationem aliquot in fenestris laternas papyraceas collocauerat, adiunctâ B. Parentis effigie singulis; & vsurpabat identidem magno sensu gratulationis, *Io Loyola, Beate Pater Io.* Cùm ergo maximè gestiret; accidit, vt ignem, flante vento, laterna conciperet; quam deflagrare animaduertentes, nihili quidam de plebe homines, irridere viri pietatem, exprobrare superstitionem, alliterationibus etiam amariusculis inuertere festam acclamationem: *At, at, Beatus vritur, At, at, Loyola crematur.* Excanduit hîc immodicè Angelus, & actus intemperantiâ religionis in Ignatium: *Ego verò sic existimo*, inquit, *eam esse*

Beati

Beati Viri ſanctitatem, ambuſtam vt imaginem ab incendio vindicare poßit. Neque fefellit opinio; quippe flamma, depaſta cartham adiacentem, abſtinuit ab imagine, vel atteſtata viri ſanctimoniã, vel obſecuta religioni optantis. Theate quidam è noſtris accitus, vt animam agenti præſto foret, ſimul attigit limen accerſentis, agnouit hominem nullo planè morbo detineri, niſi morbum appelles anginam, quá viam ſpiritui captioſè præcludebat infernus hoſtis. Aſtu deprehẽſo pater, opportunas adornat bello machinas; & principio cõceptis execrationibus obſeſſorẽ fugæ deuouet; deinde prolixiorẽ inſtituit precationẽ, vnà cum ſocio tranſigit diẽ ieiunus, & alios huiuſmodi cuniculos aduerſario ſtruit. Sed fruſtra: neq; .n. infracta peruicacia veteratoris; quin à tonſillis extremã protraxit linguam, nigram eam & tumidã; ſub idémq; tempus impuiſum cõciuit imbrẽ, ſereno ferè cælo, in ædes obſeſſi proximámq; viam, irruentem, quo attẽtum Patrem à precibus auerteret. Ergo quoniam Ignatio tantæ pugnæ victoria debebatur, imago Beati producitur; ad cuius attactum, nihil eſt factum citiùs, quàm vt omni moleſtiâ ſolutus æger in priſtinum rediret ſtatum.

Ibidem Domina Allegra de Biuero, filia Præfecti Samnitum, adeò ex capite laborabat, vt præ doloris impotentiâ deſtituta pænè mente videretur, & capillo manus inferret. Cùm ita acerrimè cruciaretur, fiduciâ in Ignatium coniectâ reliquias illius affecto membro corporis admouet: Mirũ dictu: repente dolor illapſus finitimo collo,

collo, veluti fugitaret antitheton, è statione discedit; occupatam verò sedē nihilo mitius vrere pergit: instat puella rursus ijsdē artibus, vt è ceruice luem abigat; illa secundâ cōgressione paululū obtusa in pectus sese recepit. Quò loci delata, re, Deo & B. Ignatio cōmendatâ censuit abstinendum, ne sua tolerandi studio deesset cos.

XLVIII. Salerni quoque sospitem Loyolæ manum, quâ se complures à deploratâ valetudine reuocatos testantur, haudquaquam desiderauimus. Extant votiuæ tabulæ beneficiorum indices acceptorum; quæ reticeo, ne longum efficiam. Illud autem silentio præteriri non debet, quod ad Ignatij cultū, & obseruantiā à Deo procuratā spectare dixeris. Eâ siquidem nocte, quæ festā B. Parētis antecedebat diem, viro cùm splendore natalium, tùm Ecclesiasticâ dignitate præcipuo, Matthæo Granitio brachium repente sideratū: is insolito morbi genere correptus, & immemor, & impos opis humanæ fugit ad cælitē, enixéq; rogat, vt conualescat, ne saltem Indigeti nouo facere prohiberetur; & voto citius euanuit inimica vis mali.

XLIX. SED HINC in Lusitaniam traijcio, vbi hæc visa mira. Olyssipone Iuuenis frustra Medicorum sæpius tentatis artibus, oculorū vsum pænè iam desperauerat: ad Beati autem simulachrum per eos dies, qui festi primùm anno millesimo sexcentesimo decimo agebantur, adductus suam oculis lucem redijsse testatus est.

Femina secundùm faciē diro vlcere ægra, inter cruciatus trahebat animū: quæ simul ad Ignatij

opem

opem confugit, priſtinum ori decorem integritatémque reſtitutam ſenſit.

Ferebat alia, eadémque nobilis vterum, quem ſubitâ ruinâ grauiter offenderat, adeò, vt immatura proles eo caſu afflicta contabeſceret: quam cum magnis nixibus expellere conaretur, fruſtra fuit; quin de ſuâ quoque vitâ actum crediderat: chirographum interim B. Patris admoueri ſibi curauit; quo facto mox expeditum fætum ancipiti exempta periculo eiecit.

L. Conimbricenſes feminæ duæ totis itidem viribus conceptum fœtum egerere in lucem non poterant: quarum vna ita arctabatur, vt fandi vſu iam deſtitutam vires deficerent. Beati Patris reliquijs vni, eiuſdem alteri effigie applicatis, feliciter breui puellos effundunt; quibus vtraque voti rea Ignatij nomen impoſuit. Alia, quæ Herculeo morbo tribus iam annis fatigata, ſyntexes crebras patiebatur; ſimul ſtolam, quâ Ignatius ſacris operari conſueuerat, fuit exoſculata, conualuit.

Inæquabili quidam ac formicante venarum pulſu pænè depoſitus, à medicis certè deſertus, inteſtina extra proprium locum eiecerat, quæ in multis iam conſuetum ordinem naturæ inuertiſſent. Subijt animum ad B. Ignatium confugere, ſtolam eius pio oſculo delibare. Fit voti compos, domeſticis morem potius ægroto gerentibus, quàm opem inde aliquam ſperãtibus. Vt verò ſacram illam Beati ſtolam fuit diſſuauiatus, æger iam iam extremùm chriſmate iungendus, repente ex morbo recreatus, poſtridiè ad tem-

templum nostrum adijt; Deo D:uóq; grates debitas ob recuperatam valetudinem religiosè persoluit.

L I. Eboræ tres pueri diuersis in casibus interuentu eiusdem Beati creduntur seruati; vnus à strictura glandis ferreæ; alius à graui lapsu, & membrorum collisione; tertius ab equi, cuius vngulis interceptus erat, horribili proculcatione.

L I I. Bracaris, infante in lucem progresso, mater multos dies continuo sanguinis fluxu debilitata, vix ipsam, ne sanguinem sequeretur, continebat animam; epotâ aquâ, quâ filum de Beati vestibus extractum immaduerat, & sanguinis stitit profluuium, & pristinas corpori vires redijsse persensit.

Duæ aliæ diu iam parturierant, molestóq; labore fractæ ad mortem proximè accesserant: At reliquiæ B. Ignatij piè contrectatæ, & matres, & infantes ab interitu reuocârunt.

L I I I. In Oppido Guimaraensi (primi Lusitaniæ Regis olim incunabula, & vetustum hospitium fuit) honesta femina amissis oculorum auriumque sensibus, cælesti iam præmunita viatico, sacróque oleo delibuta, mentis expers iacebat; cúmque ei postremæ voces piè acclamarentur; assidenti pro amicitiâ feminæ occurrit, nuper sibi à filio, in Societate degente, missam esse particulam cinguli, quo in viuis B. Pater corpus astringere solitasset: magnâ ergo fiduciâ, & in Beatum reuerentiâ eam applicat ægrotæ: quo facto illa paulatim sensus recipere, respirare, ma-

nus explicare, ingeri cibum sibi postulare, Medicis ob repentinam salutem obstupentibus: quæ omnia iuratis postmodùm testimonijs publicè sunt confirmata.

LIV. Turdeti quidam exhausto iam apertis venis sanguine, animæ exitum præstolatus, cùm Diui implorasset opem, retinuit vitam.

LV. Funchali duæ feminæ partus difficultate periclitantes, chirographo B. Patris adhibito, feliciter pepererunt. Tres item aliæ adiutæ. Prima, quæ dolores potiùs, quàm vitam prorogabat, chirographo B. Patris, persanata est. Secundę diuturnus morbus omnem viuendi spem præcluserat; in extremis ergo sic constituta matre orbitatē suam deplorantes filiæ ad B. Patrem animum, ac vota aduertunt, symbolum postulāt cum fiduciâ matri applicandum: applicitum est; paucísque post diebus mulier sana surrexit. Tertia Deo sacrata erat; quam morbi angores sensim ad certum interitum vrgebant; desperatis iam omnium Medicorum consilijs; hæc tamen vbi commotam insueto plausu Vrbem, & perstrepentia festo pulsu templorum æra animaduertit, admirabunda ex familiaribus percōtatur, quorsum illa tenderent. Recognitâ, multísque alijs, quæ præter naturæ cursum à B. Patre forent patrata, intellectis, enixè se illi suámq; salutem deuouit; nouum ab eo beneficium, cui noui tum haberentur honores, se accepturam sperans: nec frustra: nam derepentè voti damnata, valens & vigens contra spem, & exspectationem mortalium prodijt in publicum.

Ibidem viri primarij filius cessante iam cùm vocis, tùm oculorum vsu, animā agebat: cuius quidē iacturam, cùm dolēter ferret parēs, vt qui illū vnicè diligeret, magnâ fiduciâ & fide Beati syngrapham gnato admouit. Mira res: reuertente protinus spiritu, & linguæ robur additur, & palpebris sublatis oculi officio suo fungi incipiunt: ipséq; sequenti die in templum nostrum B. Ignatio sistendus à parente deducitur.

LVI. Alguarij Iurisperitus quidā, cùm animaduerteret, sodales Marianos ad indictam Ignatianam celebritatem armis instrui; *Vos enimuerò*, inquit, *videmini mihi hoc apparatu aliquod à Parente nostro miraculum extorquere velle*: quod quidem viri prudentis dictum nonnullum habuisse momentum videbatur: postea enim, quàm armati vniuersam circumissent vrbem, templū deniq; nostrū sclopetis crepitantibus adeunt; intráq; illud recepti, seu leuitate, seu Beato potius cōgratulandi studio aliquoties explodūt. Territi insolito & vehementi sonitu infantes, nōnullæq; aniculæ, trepidatione imodicâ, & clamore tumultui rem proximā faciunt. Cōuenerat quippe iam antea nonnullos inter ciues, eósq; primarios diu occultata odia hac demùm occasione, ciuibus in angustias redactis detegere, armísq; potentioribus iuuenes in templo nefariè opprimere, iámq; ducenti admodum nudi conspiciebantur enses: cùm ecce tibi Nostri, omnis alterius expertes cōsilij, ad preces & vota, quæ Beati meritis rata à DEO haberi cupiant, confugere, DEO ac Beato rem totam committere. Inde mox, alij in

Collegium ſe ſubducere, per templi valuas alij dilabi: tum denique omnis etiam iniuriæ obliti ſecundùm veſperas, Senatus etiam decreto intercedente, dexteras, dare iuſſi, ſuam quiſque domum ſecuri repetiêre.

Repertus interea calumniator eſt, qui hanc nos celebritatem, in feminarum ad nos ſacramẽtorum causâ ventitantium gratiam, agere criminabatur. Sed is palinodiam canere hac occaſione coactus eſt. Quippe graui interceptus febris æſtu, cùm ſe pænas maledicentiæ ſuæ dare, non abſque argumento ſuſpicaretur, ſacram Ignatij effigiem poſtulauit: in quam cùm oculos intenderet, eáque toruo contrà, & imminentis è vitâ abitûs prænuncio vultu, terribilem animaduerteret; ſibi minimè defuit; ſed, ſpretis medicorũ conſilijs morbi vim extenuantibus, præteritæ vitæ errata omnia eluit; paucíſque poſt diebus feliciter emigrauit.

LVII. Calari filius cuiuſdam natu maior inter prandendum arrepto cultro minoris fratris ferit oculum. Nobilis item puella ſimili modo dum accumbentibus cibos diuidit, grauiter in altero oculorum læditur; ambo Beati imploratâ ope præter aliorũ ſpem omni periculo fuêre liberati.

Aliam quatuor menſium languores continui, adeò debilitârant, omni vt pedum officio eam priuârint: aduentante ſacro die, cùm frui, & ipſa communi in templo noſtro lætitiâ percuperet, ſuo minimè fruſtrata deſiderio fuit; depulſo enim malo, pedibus priſtinæ firmitati reſtitutis læta ſacris aſtitit.

Concrepantibus Sabbatho illo, qui festum Beati diem præcesserat, vndique tormentis bellicis, infans bimula inaudito more: *Cras D. Ignatij dies est*; inclamat. Audierant hæc duæ honestæ fæminæ ædium illarum incolæ, & rei meliùs experiundæ denuò, quidnam sequenti die futurum sit, ab infante exquirunt; eadem respõderi audiunt; auxit admirationem, quòd, Ignatij nomen ad puellæ aures nunquam peruenisse, certò sciuerint: Beatum enim antonomasticῶς, cùm de eo sermo incideret, solùm appellitare consueuerant.

Eodem die confertâ templi areâ confluente vndique hominum turbâ innumerâ, repentè vnum è tribus vexillis, quæ in lætitiæ significationem, è culmine templi prominebant, decidit; & duorum quidem capite, ac tergo leuiter perstricto, trium aliorum pallia cuspis vexillo præfixa lacerauerit, nec vllius tamen sanguine hausto (quod admirabantur) terræ altè infixa hæsit.

Adolescens quidam, flammis Beato excitatis pabulum subministrans, citato cursu equum in se ferri aduertit; expers consilij pronus terram operiebat: videt discrimen nati è fenestra prospiciens mater, dúmque Beato votum nuncupat, equum volucri saltu, inoffensóque iuuene præterijsse auimaduertit.

Quatuor alij equis certo ferebantur in discrimine, qui omnes præsens Beati auxilium accepisse creduntur.

Deciderat non nemini ignis in crumenam, sulphureis repletam radijs; hic nihil præter le-

uem veſtium aduſtionem detrimenti accepit, intactis etiam ſchedulis quibuſdam, quarum interitus ſui ratione officij, non parùm illi incommodâſſet.

Diuerterat ab Equitum turmâ quidam, eum in locum, vbi periculum ſceleris adire ſolitabat: verſat equum, fatigat, decidit, alteróque confracto crure animæ periculum vitare doctus eſt.

Alij item duo de diei ſanctitate maleuolâ voce detrahentes, graues quoq; dedêre pœnas.

Contrà alius crebris corporis ſtimulis exagitatus literis Beati manu exaratis omnem illam depulit moleſtiam.

Infelici partu quædam periclitans, admotâ B. Effigie, anguſtijs illis liberata exanimem partum incolumis effudit.

LVIII. Saſſari, omnia quamuis arderent inteſtinis odijs, diúque occaſio commoda exſpectaretur, nulli tamen tantùm, vel audaciæ, vel temeritatis erat (animos Beato mitigante), vt aduerſarium illâ nocte etiam frequenter obuium aggrederetur.

Raptatus equo vir Nobilis, aliquamdiu, Beato patrocinante, ab eodem recipitur; ſenſit hoc eiuſdem vxor, quæ nũcio quidem tàm triſti primò perculſa eſt; ſed pulſo ſtatim timore; nihil, inquit, fas eſt mali his diebus coniugi contingere; cernénſque tantum ſuæ fidei momentum, ſequenti pòſt die ſacræ menſæ accubuit.

Atque vt probata in Ignatium pietas ſaluti multis, ſic non paucis impietas ſua exitio fuit, aut damno. Eo tempore, quo Ignatio hîc tota ferè

ferè vrbs ſtudebat, duo ex infimâ pænè fæce homunciones augendę rei domeſticæ curam ei ſtudio præferebant. Ita egreſſi in agrum ad radicem montis, argillam effoſsum; ſed alter terræ improuiſo aggere oppreſſus eſt; alter luxato brachio vix ſe exitio ſubtraxit.

Inuitatus vir Primarius, vt Equitum ductaret manum, quam primi ordinis homines cõſtituerant, annuit: ſed vbi iam præſtanda fides, opúſque aggrediendum; ſe ſubtraxit, nec vllis, vel rationibus, vel precibus à conceptâ animi pertinaciâ dimoueri ſe paſſus eſt; atque vt omnem vrgentibus ſpem præcideret, equum ipſum rus miſit, pęnitendo ſanè inuento: nam crure fracto biduo pòſt iumẽtum, quod commodum ob vſum magno illi in precio erat habitum, exanime concidit. Emit alium deinde equũ æquè generoſum, qui ad præſepe religatus, occultâ atque ignotâ lue etiam contabuit. Ita Phryx malo ſuo ſapuit, vouítque, ſi viuus eum diem videret, quo die inter ſanctos coleretur Beatus iam renunciatus Ignatius, eius ſe cultum honorémque communibus ſtudijs promoturum. Comparauit inde equum alium, quem ab eo voto hodiéque poſſidet incolumem.

L I X. Muſſiponti apud Francos Virgo ex earum numero, quæ in religioſum coactæ cætum inſtitutum noſtrum, vt poſſunt, æmulari conantur; acribus & diutinis febrium doloribus agitata, Beatum voto emiſſo ſanitatem rogauit: impetrauit.

L X. Flexiæ alterius cuiuſdam albuginem ex

oculo, quæ ſiniſtrum iam perdiderat, Medici fruſtra ſæpe tollere ſunt conati. Non perinde fruſtra Beati Ignatij fuit opera: cui, cùm quindecim diebus continuis ſemel quotidie Dominicæ precationis Angelicæq; ſalutationis penſum Virgo ſtatuiſſet; ante promiſſi abſolutam fidem malo liberata eſt.

Oppreſſa graui doloris curarúmque vi pagana mulier, è bonorum omnium iactura vocem amiſerat: ad Noſtros adducitur, tanquam ad peritos eiuſcemodi ægritudinum Æſculapios: iubetur benè ſperare; ab Ignatio auxilium malíque leuamen poſcere; Annuit illa, & vocalis mox eſſe cæpit.

Petrochorius Proregis Aquitanici filius, cùm inualidum Medicorum auxilium intelligeret, per matrem Ignatio votum fieri curauit: quæ ſi incolumem videret filium, ſe ad Beati feſtam lucem in templum noſtrum venturam, filiúmque debiti honoris ergo ſtaturam: vidit, venit, ſtitit.

Tres alij eiuſdem adhibito chirographo ſanati. Ac, ne minus eſſet beneficus in ſuos Ignatius, quàm alienos; è Magiſtris etiam vnum grauiter febrientem viribus reſtituit ſuis.

LXI. In Lugdunenſi Prouincia ab eodem beneficium ſanitatis accepêre aliquot. Inter cæteros femina parturiens ad mortem iam ſpectabat: commiſeratus dolentis vicem vir, hæc ſecum tacitus volutat: *Beate Ignati, ſi verum eſt, vt fertur, te tanti apud Deum eſſe meriti, languentem ſolitâ charitate tuâ dignare.* Vix ita cogitauit, cùm mulier, Ignatij fauore obſtetricante, infantem eſt enixa.

LXII. Belgæ tria memoratu digna narrant. Antuerpiæ vxor Ignatij de Boria, difficiles semper, nec vitales experta partus, cùm sub Beati vulgatos honores vterum ferret, ei votum hac ferè formula concepit: *B. Pater Ignati, si masculum tuis precibus eniti dederis, voueo tuo eum nomine insigniturum.* masculum enixa facili partu est, eíque Ignatium dixit nomen, vt recepit se facturam.

LXIII. Contigêre Brugis duo, quæ supra naturam videbantur facta. Vnum in spectatæ virtutis femina. Ea cùm grauissimo capitis dolore dies multos laborasset, ad Ignatij opem postulandam se denique conuertit; votum nuncupauit, & conualuit. Alterum in Virgine quadam Brugensi, honestæ familiæ; quæ tàm graui renum exulceratione, perpetuo triennio afflicta fuerat, vti non nisi pauculos passus promouere, & cum difficultate posset; adeóque cum experiundi gratia bis terue, hoc triennij spacio, ad contiguam domui suæ sacram ædem adire tentaret, in mortis pænè discrimen inciderat. Quare & ei Medicus sæpius affirmãdo dixerat, nõ esse, quod speraret, domo vnquam egressuram; certius haberet illud, aliorum manibus propediem efferẽdam. Sed Virgo, posthabitis minis istis, cohiberi nihilominus nõ potuit, quin ipso Ignatij die sacræ rei interesset. Gestata est ad templum, eâ difficultate, vt deficientibus viribus propius nihil fuerit, quàm vt à baiulis domum reportaretur. Supra vires tamen atque periculum fuit animus, quotidiéque per octo dies illos è domo

suâ, modò alienis nixa viribus, modò suis fisa, ad ædem nostram adrepsit. Quid multis? Tantùm pietas Virginis huius apud Ignatium, votúmq; nuncupatum effecit, vt iam non templum modò nostrum, sed alia etiam pia quędam loca inuisere per valetudinem posset: (neq; enim plus impetrare desiderabat) Atq; huic cùm obuius aliquando factus esset Medicus, cui perspecta eius erat valetudo; *Supra naturam*, inquit, *non ambulas modò, sed etiam viuis.*

LXIV. Paris potentiæ & admirationis est, de quo Lithuani testantur. Filiolus Consulis Varsauiensis à Medicis depositus, animam agebat: detulit eum, pij cuiusdam Sacerdotis impulsu, mater ipsius ad templum nostrum; Beatóque, cuius effigies principem exornabat aram, inter tremenda mysteria, voto concepto commendauit. Factum est hoc: & mox puer cibum, sine quo septem iam dies traduxerat, nisi quantum renitenti pia matris sollicitudo instillabat, postulat, integrè conualescit, exiguis quibusdam morbi vestigijs relictis: parentibus, aliísque beneficium ab Ignatio acceptum, quod iurati facere se testabantur, deprædicantibus.

Eodem die deploratam, simili prorsus modo, mater alia prolis suæ sanitatem impetrauit.

LXV. Maioricæ in Aragoniâ Ignatio, non terra modò hominésque, cùm publicâ ceremoniâ coli cæpit; fauere visi, sed ipsum adeò cælum; quandoquidem & imbres, & venti bonorum votis, ac precibus obsecundarunt.

Femina luxatione neruorum claudicabat, ita vt ni-

vt nisi fulcris innixa non incederet. Itaq; cùm tota iam ciuitas tympanorum, vocũ, tibiarúmque concentu perstreperet, illi DEVS nostrum templum adeundi iniecit mentem. Ire parat: dissuadet soror, ne multitudine hominum compressa intereat. Nihil audit hæc, iter aggreditur: &, ecce tibi, inopinata sanitas firmitásque pedum: grallas ponit, & nullo adminiculo vsa in templum venit, vbi sacrum Eucharisticum fieri gaudens postulauit.

Aliam, quæ præteritis annis eiusdem Parentis optimi beneficio lumen receperat, iam desperatâ salute Physici quatuor reliquerant: illa verò non nescia, per quem lucem aspexisset, omnes iterum spes, cogitationésque in eundem Medicum conijcit. Vocat itaque nocte quádam puellam, ex ijs vnam, quæ assidere illi solebant, atque *Propera*, inquit, *curriculo contende, emicantem splendorem intuere.* Adolescentulam tum somnus, vt fit, remorabatur; deniq; tamen adit; Cui illa: *O si præsto fuisses ocyus, vidisses vtiq; meum Sanctum hîc Ignatium, me inuisentem: incolumis enim ego iam sum, & salua.* Crediderant initio delirare eam omnes: verùm vbi exitus probauit acta, ipsi etiam Medici affirmare coacti sunt, occultâ vi fuisse sanatam.

LXVI. Barcinone cùm non nemo tapetibus parietes, pro augustiori tàm exspectati diei facie, conuestiret; scalis mensæ suppositis innixus, propè omninò abfuit, quin cum suppedaneis machinis collabantibus, & ipse corruisset, certus vtique exitij, nisi apprehenso, quod

quod è muro prominebat, tigno, in aëre pendulus B. Ignatium, cuius honori laborabat, in auxilium vocâſſet.

Comes quædam, pia femina graui capitis dolore vexata, dum templum Ignatij imaginem veneratura accedit, conualeſcit.

Alia ancipiti omninò exempta morbo eſt; vt Medicorum quidem fuit ſententia.

Vir impium conſiliũ animo volutans, ad preces veſpertinas, in peruigilio celebratas, adfuit: vix ſacrarum ædium attigerat limen, cùm illuſtratus diuinâ luce, ab improbis cogitationibus cæpit abhorrere: totam nihilominus tamẽ, quæ ſubſecuta eſt, noctẽ inter fluctus illos duxit inſomnem: donec cum die animo quoq; ſua adfuit lux; illéq; ad Collegium contendit, vulnera mẽtis aperit, obligatúſq; à ſacro medico cum lacrymis teſtat⁹ eſt, quàm ſerò medicinã deſideraſſet.

LXVII. Ad Indos nonnulla etiã Ignatius virtutũ ſuarum ſtatuit trophæe. Atque in agro Peruano primùm Ibi Chriſtophorus Martinus de Peredes Potoſinus quadriẽnio integro, vno primùm, poſt gemino ſcipione pedum imbecillitatem ſuſtinere cogebatur: is perceptâ, in Beati celebritate, lætitiâ populi geſtientis: *Egone*, inquit, *hoc die cũctis triumphantibus aſymbolos quaſi abeam? ſolus mœrear?* Vix loquendi fecit finem, cùm pedibus vires adduntur, firmantur adeò, vt, ipſa ſine alio adminiculo, alterâ ſtatim luce in Collegium iret, Rectorem felicitatis ſanitatíſque ſuæ certiorem faceret.

Benedictum Lopezium Argentifodinæ Præfectum, &

fectum

ſectum, dum Æthiopem fugitiuum inſequitur, quinque ex aduerſo homines aggrediuntur, pũctim cæſimq; petunt, ex equo deturbant, inhumaniter tractant. Fugit his in Anguſtijs ille ad Beati opem: accipit: Pater enim, & videndum ſe obtulit laboranti, & ambabus manibus appreheņſo epitogio hoſtium ictus auertit. Ille demũ his in fugam, Beato in cælum euntibus, incolumem ſe, & integrum, (vulneratis licet veſtibus & galero) reperit.

Ioannes Perecius cùm in Beati feſto die ſclopetum, ad vmbilicũ vſq; puluere refertũ tormẽtario, exonerâſſet, magnum illud, in quo erat, vitæ periculum Ignatij ope ſe vitâſſe credidit.

LXVIII. Cuiquiſaci puellam febri; Potoſis Sanctimonialem periculosâ animi ægritudine, Guamangi ſtatuarium vulnere, quod in eius formandâ imagine accepit, idem Beatus creditur liberâſſe. Sed & eiuſdem auxiliũ ſenſêre Inda in filio perſanato; Nobilis alia femina circa partus difficultatem, & prolis iam ſuſceptæ graue diſcrimen; alij alijs in periculis.

LXIX. In Philippinis Inſulis mirabilis non minus fuit Ignatius. Quinque mulieres eius auxilijs feliciùs pepererunt. Alia, quæ ſcelera tumulo ſecum inferre pertinaciter propoſuerat, eiuſdem ope ab circumſtantibus imploratâ, mentem malam mutauit, & non niſi expiata diſceſſit.

Ludouicus de Siluâ Ordinis Minorum Religioſus, lacum traijciens ventorum impetu ſcapham vndis iam abſorbendam exiſtimabat.

Subijt

Subijt B. Ignati memoria: quo ſuppetias rogatò tutum ſe in arenâ locatum, non minore admiratione, quàm gaudio deprehendit.

Aſthmate periculoſo duo per eundem liberati: tertius tibiæ equi calce labefactatæ dolores grauiter tolerabat; & cùm ferre dolores vix poſſet amplius, recurrit animo Ignatiũ ſimili, dum viueret, morbo laboráſſe; claudus igitur claudo ſupplicat, eo fructu, vti mane ab omni malo liber & expers in pedes ſurrexerit.

LXX. Finem narrationi huic imponet tandem Mexicum. Matrona Nobilis, cùm è templo noſtro domum repeteret, è curru euerſa ſub rotâ tranſeunte iacuit, & tamen illæſa (quod B. Ignatij tutelæ tribuebat) incolumíſq; ſurrexit. Huius eiuſdem coniux, dum ſe ad equeſtres ludos exercendo parat, equo impotentiùs ferociente, & in obiectum parietem cæco impetu arietante, periclitabatur de vitâ: inuocat Ignatium, & tu ex iumento facto vitam ſeruat.

Audierat fortè Auguſtinianæ familiæ Sacerdos, graui morbo à Medicis depoſitus, æs campanum, quo Ignatium Beatum dictum nunciabatur: votum nuncupat; eâdémque nocte, præter omnium exſpectationem conualeſcit.

Atque iſthæc fuêre potiſſima, quæ tàm vniuerſim, quàm ſigillatim, de piâ B. Patris Noſtri celebritate, eiúſque in mortales fauore cenſui præmittenda. Quæ alia de alijs ipſius in varios mortales collatis beneficijs perſcribuntur; ſuo loco, ac ordine inſerentur.

PRO-

PROVINCIA LVSITANIA.

Censi sunt in Lusitaniâ socij nonaginta supra sexcentos, domicilijs decem distributi. In societatem admissi vndequadraginta; in cælum dimissi quindecim.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastici.	Adiutores.
In domo Professâ Olysiponensi.	LX.				
In Collegio ibidem.	LX.				
In Conimbricensi.	CCLVII.	LII.		CXLI.	XXXVII.
In Eborensi.	CLV.	XXXII.		XCVI.	XXVII.
In Bracarensi.	XXXVII.	XIV.			
In Portuensi.	XVIII.	VIII.			
In Brigantino.	XVIII.	X.			
In Pharensi.	X.				
In domo Professâ Villauicosanâ.	XII.	VII.			
In sede Angolana.	XIV.	VII.			

Ex hæreſi varijſque ſectis in hac Prō-uinciâ Noſtrorum operâ erepti, & Catholicæ fidei veritate imbuti vniuerſim ſeptuaginta ſex.

Super omni vitâ confeſſi ter mille.

Diſſidia, odia ſeu inimicitiæ grauioris momenti extinctæ trecentæ octoginta ſeptem.

A cæde aut deſperatione liberati ſedecim.

A turpi quæſtu aut concubinatu abducti quinquaginta ſeptem.

Pauperibus Eleemoſynæ loco impetrati, datíque aurei ter mille ſexcenti.

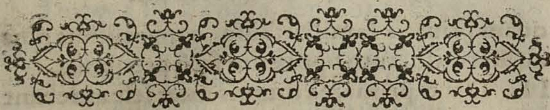
Per iniuriam ablati ad Dominos rediêre, agentibus Noſtris, bis mille.

B. P. N. Ignatij precibus, reliquijs, imaginibus, adiuti variè laborantes quindecim.

DOMVS PROFESSA ET COLLEGIVM OLYSsiponense.

Vatuor omninò Nostratium Olyssipone hoc annò in cælestem Prouinciã (quod speramus) abierũt. Ex domo Professâ duo: par Fratrum vitâ sanè ac virtute nobile; Emmanuel Consaluus, ad nostræ societatis amussim probè factus; & Sebastianus Ferdinandus, vtilis senex; cuius etiam post obitum vultus nescio quam insolitã spectantibus ostendebat pulchritudinẽ; vt parta animæ illius felicitas in ipsum etiam corpus redundasse quodammodo videretur. Ex Collegio decessêre item duo; P. Hieronymus Moralis, vir singulari modestiâ, & pietatis laude non vulgari; Matheseos doctor. Alter Ioannes Crucius, operarius domesticus, qui hilari adeò serenóque vultu mortis spiculum excepit, satis vt liqueret, eum non ad pœnas; sed pœnarum terminum proficisci. Reliqui ad labores Instituti valuerunt vtrobique. Et Domus quidem tam Concionibus intra atque extra mœnia habitis;

quàm priuatis familiaribúsq; congressibus plus quàm consuetum operæ suæ fecit pretium.

II. DVO primates mutuis inter sese ardebant odijs, quæ non nisi cũ alterutriùs cæde extingui posse videbantur. Qui cùm fortè Patris cuiusdã ex Nostris orationi interessent, ita derepẽtè animis imutati sunt, vt eâ finitâ ad templi ostium vltro sese operientes, atq; in amicos mutuò amplexus ruentes, sacrũ amicitiæ fœdus publicè exemplo vtilissimo renouarent. Alius contrà non tam leni rationũ, ac verborũ pondere, quàm extremâ vltricium flamarum denũciatione potuit ad saniora persuaderi. Adolescens is erat hæreticus, inter alios eiusdẽ farinæ socios ex Holandiâ naui in littus hoc cũ morbo delatus. Eum ita in mortis limine iã constitutũ, Noster vnus rationibus & argumẽtis ab ęterno interitu aggreditur vindicare. Ille, quo erat ingenij acumine, in morem hęreticorũ, aranearum textum ex scripturis facere, eúmq; aduersario pro camelis & funibus nauticis obiectare. Sed facilè fuerat retiario nostro in eâ arenâ experto illas telas, vel retexere, vel perfringere, nisi æger deficiẽtibus paulatim viribus pugnam aliò vertisset, & iam cum morte contenderet. Intermissâ ergo longiore disputatione, Noster in fidei causâ apud summum Iudicem infirmo vadimonium promittit: *Si*, inquit, *Catholicus mori volueris, pro animâ tuâ meam ego vicariam do, deuoueoque: sin verò in hæresi tuâ malum animum obstinaueris, pro eo scelere pœnas tibi prædico, & iam antè denuncio sempiternas.* Ad hoc terribile vaticinium attonitus moribundi ani-

mus cæpit flecti, omnésq; subitò prioris vitę culpas auscultanti fassus, biduo pòst feliciter expirauit; vt non casu, sed diuino prorsus consilio factum censeam, quod accidit prius. Soluerat' iam cum suis ex portu Olyssiponensi hic adolescens, atque in Santonicũ, vbi natus erat, ad matrem hæreseos tenacissimam fæminam plenis velis abibat, ad quam si peruenisset de fide, animæq; salute actum erat. Deo igitur proculdubio adspirante, intumescentibus fluctibus pertinax à prorâ insurgit Africus, qui obuersam, ad ostium, ex quo ierat', magnâ vi redire compellit', vt ita in hoc portu expositum ab æterno naufragio conseruaret', quod etiam euadere cæperunt alij sex supra viginti, qui cum hoc ex Hollandiá fuere aduecti, & eiuratâ hæresi Romanæ fidei restituti. Eiusdem ætatis alius quidam periculum animæ, quamuis cum corporis iacturá euasit'. Hic iuuenili licentiâ eò demum audaciæ peruenit vt solus publicas vias latrocinijs infestaret', nec sine ingenio quidem: etenim quò faciliùs exanimaret, exarmarétq; Viatorem, aut plures etiam vnus aggredi cum victoriâ posset, subsidiarios sibi socios in insidijs collocatos latere, hoc stragemate simulauit'. Paribus interuallis galeros aliquot eâ specie per fruteta deponebat, vt hominũ similitudinem (occultato nimirũ infernè trunco, & solo supra virgulta eminente vertice) ad viuum referrent. Itá sclopo obarmatus homo audacissimus, passim latrocinari, & si quos in tradendis reculis, aut sarcinis restitãtes offenderet, auxilia

ſua laruata, ſeu homines veros, ad cædem excitando minitabundus compellare. Non diu tamen, vt eiuſmodi ſolent, hiſce ſtrophis impunè vtebatur ſycophanta; depræhēſus enim carcerique mancipatus, capitis accepit ſententiam; eâ quidem animi ſui per Noſtrum Sacerdotem factâ præparatione, vt non iam ob inſtantem mortem, ſed mortis cauſam vbertim lacrymas funderet; & qui antea in alios fuerat crudelis, iam in ſe quoque verſus, flagris, ac verberibus adeò deſæuiret, vt nō niſi per vim extorto flagello laniena finem poneret; *æquum eſſe*, dictitans, *ta em vitam tali Cataſtrophe terminare.* Infelici demum ſuſpenſus arbore, cùm multa magnáque pij doloris ſigna dediſſet, meliùs eſt mortuus, quàm vixit.

III. DOCTRINA Chriſtiana ſingulis hebdomadis quater diuerſis in locis expoſita mirificè adiuuit conciones; vt non puerilis ea videri debeat inſtitutio, cùm omnibus ætatibus Olyſſipone factus ſit hic labor communis: & Dominicis quidem diebus ſolemnior; tum enim ex noſtro templo procedit pompa puerorum eo ordine, eâ frequentiâ, vt ciuilis videri poſſit apparatus. Vbi ſiſtitur, duo aliquando aut tria hominum millia circumfunduntur, qui omnes capitulatim fidei arcana recitantem iuuentutem magno fructu attendunt. Quadraginta horarum comprecatio per Bacchanalia, & venerabilis Euchariſtiæ, tam in templo, quàm extrà facta propoſitio, ita compeſcuit bacchantes, atque in officio continuit effrænatos, ipſi vt etiam Chir-

urgi

urgi de nobis conqueſti dicantur, ſibi hoc anno eſuriales illas ferias, nimis quàm fuiſſe eſuriales, quòd ex vulneribus per inſanos hoſce dies aliàs infligi ſolitis, iam nihil omninò lucri reportârint. Ad Diuûm quoque reliquias, in noſtrâ æde, vt aliàs perſcriptum mirè afficiuntur ciues, præcipuéque S. Gregorij Thaumaturgi propenſum fauorem experiuntur. Viri nobiliſſimi filia morti proxima, anginâ laborabat; interclusus tumore ſpiritus arctè meabat, nec vox emitti faucibus, nec cibus admitti poterat; at vbi Gregorij tiaræ pia oſcula impreſſit, repentè tumore rupto, eiectáque ſanie priſtinum recepit vigorem. Hæc domi.

IV. PRÆTER Sacerdotes duos, qui in circumiacentibus pagis vtiliter laborârunt, duo quoq; alij ex domo Profeſsâ ad Mazaganũ propugnaculum in Africæ orâ celeberrimum, Rege decernente, ſunt ablegati, ad quorum ſtatim aduentum inueterata diu inter ſummos, infimos diſſidia ad cõcordiam redière. Quantum hîc à puplica cura Patribus datum otij, id omne in Maſumetanorum vtilitatem conuerterunt, minimè irrito labore: ad triginta enim ſuæ ſectæ erroribus nuncium remittentes, eum diem, qui aſcendentis Chriſti in cælum triumpho apud nos celebris eſt, celebriorem fecerunt. Tunc quippe nouem illorum pompâ inſigni à clero, palmas manibus, & milite, arma præferentibus ad ſacrum fontem deducti, & in Chriſtianos abluti ſunt. Baptiſmum ſequebatur feſta tormentorum exploſio, & gratulationis ergò ludi eque-

ſtres apparatiſſimi. Vtq; palàm fieret, quo animo Neophyti fidem ſuſcepiſſent, ad oppidum parentes quoq; filios ſuos redemptum, venerũt, eóſq; præſente pecuniâ ad libertatem poſtulandam ſolicitauerunt. Sed illi *Mahumetanos parentes ſe iam non agnoſcere; Chriſtum ſibi Patrem, Deiparam Virginem eſſe Matrem aiebant: quodſi tamen & ipſi perfidiæ renunciare vellent, priori loco futuros, ſin, diſcederent, ſibi nunquam ſeruitutem Chriſtianorum libertate Maurorum non multò fore potiorem.*

V. COLLEGII denique induſtria tam in iuuentute ad omnis generis literas ac virtutes erudiendâ, quàm in adultis ex variorum ſcelerum lacuna educẽdis multùm quoq; deſudauit. Eius duo hæc, quæ porrò commemorabo, ſingularia ſunt. Quidam dum grauiter peccat, neſario exemplo, multos in perniciem trahente, in flagitio infamiâque perſeuerare decreuerat. Aduertit ea res Noſtrum quendam, qui ex improuiſo hominem pallio apprehendit, eúmq; ex publico ſecum in templum rectâ non intempeſtiuo ioco abducit: vt ſequeretur, modeſtia ductoris & humanitas perſuaſerat. Ibi ergo coram SS. Chriſti Corpore multis rogat atque obteſtatur hominem, ſerius iam caſtigator, ab eâ peccandi licentiâ, tam auctori, quàm alijs noxiâ in poſterum vt abſtineat. Quid faceret eo in loco homo Chriſtianus? Emollitum DEO propitio repentè cor, lacrymas dederunt oculi; ipſe, fidem in pignus; ab eâ ſe horâ ſanctioris vitę exordium facturũ. Quibus promiſſis egregiè reſponderũt opera; eodẽ enim die omnes totius vitæ ſuæ no-

xas apud Sacerdotem confitendo relegit. Alterū quod huc etiam pertinet, eſt. Contra omne ius faſq; litem intendebat quidā probatæ vitę ſacerdoti. Captauerat humani generis fraudulentus hoſtis decipiēdi tēpus, bonóq; viro in viā fit obuius; cuius rei agendæ natali ſolo exiret, familiariter percontatur. Intellecto, quod res erat, mœrentem vultu, ac voce aggreditur fauorabili: Ius Cæſareum pariter, ac Pontificium pro eo ſtare; neq; immò difficilem ſemet aut imperitum eo in negotio, ſicubi vellet, Cauſidicū fore. Quare ab incepto ne deſiſtat; non poſſe cauſſam tam bonam tranſigi malè. Nec multò tamen pòſt cum abdicatâ causâ Sacerdos ædem Deiparæ ſacri audiendi gratiâ adiret, priori iterum, populari, inquam, formâ ſe offert illi Veterator, déque litis tranſactione ſciſcitatus, hominem ab templi foribus ad oliueta pro arcano pandendo ſeducit. In itinere de iniquâ Iudicis ſententiâ vehementer conqueritur, affirmátque indignabundus; ſi res ſua ageretur, non eâ ſe ceſſurum prius, quàm inter domeſticos parietes litigatorē obtruncâſſet. Sub hoc, ſacculū producit nūmis apprimè fartum, ſpondétq; ſi prouocare vellet, litémq; extendere, eam ſe illi pecuniam impendendā libenter crediturum. Nutantē vbi doli artifex animum ſenſit, iamq; mali conſilij capaciorem, tum etiam remediū illi perſuadet, quò & ocyſſimè patriam reuiſere, & dexterrimè clam omnibus, hoſtē vulneribus cōficere poſſit. Id verò laqueus erat, collo, vel ſemel circumducēdus, quo pēderet nimirū. Et ſuccubuiſſet pro-

fectò his fraudibus miſer, niſi collum in laque-
um iamiam inſerere paranti, adoleſcens quidam
litterati habitu, decorâ & liberali facie ſuccurre-
ret, artes fallaciáſque Tartarei Cauſidici prode-
ret, ab eâ inſaniâ, ac pernicioſo obſequio enixiſ-
ſimè dehortaretur. Ad huius vocem, quaſi ad
fulminis ictum fugato Cacodæmone, ille cor-
ruit exanimis; quem mox ægrè quidem animam
trahentem humo tollit adoleſcens, & ad noſtrũ
templum manu deducens monet, Virgini Matri
coronam, prout ſingulis diebus conſuêſſet, orã-
do percurrat; addito inſuper mandato, rem om-
nem Sacerdoti ordine cum peccatis exponat.
Fecit ille actutum, quod iuſſus erat, vultu planè
attonito ac perturbato; neque eam poſtea animi
perturbationem ac metum, quamuis ritè diui-
nis expiatus myſterijs penitus ab ſe poterat ſe-
gregare, donec traditis Diuorum aliquot reli-
quijs, fortiùs contra fanaticum furorem ſe ar-
mâſſet.

COLLEGIVM CONIM-
BRICENSE.

VI. Hic obiêre ſex; Sacerdotes duo, reliqui
Fratres. E Patribus erat primus Sebaſtianus O-
liuerius ætatis anno trigeſimo, quorum ſedecim
in ſocietate tranſegit, illuſtre domeſticis iuxtà
atque externis exemplar virtutum; & illo potiſ-
ſimùm quinquennio, quod humaniorum lite-
rarum Magiſter in puluere ſcholaſtici expleue-
rat. Maturitatem animi ſingularem mirâ qua-
dam

dam morum suauitate temperabat; donec lentâ tandem tenacique confectus febri, post multa patientiæ exempla pati Mortalia omninò desijt. Secutus hunc est P. Paulus Pintus studio Paupertatis impensè deditus, & simplicitate quadam prudenti excellens. Quadraginta sex annos inter nos versatus, varia munia religiosè laudabilitérque exercuit. E Fratribus decessit primus Franciscus Gouueâ, quem molesta phtisis absumpsit anno ætatis tertio supra vigesimum. Adolescens erat ad omne pietatis litterarúmque studium Naturâ factus. Multæ eum iam inde à puero virtutes, atque inprimis comitas, modestia, prudentia, commendabant. Pudicitiam sic amabat, vti cùm nec dum religiosus ab amicis subinde rogaretur, aliquid caneret, (erat enim canendi peritissimus) quod videbatur pudori nonnihil aduersari, adduci nunquam potuerit, amicitiam honesto vt anteponeret. Idem morbus Hieronymum Continentiam abstulit, domesticorum operum adiutorem, natione Italũ. Quamdiu per morbum licuit, manus labori impigrè admouit. Posthunc ad metam properauit, Petrus Almeida, annos natus duo deuiginti, è tyrocinio vix egressus. Maturâ erat virtute in ætate nondum maturâ, Deiparæ Virginis cultor magnus. Tam integram, & ab omni labe alienam ducebat vitam, vt neque ob leuem maculam, vel in publicis, vel in priuatis reprehensionibus iure posset obiurgari. Vltimus deniq. occubuit Dominicus Silua, familiaris administer, septennio de societate bene meritus, in prolixâ

molestáque suâ ægritudine nulli molestus; imò si vel per somnium subibat mentem, vnum aliquem à se alienato esse animo, mirè angebatur, neque prius acquiescebat, quàm intelligeret offensionis recisum caput. Iam quid superstites ad maiorem DEI gloriam præstiterint, calamo persequamur.

VII. ATQVE eorum quidem domi iam perspecta notáq; ad omnes solertia est, foris ea quauis rarior fuerit, non tamen fortasse obscurior. Itum est ad ædem Virginis Deiparæ, quæ à speluncâ, in quâ primùm apparuit, nomēclaturam habet. Quam magna ibi fructuosa duobus è Nostris metendi extiterit occasio, vel inde conijcias, quod IIX. Cal. April. ampliùs triginta hominū milíia hoc templum celebrauerint. Adfuit inter alios femina honesto loco nata, quæ multos iam annos Cacodæmonū præstigijs ludus erat. Frequens illi cum veneficis sermo, quorū consilio bullas, aliáq; portentosa symbola è collo suspensa circumferebat, partim spe recuperandæ sanitatis, partim etiam studio abdita inuestigādi. Ingrauescente tamen in dies malo & morbo qui brachium miserè habebat, monita est, vt à communi hominum patronâ suppetias postularet. Obsecuta est, præmissâ apud Nostrum sui accusatione; detractísque è collo veneficijs, & in ignē coniectis, latiore multò valentioréque quàm venerat, tum animo, tum corpore discessit. Bimestris fuit hæc expeditio; trimestris illa, quæ in IgitanensemDiœcesin duos alios eduxit, hoc etiam gratior, quod nemo Nostrorum multis an-
nis

nis illuc penetrauerat. Hîc non vni tantùm oppido, aut populo inseruitum. Iubilæum enim per eos dies à sum̃o Pontifice cõcessum maxima hominum agmina ad conciones, quarum octuaginta habitæ, ex locis etiam remotissimis coëgerat. Qui vniuersam vitam ad sacra tribunalia cum dolore recensuerunt (reliquarum enim computatio fieri non poterat) numerati sunt ad tria millia: Natura gentis illius quamuis vt plurimùm sit indocta, non tamen indocilis, aut falsi pertinax. Vnde infinitæ propemodum superstitiones, atq; errores qui per imprudentiã inoleuerant, cum pijs quibusdam ac Christianis institutis sunt commutati. Integrum oppidũ in duas diuisum factiones primoribus in mutuam cædem conspirantibus ad perniciem tuebat. Vulnus deforme quod vni ex ijs fuerat inflictũ eam Tragœdiam excitârat. Iam caussa ad regios Magistratus fuerat delata; nihilominus ferro, ac flammis iniuriam vindicare altè animis infixum hærebat. Vbi Nostri eò peruenêre, pacis negotium statim sunt aggressi; adeò tamen multæ grauésque occurrebant difficultates, vti re etiam infectâ recedere decreuerint. At vnâ demum concione effectum, quod multis antea nõ poterat: in illa enim ita DEVS quorundã ex dissidentibus corda inflexit, vt, cùm eá finitâ Sacerdos in Sacrificio spectandam plebi exhiberet diuinam hostiam, in genua procumbentes veniã ab aduersariâ parte demissè orarent, CHRISTI præsentiam auctoritatémque ad inimicorum pectora emolliẽda interponentes. Eo tam generoso

roſo facto ſedati animi ad priſtinam cõcordiam rediêre, vniuerſo populo applaudente, communémque lætitiam erumpentibus præ gaudio lacrymis, ingeminatíſque acclamationibus atteſtante.

VIII. DOMI aliquot ſacræ per annum pompæ, in Bacchanalibus maximè, & Corporis CHRISTI feſto die magno Conimbricenſium bono fuêre inſtitutæ; omnes maieſtate ſumptúque facile ſuperauit ea, quæ B. P. Beatificatione illius nuncio Ignatium accepto gratulabunda ſalutauit, de qua ſupra fusè ſatis narrauimus.

EBORENSE.

IX. MISSIONVM duo genera ex hoc Collegio fuerunt. Primum eorum, qui in ſuperam regionem non laborandi, ſed quieſcendi iniêre viam. Secundum illorum, qui vicina oppida ieiunii maximi tempore adiuuerunt. In prioribus recenſetur P. Antonius Velles, animi tranquillitate laborúmque tolerantiâ omnibus gratus: eius induſtria inſigniter profuit Inſtitutionibus grammaticis, in quibus locupletandis corrigendíſque cum fructu, ad vltimam vſque vitæ periodum elaborauit. Secundus eſt Antonius Mendes, Coadiutor ętate maturus, ac virtute; Villarum aliorúmque prædiorum triginta ferè annos religiosâ, & ſolerti peritiâ curam geſſit; pane tantùm & aquâ diebus multis ſæpe ſub dio contentus. Neque interea tamen vllum pietatis diſpendium fecerat; imo hanc ipſam ad

ſolidas

ſolidas virtutes duxit eſſe viam; *Multa agere & magna pati.* Dies feſtos integrè pijs exercitijs conſecrauit; ſtatis Eccleſiæ ieiunijs duos ſemper dies ex quauis hebdomade adiecit; omnibus perſuadens, nihil affectæ ætati valetudinique, tam eſſe leuamento, quàm ſobrietatem. Vſque adeò ſibi durus & aſper erat, vt cilicij verborumque alternâ maceratione, diebus ſingulis, corpus attereret. Et cùm triennio ante mortem ob hebetatam oculorum aciem, à laboribus externis fuiſſet remouendus, ita ſe internis dedit, vti ab eo, quem à Confeſſionibus habuit, admonitus, valetudini ea in re, ſibique parceret, reſponderit: *Cum Domino DEO agere laborem non eſſe.* Tertius, qui cum his obierat, fuit Vincentius Martinus, item Coadiutor, diuturna phthiſi abſumptus, quinquennio in ſocietate egregium patientiæ exemplum.

X. Ad Alterum Miſſionum genus ſedecim è Patribus ſelecti, bini egredientes, oppida circumiacentia, tum verbis, tum factis, excoluerunt. Inſtituta per eos vtiliter quibuſdam in locis noua quædam ſodalitas, cui præcipuæ curæ eſt Chriſti paſſi dolores cum dolore reminiſci. Hinc laudabilis ſodalium eorum conſuetudo obtinuit, vti omnes, tam qui ſupra, quàm qui intra plebem, quot diebus Veneris per quadrageſimam ſub noctem nudi pedes, aperti caput Chriſti Domini tormenta, certis in locis recolant, quæ dum ſupplicabundi adeunt, nullæ in viâ voces, nihil præter ſuſpiria, & gemitus exauditur. In templo deinde conueniunt, lectioni ſa-

ni ſa

ni sacræ & adhortationi, multo cum pietatis sensu intersunt. Secundùm quæ, ostensâ publicè Seruatoris nostri è Cruce pendentis effigie, oculis vbertim manantibus, à se inuicem diuelluntur. Extat in hoc genere Nobilis cuiusdã viri ardor: qui dum diu alioqui singultibus atque eiulantibus, ne erũperent, quamuis cum difficultate imperasset, tandẽ impos sui palàm exclamauit, *Sibi imposterum famam, honores, rem familiarem, omnia chara neglectui futura, quò animæ saluti studiosius vacaret:* Qui aderant, delirare primò hominẽ rati, sed vitæ morũq; paulò pòst mutatione subsecutâ, neminẽ eo homine sapientiorẽ crediderunt. Cæterùm Nostrorũ labores eâ in expeditione nõ obscurè adiuuisse videtur diuina manus.

XI. Concionatorem audierat lapis quidam, vitiisque indurata femina, quæ nihilo mollior domũ, quàm venerat reuertebatur. Iam in limine pedem alterũ posuerat; & ecce improuisò palmâ excussiisimâ percellitur, incerto auctore. Rotat illa cum indignatione caput, & percussorẽ & causam quęrit. Illo nusquam cõparente, hanc agnoscit, relatóque ex limine pede, ad nostrũ accurrit sacerdotẽ, ac salubri confessione aptiorẽ Verbo DEI se reddidit. Huic duritie mentis pertinaciáque non multùm cessit alia quædã, cui per summam quidem iniuriam interfectus fuerat cõiux. Eunti iam ad Prætorẽ, ac de vi, & cæde reum deferre volenti, obuius fit Noster, qui cassis principio admonitionibus, operam cum luderet, colloquio denique longiùs producto, ferocientem animum nonnihil mitigauit. Quod vbi

aduer-

aduertit Pater Christi effigiem è Cruce pendulam (quam in ſimilem vſum ferebat ſecum) repentè oculis ſubijcit, affirmátque humani generis Vindicem eâdem ſpecie ab illa deponi generis Vindicem eâdem ſpecie ab illa depoſcere huius criminis cõdonationem; quâ ille ſuis hoſtibus à Patre quondam poſtulárit veniam. Videat proinde talis ac tãtus ne repulſam patiatur. Mulier inſolẽti hac orandi ratione deuicta, ſubitò labaſcit, cõiugíſq; necem publica ſyngrapha libens, volens, remittit. Viri aliquot vt conſanguinei vulnus vlciſcerẽtur, armati multa iam nocte occurrũt hoſti, illum fuſtibus turpiter ſignant, & inde mox alienam mentiti vocẽ, domeſticos eius admonẽt, domino ſuppetiatum irent digna conditione tractato. Fuſtuarium qui abſtulerat pudore magis, quàm dolore ſtimulante, ſimulare decreuerat, maius accepiſſe damnum, quam reipſa erat, vt inde fuſtigatores grauius argueret apud Iudicem. Aperiri ergo ſibi venam iubet, ſanguine purpurat veſtes; ſecundùm os leui ſe vulnere perſtringit. Sed vt nullum facinus diu latere poteſt, ita hic quoque dolus vulgo innotuit, qui adeò oppidanorum animos exacerbauit, in duas vt diſtracti partes iam non ſimulata vulnera facturi viderentur. Commodùm incidit magnus ille Veneris dies, quo Christi paſſi hiſtoriam Eccleſia proponit. Eo igitur die ducti pœnitudine ciues ſponte ſua noſtro Sacerdoti id negotij totum committũt, cuius ſtatim ductu ex conſilio cauſa feliciter compoſita, cum gaudio ſe amicis vocibus reſalutauerunt.

XII. Eivs.

XII. EIVSCEMODI multa foris dum aguntur, dæmone fluctus excitante, vrbana in Nostros procella insurgit, Henricus æternæ memoriæ Rex, Collegium vnum sub nomine, ac tutela B. MARIÆ Virginis Purificatæ, amplissimis reditibus ædificauerat, viginti quinque alumnis S. Theologiæ operam nauantibus sustentandis. Huius curam societati nostræ tradens decreuit, vti cum opus foret, è Nostris quidam Prorector creatus, iuuenilem audaciam suâ præsentia frænaret. Cùm verò nunc Legum obseruantiâ intermissâ, iners otium docto negotio præferretur, mores per socordiam diffluerent, visum erat R. P. Generali nostro necessarium consilium, aliquem Nostrûm illis præficere, qui collapsam disciplinam suâ industriâ atque auctoritate restauraret. Septendecim cæcâ temeritate abrepti, Superiorem non admittendum censent, vim vi obfirmatè repellendam. Armis ergo Collegium muniũt, nocturnas agunt excubias, Nostros maledictis onerant, conuicijs lacessunt. Sine appellatione cõfecissent Nostri negotium, nisi eos constans iuuenum pertinacia ad regios Senatores compulisset. Illi interea vulgi bonam partem in suam sententiam trahere, turbas concitare, petulantiori linguâ Nostros, & nostra in inuidiam vocare; contra verò plurimi ex nobilioribus pro nobis stabant, asseuerantes iustissimè societatem facere, quæ legum, ac disciplinæ negligentes pro iure suo ad officium cogeret. Postquam autem Numine propitio secundùm nos est iudicata causa, seditiosi illi, qui à nostro impe-

imperio defecerunt, ſub nouo ſtatim Præſide è Collegio diſceſsêre; in quorum locum ſuffecti alij indole & ingenio longè excellentiores, qui viuendi modum obſeruant pænè religioſum. Vnde factum vti tota vrbs, redintegrato amore, nullam de nobis benemerendi occaſionem prætermittat: id quod in alijs multis, tamen maximè in colendo P. Ignatio, quem hoc anno Beatum publicè nominari audierant, egregiè (vt ſupra vidimus) præſtitêre.

BRACARENSE, PORTVENSE, BRIGANTINVM ET Pharenſe.

XIII. Vivere deſijt in Collegio Bracarenſi Dominicus Oliuerius in domeſticis officijs multos annos cum laude verſatus, Pharenſi domui precariò victum quæritans, æſtiui ſolis ardores, & hyemis algores patientiſſimè ſuſtinuit: quo in labore morbum contrahens, tandem etiam extinctus eſt. Charitatem ſuam æternam fecit Eboræ, vbi cùm peſtilitas contagioſa paſſim incolas inficeret, exitiali tabe laborantes humeris ſuccollantibus domum ille deferebat; & quos propinqui ipſi non viuos attingere, nõ mortuos efferre auderent, Oliuerius noſter vlnis amplexus, omni genere officiorum Chriſtianorum ſedulò proſequebatur. Socij reliqui viâ non vnâ ciuitati huic, & circumuicinis pagis conſuluerunt, vnde Bracarenſium animos arctiſſimè ſibi copulârunt. Enituit ea beneuolentia non mi-

nùs hîc quàm alibi in cultu ac veneratione B. Ignatij, ſumptuoſis nimirum ludis honorati, quos quia ſatis iam ſupra ſpectauimus, illud ad declarandam ciuium in nos propenſionem, ac liberalitatem ſuffecerit, quòd vna quædam pia femina Collegium noſtrum ex aſſe hæredem ſcripſerit, quinque millia aureorum exæquante. Inſtituendo Chriſtianis moribus pueritiam, Bracaram non parum ſibi demeruerant, Bacchanalium maximè inſanis diebus, quibus celebriori pompâ vrbis plateas luſtrando, inſanientium furori vtiliter occurſum. E Sodalibus quidam à pietate notiſſimus, ſacratiori hebdomadâ graui cum morbo luctabatur. Hic vt vel CHRISTI in Euchariſtico pane videndi ſibi copia fieret, à domeſticis impetrare non potuit: ad ſui ergo Domini imaginem in Cruce fixam conuerſus, delictorum veniam expoſcit; quod æger dum facit, Seruatoris iconem vultu auerſam aut videt, aut non ſine pauore credit. Ita à ſe per Deiparam abductus, totis artubus contremiſcens CHRISTO Prætori iudicandus ſiſtitur; ſub pedibus (vt ipſe poſteà enarrauit) via erat in orbem ducta mirè ſplendicans, quâ beatas mentes incedere accepit. De criminibus ibi accuſatus, toruum primò habuit & ſeueræ frontis Iudicem; ſed eo tamen per Patronam ſuam ponè ſtantem ſerenato, non ſine criminum modò, ſed & ægritudinis moleſtiâ ad ſe eſt reuerſus. Ad hos etiam ſodales ea laus pertinet, quod non ſuæ solùm, ſed & alienæ ſaluti ſtudere didicerint felí-

cíque

cíque ſucceſſu vnum ex hæreſeos laqueis exoluerint; quibus tamen noſtri non ceſsêre, huic enim duos ipſi adiecerunt.
XIV. AD COLLEGIVM Portuenſe hæc tria ſpectant. Feminæ cuiuſdam pudicitia vehementer oppugnabatur; quæ ſæpiuſcule quamuis ad pudorem cõculcandum incitata, Confeſſarij tamen ſui monitis altè animo infixis non ſocordem neque indocilem ſalutaris doctrinæ ſe præbuit diſcipulam. Spretus ergo procus, percontatur tandem ſedulò à puellâ, apud quemnam animi ſui vulnera & arcana detegeret? Cùm illa Ieſuitam nominâſſet; & hoc mihi, reſpondet ille, antea exploratum ſi fuiſſet, certiſſimus repulſæ, te nunquam ſollicitâſſem. Homo Gallus, qui latrocinijs Oceanum paſſim infeſtans piraticam diu exercebat, in continentem fortè aquatum exierat: vbi cùm à ſocijs interea abeuntibus deſertum ſe ac ſolum vidit, fortunâ vſus & conſilio, arma protinus, ne Dominum proderent, abijcit, noſtrúmq; Collegium terrâ inermis petit, in quo noſtris adiuuantibus Hæreticũ repentè exuit, miraculo dudũ ad hoc eum impellente, ſi fides habenda narrãti: id tale erat; Patrẽ olim in Belgio ſtipendia merentẽ adoleſcẽs ſecutus, in tẽplum aliquod cũ alijs ęrarium ſacrũ direpturus vi irrumpebat. Tenebrionum ſocia turba, vtpote hæretica, diuinam hoſtiam, rabido furore, per ſummum contemptum, cani deuorandam obijcit: at ſimul ac cæleſtem panẽ tetigit brutũ animal, ruptis illico viſceribus, expirauit. Ea mors adoleſcenti huic initiũ vitæ & ſa-

lutis fuit. Huius veſtigia alij ſex ſecuti fuerē, quos inter duo Anabaptiſtæ publicâ cæremoniâ ſacro fonte tincti fuerunt. Priore anno contigit, quod iſto iam narrabimus. Noſtro cuidam ſupra menſam os quoddam ingens per imprudentiam in gutture hæſerat, ita vt ſpiritûs viam pariter ac vitam intercluderet, Chirurgum è veſtigio conuenit, ille cum omnibus inſtrumentis, ac remedijs ſuis fruſtra eſt. Inter hæc deficiente animo æger vultu deliquia pati, frigido ſudore manare, vitali denique calore deſtitui. Deficientibus ergo humanis auxilijs, ad diuinum ardentiùs confugit, B. IGNATIVM Parentem noſtrum ſupplice gemitu opem rogat; quam & inter ipſum ſtatim gemitum, ac excreationem, præſentem habuit, quando os ſine vllo dolore incolumis eructauit.

XV. COLLEGIVM Brigantinum P. Emmanuelem Pererium ætatis anno XXXIII. Societatis initæ XVI. ægrè perdidit: Bene concionabatur, meliùs viuebat, optimè mortuus eſt; triduo ante fatalem horam cùm audiret ſibi migrandum, eam abitionem plenam ſolatij eſſe & voce ſimul, & vultûs explicatione affirmauit. Brigantini Ciues, animorum diuiſione partes fecerant, in quibus componendis Noſtrorum opera multùm valuit. In his factionibus duo viri nobiles erant, qui præſente quamuis prætore vrbano, ita iracundiâ in ſe inuicem excanduêre, vt eorum alter in alterum ſtricto pugione impetum fecerit. Impetitus declinato ictu, cùm arma alia deeſſent, atramentario (quod furor fortè mi-

tè mi-

tè miniſtrarat) pro telo vſus, in aduerſarium irruit, cuius impactu, & ſanguine & atramento os illius fœdè deformauit. multo ſanè cruore non ſedata fuiſſet ea rixa, nec ex carcere, in quē mox abſtruſi erāt tumultuarij iſti, tam citò rediiſſent niſi preces noſtrorum interueniſſent. Templa tam Brigantini, quàm Pharenſis Collegij ſupellectilem ſuam auxerunt: & quod deniq; omittere non debeo, ea eſt Pharenſium de nobis opinio, vt pro omnibus totius vrbis Paræcijs ad cōcionandum expetiti ſint Noſtri; quod tamē munus non tam curæ, quàm inuidiæ declinandæ in alios reiectum eſt.

DOMVS PROFESSA VILLAVICOSANA CVM SEDE ANGOLANÁ.

XVI. Villavicosæ Domûs noſtræ templiq́; anguſtiæ, quas Patrū induſtria Concionatorúmque alacritas facit, paratis iam omnibus ad ædificij ſubſtructionem neceſſarijs, primo vere extendentur; Vtriſque enim officijs egregiè certatur, & à Noſtris, vt nihil in ſe deſiderari patiantur, quòd è re animarū ſit; & ab inquilinis, vt omnia liberaliter ſuppeditent, quæ Chriſti causâ, neceſſitati rogantur. Argenteus lychnuchus dono datus centum & quinquaginta aureis æſtimatus.

XVII. Angolana ſedes, Fidei noſtræ capita circum hoſpitales domos, & alia loca duabus linguis, tam Luſitana, quàm vernacula docet

Æthiopum puerulos, quas tibiæ festiuus sonitus, nec non pia munuscula turmatim trahunt, quibus id genus hominum mirificè capitur. Milites septuaginta ferè, in rostratâ quadam ventis ac fluctibus in hunc Loandæ portum vela cursúmque vertere coacti, mense tandem Septembri eum tenuerunt; in quos fœdâ lue crudeliter desæuiente, lecto ad vnū omnes affixos duo è Nostris omne genus Charitatis, curando quà corpora, quà animos diu noctúq; exercuerunt. Vnum deniq; in hoc terræ tractu accidit, quod tristi initio lætum Christianis finem dedit: Lusitanorum enim imperium in hâc orâ inter malleum, quod dicitur, & incudem stetit, à quatuordecim Regulis (Indigenæ Sobas vocant) simul oppugnatum. Ex compacto & insidijs res agebatur. Aduersarij namque cognito per exploratores, propugnacula nostra militum præsidio & bellico apparatu destituta, occasionem quà capillata erat, arripiunt, & quinquaginta armatorum millibus in Cambani arcem facto impetu incurrunt. Lusitani pauci quidem, sed Deiparâ vires suppeditante (quod vnó omnes ore profitebatur) diebus non paucis barbarorū vim inuicti sustinuerunt. Tandē verò cùm hostibus per rumorem innotuisset, subsidia plura cū oppugnatis se coniunxisse, desperatâ victoriâ turpē fugā meditari cæperunt; nihilominus tñ in decē postea menses extractū bellum nostros quidem fatigauit, sed Æthiopes ferrū ac flāma miserè adeò confecit, vti multis millibus suorū captis, & isti demum se Lusitano imperio tradiderint.

XIIX. Ex

XIIX. Ex Iis, quos supra diximus Regulis, duo, Prætoris decreto in huius vrbis foro pœnã admissæ temeritatis, ac perfidiæ, capitis supplicio, persoluerunt: alteri Bambantungi, Chilongæ nomẽ alteri. Primus & Apostata & Proditor, neq; si Devs esset, nouerat; cuius calliditatẽ cum perspectã haberet Prætor, ne aut fugá elaberetur, aut insidijs aliũde iuuaretur, cõtinuò voluisset iugulari, nisi Nostrorum rogatu in animæ bonum fuisset in aliquot dies reseruatus. Chilõga Regulorum omniũ, qui cum Lusitanis in his Regnis dimicarunt, & rei bellicæ peritiâ et nominis gloria facilè princeps, tres secũ alios, quos à consilijs habebat (hos Macotas linguâ patriâ appellant) in idem capitis discrimẽ traxit. Cum his omnibus molestũ Patribus certamẽ erat, dum se Christo dederent: & quoniam ad Regis nutũ mirè facta est ea gens, difficilè fuit, illo pertinaciter in errore perdurãte, hos persuaderi: vnde corporũ disiunctio in primis videbatur procurãda. Quá factã, ipsimet vltro sacri fontis lauacro ablui expetebant: sed deinde Reguli præsentiæ restituti, cum lupo, quod dici solet, iterum vlulabant, & quam suscepissent religionem, iam detestabantur. Sacerdos Noster hîc non cunctandũ ratus (quatuor enim tantũ horulis aberat suppliciũ) ad sacram anchoram cõfugit, Matrẽque Virginem, cui Æthiopum salutem vbiq; gẽtium curæ, ac cordi esse nouerat, suppliciter orat, horum vti animos solitâ pietate mansuefactos, in viã ex quâ impiè deflexerant, reuocaret. Absolutâ oratione, vnum aliquẽ ex captiuis se-

orſim in partem auocat, eique mox Roſarium B. Virginis in collum inijcere totis viribus laborat; reſtitare ille contrario niſu, caputque, more gentis, pedibus inſertare, ſacram catenulam ſimul, & colloquium auerſari: ſed vi tandem collo appenſa, ferreum hominis pectus ita inflexit, vti in hæc ſubitò verba prorumperet: *Chriſtianam fidem libenter amplector, diuinis verbis aures vacuas iam accommodo; & vt ſimulatè non ago, ita hunc aquæ hauſtum delibo.* Dixit, delibauit, & à ſacro fonte ſtatim ad Regulum deductus, eum ſic allocutus eſt: *Noſti ô Rex, quo te animo, quâ fide clientes tui colant, ita vt quamcunq; in partem te inclinaueris, Dominum obfirmatè ſequantur; tu ſeruare eos, tu perdere æternùm potes. ſtulto proinde conſilio huic modum fac, et ſape.* Ad hanc Petri vocem (ita enim in baptiſmo appellatus erat) manibus applaudens, & barbarum neſcio quid infrendens Chilonga, numero Chriſtianorum aggregari, & Petrus item indigetari poſtulauit. Caput ſecuti reliqui, ante ſupplicium abluti Chriſtianè omnes ſunt; ſicque breuem hanc vitam cum felici ac æterna (quod meritò credimus) commutarunt.

XIX AD ALIOS dein Ethnicos quod attinet, de ſpe omnino decidimus, qua annis præteritis tenebamur, Cacongi enim & Coangi Reges, qui Chriſtianorum fidem inſtanter petebant, interueniente Legati morte, ſtudium remisêre, tot ac tantis difficultatibus ad eas regiones penetrandi obiectis, vt ſuperari non poſſe videantur. Hunc dolorem diuina Bonitas modò penſauit,

ſauit, noua quadam alia legatione Angolani Regis, optatos aditus Euangelio patefacientis: de quo plura ſequenti anno. De Portalegrenſi domo nihil ad me omnino literis perlatum, vt nec de tranſmarinis collegijs, quorum Epiſtolas (vt conijcio) vel intercepit, vel diſtulit maris incerta nauigatio, &c.

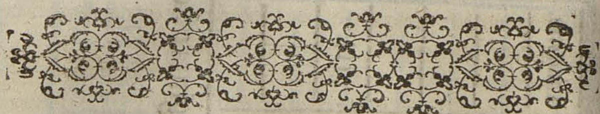
PROVINCIA TOLETANA.

Excreuit numerus Sociorum hoc anno in Prouinciâ Toletanâ ad quingentos vndetriginta. Ad alteram vitam nouem; ad Indos abiere decem: duo & quinquaginta ad Nostros accesserunt.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastici.	Adiutores.
Madridij in { Collegio / Domo Probat.	LXXXII. / L.	XXXXII.			XLIV.
Compluti.	LXVII.	XIIX.		XXVI.	XXIII.
Murciæ.	LXIV.	XX.			
Belmonte.	XIIX.	IIX.			
Carauacæ.	XIIX.				
Placentiæ.	XVII.				
Talabricæ.	XI.				
Hueti.					
Seguræ.	X.				

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholastici.	Adiutores.
Toleti in Collegio.	XI.				
Villaregij in Dom. Probat.	LVII.				
Conchæ.	IX.	IV.			
Almagri.	IIX.	V.			III.
Oropesæ.	XXXIV.				
Toleti in Domo Professa.	XL.				

Lucem veritatis ex hęreticis aspexerunt, agnouerúntq; centũ octoginta octo.
Præter integram Remp, pacem renouârunt triginta tres.
Confessiones Generales numeratæ quadringentæ.
Impudicos mores exuerunt quinque.
Necis impium propositum persuasi à Nostris deseruerunt tres.

DOMVS PROFESSA ET RELIQVA TOLETANÆ Prouinciæ domicilia.

I.

VITÆ CVRSVM IMpleuêre in Toletanâ Prouinciâ socij omnino nouem. *Toleti* in ipsâ Professorum domo duo, P. Antonius Ramirus, tam externis, quàm domesticis longo solidarum virtutum variorũmque ministeriorum vsu valde probatus: Et P. Michaël Fernandez apud omnes tum alijs egregiè factis notissimus, tum etiam B. Leocadiæ Virginis & Martyris corpore, quod à Belgis in hanc vrbem summis difficultatibus laboribúsque perfunctus transtulit. Dederat ei Philippus II. Rex bene magnam è sacro Virginis corpore reliquiarum partem; quam ille dum exornat, & pro meritis illustrat, morbo occupatus mercedem recepit priùs, quàm laborem finiret. *Madridij* obiêre tres P. Antonius Sanchez vir in quo nescires, quid

quid ad religiosam perfectionẽ desiderares. Ex quadraginta annis, quos in societate exegit, triginta nouem in mansuetioribus litteris perlegẽdis solidè posuit, tanto audientium cum fructu, vt & nostram societatem, & alias religiosas familias discipulis lectissimis impleuerit. Alter verò P. Gaspar Sanchez, & quinquaginta quatuor annis in religioso habitu transactis, litteras humaniores docuit annis admodum quinquaginta. E Prouinciâ Castellanâ Madridium venerat iste, quòd esset à Confessionibus Præsidi Senatûs regij. Omnium iudicio nullis optimorum Religiosorum ornamentis non illustris. Tertius P. Alphonsus Roca conscientiæ quæstiones professus, mœstos omnes reliquit, quòd cùm tãtis doctrinæ virtutísque laudibus doceret, in medio ætatis flore carptus esset. Tres item alij *Compluti* decessêre. Ludouicus Luxan duodecim horarum spatio de medio sublatus, cùm virtutes suas annis quatuor societati probâsset. Et Ioannes Garcia de Vera, Theologiæ studiosus, decimo postquam nobis adiunctus erat anno. Atque hic est, quem ad explorandam constantiam parentes eius à nobis in cœnobium auelli curârunt: sed cum frustra Tironis animus eo facto sollicitaretur, ad nos redire permissus est, numerosis scholasticorum cœtu cum funalibus comitante, victorémq; conclamante. Sub anni finem tertius abijt Alphonsus Matthæus Coadiutor formatus annis quinquaginta in societate, DEO planè, & hominibus carus. *Carauacæ* etiam vnus Ambrosius Rodriquez: præter

multas

multas virtutes, quibus erat ornatus, orationi ſic ſe dedidit, vt ferè nunquam à diuinis actionibus ceſſare deprehenderetur. Hæc de illis, qui decurſo vitæ ſtadio iam ex victoriâ, credo, coronas habent; Toletum reuertamur.

II. GEMINA apud Profeſſos Congregatio (de quibꝰ iam ſuperioribus annis narratũ) ſuum ſeruauit ſolẽne: illud addidêre vtraq;: vt dũ alij taurorũ agitationi intenti, periculoſos ludos celebrant, ſodales in templo noſtro palàm expoſitâ ſacrâ Euchariſtiâ diem agant multo ornatu illuſtrẽ, concentúq; muſico iucundũ. Et quia in periculoſâ illâ arenâ magno sũptu parantur bellaria, cupediæ, aliáq; id genus eſculenta, placuit ex hac quoq; occaſione aliquid pium cõminiſci, & eiuſmodi delicias in ergaſtula ad captiuos, in Noſocomia ad ęgros reficiẽdos deportare, valde ꝓbato à ſpectãtibus exẽplo. Effectũ porrò in Collegio eſt, quod multis ab hinc annis optatũ. Nam tandem à cõductitiâ domo migratũ eſt in ædes coemptas aureorũ millibus quinq;: altero tãto plùs ex teſtamento Cardinalis Quiroguæ olim fundatoris noſtri Collegio attributum. Mille præterea aureorum vectigal annuum firmatum eſt, quod antea nutabat: vt cùm è vitâ exceſſerint vſufructuarij, totum Collegio cedat.

III. CONFITENTIVM numerus Madritij tantus eſt, vt plerunq; vel quadraginta Confeſſariorum aſſiduus labor ſufficere non poſſit: atq; adeò neceſſe ſubinde fuerit hoſpites intermiſſis tãtiſper negotijs ſuis, in partem vocare laboris. Et ingens ſanè opera ſit, vel ſolis DEIPARÆ ſodalibus

ſatis-

satisfacere, cùm numerentur supra mille, cõfessionémq; obeant hebdomadis singulis, Eucharistiã bis in mẽse. Feminarũ autem & compluriũ quidẽ nobilium summum sæpe votũ est, vt mariti sui sodalibus adscribãtur; pro certo existimãtium, id quod est, fore vt multa inde cõsequatur morũ emẽdatio. E Scholasticis quadraginta vno hoc anno ad varia Religionũ castra se cõtulerũt. Industria deinde nõ minima hîc Nostrorũ est in erudiendis ad fidem Saracenis. Itaque partim ex mancipijs, partim ex ijs, qui vltrò huc ex Africa ventitant, supra centũ & quinquaginta, vnius sacerdotis indefessâ curâ Romana dogmata amplexi sunt. Cuius quidẽ Sacerdotis sano cõsilio cùm vnus fortè non assentiretur, nec eius de fide rationes admitteret, à vi quadã maiore visus est ad cognoscendam veritatẽ compelli. Fugitiuus à Dño suo reditũ parabat ad Turcas, iámq; triginta leucas emensus Matronam quandã (sic ille narrabat) splendidissimã vidit primâ statim nocte, quæ illum erroris periculíq; admonuit, reditum ex fugâ, fidémq; in Christvm suasit. Eadem ipsa (Deipara fuisse creditur) se ducem itineris præbuit, quod ille tantâ alacritate suscepit, vt ipsâ illâ nocte leucas duodecim relegerit, nec priùs quidquam habuerit, quàm vt ad Sacerdotis pedes pronus Catechismum, baptismúmque expeteret. Visi veritatem confirmauit vitæ sanctitas baptismũ secuta, quá ceteris, cõstanter pręluxit. Non absimili ratione femina quoque perfidiæ suę tenacior secundùm quietem corrigi visa est à quodam Franciscani Ordinis viro pul-

cherri-

cherrimo: qui gratissimum factum DEI parenti facturam illam asserebat, si Patri Societatis, aures, fidem verbis eius daret. Non distulit obsequium diutiùs femina, quàm dum illucesceret, adijt catechisten; sacrum fontem suscepit, vitæque integritate, non vana se vidisse & audiuisse declarauit. B. P. N. IGNATII imago in templo, omnium ordinum frequentiâ, & religione colitur; ante illam acceptorum beneficiorum monumenta appenduntur, cerei accenduntur; estq; nunc argenteâ quoque lampade à primariâ quadam feminâ donata, quæ ipsam perpetuò illustret. Complutensi ædi calix accessit octoginta aureorum impensâ.

IV. VNVS E MVRCIANIS Socijs suggessit Episcopo operæ pretium fore, si diebus Domini sub vesperum diceretur ad seruitia Saracena, cuius sectæ plurima Murciæ copia versatur. Placuit consilium, moxque sacri, ciuilisque Magistratûs auctoritate in vnum coactus grex ille audire cœpit. Initium sicut res habuit à DEO, ita progressum quoq;. Duobus mensibus triginta duo baptismum suscepêre, Episcopo, Prætore, totáq; ferè ciuitate præsentibus, conclamãtibúsque *A Domino factum esse istud, quod tam mirabile foret.* Alius è nostris tẽtauit aliud, quod non minorem ipsi laudem, quàm vrbi fructum peperit. Decreuit operam suam ponere in re, quorundã forcasse iudicio, vili, sed planè cõmendabili. vnusque se obtulit ad audiendas confessiones omniũ puerorum, qui in scholis primas literas formare condiscũt. Ita successit conatus, vt nonnemo pa-

rentum

rentum Sacerdoti huic gratias actum venerit, quòd filios suos, quos priùs habuisset liberiores contumacioresque mutatis nunc studijs videret domi Rosarium B. Virginis summâ cum pietate percurrere.

V. CARAVACENSIS ciuis ab vxore defunctâ in somnis monitus, vt cum inimico in gratiam rediret, venit ad Nostros: constitutâ pace, iterum ac sæpius eandem vidit, donec tribus pro eâ expiandâ sacrificijs factis, læta tandem, & alacris ad cælum migrare conspecta est. Nobili feminæ, quæ multos annos diuina mysteria apud nos sumere consueuerat, filius erat nouendecim annorum adolescens. Is iam moribundus matrem à fletu abstinere voluit, dictitans; *non flendum, sed DEVM potius laudandum esse, cuius beneficio acceptam in baptismate innocentiam ad id vsq; temporis pũctum seruâsset.* Adiecit deinde, sequenti die, eâ, quam nominârat, horá, quatuor efferendos, vnúmq; locum, duorum fore capacem. His dictis sitijt; quam sitim cùm DEO obtulisset; *ecce vobis,* inquit, *quàm pulchro me malo punico sitientẽ DEVS reficit.* Tum nescio quid horribile intuens, Cruce signari se & aquâ piaculari lustrari petijt. Posterâ luce, vt prædixerat, cum quatuor infantibus ex viciniâ defunctis elatus, cum vno eorum in eodem sepulchro conditus est. Minùs ex misericordiâ cum alio adolescente actum erat. Is liberiore vita, & intractabili præsertim morum licentia, matrem in se prouocauerat, quæ temerario voto, vt ne decimũ quintum diem viuens attingeret, ei fuerat imprecata.

Habuit momentum ea vox: siue DEVS matris impietati hoc concesserit, siue immorigerum adolescentem ipse voluerit punire, quem ante decimum diem ex hac vitâ exturbauit.

VI. PLACENTIÆ multa omnium est erga nos beneuolentia, Episcopi præsertim, qui mille aureos contulit ad partem ædificij cœptam, perficiendam.

VII. SEGVRÆ quædam vicinæ domunculæ coëmptæ angustias habitationis nostræ laxârunt, & horto construendo locum dederunt.

IIX. CONCHÆ doctrina Christiana magno ciuitatis applausu per vias publicas concinitur lõgissimo choro, quingentorum omnino puerorum. Finem pompæ facere solet catechesis ad rudes; ad confertissimum gregem reliquum concio.

IX. AB ALMAGRENSIBVS Sodalitas Sacerdotum instituta: octingenti ferè aurei ad rem familiarem adiecti; frumenti quantum ferè satis est in annum, piorum liberalitate suppeditatum.

X. TIRONES Nostri in domo Villaregiensi tum in ceteris virtutibus promouent, tũ vel maximè paupertatẽ aliqui ita amant, vt vel lacrymis deprecati sint, si qua noua alicui vestis daretur; decentiùs rati, nouum atque integrum hominem amiculo veteri laceróq; contegi, quàm veterem vitiosúmque nouo atque splendenti.

XI. PERILLVSTRIS quidam vir è Madritano tirocinio obuios fortè habuit in itinere peregrinos nostros, eísq; vltro pretiosum nũmum obtulit,

tulit, quẽ ſi accepiſſent, toti peregrinationi ſuffeciſſet. Deprecati igitur eam fortunã gratias egêre peregrini; dictitantes, neq; ſe commiſiſſe adhuc neq; cõmiſſuros, vt vel obulũ ab vno oppido in aliud referuent, ne & fructũ ſuſcepti itineris perdant, & diuinæ prouidentiæ diffidere videantur. Id reſponſi admiratus Viator, non dubitauit publicè in regiâ curiâ multis principibus viris audientibus pro cõmendatione ſocietatis referre. Eſt & aliud nouitij cuiuſdam Madritani non ſilendum factum: quod antequum Tirocinium ingreſſus erat, deſignauit. Animam agebat eius ſoror, atque in extremis iam conſtituta vocem amiſerat: Affert ille B. P. N. effigiem, vouet ſe Societatem IESV ingreſſurum, ſi à DEO ſalutẽ ſorori impetret. Redijt illico ad ſe moribunda, & cum voce vires priſtinas recepit. Itaq; voti reus adoleſcens magnâ animi lætitiâ Societatẽ ingreſſus eſt. Ad eandem Tirocinij domum pertinent Saraceni quinq; ad fidem & baptiſmũ vocati. Vir honeſtus ſeruũ habebat paſſim iurandi conſuetudine temerariũ, atq; inſolentem. Admonuit herus pro officio, vt abſtineret à tam pernicioſo ſcelere: quòd DEVS ſæpe expetere ſoleret ab eiuſmodi improbis, & periuris hominibus grauiſſimas pœnas: atq; earundẽ aliqua illi exempla in terrorẽ propoſuit. Alter in impietate ſuâ nihilominus pergere, monita heri ſalutaria ſúſque déque habere. Abijt interim cõtumax in molendinum frumenti terendi gratiâ; ibi fiſtulam æneam inter ſaccos farinarios plumbeis pilulis ſulphureóq; puluere armatam

forte conſpexit: quam dum ludibundus extrahere nititur, ſilice ad chalybem illiſo ſecundùm caput ictus, repentè mortuus eſt. Herus vir pius cognito hoc miſerabili caſu, religione tactus, ad Noſtros ſtatim curriculo venit, ſeque, quaſi minùs ſeruo conſuluiſſet admonendo, accuſauit.

XII. IAM Miſſiones, pro more ſocietatis, ex hac Prouincia multæ fuêre & fructuoſæ. Tres ex Toletana Profeſſorum domo. Vnica oratione de pace habita auditores vniuerſi in gratiam rediêre, vtroque factionum auctore, medio foro coram SS. Euchariſtia (quæ tum fortè ad ægrotũ deferebatur) ſe mutuò conſalutantibus. Ad doctrinæ Chriſtianæ concẽtum & explicationem maior quandoque populi concurſus fuit, quàm ad ipſas conciones: & cogere turbam præcipuè videbatur hiſtoria pia ad finem catecheſeos enarrata. Nec parùm vtilis fuit Sacerdotum externorum induſtria, quorum multos grauiſſimos viros non puduit per compita cum pueris modulari, arundines agmini gubernando geſtare, cymbalo, quod pompam duceret, cõcrepare; vt fuerit etiam qui totos quinq; dies cymbalum illud domi ſuæ abſtruſerit, ne ab alio ſibi præriperetur, adeóq; ductoris munere fungi ampliùs non poſſet. A Murcianis excurſum eſt ad pagos decem; in quibus omnes omnino incolæ, quaſi Paſchatis eſſent feriæ, confeſſione expiati ad ſacram menſam acceſsêre. Par aliud Sacerdotum in duo oppida profecti tãtam morum mutationem fecerunt, vti quidam è clero vectigal

annu-

annuum assignarit, quo inchoatæ semel à Nostris, eiusmodi expeditiones continuari possent. Talabricenses, Seguritani, & Villaregienses socij eodem fructu foris versati sunt. A posterioribus id relatum: quendam peregrini habitu ingressum mulieris cuiusdã domũ eleemosynæ petendæ obtentu: eâ acceptâ interrogasse, cur illud atq; aliud peccatum (quę speciatim nominabat) in Confessione Sacerdotem celasset. Obstupescente muliere, cordis sui arcana à quoquam sciri, ad Confessionem inde se recepisse, omnéque peccatorum virus tam diu celatum, integrè euomuisse. Duæ ab ijsdem sodalitates institutæ sunt; vna nominis IESV aduersùs prauam iurandi consuetudinem; altera sacræ Eucharistiæ. E Tirocinio Madritano vnus Sacerdos triginta pagos percurrit, atque in ijs generales Confessiones audiuit supra trecentas. Almagrenses vix domum redire permissi; adeò oppidanorum animos passim occuparunt.

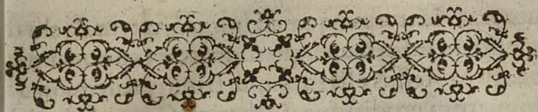

PROVINCIA SARDINIA.

Numerati sunt in huius Prouinciæ locis Socij centum quinquaginta unus. Extincti sunt tres: duodecim in Societatem adscripti.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholastici.*	*Adiutores.*
In Collegio Sassaritano.	L.				
In Calaritano.	L.				
In Ecclesiensi.	X.				
In Alguerensi.	XIV.				
In Domo Probationis.	XXVII.				

Ad vitæ honestatem adducti octodecim.
In mutuam concordiam reuocati viginti septem.
A necis consilio absterriti duo.

Collegivm Sassaritanvm Cvm reliquis.

I.

Res Societas Nostra in Sardinia ex Patrum nummero amisit; Sassari duos P. Gauinum Casagiam, quatuor & quadraginta annos religiosum, & P. Antonium Mazonium. Prior ille probitate sua atque candore facilè omnium voluntates sibi deuinctas habuerat. Quo factum, vt funus ipsius non tantùm promiscua ciuium multitudo longo agmine deduceret, sed Cœnobiorum quoque religiosæ familię plura pro eodem sacrificia diuino Numini offerrent. In eo genere Franciscana præcipuè familia suum declarauit in Patrem hunc amorē, & Archiepiscopus arborensis Pontificijs ornatus insignibus, tristi defunctorum officio ipsemet voluit perfungi. Posterior vnum & viginti annos cum magna significatione virtutum inter nos vixit. Tres præcipuè sectatus fuisse memoratur: Patientiam, Modestiam & Charitatem.

tatem. Litteras, quæ ad humanitatem & eloquentiam informant, quatuordecim annos cum fructu professus est; cum ipse trium principum linguarum eruditione, Hebraica, Græca & Latina esset instructissimus. CALARI defunctus est P. Ioannes Rogerius, triginta annorum vir, cùm mediam ætatem in Societate transegisset. Laborauit diuturno satis molestóque morbo, quem *Diabeten* Medici nuncupant. In ipsis ferè crepundijs DEIPARAM amare cœpit; in cuius obsequium antequam religionem ingrederetur, castimoniæ voto se obstrinxit. Cúmque iam ex Ecclesiensi Collegio in Sassaritanum ad Theologiæ studia missus esset, reperta est ibi à quodam è Nostris membranula, in qua vouerat Rogerius, suáque ipse manu subscripserat, *nihil se eorum vnquam denegaturum, quæ à se B. VIRGINIS interposito nomine efflagitaretur, si posset.* indicauitq; multoties, suo se stylo scriptísq; tantę matris encomia, tum ex vulgaribus, tũ ex litterarũ monumentis consignata relicturũ. Et habuerat variorum manuscriptorum apparatum iam non exiguum. Fuit enim laborum amicus constans, suique Contemptor tantus, vt à Præsidibus suis ex scholasticorum societatis albo expungi, & in Coadiutorum domesticorum referri non semel postularit. Quanquam autem temporis alioqui perparcus esset; eius tamen quod rebus diuinis dabatur, semper fuit liberalissimus; ministerióq; altaris, dum inter Philosophiam adolesceret, ita deditus, vt à Maioribus admonẽdus foret, ne sasacrificio alij, præterquam sibi assignato, mini-
ster

ster assisteret. Atque hanc in diuinum hoc opus pietatem non antè deseruit, quàm à viribus, & ipsa denique vita desereretur.

II. Trivm igitvr istorum funera si excipias, reliqua lætiorem pleraque in Sardinia habuêre faciem, partésque societatis omnes rectè, atque ex instituto sunt gestæ. Externorum verò in Sassaritanos nostros beneuolentiam, non verba modò & vultus, sed res ipsa, crebróque missitata eleemosyna declarauerunt. Vir Primarius Socios ex asse hæredes suis absque prole deficientibus filijs scripsit. Dynastarum alius bene magnam argenti summam, alius perelegantem supellectilem attribuit. Ex ciuibus alij Epomidas & mappas, alij pallas & vestes, tam Sacerdotibus, quàm aris, calicibúsque vestiendis, atq; ornandis dono miserunt. Grati fuere Patres, quãtùm licuit per negotia & vires; omnésque neruos in vtramque ciuium salutem, animi nimirum, & corporis intenderunt. Viri tres in extremo vitæ discrimine constituti, nec sine leuiore animarum suarum periculo, linguæ vsu priuati, animi vlcera verbis explicare non poterãt. Ad hos accesśere Patres, tantúmq; apud Devm visi sunt precibus suis potuisse, vt tribus istis linguæ enodationem impetrauerint, & Confessione expiatos in cœlestem portum deduxerint. Crediderunt certè istud præsentes tunc consanguinei, qui magna cum admiratione gratias Deo Nostrísque ingentes egerunt.

III. Calaritani Nostri alijs quoque studijs demereri sibi conati ciuitatem, commentationibus

nibus ſacris ex omnibus ordinibus varios inſti-
tuerunt. Ex illis tantùm Cœnobiarcha qui-
dam non incelebris profecit, vt & concordiam
tranquillitatémq; clientibus ſuis impetrauerit,
eóque exemplo alios quoq; ad ſui imitationem
in eodem genere pietatis accenderit. Literarum
ſtudioſi bis ſingulis per Quadrageſimam heb-
domadis in templo conuocati ſunt, ad pium ali-
quod exemplum audiendum, ex quo diſcerent,
quæ illi ætati vitia declinanda forent, quæ Vir-
tutes ſectandæ potiſſimùm. Ad Sanctimonia-
les etiam Calaritanorũ opera ſe extendit Archie-
piſcopi inuitatu, vt eas à laxá, quam agebant, ad
arctiorem diſciplinam reuocarent. Res ſucceſ-
ſit ex ſententiâ. In ſagas earúmque veneficia,
& Cacodæmonas, qui corporibus hominum
ſeſe inſinuauerunt, non caſſa fuit vis, nec irritus
conatus. Exiêre iſti; illæ (quod aliàs in hoc
genere hominum rarum) ſuis artibus valedi-
xêre. Adoleſcentula pudicitiæ fines egreſſa
paternam domum reliquerat, quò ſuam in
primis libidinem explere poſſet. Doluerunt,
vt par erat, filiæ vicem Parentes, inſecutíque
eandem apprehenderunt, atque in carcerem
fræni loco compegerunt. Sed tantùm abfuit, vt
ab effreni ſuâ conſuetudine abſtineret puella, vt
procaciùs etiam turpitudini indulgeret, nouíſ-
que ſe ſceleribus ex occaſione fœdaret. Inter-
poſuêre ſe Noſtri, Parentibúſque auctores fue-
runt, vt filiam è carcere peccandíque occaſioni-
bus domum reducerent, eiúſque pudori ſi con-
ſultam vellent, matrimonio copularent. Per-
ſuaſerunt.

suaserunt. Hoc magis mirabile, quod in missionibus contigit. Femina turpi scelere se obstrinxerat, domóque egressa Rosarium B. VIRGINI è clauo pendulum reliquerat. Paulò pòst reuersa domum reperit dissolutum, sphærulásque precatorias humi passim dissipatas. Id fortuitò accidisse arbitrata collectos globulos in funiculum denuò innectit, locóque priori restituit. Compellitur deinde iterum domo exire, quâ repetitâ, offendit eodem modo ruptum funem, globulósque disiectos. Quod cùm & tertiò contigisset portendere sibi aliquid res ista visa est, séque admoneri patrati sceleris. Ad DEIPARAM igitur orationem conuertit, eámque veniam poscit. Crimen deinde confessa pœnam de se sumpsit. Huic ferè consonat, quod de viro retulêre Patres. Hic cùm se amoris obscœni pedicis irretijsset, sæpe vidit effigiem B. VIRGINIS Conceptæ, quæ ad lectuli sui caput hærebat, refigi, atque per inane cubiculi spatium leni agitatam aurâ volitare. Affigebat eandem iterum cerâ, glutine, clauis: idque sæpius: sed suapte sponte reuellebatur imago eo maiore hominis cum stupore, quo hoc fiebant crebriùs. Eodem siquidem die septies in pariete fixa, septies humi abiecta reperiebatur. Ac tametsi causam tanti prodigij facilè videret, non ideò tamen perniciosi amoris flammas in animo suo excitatas restinxit, siue contemnebat obstinatè prodigiosam admonitionem, siue impotentem nefarij incendij ardorem nequi-

bat frangere. Fuit, cùm clausis & foribus & fenestris effigies nusquam comparuit; quod non potuit non ingentem homini incutere metum: per noctes præcipuè quietem suam interturbari sensit, séque à malo Dæmone hostiliter inuadi. Tympanorum strepitus, & lituorum clangor à somno identidem excitabant; quibus quidē pauoribus, terroribúsque tamdiu crudeliter habitus est, donec illata sibi vi, libidinis impetū fregit; ad Nostrum accessit, vulnus aperuit, & medicinam bene consulentis admisit.

IV. IN DOMO Probationis non tantùm Tironum nostrorum, (quamuis ea præcipuè) sed mācipiorum quoq; habetur cura; quæ nostræ religionis mysteria cupidè ediscunt: Eorum nonnullis magnifico apparatu sacer fons est infusus. Quidam cùm ad ædes nostras curationis causa esset deductus, ibíq; animo iuxtà corporíq; medicinam reperisset, in grati animi significationē, omnes suas facultates domui huic assignauit. Exeunt de more Nouitij peregrinatum, & quæ plurimi mortalium domi quoque fugiunt, foris incommoda quærunt. Tres excepti fuerant hospitio à Curione quodam ab virtutibus tenuiter satis instructo; Is hospitum viuendi morem curiosa indagine perquirens, arbitrabatur omnes eorum actiones, & noctu præsertim intentus erat, num quid reprehensione censuráue dignum in ijs deprehenderet; vel quod saltem ab eâ externâ corporis compositione, quam præ se ferebant, dissentiret. Cùm omnia dispiceret, nihil in cibo, potúue, nihil in verbis erat, quod teme-

rariam

rariam illius suspicionem confirmaret. Contraria potiùs omnia licuit obseruare: summam in loquelá cautionem; in moribus modestiam; temperantiam in victu. Ante Nocturnam quietem animaduertit prouolutos in genua, totius diei actiones in iudicium vocare: matutino crepusculo fusos in preces iterum ad diurnos labores se præmunire. Quod spectaculum, incredibile dictu est, quantum homini, eiusmodi rerum insueto, admirationis iniecerit: vt iam nullos magis ob veram pietatem suspiceret, quàm quos de falsâ habuerat suspectos.

V. ECCLESIENSE Collegium vsitata fecit. In Alguerensi apertus est hoc anno Philosophiæ ludus, quem iam pridem tacitis votis Magistratus, vniuersique ciues exoptauerant. Hac occasione socijs reliquis adiũcti scholastici tres, quorum ad sustentationem, quia annui reditus Collegij non sufficiebant, ducenti aurei elemosyna collecti sunt, sperátque Magistratus fore, vt hæc ciuitas ab interitu aliquando, ad quem vergere videbatur, respiret, suáque pristina nobilitatis pulchritudine condecoretur. Cùm enim litterarum sint perpetui comites & asseclæ, honores, opes, dignitates, ex quibus velut ex radice vera nobilitas ac virtus pullulat, persuadent sibi facilè plerique omnes, his reflorescentibus reliqua in vigorem suum sponte suapte reditura. Adnituntur igitur totis animis Nostri, vt vrbem non litteris tantùm profanis, sed & multò magis sacrâ diuini Verbi institutione adiuuent. Quæ causa fuit, vt intermissas hortationes, quæ quot

domi-

dominicis diebus primâ luce ad famulos plebeiámque turbam fieri consueuerant, repeterent, ardentiorique conatu innouarent. Illa quoque multis pro vsu futura consuetudo auctoribus Nostris obtinuit, vt festis diebus sub vesperam facinus aliquod præclarum sancti alicuius Viri feminæué audituri conuenirent ciues: quorum sodalitium cum in dies minueretur, his actibus vires recepit, séque ab illâ raritate non mediocriter collegit. Denique, quod superest, vrbem istam extremè afflixit infesta locustarum pestis; quæ per agros passim grassata ingentem ciuibus omnibus creauit mœrorem. Ad amoliendum hoc malũ indicta est supplicatio publica, itúmq; præsertim ad vnius agrum, cuius omnis seges ita corrosa corruptáque erat, vt præter culmos radicésque vix vspiam aliquid appareret, quod viueret; haud secus quàm cùm à grandine percussæ spicæ flaccescunt. Adhibitæ sunt ritè agro sacræ Ecclesiæ ceremoniæ ac preces: secundùm quas tempestiui secuti imbres ita intermortuam segetem animârunt, iacentémque erexerunt, vt suo tempore messem agri possessor fecerit sanè quàm copiosam.

PRO-

PROVINCIA FRANCIA.

Habuit Prouincia Franciæ domicilia quindecim; ſocios in ijs quadringentos quinquaginta vnum; morte abrepti ſunt ſeptem, in eorum locum ſuffectus vnus & quinquaginta.

	Vniuerſim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholaſtici.*	*Adiutores.*
In Do. Profeſ. Pariſienſi. fuerũt.	LX.				
In Collegio ibidem.	XII.				
In Muſsipontano.	LXXIII.				
In Flexienſi.	LV.				
In Bituricenſi.	XXX.				

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholastici.*	*Adiutores.*
In Virdunensi.	XX.				
In Niuernensi.	XIIX.				
In Augensi.	XIV.				
In Rothomagensi.	XXIV.				
In Domo Probationis ibid.	IXL.				
In Collegio Rhedonensi.	XXVI.				
In Mollinensi.	XX.				
In Ambianensi.	XIV.				
In Rhemensi.	XIV.				
In Domo Probat. Nanceiana.	L.				

Virus hæreſeon, Noſtris medicinam propinantibus, exſpuêre vniuerſim in Prouinciâ ſexaginta ſeptem.

A fide Catholicâ, ne deficerent, cùm alij ſeruati multi, tùm ſex præſertim Apoſtaſiæ proximi.

Inter ſe animis atrociter diſsidentes mutuò, ſequeſtribus Noſtris, conſensêre nonaginta.

Impudicè viuere deſiêre duodecim.

Omnem vitam (qui quidem numerati ſunt) rite expiârunt mille ducenti quadraginta duo.

Agni cerei vis, & menſtruæ communionis, duobus profuit ſingulari modo.

A B. quoque Ignatio quatuor imploratam opem accepiſſe ſe teſtati ſunt.

DOMVS PROFESSA PARISIENSIS.

I.

SOCIORVM NVMErum morte ablatus imminuit Philipertus Iuuenius, Formatus temporalis Coadiutor, vt nos loqui solemus, actis in societate annis quatuor & viginti, notus omnibus ab obsequendo & gratificando Religiosus; quem tametsi vis morbi, laborum semper appetentissimum, lecto affigere, atque adeò etiam occidere potuerit; de patientis tamen officio deijcere potuit nunquam, cuius vltima illa & verba & facta fuêre; *Dissolui & esse cum CHRISTO.* Cæteri quibus datum est superesse, vitam simul ac virtutem factis extendere communiter laborant. Sacra Diuo Ludouico ædes nostra, à Christianissimo Rege Henrico IV. ipsis Calendis Ianuarij magna, & Præsulum, & Principum coronâ stipato, pietatis ergò inuisa est. Ibi cum fortè inter Illustrissimum Cardinalem Peronium, & Reuerendissimum Episcopum Parisiensem sermo ortus esset, de Christianâ Catechesi nostrum ad mo-

ad morem publicè inducendâ, multis Rex ipſe
ſermonem illorum confirmare inſtituit, cùm
diceret *eſſe è re Eccleſiæ publicâ, doctrinam Chri-
ſtianam, vel hoc nomine per parœcias explicari, ne
Catholici hâc in re ſegniores Hæreticis videantur.*
Pergit omnino optimus Monarcha in ſocieta-
tem Noſtram animo eſſe propenſiſſimo, nóſ-
que non rarò ab obtrectatorum calumnijs,
ſuo iudicio & commendatione defendere. Re-
gis exemplo incitatus Vrbis Magiſtratus, ma-
ledicorum in nos libellorum inuidiam com-
primit. Clam prodierat in lucem vnus pa-
rente incerto; Typographus in ius ambulare
coactus, pecuniâ maleficium luit; libellus ve-
rò in ipſius oculis, frequente Iudicum con-
ſeſſu, præſente huius Domus Præpoſito, con-
ſciſſus diſcerptúſque eſt.

II. QVÆ Nobilium Academia hîc appella-
tur, ea domus ampla eſt, in quâ nobiles Ado-
leſcentes, facilè numero quadraginta, tanquam
in gymnaſio à Parentibus habentur, formatúrq;
cõmunibus exemplis & inſtitutis ad ea ſtudia,
quæ Nobilitati vulgò honeſta putantur. Qua-
lia ſunt; ſaltitare numeroſè, librare ſe in e-
quum habili corpore, ſcitè in eo ſedere, &
eleganter tractare arma, tum ad vtilitatem,
tum ad venuſtatem. Hæc ergò ne corporis
exercitamenta ſola ſine animarum cultu con-
diſcerent, inductum eſt in eorum mores nu-
tu Regis, ipſorúmque Moderatoris ſtudio ac
volũtate, vti è Noſtro numero quiſpiam eos fe-
ſtis diebus ad officia Chriſtiano homine digna

pro Concione adhortetur. Concionibus nostris, maximè sacro Aduentûs Dominici tempore, frequentes non Patricij tantùm & Palatini, sed ipse aliquoties Rex perhumanè interfuit, non sine dicentis approbatione & audientium fructu. Mulier, quæ magnam ætatis partem DEO, ac precibus sic insuescere visa erat, vt absorpta in res cœlestes persæpe Contemplationis luce diuinitus perfundi crederetur; multa, quæ, aut prope impendentia, aut longè absentia, certo euentu prædiceret, nescio quo pacto ita de pristino illo veræ an fictæ dignitatis gradu præceps corruerit, vti iam non in animi angores tãtùm, ac tœdia deliciæ illæ verterentur, sed exitiali insuper furore (ô mutabile semper femina!) ipsa in hæresin inclinaret: reducta tamẽ est Nostrorum prudentiá ad mentem, quantóque maiore animi submissione, tanto certiorem respexit salutis viam; quam etiam ijsdem indicibus tres alij, & triginta fallaci hæreticorum calle relicto inire cœperunt. Hæreticorum itaq; res, Nostris agentibus, non tantùm non surgit, sed & sensim fatiscit, eámque hîc ad interitum spectare, persuadent multa; & quod paulò illustriores duces vix habeat, & quod rari de eâ in certamen descendere audeant, & quod scripturarum venditationem, quam tanquam arcem occuparânt, paulatim deserant, séque, cùm paulò premuntur arctiùs, reijcere ad nescio quas è scripturâ Consecutiones turpiter incipiunt. Diuinæ manûs erit agrum hunc lolijs istis, & lappis integrè demum expurgare.

III. OC-

III. Occvpabantvr Nostri in aliquot Cœnobiorum ad veterem disciplinam reuocandorum perutili labore; ac duo iam eorum magno Virginum bono fuerant clausa. In tertio anus quædam vno alteroue anno centenariâ minor reperiebatur: Hæc dum sacrum flammeolum vsitato modestiùs de Antistitæ manu recipit (& restiterat illa quidem melioribus hisce institutis aliquanto pugnaciùs, non vitiosæ licentiæ studio, vt quæ etiamnum id ætatis omnia ieiunia sanctè colat, sed inoliti iam & corroborati moris tenacior) mutatâ mente, atque magno pietatis sensu, fluentibus vbertim lacrymis: *Et verò*, inquit, *hâc iterum ætate, quæ DEI in me atq; in nos omnes beneficētia est, quam ante annos octoginta duos, quos in Religione exegi, florere hîc religiosæ vitæ speciem aspexi, eam periucundè hodie reflorescere video, ac lætor, suscipióque animo perlubenti sacrum hoc velum, primo illi, quo à principio CHRISTO meo desponsata sum, formâ ac Religione consimile.*

IV. Alio quoque se labor uoster extendit. Aurelia oppidum est celebre ac frequens, Galliæ vmbilicus. Eò, id agente loci Antistite, profectus Concionator noster, magnam fecit animorum mutationem. Erant illius vrbis ciues, nec satis scientes rerum nostrarum, neque optimè in nos animati. Fecit in ipsorum simul oculis Nostrorum vita, vt nosse eos cœperint & probare. Fuit ille imprimis ibi fructuosus sermo, qui de Confessione super totâ vitâ instituēdâ ad populum est habitus, quo inter alios eam à puero instituendam permotus est insignis quidam Me-

dicus, qui id seriò iam vrgere pergit, sui vt ægri mortis discrimen adeuntes, idem præstent, quæ res & molienti iam successit, & spem facit, fore vt ad beatam immortalitatem multis præsenti sit adiumento.

V. IAM ne ab hàc domo, nisi per Tirocinium (partem eius vnam tantisper, dum in ciuitate sua illi sedes quæritur) exeamus, inchoatum illud anno huic proximo, nunc domûs istius habitatione commodiùs constitutà, suà proprie in statione discerni, & commodiùs habitari cœpit. Eleemosynis cum domo interim sustentabatur, quas cum ab alijs ad paupertatem nostram subleuandam Margareta Valesia, de superiore Valesiorum stirpe Regis filia, quinquennio iam, numeratis quoquo trimestri aureis ducentis, libenter subministrauit: quamuis vt eius stabiliendi spes sit certior, nonnullos iam proprios reditus habere cœpit. Ad Collegium ipsum quod attinet, est illud quidem longo Vrbis situ discretum à domo Professâ, sed quòd ei nondum à communi rerum nostrarum Naufragio in Gallijs facto, suas scholas repetere licuit, dum id quod propriè agere debuit, agere non potest (licet interea nullum de societatis muneribus intermittat) silendum putaui. Itaque saluâ in posterum spe pristinæ fortunæ recuperandæ, aliorum res ac litteras ordine ponemus.

COLLEGIVM MVSSIPONTANVM ET FLEXIENSE.

VI. Dy-

IV. Dysenteriæ pernicioſo morbo, & aliquantum in vrbe, & fœdiſſimè in Collegio Muſſipontano laboratum. Quatuordecim terra iſta lues dirè habuit, & densâſſe funera, niſi Medicorum aſſidua cura, niſi pro ægrorum ſalute ad Devm fuſæ preces valuiſſent. Duorum morte, Sacerdotis vnius, Coadiutoris alterius nobilitata morbi inclementia eſt. Horum iſte Ioannes Manginus formatus Coadiutor temporalis, ſtrenuus laborum Marthæ imitator, annos egerat in ſocietate, ampliùs triginta. Alter P. Ioannes Gatterius, etſi florente ætate quartum vix annum inter Noſtros explêſſet, virtute tamen erat ſenili. Vir ingenio, tam comi, támque modeſto, vt omnium in ſe oculos cum beneuolentiá detineret; tam elegante, támque reconditâ varietate doctrinæ, vt cerni ac cognoſci ea ſine admiratione non poſſet. Triſte omnibus Noſtris tanti viri deſiderium, fuit & externis, ijs maximè, quos in poëtica, pietatis ſimul, & doctrinæ præceptis informabat, qui in ſcholâ (quòd ad templi poſtes id per nos non liceret) ſcriptis fixíſque funebribus Magiſtro optimo non ſine lachrymis parentauerunt: Et quia iam in ſcholas, ac ſcholaſticas incidimus, de his ſtatim loquemur, vbi nonnullam ædificorum noſtrorum mentionem priùs fecerimus. Templum quâ ſuppellectilis nouæ augmento, quâ alterius redintegratione illuſtrius factum. Domus nouis laxata habitaculis in ſeparatos Noſtrorum vſus, qui biennio probationis

confecto, ad Collegium studiorum causâ admittuntur. Ineunte æstate magna Iuuentutis litterariæ pars, ex angustis veterum scholarum sudatorijs in nouas liberiore cœlo nobiles est traducta. Florent vnà omnes scholasticis mille quingentis, in quibus Parthenij suo more classem ducunt.

VII. Ex His Adolescens cùm integrá valetudine Christianæ probitatis pulcherrimum se exemplum statuisset, in eo morbo, qui vltimus ipsi fuit, expressiora etiam reliquit eius monumenta. Tulit vim morbi tantâ animi constantiâ, tantâ oris, ac vocis æquabilitate, vt, cùm se mori ipse sentiret, (dissenteriâ autem, & vehementi viscerum dolore torquebatur) astantibus vix paulò grauiùs dolere videretur. Id vnum denique ægerrimum fuit, in societate nostrâ, quod non moreretur, cuius ingressum tam studiosè antea expetierat. Durum visum est tam digno beneficium hoc denegare; admissus ergo ad societatis vota, nuncupanda, incredibile est, quantâ perfusus lætitiâ, quantâ, & quàm amœnâ voluptate perfusus, illa emiserit. Aderant tunc fortè nonnulli de sodalitio B. Virginis iam pridem Institutum nostrum ambientes; hos ille benignis, vt solebat, oculis intuens vehementer ad cœptum virtutis iter cohortari, dextráque amplexúque testari amorem in illos suum, polliceri si quem, vt sperabat, sibi inter superos locum diuina Bonitas largiretur, ipsis nec precibus nec ope defuturum; collacrymantibus ad hæc qui aderant, & tam beatam mortem tantùm

tùm non inuidentibus, olim certè optantibus. Sacramenta extrema Catholico ritu suscepit; & cum rogarent ij, qui litteras ei à parente, ægritudinis huius nescio, de reuocando eo in patriam attulerant, nunquid denique per ipsas ad eam vellet? Christianissimè respondit; *Veram in Patriam se, longéque optabiliorem à DEO inuitari, habere autem quod illis daret meliùs nihil, quàm vt ne vnquã se immoderatâ honorum, ac diuitiarum cupiditate irretiri patiantur, despectâ terrâ cœlum cogitarent; quæ hîc cernuntur, fragiles esse, beatas illic, ac æternas opes.* Mediâ nocte cum de Iesv nomine etiamnum audiret, repentè, vt se in eius sinu mori testaretur, collectâ omni atque effusâ vi Naturæ, idem sanctissimum Iesv nomen inclamans extremum cum eo spiritum edidit, tantóq; exemplo, vti de eo cõmemorando laudandóq; multò pòst tempore sibi homines non temperarent. Adolescentem alterum, paterno amori indulgentior pater à complectendâ Capucinorum religiosâ familia prohibebat, eumq; dum is remitteret feruor, studiorũ causâ Mussipontum ablegâret. Vix trium hebdomadarum interposito spatio, ecce ad eum tristis, sed verus nuncius, filium lethali vulnere confossum, certam mortẽ expectare; si quid solatij, id habet, nullâ hoc filij culpâ contigisse. Perculsus nuntio pater, celeriter aduolat, filij conspectu tres ante mortem horas fruitur. Filius omni id ratione agere, vt ægrum dolore patris animum inflecteret ad iniuriam Christi causâ condonandam. Expugnauit ea filij pietas parentem à Christiana pietate

(si vnam illam voluntatem excipias) alioquin abhorrentem. Secesserat is à filij lectulo paululùm, cùm intermortuâ volentis aliquid atque appellantis voce reuocatur; esse, in aurem ei quod diceret. Auscultanti, *Vides*, ait, *mi Pater, quem dulcem gnatum nuper non es passus in Capucinorum Patrum sacro conuentu CHRISTI cruce insignitum, tutam ad astra viam insistere, vt eum nunc non CHRISTI causâ, sed alieni facinoris importunitate morientem videre cogaris?* Quo admonitionis telo sic altè parentis confixus est animus, vt neque lachrymas tenere, neque hunc mordacem animi sensum vix vnquam sermone sibi leniri pateretur. His duobus alium quendam nobilem adolescentem adiungere placet, cui quamuis extra disciplinam nostram periclitanti, Sacerdotis nostri prudentia portus fuit. Desperatissimâ insaniâ abreptus miser, siue studio amouendi cuiusdam è corpore næui, siue dementi rerum magicarum curiositate veneficas consulit, quos solertissimos varijs in locis ac regionibus potuit indagare. Harum ille artibus ac libris confisus, sagarum insuper vnguentis delibutus, cupidissimè mali dœmonis familiaritatem ac consortium ambiebat, sed cùm diu rebus tentatis omnibus, atque vno sæpiùs die euocatus dæmon nihil auderet, diuina haud dubiè id nolente prouidentia, tandem Adolescens, inita apud Sacerdotem nostrum totius vitæ ratione, à suscepta consilij prauitate ad Christianam modestiam animum seriò applicauit.

VIII. PRO-

VIII. Proficiscebatvr de Nostris Pater quidam cum Adiutore socio in suburbanum agrum doctrinæ Christianæ causâ, hominem reperit vultu indice, atque ipsa totius corporis habitudine miserè animo perturbatum: erat ei gradus incertus suspensúsque, omnia circum pauitans sollicitis oculis respectabat, intus carnifex timor, foris conspicua lanienæ mordacis argumenta multa, & metuebat alicundè vim externam; sed quod posteà est intellectum, perurgebant eum efferatissimo morsu admissorum totâ vitâ scelerum furiæ. Defixerat Nostrorum oculos id hominis, cùm intuitus ille; *Veréne*, inquit, *isti*, *DEVS immortalis, quales suspicor?* Propinquánsque; *Nunquid nam enim Iesuitæ vos estis?* inquit. Cum annuissent. *Me verò*, exclamat, *beatum isto occursu!* simul lacrymæ vocem & spiritum intercludunt. Audentior iam Sacerdos, rogat amicè, qui sensus sit iste animi, quæ illius causâ, quid eum ita sollicitum ac commotum habeat? si quo modo posset, se ei operam suam perlibenter daturum: Ille mali totius caussam vno verbo apperit; nunquam scilicet se ad eum vsque diem ritè de peccatis apud Sacerdotem esse confessum; inde exortam, inde se pati intimis sensibus carnificinam illam, huic se malo tanto, præsentem qualem ab eo speret, medicinam postulare. Et adijsse quidem iam antea ad Nostros loco, quem dicebat; verùm à sui proditione deterritum, verentem ne à circumstantiũ multitudine, quæ Sacerdotes velut obsederat, sua pecca-

peccata exaudirentur; ita impugnatum abijsse. Solatus perturbatum Noster, infert se cum eo in templum, quod sub vrbe proximum erat, auditúmque hominem non cum DEO solùm, sed & cum semetipso sic reconciliauit, vt qui antea lacrymando tristitiam ac mœrorem, nunc gaudiũ & lætitiam testaretur. Septem octóue homines eodem die rixando eò deuenerunt, vti iam gladijs sclopísque inuicem se appeterent, adeò vt iacente vno eorum pœne exanimi, paria cæteri alijs, atque alijs pararent. Interuenit his ipse ille Sacerdos noster domum reuertens, cõsiliúmque alieno in periculo, suo explicare nihil veritus, medium se inter gladios inijcit. Illi victi viri verecundiâ, pugnam inhibent; quos tamen Pater à se inuicem discedere priùs non est passus, quàm in gratiam condonatâ iniuriâ redijssent.

IX. EXCVRSVM denique hinc est in Vogesos à duobus è Nostris lustrati pagi quindecim; habitæ ternæ quot diebus Conciones. Sed ex Collegio Flexiensi quoque sępiùs per annum excurrendo, Nannetas, Turones, aliò, religiosæ operæ pretium factum. Fuit hîc ex discipulis nostris, (quorum ducentos supra mille habemus) qui febri grauiter ęstuans concepto ineundæ Societatis voto statim conualuit. Sichemiensis Deiparæ Ædituus (Montis acuti vulgò Marianum in Belgio sacellum nuncupant) sacrã ipsius Diuæ effigiem dolatam è quercu Parthenijs illic miraculis nobilem, ad Christianissimum Regem Henricum IV. suo huic Flexiensi Collegio do-

num miserat. Ab eo acceptum, Rex pijssimus quà est optimâ in nos voluntate pulcherrimo sanè & pietatis, & humanitatis exemplo ad nos transmisit. Erit igitur, dum hoc sigillum extabit, & nostræ in Deiparam Religionis æternum, & in Christianissimum Regem obseruantiæ incitamentum.

BITVRICENSE.

X. QVADRAGENARIVS è Nostris Sacerdos cùm mediam ætatem bonus Religiosus, partim in regendâ Conuictorum familiâ, partim in docendâ Theologiâ morali, aliísque officiis diligenter administrandis transegisset, Bituricensi denique Collegio funus reliquit; hoc communi quidem sociorum fructu, quòd repentina sensuum destitutione, sensim in mortem sine sensu compositus docuerit, contra mortem in procinctu, ac timore semper standum; quamuis ea ferè sit hodie mortalium insania, vt quod vnus prudenter timet, alius id vltrò sibi imprudenter accersat mali, quemadmodum in his videre erit. Duo quidam atroci adeò inter se animorum diuortio soluebantur, vti duello tandem prouocationem facerent. Iam in arena erant, mediísque in campis soli mutuam in cædem concurrebant, cum ecce Nostrorum duo, qui bono casu, rus animi reficiendi causâ exierant, interueniunt, suáque præsentia, precibus, minis, insanientium furorem, micantésque muctones eò vsq; reprimunt, dum odio cum gladijs posito renouatum

tum amorem arctu corporis amplexu teſta-rentur.

XI. SVNT & hi quoque Bituricenſium fru-ctus. Multis iam annis nonnulli opima Sa-cerdotia ſuos in familiares vſus auerterant̃; ij à Noſtro exorari ſe permiſerunt, ea vt in idoneos homines transferri paterentur. Vir-go nubilis, atque ætate florens proterui ado-leſcentis, atque egregiè nummati flagitioſas preces non ſemel aſpernata, monile etiam au-reum deſpicit̃, quò pudicitia in perniciem, ipſa in laqueum vocabatur. Ad antiquum Bea-tæ Virginis ſodalitium aliud quoque hic an-nus adiecit̃, noſtris propriè Conuictoribus ſepoſitum. Floret id cum ſcholis, quibus tamen nonnulli ob Collegia duo non procul recens erecta, fruſtra timebant̃. Ex liberali bonorum virorum erga nos amore redundant̃ in ſacram ſupellectilem, ſi calicem addas, aurei nummi trecenti.

VIRDVNENSE ET NI-VERNENSE.

XII. VT CONDITIO mortalium fert, orbati ſunt Virdunenſes ſtrenuo operario P. Ioanne Dudeto; viro, quem à primo in Societatem ingreſſu ad vltimam vſque ætatem (triginta fer-mè in eâ habebat annos) hinc ſuiipſius rerúm-que humanarum deſpicientiâ, inde diuini a-moris & animarum ſtudium nobiliter deco-rauit̃.

Poſt

Poſt animum ritè expiatum CHRISTO præſenti adgeniculatus, in ardentiſſima orationis verba effundebatur, ei ex ordine gratias agens; primùm, quòd Chriſtianus foret; deinde, quòd in Societatem cooptatus; denique, quòd in eâdem moriturus. Natus erat Rupellæ veteri Sanctonum promõtorio, patre Catholico, at in media Hæreticorum colluuie; nempe in acutiſſimis ſpinis roſa, & vt aliquando à Rege ſapientiſſimo Henrico IV. familiariter audiuit: *Inter peßimos optimus*. Eunti ergo huic in cœlum, alter & ipſe cœleſti haud dubiè dignus conſortio comes hìc eſt adiungendus. Adoleſcens fuit natione Germanus, inſtituto, vt vita adhuc erat, noſtrarum ſcholarum alumnus. Huic cùm per Chirurgi imprudẽtiam neruus in ſanguinis miſſione ictus erat, tantam illam corporis partem perturbatio naturæ inflammatióque ſecuta eſt, neceſſe vt fuerit ægrum illum atque affectum repetito candente ferro ſæpe obureré. Eo non modò nõ eſt fractus cruciatu Adoleſcens, aut ingemuit turpiter doloris impatientiâ, ſed vt virtutem oſtenderet infirmitas, Chriſti amore acerbiores etiam ferre geſtiebat; ſic duplici igne, & cœleſti, & terreſtri abſumptus, cùm ageret DEO, Virginíque Matri feruentes gratias, quòd tam felici errore lætiſſimâ ſpe immortalitatis portum ſuccederet, eiuſdem Virginis oblatâ ſpecie recreatus, feliciſſimè ad clarum vtriuſque conſpectum euolauit.

XIII. DVOS Conſtantinopolim ituros Patres Collegium hoc ab ſe dimiſerat: ibant ſpe & gaudio

gaudio pleni, ſuam ſibi ſortem gratulantes, non ignari inſidiarum, quas ab omnium bonorũ hoſte expectarent; at neſcio an eas ſibi ex tam vicino metuentes. Primo ipſo profectionis die, viæ deuios opaciſſimis ſiluis errantes nox oppreſſerat. Caſtigando errori & quod in ſiluis tutum hoſpitium non erat, noctu iter explicare inſtituunt, ventis, imbribus, procellis, (quippe brumali tempeſtate) ſæuientibus: tamen loca denſis obſita ſentibus perrumpunt. Vbi repentè alterum è iumentis ſic reſiſtere vti nec prorſum nec rurſum agi, acriter quamuis admotis calcaribus poſſet. Mirari ſeſſor, periculi, & ſe tuentis prouidentiæ ignarus; deſilire equo, & quia ad manum igniarium fuit, ignem è ſilice excutere. Cera accenſa depreſſam infernè formidoloſa altitudine abruptam cautibus, duríſque aſperam ſentibus ſpecum oſtendit. Præcipiti igitur ruinæ, vt res ferebat, propinquum equum abducere fruſtra conatus, in preces ſe abijcit, quas dum fundit, equum agitatione excurſionéque ſubita periculo ſeſe liberaſſe animaduertit. Documẽto haud exiguo, qui cœptum iter diuinitus ſic fortunaſſet, ei rem iſtam atque expeditionem curæ futuram.

XIV. IAM Collegium Niuernenſe in duplici ædificio laborauit, domorum ſimul & animorum. Illi ſpectabili opere porta impoſita acceſſit, ac noua inſuper ſuburbana domus, partim publico ciuitatis ære, partim noſtro educta; eò commodior, quòd, ſi vſus ſit, Collegij homines capere opportunis cubiculis omnes poſſit. Nobilius

bilius multò fuit alterum ædificium, quod Ciuitati Dei aliquam fecit acceſſionem. Effectum, vt qui decem iam, aut eò ampliùs annos concubinas pro vxoribus habebant, liberos etiam ex eis ſuſceperant, ſacro matrimonij vinculo interpoſito honeſtiùs conuenirent. Quidam à medicis iam depoſitus, pietatem ad omnia vtilem ſibi medicinam fecit. Vouit, ſi incolumitati vitæque reſtitueretur, ſe anni ſolidi ſpatio, ſingulis B. Virgini ſacris diebus, noſtro in templo, peccatis ritè confeſſione detectis, Euchariſtiam percepturum, ſalutatâ interim quotidie quinquies Gabrielis verbis eâdem Virgine. Vouit, periculum euaſit, propoſitum huc vſque ſeruauit. Eiuſdem beatiſſimę Virginis parthenium Sodalitium hoc demum anno poſtliminio hîc reſtitutum, pulcherrimis plantulis reuireſcere incepit. Vix tamen vllâ in re maius operæ, ac laboris pretium factum, quam in oppido S. Amandi bidui fermè itinere in Bituricenſi diœceſi poſito, in quod ad ſolenne Corporis Chriſti octiduum, & ſacri item Aduentûs ferias profectus ex hoc Collegio Eccleſiaſtes, præclaros è concionibus quotidianis iuxtà, & Confeſſionibus manipulos reportauit. Ventitabant ad concionem tria quatuórve hominum millia, quæ ille his duobus temporibus ita Dei Verbo feliciter excoluit, vti ex ijs, duo & quadraginta circiter diſſidentium paria mutuam in gratiam redierint, ſeſquicentum vniuerſæ vitæ maculas emaculârint, Euchariſtiæ ſacramentum adeò celebratum ſit, prope vt quotidie ad ſacram menſam

adiretur; ipsis autem Natalibus CHRISTI ferijs supra septingentos in sacro conuiuio reperti, cum alijs annis vix viginti numerarentur. Nec iste spernendus videtur fructus, eo maximè in loco, qui in potestate est præpotentis Caluiniani Dynastæ, à cuius sectâ ad nostram quoque fidem sex sunt traducti, quos alij tres in Monasteriensi oppido secuti fuêre. Et agnouerunt hanc Catholici Nostrorum industriam, qui reuertentem vtroq; tempore Sacerdotem multis equitibus perhonorificè, quamuis repugnantem, sunt comitati, cum dicerent; *velle se eo facto Hæreticis palàm probare, quantum Concionatoribus suis Catholici tribuerent.*

COLLEGIVM AVGENSE.

XV. QVOD anno ab hinc proximo Collegij huius litteræ acceptæ non sunt, idcirco nunc cum præsentibus coniungemus. Superiore itaque CIↃ. IↃC. IIX. anno Nostri rursus partim illustrissimæ Principis Guisiæ, partim totius Augensis comitatûs magnis apud Christianissimum Regem studijs, reuersi Augum, receptíque perhonorificè Collegium, & iam antiquâ habitatione nobile, & nouis substructionibus præclarè auctum, scholis apertis, receperunt, redintegrârúntque. Instauratæ solæ tres scholæ, Grammatices duæ, & Poëseos vna, quòd Rhetoricen, florentior nimirum vt esset, frequentiórq; idoneis auditoribus, placuit differri in annum sequentem, quo & adiecta

adiecta eſt. Sub Lucalia ſolenni panegyricâ de noſtro in vrbem reditu, Illuſtriſſimæ Principi Ciuitatíque vniuerſæ gratiæ actæ ſunt, maximo concurſu applauſúque. Et debebantur vtriſque ſua merita. Nam ad cætera omnia Principis liberalitate, duæ ſpecioſiſſimæ ac ſaluberrimæ ſcholæ, ſua declamationibus aula, domeſticæ habitationi cubicula decem recenti opere ſunt excitata; nec templi ſolum ſupellex, ſed & Collegij fundatio ab eâdem quadringentis Francis annuis, & ſacerdotio quodam eſt aucta, eò gratiore, quod omni illud onere eſt exolutum. Ciues pro ſuo in nos ſtudio, tum aureos Noſtris quadringentos in domeſticum inſtrumentum contulerunt, tum ſcholam aliam ſuis ſumptibus excitârunt. Scholaſtici primo ſtatim anno tribus in Claſſibus numerati ſupra quadringentos.

XVI. Non illa Concionum tam in Vrbe, quàm in viciniâ habitarum, laus minima eſt, quòd ijs mirum in modum excitatus eſt ardor, & charitas Fratrum (vt vocant,) Miniſtrantium. Sunt enim hoc nomine multa his in locis hominum ſodalitia, in quæ, qui conſcripti ſunt, id habent ſolenne pietatis genus, vt peſtilentiâ mortuis ſupremum Chriſtianæ humanitatis officium ſoluant. Obituri hoc munus, poſitis antè in templo, ſi quæ intercedunt, inimicitijs, oratione atque abſolutione purgati, piá luſtratione, quæ ſpectatoribus ſæpe lachrymas mo-

uet, vrbem ægróſque circumeunt, peſte extinctorum cadauera conquirunt, tractant, ſepeliunt. Curâ hâc perfuncti domum ſuam quiſq; inde repetunt, atque cum omnibus perinde, vt ſi nihil feciſſent eiuſmodi, liberè in communi vitâ & familiaritate verſantur, continenti miraculo, quod per ſe illuſtre felicis memoriæ Clemens IIX. cùm hæc ſodalitia ſacris priuilegijs confirmaret, grauiſſimâ oratione adnotauit, dilaudauit. Nemo enim prorſus adhuc, quia tali iſto officio fungeretur, peſtilitate alióue morbo eſt infectus, qui quidem Catholicus foret. Dieppenſes Hæretici hâc in re Catholicorum ſimij cum ſimilem quendam è ſuis cœtum coëgiſſent, denſis funeribus afflicti, pœnas eiuſce dederunt audaciæ & temeritatis.

XVII. QVÆ ſequuntur, anno poſteriore contigerunt. Mouchij aliiſque in locis, in quæ ex hoc Collegio excurſum, magnus extitit fructus. In pago ſodales duo de ſodalitio charitatis, ita cõtra charitatis leges mutuò à ſe diſtracti erant, vt res omnibus offenſioni eſſet, ipſi ideo conciliari non poſſent, quòd qui læſum ſe eſſe querebatur, nullam alterius ſatisfactionem acciperet. Vnius tamen è Noſtris ſic tum emollita durities eſt, vt vterque factâ Confeſſione amicitiam in pacis conuiuio redintegrarent. Diſcordia inter patrem, virum copioſum, eiúſque filium natu maximum intercеſſerat, tantâ tamq; diuturnâ animorum acerbitate, vti conuitijs inter ſe, verberibus, aliiſque publicis iniurijs, ob quas etiam in carcerem aliquando compacti erant, no-

bilitati

bilitati passim atque infames essent. Quâ in re præclarum illud fuit, quòd patre post conciliationem propediem defuncto, mater filiique omnes insolitâ concordiâ in bonorum diuisione, (de quâ inter se antè contendebant,) cum natu maiore consenserunt. Qui domesticarum iniuriarum (quas patre mortuo vlturus in suos videri poterat) Christianè immemor, totâ applaudente ciuitate, vniuersos consortio, conuiuio, omníque humanitatis genere, Nostrorum consilio, excepit, quò faciliùs eiusdem pietatis officio, diuinum Numen sibi patrique mortuo demereretur. Hoc itẽ anno Illustrissimus Cardinalis Rothomagensis Archiepiscopus, ex lustratione suæ Diœceseos huc delatus, in nostro templo Confirmationis sacramentum frequẽti populo impertiuit, ac prandio deinde dramatióque exceptus suam aduersus Societatem egregiè voluntatem, in promouendâ maximè Collegij absolutâ fundatione declarauit. Profectus etiam in has maritimas oras è Parisiensi Professorum domo Ecclesiastes, rem Catholicam in Dieppensi finitimâ ciuitate præclarè gesserat, confirmârat nutantes Catholicos, multos ab hæresi reuocârat. Erat ipse tunc in Collegio, quando ad nobilissimi hominis Dieppensis Vrbis gubernator potestatẽ à Christianissimo Rege obtinuit disputationis de rebus fidei inter Sacerdotem hunc nostrum, & Caluini ministros instituendæ. Noster accepto nuncio Dieppam, duobus prosequentibus socijs, aduolat. Ibi Hæretici arenam fugitare statim, procrastinationis

caussas conquirere, lapidem omnem mouere, vt ne quis fieret congressus. Cùm de eo tum vrgerentur, negant se, nisi hâc lege pugnaturos, vt disceptationis iudex atque arbiter statueretur DEVS loquens, tam per scripturæ oracula, quàm per deducta ex ijs consequentia. Ita quod à certamine sibi metuebant lepores, in idipsum subterfugiendo inciderunt. Intellectum est enim aliquando, qui superbissimá olim nouitate solas scripturas Religionis duces ostentabant, solis se illis niti, solis credere affirmabant, quantùm reipsa simulatione iam detecta, diuinis litteris diffiderent; à quibus posteaquam omnem Ecclesiæ auctoritatem separassent, delaberentur ad nescio quas stramineas, suopte ex ingenio deductas sutelas: quas cùm Hæretici contexerent, nos tum DEVM illarum auctorem stultissimè crederemus. Nec fuit tam excors ille ipse, cuius tum res agebatur Nobilis, quin peruideret, atq; adeò propalam fateretur, consecutiones illas, quas Ministri sui auctorare vellent, non esse nisi artificia fugam, ac latebras captantium, aut certè id agentium importunè, vti de Religionis aut fidei Controuersijs ipsi ex ingenij sui temeritate Iudices, ac Patres conscripti sederent. Itaque cùm se vnius scripturę auctoritate, (contrà quàm Ministri decreuissent) staturum pronunciasset, iratus timidis Præconibus Nostro se perhumanè ac comiter adiunxit, à quo cumulatè tum ipsi, tum alijs, tribus præsertim qui manus illico dederunt, circa fidei quæsita est satisfactum. Scripsit deinde li-

de libellum Pater, in quo totius rei gestæ series, ac veritas publicis testimonijs comprobata, omnium oculis præclarè est exposita, & consequentiarum opifices profligati.

COLLEGIVM ET TIROCINIVM ROTHOMAGENSE.

XIIX. Dionysia hoc tandem anno modestiùs multò, quam ceteris, Rothomagi, ob quadraginta horarum supplicationem apud nos bonis auspicijs institutam, transacta sunt. Confitentium eo tempore ac communicantium tanta fuit multitudo, quanta sanctiori Iubilæo desiderari vix posset. Rusticus cùm peccata sua coram Sacerdote commemorare innato quodam stupore nequiret, ex eiusdem Sacerdotis mandato ad Diuam Virginis suburbanam ædiculam, tantæ patronæ subsidium rogaturus, abierat. Facta supplicatione redijt ad tribunal, ibique tam disertè ac perspicuè conscientiæ suæ causam egit, dixitque, virum vt in Theologiæ studio multos annos diligenter versatum crederes. Duo præterea alij eodem sacræ confessionis amuleto persanati sunt; vnus à corporis, alter ab animi acutis doloribus. Ex nostris discipulis (quorum duo millia hìc numerantur) quidã ancillam præ desperatione in puteum se dare moliẽtem, non ab hoc pernicioso solùm consilio abstraxit, sed & impulit, vt per confessionẽ animo perturbato mederetur. Quidam superstitioso carmine

cribrum farinarium ad euocandam ex tartaro opem versare conatus, frustra fuit, eò quod sacram ceram è collo suspensam gestaret; cùm alius contra hoc præsidio orbatus, id ipsum tentans statim reuoluto cribro vim Cacodæmonis præsentem sit expertus. Cerea rursus eiusdem Agni cœlestis effigies in flammas coniecta, spectantibus ipsis Hæreticis incendium restinxit.

XIX. E TIRONIBVS nostris adolescens, cùm ante ingressum tirocinij, magnâ sistendæ vrinæ difficultate exercitus, ob id Societati ineptum se fore meritò pertimesceret, ad B. Virginem, vltimum sui mali remedium sibi perfugiendum ratus, eiusdem Partheniæ sodalitatis sacris vsibus calicem aureum deuouet; Virgini ipsi quotidie quinas genu flexo salutationes. Ex eo tempore sensit illico eam inualetudinis molestiam releuari in dies, ijs exceptis diebus, quibus promissæ salutationis fidem aut non exolueret, aut id indiligentiùs præstaret. Cæterùm Tirones non sibi tantùm, sed alijs etiam pro suo modulo ad nostri instituti rationem vtiles esse student. Octauo quoque die nouem per vrbem Catechisticæ lectiones celebrioribus in parœcijs habentur, quarum quinq; ad vniuersos pertinent, quatuor reliquæ ad pauperes speciatim. Fuit his postremis hæc occasio. Est id in more institutóque ciuitatis, vt pauperes singulis Sabbathis stipis publicæ caussâ conueniant in quatuor diuersa vrbis templa. Eò dum paupertina plebs pecuniæ auida præfestinè omnis, ac promiscuè confluit, sæpe illa, vt fit, circa loca sacra

oberrare interim, ac vagari otiosè; sæpe in iisdem versari parùm religiosè ac prudenter. Nostri memores, à quo dictum sit, *Pauperes euangelizantur*, huiusmodi opportunitate ad Christianam eorum Catechesin vti voluerunt, Magistratúmque auctorem habuerunt, de cuius sententiâ iam pauperum res ita agitur, vt ante Eleemosynam nummariam diuini verbi pane per horæ spatiũ semper pascantur. Quæ res nonnullorum quidem offensione excepta initio nunc fit omnium approbatione, & consensu. Nouẽ hoc anno Collegij, & tirocinij operâ ex hæreseos cæno extracti sunt. Omninò latissimus hîc fructuosè laborandi campus est, quippe in vrbe secundùm Lutetiam populosissimâ crebrísque pagis circũseptâ. Et adiuuant nos impigrè Parochi, Clerus, Senatus, Nobilitas, imprimísque Illustrissimus Cardinalis Ioyusæus nostri ordinis studiosissimus.

RHEDONENSE COLLEGIVM.

XX. Redierat ab expeditione domum P. Guilielmus Darlot, varijs itineris laboribus fractus; tentatus inde febriculæ primùm horrore, homo id ætatis sexagenario maior, quo denique malo sese penitus in venas insinuãte, religiosè defunctus est. Brito fuit natione, gradu in Societate Coadiutor Formatus. Septem & triginta annos suam inter nos charitatem & animarum iuuandarum ardorem probauit; in Catechisticâ præ-

cipuè lectione, quam viginti quinq; annis doctè & dextrè habuit, nihil vt ad eius industriã à Nostris addi, ab externis posset requiri. Iamiam moriturì extrema verba ad charitatem maximè, & obedientiam adhortabantur sodales, cum semetipsum nõ sine animi sensu incusaret vir modestissimus, *quòd euocatus ad Confeßiones audiẽdas, leui nonnunquam aliarum rerum scriptitatione moratus fuerit;* monebat proinde omnes sedulò, suam vocationem & societatis bonum eâ in re attẽderent, dolebátq; ingemiscens, se tũ primùm, cùm moreretur, eam cœpisse intelligere. Habebat ille Christi Matrem à tenerâ iam ætate in primis amoribus, cui ideo fortasse cõtigit, in eiusdẽ quasi sinu quiescere; dum nobis templo carentibus, apud vicinos Carmelitas Nostri amantissimos ante ipsam amatæ Virginis aram tumulatus est.

XXI. SCHOLASTICI nostri mille & quingenti adeóq; plures magnis passibus ad virtutes & scientias gradiuntur. Puerulus infimæ classis, cùm afflictus morbo moneretur à præceptore, vti staret in tẽplo, nec genua flecteret valetudinis causâ; respondit, *mori se malle, quàm honorem reuerentiámq; DEO non exhibere, quem in æde sacrâ præsentẽ agnosceret.* Alteri fecit liberam potestatem Hæreticus parens, Geneuam optandi, aliúdve Hæreseos castellũ, quò se amitti vellet; at is, *se priùs extrema omnia,* dixit, *subiturum, quàm vt apud eos viueret, qui ipsi cum malo dæmone & improbitate victitarent.* Inter eos, qui Philosophicis studijs imbuuntur, Sacerdos fuit notę modestiæ, & pietatis; qui cùm ad curam animarum multorum studio

ſtudio vocaretur, in id vehementer incumbebat, diuinam vti voluntatem eâ ſuper re cognoſceret. Is ergo eâ nocte, quæ octauam Paſchæ eſt conſecuta, ſomno excuſſus vigilque, ac de ſacrificio, quod erat bene manè facturus, cogitans, primâ luce ſurrigit ſe in cubili, iámque ad togam manus protendebat, cùm ecce quidam ſopor, (aut ſopori aliquid genuinum,) in hominẽ incidit placido quodã motu & maximè ſuaui; ſimul hîc obiecta illuſtriſſima quædã effigies, humanâ formâ auguſtior, læto cœleſtique decore mirantis oculos animũq; perſtringere; nimirum aduẽtabat hominis dux & interpres rerum futurarũ, & quod ſimile veri eſt, bonus Angelus. Itaq; tatę rei admirabilitate obſtupefacto, ille hoc primùm; *Parce*, inquit, *metu, bone Sacerdos; diuina tibi arcana pandã.* Nec mora; prehendit hominẽ, qui ſibi quaſi manibus vtrinq; ad latera appoſitis ſuſtentari ferrıq; videbatur, donec venirẽt in abditos terrarum ſinus penitúſq; defoſſos, quibus ſol nec oritur, nec occidit, vaſtũ omnino locum atq; horribilẽ, & veluti peruetuſto fornice coopertũ. Ex imâ & penitiori eius parte, tanquã è fornace, fomidoloſum erumpebat incendiũ, cuius æſtu, atq; ardore vehementiſſimo ſe afflatũ primo introitu aiebat, cũ acerrimo doloris sẽſu, ſic, vt poſtea ſibi redditus, diu afflicto debilitatóq; corpore iacuerit, haud multò minùs, quàm ſi morbo grauiſſimo laboráſſet. Videbat verò omnia, quaſi ea, quæ oculis cernũtur; ſed, ſiue in corpore, ſiue tm̃ animo, vix liquidò pronunciare ſe poſſe aiebat. Ductor fidus cũ afflictũ recreâſſet, Devs, inquit,

quit, *ista tibi patefieri voluit, meq; Angelum suum magnarum rerum tibi interpretem misit. Scito igitur locum, quem ardere vides, locum esse illum, quem vos Purgatorium appellatis. Purgantur in illo animæ iustorum, quò ab omni sceleris contagione liberæ transeant tandem ad sedes Beatorum.* Quæ cùm diceret, aliunde clamores quidam horrifici gemitúsque exaudiebantur lamentantium cum incredibili cacophoniâ dissimillimarum vocum. Hærenti pauidéq; circumspectanti comes cœlestis, infra illos flammarum globos sinistram portam ferream, eámque modicam; at magnis repagulis, ferreísque clathris firmatam ostendens: *Hinc illæ,* inquit, *lachrymæ, hinc miserrimi eiulatus prodeunt, quos audistis; hic ipse funestus carcer est, in quem deniq; iusto DEI iudicio conijciuntur Ecclesiarum Rectores, qui malè suo functi sunt munere.* Cui Sacerdos paulò erectior. Nam, cur ista fornax, vnde purgatorius ignis erumpit, latè patens & aperta; janua illa adeò occlusa arctè, & tot vectibus circũuallata est? Ad hæc Genius; *Inferorum,* inquit, *ostium illud clausum est, quia qui semel eò sunt intromissi, ijs nulla exeundi potestas vnquam datur; superioris locus patulus ideò est, quia continenter ex eo iustorũ animæ ad æternam gloriam perfruendam proficiscuntur.* Enimuero, subijcit Sacerdos, ecquid prohibet, quo minus locum etiam Beatorum mihi ostendas? Ille, *nihil esse eo remotius; veruntamen attolle oculos ait, & suspice:* quòd cum fecisset, ianuam vidit mirabili splendore collucentẽ. tum breuissimo temporis interiecto spatio, domum, atque adeò ad seipsum est reuocatus. Neque tamen

men cum viſo ſtupor excuſſus; totum illum diem domi egit attonitus animo & corpore, rerū viſarum cogitatione defixus. Nec vana fuiſſe ſomnia, aut ieiuni capitis aberrationem argumento ſunt, tum ſpectata hominis integritas, tum relicta in corpore veſtigia, tum denique, quòd ex eo tempore adduci nunquam potuit, vt animarum procurationem admitteret, quam tot malis obnoxiam, tanto periculo expoſitam animaduerterat.

XXII. Sacellvm noſtrum gemino ornatu ſacrificali argenteóq; inſtrumento ditatum eſt. Catecheſes intra, & extra vrbem florent. Curio quidam, cùm à Collegij Rectore ſuis erudiendis Sacerdotem poſtularet, datâ optione, vt vel Concionatorem, vel Catechiſtam eligeret, hunc maluit, quod diceret; *ad bonum animarum eo inuento nihil eſſe diuinius.* Turca hîc eâdem ſalutari doctrinâ inſtitutus, ſacro fonte maiore in templo magnis ceremonijs ab Epiſcopo eſt ablutus. Milites duo apud Hæreticos nati eductique cum è Caſtris pulchrâ fugâ abijſſent, ſalutem apud Rhedonenſes Patres, verámq; lucem reperêre. Eorum alter nobilis fuit, vnius de illis filius, qui res Geneuenſes moderantur. Is cùm diu in Hollandiâ viciniſque inſulis moratus, templa inibi diſturbata paſſim videret, pijs quondam Religionibus conſecrata, Diuorum autem conſpurcatas imagines, cogitare cœpit, Deo docente, *eos nec æquos, nec viros bonos eſſe, qui Religionis maiorum monumenta tam inexpiabili furore polluiſſent;* quare tametſi magna pericula & pœnè

pœnè certa proponerentur, exijt tamẽ de medio Babylonis, & ſpem omnem cum ſpe ſalutis cõmutauit, tandémque poſt magnas Oceani jactationes, optatam hîc malaciam, animíque portum tranquillum inuenit. Detinebatur in carcere quidam ob æs alienum, qui & ipſis nominibus & quotidianis domeſticæ viperæ iurgijs contumeliíſq; ad deſperationem impellebatur. Creuit exinde adeò mœror, & ægritudo mentis, ſolam vti mortem tot miſerijs finem idoneè allaturam crederet. Itaque mori deſtinat miſer, paratúmq, funem circa medium noctis ex ſublimi trabe ſuſpendit, inde mox ipſe appendix miſerrima futurus, niſi B. Virginis ope, quod creditum eſt, ſeruatus fuiſſet. Huic enim eodem die Roſarium bis orando pertexuerat, efformatámque à ſe decuſſato ligno Crucem, quaſi morietis ſolatium ferali trabi impoſuerat. Vnde nõ temerè factum, vt cum iam deſperatus penderet, alius quidam eodem in ergaſtulo captiuus præciſo laqueo ex ipſis triſtiſſimæ mortis faucibus afflictum eriperet, noſtróq; Sacerdoti primâ luce euocato traderet curandum. Et profuit medicina adeò, vt & Dei, & Deiparæ beneficiũ magno pietatis ſenſu agnoſceret, & ſalutari in noſtro ſacello Confeſſione contra eiuſcemodi permolitiones in futurum ſe confirmaret.

XXIII. B. P. N. IGNATIVS ſuæ iam in cœlo beatæ immortalitatis in hâc vltimâ ad occidentem orâ hoc indicium fecit. Dinanum ciuitas eſt vnius diei itinere ab hâc vrbe diſtans, ſacrarum Virginum cœnobio & religione celebris, vbi D.

Claræ institutum plurimæ imitantur. Ex ijs vna quædam, pietatis & prudentiæ nomine commendata, cùm morbo diutino conflictaretur, casu incidit in B. Patris vitam, quâ vel tempus falleret, vel animum ægritudine languescentem recrearet. Per oculos subijt animum rerum maximarum ab ipso gestarum admiratio; cúmque illa virtutum exempla, quæ legebat, illam inuictæ mentis excellentiam, illum diuini amoris æstum, gratiâ plurimùm apud Numen valere crederet, plenas fiduciâ preces adhibet; patronum eum inuocat, & sentit. Recuperatâ ergo per eum valetudine, dedit eâ de re litteras, quas Nostri domi etiamnum habent, indices pietatis & beneficij, quibus etiam magnopere contendit B. Patris effigiem, si quæ reperiatur, ad se transmitti; *non curiosæ nouitatis caußâ*, inquit, *sed iustæ in eum reuerentiæ*; quo adnitente summa omnia à Deo speraret.

COLLEGIA MOLINENSE, Ambianense, Rhemense.

XXIV. Tribvs hisce Collegijs communia hæc fuêre; Discipulorum, qui frequentes sunt, virtutis & litterarum ardens studium: Concionum & Doctrinę Christianæ fructus non vulgaris; quem duo Romanæ fidei restituti auxerunt: tertio ab Ambianensibus idem collâtum beneficiũ: duos alios Rhemenses sibi vendicant, Excursionũ in Cœnobia virginũ maximè insi-

inſignis vtilitas; aucta ſupellex templi bonorũ liberalitate. Singulare Molinenſi Collegio hoc erat, quòd neſcio quibus ſuſpicionibus alienatos à ſe Iudices habuit, quo minus reis extremo ſupplicio afficiendis Noſtros adeſſe paterentur: diſcuſſa eſt tamen harum ſuſpicionum vmbra à Sacerdote noſtro, qui nobilem quendam furciferũ tantâ animi conſtantiâ, & æquitate ad ſupplicium ferendum animauit, vt toti vrbi ad miraculum ſatisfecerit. Sacræ Catecheſeos quoq; poteſtatẽ tam auidè quidam nobis eripere ſunt conati, vt & Catechiſtæ noſtro viam præcluſerint, & frequentem populum ex templo iuſto murmure queritantem, eiecerint: ſubſidente tamen animorum æſtu, reductáq; rerum & conſiliorum ſerenitate, duobus in locis Chriſtianè docuimus. Populus verò cùm vtriuſq; loci excluderetur anguſtijs, precibus à nobis contẽdit, vt capaciſſimum totius vrbis templum in id peteremus, primáque petitione impetrata ab illo ea poteſtas eſt, cuia dare interfuit. Ambiani eleemoſynæ vice accepti aurei mille, & quod excurrit. Collegij huius dotationem, & Rhemenſis laxationem curant magni viri; atque in hoc poſteriore ſcholis ampliandis duæ coëmptæ ædes ſumptibus gratuitis R.D. Frãciſci Brulardi; ſed & Collegium iſtud hoc demum anno multis difficultatibus, ac moleſtijs deuoratis in corpus Rhemenſis Academiæ magnâ omnium gratulatione coaluit.

DOMVS

DOMVS PROBATIONIS NANCEIANA.

XXV. ILLVSTRISSIMA Princeps Brunſuicenſis Dorothea à Lotharingiâ aram templi maximam, & Sacerdotem opere perfectiſſimo, ſuâq; ipſius manu, & acu magnam partem elaborato, ad Pentecoſten veſtiuit; cuius in nos munificam manum, atque aliorum etiam egregiam voluntatem cùm ſatis remunerare non poſſimus, partes noſtras B. Parens IGNATIVS pro nobis agere ſubinde non omittit. Nominatæ Principis honorarius puer, dum tertianâ grauiter tentatur, iuſſus in honorem B. Ignatij nouem dies obſeruare, morem geſſit, eáque perfunctus pietate, febrim deinde nũquam ampliùs perſenſit. Narrabat eadem Princeps, admotâ energumenæ non aduertentis occipiti Beati effigie, eam adeò vſtulatam, vti fremere priùs, & vlulare non ceſſaret, quàm illa remoueretur.

XXVI. NEQVE verò minus in Virgine Matre præſidij, aut ſalutis eſſe, non nemo expertus eſt. Nouennis puer à medicis pro conclamato relictus, votum ei nuncupat, quam iam inde à tenerioribus vnguiculis vnicè deamauerat. Ab eo ſtatim voto, mirantibus omnibus, ſurrexit incolumis. E Noſtris vnus per nemus denſiſſimum, & latrocinijs infame iter fortè ingreſſus, Roſarium Virgini Matri ſolus in equo, quo poteſt pietatis ſtudio, & contentione texere inſti-

tuit. Quod dum facit, tres repente in conſpectu habet ſecuribus armatos latrones. Interrogati igitur eminus ab equite de viâ, eam vnam eſſe, quâ iret, reſpondent: proinde feſtinet̃. Etiam feſtinare illum aliquoties demiſsâ, ſed feroci voce iuſſerant, ceruicíque eius violenti prope ſicarij imminebant, cùm Noſter inſidias apertas perſentiſcens, imploratâ medio in diſcrimine B. Matris operâ, iumentum vertit, citatóque curſu viam relegit, equo tam volucri & expedito, (quamuis is multo, nec facili itinere, feſſus iam̃ ante pigritabatur) vti pegaſum, neſcio quem̃, adeptus ſibi eques videretur: adeóque credere auſus ſit, & ſe ope diuinâ periculo ereptum̃, & equo ad perfugium ſalutis vires atque animos ſuffectos.

XXVII. IN ARCEM Mothenſem (ea eſt ciuitas præſidiaria, tota in ſolidam rupem eleuata) Sacerdos è Noſtris vnus cum Tirone per ieiunij verni tempus ex hâc domo emiſſus, mirum eſt, quantum eo loco vterque & vitæ exemplo, & quotidianis, tam catecheſibus, quàm concionibus effecerint̃. Omnis ætas eorum & præſentiâ gaudebat, & labore fruebatur. Quibus denique, cùm poſt Paſcha, (duobus prius ex hæreſeos tenebris vindicatis) diſceſſum iterum adornarent, actis à ciuitate ampliſſimis gratijs, repudiatíſq; pro operâ muneribus, circumiecta multitudo, lachrymis ſuum amorem & obſeruantiam teſtificata eſt, atque eorum veſtibus oſcula etiam defigere multâ cum pietate cœpit. Multi

vrbis

vrbis mœnia, portámque, quâ Nostris exeundum fuit, longè antè præcipere, ne vltimæ salutis occasio se præteriret; de summis quoq; murorum pinnis alij, in subiectam vallem digressos, salutare extremùm voluêre. Et iam ciuitas id agit, vti in annos saltem aliquos consequentes nostris concionatoribus vtatur, qui iacta pietatis semina, vberiori culturâ in spicas, & falces educant.

PROVINCIA AQVITANIA.

Collegijs quinque & vnâ Tirocinij domo recensuit Aquitania Socios ducentos, vnico dempto. E vitâ cessêre duo; quorum iacturam vnus & viginti ad Societatem designati compensant.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholastici.*	*Adiutores.*
Burdigalæ versati sunt.	LXXIX.	XXIIX.	V.	XXXIII.	XIII.
Petrochorij.	XXIV.	VII.	VI.	VI.	V.
Aginni.	XX.	IX.	V.		VI.
Lemouicis.	XXII.	IX.	V.		VII.
Pictauij.	XVII.	VII.	V.		V.
In Tirocinio Burdigalensi.	XXXVII.	III.			II.

Hæreſes varias, Catholicum nomen profeſsi, damnârunt ſexaginta quatuor.

Ex deſperatione, & laqueo erepti quatuor.

Pacificationes multo labore conſtitutæ nouendecim.

Confeſsiones generales exceptæ quingentæ, triginta quinque.

Grauioribus erroribus, aut ſuperſtitionibus obnoxij emendati quinque.

COLLEGIVM BVRDIGALENSE ET TIROcinij domus.

I.

ROVINCIÆ HVIC non amplæ ſat amplos Collegium Burdigalēſe peperit fructus. In eo ad rem ſummam familiarē facta acceſſio eſt annui vectgalis ex legato Franciſci Boloni, clariſſimi olim in Centumuirali curiâ Senatoris, Collegio huic relicto. Diuturna fuit hæc pro iſto iure, & quadragenaria propemodum lis, per varia iudiciorum tribunalia ab aduerſarijs appellationibus traducta, ſed DEO bene proſperante, Lutetiæ tandem Noſtris, decernente intimo Concilio Regio, adiudicata. Auctâ itaque re domeſticâ, facilè creuit Noſtrorum quoque numerus, & inde eorum in iuuandis mortalibus ſolertia & fructus. E multis aliquos decerpemus. Vnus quidam adoleſcens ex noſtrâ diſciplinâ, & eorum numero, qui DEIPARAM patronam adoptant, cùm ſe in difficili morbo à medicis concla-

conclamatum vidiſſet, ad cœleſtem opem adiecit animum, ſpopondítque, ſi reualeſceret, in Virginis ſodalitate anno ſe æditui munere cum diligentiâ perfuncturum. Non ingratum fuiſſe votum, euentus declarauit. Species enim auguſtiſſimæ Matris, niueo amictu oblata, clienti ſuo ſanitati fuit. Nouennis puer audierat fortè à Magiſtro, cibis vetitis quadraginta diebus abſtinendum: vnde nullis, neque technis, neque blanditijs adduci vnquam potuit, vt carne veſceretur. Ad quod tamen cum inſtigaret parens exemplo, atq; imperio, primùm quidem callidè reſpondit filius; piſciculos ad ſtomachum ſuum magis facere. At cum identidem inſtaret ille, diſertiùs negauit hic, fas videri, eâ in re dicto audientem eſſe; habere enim ſe animo perſuaſum, ab id genus eſculentis ſibi temperare, quòd in Catecheſi didiciſſet, ſupplicijs cruciatum iri ſempiternis, qui per eos dies, poſthabitis, atque conuulſis Eccleſiæ legibus, carnes manducaret. Vicit virũ puer, patrem docuit filius. Femina, hæreſi eiuratâ, nihil frequentiùs agebat, quàm rogare ſupremũ Numen, ſibi vt in fide ſuſceptâ conſtantiâ impertiretur. Videre ergò ſibi viſa eſt ſecundùm quieté Servatoris Noſtri in Crucem acti effigiem, ſeriò cõmonentis, ſi ſe voti compotem & ſaluam vellet, piaculum, quod adhuc ſacrilegè celauerat, Sacerdoti noſtro, quem à Confeſſionibus habebat, detegeret. Perculſa viſo, atq; audito mulier morem geſſit, & accuratiùs, quàm antea, conſcientiæ rationes expunxit.
 II. Sta-

II. STABVLARIVS quidam homo nequam & nihili, tartareo deuotus monſtro, veneficijs operam dabatur. Igitur quâdam nocte innocenti puero ſenatoris filio, annum vix vndecimum agenti, per caminum illapſus, noxium virus nõ ſentienti in os inſtillauit; ex quo faucibus fœdè admodum intumeſcentibus, puerum malus dæmon non elinguem modò reddidit, ſed multos etiam menſes crebris inteſtinorum torminibus exagitauit. Parens à medicis profanis ad ſacros conuerſus, precum & ſacrificiorum vim contra maleficium adhibetur. Cùm ergo intra ipſius ædes vnus è Noſtris Sacerdos, Archiepiſcopi cõceſſu, ſacrum aliquoties feciſſet, totámque cœleſti conuiuio familiam excepiſſet, omnem ſimul adoleſcentulo eiuſdem ſacramenti Panaceâ dolorem excuſſit. At linguæ nihilominus ſuperabat impedimentum, donec voto REGINÆ Diuûm nuncupato, etiam illud vinculum diſſolutum eſt. Nec verò latere diu Architectum facinoris diuina vindicta ſuſtinuit. Puellus quippe ſæuo atque ancipiti defunctus malo in Gymnaſium equo vectus, referendæ gratiæ cauſsâ, deuenitur. Domum redeuntem illud iam diaboli mancipium (priùs enim apud Senatorem, eiuſce parentem, ſeruitutem ſeruierat) procul, nominatim compellans, conſalutat, rectáque ad eum accurritur. Simul verò illum puer aduertit, nonnihil ſtomachans, ſibíq; ab eius congreſſu haud immeritò ſubmetuens, admiſſo, quantum poterat, equo fugam facit: at quadrupedem celeri curſu præuertens veneficus, quaſi aliud agens collu-

colludénsque equiti propinquat', eúmque frustra nitentem blandienti similis contingit manu, atque eo iterum contactu elinguē illicò reddit'. Re domum nunciatâ, pater vehementiùs excandescens, multa super recenti, atque inopino euentu sciscitatus, compertóque filium à nebulone illo admotâ manu ex viâ salutatum, in suspicionem venit ab eo concinnati sceleris. Quamobrem re in præsens dissimulatâ, ipsum ad se paulò pòst domum suam euocari iussit'. Comparuit ille haud grauatè, nihil vetante facti conscientiâ. Tum Senator, quâ blanditijs, quâ minis, hominem perurgere, vti ab filio suo maleficium arceret: ad extremum suspenso cūctantíque, stricto ferro, præsentissimam mortē interminari. Quod cùm se tandem mali conscius, post longam tergiuersationem, in certum diem facturum spopondisset, facti crimen, ac suspicionem auxit; adeóque in vincula abductus, & horrendi tandem cum malo dæmone fœderis, factíque confessione per equuleum expresśâ, capitis damnatus laqueo, atque igni pœnas exoluit. Puerum verò nihilominus adhuc laborantem, idem deinde salutare precum, ac sacrificiorum pharmacum persanauit, nostræque non ita diu pòst disciplinæ, ac D. Virginis sodalitio, quod in morbo vouerat, reddidit'.

III. Pervtilis expeditio hoc demum anno in Benearnensem regionem Eloronēsis Episcopi operâ, & Christianissimi Regis edicto à Nostris est suscepta. Benearnum prouincia est non adeò ampla, cis Pyrenæos montes in Aquitaniæ ac

Celtiberiæ finibus ſita, benigna frugibus, læta paſcuis, diſtincta collibus, denſa incolis, Hæreticis fœcunda, ac malè feriatis hominibus referta. Iſthinc (quod mali caput extitit) ante annos admodum quadraginta, auita omnis religio ac pietas, dirutis exuſtíſque templis, Sacerdotibus partim pulſis, partim necatis, proſcripta exulauit. Inde mox totam vndique prouinciam Caluiniana Hæreſis ita fœdè populata eſt, meram vti fecerit latè diuini cultûs, ac Chriſtianæ fidei ſolitudinem. Hîc ergo Eloronenſis Pontifex, poſt tantum temporis interuallum, licet parum firmis tectus præſidijs, primus, frendentibus nequidquam Hæreticorum Miniſtris, ſacrificare auſus cùm fuiſſet, multíſque & ſumptibus, & laboribus diploma regium pro Noſtris in hoc nouale emittendis impetrâſſet, ſupremo Concilio, quod Pali (id nomen oppido) reſidet, totíque Prouinciæ ius dicit, litteras regias oſtendit, orátque, vt ſine cunctatione ratas habeant. Illi (vt eſt Hæreticorum ingenium) tergiuerſari primò, dein apertè edicto intercedere, poſtremò certos homines ad Regem amandare, qui Ieſuitarum in eas oras profectionem deprecarentur: alios ab iſtis, quoſcunque videretur, mitteret; illicò à Senatu, populóque acceptum iri: *Enimuerò Ieſuitas, genus hominem eſſe verſutum, fallax, ſophiſticum, nouitatis ac turbarum appetens, Papæ coniunctum, peregrini moris atque exoticæ doctrinæ, qui ceruſſatæ dictionis lenocinio, quaſi circæo poculo, in cautis falſitatem, ac virus*

inſtil-

instillent: vbi Iesuitæ sint, licere nulli rectè sentientium esse quieto. Hæc & his similia cum volubili & feruidâ oratione contra Nostros, re autem vera aduersus omnes Catholicæ fidei propugnatores, euomuissent, respondit sapientissimus Rex; *Certum sibi, atque omnino decretum esse, antiquam Religionem in ea loca postliminio reducere, idque se consilio diuturno maturóque secum expendisse, nec præcipiti se deliberatione in eam expeditionem Iesuitas nominâsse: præterea è Republicâ sui regni maximè videri, si auorum pietas vbique reflorésceret: Iesuitas autem sibi meliùs notos perspectósque, ac longè alios, quàm ipsi aut imprudenter iudicarent, aut inuidiosè criminarentur: cúmque ex Catholicis (licet pro multitudine incolarum perpaucis) & Hæreticis Respublica Benearnensis coalesceret, suique forent Hæreticis Præcones, qui totis diebus ac buccis declamarent, æquum omnino esse, vt & Catholicis erudiendis, vnus alterue Iesuita concederetur; & quid duo tales ad septuaginta rabulas? Quare eos operam cunctando perdere, velle se his de caussis edictum suum sanctum haberi, ac inuiolatum; & quamuis in nullâ harum ponderis aliquid, aut momenti foret, ad id tamen statuendum pro omni ratione suam sibi stare voluntatem.* Annum tamen nihilominus propè tenuit ea cunctatio, donec tandem fortissimi Principis constantiâ victi repugnantes Nostros certâ lege (quæ nihil tamen obesset) per litteras acciuerunt. Elonorum (quæ ciuitas totius Prouinciæ facilè prima est) pridie Nonas A-

nas Apriles, appulsum est. Palum postridie, vt à Senatu concionandi potestatem acciperent, contenderunt, cúmque se Concilio stitissent, Senatûs Principi demandatum est, totius vti Curiæ nomine conceptis verbis eos ad iusiurandum adigeret, nihil se contra publicum ocium, magistratum regium, aut senatoriam auctoritatem ausuros: itaque iuratos ad munia sua, Catholico ritu exercenda, dimisêre. Accingunt ergo se strenuè operi, & populum frequenter, tam ex superiore, quàm inferiore cathedra verbo DEI pascunt: audiuntur magno concursu, promiscuè primum à Catholicis iuxta ac Hęreticis; sed non tulerunt diu vigilantes lupi eam ouium felicitatem. Ipso enim Paschatis die in omnes eos anathema fatuo fulmine dixêre, qui Iesuitis audientiam darent. Interim permultos continenter menses à Nostris impigrè laboratum est; & tametsi illam vineam altissimis spinis ac sentibus obsitam, duorum hominum perpurgare nō potuit industria, culturæ tamen operæque constitit fructus, & decem ad Orthodxam fidem se coniunxêre. Cæterùm Nostros non modò domi suæ Episcopus liberaliter, ac beneuolè habuit, sed etiam ex prouincia abeuntes, cum viginti quatuor equitum turma, sesquileucæ spatio honorificè prosecutus, ab eorum se consortio diuelli non est passus, dum ipsi ad proximæ Natiuitatis ferias reditionis suæ aliquam spem fecissent.

IV. TIRONVM charitas, alacritásque cùm priuatim, tũ publicè in nosocomio spectabilis fuit.

Ipso

Ipſo Virginis Deiparæ Conceptæ feſto die, prãdium pauperibus ab ingenuâ quadam matronâ lautè apparatum miniſtros habuit Tirones ſuo præeunte magiſtro; alijs quidem corpora, animos alijs ſacra interim lectione paſcentibus. Epulas ſecuta piorum munuſculorum viritim diſtributio, eam turbam mirificè Deo, conuiuatrici, nobíſque deuinxit.

Petrochoriense Collegivm.

V. Petrochorii mortalitatem expleuêre tres. P. Paſchaſius Albinus, qui dum in re familiari tuenda augendáque religiosè occupatur, ad laboris mercedem eſt euocatus. Proximus huic fuit Vincentius Martinez, Hiſpanus, quem hac in Franciam, ad quærendum ſtrumis remedium, iter facientem, lethalis morbus intercepit, iuſſúmque ſubſiſtere paulò pòſt phreneſis confecit. Accepit eam à Deo gratiam, vt cùm à generali confeſſione perpetuò deliraret, rebus tamen diuinis, quotieſcunque ei à P. Rectore ſuggererẽtur, ſanas ſemper ac vigiles accommodaret aures. Tertius deniq; Tiro fuit Ioannes Delaut, ad negotia domeſtica ſuſceptus. Iam de viuis loquemur. Ex Hæreticis ſeptem, quibus Petrochorienſes lumen accenderunt, erat adoleſcens quidam aduena, Eccleſiæ Catholicæ auguſtâ facie, & librorum ad eam rem facientium diligenti volutatione permotus. Subornauerat parens eius emiſſarium quendam hominem va-

frum

ſtrum & acutum, à quo priùs ſophiſticè pertentatus, ad Caluinum vt rediret, non modò iacula argumentorum dextrè excuſſit, verùm etiam in ſuum auctorem retorſit; quibus confoſſus ſalutare vulnus accepit. Poſt hanc victoriam ipſe ſuperueniens pater, furere ſcilicet, atque atrociores ciere turbas; ad extremum violentiam machinari. Itum ergò ad iudicum tribunal eſt, qui pro poteſtate edixerunt, nè qua vis ſano iuueni ab irarum impotente afferretur; ſecùs, hominem violatæ maieſtatis reum fore, quod iſtuc Rex Chriſtianiſſimus vetet edicto. Hoc tectus clypeo adoleſcens domum cum parente reuerti auſus, nouis domeſticorum machinationibus à propoſito non ſolùm dimoueri non potuit, ſed ſuos etiam gentiles omnes in Caluini dogmate, atque opinione reliquit nutantes.

VI. IN PRIMARIO vrbis templo ſtata concio frequentem habet auditorem, ac perſuaſit, vti venerandum CHRISTI Domini corpus accuratiore pompâ cultúque ad ægros iam deportetur: quo in officio multi boni inter ſe de ſtudio atque aſſiduitate piè contendunt. Luſtralis vnda, cui fruſtulum Crucis à Diuo Thoma Apoſtolo ad Indos erectæ, immerſum erat, ægrotis remedio eſt. Cauſſidicum alto ſepultum lethargo illiuſmodi aquæ calix propinatus, tam diu veternoſo ſopore liberum præſtitit, donec conſcientiæ maculas remoueret. Iuuenem noſtræ diſciplinæ alumnum diutur-

diuturni febrium æstus vsu rationis orbauerant; epota salutari hac aquâ placidè indormijt, & post horas summùm duas valens euigilauit. Sacrum instrumentum auxêre donaria centum aureorum nummûm æstimatione.

COLLEGIVM AGINNENSE.

VII. PROXIMO ante Cineralia triduo solemnior multò, quàm annis præteritis, instituta supplicatio, non oppidanos modò, sed & paganos turmatim sub vexillis accurrentes vtilissimè occupauit. Quatuor diebus singulis habitæ conciones ita prætextatos illos, & inolitæ per eos dies consuetudinis lasciuos mores compescuêre, nulla vt in publico vspiam persona compareret. Hæreticis etiam non inutiliter nostrorum impensa opera: eâ enim vndecim ex illis ad Catholicorum sese castra transtulêre. Ad disciplinam in Gymnasio stabiliendam formandámque duo euenêre, quæ visa sunt memoranda. Irrepserat in scholas veterator, nescio quis, magicis artibus, ictóque cum nefandis spiritibus fœdere irretitus. Is tantisper, dum prima latinitatis rudimenta condiscit, premit consilium catus, nec exitiali veneno pueritiam aspergit. Simul verò in grandiorum censu numeratum se animaduertit, ephebos incautos, & his illecebris opportunos, clanculò ad maleficia instruere, libellos, atque

atque execranda carmina furtim distribuere, characteres explicare, omni curâ socios sibi nefariæ artis adsciscere. Hæc omnia clam magistris fiebant, licet iam non obscura per vrbem fama circumferret. Igitur Nostri aliquando rem odorati, in auctore facinoris vestigando diu non laborarunt: quo deprehenso à fœderatis confessionem & pestiferos codices extorquent; his cóbustis malè deceptos animaduersionis salutariúmque monitorum vindictâ, quæ res & locus postulabant, corripiunt, sceleris doctore liberant.

IIX. AVSVS est aliud iuuenis quidam contumax & temerarius, quod alios tamen cautiores potius, quàm ea in re fecerat audaciores. Hic enim à scholarum præfecto de petulantia ex officio increpitus, cùm emendationem polliceri deberet, recta monenti infregit colaphum, & curriculò subduxit sese. Nostri, ne ceteris noceret exemplum, minimè conniuendum esse rati, ad magistratum audaculi adolescentis nomen detulêre. Is apparitore misso, comprehensum dedit in vincula, donec in foro apud prætorem caussa diceretur. Itaque aduocato & procuratore fisci publico nomine agentibus, senatûs inde consultum factum est: *Iuuenem sacrilegij reum videri, & vt nihil tale dehinc à reliquis peccaretur, compede vinctum in Collegium duci placere: quem violârat, veniam gratiámque poscere: tandémque P. Rectoris arbitrio permitti.* Ergò ad condictum diem in medio impluuio locatâ mensâ circumpositisq; sedibus, Nostri ad iudicium conueniunt, rese-

reseratisque valuis ad æris campani pulsum, spectantium circumfusâ turbâ, sistitur nocens à lictoribus, & imperato silentio P. Rector pro re pauca orsus iuueni ostendit; *quantùm in Academiæ disciplinam legésque, quantùm aduersus humana, atque diuina iura, quantùm contra præceptores, quibus adhuc dedisset operam, quantùm denique in æqualium suorum mores peccâsset: nihilominus tamen eâ se pœnâ, quæ pro criminis magnitudine parua foret, contentum esse; videlicet, si ab eo, in quem palmam excussérat, iniuriam deprecaretur; dein iret, vt erat ligatus, ad singulorum præceptorum exedras, oratum veniam pacémque, quòd in vnius contumeliâ, contra omnium auctoritatem offendisset; tum demum se ad plagas excipiendas expediret;* quas tamen, cum alia omnia inter lictores medius præstitisset, deprecante eo, qui offensus erat, non sensit: sed interim nomē eius ex discipulorum syllabo expunctum, ipsiq; in annum vertentem scholarum aditu est interdictum, totius rei gestæ ordine in acta publica per scribam regium, posteritatis caussâ, relato. Mirati sunt, qui aderant, rationem agendi Nostrorum, qui cætera faciles atque indulgentes, cùm publicè interest, tam opportunæ seueritatis personam induant, vt auctoritatem retinere Collegij, & iuuentutis disciplinam, non vlcisci iniurias velle videantur.

IX. TERTIVM quoque ex discipulis nostris adiungere placet. Aginnum huc miserat eum parens ad nos eius rei gratiâ, cuius ille minimè venisse videbatur; adeò præposteris studijs, ludo, inquam, & aleæ se totum impendebat. Fuerat

is olim ſub curâ fidéque optimi cuiuſdam pædotribæ, parentíque illius amiciſſimi. Huius ergò iam defuncti vmbra quinq; continenter noctibus parentem adoleſcentis commonet, nato vti proſpiciat ſuo. Ille principiò ſomnium credere, pro nihilo putare intempeſtiuam monitionem : ſed cùm identidem aures ſibi vellicari animaduerteret, tandem ſiniſtri aliquid cõiectare de filio cœpit. Quare mediâ hyeme ſeſe in viam dat, ad filium venit, quem non litterarum, ſed aleæ, ſed nugarum reperit ſtudioſum. Et profuit ſic patris aduentus malè feriato aleatori ad frugem; vt boni adeò magiſtri nomen meritò habere videatur ille, qui nec poſt mortem diſcipuli ſui curam depoſuit.

COLLEGIA LEMOVICENSE ET PICTAVIENSE.

X. DVO illuſtri genere Hæretici (quorum alter noſtro inimiciſſimus nomini ac fortunis, triennio Maſſigniacenſis Prioratus vectigalia interuertit) ad ſingulare certamen diem ſibi viciſſim condixerant. Id ſimul Collegij Lemouicenſis procurator fando inaudijt, properè admiſſo equo prouinciæ gubernatorem de totâ re factum iuit certiorem. Mirari gubernator vehementer pro eius capite noſtrum hominẽ vſq; adeò eſſe ſollicitum, cuius maximè intererat, vt periret. Ergò ambos per litteras ad ſe aduocat prætor, réq; coràm compoſitâ cùm charitatem bellè prædicâſſet, ſpopondit ille rerum noſtrarum moleſtiſſimus perturbator, ſi ei noſter oc-

curreret, cuius vitam ante toties appetijsset insidijs, in illius se amplexus illicò ruiturum. Cæterùm Regi Christianissimo Henrico IV. pro eo ac de nobis meretur, referri gratia nō potest, qui datis ad Prouinciarū præfectos litteris, procuratorem nostrum in vectigalium illorum possessionem mitti pro regiâ auctoritate iussit, cùm id frustra toties oblatâ transactione, aut compromissis interpositis fuisset tentatum.

XI. ARTOPOEVS homo minimè malus, nec solùm antiquis moribus, sed suo etiam artificio adeò notus Lemouici erat, vt ab illius solerti industriâque manu lautiores ciuium familiæ furnaceos panes compararent. Sed inuidit eiusdem opificij anus quædam, orco deuota, hunc ei artis successum & quæstum, irrepsitque clanculò in ipsius domum incustoditam, & quòd esset incantationum gnara, pro clibano & ad arcam pistoriam barbarum nescio quid & absonū infrendens, inopinatò est deprehensa. Equidem fuit in præsentiarum despectui risuíque vetulæ quasi delirantis inficeta barbaries: at lux postera veneficium & fraudem retexit. Quam enim pistor coquendis panibus materiam solenni suo præparârat vesperi, postridiè diluculò euanidam, luridam, graueolentem offendit. Idem altero, ac dein tertio die accidit, donec biennium totum expleret infelicitas. Interim malè agi cum bono viro, iamq; eò vsq; increscere æris alieni pondus, pauperculam vti familiam oppressurum breui videretur, omnibus arcendi mali vijs in cassum quęsitis. Priùs ergò, quàm vel

precariò vitam agere instituteret, vel insalutatis creditoribus solũ verteret, vt erat DEI metuens, visum est, cum vno è Nostris communicare animi sensa. Noster, re auditâ, desperabundum solatus inijcit mentem meliorem, suadétque, vt vnà cum cõiuge de omni noxâ fateretur ad placandum Numen: atq; insuper sponsione reos facit, culparũm Exomologesin minimùm quot mensibus vsurpaturos de cætero. Valuit consilium. Ita enim expiatos, donatósque Agni cerei sigillo, & piacularis aquæ phialâ, domum dimisit, cum monitis, singulis vt diebus massam pistoriam vndæ illius lustrarent aspergine, & cereum simul Apotropæum super eâ deponerent. Fecit pistor, quod erat iussus, primóq; die, cùm massam aquâ intingeret, impurus vapor è magide erumpens tetro halitu afflauit hominem, totosque artus tremefecit: ille fronti signum crucis imprimens sedauit in præsens trepidationem. Quare exacto cacodœmone insequenti luce massam reperit mali exortem: vnde lautissimos panes excoquens venum proposuit, stupente viciniâ. Fluxit annus in eo remedio pari exitu; quo elapso rem in tuto esse ratus, lustrationem intermisit, itaque viam aperuit maleficio redeunti. Mense toto farinam maceratam, derepentè minùs horulæ spatio, lurido contigit colore mucescere, adeóque fœtere totam, vt graueolentiam ferret nemo. At enim repetita Apotropæa denuò auertêre præstigias. Rursum cùm farinam in mactrâ pinsuisset aquâ lustrali, circumferentem tantus subitò inuasit hor-

horror, vt ſemianimis inter ſeruulorum manus fuerit in cubile reportandus: maſſam tamen poſtridie inuenit bellè præfermentatam, & corupptelæ omnis expertem, ex eáque panes fecit optimos; quos proinde ſtatim ad Collegium guſtandos attulit, cùm contrà fuſci forēt incantati alij, olidi, præduri, adeóque degeneres à probitate, vt eos ieiuni etiam canes auerſarentur.

XII. Pictaviensis collegij templíque ædificationem promouit mille trecentorum aureorum pecunia ſtipis nomine erogata: quamuis ea fabrica interrumpi debuerit, operis in aliam neceſſariò auerſis. Siquidem cùm in alieno è vicinitate collegio docerent Noſtri, placuit didaſcalia ædificari domi noſtræ; quod fieri cœptum tantá contentione atque ſucceſſu, vt in ſummis licet rei pecuniariæ anguſtijs, ſcholæ quinq; feliciter ſurrexerint, colonijs ineūte Ianuario proximo, ſi Deo placet, illuc ſubducendis. Præter quotidiana beneficia, quibus collegium hoc ſibi deuinxit Illuſtriſſima Princeps Carola Flandrina in regio S. Crucis cœnobio antiſtita, aræ quoque templi noſtri duo frontalia gratis præfixit. Sed & diuina in hoc collegio beneficia fuêre. Popularis enim per vrbem dyſſenteria ab ædibus noſtris Sociiſque abſtinuit, licet Patribus identidem ad moribundos acceſſitis. Sacrarum Virginum cœnobia vrbana ſuburbanáque rogatu præſidum adita vtiliſſimè. Sed vicit omnem fructum expeditio in San-Maxentinum agrum, denſis Hæreſeon vepribus obſitum, atque horrentem, diebus pœnitentiæ dicatis ſuſcepta, at-

que dein mense Maio repetita. Cùm enim tum eo loci frequens prædicantium conuentus haberetur, magistratus, qui omnis auitam tuetur religionem, veritus, ne quam ab eo contagio Catholici labem contraherent, ad nos confugit, oratum, idem vti Sacerdos mitteretur, qui se interea contra vociferantium Hæreticorum mendacia pro veritate interponeret propugnatorē. Ad finem vsque Iunij standum ibi fuit nostro in excubijs, quamdiu nempe ille luporum grex in ouium perniciem consultabat. Et mirum fuit, quàm parum profecerint dicendo clamandóq; bene robusti præcones, vix vnum vt è Catholicorum cœtu auditorem haberent, cùm interim tantâ frequentiâ concursúque à suis promiscuè, atque Hæreticis audiretur noster, is vt præ turbâ plerunq; sub dio verba facere sit coactus.

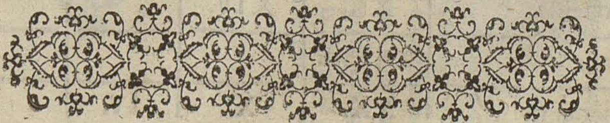
PRO-

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

In hac Prouinciâ domicilia duodecim Socios aluerunt, plùs minùs, quadringentos & duodecim. Decessere tres, accessêre triginta.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholastici.*	*Adiutores.*
Collegium Lugdunense habuit	LXII.	XXI.	VI.	XIII.	XII.
In Tirocinio Burdigalensi.	LXII.				XII.
Collegium Turonense.	XL.	XIV.			
Collegium Camberiense.	XXXIII.				
Collegium Diuionense.	XX.	X.	IV.		

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholastici.*	*Adiutores.*
Collegium Dolanum.	XLII.	XIIX.		IIX.	XII.
Collegium Bisuntinum.	XXIIX.	XIV.	IV.		X.
Collegium Viennense.	XVI.	IIX.	III.		V.
Collegium Ebredunense.	XIV.				
Collegium Carpentoratense.	XVI.				
Domus Probat. Lugdunensis.	XXXIII.	III.			II.
Domus Probat. Auenionensis.	XL.				

Noſtrorum conſilio ad Eccleſiam Romanam rediêre nonaginta quinque.

Reſtituta malâ fide poſſeſſa domus: ſacerdotia item aliquot: aurei prætereà nummi trecenti quinquaginta.

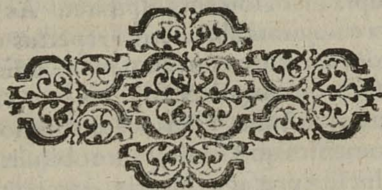
Pudori feminarum nouendecim conſultum.

Deſperantibus, aut ad apoſtaſiam propendentibus quinque ſanior iniecta mens.

Reconciliationes grauiter diſſidentium promotæ quadraginta vnius.

Agno Dei cereo adiuti tres,

Reliquijs B. P. Ignatij quinque.

COLLEGIVM LVGDVNENSE.

I.

DEFVNCTVS EST ANtonius Cunatus rerum domesticarũ Adiutor: quadraginta tribus annis ita sedulò & strenuè impositas sibi partes impleuit, vt quamuis ad maiora natus videretur, & pro scholastico primum in Societatem esset admissus, nunquã tamen ad litteras supra suam sortem adspiraret. Ac licet repentina eum mors abstulerit (repertus enim ab infirmorũ curatore, cùm eum manè officij caussâ inuiseret, exanimis & frigidus) non tamen imparatum abstulit, cuius rei certissimo est nobis argumento, quòd tribus ante obitum mensibus, velut suæ præsagus mortis, perpetuus in odæo erat, vnde Sacrosanctam Eucharistiam adorabat: cuius etiam salutandæ gratiâ antelucanam plerunq; aliorum diligentiam præuertere consueuerat. Opera porrò nostrorum, tam Hæreticis, quàm Catholicis in hac collegio profuit ad salutem. Illorum duodeuiginti eandem

dem ſenſerunt, inter quos, cùm à noſtro rationibus eò anguſtiarum eſſet coniectus, vti nec Catholicus iam auderet eſſe, nec Caluinianus vellet, Geneuam tandem, ceu Delphos, ad Miniſtrorũ ſacroſancta (ſi ſuperis placet) oracula appellauit; quò tamen cum iter direxiſſet, eaq; cõſuluiſſet, nihil priùs habuit redux, quàm vt collegium Patrum reuiſeret, atque mendaces illos Apollines, cum ſuo Caluino execraretur. Senex item alius ætate non magis, quàm hæreſi affectâ, cùm indoctiſſimus non eſſet, in pagis ſe pro Miniſtro geſſerat: ſed vbi ſalutaris illa ſubijt animum cogitatio, ſe ſtygij veſpillonis vices perfungi, triſte miniſterium exoſus, renũciauit officio atq; errori, ſeq; libris omnibus Caluinianâ peſte afflatis, & conſimili aliâ ſupellectile vltro ſpoliauit. Iam ſingulis pœnè hebdomadibus ſacro accumbit epulo, &, ſi quos poteſt à fide deuios in viam ſalutis reducere, plùs quàm pro virili laborat optimus ſenex, adeò, vt dubites, num melior jam ſit Catholicus, quàm peſtilens antè fuerat Hæreticus.

II. Inter Catholicos vir grauis & dignitate pollens opimum ſacerdotium, iam inde à maioribus, quaſi per manus, ad ſe tranſmiſſum, inter mancipi res poſſidebat, nec id religioni ſibi ducendum putabat admodum: verùm ab vno ex noſtris de grauitate periculi edoctus, aliquando, ægrè quamuis, ſed tamen generoſè, eo ſe onere leuauit. Virgines ſacræ noſtrorũ impulſu, hoc anno primùm arctiori ſe

clauſtri

clauſtri cuſtodiâ ſepſeruut, & acceſſum profanis omnem, ipſiſq; adeò parentibus chariſſimis obſtruxêre: quod heroicum facinus, non auctoribus tantùm ſuis fuit perutile, ſed omnibus inſuper bonis incredibilem attulit voluptatem. In tuendâ pudicitiâ ſe egregiè fortem præſtitit vnus quidam ſodalium Partheniorum. Cùm enim nulla alia ſeruandæ integritatis via ſupereſſet, manus ipſas in vultum ſuum armauit, atque elicito vnguibus cruore, oris ſui florem ita contaminauit, vt, quod porrò amaretur in illo, nemo videret.

III. MONTBRISONVM (caput id eſt Segusianorum) ſub ieiunia cineraria hinc iam tertiò in meſſem ſacram eſt diſceſſum; quò cùm Sacerdoti noſtro perfrigidâ tempeſtate iter eſſet, eum in diuerſorio linquere cœpit animus; tum grauior iactat febris, ſiue eam itineris moleſtia creauerit, ſiue BB. Ignatij & Xauerij gloriam auctiorem facere voluerit DEVS; horum enim nominatim opem ac fidem implorauit æger, vt, ſi è diuinâ gloriâ, & hominum ſalute ea foret expeditio, priſtinam decumbenti valetudinem exorarent. Nec DEVS igitur ſeruorum ſuorum preces, nec illi clientis ſui ſpem deſeruerũt. Nam febri depulsâ ei lætior ſol oritur, quam occiderat. Quare operatus ſacris, & bene valens inſtitutam viam peragit, & delegatum ſibi munus, eorundem Diuorum auſpicijs, feliciter implet: atque inter alia, quæ vtiliſſimè præſtitit, effectum, vti erogatâ per matronas pias ſtipe Xenodochium commodiori inſtrumento
ador-

adornaretur, & ægri indigenæ sedem à mendicabulis peregrinis seclusam habitarent.

IV. Ad Calcem pagellæ huius silenda non est Illustrissimi Archiepiscopi in Nostros antiqua iam beneuolentia, cuius vt aliquod semper haberent pignus, Calendis Ianuarijs, quibus Apophoreta missitari solent, pro strenis geminũ salinum, aqualem, polubrum, argentea omnia, trecentorum Francorum pretio æstimata, dono misit; quæ, quoniam tenui Religiosorum supellectili minimè congruebant, in sacra vasa vtiliùs conuersa sunt. Fruitur denique hoc anno suo iterum vectigali ciuium beneficio Collegiũ hoc. Id enim cùm regio ærario præfectus à nostro in hanc vrbem reditu de rationibus publicis omnino erasisset, Lugdunenses, summa omnium adnitentium conspiratione, nemineque reclamante, voluerunt, vt quod de Regis ære atque voluntate stipendium Nostris debebatur, iterum assignaretur, auctoritatéque publicâ (quemadmodum factum) confirmaretur.

COLLEGIA AVENIONENSE ET TVRONENSE.

V. Qvam periculosum, simul ac noxium sit, salutaria bonorum consilia negligere, duo è disciplinâ nostrâ iuuenes Auenione experti alijs documento esse possunt. Vnus, cui mens cœlitùs iniecta erat Instituti nostri amplectẽdi, eum non modò instinctũ secutus non est, sed & turpis instar proci mulierculæ cuiusdam ignobilis

ædes,

ædes, familiariùs quàm hominem deceret sacris initiatum, frequentabat: vnde & duobus viduæ filijs suspicionem mouit procacitatis & lasciuiæ, & cùm sæpe monitus nihilo rediret minus, tandem in insidijs interceptus gemino pugione confossus est. Alter Parthenius in graui casu paulò clementiore DEO vsus est. Is vltimos scholarum nostrarum carceres vix emensus, inter iocandum, vt ferè fit, ob noxam, inimicitias contraxerat ita graues, vt nefariorum hortatibus diem aduersario locúmque designaret ad certamen. Interea temporis de prouocatione illâ certior fit è Nostris vnus, qui iuuenem ad se aduocat, ab eoque flagitio auertere contumacem, nequidquam interpositis etiam minis, adnititur. Fato rapi ad necem miserum diceres: adeò non Sacerdotis solùm, sed vrbani quoque Prætoris minas ac manus flocci faciebat. Erumpit igitur ex vrbe furore amens, seséque duello sistit: petitur ab aduersario secundùm pectus, præcordia ipsa ferro traijciuntur, vt ne momento quidem legibus naturæ superfuturus credi posset: redit tamen ad se iterum, oculos extremâ in morte attollit, præsentémq; illicò clementissimæ sodalium Patronæ opem accipit, vt inducias saltem septem dierum nõ sine miraculo, (testibus ipsismet medicis) impetraret; quos ille dolori, ac pœnitentiæ sedulò consecrauit. Et quod cincinnatos iuuenculos nosse profuerit, crispabat hic crines, cirrosque ex arte turbinatos in alaudæ, aut gruis modum surrigebat, quos nec deponere, sæpe quam-

uis iussus, nec verò minuere vnquam volebat: euictus tamen singulari hoc DEI iudicio, quam adeò solicitè curabat antea cæsariem, resectam nunc vltrò non absque suspirijs Confessario in manus tradidit, adeóque vitam ipsam demum cum magnâ adstantium admiratione, sensúque pietatis religiosissimè clausit.

VI. DEI Diuorúmque suppetiæ alios quoque, sed diuersis in casibus, confirmauerunt. Matrona æquè fortunæ, atque animi dotibus instructa, frequens ędem nostram pietatis gratiâ obire cõsueuerat. Huius filius tertium iam mensem sine sensu, sine vllâ spe vitæ decumbebat. Igitur pia mater, feruore plusquam solito accensa, in aliquem domûs angulum se abdit, atque ibi inter lachrymas & suspiria voto fidem suam adstringit, futurum, vt diebus singulis per anni circulum in æde nostra Lauretanas VIRGINI MATRI Litanias recitaret, si filius superesset. Mirum dictu. Nondum locum mutârat supplex, & puer recuperato linguæ vsu sanitati restitutus, sublatis in cœlũ manibus; *bene est*, inquit, DEI MATER, *meæ parentis preces exaudiuit: ecce, iam totus conualesco*. Nobilis quædam alia filium habebat magnis, & assiduis exercitum febribus, cui insuper manus altera vi morbi luxata conuulsáque fœdum in modum resupinabatur, vt ex medicorum sententiâ, si minùs vitam, dextræ saltem vsum perditurus videretur. Mouit ea res religiosam Virginem ægro propinquitatis nomine coniunctam, vt B. P nostro tria sacra totidémq; cereos pro salute nepotis voueret.

Quo

Quo facto confestim puer omnino conualuit, manúsque suo loco restituta, fidem miraculi fecit certiorem.

NEC minus efficax fuit vnius è Frarribus nostris in pari discrimine pro alio facta oratio. Agebat animam scholasticorum aliquis, apud quē cum Sacerdote Noster ille officij causâ excubans, in multam noctem perdurauerat; Morbo igitur nihil tum remittente, Patréque ad quietem in lecticâ aliquantulùm considente, hic in genua prouolutus B. Ludouico Gonzagæ pro infirmo votum certarum precum, quatuor diebus continuandarum, nuncupat. Ratum habuisse illud Beatum, eadem ipsa hora docuit, quæ prima conualescenti fuit.

VII. DICTVM ex suggestu hîc crebrò, vario euentu. Nam gremio matris Ecclesiæ redditi fuerunt duo & triginta. Hausit quoque nobilis matrona eum inde fructum, vti cirros pigmentario puluere conspersos, fucatámque minio faciem non modo deuenustarit, sed & cingulum ferreis simul argenteísque stellulis asperum in sui vindictā vsurparit. Alia ægrè à turpi consuetudine reuocata, suam deinde tarditatē constantiâ sic compensauit. Aderat de more leno, exclusus inopinatò postes vi perfringit, penetrat se ad mulierem, preces primùm & blandimenta, tum deinde iram, & minas adhibet, tandem etiam sicam expedit, gutturiq; punctim intentat. Prudentior hæc quàm Lucretia, mori vult ante scelus, viamque ad pectus ipsum mucroni facit, suo sanguini priores vitæ maculas elutura. Fregit hæc

hæc virtus & iram adoleſcentis & libidinem adeò, vti mox traditis ab eâ fideliſſimè maximi pretij donarijs, quæ ille pro peſtilenti amore oppignerauerat, victus à feminâ, nunquam rediturus diſceſſerit.

IIX. Tvrone tria vota à diuerſis in diuerſos fines facta, rata habuerunt Superi: vnum B. Virgo, aliud D. Chriſtophorus, in cuius ſacello pro alio facturum ſe ſpoponderat Noſter; qui vterque morbo liberauit vouentem: tertium B. P. N. Ignativs. Cùm enim adoleſcens quidam Societatis ineundæ facultatem à matre, cui vnicus erat, impetrare non poſſet, vanâque voluptatum illecebrâ ineſcatus à conſilio longiùs abriperetur, alius quidam eius æqualis, ex miraculo, quod B. Ignatius in vrbe Peruanâ patrârat, typis gallicis vulgato ita commotus eſt, ſanctè vt promiſerit, toto ſe anno quot diebus Sabbathi, atque in ipſo inſuper peruigilio eiuſdē Beati ſolo pane, & frigidâ contentum fore, ſi amicus propoſitum antiquum exequeretur. Accepta fuit Deo tam pia charitas. Ipſa enim mater ad vrbem veniens ſolemnibus Pœnitentiæ Euchariſtiæque ſacris ritè obitis, ſuum ſolatium Societati ſponte donauit.

IX. Illuſtre porrò ſpectaculum, Chriſtianiſſimo Regi Henrico IV. hoc anno apud nos magnificè apparatum, huc tranſcribere non abs re fortè fuerit. Collegij area ornatiſſimo vndiq; apparatu inſtructa, in ſuperiore ſui parte fanum Mnemoſynes, ad optimi Regis honorem & votiuam apotheoſin, extructum habuit, cuius hæc

erat ichnographia. Templi forma heptastylos singulis in columnis argumentũ aliquod Regiarum virtutum legentibus exhibebat hoc ordine. In primâ spectâsses Eusebiã latè intonantẽ Henricũ hostili subiugatâ hydrâ, seruatáq; Religione vbiq; gentiũ celeberrimũ: in secundâ Astræã varijs adumbratã gestaminibus, sincerã iuris æquitatẽ pari lance in Galliá collibrantẽ: in tertiâ Clementiã pacis oleâ cinctã, publicâ legis amnistiæ promulgatione exultantẽ: in quartâ fortudinẽ non alieno sudore salmacida spolia referentẽ, sed è quadraginta laureis, propriâ manu partis, triumphantẽ: in quintâ Clionem rediuiuas liberalitate Henrici Musas, purgatam Pyrenem, plãtatam Daphnem, suauiter inclamantem: in sextâ Eugeniam Borboniorũ stẽmatibus nobilitatam, cœlo delapsum vindicẽ, cœlo restituendum asserentẽ: in septimâ deniq; Basiliam virtuti Regiæ coronidẽ imponentem. His innitebatur machina columnis, quarum ordo vnus erat maxima ex parte Doricus. In operis coronatione, & Zophoris variæ erant epigraphæ. Tholus verò è sectili tabulato marmore incrustatus, atq; in ipsâ crepidine Musas memoriæ filias erigẽs turbinato sensim vertice, vltimũ apicem Apollini Lydio relinquebat. Quid de propylæis dicam? quid de arâ Principe, quæ Borboniorũ insignibus circumuestita refulgebat, tabellámq; ænigmaticã, quæ Regis inaugurationem exprimeret, ostentabat? Quid rursus de triumphali plausu, quẽ Henricus Virtutis Fortunæque decreto, Magni nomen adeptus, quærente Basilia, decernente Gallia, præside

præside Fortitudine, comite Fortunâ, perficiente Famâ, coacto intra Bellonæ ædem senatu, sciscente populo, vnâ omnium voce obtinuit? Hoc proximis affixa parietibus dramata, Senatûsconsulta, Epipompeutica, Fama heptaphonos, Decreta triumphi, Idyllia felicitatis, bucolia triumphi testabantur: hoc multiplices coronæ proclamabant, laurea triumphi, graminea obsidionalis, quernea ciuica, muralis turrita, castrensis è palis, fortunata è lilijs, naualis ex rostris, Delia ex rosis. Arcus verò à læuâ fani diuæ Mnemosynes, trophæis onustus, spolijs exaggeratus, formâ lunatâ hypogæa fortitudini Henriceæ erigebat, fortunámque Regiam singulari ænigmate adumbratam, varióque metrorum genere decoratam, spectandam exhibebat. Ante arcum Pyramis assurgebat Regiæ Fortitudini dicata, octo emblematis incrustata. A dextris templi arcus erat superiori non absimilis, in quo ad Henriceam Apotheosim stabat apparatus, quem illustrem faciebat sacra porticus tabulis virtutum Regiarum, & proauorum indigetationibus insignita: aris præterea votiuis, signis, anathematis, ferculis, ossiculationibus è Turonij Apollinis tripode petitis illustrata. Ante arcum obeliscus octo agalmatis arboribúsque mysticis obuestitus. Ad hæc ludos spectaculáq; festiua edebant, scribebántq; Rhetores; Drama Clodouæi, Heptapoleos fercula, Idyllia stabilitæ pacis, Eucharisticon auctæ pietatis, fidei Cunabula in Gallijs, Obsequia Franciæ, Regi gratulationem ob fidem.

Hæc omnia porrò tot carminum, poëmatum, odarúmque generibus, solutáque numeris oratione distinxerant Suadæ Alumni, vt nemo non elegantissimum eos ingenij specimen edidisse testaretur.

X. Iam verò parte aliâ Circum virtutum Regiarum, cuius forma ad Circi Romani speciem accederet, schola Humanitatis aperuerat: longiori erat facie, & in orbem ductâ, quæ ab oui figurâ non longè abesset. Excurrebat eius longitudo in viginti quinque circiter passus, latitudo in quindecim, in totidem eius attollebantur muri, cum suis intercolumnijs, è buxo lauróque arte topiariâ non ineleganter intertextis: qui muri præter vela, quibus totus Circus oppandebatur, suis etiam tectis aduersus imbrium vim excitatis tegebātur. In quatuor angulis totidem portæ, in formam triumphalis arcûs erectæ, è quibus quatuor factiones suis quæque coloribus distinctæ erumpere videbātur, & mediam proximi muri partem sibi quæque ita vendicabat, vt à summo ad imum vsque murus tum tribus tabellis emblematicis, tum vario poëmatum carminúmque genere, seruatâ colorum varietate, circumuestiretur. Certabant inter se factiones, quò Magnum Henricum ad metam immortalitatis eueherent; quinque missibus, seu spatijs, quæ erant egregia cuiusque virtutis facinora, eorum decursio absoluebatur. Subeuntibus à Collegij aditu primum Circi occurrebat ostium, ad cuius dexteram factio Russata fortitudinis Henriceæ oculos ad se conuertit: in qua

Arquen-

Arquensis pugnæ, & obsidiones Pæanibus, trophæis Heliconijs, Daphnoricis, Eucharisticis celebrabantur. Huic ex altero muro factio Felicitatis Prasina respődebat, quæ de trecentis Henrici prosperis obsidionibus, centiésq; & quadragies collato cum hostibus pede, de tribus eodem die diuersis in locis insignibus victorijs, de fœcundâ prole, de parricidarum manibus diuinitus auersis, de Præfectis & Ducibus, quos sortitus est fortissimos prudentissimósque ita gloriabatur, vt bonum Genium Galliæ vexillum præferentem & paræneticon habentem fortunam Regi constantiam vouentem, Sequanam de Regiæ prolis felicitate vaticinantem, Galliam Soteriam Henrico, & diras in parricidas intonantem, Encomiasticon denique Principum Galliæ proponeret. At proxima dextræ metæ porta factionem Pietatis cæruleam emittebat, quæ coronationem Henrici Hæresi debellatâ, curam Religionis & sacrorum, Pietatem erga SS. Eucharistiæ Sacramentum, templa Gallica, Romana, Lauretana eius liberalitate aucta, Constantinopolim concionatores è Societate IESV ab eo missos exultabunda præferebat; cultoríque suo melos Angelorum tripudiantium, prosphoniticon reducis in Franciam Religionis, hymnum ad SS. Sacramentum pro Rege, eidem Charisteria, & Satyram in Iconolcastas, propempticon denique ad nauim Regiam soluentem gratâ animi significatione rependebat. Huic opposita pari interuallo à sinistris incedebat Albata Clementiæ factio, quam edictum Amnistiæ iactan-

tem vidisses, & clementissimum Principem ex ipso Clementiæ curru triumphantem, dum Parisios ingreditur, ciuibus, & extraneis pacatus, dum magna multis largitur, Societatem IESV calumnijs oppressam reuocat, infensissimis hostibus veniam spondet. Nec sine magna approbatione spectásses, legisséśque Proseuticon clementissimo Regi, Epibaterion triumphantis in Galliâ Clementiæ, Aram Regiæ Clementiæ à Musis positam, Pyramidem à Societate IESV eidem dicatam, Fanum denique virtutis huius immortalitati contiguum, Apollinis industriâ elaboratum. Hæc murorum fabrica, factionúmque apparatus. Iam circi, cancelli, seu repagula reticulato opere perfecta, aureas habebant transennas, quibus superposita viuis colorum lineamētis adumbrata Christianissimi Regis effigies, eum tanquam horum Circensium editorem spectandum exhibebat. Hinc in mediâ Circi spinâ Euripus trium pedum altitudine attollebatur, suo nequaquam ornatu destitutus. Nam præter aras, in medio Delphin Galliæ, cui sacer erat more antiquo Circus, venustâ in tabellâ delineatus, eminebat; diceres, eum in omnes partes latè fauoris sui auram spirare. Adhæc Obeliscus Henrico soli Galliæ sacer, viginti exornatus in eam significationem emblematis. Isti geminus, & penè par, Mariæ Mediceæ Francorum Lunæ positus haud longè aberat. Pari interuallo collocatæ Tutelinæ Gallicæ Genij statuam serico damasceno, & gemmis collucentem, alteráque manu pal-

palmam, alterâ coronam immortalitatis præferentem, columnæ Porphyreticæ inſidentem, oculis ſubijciebant. Has loci Turelinæ ſequebantur, quæ Genij Turnonij ſtatuam non diſſimili cultu decoratam, Circi huius iconem dextrâ amplectentem, Regíque dedicantem, intuendam dabant: oua cum ſuis metis ad parij marmoris ſimilitudinem incruſtatis, Pollucem, Caſtorémque Gallicum Ducem Aurelianenſem, & Ducem Andium Regis filios referebant, quorum etiam tabellæ non ſine emblematis ad baſim ſtabant. In metarum medio intuentium oculos capiebat, ingeniúmque ad honorificam concertationem acuebat, accendebátque Circus ænigmaticus affabrè pictus, in quo ſtans Henricus eius ſe munerarium haud obſcurè indicabat. Atque hæc de his ſufficiant.

XI. In Expeditione Dienſi pugnatum contra Hæreticos acriter & feliciter, ita, vt cornua, quæ priùs ſuperbè nimis, ac præfractè iactabant, nonnihil ſubmiſerint. Cùm anniuerſario purificatæ Virginis die ſupplicatio de more ſolennis per vrbem inſtitueretur, Hæretici duo in diuerſis domibus è ſuperiore loco deſpectantes deriſui eam habere adniſi ſunt, non impunè: aliquantulo enim pôſt tempore domus eorum funditùs euerſæ corruerunt.

Collegia Camberiense, Divionense, Et Dolanum.

XII. MIGRAVIT è vitâ P. Philippus Hautpolinus, tria vota professus, annorum circiter octoginta, & ab ipso B. Ignatio in Societatem adlectus, quarto quàm ad eam venerat & quinquagesimo. Vir hilari semper vultu & serenâ conscientiâ, in quo præter singularem in Præpositos obseruantiam illud admireris, quòd paucis antequam humanis concederet diebus, flagitauit, sibi vt per P. Rectorem liceret quotidie semel flagellando tres Dauidis psalmos emetiri. In oppido D. Ioannis Maurianensis sparsum diuini verbi semen bonarum ferax consuetudinũ fuit. Inualuerat ibi mos inhumanissimus, sese inter calices largiùs atque audaciùs inuitandi. Ex vnâ Sacerdotis nostri concione tantùm profecerunt nonnulli, sibi vt lege ab eâ temperandum iudicârint. Conuenerunt ergo, vti quicunque synposiasten suum ad poculum euocaret, ille mox reus in pios vsus nummorum aliquid deponeret. Vulgò etiam credebatur (auctore proculdubio Cacodæmone) quicunque extra sacræ Anastaseos ferias confessione lustraretur, eum atrocioris cuiuspiam sceleris laqueo constrictum teneri. Ea opinio omnis tàm dextrè est reuulsa, vti non minus centum & quinquaginta in oppidulo secũdùm ipsas prope ferias, Nostro ad eam operam euocato, fuerint vsi. Crimina pernicioso silentio occultata, non paucis, vt aperirẽt, persuasit perquam formidabilis ille exitus Catharinæ Indicæ, in annuis litteris Societatis nostræ consignatus. Lipsanotheca, in quâ præter ceteras etiam B. P. nostri reliquiæ claudebantur,

puellæ

puellæ vſum linguæ, in templo D. Antonij inter orandum repentè perditum reſtituit: cui beneficio vt gratam ſe oſtenderet, mater cum vtraque filiâ tertio Calendas Auguſti, ipſo, inquam, peruigilio B. Ignatij ſe ieiunaturam vouit.

XIII. Cives Diuionenſes, varijs identidem ad rem noſtram familiarem ſuſtentandam ſubmiſſis munuſculis, ſuam magis magiſque beneuolentiam probârunt. Eorum æſtimatio paucis diebus centum ſcutatos aureos facilè exæquauit. Monaſterio Virginum clauſtrum, quo diu carere videbatur, ab Antiſtitâ per noſtros inductâ perpetuò eſt appoſitum.

XIV. Dolæ è Coadiutoribus domeſticis obijt ſingularis quidam B. Virginis cultor, adeò vti nunquam abſque eiuſdem imagine, quam ſemper ſub intimâ tunicâ ſecum ferebat, extra Collegium pedem poneret; cui & omnia ſecundum Devm accepta meritò referre ſe prædicabat. Qui ſuperfuêre de omni hominum genere optimè mereri ſtuduerunt; ac de captiuis primùm, inter quos militem capitis reum ad eam ſcelerũ deteſtationem erudierunt, vt cùm lachrymari nunquam deſiſteret, verberáq; enixè poſtulando impetrare non poſſet, ſemetipſe, cæteris dormientibus, cingulo bullíſque æreis non perfunctoriè diuerberaret. Sanctiſſima Fauernæi cœnobij hoſtia, quæ graſſante incendio ſuper flammas illœſa conſtiterat, annóque ſuperiore mœnibus ac templis, ceu tutelare quoddam atque hoſpitale Nvmen, fuerat illata, hoc iterum anno ſolemniter, quinquaginta circiter millibus

mortalium cõfluentibus eſt deducta; decernente Magiſtratu, idem vt eodem die quotannis reuertente, æquali aut maiore etiam apparatu inſtitueretur.

XV. IN VICINIA quidam è Noſtris bonum pulicum ita curauit, vt quibus in ædibus ipſe hoſpitaretur, non tantum omnia proſcriberentur odia inteſtina, verùm etiam Litaniæ ſingulis diebus publicè, id eſt, coactis in vnum domeſticis omnibus deinceps pronunciarentur, & ad mẽſam pro iocularibus, Gerſonis, aut pij auctoris breuis lectio Anagnoſtæ alicuius ope adhiberetur. Perſuaſus item è locupletioribus quidam, vt annuam penſionem de ſuo aſſignaret ad Eccleſiaſten alendum, qui octo illas Eucharistico epulo ſacras ferias præſentiâ ſuâ, cohortationéque faceret celebriores. Nobiles duæ Virgines, eęq; ſorores Anna & Franciſca Fauche quatuor coronatorum millia ad Noſtrorum numerum augendũ collegio Dolano attribuerunt.

COLLEGIVM BISVNTINVM.

XVI. MIRVM eſt, qui motus hoc anno in ſcholaſticis Noſtris ad Chriſti crucem amplectendã hîc extiterit. Vna Rhetorica in Religionum diuerſa gymnaſia ſupra viginti tirones emiſit: Societatem verò tam multi ambiuêre, iuſtum hi ſoli tirocinij domicilium vti condere, ſuíſque numeris abſolutum reddere potuerint: quod VIRGINI MATRI acceptum non immeritò fertur,

tur, cuius ſodalitas non diſcipulos tantum noſtros, ſed ipſos adeo ciues feruore ſuo atque exemplo inflammauit. Ierunt enim ſupplicatum ſcholaſtici Sodales in templum noſtrum ipſo Annunciatæ VIRGINIS peruigilio, ibique coram ſacratiſſimâ Sichemienſi Virgine vota ſua cum ingenti pietatis ſignificatione nuncuparũt, atque in amoris pignus cum funalibus candidis votiuáq; tabulâ cor argenteum, pretio & opere viſendum, depoſuerunt, ita inſcriptum: CONGREGATIO ANNVNCIATÆ VIRGINIS, HANC PVRO EX CORDE PVRAM CORDIS EFFIGIEM, PVRIORIS OBSERVANDÆ PVRITATIS ERGO, PVRISSIMÆ VIRGINI, CVIVS EX MONTIS ACVTI QVERCV, IN COLLEGIO SOCIETATIS IESV VESONTIONENSI COLITVR IMAGO MIRABILIS, VOVET, DICAT, DEDICAT. Hanc ſcholaſticorũ pietatem tota poſtmodùm ciuitas alacriter eſt imitata, ita, vt iã pro ſe quiſq; cereos VIRGINI accendant, veſtes ſericas, & anathemata ponant, ſigna aurea & argentea, annulos, coronas, votiua curationum monumenta ſuſpẽdant. Tanta enim hoc anno DEI MATRIS in ciues Biſuntinos merita extiterunt, vt longum ſit enarrare ſingula, quædam delibare æquum eſt.

XVII. TABELLIO puellum habebat valetudinis deſperatæ; morbus erat, quem honeſtiùs ſileas, quàm explices. Tentarât humana omnia optimus parens, donec eum caſſus labor ad diuina compulit. Igitur poſtridie eius diei, qui Purificatæ VIRGINIS erat, ad templum noſtrum cũ filio venit, atq; illico ante VIRGINEM prouolutus,

lutus, in hac verba prorumpit; *Ades, ô Virgo, cuius imaginem in hoc altari conspicio; hunc ego natum non iam meum, sed tuum esse aio; eum ad quod tu vis vitæ genus euoca: tantùm ades felix & propitia.* Votum hoc sequebantur Litaniæ, aliæque preces: inter quas adolescentulus diuino quodam mulceri tactu malum persensit, velut ab iniectâ manu; atq; ita integer & firmus è vestigio domum remeauit. Exanimata ferè anhelitûs difficultate matrona nobilis, inops auxilij, apud DEIPARAM reperit. Erat tum celebris memoria VIRGINEM salutantis Angeli. Ea cùm inter adminiculantis manus ancillæ sæpiùs interquiescendo vix ad aram & VIRGINEM deuenisset, fusis precibus nullâ dein comite fulciente, nullâ quiete interpositâ, vnde venerat, regressa est, nullam postea aëris interclusi molestiam vnquam passa. Eadem paucos pòst dies cœpit glaucomate laborare, ex quo obductus albugine oculus periculũ cæcitatis, vt medici dicebant, minitari videbatur. Ergò ad nota remedia conuolat, cereóque inter sacrum, quod ipsa fieri volebat, in honorem VIRGINIS lucente, labem detersam aduertit. Virgo nubilis, imo iam nupta Christo, à quatuordecim iam annis obsessa, medicinã quærebat. Cogitârat illa quidem profectionem ad Regem Christianissimum, vt eius attactu salutarem opem experiretur, sed itineris longitudo, ætas, sexúsque dissuadebant. Itaque ad trium Magorum fontem (quem locum in his partibus beneficum plerique prædicant) peregrinationem instituit, eúmque pertinaci constantiâ

iterat

iterat octies, octies fruſtra. Interea monetur à Sacerdote noſtro, vt & MATREM miſericordiæ nouendiali aliquâ prece ſollicitaret: paret illa ipſo Conceptæ VIRGINIS die, oblatóque cereo, votiuam orationem aggreſſa, mox meliuſculè habere cœpit, ſenſimque ſine ſenſu tumore & vlcere fatiſcente, nono pòſt die obducta cicatrix beneficium abſoluit. Diceres, Reges illos Chriſti Adoratores eum honorem conferendæ ſalutis REGINÆ Sanctorum omnium deferre voluiſſe.

XVIII. SVNT & alia eiuſmodi bene multa notata teſtatáque VIRGINIS in ægros mortales beneficia domi præſtita, ſed nos ad externos etiam euocamur. Sita eſt Veſontio in vmbilico comitatûs Burgundici, à quâ velut à centro in orbem factæ hoc anno excurſiones ad fines Seguſianorum, Galliæ, Sabaudiæ, Lotharingiæ, Heluetiorum; oppidâque centum plus minus ſunt luſtrata. Nec quidquam rem Chriſtianam adeò vbique promouit, quam tradita cum apparatu catecheſis, ita, vt mora paucorum dierum faciem aliam redderet oppidanorum. Fauerniense quoque miraculum magnos in hiſce partibus ignes excitauit ad auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum. Eam occaſionem nacti qui de noſtris in labores emiſſi ſunt, pleriſq; locis opportunè curârunt erigi, approbari, ſuiſque legibus & immunitatibus Corporis CHRISTI ſodalitates ſtabiliri.

XIX. PRÆTERMITTENDA denique non eſt DEI optimi in hoc collegium benignitas. Fa-

ctum

ctum liberalitate Religiosorum, vti Sindones illæ (vulgò Corporalia nominant) quæ admirandis Fauernensium hostijs inseruierunt, ad memoriam tanti prodigij nostro in templo religiosè deponerentur, quibus asseruandis variorum munificentiâ theca auro gemmísque grauis accessit. Instrumentum reliquum, tam sacrum, quàm profanum, locupletius est aureis circiter quinquentis; præterquam quòd tribus aureorum nummorum millibus scholæ in suum tandem fastigium euaserunt.

COLLEGIVM VIENNENSE.

XX. TANTIS precibus pro Philosophiæ ludo aperiendo apud nos institerunt Viennenses, vt R. P. Generali visum fuerit, importunitati eorum concedendum. Absoluitur autem biennij spatio cursus iste; & gratis, periclitandi gratiâ, sine vllâ scholæ dotatione docetur adhuc. Quo vno facto non insurgentes modò in ordinem nostrum procellæ sedatæ, sed simul omnium ciuium voluntates sic occupatæ, vt velis remísque contendant, Collegium nostris vsibus peropportunum, à fundamentis, quæ iam posita sunt, quam celerrimè fieri poterit, ad coronidem perducere, remque domesticam nouis ad annuos reditus additionibus augere. Quod etiam haud dubijs argumentis ostendunt. Statuerunt enim in conuentu publico, vti primates aliquot vrbem dome-

domesticatim obeuntes singulis patribus familias chartam puram porrigerent, in quam quisque pecuniæ summam à se conferendam referret, & chirographo suo caueret. Duplicatis igitur impensis in ædificium faciendis, alijs necessarijs liberaliter subministratis, ædificatur strenuè. Sed vt & vectigalia nostra crescerent, hanc iniêre rationem. Curia est in vrbe nobilis, ac totius Delphinatûs præfectura ex centum, vt minimùm, viris conflata, qui iam dudum Sodalitatem sub Conceptæ Virginis patrocinio consecrârant in ædiculâ Beatæ Virginis à Vico (vt nominant) nec obscurâ certè, nec inuenustâ; vt quæ prætorium olim Romanorum extiterit. His Sodalibus ea erat consuetudo, ipsâ Conceptus Virginei luce certam quandam panis candidissimi, viníque generosissimi portionem singulis Socijs, alijsque honestioribus è ciuitate familijs in signum beneuolentiæ distribuere, magno quidem Sodalitatis vniuersæ sumptu, sed exiguo singulorum emolumento, Reipublicæ pœnè nullo. Quod cum nonnullos ex sagacioribus aduertisset, publicè rogârunt suos, illam vti pecuniam in vsum Collegij conferrent. Placuit omnibus rogatio, nobísque vectigal illud communi omnium sententiâ addixerunt. Quinque Caluinianæ opinionis labem eluerunt.

XXI. Qvanta porrò fiduciâ Ciues cum Patribus agant, illud doceat. Vir honestus animaduer-

aduertens ex ſanguine ſuo vnum aliquem maiores omnino ſumptus facere, quàm illius ferret conditio, neque ſatis intelligens, vndenam ei pecuniæ ad nepotinas illas impenſas ſuppeterēt, tandem comperit, malæ fidei iuuenē eas ex hoſpitis cuiuſdam ædibus, quò ſæpiùs itabat familiariter, ſublectas in rem ſuam conuertiſſe. Quare quod reliquum fuit pecuniæ è manibus illius extorquet, & vt erat vir bonus ac prudens, conuocatis quibus maximè fidebat amicis, modum inquirit, quo pecunia Domino ſuo, ſaluâ adoleſcentis famâ, reſtituatur. Viſum itaque per noſtræ Societatis Patrem negotium quam optimè poſſe tranſigi: adhibetur ergo exoratus vnus; per quem cùm innotuiſſet poſſeſsori expilatio theſauri, eum non mediocriter terruit: quem tamen redhibitâ non leui pecuniæ ſummâ, iterum pacauit.

COLLEGIA EBREDVNENSE ET CARPENTORATENSE.

XXII. DOMESTICVM hocanno ſacellum paratum Noſtri eſt, dum ſcilicet templi ædificio, cuius iacta ſunt fundamenta, manus vltima imponatur. In eo quatuor iam Sacerdotes pœnitentium diligentiæ vix facere poſſunt ſatis, cùm elapſis quatuor annis, quibus Ebreduni Patres verſantur, vnus poſſet. *Actum erat* (exclamat prudens quidam vir) *in hoc ſuperiore Delphinatu de fide Catholicâ, niſi acceſſu veſtro partim fuiſſet retenta, partim reuocata.* Et certè tantus fuit rerum cœle-

cœlestium contemptus & ignorantia, vt nonnemo maturrimæ ætatis rogatus; Num vnus tantum Devs esset tres esse? maluerit respondere. Præcipuum fructum catechesis, & Nostrorum tacita etiam modestia facit: hinc factum est, vt duodecim hæreticorũ iugum excusserint. Quædam femina aliquando multas hebdomadas ita obseruabat Nostros, eorum vt incessum, verba, motus animi quam diligentissimè arbitraretur; quæ res & ab illa Confessionem triennio toto intermissam extorsit, & tantum in eâ calorem fecit, iam vt quiescere nec velit, nec possit, quoad maritum hæreticum suæ quoque adsciscat fidei & voluntati.

Carpentorati gemina Sodalitas vna ciuium, altera scholasticorum, sub titulo B. Virginis nuper instituta, confirmata est, acceptis Româ litteris.

Domvs Probationis Lvgdvnensis, Et Avenionensis.

XXIII. Paria vtriusque domûs studia parem fere habuerunt in omnibus progressum. Lugdunẽsi imprimis bene voluit Archiepiscopus Viennensis, qui, vt filios suos duplicibus vestiret (tam paternè de Nostris ipse loquebatur) lectos viginti quatuor gausapinis laneis contra frigus texit. Erat in hâc vrbe maritus quidam, qui à biennio non ipsemet solùm à sacramentis

se abstinuit, verum & coniugem suam minitationibus, idem vt accederet, coëgit, proximúmque iam fuit, vt & filiolum bimestrem, quem Catholico ritu ablui noluerat, Hæreticis ministris baptizandum committeret, & ipse cum ingenti plurimorum offensione in sentētiam Hæreticorum pedibus iret. His malis omnibus quâ rogando, quâ disputando dexterrimè occursum à Nostro est. Itaque infans comitante congratulantéq; totâ consanguinitate ad Catholicum fontem delatus, & pater tantùm in antiquâ religione confirmatus, vt ad alium in fide etiam nutantem ipso actore non abnuerimus proficisci.

XXIV. AVENIONE à Patribus, qui tertium probationis annum agunt, excurrendo multa egregiè præstita. Vnius in vrbem, magnâ ex parte hæreticam, aduentus ita terruit ministrum, vt ille turpiter domi abditus ceu lupus, conspecto indagantis venabulo, delitesceret, donec quorundam arte in lucem, & disputationem cū Patre ineundam prolectus, duplici ignominiâ & pudore se sectámq; suam deformauit. Mulier à viro seiuncta Cacodœmoni prędam debere videbatur, qui membra illius iam velut mancipatæ in muris formâ percurrebat: hæc auditâ Nostri doctrinâ, conscientiæque peccatis per Confessionem expurgata, spectro illo liberata, tranquillitati, & marito est restituta. Magnis odijs ciuitas quædam ab Episcopo suo dissidebat, vt & hic biennium iam ab vrbe abesset, & illorum

multi

multi appetente Paschate, aut Confessionem declinarent, aut restitutionem famæ desperarent.

Egit cum Pontifice Noster, vt die palmarum perendino illud Euangelium populo denunciaret; *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*. Obsecutus ille bene monenti est, totóq; Paschate sacris operando, largitionibus publicè priuatímq; faciendis, ita commouit gregem vniuersum, vt non modò odium, quod ipse patiebatur, sed alia insuper multa, quibus ciues à se inuicem distrahebantur, ex vrbe proscripsisse vnâ operâ videretur.

PROVINCIA TOLOSANA.

Decem locis habitârunt Socij ducenti quinquaginta tres. Desiderati tres: quibus suffecti totidem & viginti.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Tolosæ egerunt.	LXXII.	XXI.	V.	XXXI.	XIV.
Billomi.	XXII.	IX.	VI.		VII.
Mauriaci.	XIII.	V.	IV.		IV.
Ruthenæ.	XVII.	VII.	V.		V.
Auscis.	XIX.	IIX.	V.		V.
Anicij.	XXVI.	XII.	VI.		IIX.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Biterris.	XXV.	IIX.	VI.	VI.	V.
Cadurci.	XIIX.	VI.	VI.		IV.
In Tirocinio Tolosano.	XXXVI.	V.			II.
In sede Albenacensi.	VI.	IV.			II.

Hæreticos vniuersim per Prouinciam Nostri ad officium Christiani hominis reduxerunt nonaginta tres.

Asceticis Societatis commentationibus excoluerunt duodecim.

A duello reuocârunt sex.

Diuturniora iurgia odiáue sustulerunt tredecim.

Generales confessiones exceperunt ducentas viginti.

Ab infestationibus Lemurum aut Cacodæmonum liberauerunt quinq;.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

I.

VAMVIS DOMI (Vno quidem in medio Philoſophiæ curſu prærepto adoleſcente,) ſegniter curatum nõ ſit, maxima tamen meſſis ex agro à quatuor colonis collecta. Miſſus è ſacerdotibus vnus erat Carcaſſonum, quo in loco tantâ omnium humanitate ſuſceptus eſt, vt pro eo ciuitas vniuerſa cum religiosâ S. Dominici familiâ certaret, & verò etiam vinceret. Ita hîc geſta res eſt, vt non niſi à collachrymantibus dimitteretur, & ingens inter ciues deſiderium relinqueret collegij noſtris vſibus propediem exædificandi. Montem Peſſulum, hæreticis vrticis obſitum, vndecim mẽſibus alter excoluit, vbi bonis ita probatus eius labor eſt, vti cum is, ad quem ſpectabat, alterius ordinis concionatorem in annum ſequentem nominâſſet, huic voluntati à Catholicis alacriter fuerit reclamatum. Supremis ciner alibus decem in gremio Eccleſiæ collocauit Noſter, quibus

bus socios eiusdem gratiæ consortes eádem operâ triginta adiunxit. Castras aliud Hæreticorum castrum lustrauit tertius, toto Aduentu & Quadragesimâ. Habita extra ordinem horis pomeridianis de Augustissimo legis nouæ sacrificio dissertatio in publicâ iudicũ aulâ, frequenti tum Catholicorum, tum Hæreticorum concione, atque hi ex eo modestiùs de ritu hoc venerabili loqui didicerunt. Lumbarium quartus petijt. Ciuitas hæc Episcopi sedes magnis irarũ simultatúmq; cùm apertis, tũ occultis incẽdijs ardebat: Nostri tamen concionatoris diligentiâ atque industriâ effectum, nullus vt fuerit, quem affectâ Quadragesimâ cum inimicis in gratiam non redijsse constaret.

BILLOMENSE, MAVRIACENSE ET RVTHENENSE.

II. MEMORABILE est quod Billomi cum lapillo hunc modum accidisse narrant. Inambulans fortè propter fluuium adolescens classicus è nostris, lapillum inter glareas ripæ inuenit, cupidinis arcum tenentes imaginem probè referentem, orbe oblongiore, nec dissimili celaturâ figuráue quâ gẽmæ, quæ annulo includi solent: quem, vt sustulit, de mentis sede statim deturbari sibi visus est, conspectâ in eo Auernalis portenti specie. Itaque de genere eorum, qui Nympham in Lymphis conspexisse feruntur, huc illuc versus in equitem pullatum incidit, qui erroris caussas suscitatus, nihil à lymphato responsi tulit. Monet ergo, quo furo-

rem expeditiùs temperet, præceps in profluentem abeat, cui aures iterum occlusit alter, séque conspectu equitis domum properè abripit. Illic sibi aliquantò iam præsentior, studijs de more animum applicat, & ad exercitium styli perpoliendi ex officio se comparat. Quod dum agit, ecce tibi in mensam, cui accumbebat, felis horrido atroque villo assilit, notásque omnes calamo exaratas inductâ caudâ oblitterat. Studiosus signo salutari ferale monstrum arcere aggreditur, illóque iterum atque iterum pertinaciùs resultante, tam diu piè se signando perseuerat, quoad omnis deniq; molestia in auras euanuit. Lapillum interea suum ancillę domesticæ custodiendum tradit, in quam simul cum eo pestem omnem transfert, ita vt ipse quietus, puella noctem eam, obiectâ simulachri horribili specie, in magnis timoribus exegerit. Suspicata igitur quod erat, veneficium latere, lapidem restituit inuentori, simúlque auctor est eius Patribus nostris exhibendi: quod vt iste fecit, mente constitit. Amitâ verò adolescentis, lapillum ob spem lucri repetente, pristinæ infestationi momento puer est redditus, quâ liberatus non est, donec infelicem gemmam in minutissima frusta concîdit Sacerdos.

III. MAVRIACI hoc anno initium sumpsit sodalitas Parthenia, sub titulo Conceptæ VIRGINIS, & frequenter diuinâ benignitate contigit, vt animorum procuratio à Nostris facta, ægris corporibus quoque recreationem attulerit, siue id eorum fidei, qui curabantur, siue diuinis verbis

bis precibúsq; Ecclesiæ, aut amuletis sacris malit quis attribuere. Tres certè, recitato (vt super ægrotos ferè solet) Euangelio, meliùs inde habuerũt: in his puella quæ dissolutis paralysi maximè necessarijs artubus, nec pedibus incedere, nec manibus quidquam agere poterat, expiato delictis animo, accedente de paralytico Euangelij pronunciatione, pristinam membrorum facultatem vsúmque recepit. Iuuenis item lentâ febri affectus, & pœnè confectus, tentatis antea, sed frustra varijs remedijs, illicitis etiam ac magicis adhibitis, in peius semper spectabat, quoad detractæ è languẽtis collo inani bullæ cereûm Agni iconem suffecit Pater, exceptâq; cõfessione duplici eum sanitate impertiuit. Adolescentula crebrò quodam defunctæ matris vmbram referente spectro ad præcipitium atq; interitum voluntarium sollicitabatur: deducta tamen ad Sacerdotem nostrum, ritéque confessa, desijt infestari. Haustu aquæ, cui Crucis Peruanæ D. Thomæ particula immersa fuerat, febres, atq; aliæ id genus corporum pestes sæpiuscule profligatæ; vt re iam vulgatissimâ passim à febricitantibus ea potio tam salutaris sitiatur.

IV. Excvrsvm hinc in loca aliquot aliquoties. Belloci, quod in finibus Aruerniæ situm est, priscę Religionis & pietatis ardor per sanctiores patientis triumphantísque Christi ferias excitatus. Nam lue Caluinianâ hic locus maximè corruptus est, ducebatúrque inter Catholicos etiam homines probro frequens Sacramentorum vsus, sacri quotidiana, aut crebrior auditio, in

otiosos, aut rei domesticæ negligentes retorquebatur: quin Sacerdotes aliqui, nihilo cæteris meliores, sannis & irrisionibus pios quosque excipiebant. Consuêsse cum Hæreticis solenne & more iam receptum erat. Quibus malis omnibus opportuna remedia attulit Nostrorum aduentus, tresque hæreticorum vinculis abstraxit.

V. RVTHENE inter mille discipulos non parùm sudatum. Supplicatio quadraginta horarum ante cineralia auctiore pietate & celebritate, quam alias instituta laruas multis detraxit, vnde per quam rara discurrere visa, aut si quæ in scennam prodijt, pro plausu & gratulatione, maledicta & execrationes asportauit. Hæretici quinque Ecclesiæ redditi. Catechesis in altero vrbis templo à Nostris toto anni tempore habita, magno vtriusque sexûs hominum concursu, tum Magistratuum vrbis præsentiâ sæpe cohonestata. Missus ad Habulitanos vnus, plures aliò; redierunt cum manipulis.

AVSCITANVM COLLEGIVM.

VI. BEATISSIMA VIRGO, vt alibi in toto terrarũ orbe multis multùm facit bene; ita Auscis quoque aliqua subinde clementiæ suæ dat specimina. In vltimâ valetudine periclitabatur Sacerdos, cui dum venit in mentem Sodalitij Parthenij, indéque singularia VIRGINIS in clientes suos beneficia secum reputat, vouet, sime-

si melius per eam habere sibi detur, illico se eius obsequio mancipatum iri: vtrunq; euenit, vt & æger conualesceret, & datum eius nomen Sodalitas acciperet. Alius iterum è Scholasticis adolescens, cùm in grauissimo morbo, à consilijs medicorum iam esset desertus, adeóque depositus, Præceptoris sui monita sequi cœpit, se suámque salutem DEIPARÆ Beatóq; IGNATIO nostro suppliciter commendare. Illata igitur ad osculum Beati istius imagine, nuncupatísq; Sodalitatis ineundæ, peregrinationísque pedestris ad locum VIRGINIS celebrem, Garasoniam suscipiendæ votis, morbo liberatus, fidem quoque suam liberauit.

VII. VERVM non minùs MATRE suá CHRISTVS Dominus in mortales voluit esse beneficus. Hæretici filius à parente ad Ministrum audiendum de more ductus, fanum profanum iamiam subiturus, ita se repente à limine abstrahi sensit, vt quamuis tota vi conniteretur, nusquam tamen ingredi præualuerit. Hæsit igitur affixus quasi limini, saxo similis, vt toto illo tempore, quo declamauit præco, nihil nisi ingratam quandam & acerbam obstrepentis alicuius vocem exaudiret. Et tamen diutiùs in errore perstitisset contumax animus, qui tam euidentibus signis annuentem CHRISTVM sequi recusabat, ni, dum irato DEO rabulam suum audire rursus percupit, interiore verbere excussus, ac flagellatus acriùs solito fuisset. Itaque extremum sibi aliquod malum à Superis metuens,

tuens, præfractis omnibus tum pudoris tum existimationis vanæ repagulis, ad Nostros tandem aduolat, qui benignè susceptum hominem, déque officijs fidei & pietatis Catholicæ apprimè edoctum CHRISTI familiæ asseruerunt. Defecerat à Catholicis olim quidam ex assiduo cum hæreticis militibus, quibuscum merebat, contubernio, Caluiniacis erroribus deprauatus: & cùm is neque amicorum precibus eò, vnde pedem infeliciter extulerat, reuocare vellet, cœlesti coactus irâ reuocauit: absumpta enim supernis ignibus eius domus, facultates omnes in cinerem, ac bustum solutæ; è quarum incendio & conflagratione salutis ipse lumen accepit, quod etiam alij quatuor aspicere cœperunt.

IIX. EXTRA vrbem ab vno è Nostris ferè summatim hæc præstita. Frequentior diuinorum Mysteriorum vsus persuasus, impeditum duellum: abrogata diebus religiosis carnium edendarum licentia: contrà ter de die VIRGINEM MATREM salutandi melior introducta consuetudo: duo sodalitia, Virginum vnum in honorem Augustissimi Sacramenti; alterum matronarum in B. Annæ singularem cultum, quæ iampridem neglecta iacebant, restituta: dissidentes graues viri non priùs deserti, quàm pacis & amicitiæ leges decreto, ac iureiurando publicitus confirmassent.

COLLEGIVM ANICIENSE.

IX. SÆVIENTE per vniuersam Velauniam pesti-

pestiferâ febrium lue, quâ plurimi Anicij afflati interiêre, vix domus nostra à summâ pernicie abfuit. Iacuêre pœnè omnes. Erepti è numero & Rector & Rhetor. Rectoris, Patris nẽpe Claudij Ponceoti, quatuor vota professi, singularis fuit eruditio, prudentia, & pietas. Vixit in Societate viginti quinq; annis, docuit cum laude varias disciplinas; Humaniora, Philosophiã, Mathesin: tantæ verò, & tàm variæ lectionis, vt esset in omnium, antiquorum peræquè ac recentiorum scriptorũ monumentis studiosè, & multùm volutatus. Cui linguarum Græcæ pariter, ac Hebraicæ haud mediocris cognitio accedebat: tam solidæ virtutis, vt in summo morbi æstu, mirâ patientiæ obedientiæque documenta dederit modestissimus præses. Robur id animósque laboranti præsentes oculis Cælites addidisse videntur. Ei namque expergiscenti adolescentuli duo semel ad pedes adstiterunt, candenti corporis habitu, vultu speciosissimo, qui in summis morbi doloribus posito nunciabant, nouas illi molestias superesse deuorandas, & faucibus plenioribus potiones anxias hauriendas, quas in phialis aquâ turbidâ repletis coràm miscebãt: cum interim tertius adest, qui è conspectu priores remoueri iubet; angoris enimuero terminum adesse: sic REGINÆ cœlorum visum, de cuius imperio & auctoritate significabat se fuisse missum, neque verò ipsammet longiùs abesse. Desierat loqui, simul ac B. VIRGO cum filio IESV spectabilis adstitit: comitabantur Dominum B.B. Claudius & Ignatius, hic parens,

ille

ille patronus; adhærebant aliquot è Societate Patres cœlo Beati; qui omnes lectulo appliciti, ſpoponderunt futurum breui, vt ducibus ſe ad æternæ ſalutis portum inueheretur. Lætos nūcios mirabilis excepit animi voluptas, quæ ſæuiente nihilominus morbi vi dolorem exhauſit, vt non conſcio rei peractæ medico, febris multùm remiſiſſe, & æger ſolito meliùs habere videretur. At dum ille arti ſuæ acceptū refert, quod erat artis omnino diuinæ, facilè id ſanis perſuaſit, ægrotanti tamen non ita, qui vitæ ſpacium breuius præcognoſcens, Sacris omnibus ante deceſſionē præmuniri expoſtulat. Deponit itaq; quæ conſcientiā premere iudicabat, & viatico ſalutari paſcitur, oleo ſacro deniq; bonus Athleta ad certamen vltimū inungitur. Triduum ſuperuixit in cōtinuis precibus, defixis ſtatu imobili in CHRISTI de Cruce pendentis obiectā effigiem oculis, eam modò diſuauians, modò pijs allocutionibus cōpellans. Interrogatus à Patre paulò ante exceſſum, nūquid animæ moleſtiā faceret? *Hoc vnum,* inquit, *quod in his, quæ DEI fuerunt, totus ego nō fuerim.* Magna certè ſui deſpicientia, magna vitę integritas in eo claruit, vt Genij tutelaris aſpectu ſæpiùs exhilaratus non ſine argumētis credatur. Audiſſes porrò iam inſtante obitu, IESV & MARIÆ ſalutaria nomina identidē elatā lætáq; voce pronunciantem; modò toto mentis affectu cum Pſalte regio canentē; *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum domini ibimus.* Poſtea exporrectis brachijs quaſi cœleſtes præſentes vellet amplecti; *Venite,* inquiebat, *omnes Sancti, adeſte omnes*

Ange-

Angeli D E I *; omnes Sancti intercedite pro me. Sancta* MARIA *ora pro me*. Sciſcitanti de ipſo Patri, quam ſpecioſa V I RGO MATER eſſet? Exclamans reſpõdit: *Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra!* Et de IESV item percontanti; IESV! ait moribũdus, O IESV! Et hoc tantùm iterabat, eo dextræ geſtu, eâ capitis nutatione, eâ vocis prolatione, quæ ex intimo pectore vehementiorẽ, inexplicabilis cuiuſdã, quâ totus diffluebat, lætitiæ affectum declararet, non licere homini loqui, aut aperire, quæ videret. Ac poſtremũ Litanijs ſuper eum recitatis, tãdiu reſpõdit, quamdiu vox ſuppeditauit, adeóq; beatã ſuam non ita multò pòſt animam è mortali in vitam immortalẽ tranſmiſit, alteri Sacerdoti Rhetorices Profeſſori locum paraturus, quem tertio poſt menſe morbi vis eodem euocauit. Is fuit P. Deſiderius Colinus annorũ ferè quadraginta, quorũ decem egit in Societate. Miro in B. VIRGINEM, tum in auguſtiſſimum Euchariſtię Sacramentũ ſtudio & amore ſemper exarſit, vti ſuauiſſima vtriuſque memoria oranti ſæpiùs, litanti fere ſemper lachrymas exciret. Grauiore phreneſis importunitate de mentis ſede nonnunquam dimotus, ſolâ DEI MATRIS appellatione ſui compos efficiebatur. Eâ inualetudinis tempore aduerſùs omnes, tum miniſtrantes imprimis fuit obſeruantiâ, vt ſi quid iuberetur, quamuis permoleſtum, *Abſit*, reſponderet, *abſit, ego vt B.* VIRGINIS *cauſsâ nolim obtemperare.* Vixit denique ſui quoque Contemptor peregregius, & vitæ religioſæ cultor, quales cœlum merentur.

X. Ex-

X. EXTRA Collegium & inter Discipulos periclitabantur etiam nonnulli, qui tamen, vt sunt B. VIRGINI addictissimi, ita eius ope supremâ ab immaturo interitu præseruantur. Iacebat ad imminentem mortem vnus ex Parthenio cœtu, qui se valetudinem pristinã Patronæ suæ ope recepisse affirmatè dicebat. Alius pio sæpe fratris hortatu exemplóque compulsus, vti se in Sodalium B. MATRIS Collegium cooptari pateretur, tamdiu repugnauit, donec morbi violentiâ, quâ tenebatur, fractus, & mortis, à quâ non procul, vt videbatur, aberat horrore victus, eidem se voto nuncupauit, cuius religionem salus excepit. Ciuis è maiore sodalitio torrentem pedibus transmittere dum conatur, aquarum impetu per abruptos procul scopulos subiectásque voragines præcipitandus abripiebatur, salutaribus IESV ac MARIÆ identidẽ nominibus inclamatis, saluus è periculo in ripam eijcitur. Miserat Parthenius quidam (vt id quoque hic ponam) piaculares aliquot calculos, à Nostris acceptos, in patriã, quorum vnus, cùm mulieri Energumenæ appẽsus fuisset, nimium quantum perfidus hospes, vociferari, frendere, turbari cœpit execraríque; *Damnatum eum, qui sacra illa æra Anicio adsportâsset*; abstracta itaque in ignem ardentem iniecit: vnde magnâ omnium admiratione, semel, iterum, sæpiùs, illsâ penitus icunculâ resilijt.

XI. COLLEGIVM hoc claudet aliud eiusdem benignissimæ MATRIS beneficium. Adierat virum nobilem Sacerdos Noster, qui morbo eâ tempestate atrociter grassante in lectulo afflictus

ctus detinebatur: is cùm antea ex Hæreticorum partibus stetisset, hâc occasione ad Catholicos se transtulit. Cùm enim tumultibus Gallicis postremis oppidum aliquando circumsedisset, & labefactato ad expugnationem muro, militi in vrbis direptionem ciuiúmque cædem signum iam daturus esset, nihil habuit priùs, quàm vt conseruandæ feminarum pudicitiæ caueret. Cauit itaque publico per castra edicto, vt ne quis sub pœnâ capitis, nuptæ innuptæ vé vim afferret: ac amplius veritus, ne militem in officio insolentia victoriæ non contineret, ipse in principijs Imperator vrbem ingreditur, & feminas ad se conuocatas in ædem sacram, quasi pastor gregem in ouile compulit, suámque in fidem receptas ab turpi iniuriâ omnes vindicauit. Laudem tam præclaro facinore ab hominibus insignem retulit, à DEO DEIq; MATRE purissimâ gratiam multò maximam, acceptâ nimirum veritatis Euangelicæ luce, quâ in hunc vsq; diem caruerat: quæ etiam ab alijs vndecim cognita hęreseos tenebras illis fugauit. Atque is quidem è quo Societatis nostræ homines priuatâ consuetudine cognoscit, tanto in eam studio ferri cœpit, vt si à morbo illo conualesceret, ex voto Societati filium liberorum suorum charissimum consecraret, eúmq;, nisi adultus parentis. Voluntati morem gessisset, exhæredaret: votum superis placuisse, sanitas consecuta demonstrauit.

COLLEGIA BITERRIENSE, ET CADVRCENSE.

XII. TAM Biterris, quàm Cadurci, ſuam Noſtris liberalem manum frequenter aperuerunt amici. Hîc aureis circiter quadringentis æſtimandam ſupellectilem accepit templum : illic Collegij ædificium duabus ſcholis inferioribus, & quatuor cubiculis ſuperioribus eſt laxius factum:ſed&ſexcenti inſuper aurei ex reditibus in diſcrimen adducti perennem Regis Chriſtianiſſimi optimè de nobis ſemper meriti auctoritate ſecuritatem ſunt adepti.

XIII. BITERRIENSIVM eſt iſtud. Lite quidam exciderat, qui dum ædes ſuas deſperationi proximus repetit, Cacodæmonem, mentito viatoris habitu, ſocium itineris nãciſcitur, & cauſſam inſolentis mœſtitiæ ſedulò exquirentem, & medicinam illi quantocunque malo certiſſimam promittentem. Alter cùm ſe bonorum ferè omniũ naufragium feciſſe diceret, eíq; reſtituẽdo opem alicuius deſideraret: *Si*, inquit perſonatus comes, *bimeſtrem tuum filiolũ oppignerare* mihi velis, momẽto te priſtino, immò meliori, loco conſtituã. Illo reſpondente: Nunquam ſibi rem perditam, aut perdendam tanti fore; oſtensâ grandi pecuniæ ſummâ miſerum expugnare aggreditur: ſed cum eâ quoq; parte omnẽ ſibi, ad fidem hominis euertendam, aditum interclusum videret, operã ſuam illi, ſéq; totum cõmittit, quem puncto tẽporis domũ, quæ tridui illinc aberat, humeris, ſi velit, eſſet tranſportaturus. Officia tam noua & inuſitata vbi intellexit afflictus ille, iuſſit infelicem comitem in maximam malam crucem abire, ſimúlq; ſe Chriſtianiſſimo more ſignãdo

ſolus

ſolus repentè ambulauit. Mox tamen à melioribus amicis, qui progredientem aſſecuti ſunt, ſalubriùs inſtructus ad nos venit, explanatíſq; quę in itinere acciderant, tum cõſcientiâ delictis expurgatâ, domum ſuam ſummâ animi alacritate, & in DEVM fiduciâ eſt dimiſſus. Ad Eccleſiæ caſtra profugi plures viginti retracti.

XIV. CADVRCENSIVM ſunt hæc reliqua. Hæretici quinq; Catholicæ fidei veritatem amplexi. Virgo ex ijs, quæ templum noſtrum frequentãt, iuuenem procum, nuptias ſuas ambientem, impotentiùs redamabat; quem cùm audit ab æmulis per inſidias, ab eâ redeuntem, varijs pugionibus appetitum confoſsúmque interijſſe, cauſſas mali altiùs repetens, ita dictante NVMINE, facilè ſibi perſuadet, id non ſine diuinâ prouidentiâ potuiſſe contingere, quæ ad alias ipſam, quas non cogitabat, immortales ſcilicet nuptias cum IESV ſponſo æterno contrahendas hoc caſu inuitaret. Quamobrem re accuratiùs examinatâ, ſtatuit ſecum inconſultis omnibus mortalibus, mundi huius illecebris valedicere, CHRISTOque ſe ſponſam ſiſtere. Quod tamen eius conſilium, neſcio quî, matrem latere non potuit, quæ mox ſpecie neceſſitudinis filiam ad ſe (vtpote abſens) aduocari curauit. Ergo dum famuli equos, famulæ mundum ſupellectilémque muliebrem apparant, quid facit Virago? Templum noſtrum curriculò petit, omni famulitio domi relicto, ſedénſque in genua, elatis in cœlũ manibus, CHRISTVM obteſtatur, ſuam vt voluntatem quacunque ratione decla-

raret, se quoquo paratam sequi. Inter hæc audire sibi visa SPIRITVM sanctum internâ voce Religionis ingressum suadentem, illicò sacrarum Virginum cœnobium est ingressa, hodiéq; frementibus quantumuis circùm parentibus constantissimè perseuerat.

XV. B. ALOYSII Nostri preces apud DEVM, & merita tribus matronis hîc profuêre. Vna varijs simul morbis, qui medicorum artem luserant, diuexebatur: febri nimirum continuâ, fluxu dyssenterico, acerbis artuum singulorum doloribus, adeò vt omnis spes leuationis & humani præsidij præcisa videretur: sub id tempus Sacerdos Noster eam inuisit, recreaturus animum saltem, vbi de corpore actum esse iam cõstaret. Reliquam itaq; ægrè spem traducit in Aloysij in cœlo Beati pietatem, cui, vt votum aliquod nũcupet, persuadet. Vtile laboranti fuit consilium. Voto namq; in frequenti satis adstantium multitudine facto, ampliùs diem expectatum non est, cum illa se, obstupescentibus vniuersis, inter valentes collocauit. In alterâ non dissimile minúsve mirandum facinus eiusdem Beati gratiâ claruit. Sanguineo item fluxu ex hepatis vitio grauiter illa laborabat, atque ita, vti sensim extabescens, & oblatos ori cibos nausearet, & insomnijs molestioribus identidem turbaretur. Tentauerat medicorum omnium, quotquot in vrbe curabant, artes & opes: sed frustra fuit, donec ex memoria recentis beneficij, in notam sibi feminam ab Aloysio collati, eundem quoque voto religiosè eius obitum quotannis recolendi sibi deuin-

deuinxit; in ipsis enim precibus sanguinis continua eiectio cessauit, rediit orexis, dormire potuit, integrè conualuit. Tertia eiusdem manu curata, laterum dolore acutissimo discruciabatur, intermittente subinde spiritu, ægrè vt animam traheret, & ad summam virium debilitationem vitæq; periculum premeretur. Ex consilio suorum iam nominabat hæredes, reique familiari supremâ voluntate consulebat. Adest euocatus ad vltimam, vt videbatur, confessionẽ excipiendam, qui ægrotantem indubitatâ fide esse iubet erga Aloysium Gonzagam, meritis in Deum, at in homines miraculis clarum, cui si se voueat, spondere audet, ipsam conualiturã. Vix voti nuncupationem clauserat femina, cùm dolorem ex toto corpore migrasse animaduertit. Denique quod Mauriaci aquam Cruce. D. Thomæ attactam operari scripsimus, hîc quoq; præstat: eius enim haustus religiosè factus periculosas febres frequenter profligare consueuit.

Domus Probationis Tolosana Et Sedes Albenacensis.

XVI. In Albenacensi sede (vt de hac priùs aliquid dicam) nullam neglexerunt occasionem Sacerdotes nostri, seu quæ ad Hæreticos ab errore reducendos, seu quæ ad Catholicos in fide & moribus conseruandos, tam domi, quàm foris spectabat. Matrona in vlciscendæ offensionis consilio pertinacior, horribili se sacramento de-

uinxerat, non priùs CHRISTI Corpus sumpturam, quàm illatam sibi grauē iniuriam, grauiore si posset, vlcisceretur. Sed enim Patris nostri persalubri de remittendis iniurijs exhortatione ab eâ mente reuocata, inimicitias inulta dissoluit. Interitum ex violentâ ad desperationem ægritudine animi femina quædam alia pertentabat; omni tamen peccatorum onere deposito, sumptâq; à Nostro cerei Agni icunculâ, noxium consilium mutauit. Duabus alijs iam pœne conclamatis, vitam cum integrâ valetudine, sacri olei inunctio longiorem fecit. Ostentum neque tamen ante hunc diem non auditum aut cōspectum, Hæretici cuiusdam impietas vidit. Puello Catholico Agnum cœlestem è collo detractū sacrilegâ manu in focum abiecerat impius homo, restitit inuiolabilis cera, flammísque extinctis illæsa denique suo cum vinculo reperta est. Sed quid ad istud Hæreticus? quod nimirum solet Hæreticus, plùs non; *Vidit & obstupuit.*

XVII. PROVINCIAM hanc finiat singulare diuinæ opis argumentum, quod Tiro quidam ex Tolosana domo in apertis vtriusque vitæ discriminibus sensit. Dum hic seu coactus, seu necessariorum precibus & blandimentis inductus, sanguini aliquid dare vult, vt meliore dein suorum cum pace CHRISTO se in Societate consecraret, ex itinere fortè cum equo diuertit ad auūculi castellum, quó Diui eius loci tutelaris annua memoria recolebatur. Traxerat ea occasio varijs ex locis plurimos mortales, qui quidem non tam pietate, quàm omnis generis lasciuiâ,

atque

atque improbitate exciti eò confluxerunt. Cœnabatur opiparè, iamque ab effusiore conuiuio, vt fit, choreæ, risus, ioci, symphoniæ latè perstrepebant; cùm ecce tibi inter hos motus subito fragore totum ædificium contignationibus disiungi, trabes rumpi, tabulata subsidere, atque in præceps incolæ omnes sursum deorsum ferri. Noster adolescens simul communi ruinâ deorsum trahi se persensit, Christi & Matris ope implorata, in oram fenestræ proximæ prosiliens, sese læuâ appendit, & quia adhuc ex itinere ocreatus erat, (mira Dei prouidentia!) tigno calcaria infigit, ibiq; pendulus sustinetur tantisper, dum pedem promouere ausus, qua manibus, qua calcibus obrependo, ad medium vsque parietem delabitur; ac fortè armarium reseratũ offendit, vbi se ab illâ horribili strage seruauit incolumem; cùm interim octodecim, aut vndeviginti circiter homines, iique omnes Hæretici, eâ ruinâ obtriti malè perierint. Hæc clades pedes, immò alas addidit adolescenti eximio, vti mox suum in Religionem ingressum, contra licet obnitentibus consanguineis alijs, maturaret.

PROVINCIA BELGIVM.

Numerauit Belgium ſocios locis viginti ſeptem diuerſis circiter octingentos. Vitâ functis ſeptem ſucceſſerunt Tirones ampliùs quinquaginta.

	Vniuerſim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholaſt.*	*Adiutores.*
In Collegio Louanienſi erant.	LXII.	XXIX.		XIV.	XIX.
In Tornacenſi.	XXV.	XII.	VI.		VII.
In Tirocinio ibidem.	XC.				
In Colleg. Audomarenſi.	XXXVIII.	XIX.	VI.	V.	VIII.
In Seminario Anglicano ibid.	XIX.				

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Misione Watenensi.	VII.				
In Colleg. Duacensi.	LIII.	XIIX.	VI.	IX.	XX.
In Antuerpiensi.	XLVI.	XV.	V.	XVII.	IX.
In altero ibid. vbi & Tirones.	LXXI.				
In Colleg. Leodiensi.	XLI.	XX.	IV.	V.	XII.
In Traiectensi.	XXIII.	IX.	V.	II.	VII.
In Brugensi.	XXIIX.	XIV.	V.		IX.
In Iprensi.	XXI.	IX.	VI.		VI.
In Corracensi.	XLIII.	XI.	VI.	XVII.	IX.
In Gandauiensi.	XXV.	XII.	V.		IIX.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Insulensi.	XXX.	XV.	VI.		IX.
In Vallencenensi.	XXVI.	XII.	III.		XI.
In Montensi.	XXIIX.	XI.	IV.		XIII.
In Bergensi.	XXV.	XI.	V.	III.	VI.
In Luxemburgensi.	XXI.	IX.	VI.		VI.
In Atrebatensi.	XXIII.	X.	V.		VIII.
In Cameracensi.	XXIII.	X.	VI.		VII.
In Bruxellensi.	XL.	XVI.	VI.		XIIX.
In Sede Dionantensi.	IIX.				
In Syluæducensi.	V.				

	Vniuersim.	—	—	—	—
In Misione Hollandicâ.	VII.	—	—	—	—
In Ruremontanâ.	IV.				

Errorem hæreſeos patribus auctoribus depoſuerunt centum ſex.
Honeſtè & pudicè viuere didicerunt quingenti quatuordecim.
Totius vitæ peccata recenſuerunt quingenti quatuordecim.
Inimicitias deſierunt præter quaſdam integras familias viginti nouem.
Deſperabundi ſpem & ſalutem reſumpſerunt decem.
Ad B. P. N. Ignatij præſcriptum exercuerunt ſe apud nos vndecim.
Eiuſdem beneficio faciliùs pepererunt feminæ duæ.
Agno Dei cereo contra damna vtiliter ſe munierunt octo.

COLLEGIVM LOVANIENSE.

I.

NTEQVAM IN PROuinciâ hâc amplissimâ gradũ ad singula faciamus, visum necessariò est, paucula quædã ex multis præmittere, quæ in toto Belgio Nostris ferè sunt communia. Ac primò quidem, quod diuinæ benignitati meritò acceptũ ferimus, secluso Marte bellicísque tumultibus, qui tot iam annis Belgicum hoc solum cædibus, rapinis, incendijs vastauêre, qui neque paucos è Nostris perinsignes viros de medio sustulêre, tandem iterum pacatam latéque laborum nostrorum tutis excursionibus patentem hance prouinciam obtinemus: nimirum pactæ nuper cum Hollando annorum duodecim induciæ, & plena vltrò citróq; commeandi libertas, non solùm templis, quæ olim fuêre, instaurandis, sed ducendis quoque Societatis nostræ nouis colonijs, latos cãpos aperuêre. Nullum verò totâ Prouinciâ Gymnasium est, quod pacis opulentiâ vbertatéque agros &

rura

rura perfundente, non multò iam copiosiorem ad liberaliores Musas concurrentium turbam admittat. Voluptati fuit Illustrissimo Guidoni Bentiuolo Nuntij Apostolici personam hîc sustinenti, ea Gymnasia, cum occupationes permitterent, aditare, experiri subinde adolescentum indolem, industriam, actionem. Neque enim ferè fuit vrbs vlla (in quá quidem Collegium esset) vbi non aut dramatio, aut dialogidio aliquo ad rem personámque accommodato à flore iuuentutis cum plausu exciperetur. Pietas & virtus inter domesticos quidem per consueta post vltimam cõgregationem generalem omnibus exercitia, inter exteros verò & Nostros discipulos per sodalitia, tam Parthenia, quàm Angelica ita auxerunt, vti superi Prouinciæ terminos alacritati nostræ extenderent, & mortales plurimi vrbésq; Societatis operas in partem laboris euocarent. Ita Sylueducis & Ruremondæ cum spe Collegiorum nouæ sedes, ita Antuerpiæ altera Probationis domus necessariò fuêre instituenda: vt videatur DEVS Opt. Max. hac liberalitate tantâ industriam Nostrorum, aut velle remunerari, aut acuere.

II. IAM quæ Collegiorum, ac primò Louaniensis propria sunt, aggrediamur, & quod ad modestiæ grauitatísque religiosæ, seu commendationẽ, seu cautelam valere debet plurimùm, dignius, inquam, digniori loco ponamus. Vsu venit non ita pridem Louanij, vt aliqui in cœtu & coronâ adolescentum (ignoratione an maleuolentiâ.) Nostrorum mores vitámque generatim

ratim licentiùs carperent. Ergo aduena quidam, bono eorum quos viderat, quibuſcum hæſerat, odore virtutum ad amorem Societatis pertra-ctus; *Ecquis*, inquit, *veſtrum, ô Cenſores naſuti, aut in vitâ, aut in verbis, aut in geſtu, vel leuiſsimum quippiam, quo eos iure criminetur, obſeruauit? Ego quidem priùs quàm huc aduenißem, de IESVITIS multa inaudieram, eorum neminem videram, quamprimùm tamen incedentes per vrbem viros adeò graues modeſtóſque conſpexi, hos eſſe IESVITAS mihi certò perſuaſi.* Ab his ergo moribus Noſtrorum cum indefeſſo labore coniunctis, varius & multiplex in alios promanauit fructus: & in Sodalitijs quidem, (quorum hîc quinque ſub diuerſis capitibus, Theologorum ſcilicet, Iuriſconſultorum, Philoſophorũ, minorum artium & ciuium) in his Sodalitijs inquam mira ſanè eſt cura & contentio pietatis. Ex maiore, quod ciuium eſt, exciderat cuidam è manu & memoria ſyngraphum pretij omnino magni, vouet B VIRGINI cereum, quem illa gratum habuiſſe reſtituto ſingrapho declarauit. Nam domo fortè abeunti, cœno ſordibúſque inuoluta chartula obtulit ſeſe vltrò, eo loco, de quo ne ſuſpicari is quidem potuiſſet. Anglus nobilis, ab hæreſi iam abhinc biennio abſolutus, Louanium cùm acceſſiſſet, id in votis habuit, in Sodalium cohortem quamprimùm vt adſciſceretur: ſed cùm febri ardentiſſimâ diſtentus conuenire cœtum non poſſet, precibus tandem expreſſit, vt intra priuatos parietes nuncupatâ votiuæ orationis formulâ, ſe B. MA-

TRIS obsequijs mancipare. Quod vt maiore animi ardore faceret, coram eiusdem imagine è sacrâ Sichemiensi quercu, quam secum, & in Angliam, & inde rursus huc, non citra ingens periculum asportarat, quantum exhausto iam vires permittebant, erexit, se suáque omnia DEO DEIq; GENITRICI commendauit; nec multò pòst Sacramentis omnibus præmunitus, securè suauitérque obdormiuit. Fuit hîc ex Iuris & Medicinæ peritorum Sodalitate, in qua die Beatæ VIRGINIS Natiuitati sacro, publicâ eâque celeberrima denunciatione promulgatæ sunt literæ, quibus primariæ Romanæ fuit aggregata. Sed dandum nunc vnius quoque desertoris exemplum, scriptu licet iniucundum, lectu tamen fortè non infructuosum. Is Sodalium bonis honestísque cùm moribus, tum colloquijs ad aciem ordinatam velut classico identidem reuocabatur, at diem ex die trahebat, & tam diu deniq; trahebat, dum imparatum supremus oppressit. Nuper enim haud bene sobrius, ortâ inter nescio quos rixâ, inopinatò plumbea glande traiectus, emotâ subitò mente, nullo pœnitentiæ dolorísve indicio miser, ac miserabilis expirauit. Sed nunc ad alia.

III. ANTECINERALIBVS magni, atque insolentes animorum motus in æde nostrâ animaduersi, vt interuallo sacri vnius, facilè septuaginta homines visi sint, qui vberibus lachrymis præ gaudio exundantibus sinus suos & præcordia humectarent: ex ijs verò, qui ad sacram mensam

accesse-

acceſſerunt, ſexcentis priorem annum ſuperarunt. Mendicis præter alias alio tempore largitiones, tribus, per hebdomadas ſingulas, diebus, iuſculum haud inſipidum, vna cum panis potúſque portione, quæ vni prandio ſatis eſſe poſſet, diſtributum circiter ducentis. In vſum ſacrum templo noſtro donati aurei ampliùs etiam ducenti. Materfamilias trium filiarum pudicitiæ cautum volens, eam Noſtris auctoribus, D. VIRGINIS cuſtodiæ, recitatâ in eius honorem ternâ quotidie Dominicâ Angelicáq; oratione, commendabat. Ecce autem quo die fallente memoriâ pio muneri conſuetudiníque defuit, in ipſis propè foribus à duobus prædonibus earum vna veſperi apprehenditur, oréque præcluſo inter manus per vim abripitur. Actum erat, ni VIRGO VIRGINVM Virgini ſuccurriſſet. Vouerat ei puella intimâ cogitatione, ſi integra domum reuertiſſet, ad eius ſe imaginem, quæ hûc in D. Petri miraculis claret, tres cereos ſtaturam. Vix mente votum conceperat, cùm derepentè, neſcio quis, incondito clamore horrendum perſtrepens, iſtis harpijs ex animo audaciam, ex vnguibus prædam excuſſit. Redijt itaque domum longo itinere, & matrem ſuam, vti de potentiſſimæ VIRGINIS auxilio lætam, ita de eádem obnixiùs implorandâ, magis impoſterum fecit ſollicitam.

COLLEGIVM ET TIROCINIVM TORNACENSE.

IV. VNI-

IV. Vnivs cuiuſdam è diſcipulis noſtris, ſanè quàm degeneris, & in pigritiâ, ob animum à ſtudijs alienum, obdormiſcentis dignum his annalibus exemplum duxi; Is ſibi condiſcipuli ſui morbum, non ex charitate Chriſtianâ, ſed odio vehementi ſcholarum, quò abeſſe à lectionibus liceret, identidem apprecabatur; excipiebat tamen vacationum tempus, nam integerrimam tum quidem, ne luſui deeſſet, ſanitatem præoptabat: poterat imprudentia quædam puerilis, nec ſerium videri hoc votum, niſi habuiſſet momentum. Quarto enim ante ferias litterarias die, primùm febris ardēs, tum deinde turpis ex eâ ſcabies adoleſcentem peruadit, eumq; ingenti fœtore, ac ſcabie perfundit; omni vt vacationum tempore lecto affixus, faciem vniuerſumque corpus fœdis maculis reſperſus, & voti ſimul, & corporis ſui pœnitētiam egerit. Maior & melior fuit alterius cuiuſdam nouennis puerull ſub noſtrâ diſciplinâ profectus. Hic ab vtroque parente Hæretico natus, atque ex zelandiâ in ludum hunc litterarium à patruo Catholico adductus, bonam fidem cum bonis artibus addidicit, eámque mordicus, licet frequenter à parentibus huc ventitantibus ad defectionem ſollicitetur, retinet atque defendit: qui rogatus num abire in zelandiam cum parentibus vellet? quamprimum in lachrymas effuſus. *Etiamne,* inquit, *adeò me inſanire, vt animam ſimul & corpus perditum eam? atq; vt inſuper me bonis æternis exhæredem? Nunquam fiet.* Hæc Noſtri diſcipuli. Ciues verò, tum viuis Noſtrorum vocibus, tum

etiam, & multo maximè libellis pijs, ex peregrinâ in linguam vernaculam transuersis multifariam sunt adiuti; quorum simul aliorúmq; amicorum liberali donatione trecenti circiter aurei in templi ornatum ac splendorem sunt cõuersi.

V. TIRONVM nostrorum numerus ad Calendas vsque Octobres intra centum & viginti vix stetit, qui cum difficulter vnâ domo & disciplinâ contineretur, voluntas fuit Maiorum, vt diuisis deinde domicilijs Galli, Belgæ, Flandri distinguerentur: qui partim *Tornaci* remanerent, partim *Antuerpiam* ad veteris Collegij domum commigrarẽt. Ita hæc Tornacensis domus partis vnius factâ digressione, socios nihilominùs retinet circiter nonaginta, quorum veterani septendecim, tirones reliqui. Commodum verò in tantâ incolarũ multitudine id accidit, vti cùm noua domus, eáq; amplissima inhabitanda, nostrísque aptanda vsibus foret, inuenirentur inter tirones, diuinâ credo missione, vnus faber murarius, isque architectus, vnus carpentarius, vnus scriniarius, vnus carrucarius, vnus tegularius, qui dici nequit, quanto nobis fuerint id temporis adiumento. Templi huius auctor est, & conditor Illustrissimus Comes de Warfuze, Fratris nostri Ioannis de Renesse, in ipso tum Tirocinio versantis germanus. Iacta sunt fundamenta IV. Idus Apriles. Adfuit ad eam diem, cum multa nobilitate ipse Illustriss. Comes, qui post solennem loci sacrámque lustrationem, summa omnium aggratulatione primum lapidem suffundauit. In eo hæc erit inscriptio.

PAV-

PAVLO V. PONT. MAX. PHILIPPO III. HISP. REGE. ALBERTO ET ISABELLA ARCHIDVCIBVS AVSTRIÆ, BELGII PRINCIPIBVS. CLAVDIO AQVAVIVA PRÆPOSITO GEN. SOC. IESV. FRANCISCO FLERONTINO PROVINCIÆ BELGICÆ PRÆPOSITO PROVINCIALI. ILL. D. RENATVS DE RENESSE VICE-COMES DE MONTEGNAKEN. BARO D' ELDEREN ET RENESSE. HVIVS TEMPLI FVNDATOR ME PRIMVM POSVIT. A. D. M. DC. IX. DIE IIX. APRILIS.

Ibi deinde res diuina, faciente Præſule cœnobij D. Martini ſub militari Hiſpanorum huius vrbis Præſidiariorum tentorio, vbi pridem magnificentiſſimum altare erectum erat, fuit celebrata. Succeſſit breue, & tam ad rem præſentē, quàm ad tempus, quo CHRISTI paſſi memoria recolebatur, peropportunum dramation. Fuit enim de erectâ in Indijs Cruce Domini, à Zamorino Calecutij, & Malabarum Rege, déque templi iſthic ædificati ſuppoſito ab eodem rege primo lapide: Nec dici facilè poteſt, quanto omnium tam Noſtratium, quàm Hiſpanorum applauſu res ea fuerit excepta. Parietes interim Iuuentutis Tornacenſis ingenia varijs emblematis pro tempore, & loco accommodatis oſtendebant: nec ſuper menſam ſilebatur, vbi accumbentibus cum Illuſtriſs. Comite & Præſule Capitibus Ordinis Senatorij præcipuis, Tirones Noſtri diuerſis linguis perorantes libentiſſimè ſunt auditi.

COLLEGIVM AVDOMARENSE.

VI. AVDOMAROPOLI in patriâ suâ vitam clausit Gothardus Pigache, rerum domesticarum administer formatus, postquam annos in Societate triginta duos, in omni vitâ sexaginta vnum exegisset, cui felix & læta sit immortalitas: pro quâ Nostri Audomarenses reliqui, strenuè adhuc dies noctésque desudant. Ea iam vulgò de scholis nostris per Caletes vicinámque Poloniam fama percrebuit, vt nullus credatur magnos fecisse in litteris progressus, qui alibi quàm in hâc vrbe earum iecerit fundamentum. Duobus florent præclaris seminarijs, altero Bertinianorum, Anglorũ altero; in illo alumni ferè quadraginta degũt; in hoc centum viginti. Præest istis vnus è cœnobio D. Bertini Religiosus vir grauis & eruditus, cuius cœnobij Antistes idẽ est & seminarij istius, & collegij nostri auctor; his pfecti sunt Patres Societatis. Erat hîc & alia Latinitatis SCHOLA, vulgò BONORVM PVERORVM appellata, ea his vltimis Remigialibus, transmissâ in Nostrum Gymnasium iuuentute, esse desijt, vt numerentur iam discipuli in scholis quinque circiter septingenti. Neque sepelienda cũ corpore optimi Curionis huius vrbis nuper defuncti memoria, qui vt de paruulo suo ære collegio nostro bene, & Gymnasio faceret, vtriq; singulos aureos centenos testamento legauit: Is est (vt grati demortuo simus) D. Florentius

rentius de Thilloy in D. Dionysij Parochus: cuius Epitaphium inter cęteras laudes, illam verissimam & maximam habet.

- - - - - - *Cui pestis quina pepercit.*

Cùm enim curionis personam annos triginta rumore optimo sustinuisset, à peste semper immunis fuit, quamuis ea interim quinquies gregem depopularetur, à cuius tamen fideli custodiâ & curâ nunquam sese pastor vigilantissimus subduxit. Virgo quoque egregia, Nostris confiteri solita, gratias non exiguas à nobis accipere meruit. Hæc sub ipsum nuptiarum tempus desiderio vitæ perfectioris occupata, magno animi feruore nuptias Agni exambiuerat. Quare torquem aureum aliáque nuptiarum monilia collegio, annulum coniugalem B. VIRGINI, semetipsum DEO castitatíque consecrauit.

VII. EMISSI sunt ex hoc collegio Sacerdotes duo in Belgij Galliæque confinia, nullis adhuc aut raris Nostrorum excursionibus lustrata, vbi tam auidos támq; insatiabiles diuini pabuli auditores reperêre, vt Patres ex pago in pagum alacriter sequerentur euntes. Admirationi verò passim, tam pastoribus, quàm ouibus hoc potissimùm fuit, quòd Sacerdotes nostros neq; propter madidas vestes exsiccandas, neque propter cibum sumendum, inducere in domum aliquãdo potuissent, sed eos viderent harum commoditatum negligentes, pagatim velut ad ingentem prædam circumcursare.

COLLEGIVM DVACENSE.

IIX. FVNERA duo habuit Collegium hoc: P. Georgium Colibrant, patria Mechlinienſem, quatuor vota profeſſum, & M. Iacobum Poupil Argentinenſem, prodigioſæ memoriæ Iuuené, optimum Religioſum. Prioris integritas, diuturni labores, & præclara in Societatem merita, longiorem aliquanto requirunt narrationem.

Fuit itaque P. Georgius noſter vitæ ſanctimoniâ, & morum ſuauitate omnibus apprimè gratus, & in quo ad vitæ religioſæ perfectionem nihil admodum deſideraretur. Quotidiè à nonâ ad horam noctis decimam, de quatuor nouiſſimis meditabatur, cui meditationi alternis diebus corporis ſeueriſſimam verberationem ferè quadrante horæ ſubijciebat; alternis cilicium, tam pro ſuis, vt aiebat, quàm pro ſuorum pœnitentium delictis geſtabat. Neminem præter ſe, contempſit, nullius laboris, ad extremam vſque ætatem fugitans. Confeſſionibus excipiendis vnicè addictus: quo miniſterio, iunctis ad Sodales exhortationibus, & ſanctâ quadam ſimplicíque agendi prudentiâ, longè plurimos tum ad meliorem frugem, tum ad varias Religiones, præcipuéque ad noſtram Societatem perduxit. Nihil habuit in ore frequentiùs, quàm quo munditiem cordis ſui, rectam animi intentionem monſtrabat; ni mirum: *Ad vitam æternam*; Hæc verba in omni vbique

con-

congressu ipsius prologus, hæc Epilogus erant. De laboribus verò suis, si quis ei alicubi sermo necessariò foret, eos *pueri lusum* contemptim vocitabat: atque in extremâ luctâ cùm superior suggereret, CHRISTVM pro sanitate nostrâ noluisse esse sine vulnere; *Ita*, inquit, *mi pater & pœnitentiæ quidem meæ præteritæ, lusus puerorum sunt.* Nunquam de re vllâ conquestus est, nisi quod delicatiùs in morbo haberetur; difficultérque, quamuis infirmus, cibos extra ordinarios admittebat. Si quis pullos, perdices, alia loqueretur, haud ei amicus erat, quas delicias alijs, qui magis indigerent, dicebat reseruandas. Ad superioris nutum nunquam non fuit paratus. Pietas porrò in eo viguit eximia, & siue in sacro faciendo, siue in fundendis orationibus, plena feruoris, plena submissionis, illum manus erectæ, hanc ceruicis inclinatio testabatur. Et clariùs ea emicuit, cùm toto morbi tempore, tum in extremæ vnctionis administratione; præsertímque in vltimo pœnè mortis articulo, in quo cùm frequentiùs alteram manum (vtramque enim nequibat) sursum attolleret, rogatus, si quid esset, quod se cruciaret; *Nihil*, inquit, *offero DEO meo, exiguos istos, quos nunc patior, dolores,*

Neque minùs suam in DEVM fiduciam, quàm pietatem declarauit. Si quid eius precibus commendares, *bene sperare te iubebat*, & si momenti res esset, non solas preces, sed flagellis & cilicijs comitatas, vsurpabat: quod ipsum, si cuius salus in discrimen vocaretur, aut si quem

DEO lucrari contenderet, obſeruabat. Ita ſæpenumero res magnæ felicem exitum, huius ad DEVM allegatione, ſortiebantur. Luctatus eſt bonus Pater duorum annorum ſpatio cum acutiſſimis doloribus, patientiâ ſemper inuictâ, & nunquam loco cedens. Cruciatuum cauſſas (quos ingentes tolerabat) nulla medicorum ars, (niſi poſtquam demortui corpus rimati ſunt,) quiuit attingere. Cùm ipſi interea caſtigationum ſui rigorem ſuperior interdixiſſet, ſolitus erat dicere; *corporis quidem affligendi licentiam adimi ſibi, ſed DEO nunquam deeſſe, quos infligeret dolores.* Sex ante mortem ſeptimanis aurigine, ſeu morbo regio laborauit, ſub cuius initia fratri ſuo, (*ſupremam hanc ſibi fore infirmitatem* (quando & exactâ de totâ vitâ confeſſionem inſtituit) ſignificandum curauit. Inunctus ſacro Oleo, ad Noſtros, qui omnes aderant, vltima verba fecit; in quibus notatu illud digniſſimum, quòd eam animi demiſſionem, quam vitâ ſemper, & moribus adhuc profeſſus fuerat, tum multò maximè præſe tulit. Gratias ſcilicet DEO Opt. Max. identidem agebat, quòd in ſanctam hanc Societatem ſe vocaſſet, in ea ſuſtinuiſſet; *ſe nimirum* (quod ſæpiùs repetebat) *tanto beneficio indignum.* Et illud Dauidis addebat; *Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine, quoniam non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.* tum hoc: *Serua Domine miſello tuo aliquam miſericordiæ tuæ particulam.* Multis eius *Benedictionem* (vt loquebantur) petentibus, eam quidem, ſed cum modeſta ſemper ſuæ indignitatis præfatione, impertiuit; Magiſtris

gistris autem magno animi feruore atque alacritate triplicem dedit. Vixit annos omnino septuaginta; in Societate quadraginta; à Professione vndeviginti. Litteras Græcas, in quibus excellenter versatus erat, multos annos docuit; plures studijs omnibus, & Sodalitati præfuit, idq; maximo & iuuentutis emolumento, & scholarum bono. Cum frequentibus vicinâ morte, paroxismis impetitus agere animam videretur, Nostrósq; identidem ad orandum acciret, tandem paucis ante obitum horis, cùm vox & vires deficerent, vi adhibitâ vehementer *dolere se* dixit, *quòd socios toties frustra fatigaret, se iam, vel dies quindecim per vires posse superesse*, cui cùm aliquis, bono vt esset animo insusurraret, spem esse, eo ipso die aliquoties pro eius animâ rem diuinam factum iri; tunc ille lætitiâ gestiens; *Ita,* subdit, *ita fiat;* nec plus tribus horis dilato potitus est voto. Tum, vt feruor vnumquemque agebat, manus, pedes, caput osculari; barbæ aut cani verticis pilos sibi acquirere, thesaurique loco habere. Quod ipsum vir illustris, per eos dies B. P. Nostri Asceticis vacans, piè est æmulatus.

IX. Svbiiciam statim beatæ Patris huius morti aliam discipuli cuiusdam nostri, ex Hybernia oriundi, multò quidem funestiorem. In infima classe Grammatices litteras addiscere cœptabat optimus adolescens, in quem cùm aliquando non procul ab vrbe incidissent latrones tres, noctis obtecti tenebris adoriuntur, eumq; crudeliter confossum in scrobē, regestâ temerè terrâ demergunt, immaniterque proculcatum, & ad-

huc ſpirantem ſepeliunt̃. Ex eâ nocte, quæ fuit Decembris Anni CIↃ. IↃC. IIX. vigeſima ſeptima, ad decimum Ianuarij, omnibus vbi eſſet̃, ignaris, integro ibi incorruptóque corpore mortuus delituit̃. Repertum tandem cadauer, manus paululum ex terra extantis indicio, certíſque ſignis agnitum, ab Hybernis dies aliquot eſt aſſeruatum̃. Erant labra rubentia, genæ viuaces, oculi propè viuentis, fœtor nullus, immò ex pectoris vulnere vno atque altero die puriſſimi ſanguinis guttæ aliquot ſtillauêre. Auxerunt ſtuporem, quod dies ipſos quindecim aurâ Martiâ, ſubtepidâ & humidâ defoſſi membra omnia lenta & mollia, neque minùs, quam ſi viueret̃, flexilia fuerint̃. Sacræ Theologiæ Doctor, qui viuo triginta aſſes quot menſibus ſuppeditabat̃, poſt fuſas ad DEVM preces, iugulati manum eſt oſculatus. Nam eius Sanctimoniæ id miraculi tam ipſe, quàm cæteri, qui eum nouerant̃, adſcripsêre. Singulari erat in ægros charitate adoleſcens, inſigni modeſtiâ, fide tantâ, vt cum eius conſanguineus Londini in Angliâ mercator, omnium bonorum hæredem ſcribere eum vellet, ſi fidem dimitteret̃, maluerit dimittere hæreditatem̃. Cœdis auctores vno poſt patratum facinus menſe deprehenſi, pœnas dedêre.

X. SODALITATES omnes cum ſcholis feruent, & florent̃. A multis è flore ciuium efflagitatum ſubinde magnâ ſollicitudine, filioli eorum in Sodalitium̃, quod ab Angelis nominamus,

mus, vt adoptarentur. Mouit optimos parentes horum Sodalium illustris pietas. Ex his pepigêre nonnulli cum domesticis, vti se domi præsentibus nemini alij stipem ferre pauperibus, quàm sibi liceret. Quidam pueros pro foribus mendicantes, præter stipem ordinariam, doctrinâ formandæ Crucis, aliorúmque Christiani hominis rudimentorum Eleemosynâ donauit, his maiora se daturum pollicitus, si aliàs gnari, atque obseruantes horum reuerterentur. Magna meo iudicio sunt hæc in tam paruis. Exercitia B. P. Nostri complurium torpentem in via salutis spiritum excitarunt: quorum iuuenis vnus, cùm parentibus ob insolentiam vitæ esset admirationi: *Quid,* inquit; *Admiramini? Dæmon ipse in istorum Patrum manibus conuerteretur ad meliora.* Cúmque feruentis propositi æstu alia omnia, quàm priùs egerat, promitteret, ipsum permouit iam grandæuum parentem, eandem vti culturam experiretur: Quin & Rustici aliquot sub eadem disciplina profecêre. Vir quoque grauis, & nomine & officio Ecclesiastico celebris, discedens ex hac schola, aureos centum Eleemosynam Collegio reliquit. Appensa in templo diues admodum Tabula, in qua imago B. ALOYSII GONZAGÆ nobilis pictoris manu effigiata; ad cuius aspectum multorum incaluit Religio, vt cereos virgineos in amoris pignus Beato obtulerint.

COLLEGIVM ANTVERPIENSE.

XI. Dvo ſunt Antuerpiæ domicilia, quorum vnum geminato cõtubernio ſeptuaginta vnum continet, partim veteranos, partim Tirones. Alterum domicilium ſiue collegium quadraginta ſex complectitur. Iam de priori. Adauxit huius habitationis ſpatium adiecta area, cui cingẽdæ aula, coquina, triclinium à fundamentis ad culmen hoc anno aſſurrexêre. Eſt autem ea ædificatio centum quadraginta pedes longa, quæ tam foris collegij frontiſpicio ſplendorem, quã intus varijs porticibus, atque ambulacris diſtincta & ſuffoſſa penuarijs, magnas officijs domeſticis commoditates præſtat. Excipiendis hîc cõfeſſionibus vix aſſidui ſeptendecim Sacerdotes ſufficiunt; diebus ſolemnioribus, cùm & alijs in templis, Curionum rogatu, audiendæ ſint, vix triginta.

XII. Intemperiis agitabatur mulier diabolo ludibrium, quem pullâ veſte amictum, loculos auro turgidos nominibus æris alieni diſſoluendi ceruicali ſubieciſſe affirmabat; inſania mulieris apparebat, aurum nuſquam: & addebat, ſe blandè inuitari, vt, vel currum contenderet, vel in aquas ſe præcipitaret, aurigâ, aut vrinatore genio vſuram, ituram quò vellet. Maritus, memor ſe Noſtrorum nuper auxiliante manu conſilijſque vſum, per Sacrum Euchariſtiæ pharmacum corporis animique ægritudinem euaſiſſe, ad notam

tam opem recurrit, implorat, impetrat. Vxor
confeſſione luſtratur; & ſpectrum denuò quidē
oſtendit ſe, ſed eminus, ſed elingue: mox itera-
to expiatu, poſt appenſam collo cerei Agni bul-
lam præſtigias videre deſijt. Tres Moniales
quas Conuerſas nominant, cœnobij apud Belgas
non obſcuri, cum pertæſum eſſet vitæ religioſæ,
inaudito furore percitæ, viam eſſe putarunt mo-
leſtias effugiendi, ſi per calumniam nomen ſuū,
& ſeptem ſororum ad Iudices de magiâ defer-
rent. Quæſtionibus habitis ſtabant pertina-
ces, ergo à Magiſtratu ciuili mors imminebat,
& multò magis cœnobium deflagrâſſet infamiâ,
quàm ipſæ flammâ, niſi arte Noſtrorum effectū
eſſet, publicâ vti voce teſtarentur, ſe dicta om-
nia indicta velle, ſe ſibi aliiſque crimen falsò im-
pegiſſe, ſe non iam pro magiâ, ſed pro calumniâ
expiandâ meritas capitalis ſupplicij pœnas dare;
quæ verò huius incendij fax, & turbo fuerat, ea,
vt in ſuo vnius capite, tam flagitioſæ factionis a-
trociſſimâ animaduerſione exemplum ferret, e-
nixè à Iudicibus contendit, & tametſi repulſam
tulerit, tamē hoc etiam illuſtre inter alia ſignum
dedit animi verè flagitium execrantis. Appulit
ad noſtros è Germaniâ nobilis virgo profuga
cœnobij, quod gubernabat. Fugam ſuaſerant
perditi Monialium mores, quibus ad bonam
normam frugémque reducendis fruſtra operam
poſuerat: maior erat remedijs vis mali, & auxi-
liarem manum trahebat potiùs quam ſequeba-
tur. Ergò è fluctibus in portum ſe ſubduxit, in
arctiorem Religionem cōuolauit, vbi nunc non
maio-

maiore animi submiſſione, quàm pace iugum fert, quæ imperare aſſueuerat. Eandem Noſtrorum diligentem operam experti ſunt alij quoque Religioſi ordines. Antiſtes noſter collapſam in quodam monaſterio diſciplinam reparare aggreſſus, auſpicatiſſimum rebus gerendis auſpicium fore duxit, ſi à ſacris Exercitationum noſtrarum commentationibus ſinguli exordirentur. Acceſſit item vrbi cœnobium Virginum, quod vocant *Annunciatarum*; ſuaſu Noſtrorum, atque operâ ea colonia huc deducta eſt è Monaſterio Louanienſi fama ſanctitatis per totum Belgium celeberrimo.

XIII. MAGISTRATVS Antuerpienſis ſollicitè admodum iuxta nobiſcum curauit, viditque, ne quid detrimenti per haſce duodennes inducias cum Hollandis, ex confinio commercióque Hæreticorum Reſpub. & Chriſtiana Religio caperet. Frequentabatur vicinum oppidulum per dies feſtos à ciuibus Antuerpienſibus. Ibi non minori bonorum offenſione, quàm malorum frequentiâ conciones hęreticæ audiebantur. Ergo exemplum ſtatuit Senatus. Decanum, vt vocant, opificij mechanicorum, ob Sacramenti de fide Romana ſanctè retinendâ dicti perfidiam, officio ſubmouit, & pœnis propoſitis vetuit, ſi quis auriga nautáve operam ſuam tranſuehendis ad conuenticula Hæreticorum ciuibus locaret. Illud perilluſtre, non in Fide duntaxat, ſed & in noſtra tranquillitate conſeruandâ ac propulſandâ teſtimonium. Noctu Iconoclaſtæ, neſcio qui, non ferenda licentia detrũcauerant

cauerant manum ſceptrigeram tutelaris D. Virginis, quæ pro foribus noſtris, edito loco, magnifico in puluinari conſiſtit: alteram item manũ ſtatuæ ligneæ Marianæ, quæ in medio valuarum poſte, velut ad ſalutandũ intrantes, foribus præeſſe videtur. De hac re ad Senatum conſules retulerunt. Senatuſconſultum factum eſt, & ſolemni ritu publicatũ; *ſi quis auctorem proderet, præmij loco ſexcentos aureos habiturum; criminis item ſocios, ſi conuiciatores proderent, facinus ſuum impunè habituros, idem præmium ablaturos.*

XIV. Nvmervs puerorum doctrinam Chriſtianam ſexdecim in vrbe locis apud nos diſcentium, ſi ad calculum reuocetur, exæquat facilè ſummam auditorum quinque millium. Narratum erat exemplum orationis ante ſomnum præmittẽdæ, quatuor ſorores audierant, ſub noctem ad idem cubile conuenerant, oratum eſt à tribus: quæ cum quartæ perſuadere non poſſent, idem vt ageret, à blanditijs ad vim verſæ, è lectulo, vbi decumbebat, reluctantem abſtraxerunt, & communibus minis denunciárunt, non paſſuras ſe, vt communi in loco ſomnum caperet, quæ nollet cum ipſis habere Devm precandi conſuetudinem.

XV. Horis locíſq; diuerſis aliorum atq; aliorum Sodalium conuentus ſex habentur. Eſt & noua præ manibus Sodalitas, quę magno ambitu expetitur, puerorum mechanicorum, qui vitæ annum decimũ & ſextum non exceſſerunt. Iſtorum omniũ iam moribus receptum eſt, vti deferendam ad ægrotos Sodales Euchariſtiã octoni

deniue

denive cum facibus præeant, multi deducant. Fuit, cùm quadraginta terniones longo agmine pompam Sodalitati honorificam, Catholicis iucundam, Hæreticis inuidendam facerent. Soror vnius à medicis deposita animam agebat. Rogat ille & hortatur, spem suam vti reponat in Matre Viuentium, & assulas quercûs Asprícollinæ, tot iam miraculis decantatæ, poculo intritas hauriat: hausit, & quæ sub ortum solis occasura videbatur, sole occumbente surrexit. Cæterùm, quæ horum aliorúmque in Gymnasio discipulorum nostrorum indoles, pauculis iuuat exemplis cognoscere. Vnus Xaueriani æmulus facinoris, vt bene verteret, quòd Sodalitio B. VIRGINIS Angelico nomen dedisset, ter fune circumacto fidem DEIPARÆ obligauit, sese hoc baltheo, lumbos obeunte, strenuum sub ipsius signis militem fore. Mox tamen attritis lateribus, exulceratâ cute, asperior fuit dolor, quàm ferrent tantillæ vires: post trimestre spatium rem apud Magistrum cum fletu deposuit; quæsiuit, num mitiore cruciatu acerba tormenta redimere liceret? E vestigio Magister insolitum sanguinolentæ pelli restem cultro abscidit, monitúmque, ne inconsulto dehinc Confessario in semet animaduerteret, dimisit, & gloriosâ puerilis sanguinis purpurâ funem, pietatis trophæum, domi spectandum dedit. Alium inflammauit Magistri narratio de heroicis gestis Diuorum, qui piâ austeritate in se crudeles fuerant. Vix scholâ egressus calceos acutis scrupulis impleuit, donec plantis exulceratione tumefactis,

factis, parentis greſſum impeditiorem notantes, acerbam pietatem viderunt, ſtupuerunt, vetuerunt. Ille idem accenſus deſiderio adumbrandi depictam à Magiſtro B. Eliſabethæ reginæ modeſtiam, fecit, quod etiam de B. Aloysio traditum accepimus, ſaliuam vſque eò in templo retinuit, vt animo linqueretur. Magiſtro æſtu quodam dicendi in obſcœnorum dictorum factorúmque turpitudinem, ac pericula inuecto, decem aſſurrexerunt virginali innocentiâ pueri, qui vultu pudore rubenti, turgentibus oculis, vltrò ſe de exilibus accuſarent, meliora ſponderent. Eò libentiùs & diligentiùs narrauimus iſta, quod oſtẽdant, non modò quid iuuentus in ſcholis noſtris præter litteras condiſcat, ſed etiam quantum boni ex arreptâ ſæpe occaſione Magiſtri præſtare poſſint, ſi velint; immo velle ex inſtituto noſtro debeant, ſi poſſint.

XVI. Lyra vicinum huic vrbi oppidum eſt. Eò Sacerdotes noſtri per octiduum venerabili Euchariſtię ſacrum excurrerunt, itáque rem geſſerunt, vti publico nomine per vtriuſque magiſtratûs capita gratiæ actæ, & beneuolentiæ teſſera, vinum ſit oblatum. Sed illud ne denique ſileatur. Quidam multis annis Noſter, ne in eâ vrbe ſtationem haberet, quò ab obedientiâ deſtinabatur, cauſſatus aëris intemperiem, maluit à Societate, quàm à ſententiâ diſcedere. Ergo miſſionem Antuerpiæ à R. P. Prouinciali impetrauit. Certior de hac tergiuerſatione redditus militiæ tribunus, quo familiariter aliquando v-

ſus erat, ad eum dentatas ſanè expediuit litteras, in hanc ferè ſententiam. *Et ego abdico amicitiam noſtram; quî enim te amare poſſum, qui à ſancta SOCIETATE abijſti, propter quam te amaui? Miſer! vtinam tu quidem à me exempla ſumpſiſſes, moriendum potiùs eſſe, quàm maioribus repugnandum. Ego id ætatis, & tot in Rempub. meritorum vir breui ſpatio quater ſedem mutaui; & nunc in eâ arce, quam inſalubribus circumfuſam ſtagnis vidiſti, ita dego, vt mihi & vxori meæ vix Antrum ſubterraneum pateat declinandis auræ iniuriis. Ita nos quidem sereniſsimis principibus, quod etiam mihi exprobrare ſolebas, leui mercede parendum putamus; tu pro æternâ gloriâ ad vllum obedientiæ imperium difficilis eſſe potuiſti?*

COLLEGIVM LEODIENSE ET MISSIO MAZECANA.

XVII. VIXIT è Leodienſibus Pater vnus Ioannes de Monceaux, Bapalmenſis, anno ætatis circiter trigeſimo tertio, aditæ Societatis decimo tertio. Græcas litteras, quarum apprimè ſciens erat, cùm alibi, tum hîc, annos aliquammultos cum laude docuit: exinde in catecheſi, & confeſſionibus totus fuit: Inſtituti ad mortem vſque ſemper obſeruantiſſimus. Antiqua eſt Leodij conſuetudo è ſingulari ciuium in D. VIRGINEM amore nata, vti per totum eius in cœlum Aſſumptæ octiduum, certæ Litaniæ cum pijs canticis coram ſtatuis eiuſdem DEIPARÆ, quæ tota vrbe plurimæ, ac propè omnibus in vicis conſpiciuntur, multis accenſis lu-

minibus

minibus publicè, atq; in propatulo à pueris sub noctem, vnà cum eis flexis genibus supplicantè multâ hominum turbâ, concinantur. Eiusmodi statua, cum propè à collegio nostro ijsdem honoribus afficeretur, visum est P. Rectori aliquē è Nostris per eosdem dies mittere, qui, peractis precibus ordinarijs, pium aliquod exemplum sublatâ voce pronunciaret. Sic multitudo, pietas, fructus, attentio accreuêre.

XIIX. Ex Discipvlis nostris (quorum ducenti admodum, & mille numerantur) triginta quatuor eóq; plures in varia cœnobia se receperunt. Ex Nostris Sacerdotibus in pagos & oppida sacræ messis colligendæ gratiâ exierūt subinde aliqui. Per complures pagos, tam Nostrum, quàm alienos veneficia maleficarum grassabantur. Ea solemni supplicatione, & cōsuetis Ecclesiæ ritibus, crucibúsq; ad extremos quatuor pagi nostri angulos surrectis, auerruncata. Sagæ ipsæ in quæstionibus & tormentis vim remedij sunt confessæ. Nulli proinde in agro nostro nefandi postea cōuentus, nullum adhuc à grandine & tēpestatibus (quando vicinis plurimum offecêre) fuit detrimentum. Tum verò cicurati Nostrorū consuetudine pagani, ac planè syluestres homines, vt iam scōmata, quibus principiò eos exceperant, mutârint in summam beneuolentiam.

XIX. Mazecanæ expeditio aliquot iam annis intermissa, rogatu Serenis. Principis Leodiensis fuit resumpta. Ex eâ vero perspectū atq; intellectū præcipuè est, quantū vnius duorúmve piâ cōtentione serióq; labore, quàm breui spatio

tolli ex vrbe aliqua, siue publicarum, siue priuatarum dissensionum possit.

COLLEGIA TRAIECTENSE ET BRVGENSE.

XX. SIMILLIMA Traiecti & Brugis accidêre, si inter paucula excipias P. Ioannem Regem Helmontanum, cui illic natura & senium vitam ademit: septuagenarius enim erat, quatuor vota professus, Rectorísque munere aliquando non sine insignibus virtutum ornamentis perfunctus. Instituta vtrobique hoc anno Sodalitas, cui Angeli, & nomen dedêre, & normam viuêdi ingenti pueritiæ cum emolumento. *Eius est, quàm decentißimè sacris operanti ministrare: modestiâ, diligentiâ, pietate discipulis anteire: Angelos Custodes eorúmq; Reginam cultu, atq; obseruantiâ sedulò venerari.* In hanc adleguntur duarum postremarum Grammaticæ Classium puerûli, præcipuâ indole morúmque gratiâ commendati. Dederunt auspicium PP. Rectores nostri rem diuinam apparatu solemniori facientes, adhibito musicorum concentu, & pueris Angelico schemate præsentibus; tum deinde alia, quæ solemnitatem auxerant, addidêre. Quàm eximia in his eluceat Angelorum imitandorum cupiditas, testatur mirifica eorundem ad omne genus obsequij alacritas, exactáque inprimis legum suarum obseruantia. Inuisêre Traiectenses ægrotantem vnum; ibi de piæ historiæ nartatiuncula adle-

ad lectionem Thomæ de Kempis ventum: rogatus à Sodalitij Rectore infirmus (nam & ille tum fortè superuenerat) molestáne esset lectio? *Neq; si ad noctem*, inquit, *extendatur gratißima iucundißimaque est:* moxque ad matrem conuersus: *Emendus est mihi mater hic libellus.* Parthenij Brugenses à R. P. Prouinciali nostro, beneficij singularis loco, vt hebdomadariam ipsis exomologesin permitteret, expetiuêre, & iure quodam pietatis impetrauêre. Catechistæ autem discipulos mirificè excitant, libellus triplici linguâ editus, Latinâ, Gallicâ, Flandricâ, iunctis vnà musicis notulis, quo Christianæ doctrinæ institutionem iuuentus suauiùs libentiúsque discat, Sirenum modulos dediscat.

XXI. CONCLVSVS adhuc ciuili bello, intráque mœnia coarctatus Nostrorum labor, hâc tandem æstate per inducias libertatem in pagos oppidáque vicina recepit. Ingens vbique fructus. Brugis verò vrbe totius Flandriæ pulcherrimâ olímque florentissimâ triumphatum præcipuè, diésque illa promulgati fœderis solemni in templo nostro & modulata gratiarum actione; nox illustribus ignium spectaculis est excepta. Magna etiam fuit vtriusque vrbis in Nostros beneuolentia, & in promouendis ædificijs, quæ vtroque in loco strenue exurgunt, liberale auxilium. Traiectenses, etsi multo milite aliisque oneribus aggrauati, tamen præter magnam lapidum vim, in templi fabricam quingentos aureos attribuêre. Venerandi Canonicorum in D. Seruatij Decani ad numerum cen-

tum quinquaginta aureorum antè collatorum, alios centum hoc anno, & sexaginta insuper tegularum millia adiecerunt: quin & altare nobis mille circiter aureis æstimandum compromisêre. Brugis vnus in noui templi ædificationem aureos legauit ducentos. Scholarum structura ampla sanè & augusta, iam ad culmen est perducta. Quam in rem magistratus Brugensis aureos mille, Franconatensis mille bis addixerunt.

COLLEGIA IPRENSE, CORTRACENSE, GANDENSE.

XXII. IN HIS quoque collegijs non minùs bonas & beneficas Nostri quondam senserunt manus. Fuit pauperculus, qui in Iprensem fabricam buculæ pretiũ vltrò offerret. Virgo nobilis, & pietati in æde nostrâ egregiè addicta, dum sese religiosæ cupida paupertatis D. Claræ familiæ sociam aggregat, collegio aureos quingentos eleemosynam reliquit. Cortracense ædificium apicem habet. Fuit in istud magistratus vtriusque egregia benignitas; siue vrbani, qui omnes ædificio fenestras pollicitus est; siue agri Cortracensis, qui non mediocrem summam liberaliter obtulit. Voluptati verò Nostris omnibus Cortracensibus fuêre præsidiariæ Hispanorum cohortes, qui hebdomadâ sanctâ inter ponenda nouæ domûs fundamenta alacri labore terram certatim effodientes, præeuntibus è præcipua nobilitate duobus, insigniter suam in

Nostros

Nostros beneuolentiam declarauerunt. Quorum & aliàs mirifica semper, quamdiu hîc statiua habuêre, morum modestia, aduersus ciues amor, in templis adeundis diligentia emicuit. Itaq; non tantùm reuerentes Societatis nostræ, sed etiam amantes, sed etiam munifici fuerunt; non exiguam enim stipendiorum partem, cum hinc reuocarentur, collegio adscripserunt. Gandauiensis collegij vectigal creuit censu ducētorum aureorum, præterquam quod angustiæ domesticę mille hoc anno aureis aliūde sint subleuatę. Reliqua trium istorum collegiorum, tribus, quod dicitur, verbis expedire expediet.

XXIII. QVÆ Sodalitas Angelorum Traiecti, Brugis, alibi hoc anno vtiliter est instituta, eadem etiam Ipris, auspicium & faustam apprecationem dante R. P. Prouinciale nostro, initiū sumpsit: fuitq; vnus è mortalibus istis Angelis, qui festiuis diebus, veritus, ne aliqui ex condiscipulatu suo diuini officij tempore aliud agerent, sacculum libellis precarijs plenum ad classem deportaret, mirantique & caussam sciscitanti Magistro responderet; *id eò se factitare, vti carentibus ad piam lectionem commodaret.*

Cortraci iuuenis quidam erat, viginti tres circiter annos natus, qui nullo parentū amicorúmque hortatu ad SS. Synaxin induci poterat; Venit Sacerdoti nostro in mentem illa D. Augustini quæstio; *Quid esset caußæ, quam ob rem homines nihil malum habere vellent; non terram malam, non segetem, non equum, non seruum, &c. alia omnia bōna, solum animū malum?* Conuictū se hac ratione

 fassus

fassus est adolescens : exomologesin instituit, ad cœleste epulum abijt, inde ad Confirmationis Sacramentum lœtissimis parentibus sese accinxit. Gandaui puella quædam menses nouem, ementito habitu seruus credita, nobili viro pellicem agebat, quæ cum huc illuc liberè sub eo schemate vagaretur, in vnum è Nostris bono casu incidit, à quo in vitam sinceriorem reuocata, pro cultu adulterino religiosam nunc personam meditatur. Alia (& Zelotypa hæc erat) in quodam cœnobio detenta, proprijs criminibus exitium sibi molita è trabe iam pendebat; cùm inuocatæ DEIPARÆ nomen, quod pendulæ fortè exciderat, etiam inuitæ vitam præstitit, nodóque tortili dissoluto, confessioni & pœnitentiæ locum dedit. Tantùm potest pia consuetudo.

COLLEGIA INSVLENSE ET VALLENCENENSE.

XXIV. ARGVMENTA non exigui fructûs ex vtroque hoc agro reportati hæc sunt. Insulis quidem Sodalitas Parthenia cum Rhetoribus vniuersa hoc anno totius vitæ rationem & cõfessionem instituit : Vallencenensis minor discipulorum, sub titulo ASSVMPTÆ VIRGINIS, per diploma Pontificium nũc primùm allatum Romanæ est aggregata. Maior in corpus suum cooptauit vrbis Prætorem, haud multò pòst Patronæ suæ opem in rebus difficilibus expertum. Hîc iterum (Senatûs Prætorísque maxime operâ, qui tertio postquam renunciatus esset, die, ad

colle-

collegium officij caussâ venerat, atque à P. Re-ctore, num quid publicè emendatum vellet, po-stularet) hîc, (Vallencenis inquâm,) & catече-seos vigor sustentatus, & sacrarum imaginum instauratio suscepta: hæc enim duo Noster præ ceteris commendârat; illic *Mons pietatis* iam tan-dem magno Insulensium bono atque exultatio-ne erigi, bonáque donatoris, quorum precium sit octoginta millium aureorum, diuendi cœpta: sic vt citra vllũ fœdus, aut fœnus mutua tenuio-ribus pecunia concedi possit. Hîc præterea su-bulcum paganũ inter alios traxit catechistes no-ster, quem tanta habuit audiendæ sacrę lectionis cupiditas, vti collegæ suo subulco aliquam assis partem dederit, qui gregem, dum ipse abesset, interea temporis solus curaret: isque iam in sil-uæ recessu, instructo in ædiculæ modum tugu-riolo ceteris subulcis vitæ, doctrinæque exem-plum est: illic tantùm effecit concionatorum alacritas, vt omnibus ferè Dominicis & Festis diebus ampliùs mille ducenti Sacrosancta Pœ-nitentiæ & Eucharistiæ mysteria frequentent. Hîc denique templo accessit elegans concame-ratio; collegio autem in sumptus extructi pontis ab Senatu aurei quingenti attributi: illic octo-ginta aureorum millia in ędificationum molem liberalissimè à Magistratu impensa.

COLLEGIA MONTENSE ET BERGENSE.

XXV. Tiro Societatis Antonius Bosquel

sui probandi causſâ ex Tornacenſi in Montenſe collegium miſſus, febrim ibi ardentiſſimam, & inde phrenesin reperit mortiferam. In isto verò adoleſcente diſci potuit, quàm imbibita ſemel animo pietas, nulli neque morbi moleſtiæ, neque mentis alienationi concedat; adeò nihil, quod caſto pudori, nihil quod reuerentiæ ſuperiorum aduerſaretur, in decemdiali illo animi errore vnquam commiſit. Ad quatuor ferè duntaxat nomina, IESVS, MARIA, IGNATIVS, XAVERIVS oculis ſurſum ſublatis erigebatur. Porrò extremæ vnctionis hîc etiam reſplenduit virtus, quando inter eam perpetuò à mente abductus, mox eâ peractâ mentis compos articulatè loqui, reſpondere, veniam culparum ab omnibus poſtulare, votorum nuncupationem totis votis expoſcere, eorum formulam, præeunte P. Rectore, ea pietate hilaritatéque animi, quæ lachrymas circumſtantibus eliceret, recitare. Horas aliquot ea felicitas in viâ perdurauit, nunc, vt ſperamus, æterna eſt.

XXVI. IACTA ſunt in hâc vrbe fundamenta (etſi non per Noſtros, conſilijs tamen Noſtrorum) puellaris inſtitutionis, quippe nonnullæ virgines opibus iuxta ac pietate florentes, quem frequentandis apud nos Sacramẽtis hauſêre bene viuendi ſpiritum, eum cum alijs communicandi auidæ, ampliſſimas ædes, quatuor aureorũ millibus coëmêre, vbi quaslibet puellas legendi, ſcribendi, aliáſque bonas artes, illi generi ætatique conuenientes gratis edoceant: præſer-

tim

tim verò timorem DEI, obseruationem mandatorum, amorem Sacramentorum, quasi aliud agentes, suauiter animis imprimunt. Viuunt itaque inibi illæ virgines certis legibus concordes, nunc sibi, nunc suo gregi distinctis horis sedulò inuigilantes.

XXVII. HÆRETICVS adolescens primum comitate modestiaq; Patrum Bergensium inescatus, deinde auditu fidei nostræ de suâ conscientiæque suæ inquiete anxius, hæreseos & mundi repudium vnà animo voluebat. In hisce cogitationum procellis dum fluctuat, ecce tibi prima noctis vigilia, primóque decubitu totum cubiculum ipsius, quod alioqui luna illustrabat, subitò obtenebrescere; tum deinde pondus, nescio quod, lecto paulatim adrepere, sonus insuper talis audiri: *Cur patriam religionémque deserere, cur matrimonij bona negligere inducis animum?* Ad hãc ille vocem stupere primùm & exhorrescere, pòst resumpto spiritu, quidnam istud esset ponderis, confidentiùs attentare. Tandem tetra specie canem horribilem deprehendit, quem precibus repentè fusis, euanuisse animaduertit; ita cubiculo luna, menti sol, animæ salus est oborta. Simul enim diluxit, propositi exequendi auidus, omnis anteactæ vitæ pondus vnà cum hæresi deposuit, pacem inuenit.

XXIIX. IN EXCVRSIONIBVS ad oppida Burburgum, Ostendam, Neoportum, prauus error ereptus est Hæreticis viginti quatuor, iisque ab eorum plerisque coram Gubernatore Ostendano abiuratus. Malè contracta matrimonia in-

septem

ſeptem coniugibus emendata; trium concubinatus thoro legitimo immutatus: chartæ ſuperſtitioſæ ablatæ militibus plures quingentis, in quorũ locum Agni cerei imago ſubſtituta. Conſcientiæ à primis annis emaculatæ circiter ducẽtæ. Burburgi ad pleraſque Mercatorum officinas DEIPARÆ Effigies Noſtrorum forinſecus collocata, & ad eam ſingulis Sabbathis candelæ collucentes, atque ad VIRGINIS cultum incitantes, appoſitæ. Idem in binis platearum angulis impetratum.

COLLEGIA LVXEMBVRGENSE, ATREBATENSE CAMERACENSE. BRVXELLENSE.

XXIX. LVXEMBVRGI vitæ ſtadium abſoluit P. Ioannes Brixius ſexagenario maior, ab inita Societate anno trigeſimo ſecundo, à votis publicè nuncupatis octauodecimo. Semeſtris fuit in eo morbus, multò diuturnior patientia. Templum hactenus à collegio longè diſſitum, ſacri Sacramentorúmque cauſsá, magno & domeſticorum & externorũ incommodo iuuentuti noſtræ adeũdum erat. Hoc incõmodi aula ampliſſima his vſibus extructa, ſuſtulit; vbi iam à mẽſe Ianuario, & rei diuinæ intereſſe, & ſacramenta ſuſcipere pulcherrimo ordine, modeſtiâ & pietate occepêre. Decreta quoque ab amicis pro iaciendo noui templi fundamento ſumma aureorum mille. Vtraque Sodalitas tam Annunciatæ VIRGINIS, quæ ciuium eſt, quam Aſſumptæ,
quæ

quæ studiosorum, numero & pietate florent. De posteriore, quæ hoc anno ab Romanâ primariâ in filiam quasi adoptata est, pręclara quædam habent litteræ Luxemburgenses, è quibus hæc, pro nostrâ breuitate exscribere placuit, vnde formam quilibet, ac statum reliquarum in Belgio Sodalitatum facilè deprehendere queat. *Cunctorum in eâ congregatione feruor mirificè adauctus. Delicta in Leges pœnâ vltrò susceptâ, aut è Præfecto multis precibus exoratâ publicè expiant. Præfecti ipsi ad hæc duces. Fuit qui Tironum, quos ad Sodalitij mores erudierat, ipso quo inscribebantur die, pedes peteret osculari singulorum, vt factis, inquiebat, nunc eos doceam, quod priùs verbis. Fecit, æmulosq; concitauit. Nam & qui vniuersæ Sodalitati praeest, cum sit Sacerdos, supplex ad genua accidit Directori, expostulauitque, vt idem submißionis genus in suos sibi liceret Sodales exercere. Et aliquatenus concessum. His alijsque exemplis mutuò incitant, & incitantur. Iidē errata sua in medio cœtu ab iis, qui nôrint, postulant, emendationis studio, euulgari. Nam illa inter eos vulgatißima: crebra sui expiatio, productæ preces, volūtaria ieiunia, punctiones cilicinæ, aliáque ad gloriosum sui triumphum, atque victoriam. Mediâ ipsâ nocte Natalitiorum complures nudis pedibus per niuem glaciémque feruidi ad templum adiêre, atque eo modo sacris mysteriis, ad maiorē* Christi *recens nati honorem perstitêre. Denique cùm vni ex iis grauißimè ægrotanti, vsq; vocis propè deficienti, reuocatio in patriam spe salubrioris cœli, mißúsque in hoc equus, & famulus nunciaretur, negare ille, quidquā, nisi ex Præfecti Sodalitatis nutu facturum, non sui, sed alieni iuris esse*

esse velle. Re igitur ad Sodalitij Magistratum delatâ, eóque abnuente mox hominem & equum remittit, & ecce vnà remitti morbum sentit; biduóque pòst in templum de recuperatâ valetudine DEO Opt. Max. VIRGINIq; Patronæ actum gratias, venit. Iam verò vacationes à lectionibus, piorum vtilitate exercitioru non vacant; quippe quibus pro iucundißimo ludo est, vel ad sacellum aliquod oppido vicinum peregrinari, viæq; tædium piis de DEO Diuísque collocutionibus mitigare; vel pauperum casas ad doctrinæ Christianæ communicationem aditare: vel ægros debilésque inuisere, atq; ad Sacramentorum perceptionem moribundos inuitare. Hæc eæ litteræ, atq; his etiam plura.

XXX. CONSTANTER perseuerat Cœnobiarcha Vedastinus Atrebatensibus Patribus benefacere, ædificiáq; eorũ, ante annos aliquot cœpta, sumptibus suis egregiè iuuare. Emerãt Nostri domũ suburbanã, relaxãdis per studiorũ interualla animis, sex aureorũ millibus, in eam sumptuũ partẽ vt veniret Antistes liberalissimus quater mille, quingentos attribuit. Certat cum eo Magistratus vrbis, qui in scholarũ ędificiũ aureos bis mille erogauit. Expeditiones hinc susceptæ (quẽadmodum etiam in prioribus quibusdã collegiis fecimus, & porrò faciemus) consultò prætereuntur, eò quòd etiam pręclara & pulchra, si quotidiana & communia iam sint, legentibus tædiosa sint.

XXXI. PERINDE autem sileri, ac præteriri nõ debet Illustrissimus Archiepiscopus Cameracẽsis, Guilielmus de Berghes, cuius mors meritò Nostris lamentabilis fuit; Patris enim loco erat, curâ, amore, beneficentia, cuius præsentem ar-

ctis in rebus opem sæpe senserunt, præsertim cũ infulâ ornatus nihil priùs habuit, quàm vt Cameracense collegium, bellicis furoribus dissipatũ, quamprimùm se Præsule instauraretur. Quã in rem annua ducentorum aureorũ pensio super Archiepiscopatûs vectigali à Maximiliano de Berghes (piæ memoriæ) olim assignata, nondũq; stabilita, per eum tandẽ suo & Capituli Metropolitani scripto est cõfirmata. Ad emendas collegij contiguas domos, siue ad æs alienũ dissoluendũ, ducenti aurei ab eodẽ dati; item annuus cẽsus aureorũ sexaginta, & (præter alias largitiones ipsi ordinarias) postremò aurei quingẽti. D. Baro de Gerimberghes eius hęres, insigne altaris ornamentũ, mille circiter aureis æstimatum, ædi attribuit; Accesſêre pręterea ex aliorũ piâ liberalitate, geminæ thecæ reliquiarię prægrandes, auro, argentóq; affabrè elaboratæ. D. Antonius de Gomicourz Antistes D. Andreæ, Sacerdotium quoddã, vulgo capellaniã appellatum, consentiente Religiosorum cœtu, atq; Illustriss. Nuncio Apostolico Guidone Bentiuolo sanciẽte, collegio adscripsit. Deniq; præter mille centum alios aureos in nouã quoq; scholarũ fabricam, hortatu Domini Ioannis de Riuas Gubernatoris huius vrbis trecenti aurei ab ordinibus Cameracẽsibus contributi. His tot tantísque beneficijs, vt grati sint nostri, labori nulli parcunt, magis in salutem omnium vnanimi studio collaborãt. Quibusdam vitam mortalem, quibusdã immortalem promeruerunt; & vt in nulla ætate deessent virtutum exempla, duas Sodalitates excitaue-

citauerunt, B. VIRGINIS, quæ adultos, Angelorum, quæ pueros in officio Christiano excoleret.

XXXII. BRVXELLIS neglectâ iam castrensi expeditione, ob pactas cum Hollando inducias, domi eò alacriùs res geritur. Nuper fundatum domesticum sacellum, ad communem ciuitatis vsum, (interim dum templum exurgit.) exædificatum est. Opus excellens, & in hoc genere Belgij primum, elegantissimâ contabulatione affabrè laqueatum, ad cuius splendorem in picturâ sculpturâ, ceterisque fabrilis industriæ monumentis, summa operariorum ars contentióque laborauit. Inde autem hoc consecuti sunt Nostri, vt, postquam viginti annis in alieno sacello eóque perangusto, & extra collegij septa constituto, Societatis ministeria per quam incommodè exercuerint, tandem hîc in nostro, maximâ & domesticorum consolatione, & externorum, tutiùs eadem meliúsque obeant. Multus singularum functionum fructus; ab Hæreticis abducti plurimi: Exercitijs optimarum litterarum ab omnibus ordinibus honos datus. Serenissimorum Archiducum Ephebi honorarij, qui priuatim ante hoc erudiebantur, iuuentutis nostræ, cui nunc adsciti, nobilitatem numerúmque auxerunt. Ferijs autumnalibus, ad celebrandam dedicationem, prodijt in scenam aliquoties Patriarcha Iacob, cum trecentis quinquaginta personis. Fuêre spectatores non tantùm indigenæ, sed etiam transmarini ex Hollandiâ Zelandiáq; fœderati. Deniq; ad publicam eam supplicationem,

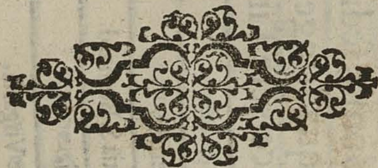
nem, quâ venerabile Sacramentum è vetere in sacellum nouum (quod biduò antè à Nuncio Apostolico erat dedicatum) transferebatur, ipsi etiam Archiduces cum facibus processerunt, suámque in nostros peracto Sacrificio humanitatem declarârunt.

MISSIO HOLLANDICA.

XXXIII. Vineam Hollandicam excolunt Patres septem, quibus à dextris & sinistris audio fuisse pugnandum. Inde enim Catholicorum quorundam Sacerdotum æmulatio, hinc Hæreticorum malitia oppugnabat; vtrâque tamen ex parte nonnullus factus est ad victoriam gradus, quando & isti obsequijs nostris amiciores facti, & hi, non paucorum ad partes nostras defectione, pauciores. Non suppetunt omnium litteræ; ex ijs tamen, quibus Patris vnius res ibi gestæ cõtinentur, fiet de sex reliquis, quorum par labor & fructus, coniectura. Erat igitur in terrâ illâ fidei pœnè inuiâ & inaquosâ, fames ac sitis multa. Clam *panis Angelorum* illatus, & mille ducentis impertitus, atq; inter eos, qui nunquam huiusmodi in vitâ delicias gustârant, fuêre nõ pauciores centum. Innupta connubia sedecim legitimo vinculo restricta & firmata sunt, Multi baptizati, multi ab hæresi liberati, prodigam vitam cum frugali commutare persuasi. Neque enim sunt Hollandi indigenæ adeò ad veritatẽ obuersi, quin & aliquas eius scintillas admittãt,

& cùm clariùs aliquando illuxerit, facili eam conuersione amplectantur. Virgo in his locis erat pia admodum, & occurrentium cœlestis lucri occasionum fidelis ad Patrem nostrum internuntia; quæ & hoc non rarò agebat, vt ad pœnitentiam aliáque Sacramenta, quoscunq; posset, hortando, suadendo, ope omni pelliceret. Hæc nescio cui aquâ intercute laboranti viaticum ad cœleste iter apud Nostrum procurauerat: quod cum sub noctem esset deferendum (neque enim claro die tutum erat) moribundus interea ab eo proposito resilierat. *Frustráne ergo*, ait Pater, *tam nobile ferculum apparauimus?* Minimè gentium, inquit illa, vetulam hîc scio octogenariã, propediem abituram, eius erat, DEO volente, hoc beneficium. Mox adit, persuadet, Nostrum denique accersit. Anicula tanto tempore immunda, se nunc primùm expiat, capit viaticũ, & velut ad hoc solùm tam diu vixisset, postero statim manè decedit. *Ita spititus, vbi vult, spirat.* Quid verò feminæ huic ad istam felicitatem subsidio fuerit, perscrutanti, nihil aliud succurrit, quàm quòd Diuorũ dies festos cordi præcipuè haberet, diligentérque obseruaret. Puella quædam alia vidẽdorum Mysteriorum nostrorum curiosa, Embricam cogitabat. Perducta ea ad Patris nostri sacra, rogatur, quînam placerẽt? Perfusa lachrymis; *ô perlubenter*, inquit, *quotidie ab omni cibo abstinuerim, dummodo mî liceat esse Christianæ, & his sacris frui: immò & lubens volens, quò expeditiùs* CHRISTO *deseruiam, mundo, si quà liceat, gestio valedicere.* Erat eidem Sacerdoti inter visitan-

ſitandos Geldricæ Catholicos, cupido tentandi Dauentriam, ibíque experiundi. ſed qui peregrino hoſpitiũ offerret præ metu erat nemo. Cùm igitur reditum pararet, ecce, qui virum quendam eius ciuitatis locupletiſſimũ, ex vrbe Monaſterienſi iam nunc in vrbem reuerſum, & futurum hoſpitalitati commodum renunciat. Arripit Noſter, velut oblatam diuinitus opportunitatem, ſéque illò inſinuat, & *orationis domum* facit. Primò qui domeſticorum propter hæreſin cauendi erant, ijdem fide feliciter capti ſunt; deinde alij, atque alij, nobiles, ignobiles CHRISTO adiuncti, vt iſte vir & illa domus, iactis inibi tam felicibus pietatis fundamentis, toti vrbi, & ſint, & futuri ſint ſalutares. Dabit enim DEVS Opt. Max. vti confidimus, tam ibi, vbi periculum maius, quàm alibi locorum, vbi Societatis operæ curant, pretium laboris, & fidei incrementum.

PROVINCIA AVSTRIA,

Continentur in hac Prouinciâ, Collegijs decem; vnâ Tirocinij domo, ſedibus ſeptem, Miſſionibus aliquot, ſocij omnino quadringenti ſexaginta duo. Vitâ functi ſunt quatuor; acceſsêre Tirones vndetriginta.

	Vniuerſim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholaſt.*	*Adiutores.*
Viennæ fuerunt.	XL.	XVII.	VII.	V.	XI.
In Reſidentiâ S. Bernard.	IV.	III.			I.
In Lincenſi.	VI.	III.	I.		II.
In Inferiore Vngariâ.		II.			
In Superiore.	IV.				

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Transyluaniâ.		II.			
In Colleg. Græcensi.	XCII.	XXVI.	IV.	L.	XII.
Milstadij.	V.	IV.			I.
In misione Passauiensi.		II.			
In Alsolyndwanâ.		II.			
Pragæ.	XLI.	XIX.	III.	VII.	XII.
Bernardici.	IV.	II.			II.
OLomucij.	XXXV.	XIV.	V.	IX.	VII.
Crembsirij.	II.	I.			I.
Brunæ.	LXVI.	IX.	IV.		X.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
Crumlouij.	XVI.	VI.	V.		V.
Commotouij.	XVI.	X.	I.		V.
Nouodomi.	XXIX	X.	IV.	VIII.	VII.
Labaci.	XVI.	IIX.	III.	IIX.	V.
Plectriæ.	V.	II.			III.
Nissæ.		II.			
Clagenfurti.	XVI.	IX.	III.		IV.
In residentiâ Eberndorf:	XIIX.	XV.			III.
Glacij.	XV.	IX.	I.		V.
Zagrabiæ.	XII.	V.	III.		IV.

Ad fidem Catholicam ex varijs ſectis traducti ſunt Noſtrorum diligentiâ mille centum viginti quinque.

De totâ vitâ noxas confeſsi ſupra octingentos.

Atroci diſsidio inter ſe digladiantes compoſiti triginta vnus.

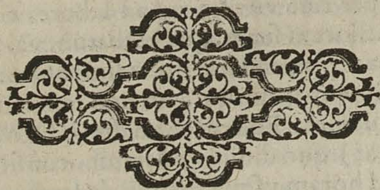
Ex libidine aut illicito concubinatu ad honeſtatem perducti viginti duo.

Oleo ſacro malè habentes ſanati tres.

Agno Dei duodecim.

Reliquijs & imaginibus B. P. N. Ignatij quinque.

Conſuetis Societatis noſtræ commentationibus præter cœnobium integrum exculti homines vndecim.

COLLEGIVM VIENNENSE.

I.

DIVTIVS ALIQVANDO in Austriâ lectorem detinebimus, tum ob ipsos agrorum latiores terminos, tum verò ob res quasdam momēti maioris, quæ accuratiorem visæ sunt desiderare explanationem. Extulit Viennense Collegium virū, quales Societas nostra meritô lugeat, in promouendâ hominum salutē planè indefessum, Ioannem Aucupē. Talis ei semper fuit virtus, vti ad labores euocatus, imbecilliorem suam, quâ vtebatur, valetudinē, nunquam prætenderet impedimentum. Mors illum inopinatum quidem non tamen imparatum inuenit. Eodem enim die (is D. Matthæo sacer erat) quo diuinis operatus, confitentibus aures ad horam vsque prandij dederat, duos ex hæresi ad Romanam fidem traduxerat, funeriq; nobilis cuiusdam viri, quem & ipse Catholicum antè fecit, interfuerat, ab Hæmorrhæa in ipsis laboribus, ac veluti statione interceptus, quinq; hora-

horarum interuallo post sacram vnctionẽ fortiter piéque occubuit, ætatis suæ anno quadragesimo primo, apud nos actæ vicesimo. Reliquis autem Nostratium, qui omnes commodâ fere valetudine huic supervixêre, mirè quàm fauit diuina clementia, laborésque eorum, ac conatus omni hominum generi fecit esse salutares, maximè vero correctis ad frugem & fidem Nostrorum operâ, tam Hæreticis, quàm Hebræis: Et quamuis aliquot Prædicantium filios in partes nostras traxerimus, fuit tamen fructuosiùs aliquanto, & in multorum bonum efficaciùs laboratum in duobus, qui inter sectarios Triarij censebantur. Quorum vnus annis octo verbi Minister, alter Magister Tubingensis erat. Prior ille, postquam in summâ vrbis æde ex suggestu ad frequentissimam concionẽ duabus integris horis rationem facti sui exposuisset, Catholicum sese ex formulâ palàm omnibus professus, publicéque à Reuerendissimo anathemate solutus, incredibili non minùs gaudio & gratulatione omnes orthodoxos, quàm dolore Heterodoxos affecit. Ex alijs, qui in gratiam cum veritate rediêre, eorum potissimùm mentionem aliquam faciemus, qui vel terrori exemplo suo esse poterunt reliquis, vel, si mallent, documento. Fuit, qui cum inconstantiâ suorum in rebus fidei diu anxius iactaretur, illâmq; D. Pauli repentinam in Actis Apostolorum vitæ commutationem fortè legeret, DEVM obnixè rogare cœpit atque obtestari, vt si à vero exerraret, simili quodam modo, vel in corpore etiam admoneretur. Ratas ha-

tas habuit DEVS Opt. preces. Extemplò enim vires hominem liquêre. Adeſt vocatus à domeſticis medicus, cõſultúſq; eo ſuper morbo, quid ſentiret, nullum ait in corpore vitium ſe deprehẽdere, animũ proinde curaret, ſi ſanus eſſe vellet. Æger re, cuius ipſe ſolus ſibi cõſcius erat, diſſimulatâ, hoc etiam oraculi loco habuit, ſanitatémque apud Nos cum fide recepit.

II. FLVCTVABAT & alius in perfidiâ. Qui cùm & ipſe ardentiſſimis votis fidei ſemitam quæreret, nocte quâdam dormienti, tale obiectum eſt viſum. Sedebat CHRISTVS pro tribunali, Iudicis habitu. Senatores erant Apoſtoli; inter ceteros autem, qui ſiſtebantur iudicandi, & hic viſus eſt ſibi ad tribunal rapi. Cúmque multos gloriam cœleſtem pręmij loco capeſſere cerneret, ſe quoque, vt cum illis in partem veniret, acceleraſſe. Verùm ecce, CHRISTVM Dominũ iniectâ ipſius brachio manu faceſſere iuſſiſſe, Lutheri gregem ad ſiniſtram pertinere, quę comminatio non ſomnum tãtummodò homini hæretico, ſed & errorem ipſi repentè excuſſit. Alius item à Noſtro quodam de hæreſi abiurandâ ſæpiùs interpellatus, libellíſque pijs fidei res controuerſas compendio docentibus, & ſacrâ Agni cerei icone ab eodem inſtructus, nihilominus tamen, vt eiuſmodi homines ſolent, eò vſq; procraſtinabat negotium ſalutis, dum lecto affixus, rẽ ſeriò agi animaduertit. Amicis ergo, qui tum fortè officio ſuo aderant, in partem ſecedere iuſſis, ipſe ſecũ ſolus de ſummâ ſalutis cõſultat. In eâ cogitatione altiùs defixo, ecce tibi, clarâ die

cœle-

cœlestis Agni cera, quam pectori appressam habuit, clariore luce circũfusa apparet. Necdum ea lux reuanuerat, & nubem iam lucidam super se bipartitò descendentẽ conspiciebat; hinc cœlestes Genios, illinc coniugem suam olim functam cum liberis, omnes decoro habitu, & mistam vultu præ se ferentes hilaritatem. Hoc spectaculo admodũ recreatus æger, Nostrum citari iussit, réq; totâ ex ordine expositâ, in album Catholicorũ referri, magno animi sui desiderio, postulauit, obtinuit. Vir quidam natione Thuringus, cum lacte hæresin imbiberat, iamq; diu sub manu medicorũ nihilo valentior, pro deposito tandẽ relinquebatur. Ad commune igitur Christianorũ omnium Asylum DEI MATREM salutari consilio confugit, votóq; peregrinationis ad sacram ipsius ædem, quatuor passuum millibus Viennâ distantem, multis præsentibus, & facti nouitatem stupentibus, se obstrinxit: tum ad adstantes versus; *Vos*, inquit, *amici, vnum rogo, Sacerdotem Catholicum primâ luce facite, vt habeam, apud quem vitæ anteactæ maculas cõfeßione expurgem.* Res mira. Momento pœnè eodem morbus hominẽ reliquit, ille lectum: & quem domũ suam vocari paulò antè expetierat, iam ipse alacer in templo adijt, & prout tempus ferebat, in fide instructus, & ab hæresi expeditus, votum mox VIRGINI MATRI lætus persoluit.

Prudenti cuidam, & nobili loco natæ feminæ, imprudens alicuius, sed dignũ Euangelico præcone responsum saluti fuit. Hæc cùm exiguam, aut nullam pœnè rationem eorũ, qui ad vesper-

nam hæreticam se præparabant, à Prædicantibus haberi cerneret, adeò, vt deni aliquando, & eò ampliùs vno tempore simul, præsentibus etiam arbitris sese accusarent, nec remedium vllũ ad sanandam vulneratam conscientiam, aut acciperent, aut expectarent, quadam die conqueri apud Ministrum est ausa, quòd nullum omnino examen perperam actorum iniret, & ad sacra tamen Mysteria, vt ipse loquebatur, sordidissimos quosque absque delectu admitteret. Iustam matronæ nobilis querelam ita excepit Minister: *Iudicum & Carnificum, non sui esse muneris eiusmodi examina instituere.* Responso tam indigno grauiter offensa mulier, Sacramenta etiam sua sibi extemplò habere iubet, totóque triennio ijsdem abstinens, à Nostris demum errores, clam marito hæretico, dedocta, iam lętatur plurimùm, eos se nactam animi medicos, quales inter Hæreticos optare, reperire nunquam licebit. Similis in dissimili quodam genere aliûs prædicantis deliratio occasionem duobus dedit, ad nos vt transirent. Oppidum est in Marcomanis Triglauia. Hîc quidam in desperationis barathrum præcipitatus se suspenderat; scelere vulgato vecordis hominis vndique turmatim concurrẽtes vicini, feralem laqueum præcidere properant. Vocatus & Minister adfuit illicò cum cœnâ suâ profanâ. Statuæ similem reperit hominem, inclamat tamen, nihil ille percipere: trahit, vellicat, pungit, ille nec moueri. Credere iubet: nullum ille fidei signum exhibere. Operam denique perdidit, & oleum importunus, periculúmque

que erat, ne cum ſuo bolo execrato, domum eſſet illi redeundum. Id ne cogeretur facere, homini, vel potius trunco, nec dum ſibi præſenti, nullúmq; doloris, aut fidei ſignum prodenti in os buccеam ingerit. Quod factum adeò offendit ſpectatores, & inter illos Heluetium quendam ex Caluini ſcholâ, atq; non ex plebe alium quendam, vt ab iſtis vulturijs ſeceſſionem facere non dubitârint.

Mutauit demum & alia quædam femina Germanici Rudimoderatoris coniunx religionē hâc occaſione. Inaudierat illa à Noſtris, quàm malâ fide Lutherus biblia ſua germanica vulgârit, quà ſenſum, quà litterā: detraxiſſe, addidiſſe, inuertiſſe multis in locis, prout aut vertigo hæretica, aut mala cauſſa ſuadebat. Hoc Lutheri ſtudioſiſſima ægrè inprimis credere, tum etiam ſponſione cum Noſtro factâ contendere, *vt ſi res ita ſeſe haberet, ipſa protinus ſe Catholicam profiteretur. Sin, Lutheri in verba Noſter iuraret.* Acceptat hic conditionem, venitur in rem præſentem; manca & mutila primùm, deinde etiam aſſuta & redundantia collatis codicibus oſtenduntur. Deprehensâ fraude ſagax, & ingenioſa mulier, promiſſis ſuis repentè ſtetit, nec inuita; indignum rata, illius ſequi in rebus fidei ſententiam, cuius etiam biblia mentirentur. Sed ab Hæreticis ad meliores tandem digrediamur.

III. Hoc eodem anno tentatum à Noſtris, magno totius ciuitatis bono, quod ante hunc diem auſi nunquam ſunt: effreni nimirum ad indigna quæque, liberalium tempore bacchantiū,

licen-

licentiæ, publicâ comprecatione, indicto etiam Iubilæo, Societatis nostræ tẽplis à summo Pontifice concesso, obuiam itum. Sub initium orationis Illustriss. sedis Apostolicæ Nuncius sacrũ fecit, quo finito, populo, qui frequentissimus aderat Sacrosanctam hostiam adorandam proposuit. Dictum ex suggestu ad Concionem eo triduo diebus singulis ter : confluebant autem non Catholici tantùm, sed etiam Hæretici rei nouitate permoti. Serenissmus quoque Matthias II. Vngariæ Rex, cum Germano suo Maximiliano, nihil cœlo inclementiore retardatus, aliquot horis præsentiâ suâ Viennensium pietatem auxit; quin & idemmet auctor fuit, pro eâ, quâ in diuinissimũ CHRISTI corpus Domus Austriaca fertur reuerẽtiâ, vti pompâ solemni sacrũ illud ferculum in templo circumferretur. Pium hoc, non tantùm pijs, sed & impijs visum spectaculum. Iam verò diuinorum vsus Mysteriorum Pœnitentiæ maximè, non minùs corporibus frequẽter, quàm ipsis etiam animis medela fuit. Quidam triennio toto cum graui confligebat morbo, vt nullus, vel medicorum optimorũ, quod genus id esset, dispicere sat posset. Ratus ille diuturnã Confessionis neglectionem caussam malo dedisse, reuocatis in mentem totius eius temporis delictis, Sacramentũ obijt, sicque expetitam sanitatẽ recuperauit. A viginti annis alter Sacramentis abstinuerat. Cœpit & ille malè tandem habere: immò bene; Nam quòd morbus pręceps non erat, templũ identidẽ inui-

inuisit; & fortè accidit, vt cùm nostrum Ecclesiasten graui oratione vitia insectantem audiret, mens eius percelleretur, & pestē, qua laborabat, delictorum eiectans, repentè conualesceret.

IV. Ad B. P. N. Ignatij gloriam illustrandã, duo hæc memorabilia acciderunt. Primum, domus ciuis Viennensis, quã Catholici cum Hæreticis mixtim incoluerãt, spectro nocturno infestabatur; Iam hominem referebat; aliàs in nebulam euanescebat; sæpiùs strepitu solo, aut jactatione importunâ sese prodebat. Mox stragula & puluinaria ceruicibus subducere; fugientes lapidibus insectari, tum pedibus quoque per diuersa obuium quemq; raptare, lychnuchos euertere omnia miscere & perturbare. Malũ patiebãtur domestici omnes, magis tamen seruus familias, Prædicantis cuiusdam Ratisponensis filius, quem semel ex auriculis apprehensum, non nisi maximo cum tumore, ac dolore reliquit. Qui ex familiâ, vel sacram Agni cerei effigiem penes se habuêre, vel aquâ lustrali se conspersêre, tuti erant ab eâ infestatione illi quidem, sed ita tamen, vti per interualla negotium ijsdem denuo facesseret. Iam mensis finierat, & consiliũ à Nostro demum expetitur. Is re intellectâ, imaginē B. Parentis nostri, ianuæ eius conclauis, in quo familia maximè turbabatur, affixit, illicóque funesta lamia disparuit, tumultus omnis, & inquies nunquam regressa totâ domo exulauit. Et hanc lemurum proscriptionem Beato nostro nõ Catholici tantùm, sed ipsi etiã Hęretici attribuerũt, auditísq; de more testibus iuratis publicâ au-

cà auctoritate Magistratûs Ecclesiastici litteris est consignata. Alterum. Viro nobili equus, calce in ipsum cranium illisâ, lethalem plagam inflixerat. Id ille infortunij negligentiæ suo in voto Diuæ Lauretanæ persoluendo tribuebat. Itaque cum mortis sententiam à Chirurgo accepisset, Sacerdote accersito labes animi sui per sacram exomologesin detergit, & voto nouo sese B. Ignatio adstringit, si superstiti esse contingeret, sepulchrum eiusdem Romæ accessurum se, & honorandę illius memoriæ cereum ardentem oblaturum. Vix vouerat, & ecce meliùs iam ille habere, atque in has illicò lætabundus voces prorumpere; *superis laus, bene mihi, promißis stabo:* Tantúmque eodem die virium recuperauit, vti postridie eius diei nullius ope adiutus, quà vellet solus & sanus ingrederetur.

V. SODALITATES tam D. Barbaræ, quàm DEIPARÆ cum annis crescunt. Huius syllabo præter insignes alios, Illustriss. Cardinalis Forgach, Archiepiscopus Strigoniensis, vnà cum Fratre Sigismũdo, suâ se manu præsens ipse inscripsit. Ex minorum cœtu pernobilis adolescẽs hydropisi grauiter tentatus, eius opem poscendá existimauit, cuius se tutelæ dudum commiserat. Nec frustra. Nam signo in aurorâ ad salutandam Virginem dato, cum spe plenus eidem diceret *Aue*, visus est non obscurè sibi videre Patronam suam brachijs filiolum gestantem, atq; hisce ægrum vocibus compellantem: *Confide sis; valebis.* Vanam hanc non fuisse vocem, secuta pòst paulò valetudinis restitutio manifeste videtur

tur demonſtrauiſſe. Hæc domi. Ex ijs, quæ foris geſta ſunt, id vnum narrabo. Sereniſſimo Regi Prouincias Auſtriam ac Morauiam luſtranti, Sacerdos quidam noſter vnâ cum ſocio comitatus, Lincium venit. Ibi à primoribus vrbis ijſq; Hęreticis, varia, ad Regiam Maieſtatem pro dignitate excipiendam, inſtituta, & inter cetera, vt in triumphali arcu, qui à ſacrâ æde ſeduceret, rhytmis Germanicis ſalutatus, inde ad arcem rectà, deduceretur. Suboluit ea fraus Sacerdoti noſtro, atque ideò dolum malum meliore excepit. Regi, quæ molirentur Hæretici expoſitis, eludẽdique eorum conatus conſilium apertum. Mox Præſules, quos Rex in comitatu habebat, officij gratiâ Lincium præmiſſi; hos ſubſecuti ex compoſito, regij ſymphoniaci, tum cornicines, qui omnes partim mitrati, partim linteati, alijſque ſacris ornati veſtibus aduenientem Regem, decantato DD. Ambroſij & Auguſtini hymno magnis vocibus induxerunt. Sub arcum illum, cuius modò mentio facta, Regia Maieſtas cùm veniſſet, iamque perſonati in ſcenâ ſalutationibus ſuis exordium facerẽt, audire ſe, propter tubarum & tympanorum ſtrepitum, diſſimulans, ad templum perrexit, frendentibus, & tantùm non ruptis Hæreticis.

VI. Inter eos denique, qui in nos benefici fuêre, facilè princeps eſt Illuſtris femina D. Margareta Laſſo de Caſtilliá comes. Ea enim cùm Mediolani (vbi nunc degit) acerbum nuntium de exuſto flammis Viennenſi collegio, olim ſibi vnicè culto accepiſſet, luctuoſam Societatis vi-

cem miserata, eidem prædium quoddam tribus & quadraginta millibus aureorum à se antè cõparatum, certâ sibi pensione in vitam reseruatâ hoc anno donauit: iamque in eorundem possessionem bonorum Reuerẽdissimo Antistite nostro multùm adlaborante Societas deuenit. Quidam etiam moriturus assem totũ, quatuor millia florenorum Collegio legauit. Qui fabricam, tẽplum, remque domesticam varijs auxêre, & promouêre beneficijs, ij nec pauci fuerunt, nec illiberales, vt à funesto illo incendio (quod DEO acceptum inprimis ferimus) respirâsse nonnihil videamur.

RESIDENTIA S. BERNHARDI ET LINCENSIS.

VII. IN RESIDENTIA S. Bernhardi Nostri magnâ ex parte anni domo profugi (Miles enim Hæreticorum ea loca tenebat) pauca potuerunt præstare: quæ etiam, quia nihil à consuetis variant, ad Lincensem declinamus.

IIX. IN EA non agendi tantùm, verùm etiam, & multò magis patiendi occasio: fremẽtibus in nos vndique, & qua possent, in ouile CHRISTI irrumpentibus lupis. Exemplum Pater quidã cum socio est; Qui cùm aliquando sub noctis crepusculum ab institutione hæreticæ feminæ redirent domum, intercepti à milite aduersariæ factionis, repentè audiunt: *Et Diabolus Iesuitas nondum omnes hinc abstulit?* Indignationem districtus è vaginâ gladius secutus, caput fratris petijt:

petijt: ille impiger interiecto brachio ictum elusit, eodémq; impetu furibundum hominem tantisper repressit, dum vtrique illæso, pedibus gnauiter reperta salus & domus est.

IX. HÆRETICORVM igitur his in partibus, & aliquanto iam tempore venti secũdiores, & Ministrorum verbi in ciuitates passim irrepentium triumphi insolẽtiores, in vicinas quoq; Prouincias famâ peruenere, adeò, vt quendam etiam ex claustro desperati animi Religiosum per posticũ eduxerint. Qui quidem positâ personâ, Lincium sub vesperam ingressus, Coriphæo Prædicantiũ sese continuò stitit, operámque suam (concionator enim erat) reformatis (vt ipse loquebatur) illuminatus scilicet, obtulit. Sed quæ DEI prouidẽtia est, Apostatam Hæreticus, nescio quo tũ distentus negotio, paucis & siccis à se verbis dimittit, posterâ luce si quid vellet, redire iussum. Aduena igitur ignotus, locorúmque imperitus, publicas cauponas in vrbe adire cogitur. Vbi etiam (quod mirêre,) à sex diuersis repulsam passus, homo alioquin bene nummatus, vestitu non plebeio, tametsi marsupium præferret. Per DEVM, per suum sanctum obtestaretur propositum, surdis tamen cantillabat fabulam, audit explorator, proditor. Itaque vbique eliminatus, concubia iam nocte iuxta ædes fabri cuiusdam ferrarij, in trabe ad quietem se extendit, abnoctantem sub dio, frigore pœnè rigentẽ, domo fortè egressus seruulus reperit; rogatus aliquem saltem ab hero inter Vulcanos angulum intromisso obtineret; fecit, sed ipse ad peregrinũ

progressus faber, cum hospitium rogaretur: sese quàm mox ipsi bene calidum procuraturum nō illepidè respondit. Inde ad vigiles nocturnos, & stationes militum citato pede decurrens, index est, proditorem patriæ nescio quem pro foribus suis sibi molestum esse. Captus igitur, abductusq; miser, eam noctem in custodiâ publicâ transegit. Manè rem totam Prætor ciuitatis, vir Catholicus, & nostris peramicus, Patri cuidam exponit, eidémque aditum ad captiuum per suos facit; si quo modo ad saniorem mētem reuocare desperabundū posset. Sed plus ille non effecit, quam vt triduum pro deliberatione in tanti momenti re accepturum se promiserit. Vix digresso Patre, abducitur & ille ad tribunal & conciliabulum Prædicantium. Ibi sapientissimi illi Aristarchi homini inprimis exprobrant, quòd cum Iesuitâ egerit; tum deinde quòd exploratoris præ se faciem ferre videretur; eum proinde in vincula compingi extemplò iubent: in quibus vltra mensem malè habitus, & nisi per lictorem quendam ei subinde à Nostro necessaria ministrarentur, sæpiùs fortè quàm antè in cœnobio ieiunus pernoctâsset. Interea variorum ad carcerem accessus; diuersæ in eo curæ; Catholicorum, qui suos, Hæreticorum item suos qui adiuuarent. Et bene cecidit, vt Sacerdote Nostro militem quendam ad mortem disponente, idem cum Lutherano Prædicans sacrilegè faceret. Eius enim perfrigidus, & à proposito absonus agendi modus, adeò de repentè mutauit animum Religiosi, vt se sibi, Ecclesiæ, ordini

ordini reddere decreuerit, idque mox è catastâ, adiuuante Nostro, reipsâ præstiterit.

X. Hi nostri hîc, & cum his labores; quos semper magísque promouere suâ in nos liberalitate solet Rex Serenissimus Matthias, cuius beneficio Monasterium Pulgram, pro collegij fundatione traditum, possidere cœpimus ipsis Idibus Nouembris.

MISSIO INFERIORIS VNGARIÆ.

XI. Postqvam superioris anni Comitijs inaugurando nouo Regi indictis, inopinatè Societatis Iesv domicilia ac bona, iusque omne eadẽ redipiscendi, fuisset ademptum; duo illa inprimis visa sunt superioribus omni studio procuranda: primum, vti innocentiæ nostræ conscij, amicis inimicísque iuxta testatũ faceremus, nullam à Societate caussam fuisse præbitam, ob quã atroci hac sententiâ feriremur: Alterum vt pro virili nostrâ ijs etiam opem operámque impendere porrò adniteremur, qui morbo quodam exitiali, medicas sacrásque manus refugere omnino videbantur. Quamobrem sæpiùs & voce & scripto conquesti sunt Nostri, præter omnem iuris ordinẽ, nec accusatos, nec vllius noxæ conuictos, confiscationis bonorum suorum pœnam sensisse. Status quoq; & Ordines Catholici iterum, ac tertiò Regiam Maiestatẽ supplices adiêre, Actoréque amplissimo Cardinale Strigoniensi, summis apud Regem precibus contende-

runt, vt ne inſontes, antequam meruiſſe dignoſcerentur, multari pateretur. Additis item litteris, non ſine inſigni commendatione Societatis, expoſuerunt, quibus potiſſimum de cauſſis, nec iure, nec abſq; graui Catholicæ Religionis iacturâ fieri poſſit, vt reſciſſis pientiſſimorum Regum decretis ſua iuſte poſſidentibus adimerentur. Et quanquam ipſa regia Maieſtas ſuapte ſponte, egregiè aduerſus Societatem animata, æquitatem cauſſæ noſtræ facilè perſpiceret, minimè tamen Hæreticorum furori obſiſtere, tum quidem potuit. Nec in eo quieuêre præfidenter audaces aduerſarij, quod Societatis homines infami proſcriptione notârint, ſed longiſſimè inſuper ab Vngariæ finibus abeſſe voluiſſent, niſi DEVS Opt. bona cauſa, & Catholicorum vis id adhuc impediuiſſent. Turbatis ergo retinendorum domiciliorum conſilijs, viſum eſt Noſtris Vngariam minime tamen deſperandam, ſed qua vnicâ ratione licebat, Miſſionibus inquam, auidè expetitis, animarum lucro ibidem inſudandum.

XII. QVOCIRCA duo petitore Illuſtriſs. Cardinali Strigonienſi (cuius in Viennenſes Socios beneuolentem animum iam aliquoties prædicauimus) his in laboribus relicti, quorum induſtriâ ac ſtudio multi in fide nutantes confirmati, plures ad Sacramentum pœnitentiæ adducti, adeò vti non nemo ab ipſis Turcarum finibus exomologeſeos ſacræ faciendæ huc profectus, tranquillitatem diu fluctuantis animi ſeſe recuperâſſe affirmârit. Par coniugum longa

aliena-

alienatione mentis odia inter ſe alebant, nec ad concordiam reduci poſſe vllo modo videbãtur; adeo multorum reconciliandi laborem luſerat peruicacia; iamque eò res deuenerat, vti alter, ſexu & robore mentis fractior, ſpiritu præcluſo mortem ſibi conſciſcere moliretur. Hæc animo volutãti adeſt Cacodæmon hominem mẽtitus, dubitantem confirmat, eoque impellit infelicem feminam, vt in profluentem præceps ire decreuerit. Furore igitur percita properè ſe domo proripit, acceleratóque curſu ad Vagum (id fluuio nomen) pergit, ac niſi ab inſequentibus vi fuiſſet retracta, nataſſet. Inde ad Noſtros perducta, DEI benignitate, non ſolum à tam nefario conſilio eſt deterrita, verùm etiam marito pacatis animis reconciliata. Cerea quoque cœleſtis Agni icuncula hîc loci vim ſuam luculenter oſtendit. Cùm enim in oppido quodam ſuperioris Vngariæ (Liskam indigenæ vocant) repentè exortum fuiſſet incendium, tectáque ſtraminea vorax flamma latè depaſceret, omni ope humanâ deploratâ, præſens toti oppido periculum imminere videbatur. Igitur ab vno è Noſtris iniectâ Agni cerei particulâ, populatricem flammam adeò compeſcuit, vti ne vicinam quidem caſulam arido ſtramine contectam attingere auderet. Quæ res non admirationem modò, ſed & magnam propenſionem ad Catholicam Religionem in animis Hæreticorum reliquit.

MISSIO TRRANSYLVANA.

XIII. INIQVITATE temporum factum, vt prioris anni, litteræ ex Transyluania haberi non potuerint, ac proinde duorum iam annorum coniugare oporteat, præsentis & superioris. Fuêre in Transyluania Sacerdotes è Nostris duo. P. Valentinus N. ex eorum numero, quos Stephanus Botczkay rerum in Vngariâ & Transyluaniâ potitus, inde excedere pro imperio voluit: sed studio & intercessione integerrimæ Dominæ è Catholicâ Vaselinorum familiâ, & olim Stephani Csiaky coniuge hic vnus potestatem remanêdi à Botczkay impetrauit. Mirum est quanto solatio huius præsentia in Castro Adorian fuerit, tam ipsi viduæ, quàm alijs Catholicis, seu quos illa Botczkayana dominatio carceri incluserat, alióve modo acerbè multauerat, seu qui adhuc Varadinum, Somlio, hísque contermina loca, in extremis Transyluaniæ & Vngariæ partibus longè latéque incolunt. Varadinenses enim Catholici, cum leucis non ampliùs duabus absint ab Adorianis, ijsque exercitium Religionis à Caluinisticâ potestate domi sit ademptū, eò ad Patrem sacra Mysteria obeundi crebrò & populatim cõmeant; & iam eiusdem Dominæ Csiaky operâ effectum, vti ex Adorian, ipsi quoque Patri in arcem Somlio aditus patescat. Hic tamen optatus Catholicorum successus adeò vssit Caluinianam nobilitatē, vti duabus viduis, Csiaky

& Bat-

& Battoræ renunciârint, ad concionē ære ciere populum desisterent, sacrificulos suos domi forísque in alienā messem falcem immittere prohiberent: non se laturos hominum licentiam, cùm minis etiam protestati. In comitijs Prouincialibus item Claudiopoli coactis, Patrem, quāuis tacito nomine, & Sacerdotem alium criminosè insimulârunt, ipsos ex arce foras prorumpere, circumcursare, sacra Pontificia, & alia id genus Romana obire. Denique quò calumnia numeris absolueretur suis, eos aliquando propalam per animam conuitiari: quod Vngaris supremum & grauissimum omnium habetur conuitium. Risum propinauit cordatis tam ornatum, sed incredibile accusationis Epiphonema. Neque Magnates Catholici tam criminoso obiectu innocentissimorum hominum lacerari famam sunt passi, sed eos in amplissimo Procerum consessu, quà verbis, quà factis animosè defenderunt.

XIV. Alter è Societate Pater Georgius Forro in ipsis Transyluaniæ visceribus Christo laborat. Discedente enim P. Argento, cui per Sigismundum Rakocium Successorem Botczkay diutiùs manere non licuit, ipse à Principis coniuge pijssima femina postulatus, & in Albano Societatis antea collegio velut semper repositus, ex antiqua Cathedra ædis sacræ (quæ sola inter tot rudera & ignes salua constitit) Ecclesiasten egit. Inde cum Principibus extra fines etiam Transyluaniæ longiùs excurrit, eáque occasione Catholicos passim sparsos officij, & forti-

tudinis Christianæ commonefecit, donec tandem cum ijsdem Albam Iuliam coactus est reuerti; Vbi Rakocius timore periculi perculsus, quod illi à tumultuantibus Heydonum copijs imminebat, Magistratu se abdicauit, atque in Vngariam ad peculium suum reuersus, principatum certâ lege Gabrieli Battorio tradidit.

In hac ergo miserâ rerum vicissitudine jam abiturientem ex Transyluaniâ Patrem, vt retinerent, multis cum precibus, & promissis ab Illustrissimâ Proceres Catholici impetrarunt; eorum sub manu & fide saluum futurum. Accepit paulò pòst Pater à nouo Principe non tantum potestatem, & diploma ibidem consistendi, sed etiam cum solo familiariter congregiendi. In eo accessu primùm Pater Transyluaniæ regnum sanguini Battoreo debitum gratulatus; bene Principi eiusque imperio deinceps à DEO immortali precatur. Addit laudes Illustrissimæ Battoreæ familiæ, & nunquam ingrata obliuione delendum eius benemerendi studium. *De Religione Catholicâ æque, ac de Societate IESV commemorat Battoreos primùm Societatem in Transyluaniam aduocâsse; Battoreos eam velut suis humeris eò portasse, fouisse, defendisse. Battoreos proprio ære bona Abbatiæ Monasteriensis, quæ iniuriâ temporum pessum ierant, redemisse, Societati addixisse, amplioribus bonis auxisse, tabulis et priuilegiis stabiliuisse: eâq; fortunâ rursum Societatem contra omne ius, & fas superioribus temporibus exutâ, ex totâ Prouinciâ exulare iussam esse. Iam verò vbiq; locorũ magnâ spe teneri omnes Principes Christianos, futurum sub*

eius bene auspicato Magistratu, vt & Societas in priora sui iuris domicilia reuocetur, & Religio Catholica à laudatißimis eius maioribus ad emolumentum gentis Vngaricæ his terris inserta refloreat, ipseq; eorum felicißimis vestigiis insistat. Sub hæc ille Patri gratam eam sibi fuisse gratulationem significat. Deinde respondet Religionem Catholicam, quam Stephanus Polonorum Rex, Christophorus, & Sigismundus Battorei Transyluaniæ Principes defendissent, meritísque cumulassent, eandem se protecturum, Sociósque Patris, qui hinc forent proscripti, curæ etiamnum futuros.

Quædam in eo sermone vltrò citróque addita sunt, quæ conscientiam Principis & salutem attingerent. Vtinam spes ambiguæ conualituræ aliquando Transyluaniæ non sint inanes. Sed reliqua expediamus. In vniuersâ Transyluania præter nostrum vnum, Sacerdotes alij omnino sunt quadraginta, eos, quia Episcopi auctoritas in officio continere non satis poterat, presertim cùm non aduersariorũ modò, sed ipsius etiam Nobilitatis Catholicæ fauore confulcirentur, Pater noster ad modestiam & concordiam vno die omnes erudiuit, vti mutuis deprecationibus præsente Episcopo suum errorem, magnâ bonorum omnium gratulatione, detestarentur. Ex quo colligas quantum sæpe possit, vel vnius boni viri industria. Hac certè virtute Sacerdotis nostri excitati Primates Catholici, in vltimis Prouinciæ comitijs, seriò & constanter apud Principem eiúsque Proceres egerunt, liceret eis homines Societa-

cietatis in Prouinciam accerſere, quos ſi in Mō-
ſtor & Albæ prioribus ipſorum locis nolint ha-
bere ſedem, ſaltem domi quiſq; ſuæ ex peculia-
ribus bonis poſſit alere. Nihil obtentum tunc
quidem, ſed ad anni inſequentis Comitia nego-
tium hoc Religionis ampliùs diſputandum reie-
ctum eſt.

COLLEGIVM OLO-MVCENSE.

XV. LABORATVM hoc anno domi foríſq; in Academiâ, & vrbe non pœnitendo cum fructu. Ea quippe fuit Sodalitatum (quarũ hîc loci quatuor ſunt) pietas, ac feruor, vti ciues etiam Olomucenſes exemplo ſuo accenderent. Dederant Sodales in magnâ hebdomadâ pauperibus epulum, miniſtrantibus nobiliſſimis quibuſque, & inter eos Baronibus octo. A mensâ pedes loti cum oſculo: additi ſingulis Eleemoſyna Philippici ſinguli. Non tulerunt eam ſibi laudem negari ciues permulti: imitati ergo hæc illorum tam Chriſtiana officia, inuitationibus pijs, & donationibus Sodales propemodum etiam ſuperarunt.

XVI. ADOLESCENTVLVS ex infima Grammatices idémque Parthenius, officium Beatiſſimæ PATRONÆ ſuæ, quod integris, tum viribus recitare frequens conſuêſſet, id in ſumma quamuis ægritudine faciendum multo magis putauit. vt qui morti propior eſſet, & mercedi. Legere ergo pro more ſuo preces dum conatur Marianas, claudun-

claudunrur oculi, & ille ad Sodalitium Diuorũ euocatur, pertinaciter adeò intra digitos inhærente libello, vt quod ei commodè extorqueri non poſſet, cum eodem articulis ſic impedito, ceu teſſera ſui in Devm & Virginem pietatis fuerit ſepeliendus. Talis erat innocentis pueri, ſed longè diſpar duorum adultorum ex hac vitâ diſceſſus. Filius & gener ciuis cuiuſdam Olomucenſis anno præterito præfractè obſtiterat Sacerdoti noſtro, ne ciuem illum lethali morbo decumbentem conueniret, cuius ad veritatem reducendi magnam ſpem conceperat. Vterq; poſtea intra breue tẽpus malè perijt; Filius quidem gladio à milite inter iurgia: gener autem virulenta potione putatur ſublatus. Ita

Raro antecedentem ſceleſtum deſeruit
Pede pœna claudo - - - - - -

Sed horum improbitatem egregie quidem aliorum conſtans integritas reſtituit, quo in genere ſpeciminis loco, vel vnicam Viraginem cõmemoraſſe neceſſitatem putauimus. Orta illa hæreticis parentibus ante biennium veritati manus dederat. Hoc autem anno in patriam ſex milliaribus Olomucio diſtantem reuiſens, matrem, vt in Relgione ſecum ſentiret, hortatur. Illa bene ſuadenti, non tantum inobſequens eſt, ſed inſuper filiæ ægriùs quò faceret, carnes ei die nefaſto apponit. Mox rei indignitate commota filia, elixam cum ſcutella ex menſa deturbat, verbiſque in facinus matris grauiter inuecta, cõuaſat, & abductam ſecum ſororem alteram Olomucium redux Catholicam efficit. Vtramque

inſecu-

insecuta mater lymphatæ similis, Magistram virtutis verberibus salutat, adiectis minis capite luituram, sententiam ni mutaret. Non mutauit, & nihilominus caput non perdidit animosa Virgo.

XVII. MISSIONES tres præcipuæ fuêre. Vna vetus Cremsiriensis, aliquot iam annis continuata. Altera Oppauiensis in Silesiâ, Morauiæ contermina, quæ quidem interrumpi debuit, non sine magno Catholicorum dolore, apud quos ingens sui desiderium Patres reliquerunt. Tertia Topolchanensis in Vngariá in quà pagi quinq; Slauonici sub ditione Illustris D. Sigismundi Forgach Romanæ Ecclesiæ restituti. Tentatum est aliquid in nido Caluinistarum Commiati, spes est in semine; auctórque huius soluendæ Missionis discedentibus Nostris, magno Catholicæ rei bono, subitò extinctus est.

COLLEGIVM GRÆCENSE ET MISSIO ALSOLYNDWANA.

XVIII. DIES B. Auctori nostro sacer hoc demum anno cum externis apud nos cœpit esse communis. Spirans sane ille è vultu, & oculis omnium pietatis sensus, qui quemuis non pessimum commoueret, satis indicauit vim humanâ maiorem Beati interuentu animis præsertim sese insinuâsse. Vir Illustris & militaris principi præsidio in his oris præfectus, nobiscum tum prandens, inter mensam vt fit, pij quidpiam ex libello audierat lectitari; solutúsq; in lachrymas;

mas *Optandum sanè, inquit, Patres, grauissimorum quorumq; flagitiorum reos, vobiscum aliquando conuiuari; næ illi vestro cum pane salutare pœnitentiæ ferculum gustarent.*

XIX. Cvm Externis præterea actum, quà publicis, quà priuatis sermonibus perquàm fructuosè. Tres e Mahumetis tenebris in lucem producti; ex his vnus in æde nostrâ ipso Pẽtecostes solenni die à Serenissimo Maximiliano è baptismi fonte susceptus, diéque postero, quo ei Confirmationis Sacramentum collatum, ipso Serenis. Ferdinando Patrino vsus est. Quod officij genus religiosissimi principes compluribus infimæ sortis hominibus, atque adeo è rusticanâ plebeculâ vltrò accitis magno sæpe exemplo præstiterunt. Quidam non minus genere, quàm hæresi nobilis ante annos septem huc ex imperio venerat, Nostrum controuersam in Religione quæstionem pro concione discutientem audierat, adiecerátque ad Orthodoxos animum. Sed quoniam nuptias cum hæreticâ ad Carinthios cogitabat, tantisper dissimulandum existimauit. Abiens tamen Nostro fide interpositâ pollicetur, se eidem ante mortem de peccatis confessurũ. Plenum periculo videbatur augurium, sed prosperum fecit euẽtus. Elapsum enim septẽnium erat, cùm eum è Carinthiâ nescio quid negotij Græcium exciuit; hic in morbum grauem incidit, Nostrum, à quo ignem olim diuinum conceperat accersiri iubet. Adest vocatus, reperit hominem elinguem, exsensum; orat aliquantisper cum socio. Interea recipit

se ho-

ſe homo, Patrem compellat; confitetur, & breui interiectâ morulâ iterum. Sub hæc duobus vltimis munitus Sacramentis, ad Noſtrum; *Hoc eſt*, inquit, *O Pater, quod tantò antè & optaui, & vaticinatus ſum; Reuerentiam veſtram meos mihi oculos clauſuram.* Nec multò pòſt, ita vt dixerat, in eiuſdem Sacerdotis manibus plenus ſolatio expirauit. Eundem Sacerdotem Sereniſ. in ſuperiorem Styriam aſſumpſerat ſibi Comitem, ibi multa è re Chriſtianâ præclarè geſta. Locus erat vetus quōdam Lutheranæ factionis hoſpitium, cuius ſibi incolæ, neſcio quas, reducendi Prædicantes ſpes concinnabant. Has ijs Noſter efficaciter ſanè pro concione excuſſit: *Eo eſſe Sereniſ. animo ſignificans, vti ſuam & ſuorum iacturam cuicunq; Religionis diſpendio ſit poſthabiturus.* Atq; hæc quidem conteſtatio magnam à Sereniſſimi præſentiâ & tacitâ quadā approbatione vim habuit & energiam. Nec illud ſilentio hic inuoluendum, arbitror, quod Sereniſſimorum noſtrorū pietati comitatique perilluſtre fuit. Pagus quidam finitimus, Hæreticis vndequaque cinctus, & à Dominis ob fidem multa & grauia paſſus, à vero dimoueri nunquam potuit. Hunc ſolandi, atque in propoſito confirmandi, ſereniſſimi non ſine ſuo incommodo ex itinere nobiſcum inuiſerunt. Noſter habitâ ad inquilinos oratione, ita eorum molliuit animos, vt indices lætitiæ lachrymas in imperio nec haberent, nec finem gratijs Noſtro agendis facere poſſent.

Quod ſequitur, pias Catholicorum conſuetudines, ac cæremonias commendat. Quidam ob conten-

contentiones neſcio, quas in carcerem abſtruſus malo conſilio arreptum cultrum gulæ iamiam infixurus, audit ad ſalutandam Deiparam æris campani ſonum. Dilato igitur ſcelere provoluitur in genua, ſiue vt conſuetudini faciat ſatis, ſiue vt extremum atque æterum Dei Parenti diceret vale. Hoc agit, & redit interea homini mens melior, vt ab immani facinore depulſus, malum animum bonâ pœnitudine eluerit. Fuit & ſodalibus ſuis auxiliaris eadem Virgo. Ex minorum, id eſt Innocentium albo deſperatâ quidam valetudine votum in Cellas ſuas nuncupauit, cuius repente damnatus, ad id perſoluendum è lecto ſanus diſceſſit.

XX. E Collegio in nouam Academiam munificentiâ, ac liberalitate Sereniſs. Ferdinandi ædificatam hoc anno commigratum eſt. Ædificium omne ita eſt ad vſum & ſplendorem factum, vt non ſit in his oris ſecundum. Structura è latere coctili, ſolido ad delicias vſque pariete. Ea iam, quæ ſcholis incumbit contignatio Aulæ Academiæ tota ceſſit, quæ tametſi nondum ad omnem ſuum qui paratur, ornatum deuenit, datâ tamẽ ſub ſtudiorum inſtaurationem Heſterâ, tria ſpectatorum millia biduum ipſum commodè ſimul tenuit ac iucundè. Nobis porrò illud ab hâc nouâ Accademiâ acceſſit cõmodi, vti laxatis collegij anguſtijs, & alumnis nouâ in Conuictorum eductâ cõtignatione ex parte expeditis, inter omnes Actionum Academicarum & Dramatum ſtrepitus, domi noſtræ liceat eſſe quietis. Neque verò ſcholis ſolùm,

T ſed

ſed & templo ſuum additum eſt decus; Ara nimirum ſculptilis D. TRIADI ſacra, quæ nouam loco intulit Maieſtatem.

XXI. ALOLYNDWANA oppidum eſt quarto à Caniſiâ milliari Turcis conterminum, ſub ditione Magnifici D. Chriſtophori Banffij è magna & perantiquâ Baronum familia. Hic vbi inductus maximè illâ triumphali Euchariſtiæ pompâ (vt eſt in Zagrabiēſibus anni ſuperioris) ad religionem noſtram redijt, nihil habuit priùs, quam in eadē fidei ſtatione ſibi ſubiectos, & ſi quos poſſet alios, collocare. Eam in rem impetrauit duos è Noſtris Sacerdotes, quorū operâ in illâ gente omni pœnè ſacro præſidio deſtitutâ plurimorū ſalus vigorē ſuum recuperauit. Nam vt omittam ea, quæ inter domeſticos quaſi parietes geſta; Sacrificij inquā Romani quotidianū vſum, cui ipſi etiā Hæretici adgeniculantes adſunt, renouatū, aulicos mores à licētiâ vindicatos, cōpotationes intēpeſtiuas, & id genus liberioris vitę cōſectaria inhibita, ſpatio quatuor mēſium eiuratâ hæreſi, centū octoginta nouem Eccleſiæ ſunt reſtituti. His Haydones quatuor & viginti, cū Caſtellano ad arcē excubias, adde, qui quàuis hæretici, tñ qꝫ ita vicinis vſitatū, & ipſi, quoties vel manè aperiebant, vel noctu portas recludebant, toties SS. IESV nomē ter repetitis vocibus ingeminabant: hi iam nunc omnes ad fidē reducti, MARIAM cū IESV iungentes, ſacris exclamationibus dies noctéſque auſpicantur. Mulier etiam, cui inter Hæreticos Cacodæmon varius terrori frequēter erat, ea apud nos agni cerei, & aquę luſtricę armata præ-

ta præ-

ta præſidijs, ipſi Cacodæmoni cœpit eſſe terrori.

COLLEGIVM PRAGENSE SEDES BERNARDICENSIS.

XXII. Gravem habuerunt hunc annum Pragẽſes, & multis obnoxiũ tẽpeſtatibus; Res enim publica iactata priuatã quoq; noſtram in partem periculi traxit. Vnde altiùs nonnihil, & ab ouo, quod dicitur, exordium petendũ. Principiò igitur inuſitatum quoddã vulgi vniuerſi in Nos, neſcio quâ de cauſsâ, conceptum odium, ceu atra quædam, & procelloſa nubes circumſiſtere nos cœpit; inde mox prænuntia tẽpeſtatis quaſi fulgetra, & longinqua dubiæ famæ demurmurantis tonitrua, quæ longè latéque diuulgauerat, Ieſuitas ex Bohẽmia exturbandos, eorum collegia, aut euertenda, aut in alios vſus conuertenda. Neque prorſus è vitro, aut vacua nube hæc prodibant. In ipsâ Pragenſi vrbe mediâ, palam in faciem eiuſmodi minę, atq; his etiam atrociores frequẽter nobis intentabãtur. Non ferè quiſquã Noſtrûm in publicũ ſe dabat, quin à proiectiſſimo quoq;, ad reſtem, rotã, omnem malam crucẽ per ludibrium addiceretur. Sub initiũ anni rebus nec dũ adeò exulceratis, Germanicus noſter Orator cũ Academico Procãcellario, vt vocãt, in frequenti arcis Cæſareę vico Ratſchin dicto, mediâ die ambulans, à temulento quodam ſed robuſto Aurigatore primùm conuitijs, mox grandi ſaxo eminus, ac tandem cominus cultro eſcario petitur, aderant complures huius ſpectaculi admiratores egregij: Admiratores inquã; Nam qui vel

manum moueret, nemo. Profuit Patri celeritas in cohibendâ ictum vibrantis manu; sed non potuit tam cautè, quin acie cultri perstringeretur. Postea tamen à Magistratu diligenter conquisitus sicarius, & in carcerem abductus, precibus læsi libertatem recuperauit. Huiusmodi verò amicas scilicet prensationes, tum Nostri, tum aliorum Religiosorum Ordinum homines crebriùs deinceps experiebantur; vt eos plerunque, vel dissimulanter adequitans quispiam, virgâ quasi in equum adductâ secundum caput percelleret, vel præteriens cubito, pugnis aut calcibus insectaretur. Et nostrâ quidem causâ, DEO laus, nihil grauiùs accidit, quamuis non defuerint Catholici, qui tales aliorum Religiosorum iniurias vulneribus, ac cædibus vltum irent.

Tandem vero & publicus armorum terror incubuit, cum nouus creatus Magistratus aliquot millia tam equitum, quàm peditum conscribere cœpit, nominatim vt nouitiæ Religionis defensores; sed vulgus promiscuum disertè clamabat, omnem hunc militem auctorari contra Iesuitas. Persuaserunt insuper sibi, nos quoque clam militem scribere, & arma contra parare. Itaque ridiculis eâ in re suspicionibus laborabant. Turriculas quoque templi, (quoniam anno abhinc altero ruinam minitantes reparatæ fuerant opere subitario, remanserántque in eis cauernæ, quæ immissis tignis operas sustinebant,) tanquam recens factas, de industria ad explodenda tormẽta aduersus impugnantes pro certo crediderunt, & nobíscum publicè eam ob rem in Comitijs expo-

expostularunt. In Conuictorum item domicilio nescio, quæ foramina ad portam pessulo claudēdam fieri oportuit; etiam hæc ob defensionem similem parari ad ignes, & globos iaciendos vsque adeò persuasum fuit, vti nobilissimi Barones priùs eam persuasionem non ponerēt, quam oculis in rem præsentem venirent. Plenissima erat Praga aduentitio milite, ita vt sexaginta, octoginta, alibi etiam centum in vno contubernio numerarentur. Exciuerat enim eos vndique vel spes certæ prędæ ex templorum & monasteriorum direptione, vel etiam studium iuuandi Imperatoris, qui & ipse delectum habiturus putabatur. Quæ caussâ posterior plurimos bonos alioquin viros huc aduocârat; id quod diuino nutu accidisse crediderim, vti meliorũ permixtu, minùs auderet deteriorum temeritas. Certè ipsimet harum motionum auctores, cum viderent tantâ conuenarum militum frequentia ciuitatem laborare, ne vel in suam ipsorum perniciem res redundaret, timuerunt; quare de eâ quamprimum minuendâ, seriò cogitare cœperunt, sed antequam id fieret, in primo tantæ illius procellæ fluctu, cùm nemo quem exitum res essent habituræ, posset dispicere, nihil aliud ferè hominum sermonibus celebrabatur, quàm vt Iesuitæ è medio tollerentur; his hostijs, ventis velut placatis, malaciā certo certiùs esse sperandam. Insederat enim ea omnium mentibus bene firma oipino, cunctationem Cæsaris, & reliqua contra nouam Religionem consilia à Nostris, vel solis proficisci. Et agebatur interim

vltrò citróque cum Imperatore per Legatos. Ad V. Idus Maias accidit, vt legati statuũ ad vespertinum vsq; crepusculum apud Cæsarem morarentur; accepit hinc vulgus occasionem suspicãdi ad pœnam illos detineri: metu quoque an de industriâ spargebatur, appulisse equitum turmas de Bauariâ. His fretos armari Cæsarianos, primúmque omnium pontem occupaturos, vtpote locum opportunissimum, minoris vrbis & Cæsareæ arcis tuendæ; quare anteuertendum eorum consilium, præoccupandum pontem, & inprimis Iesuitarum Collegium, quod est in põtis capite. Id consilium, quamuis falsis innixum rumoribus, mirum quantâ subitò exceptum approbatione est. Concurritur ergo ex tota nouâ ciuitate, forum antiquæ completur armatis, vt inde acie compositâ pontem & Collegium versus tendant. Nos interim crebris ac certis monemur nuncijs de periculo: eam noctẽ occupando, ac diripiendo collegio esse constitutã: illinc omnes adeò plateas ad forum vsque armatis scatere; neq; per eorum cuneos, quemquã sese penetrare posse, voces, animos, pedes omnium in Iesuitas ferri. Et certò postea cognouimus, conspectos esse è vicina domo longâ trabe ceu ariete onustos, quibus conuenerat valuas primarij nostri S. Saluatoris templi quatere, & illac aditum porrò ad Collegium aperire. In hac trepidatione dimissi è domo Nostratium plurimi, ad amicorum, in minore vrbe priuatas ædes, vt si quæ vis grauior Collegio ingrueret, auxilium implorarent. Pauculi quidam intra septa remanserant, ad ea

ad ea videlicet nos cōparantes, quæ furori populari, Deo in nos permittere placuisset. Inter omnes autem curas prima fuit, SS. Eucharistiam, ne quâ contumeliâ afficeretur, in reconditiorē locum abdere. Redierant iam ab Imperatore legati honorificè dimissi: cum his aderant primi etiam Regni proceres, qui fluctus frangerent; nihilominus tamen duas ipsas in noctem horas tempestas tenuit, omnibus ad aggrediendum ducem & signum expectantibus. Nec intentata profectò res abijsset, nisi ipsi motuum primipili turmatim obequitantes, pedestrem turbam suorum corporum obiectu à ponte longiùs repressissent, donec tandem ad sua dilaberetur. Id in nostram gratiam ab se factum, sæpiùs ijdem sunt apud amicos nostros gloriati: vt facilè pateat diuinitùs tunc fuisse seruatos Patres. Hoc publico periculo defunctis, omnibus tamen non licuit carere iniurijs. Nam tertio pòst die statuam lapideam Saluatoris, quæ in templi nostri Bohemici summo vertice, quà pontem respicit, collocata est, sic disploso manuali tormento quispiam deformauit, vt totum ferè vultum simulachri abraderet, & dextræ aliquot digitos comminueret. Orbiculos vitreos fenestrarum, Cruces in templorum apicibus, ipsa adeò nostra, Conuictorum atque alumnorum pauperum cubicula (in eadem enim insulâ degunt) sclopis quatere, quotidianus interdiu atque internoctu ludus fuit; adeo quidē vt interdum plenæ volæ plumbearum glandium in solâ studiosorum areâ colligerentur: quanquam,

quam quæ DEI singularis est prouidentia, nemo vnquam sit læsus. Iam verò postquam à sagatis respirare nonnihil posse videbamur, non minor á togatis etiam in Nos tempestas excitari cœpit. Postulatum enim in Comitijs, vti, quæcunq; hactenus in regno Societas possedisset bona stabilia, ea Regio fisco addicerẽtur vniuersa. Domus illæ nouendecim, quas in Sancti Clementis insulâ, collegio exædificando, coëmisset, ciuitati: Templum S. Eligij ibidem situm Aurificibus, quorũ aliquando fuit, restitueretur. Noluerunt præterea quasuis, siue inter viuos donationes, siue legata in testamento Societati legitimè fieri posse. Omnes census perpetuos quauis ratione fundari, aut stabiliri in regno vetuêre. Ad extremum ipsa Fundationum, Priuilegiorum, Immunitatum instrumenta in comitium adferri, & publico examini, sintne secundum iura Regni concessa, subijcere mandauerunt. Nec defuêre aliquot etiam Catholici nominis Proceres, qui hæc postulata quà conniuendo, quà promittendo fouerent. Sed enituit trium potissimùm magnorum virorum pro nobis constantia. Illustriss. videlicet Quæstoris Palatij (quem Cancellariũ vocant) Zolenkonis Adalberti Popelij Guilielmi Slauatæ, & Iaroslai Borzitæ de Martiniz: qui vt Religionis negotio facilè capitis, honorum, fortunarúmque omnium pericula posthabuêre, neque apicem vnquam vllum in præiudicium auitæ fidei subscribere voluerũt; ita etiam vt Societati sua iura permanerent, omnibus quibus potuerunt viribus, pene soli Interregni Magi-

stratus

ſtratus elaborauerunt. Sed & Illuſtriſſimi Nuncij Apoſtolici Antonij Caietani, nec non Balthaſaris à Zuniga Regis Hiſpaniarum ad Imperatorem Legati ſpectatus eſt aduerſus ordinem noſtrum amor & ſollicitudo, qui non ſolùm inſignem in hoc negotio nauârũt operam, ſed Principum quoque ſuorum apud Imperatorem interpoſuerunt auctoritatem, ne quid vnà cum Societate Reſpublica Catholica detrimenti caperet. Quibus rebus perfectum eſt, vt ipſemet Imperator (apud quem alioqui offendiſſe ab annis pluribus vulgò credebamur) ſeſe admodum ſtrenuè, tum Catholicis quibuſdam nobis aduerſantibus, tum verò Statibus diuerſarum Religionum pro ſartis tectis habendis Societatis noſtræ priuilegijs opponeret, tandémque peruinceret, ne quid eorum, quæ ſuperiùs efflagitata commemorauimus, Comitijs decerneretur.

XXIII. In His turbinum forenſium iactationibus nõ minus ad naufragium res noſtra familiaris ſpectabat. Prædium enim Coponienſe anno ſuperiore à militibus direptum, & abacto omni ferè pecore exhauſtum vix ſe alere, nec dũ Collegio ſubſidia ſolita ſuppeditare poterat. Fundationis cenſum, quidam nobis vectigales, ſpe certâ proſcriptionis noſtrę è Bohëmia, deuorauerunt, ac proinde ſolutionem nectendis de induſtriâ moris, toto Comitiorum tempore differebant. Quæ omnia diuinæ in nos bonitatis fauorem fecerunt illuſtriorem. Enimuerò ſub ipſius anni exordium, cum ne teruncius quidem

domi esset, excitauit bonus DEVS ex ciuitate Lunensi Religioni Romanæ admodum infestâ, hominem tametsi cetera humanum, in fide tamen cum suis ciuibus sentientem, qui legatum quingentorum Philippeorum piæ cuiusdam viduæ, anno priore debitum, persolueret. Profuit etiam res Tragica de quinquēni blasphemo ex Dialogis S. Gregorij mense Februar. in scenā ꝓducta; Eam enim vbi spectâssent primęui Proceres, ipsi sese ad cœnulam nostram inuitârunt; quam cùm tenuem admodū, & pœnè terrestrem pro tenuitate nostrâ acciperent, symbolas quoq; suas leuandæ inopiæ dignati sunt adijcere. Chartam ergò vltrò ipsi adferri iubent, scriptóq; promittunt alius dolium vini, cereuisiæ alius, pisces, pecunias, singuli singula: nec diu pòst pollicitis liberaliter stetêre. Serenissimus Sigismundus Battorius in hac nihilo minus quàm in pristinâ fortunâ erga Societatem propēsus, præter centum oues, alia etiam maioris armenti capita donauit restaurando prædio. Nec in profanâ modò, sed & in sacrâ supellectili admirabilis DEI perspecta est prouidentia; quæ quidem auiditati Martiali, tam secretò subduci abdíque non potuit, quin quosdam vultures aduerteret, qui conceptis verbis iterùm, ac tertiò coniurauerant, primâ opportunitate, ædes Baronis, apud quem rem templi deposueramus, inuasuros. Totus ille coniuratorum manipulus, aut Lutherani erant, aut ijs non meliores, præter vnicum, cuius Religio ceteros latebat, recens enim ad bene credentes transierat. Is etsi initiò

tiò idem iuràſſet, poſtea tamen, cùm ſerias videret ſociorum ad audendum molitiones, religione tactus, periculũ alteri cuidam nobis amiciſſimo, qui nos moneret, ſignificauit: & fuit cura cauere. Illud verò non ſine damno; Nocturni fures, cum intempeſtà nocte ad hortum noſtrum nauigio appuliſſent, atque effractis feneſtrarum clathris, necnon interioribus armariolis ſacelli, ſpiritibus cœleſtibus conſecrati, reliqua omnia compilàſſent: ſupellectilem tamen argenteam thecáſque reliquiarum, fabrè & ſumptuosè antiquo opere factas, aſſerculo ſolùm, eóq; hianti à cæteris rebus diſtinctas, non deprehenderunt. Vt meritò credant Noſtri ſe ſuáque ſuperis curæ, ac cordi ſingulariter fuiſſe, qui poſt tot rerum diſcrimina, ſcopulos ac ſyrtes, littus tandem ſalui terrámque ſpectant.

XXIV. Atqve in his perturbationibus, nihil ideò officij, neq; domi, neq; in ſcholis, neq; in foro intermiſſum. Neq; domeſticorum fuit, qui maioribus etiam periculis ſe libẽter, atq; hilariter non obtuliſſet. Idem fuit & diſcipulorum, Sodalitatum, præcipuè Italicæ, atque adeò communis populi Catholici ſenſus, quòd conſtans ſemper tam in Gymnaſio, quàm in tẽplis auditorum celebritas ſatis declarauit. Magiſtrales laureæ, & annui laboris, ac diligentiæ præmia ſuis quoque temporibus, etiam maiore, quàm aliàs celebritate diſtributa. Quin ad excitandam in iuuenilibus pectoribus virtutem, aut etiam, ſi res & Devs ita ferret, ad fortiter pro æquo ac bono moriendum, data eſt in ſcenam Iu-

ſtus

ſtus & Paſtor Tragœdia, tanto fructu, vt nihil ad ſummam gratiam motúmque animorum requireretur. Quadraginta horarum comprecationi apud nos ſub ieiunium vernum illuſtrandæ, Illuſtriſ. Balthaſar à Zurigâ candidos cereos, triginta quinque pondo ſuis ſumptibus accendi iuſſit: Sed inter omnes illos maximè luxit Sereniſ. Leopoldus Auſtrius, qui cum per idem tempus apud Imperatorem ageret, nō modo horam ſuam ſupplicabūdus tranſegit; ſed etiam CHRISTVM in pompâ eucharıſticâ cū clero deducere ſibi glorioſum putauit; Et vt, quod in Principe Chriſtiano pulcherrimum eſt, cæſareo ſtipatus ſatellitio, rei diuinæ palam intereſſe voluit: Et cum in noſtro templo Confirmationis Sacramentum adminiſtraretur, aliquot ipſemet Baronibus teſtis ſuſceptórque aſſiſtere. Poſt cuius abitum nihil æquè rebus turbatioribus profuit, quam ſupplicatio quædam magno comitatu ad ædem B. VIRGINIS Brandiſienſem inſtituta, quæ non ſolùm periculis, vt timebatur caruit, ſed pericula quoq; propulsâſſe, ſerenitatem bonis reddidiſſe creditur. His & ſimilibus piorum heroicis actibus, res aduerſariorum, Huſſitarum maximè, labefactatæ, multis cauſſam dederunt exuendæ perfidiæ. Cùm enim viderent ipſis cum annis & Curionibus, in nouam ſemper faciem, ac monſtrum Religionem ſuã tranſformari, Templum etiam illud, quod Bethlehemiticum indigetant, in quo Ioannes Huſs primò omnium ſua ſomnia ſomniauit, eáque inde ex cathedrâ peſtilentiæ (quæ huc vſque in eius

ibidem

ibidem memoriam, magnâ ſcilicet Religione aſſeruabatur) audientibus prodidit, iam Fratribus Boleslauienſibus eſſe traditum, ampliſſimâ lanionum in vrbe veteri tribus petijt à Franciſcanorum Prouinciali, Concionatorem Boëmum pro templo S. Iacobi; quamuis enim Catholici non eſſent, malle ſe tamen, aiebant, Catholicum Sacerdotem, quàm ex ſuis quemcunque audire. Prouincialis ergo ille, cum idoneum non haberet, vnum aliquem à Superioribus noſtris, pro ſuâ erga Societatem confidentiâ, popoſcit; ſub Decembrem impetrauit.

XXV. Adolescens filius Illuſtriſſimi in aulâ Saxonicâ viri, factus in Gallijs non Catholicus ſolùm, ſed & Capucinus, breui fractus, Ordinem rurſus, fidem tamen noluit deſerere. Reuerſum ad ſuos Polycarpus Leiſer adoritur diſputatione primùm; cum ea falleret, maiorem ſubruendo illi machinam admouendam ratus, triduum totum cum ipſo helluando & pergræcando adoleſcentem fatigat; callidus nimirum noui verbi interpres. Tum deinde quarto die, necdum ſatis exhalatâ crapulâ, ſuam ipſi cœnam ingerit, vicerat videlicet. Sed adoleſcens paulò pòſt magis ſobrius cœpit ex bolo illo grauiter, quà corpore, quà animo turbari, factique admodum pœnitens diſcedit indignabundus è Saxoniâ Pragam. Vbi diurnâ nocturnâque mentis inquietudine aliquãdiu cùm fluctuaſſet, nihil tamen magis, quàm medicinam, & ſceleris expiationem refugiebat. Compenſauit autem eam cunctationem ſecutus feruor & ſinceritas

ritas

ritas emendationis. Serenato enim per Confeſſionẽ purgatóq; animo, non ſatis habuit Catholicè integréq; viuere, niſi etiam arctiorem illam quam deſeruerat, DEO ſeruiendi rationẽ amplexatus iteratò magnâ cum animi ſui voluptate fuiſſet. Hæreſi affinis eſt Magia, vnde non abs re fuerit, quiddam huc de eâ attexere. Puella bonis natalibus orta, perilluſtri cuidã matronæ à pedibus erat; ea nono decimóve ætatis ſuæ anno ſphærulã cryſtallinam argẽto incluſam dono acceperat, cuius inſpectione ſecretiſſima quæq; ac longiſſimè diſſita, tam clarè perſpicuéque intuebatur, quàm ſi ea corã ſpectaret. Totam hominis, ſeu ſani, ſeu ægri interiorem conſtitutionem, morbos morborúmque cauſſas, vim medicinarũ, & ſi quid aliud ad bene valere pertineret, ex ſuo cryſtallo diſcebat. Quodq; magis mirêre & vix credas, vidit illa multò antè, ac longis terrarum tractibus Sacerdotem & locum ipſum, in quo & ipſi ſphærulâ in manus traditura, & peccata ſua eſſet detectura: ſed & heræ ſuæ toto nouennio antè mortem prædixit, non vana vates. Addam his, quod fidem puellæ maiorẽ conciliare, & eius in rebus ceteris innocentiam magis teſtari videtur. Theſaurũ in ſpecubus quibuſdã reconditũ per cryſtallum deprehenderat, eius eruendi cum herâ proficiſcitur curru. Prior ſola ſpeluncam ſubterraneam ingreſſa, hiatum vlteriorem reperit; in cuius primo aditu ab infernis laruis excepta, & cruciabiliter habita, animam retinere non potuiſſet, niſi vir quidam lineâ candidáq; veſte relucens (Genius fortè an tutelaris)

manu

manu prehenſam, & ſpiritum vix trahentem ex cauernâ ad heram foris, cum reliquo ancillarum comitatu operientem, eduxiſſet; vbi viribus, & animo deſtituta, ſociarúmque manibus currui impoſita, poſt ſextum denique menſem conualuit, remanentibus ſemper compreſſi, ac lacerati corporis cicatricibus. Hæc ergo pœnitens eorum, quæ propè rerum ignara, incurriſſet, ac diligentiùs deinde à Sacerdote noſtro flagitij periculum edocta, tum animũ accuratiſſimè à primâ pueritiâ perluſtratũ expiauit, tum quoq; ipſum globum Sacerdoti, illi minutim conciſum ignibus, & Vulcano rem ſuam tradidit.

XXVI. Sed antequam ex Collegio Pragenſi diſcedamus, in templũ etiam ingrediamur. Hîc cultus B. Patris aliorúmq; BB. noſtrorũ multùm creuit. Matrona è nobiliſſimâ Baronum familiâ ante imaginem Ignatianam, quam pluribus abhinc annis Illuſtriſ. Cardinalis Spinellus in tẽplo Saluatoris poſuerat, cereum ardẽtem, quoad per vitã licebit, abeſſe nunquã patietur. Ara D. Magdalenæ ampliùs duobus aureorũ millibus ex teſtamẽto D Mariæ de Martinez extructa. Altare aliud ſemel, Sacerdos bis, parietes quoq; Sacelli Italici, tã ſuperbè veſtiti, vt viros Principes Perſarum & Turcarum ad S. Cæſaream Maieſtatem Legatos in admirationem raperent. Ex Perſis vnus vir egregiè Chriſtianus, inter alia Iuuentutis inſtitutionem adeò probauit, vt omnia tentaturum ſe affirmaret, dum aliquando Societatis noſtræ inſtitutum Perſidi quoq; inferatur. Porrò ſedem Bernardicenſem vnica hiſtoria finiet.

XXVII. De

XXVII. Decvmbenti ex morbo iamq; omnibus munitæ ſacris honeſtæ cuidam feminæ aderat cõſolationi Noſter: quam cum ille ad ſpem vitæ erigere conaretur, id quod vultus, vires, alia omnia ſuadebant: Ego verò (inquit ſecretò ad Sacerdotem mulier) mi Pater de rebus meis, tanquam breui eas æternùm relictura, diſponere inſtituo. Bis enim ex quo viuere cœpi, ſimili cum morbo conflictari habui, & vtroque in periculo Dei Genitricem Virginem mihi viſam memini, ita affantem: *ſanabere*. Sed & hoc tertio in conflictu dignata eſt me accedere, aliâ quamuis voce: *Veni*. Quare omnino me morituram credo. Dicta confirmauit quarto poſt die ſecutus, præter omnium opinionem, felix obitus.

DOMVS PROBATIONIS BRVNENSIS.

XXIIX. Qvamvis hoc anno peregrinationes conſuetæ ob variarum motus Prouinciarum intermitti debuerint, atque adeò in campum patientiæ prodire non licuerit, habuerunt tamen in caſtris ſuis Tirones, quod diſcerent à Veteranis. Labores iſtorum duo maximè adiuuerunt, ſalutare pœnitentiæ Sacramentum, & perſpecta Agni cerei vis. Quendam à longo iam tempore ſacris Miſterijs abſtinentem, Genio libertatíque perditè operantem, mali auctor Cacodæmon ſpectabilis aggreditur, ſuadétque Conſultor peſſimus mortem, vel ipſe ſibi alicunde præceps,

ceps, vel filio natu maiori parricidâ consciscat^r. Neutrum vt faceret, sacra peccatorum exomologesis persuasit. Eadem alium quendã ab vxore sua, de genere furiarum aliquâ, in desperationis barathrum cõiectum, è piscinâ, quam animæ extrudēdæ delegerat, felici hamo retraxit. Duo alij eodē amuleto non animis solum, sed & corporibus curati sunt^r. Nec minora Agnus cœlestis potuit. Prægnantem à partu in paludem à malo Dœmone præcipitatam à periculo, à spectris vexatam, pueros denique à morbis varijs liberauit^r.

XXIX. Crescit ædificium, & exornatur templum liberalitate maximè Illustris. Cardinalis à Dietrichstain, qui bis mille philippeis opus egregiè promouit, vt iam nunc ad noua habitacula, noua Patrum Concionatorum colonia sit deducta, & sperare liceat primo vere totam veteranorum classem subsecuturam.

COLLEGIA CRVMLOVIENSE Et Commotoviense.

XXX. Ab Vtroq; Collegio cùm intra tum extra mœnia, res more solito, id est strenuè & vtiliter gesta. Commotouiensibus tamen maior fuit cum Hæreticorum ambitiosâ perfidiâ lis & labor. Diuulgata enim sub initium Augusti Religionis libertate, omnibus totius dominij Sacerdotibus, qui octo supererãt, renunciatę parœciæ, atque eorum vices prædicantes, & plerisq; pagorum ludirectores substituti. Commotouienses

enſes illo noui Euangelij muſto calefacti, vt ſimul omnẽ veterem DEI cultum abolerent, Muſicæ iuxta, ac Organo præfectis debita mox ſtipendia denegauerunt; Curioni quartam penſionis partem cum horto & ſuburbanâ domo abſtulerunt, ipſóque D. Iacobi die æra campana ſibi canere iuſſerant, mutato Æditruo, qui gemino pulſu, duas ferè horas durante, auſpicatum illam diem atque officium ſuum ſignificauit; attonantibus paſſim maioribus ex ferro fiſtulis, in ſignum triumphi, quaſi iam tum debellatum eſſet. Paucis hinc interiectis diebus, ſiſtunt ſe Magiſtratui ex Imperio Catholici, proponitur ipſis ob eorum paucitatem de relinquendo curiali, & Principe templo: illi dicere, id integrum ſibi non eſſe; peterent à Collegio Patrum & ijs, penes quos foret ius patronatûs, vt ipſi loquebantur, ſe ſine expreſſo Imperatoris mandato nec poſſe, nec velle reſignare. Hîc quidam grauiſſimè commotus, eos transfugas, & infami nomine Nomalucas, iíſque peiores, qui cum Turcâ contra ſuos irent, appellitare, Senatum ea talia beneuolentiæ cauſsâ rogare potiùs voluiſſe quàm imperare, non defuturas vias, quibus templum ſuum facerent: Cogitarent Commotouienſium hoſtes iam paſſim fractos, & ita quidem attritos, vti de reliquis victoriam ſperare facilè poſſint: viderent etiam atque etiam, ne Sacerdotibus, ac Ieſuitis nimiùm fidant; imprudentium eſſe, in ijs collocare præſidium, qui iam aut ipſi pœnè iacerent, aut præſidio indigerent; proinde ijs ſeſe iun-

iungant, ac morem gerant, quorum Societas ſecuritatem, indignatio & vis non mediocre malum eſſet poſitura. Hoc tamen ore nihil territi Catholici in ſententiâ ſuâ perſtitêre, communicatâque nobiſcum re totâ, viſum eſt aduerſariorum machinationes, quàm citiſſimè apud Imperatorem anteuertere. Quod dum fit, Commotouienſes moræ impatientes, decimo Calendas Septembris, qui in Dominicum incidebat, templum ſibi vſurpandum decreuerunt. Diluculò igitur in arcem conueniunt, occupantéſque conſuetum pulſum Senatu præeunte, & viginti quatuor alijs ex plebe delectis, ſuos Prædicantes in templum deducunt, pſallunt, concionantur, aliáque hæretica ſolemni ritu peragunt.

Hîc demum quaſi de victoriâ certi, Curionis domum lacerant, amplum in ruderibus ædificium inchoant, ac multiplicatis operis promouent, quò nunquam deeſſent noxij ſeruuli, per quos errores radicati propagarentur. His omnibus Pragam ad Regios Adminiſtratores delatis, citantur ſex è Senatu Commotouienſi, proponitur ipſis atq; exprobratur inſolentia facti: illi ſe excuſare; malè à Noſtris de Magiſtratu narrari, quod populus auctor fieri voluiſſet. Nihil tamen apud Conſiliarios Cameræ ea valuit declinatio. Ad templum, quod attinet, reprehenſi primò de temerariâ inuaſione, illud & quæcunque iure antiquo ſecum traheret, in integrum reſtituere ſunt iuſſi, eo ordine & modo, quo antè idem occupaſſent;

V 2 tum

tum deinde Cantori, Organœdo, Parocho, eiectis iterum ex eorum possessione Prædicãtibus, pensiones imminutas redintegrarẽt, ablata redderent, domum resarcirent. Cum hoc decreto summáque potestate duo ab Imperatore Legati ipsorum Commotouensium sumptibus nono Calend. Octob. vrbem & senatum ingressi executionem imperant: *illi refragari, id nomini suo atque auctoritati dispendiosum fore; seditionẽ & tumultum prætendere, in omnem denique partem se torquere, ne quod sententiã decretoriã iuberentur facere, clauésq; nobis ademptas in publico restituere cogerentur.* Vrgentibus dein Cęsariensibus, cauerent, ne remissa necdum prioris delicti pœna, grauius quoddã sibi ac Reipublicæ malum hac nouâ contumaciâ accersant, illi nihilomagis moueri. Legati itaque protestatione facta, se officio suo non defuisse, cum illi nollent, acceptis clauibus ad templum pergunt, atq; in ipso cœmeterio plurimis ad spectaculum effusis P. Rectori, Imperatoris nomine, claues in manus tradunt; is actis pro ea beneuolentia gratijs, Curioni deinceps eas porrigit, inde in templum ingressi, personante ære campano, TE DEVM, pro recepta possessione, modulatis vocibus, *Laudare* cœperunt. Amisso ad hunc modum loco sacro, impeditáque scholarum fabricâ, fracti plurimùm sunt aduersariorum animi; nam cum in vicinis ciuitatibus eadem dudum molirentur, & ad audendum nihil deesset præter exemplum, in Commotouiensibus sanè habuerunt. Sed quod minimè sperabant, tam inauspicatum, vt eo territi manus de-
inde

inde ab eiusmodi sacrilegâ rapinâ abstinẽdas iudicarint. Vt autem quoquo modo de nobis sese vlciscerentur Commotouienses, negauerũt Curioni reponere, quæ antea detraxerant, vsum itẽ campanarum sibi vendicantes, noluerũt dimittere. Sed diu factum non est, cùm impetrauimus alterum ab Imperatore decretum, quo cum graui interminatione iussi sunt, vtrunque præstare, ac quoties campanis vti vellent, Curioni significarent ipsi, curięque debitos ea propter reditus persoluerent. Vsq; adeò tamen contumaces fuerunt, vt maluerint aliquot hebdomadibus funera sua carere pulsu, quam vel minimum quadrantem ad commune rei Catholicę bonum conferre.

XXXI. Dvm his & similibus pro iure nostro tuendáq; Religione laboribus distinemur, multis præterea periculis atque incommodis obijcimur: vt enim hæc talia Societatem apud Catholicos commendabant, ita apud alios in magnam trahebant inuidiam: Nec in nos solùm conuicia ibant & calumniæ, sed Curionẽ insuper, & litterarum studiosos attingebant; nunc nostræ, nunc illorum ædes lapidibus impetitæ, fenestræ quoque, dum, vel concio, vel sacra peragebantur, exoculatæ, alia multa malitiosè tentata. Percrebuerat sub mediam æstatem fama; non dissimilis illi, quæ & Pragam nuper impleuerat, conscripti nimirum militis à Collegio, tantúmq; apud nos armorum occultè cõgestum, vt duobus millibus armandis sufficeret; adhæc maiora tormenta in ædificio, quà forum spectat, ad disturbandam

bandam ciuitatem, dispofita: qui rumor viſo in feneſtrâ quadam antiquæ & diffractæ rotæ tubo, vſque adeo auctus eſt, vt è Senatu tres ad nos venirent; quæſitum in quem finem tormenta, tantúmque armorum congeramus apparatum? Reſponſum illis, *mirari nos quinam eam in ſuſpicionem Senatus induci potuerit, cum neque globi, neque gladij, neque plumbum, neque ferrum aut vlla alia apud nos arma comparuerint*: atque, inquiunt, conſpecta heri in parte illâ ſunt, quæ foro imminet, tormenta maiuſcula: quibus Rector: *Bene omnino res habet Domini mei, & oculis ipſis coram arbitrari iuuabit, quàm iſtic armati ſimus*: eò igitur deducti, cum nihil præter vulneratam feneſtram reperiſſent, tota fabula in riſum vertit.

COLLEGIVM NOVODOMENSE.

XXXII. DEBITVM humanitatis perſoluit P. Theodorus Buſæus Nouiomagenſis Belga, quatuor vota profeſſus, anno ætatis ſupra ſexageſimum ſeptimo, initæ Religionis vndequinquaginta. Poſteritati cõmendat eam ſingularis quædam innocentia vitæ, & mira Iuuentutis tractãdæ dexteritas. B. Stanislai Roſtkæ, cuius iam olim Viennæ in humanioribus litteris Magiſtrũ egerat, commemoratione mirificè delectabatur, & quod oculis in eo viderat, ore alijs ad imitationem magno cum fructu proponebat. Nec minore arte in Hæreticorũ animos ſeſe inſinuare poterat: cuius vnius operâ cẽtum tum Luthe-

rani

rani tum Caluinistæ sapuerunt, qui omnes se suâ ipsorum manu, in libro quodã, qui post eius obitum repertus est, Catholicos scripserunt. Colebat è Diuis Cœlitibus principe studio purpuratas martyrio Virgines Vrsulam & Barbaram, in quarum peruigilio quotannis certa quædam pietatis officia præmittebat. Totis vndequinquaginta annis, quibus nobiscum vixit, etiam cum per ætatem, aut corporis inualetudinem exciperetur, nunquam in quadraginta diali ieiunio cœnitauit. Crebrò ac familiariter Nostratibus dictitare solebat; *Neminem tranquillo animo futurũ, aut in diuino seruitio perstiturum, qui constanti exactißimæ obedientiæ studio serio se non applicaret.* Viatici diuini oleíque sacri beneficio affectus, cum aliquoties MATREM GRATIÆ ET MISERIDORDIÆ ingeminasset & illa Psaltæ verba, *in domum Domini ibimus*, repetisset, vltimum spirauit, nouus, quod speramus, cœli incola.

XXXIII. CÆTERVM Nouodomi quoq; contra sectarios feliciter itum, qui iam dudũ oculos adiecerant ad suburbanum D. Triados templũ, atque idcirco non sumptuosis itineribus Dynastas quosdam adiere, quorum patrocinio atque auctoritate fulti, illud Lutherano Præconi aperirent. Horum cupiditatem non parum acuebat fama longe latéque edita, Iesuitas non ex hac solum vrbe, sed ex vniuerso Bohëmiæ regno propediem exulatum mittendos. Et hæc quidem omnia in gratiam Prædicantium, nostrum verò odium vulgò concinnabantur. Non defuêre tñ ex Catholicis, qui ora in nostrum nomẽ debac-

chantium, & effrenem procaciam linguarum petulantium acriter coërcerent. Immò cōperti sunt complures, diuersa licet à Nostris tuentes dogmata, qui secessionem potius à suis faciebāt, quàm vt consilia cum rebellibus cōmunicarent, palàm professi, se cum nostræ Societatis concionatoribus, quàm optimè contentos esse, nec pretiosas nouorum rabularnm voces (certa enim ad eos alendos pecuniæ pensio à singulis exigebatur) nundinari velle, si vel teruncio possent, additis insuper diris, malísque imprecationibus, quibus venales eiusmodi buccinatores deuouebant.

XXXIV. NEC de Hæresi tantùm, sed & de illius satore ac parēte aliquoties triumphatum. Quidam cum Cacodæmone pro nummis animam pactus, schedam proprio sanguine conscriptam Negotiatori pessimo asseruabat. Non diu latuit ea res Nostrum, qui tam sacrilegi pacti rescindendi syngraphæque nefariç flammis cremandæ auctor fuit. Alius cui idem Acheronticus Proteus hominem se ostendit, in rabiem actus, vxorem libèros, obuium quemque laniénæ destinabat, adeóque ferociebat, vti à quatuor robustissimis viris eius cohiberi vix impetus posset. Tandem cum Sacerdos Noster aduocatus, Agni cerei aliâsque Diuorum reliquias collo insanientis appendisset, factus ille pacatior est, & pristinam sensim cùm animi, tum corporis recepit tranquillitatem.

XXXV. SCHOLÆ ex illa fugâ, quam superiorum annorum pestilens contagio imperauerat,

hoc

hoc præſenti ſeſe reuocauerunt. Incidit nihilominus tamen hîc in mortiferas Parcarum manus, quæ nuſquam omnis exulat Nobilis quidam Adoleſcens, Sodalitati Partheniæ adſcriptus, quem ſubitâ febriculâ extinctũ cœlo transmiſiſſe creditur. Cuius rei argumento eſt, quòd ad vltimam luctam Chriſtiano more inſtructus, Cerberum nigerrimum canem ſcuticá iuſſerit abigi, vti Beatiſs. VIRGO, quæ eius ſeſe obtutibus offerebat, acceſſum haberet liberiorẽ, quam etiam lecto iam adſtantem manibus iunctis venerabundus ſic alloquebat. *ô VIRGO, ô MATER, ô Patrona mea dulciſſima, tuum ne deſere tibi Caſtimoniæ voto obſtrictum, in horâ mortis ſuſcipe.* Dixit, repetitóque aliquoties gemino ſalutis nomine, cum eâ ad ſuperos diſceſſit.

COLLEGIVM LABACENSE ET Sedes Plectiacensis.

XXXVI. Ex Mvltis, quos in Catholiciſmo inſtruximus, miles quoque erat, alexipharmaci contra omnis generis venena peritus. Is peſtem quamcunque cum ſuo antidoto innoxius hauriebat. Quare ciui cuidam Labacenſi, non infimæ conditionis viro, ſed tamen noto, occaſio fuit, vt ſumpto temerè veneno animam perdiderit. Captus igitur mali creator, nihil aliud, quàm mortem præſtolabatur, quàm, vt feliciter obiret, Catholicorum ritu damnatâ hæreſi ad eam ſe diligenter præparauit. Sed interea Iudicum ſententiâ abſolutus, hoc ſummo vitæ periculo

culo fidẽ ſibi videtur redemiſſe. Mulieris quietem perturbabant frequenter defunctorum apparentes vmbræ, quas peracto apud nos ſacrificio, nunquam deinde ampliùs conſpexit. Sollicitatus aliquoties ab impudente mulierculâ caſtus Muſarum alumnus, vti Iuuenibus formam quandam, ac typum daret, quâ comitate eiuſmodi excipiendi hoſpites, eam pugnis ac colaphis non perfunctoriè contuſam dimiſit.

XXXVII. COLLEGII huius Sereniſſimus Fundator Ferdinandus, ante annum ſcholis noſtris eam immunitatẽ dederat, vti ne quis illarũ auditor ab alijs, ſeu ciuium, ſeu nobilium Magiſtratibus moleſtiâ vllâ pœnâve afficeretur, quam Noſtri hoc anno, repetito quodam ex publico carcere, qui ſcholaſtici iuris erat, cœperunt vſurpare. Reuerendiſs. Noſter Labacenſis templo Hierothecam capaciorem, ob multitudinem Conuiuarum CHRISTI; Parochus quidam calicem & quæ ad Sacrificium neceſſaria alia ducentis philippeis æſtimata donauerunt. Addidit poſterior ſuam Bibliothecam non parui pretij. Triclinio quoque inſtruendo ſeſquicentum aurei collocati. In ſede Plectriacenſi Religioſi cuiuſdam Monaſterij ſacris noſtris commentationibus vtiliter ſe occupauerunt.

GLACENSE COLLEGIVM.

XXXIIX. ETSI continuâ quaſi in acie res Collegij totius pœnè anni decurſu fuerint conſtitutæ,

ſtitutæ, quod cum Aduerſarijs feliciores nobis ſucceſſus inuidentibus, ancipiti & deſperato propemodum euentu acriter fuerit decertandum: auſpicante tamen ac protegente clientes ſuos clementiſſima DEI GENITRICE, cui locus hic peculiari pietate conſecratus eſt, omnes ferè difficultates euictæ ſunt ac ſuperatæ Nihil non tentarunt Glacenſes vti Societatem ſolum vertere cogerent. Quare dum ineunte anno Pragæ diæta regni magno Procerum confluxu celebraretur, hinc quoque Legati amittuntur, qui ſtatus Bohëmicos ad conſilia ſua contra Societatem promouenda, & ad optatum exitum perducenda ſollicitarent. Verum cum nec Bohëmi, Imperatore conſtanter repugnante, contra nos quod petebant, obtinuiſſent, Glacenſes quoque fruſtrati domum rediêre.

XLIX. INTEREA temporis nihil à Noſtris de conſuetis Inſtituti muneribus eſt intermiſſum. Et licet Catholici extrema ferè patiantur, ne latum tamen vnguem à ſuo recedunt feruore: immò ſæpenumero ſe vitam potiùs, & chara omnia deſerturos, quàm fidem, ſanctiſſimè aſſeuerauerunt. Illuſtre eius animi ſpecimen dedere in celebri illa SS. Euchariſtiæ vicatim circumlatæ pompâ: dedêre alitud in Diuam VIRGINEM Wartenſem ſupplices peregrinati, inſpectantibus aduerſarijs, & tantam Catholicorum frequentiam pietatémque admirantibus. In templo noſtro, quod DEIPARÆ ſacrum eſt, nonnemo voti damnatus, valetudinẽ tam animi, quàm corporis recu-

recuperauit: cui etiam ornando quidam è Silesiâ nobilis philippeos centum reliquit. In parœcijs nostris, quarum tres sub Collegio sunt, pari pietate certatum. Rusticus, cui sæpe Cacodæmon ingentis instar molossi sese videndum præbuerat, iusque in animam ipsius habere propter multas sacrilegè factas Confessiones asseruerat, retrogressus memoriâ omnem suam vitã, quidquid latebat scelerum in lucem coram Sacerdote produxit, & molestiam quâ ipse ante premebatur, in monstrum illud Tartareum exonerauit.

XL. DISCIPVLORVM nostrorum ille est in pietate profectus, vti iam alios etiam docere possint; Fuit ex illis qui parentem ipse suum, cum in patriam reuertisset, abstinentiâ suâ singulari eò vsq; tenuit, ac cepit, vti filij exemplo die Sabbathi ab esu carnium sibi, quod antè nunquam fecerat, cum totâ familiâ temperârit. Alius matrem docuerat, quod ipsa filium debuisset, animum non conceptis verbis, sed recensitis sceleribus expiandum; quod & fecit.

COLLEGIVM CLAGENFVRTENSE.

XLI. NONNVLLIS aduersâ valetudine tentatis vnus Nicolaus Mediẽsis, ignoto medicis morbo sensim confectus occubuit: annos natus sex & viginti, quorum tres in Societate cum laude posuit. Iuuentus nostra vt pari in litteris & pietate passu incederet, hoc demum anno, quod diu omni-

omnibus votis expetierat Sodalitatem Parthe-niam instituit, & à Romanâ ceu matrice confir-matam, & ab alijs munificâ manu non parum exornatam. Feruet opus, vt omne principium, Sodaliúmq; vnus duos repentè ab hęresi dehor-tatus est, qui vterq; sumptâ à nobis fidei Catho-licę tesserâ, iuuenem illum salutis suæ auctorem omnibus deprædicant.

XLII. CIVIVM Catholicorum is est in Reli-gione feruor, vt cùm hominum sermone incre-buisset, suæ factionis omnes ex vrbe eijciēdos, paratos se dicerent, & domo & bonis, atq; adeò totâ priùs prouinciâ cedere, quam vel auitam fi-dem deserere, vel diuinis in ciuitate officijs ca-rere. Conuenerant hîc nobiles supra septuagin-ta, Hęretici omnes, vt in commune, remotis Ca-tholicis, consultarent: priusquam verò conuen-tus ille dissolueretur, in qualibet ciuitatis portâ statarios aliquot collocauerant, qui diurnas pa-riter, ac nocturnas agerent vigilias: quæ res mi-rum est quantos excitauerit in plebe motus. Vna omnium vox erat, Prouinciales idcirco conue-nisse, vti occupato templo (quod vna cum con-tiguo ædificio ciuibus restituendum à Serenissi-mo nostro nequidquam sæpiùs ante efflagitaue-rant) nos hinc exturbarent; Et qui nostri Ordi-nis amātiores erant, identidem nobis aures vel-licabant, malum vt occuparemus, eò, quod iam de nobis conclamatum omnino videretur. Fa-bula quoq; illa Pragæ & Crumlouij in Nostros cusa, hîc denique recusa est, nos ad vim vi repel-lendam in Collegio militem clam ex Italiâ e-

uocatum

uocatum alere : Et hoc Clagenfurtenſes adeò pertinaciter ſibi perſuaſerant, vt à peregrinis & aduenis fortè interrogati, quid ſibi vellent tam exactæ ad portas excubiæ, cum nullus ſit in Prouinciâ hoſtis; reſponderent conſtanter eſſe intra ipſa vrbis mœnia, contra quos excubarent. Vt meritò gratulari ſibi Societatis Patres poſſint, quos ſcilicet non arma, ſed ipſa aduerſariorum ferro fortiora mendacia tuentur.

XLIII. INTER hos tamen tumultus Noſtri de more ſuo nihil remiſêre, ita vt nec in templo aſſiduitas, ſcholis induſtria, neque denique in vllo eorum, quæ Inſtituti ſunt, opera, vigilia aut fructus ſit deſideratus. Mirabantur ipſi ciues in medijs quaſi ventis ædificia ſuperiore anno inchoata ad culmen properare, templum arâ nouâ, & tribunalibus Confeſſariorum illuſtrari. Deducta eſt ex Parœciâ ad noſtram ædem pro impetrandâ pluuiâ ſupplicatio, quæ quo maiorem Hæreticis manè riſum mouit, hoc deinde maiorem à meridie incuſſit pudorem. Nam cum multorum dierum interuallo nō pluiſſet, poſt ſupplicationem viſum eſt repentè cœlum obnubilari, & continuò tanta vis imbrium eſt effuſa, vti terram circumquaque areſcentem ſatis ſupérque magno agrorum bono humectàrit.

XLIV. HÆRETICI autem quamuis alia noſtra non velint, iuuentutis tamen inſtitutionem non probare non poſſunt; adeò quidem vti Proceres Carinthiæ chariſſima ſua pignora ſub diſciplinatum noſtrum miſſitare incipiant. Alij

item in vrbe primarij ad ſcholicas exercitationes inuitati, & libenter comparent & frequẽter commendant; ad quas conciliandas, actiones comicæ non ſemel profuerunt. Ex ijs qui ad ouile Christi redierunt, fuit vnus aliquis, qui non, niſi ictus voluit ſapere. Hic tribus luculentis vulneribus ab eo quem amiciſſimum putabat, confoſſus, Sacerdotem noſtrum, (quem antea pro inimico fugerat) accerſiri iubet, ab eóque de certis totius vitæ noxis in gratiâ cum Deo, & Eccleſiâ reſtitutus, extremò inungitur. Res mira, cui per cataplaſma obſtructus ſanguis copioſè per os naréſq; ex corpore ebulliens prorumpebat, & qui nihil aliud, quam ne anima ſequeretur fluuium timebat, ſacra illa vnctione ad id breui robur profecit, vt in patriam profectus, patrocinióq; inde ſecum aſſumpto reuerſus, hic inter Catholicos catholicè valuerit.

SEDES EBERNDORFFENSIS ET ZAGRABIENSIS.

XLV. Eberndorffii, vbi ij verſantur, quibus tertium annum ad roborandum ſpiritũ Societas noſtra cõcedit, feſtus B. Parentis N. dies quadraginta horarum comprecatione exceptus eſt, binis in horas ſingulas orantibus, propoſitis etiam, quoties ordo in ſe redibat, certis Beati Patris virtutum capitibus ad meditandum pariter, ac imitandum. Is ab Ignatio in Patres hinc tranſiuit calor, alios etiam vti accenderent, concionibus, catecheſibus, priuatis colloquijs

multæ

multæ prauæ consuetudines impeditæ; bonis iterum via facta. Iam passim Diuorum memoria celebrior, Sacramentorum vsus frequentior. Dies illi qui templorum dedicationibus sacri, non nisi saltando & compotando impiè traducebantur. Ab eâ insaniâ multum conquieuerũt.
XLVI. ZAGRABIÆ tribus primis Grammaticæ classibus augente discipulorum, & numero & industriâ, poësis hoc anno multorum rogatu adiuncta est. Laborant etiam multi boni & magni viri, vt sedem hanc in iustam Collegij staturam educant. Et inprimis Magnificus D. Nicolaus Istuansi Regni Vngariæ Propalatinus egregiè declarauit, quo semper fuerit erga Societatem animo ac propensione. Nam cum domus hæc nullis adhuc esset certis stabilita reditibus, prædium quoddam Nobis Pauco Vereh, hoc est Pauli mons dictum, viginti duobus adiunctis colonis, cum omnibus agris, siluis, pratis & vectigalibus perpetuò iure possidendum donauit. Ad sedem hanc pertinet illustris illa Caluinistæ cuiusdam nobilis ad fidem vocatio. Internis excitatus stimulis, saniora amplectendi studio ex Vngariâ Zagrabiam contendit. Cuius voti tanto citiùs, ac faciliùs quo fieret compos, apud Ecclesiasticum quendam hospitari voluit: sed æger vnde antidotum sperabat se accepturum, maiorem inde hausisset pestem, nisi diuina eum bonitas, singulari modo protexisset. Nam visâ inter cœnandum indecenti compotatione, & eorum maximè, quorum status ob sacram manuũ impositionem sublimior est, adeò offendebatur,

vti à ſalutari propoſito pedē referre ſuper menſam ſtatueret, ſecum identidem hæc volutans: *Si oculi & Eccleſiæ Catholicæ lumina, tenebræ ſunt, quantæ prô DEVM immortalem corporis totius noctes erunt? Et ſi paſtores vſum rationis in poculis ſubmergunt, ouibus quid fiet, quorum prudentiæ ac vigilantiæ commiſſæ ſunt? Non his ergo animæ meæ pignus, non vitæ rationem concedam, ſuam illi SANCTAM crepent Eccleſiam, ego in qua natus & enutritus ſum, ad extremum vſque halitum perſeuerabo.* Sapienter equidem philoſophatus, niſi vel inter Hæreticos eadem fierent, vel CHRISTVS facta potiùs, quam verba ſcribarum attendenda præcepiſſet. Sed vide obſecro cœleſtem in homine prouidentiam! Die proximè ſequenti, cùm Zagrabicâ in ſuo errore magis offirmatus domū famulis duobus comitantibus eques iret, & iam ad ſacram columnam, quæ in ciuitatis termino locata eſt, perueniſſet, viſo ibi CHRISTI de cruce pendentis ſimulachro ita exhorruit, vti de mentis poteſtate ſimul, & equo deiectus humi aliquandiu ſupinus iacuerit, tam famulis, quàm iumento immobiliter obſtupentibus. Vbi ſpiritum nōnihil reſumpſit, veſtibus protinus omnibus ipſo etiam induſio ſe ſpoliat. Famuli inſanire Dominum conſpicati, fugā ſibi conſulūt, veriti ne quid incommodi poſtmodum ab heri dementia in ſe deriuaretur. Peropportunè autem eodem pœnè temporis momento, quo hæc agebantur, Reuerendiſſimus Quinqueeccleſienſis illac itabat, qui hominem deueſtitum atque inſanum miratus, quem familiariſſimè nouerat,

famulitio ſuo imperat leuare, tegere, domum ſuam abducere. Eodem mox per miniſtrum vocatus ſequitur Noſter, qui ſalutaribus conſilijs moribundum prçueniret: ſimul ille Sacerdotem videt, ſui iam potentior, diuinas laudes exorditur, nec ſatis verbis exprimere poteſt, quàm ſit horrendum à DEO proſterni. Nec fuit difficile poſt hæc Caluinum illi ex mente eripere, vltrò ipſe deteſtabatur, nec deinde, quotieſcunq; Zagrabiam, & ad nos perueniſſet, pro tanto accepto beneficio gratiarum agendarum finem facere vnquam poterat.

XLVII. SVNT extra vrbem templa non pauca, ſed olim & à Turcis & Hæreticis ita deformata ac deuaſtata, vti eorum vix ſpeciem hodie agnoſcas. Quæ cùm ab huius loci indigenis etiam neglectui haberentur, vnius ex Noſtris aſſiduâ induſtriâ pertinacíque labore in priſtinum, & nitorem, & cultum ſunt reſtituta. Sed neque Petrina, finitimum regni huius contra Turcas præſidium, Noſtrorum accurſu caruit. Tantum ibi familiaribus Societatis munijs effectum, vt cùm Pater diſceſſum adornaret, turmatim incolæ omnes ad præſidij Capitaneum confluerent, obnixè rogantes, abire eum ne pateretur, cuius operâ tantopere indigerent. Eſt præterea tractus peramplus Zagrabiæ vicinus, in vaſtam ſe planitiem diffundens, Turopoliam incolæ dicunt, inter Sauum & Colapim fluuios celebres medius, amœnitate ſolíque vbertate nulli totius Vngariæ ſecundus. Is ab Haſan Baſsâ, celebri exercitûs Turcici Ductore, ita ſuperioribus temporibus

ribus

ribus ferro & igne direptus, ac deuaſtatus fuit, vt hominibus, vel in ſeruitutem perpetuam abductis, vel trucidatis, vel etiam in diuerſas prouincias fugere coactis, nullum non dicam pagi alicuius veſtigium, ſed ne hominis quidem reperire vſpiam licuerit. In hoc itaque loco, poſtquam DEO propitio Petrina è manibus barbarorum eſt erepta, ſublato vtcunque periculo, non ſolùm reliquiæ, quæ ſuperauerunt, ad priſtina rediêre, ſed complures etiam aduenæ pinguedine, atque agrorum fertilitate illecti ſedem fixerunt: vnde tam frequentibus nunc vicis atq; caſtellis incolitur, ac ſi nũquam hoſtiles faces pertuliſſet. Huc frequenter magnis precibus euocati Noſtri, copioſam animarum ſementem faciunt; ſiquidem præter noſtra, Curionum etiam officia omnia obire (cùm illi deſint) coguntur. Aduentantem Noſtrum ita confeſtim occupant eſuriẽtes animæ, vt ei vix ſpatium curando corpori relinquant: diſcedentem verò ad mille, & ampliùs paſſus honeſto comitatu proſequũtur, nihil magis à P. Prouinciali poſtulantes, quàm vt eum intra fines ſuos perpetuum habere poſſint. Tanto eſt in precio Societas, vbi operariorum paupertas.

PROVINCIA GERMANIA SVPERIOR.

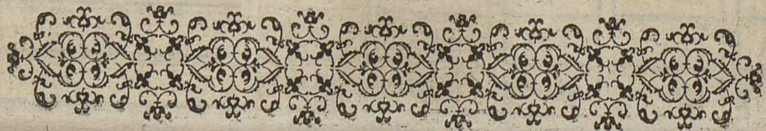
Fuit Sociorum in Germaniâ Superiore quantum nunquam antea : locis octodecim quinquaginta ſupra quadringentos cenſebantur : vixêre octo; bis octo in Societatem adſciti.

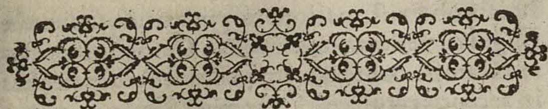
	Vniuerſim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholaſt.	Adiutores.
Ingolſtadij.	CIV.	XXIX.	V.	LIV.	XVI.
Dilingæ.	XXXII	XXII.	III.	II.	V.
Monachij.	LVII.	XXIX.	VI.	VI.	XVI.
Auguſtæ.	XXXII.	XIV.	IV.	VII.	VII.
Oeniponti.	XXI.	XI.	IV.		VI.
Halæ.	XV.	IIX.	II.		V.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Lucernæ.	XX.	XII.	II.		VI.
Friburgi.	XIX.	X.	IV.		V.
Ratisponæ.	XIIX.	IX.	II.		VII.
Bruntruti.	XIX.	XI.	III.		V.
Constantiæ.	XX.	XI.	III.		VI.
In Tyroc Landspergensi.	LII.	IIX.		XXVII.	XVI.
In sede Eberspergensi.	XVII.	XII.		I.	IV.
In Oetinganâ.	IIX.	IV.			IV.
In Biburgensi.	V.	III.			II.
In Wallesianâ.	VI.	IV.			II.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Misione Eluacensi.		II.			
In Danuwertanâ.	III.	II.			I.

Ad Catholicam fidem traducti ex hæresi quadringenti quinquaginta.
Generales Confessiones numeratæ quingentæ quindecim.
Suo domino restituti aurei mille quingenti.
Exercitijs B. Ignatij exculti quinquaginta.
Parturientibus duabus B. P. N. Ignatius imploratus faciles partus à Deo impetrauit.

COLLEGIVM INGOLSTADIENSE CVM sede Biburgensi.

I.

NGOLSTADII Magnum Societatis nostræ, immò totius Germaniæ lumen extinctum est, P. Paulus Hoffæus, cui finis anni præcedentis finem vitæ dedit. Superauit quartum & octuagesimum, quinquagesimũ in Societate, domo Germanus in agro Moguntino Bingæ natus; Embricæ, Coloniæ Agrippinæ, & Romæ litteras humanas & diuinas cõplexus, inter primos Collegij Germanici, quod tũc B. P. Ignatius moliebatur, cliẽtes adscitus, paulò pòst ab eodẽ Societati trãscriptus est. In Collegio Romano, Sebastiano Romæo Rectore, Ministrũ egit, inde Viennã missus, Ius diuinum Theologus interpretat⁹, socios ibidẽ rexit, vti & Pragæ, vbi quarto se votorũ vinculo Societati & Põtifici obligauit. Sed & Ingolstadij p̃fuit & Monachij: in totius verò Prouinciæ nostræ p̃fecturâ versatus est annos tredecim. Principibus tum Austrijs, tum

Boicis ob existimationem virtutis & sapientiæ singulari veneratione cultus. Certè huic & Petro Canisio conseruatam in Boicâ Religionem in acceptis retulêre. Lustrauit Visitator Germaniam Superiorem & Rhenanam, decennium antea Romæ Assistens, quo tempore Generaliũ Responsa Prouincialibus, & locorum Præsidibus data, vsq; ad annum M. D. XCVII. concinnauit: quatuor conuentus generales adijt: ter ad Societatis Præpositum Generalem dicendum. Vltimâ senectâ redijt Ingolstadium, vbi tamen onus Collegij gubernandi recepit, quoad fractus, tantùm non sub onere concidit. Emeritus tandem annos extremos DEO totos & patientiæ cõsecrauit, quam in tantâ varietate morborum, podagræ, chiragræ, calculi nobis insigniter probauit. Quo in statu corporis, sæpiùs omnes præteritæ vitæ labes confessione deleuit: Et quamuis chiragra ferè cõtinua digitorum vsum negaret, per eos tamen dies, quibus confessionem litteris pro more consignare decreuerat, indulgentior fuit.

Peractâ igitur eâ confessione, vltimísque Sacramentis & postulatis & impetratis, Socios postremùm vt putabat, allocuturus, *omnes inprimis orare veniam, vellent esse, quo ipse in vniuersos esset animo.* Eos dein ad liberaliter DEO seruiendum omnes hortatus; seipsum abijciendo, omnes ad spem æternæ salutis erexit; postea bene omnibus precatus, gratias egit, ꝗ præstò fuissent sacra percipienti. Cõmendari deniq; se etiam atq; etiam à superiore petebat, R.P. Generali, & P. Pro-

uinciali; *quibus seruisset, vt potuisset. Grata habe-rent, quæ præstitisset.* Significauit etiam per con-fessarium, cupere se eos, qui deinceps ægrotanti adstaturi essent, sermonis esse modicos; *decrêsse se reliquum, quod superesset tempus, cum DEO, Patro-nis suis, aliis cœlitibus transigere.* Sui ob vitæ erra-ta doloris magna signa dedit. Inter alia, quòd superiori propè assidenti dicere quam demisissi-mè solebat: *adeo se malum fuisse, vt meritò salutem desperare posset, nisi tam clementem se nouisset habere Dominum.* Quo etiam suum parendi in omni vitâ studium testatum fecit, cùm in morbo ita dif-ficili & acerbo, nihil quidquam agere, ne surge-re quidem, aut confessionem Generalem insti-tuere vellet, absque Superioris consensu. Quæ virtus cum alijs magnam ei Sanctimoniæ opi-nionem meritò conciliauit apud Nostros, quâ inducti pro se quisq; suas peculiares animi cor-porísque difficultates illi, certo velut Patrono commendârunt. Mensem ita integrum ferè exegit, dum tandem decimo sexto Cal. Ianuarij inter vota complexúmque Sociorum vitam ab Auctore vitæ acceptam reddidit. Sub eosdem ferme dies, triduo antequam Hoffæus graui illo morbo corriperetur, obierat religiosissima fœ-mina medici nostri vxor, quæ supremo die ei-dem Patri tria poma punica destinauerat; cui et-iam statim ac migrauit, se obtulit, eum inuitanti similis, vt postea narrauit P. Rectori. Eam ma-tronam nostri ordinis peramantem habuimus, neque verò vnquã, multis nos sub Collegij pri-mordia auersantibus, cuiusquam sermone, in-

duci

duci potuit, vt in templo nostro Mysteria sacra frequentare desineret. Quotidie tria minimùm audire, octauo quoque die confiteri & communicari consueuerat, sæpiùs id factura, si per Confessarium licuisset, ad cuius nutum se totam finxit, quoad piè tandem fatis concessit. Sed vnum illud præterea de Hoffæo non tacendum. Cùm Prouinciam obiret, & Lucernæ Collegij fundamenta moliretur, repentè morbo oppressus Augustam redijt, ibíque post sacram vnctionem iam conclamatus, Sociorum votis ab ipso mortis limine (quod creditur) reuocatus est. Nam P. Ioannes Rastellus Anglus ad ædem Saluatoris ad octo millia passuum profectus, pro tam charo capite, suum ipse deuouit, sedulò DEVM precatus, votum vti hoc suum ratum haberet: & habuit DEVS: simul enim domum reuenit, decubuit & occubuit; surrexit alter, pro quo hostia piacularis fuit ille, ouis pro pastore. Patrem Hoffæum veteranum secutus est P. Iacobus Schacher Collegij Minister, in ipso æui flore. Bonus ille & religiosus vir, quasi extra ordinem ex vitæ statione euocatus est, omnes vt admoneret, perpetuò excubandum, ne imparati deprehendamur.

II. CÆTERVM promouit multum pietas Sociorum ex diligenti Visitatoris curâ, & B. ALOYSII domesticis vitæ exemplis, cuius studio æmulus nonnemo, quidquid habuit sacræ supellectilis, imagines inquam, & Agnos cereos, id omne ad Rectorem attulit, ne alieno affectu rei cuiuscunque etiam piæ tangeretur, quem volebat

bat soli Deo sanctum. Ad psalmum in Ieiunio quinquagesimum accessit Dominicis diebus narratio pia ex actis gestísque Sanctorum deprompta. Inter capitis damnatos nouo pietatis exemplo permotus quidam pridie quàm duceretur, puerorum turmas aliquot cogi iussit, quibus obsequium erga parentes, quod ipse neglexerat, commendauit, monuítque, vt à lusibus, quibus ipse in eam vitæ ac mortis infamiam incidisset, abstinerent. E nobilitate Polonicâ generosum adolescentem inuaserat simul agmen morborum, diuturna febris, intestini rabies, neruorum conuulsio, Ischuria, Epilepsia, aliæque pestes corporis, vti iam deploratus ad mortem inungeretur. Sed vnctus, stupentibus cunctis, conualuit statim. Eodem morbo dierum plurium stranguriâ tactus, simul D. Nicolai oleo, quod secum Româ Noster attulerat, secundum affecta loca tactus est, meliùs habuit. Idem ex febri pristinâ tumore inflatus, cùm propiùs à morte iam abesse videretur, iussus commendare se B. P. N. Ignatio, cuius tum appetebat natalis, studiosissimè paruit, & inter Sacrificium opem impetrauit. Debuisse quodammodo videntur Cœlites hanc Adolescenti gratiam, à quo toto quo decumbebat tempore, toties erant, & tam assiduis precibus fatigati.

III. Ad Avgendam annuatim Bibliothecam quingenti à quodam Magnifico floreni donati. P. Iacobi Gretseri labor ex operibus constat, quæ ab illius Musæo prodierunt.

Volu-

Volumen II. quo Roberti Bellarmini S. R.E. Cardinalis controuersas disputationes propugnauit.
Agonisticum de disciplinis.
Relatio Campilhomica castigata.
Fullo Rediuiuus.
Epistola Cnaptica contra eundem Fullonem.
Pharetra Tertullianea.
Vespertilio Hæreticopoliticus.
Lutherus Academicus.

IV. BIBVRGI in æde Allerstorffensi B. VIRGINI sacrâ & alterâ S. Leonardo dedicatâ, multi beneficia receptæ sanitatis impetrârunt. Parœci munus toto ferè biênio functi sunt Nostri: Templum verò domesticum nostris vsibus commodiùs effectum, arísque inibi dedicandis adfuit Pontifex Ratisponensis, qui cultum sacrum, quo ipse vsus erat, munus templo reliquit.

COLLEGIVM DILINGANVM
CVM MISSIONIBVS SVIS ELWACENSI & Donawerdanâ.

V. DILINGÆ Pontifici Augustano æterno collegij altori, dum res diuina in Odeo Academico solemniter ipso S. Vrsulæ die fieret, oblatus cereus, fundati censûs index, Principem ita delectauit, vt luculentâ oratione suum erga Societatem animum declararet, dolerétque suæ voluntati non respõdere facultatem, quibus eam promeritis porrò ornaret. Neque interim facta à verbis dissentiunt; adest sucurrítque nostris rationibus, quibus vijs potest: Socios adhibet in consi-

conſilia, itinera, negotia, ſuam denique conſcientiam nobis tractandam committit᷑.

VI. Tridvvm ante quadragintadiale ieiunium hoc demum anno precibus tranſcriptum, Bacchum melioribus ſacris coëgit cedere, ad quam rem mirificè profuit ipſius Antiſtitis exemplũ. In Academiâ ex R. P. Viſitatoris decreto, prælectiones auctæ; litteræ diuinæ ter in hebdomade explicantur, cùm antè ſemel duntaxat tractarẽtur. Hebrææ linguæ bis hebdomadatim, antea extra vacationes nunquam doceri ſolitæ. Acceſſit Philoſophiæ Ethices, & Matheſeos ſtudiũ quotidianum. In domicilio Conuictorum flos Academiæ ſpectatur, ducenti plerunque & triginta, vel nobilitate, vel Religione noti. Noui ex geminis hoc anno cœnobijs ſubmiſſi, vnde ſe nullos hactenus acceperamus; alteri præeſt Sereniſs. Ferdinandus Boiorum Princeps Colonienſis Pontifex deſignatus; alteri itidem Imperij Princeps, qui litteris ſuâ manu ad P. Rectorem datis, nobiliſſimum Iuuenem, Religioſâ ſimul diſciplinâ & eruditione excolendum nobis cõmiſit᷑. Horum virtus & ſpectata modeſtia fecit, vt Reuerendiſs. & Illuſtriſs. Princeps ac Põtifex Bambergenſis nuper defuncto ſuffectus, cùm coram hîc religioſiſſimam viuendi rationẽ miratus eſſet, mox vbi domum reuertit, duobus S. Benedicti Præſulibus perſuaſerit᷑, vt tres lectiſſimos iuuenes, Religioni conſecratos, huc ad cultum litterarum capiendum amandaret᷑. Ita per annum hunc centum & triginta, ex quadraginta ſex Aſceterijs huc miſſi numerantur, vt etiam

iam triclinij parietes fuerint laxandi, quo tam illustris & religiosa iuuentus accumberet. Excitata priori anno intra ipsos contubernij muros ædicula sacra miris modis fuit exculta. Duodecim quotidie in eâ faciunt; sacræ paræneses, nūc ad Religiosos, nunc ad Ephebos inibi quot mēsibus fiunt. Asceticis ad mores Sanctiores imbuti domi nostræ ex omni vitæ statu quadraginta. Dona Collegio, Anathemata templo oblata aureorum prope nongentorum. Ipse Episcopus centum quinquaginta solus, præter omnes priores reditus annuos, promisit: Virgo testamento quingentos, alienus hactenus à nobis centum obtulit, septingentos in vltimis ceris promisit.

VII. IAM non Elwacam tantùm, sed ad S. quoque Viti, vbi Collegium est Clericorum, profuit excurrere. Supra nongentos sacram Synaxin celebrârunt, cum superioribus annis ne vnus quidem consuêsset. Quindecim ex conuenis à laqueis Hæreticorum expediti. Nobile Principis castrum adeò manes vexabant, vti Præfectus arcis, cùm frustra tentâsset omnia, de deserendâ præfecturâ deliberaret. Accersiti Patres sacrificârunt, arcem aquâ consecratâ lustrârunt, quâ territi, qui priùs terrebant manes, locum cum ingenti strepitu deseruerunt. Eodem loco ciuis recens extincti vmbra lares suos reddidit infestos: fecit Noster vxoris rogatu pro salute mortui; quieuit tum quidem; sed in quintum diem postliminio reuersus spiritus, coniugi suggessit promissam ad D. Vdalrici peregrina-

grinationem : ſuſcepit illicò vxor, atque in comitem viæ, & cuſtodem ſexûs filiæ in remotis ædibus degentis ſeruũ popoſcit. Renuit ille laborem, vti parum cum valemus ipſi, vicem alienam dolemus. Sed digreſſus ab vxoris domicilio defunctus, mox in filiæ tecta immigrauit, & ſeruum illum inertem adeò terrore impleuit, vti primâ luce accurreret ad viduam, & ſuam operam vltrò offerret. Spiritus inde voto & pœnâ ſolutus ad cœlum liber euolauit. Eadem occaſione ſuccurſum Neresheimenſibus & Wembdingenſibus, vbi noſtram fidem edocti nouem.

IIX. De Donawerdanis paulò fuſiùs dicendum. Status ergo vrbis illius, quam tres Noſtratium excolẽdam ſuſcepêre, varius: primò Magiſtratus Cęſarianus, poſtremò ciuilis. VIII. Cal. Auguſti qui fuit S. Iacobo sacer, Cæſaris internuncij & Ducis Bauariæ legati, poſt concionẽ à Noſtro ad frequentiſſimum populum habitam, proſcriptionis tabulam ſuſtulerunt, & Principi Maximiliano ciuitatem, quoad impenſas belli compenſaret, pignus addixerunt. Interim per totum ferè annum non parum Societatis induſtria retardata eſt, cùm vrbs Hæretica inter ſpem & metum fluctuaret, & modò inclinaret ad Eccleſiam, modò rurſus à fœderatis Lutheranis firmaretur, ne ad Catholicas partes accederet, ſpem eſſe libertatis ante fores. Cæſarem clementiùs in vrbem conſulturum, ipſúmq; Principi Boiorum de pecuniâ fide iuſſurum; quo non ſine dolore Catholicorum

factum eſt, vt inter tam incertos rumores, ipſi quoq; ſuarum rerum incerti redderentur. Omnes tamen inani vicinorum ſpe alebantur, ne quidquam de mutanda religione cogitarent. Nihilominus Noſtri in excubijs ſteterunt, ne cuiuſquam ſalutem negligerent. Centum & quinquaginta à Luthero extorſerunt; aliquos memorabili euentu, quem expono.

IX. VIR Conſularis, & magnam olim partem Tragœdiæ quâ poſtea iactata eſt Donawerda, auctor, & acerrimus impiæ ſuæ ſectæ propugnator, ædibus ſuis veluti liberâ tenebatur cuſtodiâ; è quibus cùm deſcendere vellet, fallente veſtigio in ipſis gradibus labitur, tam graui afflictus caſu, vix vt gradum à morte abeſſe videretur. Cæſaris Proprętores cognito miſeri hominis caſu, ad retinendam vitam amuleta, & per illa ſimul viam quærunt, expediendæ illius ſalutis. Submiſſus ergò ex ſocijs aggreditur iacentē humaniſſimè: ſed ille auerſo animo, & vultu aures claudit monitori, & ſpem ſimul totam Patris occidit, vt opus hoc ſummæ duntaxat, diuinæque adſcriberetur poteſtati, cuius eſt non minùs vitam dare mortuis, quam viuis auferre: Noſter deſperatis humanis præſidijs, hortatur circumſtantes, vt ſecum Numinis clementiam pro contumace propitiarent. Procumbitur in genua ab omnibus (omnes enim eundem ſenſum induerant) oratur, & æger manus illicò brachiáque ſublata precantis ritu componit, confeſſionis faciendæ copiam, etiam atque etiam, quamuis intermortuis vocibus, flagitat. Auditur,

expia-

expiatur, cœlo ſpe certâ adſcribitur, Catholicâ cæremoniâ primus omnium in Parœciâ tumulatur. Secuta virum eſt vxor annos nata ſeptuaginta, & eâdem religione eodémq; tumulo condita; ſupereſt filius & ipſe Conſularis, qui vtriúſque parentis pietatẽ, viuus mortuos imitari decreuit. Eandem tertius eiuſdem ordinis & dignitatis eſt ingreſſus. E militari quoque præſidio, nonnemo ad caſtra Catholicorum hac viâ ſe contulit. Pepigerat cum honeſtâ Virgine nuptias, quod ſi falleret, alteríque fidem ſuam dolo malo addiceret, tum Cacodæmon vltor adeſſet, & ſe ad primam ſponſam reportaret. Reſpondit malis moribus peior fides. Vix enim annus vertit, cum ſponſus idémque ſponſus perfidus, oblitus ſui, fidei, deuotionis diriſſimæ, alteri ſe emancipat ducendæ. Interceſſit ſanè fideiuſſor vindéxque periurij Diabolus, & in hircum verſus noctu militem in ſtatione excubantem, per mœnia aduolans, ſubire pedes, & velle aſportare incipit. Exanimatus derepentè eo obſequio miles, cum nulla occurreret defenſio, Crucem, quam deteſtabatur alioqui, (vtpote Hæreticus) pro haſtâ arripit, ſignatúſq; ad manipulares decurrit; ſequitur beſtia, & pro feneſtrâ contubernij imminet latenti. In ijs ergo anguſtijs deprehenſus, homo aliud non reperit aſylum, quàm vt per Noſtros ad Eccleſiæ Catholicæ ſinum, vbi & tutus latuit, confugeret, & ad ſponſalia prima rediret. Fuit & in pueris ardor, qui clã parẽtibus Hęreticis, Catecheſin noſtram aliquando adeũt. Ex ijs retulêre nonnulli ad aures domeſticorum,

quæ ipſi fortè apud nos audierant. Iratus pater cuiuſdam domûs, accipit filium, qui ſub ipſo tamen plagarum ſtrepitu clamans, *non poſſum*, inquit, *aliud loqui, quam à Ieſuitâ audiui.* Vicit parentis pertinaciam filij patientia ſimul & conſtantia, damnatíſque erroribus filium ſuum doctorem ſecutus, ad noſtram ſe contulit Profeſſionem. Sed omnia priora ſuperat hoc poſtremum, quo tanquam clariſſimâ DEI ſignificatione etiam aduerſarij perculſi ſunt, ne quenquam à ſuis ad nos tranſire conantem retardarent. Inter nurum & ſocrum res agebatur; illa ad Catholicos adſpirabat, hæc retrahebat. Nam cum illa ſupremo conflictata morbo in æſtiuam domum ſocru inſciâ Noſtros euocâſſet, non potuerunt Noſtri adeſſe priùs, quam infelix mulier à propinquis ipsáq; ſocru lectũ inſtar lupæ vlulantis obeunte obſideretur. Vnde nihil auſa tẽtare ægra medicũ animæ dimiſit. Ille ſtatim renunciat Magiſtratui ſtatũ feminæ ſimul & ſocrûs importunitatẽ, qui mox abſcedere iuſſit intemperiẽ ab infirmâ, quò Noſtrati pateret acceſſus. Nurus ergo Sacris omnibus ritè procuratis, extremam horam patienter expectauit: ſocrus autem illo ipſo die, quo Sacerdotẽ à promouendâ hominis ſalute impedierat, ante nurum vitâ exturbata eſt: domeſtici omnes & vicini, qui mortem inexpectatam huius cognouerant, territi intra paucos menſes ad noſtrum conſilium ſe retulerunt, nunquam inuitati ſocrûs religionem & mortem damnauerunt. Atque ita ceſſit velitatio noſtra cum factione Lutheranâ.

X. NVNC

X. NVNC reliqua proſequamur. Templũ parœcianũ à ſitu & ſqualore repurgatũ, & quoad eius fieri potuit, ad noſtrũ cultum, fixâ Cruce, vexillo poſito, ferculo Euchariſtico exornatũ eſt. Cœmeteriũ item peramplum in vſum Catholicorũ conſecratũ, reiectis in angulum profanũ Hæreticis. In ęde ciuitatis principe (ſi cœnobiũ S. Crucis nobiliſſimũ, quòd nunquã à fide & religione defecit, excipias) Noſtri poſt meridiẽ ꝓ cõcione frequentiſſimum populũ tum vrbanum, tum ex omni circũ agro confluentẽ docent, tam auidum intentúmq;, vt agreſtes pleriq; neglecto prãdio, pane ſolùm in ſinũ coniecto aduolent, & ad veſperam perdurent. Concionẽ excipit inſtituenda minor ætas, quæ nihil in freqũẽtiâ cedit maiori. Totam hebdomadã meditatur capita ſacræ doctrinæ: ſunt enim Ludimoderatores vtriuſque linguæ patriæ & latinæ à nobis inſtructi, quibus modis iuuentus ſit erudienda.

XI. CHRISTI naſcentis, morientis, & reuiuiſcẽtis memoria tam auguſtâ ceremonia eſt peracta, vt Hæretici natu grãdes exclamarent: *Quam ſanctæ (DEVS BONE!) Catholicæ cæremoniæ! cuius non intimas pectoris fibras penetrent!* Vltimo ieiunio tanta fuit Catholicorum & Principum ciuitatis ac Cæſarei quoq; Magiſtratûs religio, vt rurſum omnium religionũ irriſores Hæretici ſe non cõtinerent, palámq; dictitarent: *Ab ſuâ parte nec toto anno tot fieri preces, quot vnâ nocte à noſtris funderentur.* Quo die quondam infeſtus populus ſupplicationem Catholicæ plebeculæ incurrerat, ſignáque deiecta lacerârat, & ſimul omnia ſa-

cra Catholicorum profanârat ſuſtuleràtque, eo ipſo D. Marci die, inſtaurata pompa, & in vicinum pagum deducta, tantâ frequentiâ, vt extra templi ſepta dicendum fuerit. Omitto nunc per certos anni dies luſtrata vicina oppida, vnde teſtimonia induſtriæ retulerunt Noſtri, præſertim Wembdingâ, vbi cum decem ſagæ flammis exurendæ à Noſtro bene mori docerentur, miratus Lutheranus Præco; *Tu verò, inquit, ſtrenuè laboras, vt animas ex orci faucibus ereptas cælo tranſmittas.* Denique, (quod hîc videtur ſignificandum,) intra & extra pomærium confitentibus aures datæ ſunt hoc anno bis mille, octingẽtis. Concludam memorabili facto rem totam. Matrona dum vterum ferret, non admodũ partui vicina, repentè Epilepſiâ correpta eſt: Obſtetrices curriculò vocatæ, & matrem & fœtum deſperauerant, curritur ad Noſtros, fœmina interim vitâ cedit: Noſtri ſacculum cum B. P. N. reliquijs appendendum marito tradũt; qui dum etiam defunctæ collo ſacrum pignus admouet, illâ quidem rigente, infans repentè manum vtero profert, tanquam ſacro fonte tingendam; tingitur & extinguitur.

COLLEGIVM MONACENSE CVM SEDIBVS EBERSPERGANA ET Oetinganâ.

XII. P. GEORGIVS Federus, quatuor Societatis vota profeſſus, nec incelebris etiã exteris nationibus Mathematicus, cœlum propiùs hoc an-

no.

no, quod credimus, videre cœpit. Is Philoſophiæ ſpatijs ter decurſis, cùm aliquãdiu in Theologiâ operam feciſſet, ſupremam ætatem partim Confeſſionibus excipiendis, & viſendis ægris, partim pueritiæ ad leges Chriſtianas formandæ, aliiſque hoc genus ſtudijs impendit. Memorabile habetur, quod Orphanotrophium apud Monacenſes condere primùm, poſt etiam impenſis amplioribus locupletare inſtitit, vbi ad quadraginta hodie puerulí ſeorſim, ac puellæ educantur tantiſper, dum illos aut opificio matura ætas afferat, aut honeſtior clientela excipiat: quibus quidem omnibus, quam gnauiter conſuluerit Pater, haud facilè eſt explicatu. Effecit, vt de publico ærario, & ſingularis Magiſter conduceretur, qui prima illis elementa traderet, & matrona, cui de puellis curæ eſſet, vt lanam facere, atque acu pingere illæ ſcirent. Hic ergo Pater ſub extremæ veris ieiunia foras ad labores profectus, domúmque ob laterum dolorem reuectus, exiguam medicis ſpem tulit. Lætus tamen ille & dolorum patiens, cùm paucis ante obitum horis à Principibus noſtris rogaretur, ſui vt apud Superos meminiſſet, hilari vultu promittit. Inde in contiguum cubile digreſſum, ſtantem etiam dum atque ambulantẽ adorta mors pœnè momento exanimat: plùs enim ſpatij non reliquit, quàm, vt ſocij vnius brachio ceruicem immitteret, humíq; depoſitus, accurſum R.P. Rectoris opperiretur, quo cõmodùm ingreſſo, benéque precato, ille velut datâ iam miſſione deceſſit.

Felicem prædicauerunt eum aliqui, quod non tantum eo die, quo ipse CHRISTVS olim, sed eâdem insuper horâ expirârit. Annos vixit vndesexaginta; in Societate supra quadraginta duos. Vir rarissimo animi candore, libertate, atque alacritate ad ægros vndique iuuandos primus; charitate denique aduersus homines à peccatis vindicandos singulari.

P. Georgio comes cœlestis itineris fuit P. Ioachimus Rætius, qui olim præter humaniores litteras, cùm Philosophiam & Theologiam, quæ mores spectat, docuisset, tribus votis in Societatis Professione nuncupatis, extremum septenniũ huic Collegio à Confessionibus fuit. Nihil diceres hominis animo quietius, nihil morum antiquitate antiquius: nemo aut alieni curiosum vidit, aut sui negligentem; & vt totum dicam, magnæ virtutes nusquam in minore pompâ habitârunt. Bibliothecam procurare iussus, incredibile memoratu est, quàm impensè paruerit, ferè in pertinaciam vsq; diligẽs, ne quid partium suarũ negligeret. In hunc talem virum iam crebros impetus facere cœperat siue senectus, siue morbus; dum deniq; in ipsa Bibliothecâ nescio quid pro more factitantẽ, ac fortè puluisculos de summis forulis conuerrentem, extremus inde casus supinũ afflixit: clamare tamen auxiliũ, aut æger nequijt, aut modestus noluit. Receptis pòst aliquantũ viribus in angulum loci subrepsit, ibíq; acclinis dum residet, in somnũ dilabitur, sed qui propemodum illi æternus fuisset. Excitatus tamen ad cubiculum secessit, neq; ad id lo-

corum quemquam mortalẽ infortunij ſui conſcium habit. Breui igitur poſt ſuſcepta Sacramenta confectus animam exhalauit, annos natus quinquaginta ſex, de quibus ſex & triginta Societati dedit. Sed iam ad pauló lætiora.]

XIII. Ab Hæresi reuocârunt Monacenſes octoaginta quatuor. Frequentia confitentium & cõmunicantium coëgit Superiores noſtros prouidere, ne à templo vnquam abeſſent, qui affluẽtibus aures præberent: Sacro namq; Christi Epulo accubuêre hoc anno ſeptuaginta quinque millia, quantũ poſt conditum Collegium nunquã. Duo ergo minimũ in ſacro tribunali ſemper verſantur ad audiendũ parati. Quinq; templa poſt meridiẽ occupat pueritia à nobis inſtructa. Quinq; item hoſpitalitias ædes adeũt, nec quidquam eſt, quod populus magis cõmendet, quàm cùm miſeris omni ope deſtitutis ſucurri videt. Inſtitutum de integro eſt, vt mendicabula extra vrbem, quibus plurimis viæ pontes obſidentur, ſuum è Noſtris curionem haberent, qui ad ſalutem neceſſaria doceret ſingulos. Habet ea res gratiam in populo & admirationem.

XIV. In Qvadraginta horarijs per Bacchanalia precibus Sereniſ. Principes magno reliquis fuêre exemplo. Nam ij omnes cũ vniuersâ Nobilitate principiò ſtatim ſeſquihorã humi incubuerunt: atq; iterum, vbi vltimo die, quo decretum erat celebritatẽ finire, errore factum eſt, vt principij hora renũciaretur: quâ appetente Nobilitas aulica à ludis, ab equis, à rhedis momento abſtracta cum Principibus adeſt, intráque

que ipsas ædis valuas agmini supplicanti occurrit. Eo conspecto Principes nihil morati, repentè cùm albicantibus tædis huic rei domo allatis, se multitudini ingerunt, pérque reliquum templi spatium comitantur: & quòd quadragesimam precum horam exijsse modò cognorant, ipsi de integro præstolante totâ aulâ ante summam aram accidunt, horámque arbitrariam piè precibus impendunt. Et quia Principum incidit mentio, non possum facere, quin de illorum erga nos singularibus meritis, & vniuersam Societatem affectu cultúque in B. P. Ignatium memorem. Vetera tamen omnia & quotidiana sileo; hoc insigne est. Serenifs. Maximilianus datis ad Pontificē Max. litteris studiosè constantérque egit, ne B. Ignatio parenti nostro cœlestes vltra honores differrentur, atq; vti eum, vel inter Superos adscriptum palàm renunciaret, vel publicis tantisper precibus deuenerandū ediceret. In quod item argumentum Cardinalibus tredecim potioribus singulas seorsim epistolas conscripsit, docuítq; quantum ea res non solùm emolumento cæteris, sed etiam sibi gaudio foret. Emeruisse videtur optimus Princeps, cuius desiderio cùm integrè non posset, in parte fieret satis.

XV. IN ÆDE D. Sebastiani Eberspergæ tam multa, & varia à S. Martyre ægris & miseris mortalibus præstita, vti singularem Scriptorem expectent. Itum longiùs à Tertianis patribus in alpes Noricas & Rhętias, de quibus anno superiore fusè satis perscriptum.

XVI. OE-

XVI. OETINGA magis ac magis celebratur. Accurrit nonnemo ad nos ab vſque ſeptuageſimo milliario Germanico cum peccatorum ſarcinâ, quam hic ponere voluit. Viſi ſunt etiam inter peregrinos, Principes Boiorũ ſex cum Leopoldo Auſtrio, qui ſuam erga Noſtros beneuolentiam muneribus ſe dignis declarauerunt. Inſeſſus à malo Genio miſer quidam haud parum negotij per biduum creauit Noſtris, ad quem tamen arcendum vltimas Eccleſiæ machinas, & execrationes admouẽdas non cenſuerunt priùs, quàm ſe per Confeſſionem purgaret. Paruit ille, indéque ad Sacrarium VIRGINIS (à beneficijs in peregrinos innumeris celebre) deductus, ad ipſas fores exanimatus concidit; ſed ſtolam ſacram collo iniectam ſequi coactus, ad intimum ſacellum pertrahitur. Vbi cùm hoſtia denique ſalutaris in Sacrificio tolleretur, ſibi reſtitutus mentem & corpus ad ſani hominis habitum compoſuit, & cœleſtem pro inferno hoſpitem in Euchariſtiâ accepit.

COLLEGIVM AVGVSTANVM.

XVII. AVGVSTÆ Vindelicorum res noſtræ ita geruntur, Hæreticis vt diſpliceant; eorum ad ouile CHRISTI reuocati ſupra quinquaginta, totidem ferè nutantes in ſtatu fidei confirmati. Illâ nocte, quæ Natalem CHRISTI diem præcedit, matutinis precibus muſico concentu pro noſtro more celebratis, ex errante Hęreticorum

grege, nescio cuius ductu, interfuit adolescens, qui Cœlitum positas ad CHRISTI cunabula imagines contemplatus ita permotus est, vti post octiduum Præconibus suis valere iussis, Catholicorum se partibus palàm adiunxerit, ne ab Angelorum societate seiungeretur. Vbi id familia resciuit, pater stricto mucrone impetum in filium facere aggreditur: interritus adolescẽs, caput discrimini vltrò offert, eóque facto libertatem credendi quod vult obtinet. Memorabile & hoc est, quod turpissima improborum mẽdacia refellit, cùm publicis scriptis calumnientur, nos refugere cõsuetudinem pauperum, & aures confitentibus negare. Augustæ ex decreto Magistratûs maleferiati errones per certum Apparitorum genus (regulos, inquam, mendicorũ) deprehensi ducuntur in compedes, collaribus & pedicis illigati, in quibus pro culpæ ratione, velut olim ob æs alienum nexi, coguntur opus facere ad duos, tres, aut ampliùs menses. Hi omnes quamcunque sectam profiteantur, vno ergastulo coërcentur. Catholicis ergo summâ Procerum Augustanorum commendatione prospectum à Nostris, quando octauo quoq; die visuntur, doctrinâ Christianâ (sunt enim maximam partem rerum omnium ignari) imbuuntur, Sacramentis etiam prouidentur, stipe collectâ subinde etiam iuuantur. Mouit id Nostrorum studium animos etiam Hæreticorum, vt nostro exemplo suis succurrerent, præsertim cùm intellexissent, Præfectum ipsum carceris eâ charitate Nostrorum impulsum execrato Luthero se nobiscum

biſcum coniunxiſſe. Quare petierunt à Senatu aditum ad eoſdem, & ne locus ſitu & ſqualore fœdus horrorem & nauſeam delicatis Verbi miniſtris crearet, rogârunt honeſtas ædes, in quas ſub horam adhortationis educerentur. Aditus à Magiſtratu conceſſus, locus alius negatus. Rabula deſignatus, vbi ſemel bisve miſeros vidit, plicâ credo veſtis turbatâ, aut graueolentiâ offenſus, nullis precibus potuit adigi, tertiò vt rediret: ita cum riſu etiam ſuorum cœptum opus reliquit.

XIIX. Alia Societatis munia per vniuerſam vrbem ſtudioſè obita. Ex ijs vero, qui ſacris meditationibus fuerunt inſtituti, duo Illuſtres fuerunt: quorum alter ex Reipublicæ ſeptemuiratu Collegij magnam partem conditor & auctor adeò totum huic vni curæ ſe addixit, vti neque reſponſa à Senatu admitteret, neque filiorum Italiam obeuntium litteras reſignaret. Agnouit hic Dei & Societatis in ſe beneficium, cui ſe parem nunquam futurum dixit. Catecheſis præterea noua hoc anno in vrbe cœpta: nouus item Sodalium cœtus à Natali Virginis nuncupatus. Sed & in circumiacentes etiã quaqua verſum agros Christi ſigna circumlata: itum Fridbergam, Kiſſingam, Lechuſium, Andexum, Mindelhaimium, Bobingam, Kirchaimiũ, Deibachium: ad Cœnobia itẽ Virginum, & caſtra nobilium; magna vbiq; meſſis collecta. Inſtitutæ Sodalitates, quæ à SS. Christi corpore nomen ferunt, & cum principe Auguſtanâ ſociatæ. Illuſtriſſimus Princeps

Franci-

Franciſcus Gonzaga, noſtri B. ALOYSII Germanus, per Germaniam in Italiam reuerſus, nobis nobile pegma, quod ALOYSII partem oſſis non exiguam continet, dono miſit. Alia item templo donata. Calix aureorum quinque & ſexaginta, veſtis ſacra, papiliones, chlamydula cum coronâ ad ferculum Euchariſticum &c.

COLLEGIA OENIPONTENSE, HALENSE, LVCERNENSE, FRIBVRGENSE, Ratiſponenſe cum ſedibus duabus Walleſianis.

XIX. CVM PVBLICO DEI Opt. Max. honore curatum Oeniponti, vti iam ſacrum Euchariſtiæ ferculum ad ægros non ſine honeſto ciuiū comitatu, ſecus quàm ante fieri conſueuerat, deferatur. Deinde præter correctos Hæreticos, Hebræa quoque femina paternarum legum doctiſſima cum geminis ſuis filiabus publicè ſacro fonte abluta, marito ſtatim per litteras nuntium quà fidei, quà tori, quà contubernij remiſit. Tertiò res diuina in Odœo Gymnaſij ex P. Viſitatoris decreto inſtituta, nobiliſſimam iuuentutem ad nouum virtutis amorem pietatémque accendit. Poſtremo beneficiorum, quæ tum ciues à B. P. N. Ignatio, tum Noſtri à ciuibus accipiunt, non exiguum fuit pretium. Vxor viri cuiuſdam, & litteris & auctoritate pollentis, fœtus intempeſtiuos iam ſæpiùs effuderat, neque ſpes erat aliquando maturi partûs. Venit interim marito in mentem, quod aliquot ab hinc annis

in Calabriâ acciderat, cùm votis parentum per B. P. N. Ignatium proles mascula obtenta, quæ nomen Ignatij tertiò articulatè expressit. Obstrinxit ergo, & hic se cum coniuge Sacramento, si virilem stirpem obtineret, illi Ignatij nomen inditurum; obtinuit, Ignatiúmq; admirantibus propinquis nuncupauit. Ea quæ nostri acceperunt, sunt aureorum quadringentorum, quorum trecenti ex Moldauicis legatis quotannis cũ censu redeunt. Serenifs. Anna Austriaca sacrum CHRISTI ferculum diademate gemmato insigniuit. Illustris & generosa Domina Anna à Spaur, octauum & vigesimum annum vidua, Collegij huius propè parẽs ad beneficiorum remunerationem est euocata. Meruit sui memoriam, non tantùm, quia sacram templi vestẽ triginta ipsos annos gratis ipsa lauit, sed etiam quia religiosissimè vixit, & exemplo Euangelicæ illius Annæ tanto tempore ab æde nostrâ nunquam ferè discessit.

XX. HALÆ præmium laboris è domesticis Socijs accepit Georgius Tyrschenbachius, senex eximio animi candore, fide, probitate, & præsertim aduersus B. VIRGINEM cultu insignis. Eius corpus Serenissimæ Principes in suum cõditorium, propter sanctitatis existimationem voluerunt inferri: annos in Societate exegit triginta tres. Qui hîc sub signis cœlestis Reginæ militant, tam egregia virtutis documenta dedêre, vt soli librum facerent; præsertim ipso die VIRGINIS Salutatæ sacro, quo nouo more Confessione primùm generali se lustrabant, deinde

inde ignauis à pio exercitu abesse iussis, formulam, quâ se primùm VIRGINI dedicârant, cum nouo sanctè viuendi desiderio iterabant. In vrbe matrona quædam in miseros haud parùm misericors, & sicubi egentem nouit, ad auxilium parata, versatur. Huic se in via fortè obtulit vir quidam vultu senili & togâ promissâ venerandus, qui se iam diu cibo caruisse diceret; deductum illa domum suam mensa excipit, sed post alteram patinam, cùm tertiam inferre pararet, peregrinus abiturit, ne (vt præ se ferebat) alijs molestus esset. Prosequitur hospita abeuntem, & inter oculos repentè vanescentem requirit. Quis ille fuerit, cuilibet fas erit arbitrari; feminam certè ingenti animi gaudio delibutam reliquit. Hortus Collegio à Serenifs. Maximiliano attributus.

XXI. DONA vero Lucernensibus facta præter Crucem & altaria duo, liberalitate Illustrium Pfifferorum posita, atque à Legato Pontificis, nos ter quoque in Triclinio nostro humanissimè excipientis, consecrata, sexcentis aureis æstimantur. Rusticus quidam grati animi ergo bouem Lucernam, & domum nostram adduxerat. Dono reiecto amicum veterem virum prætorium adit, queritur Nostros recusare munus. Suadet ille bouem vendat, sibi pecuniæ tantum de illo adferat, quâ vitulum comparet: illum vbi admisimus, admodum gratulatus sibi bonus homo, nos animi sui medicos impensiùs cœpit amare.

Vene-

Veneficij poſtulata femina, quamuis innocens, cupiebat tamen rogo imponi, vt alias præteritæ vitæ noxas breui ſupplicio dilueret, ne æternis inferorum flammis addiceretur. Rogauit ergo Sacerdotem noſtrum, licerétne non aduerſari quæſitoribus, & ſententiam Iudicum perinde, ac ſi nocens eſſet, affirmare? Reſponſum, quod ius diuinum dictat; memorandam tamen feminæ pietatem iudicauimus. Iam aliquo tenus etiam in Waleſiam proficiſcamur.

XXII. SEX itaque Noſtratium ibi verſantur. Aragni Religio noſtra ſitu & ſenio quodammodo ſqualens, in dies, DEO proſperãte, reuireſcit. Incolæ non pauci inter Hæreticos educati, & litteris prauè inſtituti cõceptum virus aut celant, aut expiant. Certè cùm in Comitijs nuper fama attuliſſet, dies feſtos aliquot Sanctorum in operoſos migraturos, decreuerunt, ſi aliter ius Sanctis obtinere non poſſent, armis defendere. Patres noſtros tantâ veneratione proſequuntur, vt abſq; verecundiâ & rubore vix colloquãtur. Affirmant paſſim, ſi olim & tales verbi diuini Præcones, & Curatores animarum habuiſſent, nunquã hæreſin apud ſe tam altas radices acturam fuiſſe. Euocamur crebro de die, de nocte, per medias imbrium niuiúmque tempeſtates, nec abſque præſenti periculo anguſta viarum montiúmque abrupta traijcimus. Prædicant ergò noſtram charitatem, & extra Paſchalia, quod hîc portento ſimile, maioribus anni feſtis Euchariſtiam ſumunt.

Pontifex Sedunensis non tantum labores nostros, litteris ad nos crebrò datis, solatur, sed nos etiam apud populum conatur in auctoritate, & gratiâ ponere, maiori vt cum fructu rem geramus. Penuriam nostram verno ieiunio submissis alimentis subleuauit. Iuuenem nuper profligatâ vitâ in vulgus etiam notum cupiebat sacris ordinibus initiari, sed morum improbitas & infamia obstabat. Nobis ergo dedolandum excolendúmque sacris meditationibus commisit, vti iam initiatus dignam Sacerdote vitam ducat. Nec dici potest, quæ omnium gratulatio, quæq; acclamatio populi in nos inde consecuta sit. Iubilæi præterea his in partibus mentione factâ, trepidare agrestes, hærere, perindéque se gerere, ac si ad furcam raptandi forent: explicato autem pro concione rei statu, ad se rediêre, nuptias aut incestas, aut inconcessas dissoluêre, aliáq; aut minus licita, aut illicita emẽdauêre. Gymnasiũ ante loco incõmodo, & sæuis Aquilonibus pulsato, situ commodiore permutatum est. In vtrâq; demum suum Incolæ erga nos studiũ, quibus possunt muneribus ostendunt, lactis copiam ingentem offerunt, & ægrè ferunt cùm non petitur. Atque hæc pauca sufficiant de sedibus, regrediamur ad Collegia.

XXIII. FRIBVRGI Nuithonum P. Canisij memoria in dies instauratur à ciuibus. Nuper in partu explicando laborans mulier, appenso Patris rosario feliciter enixa est, quod nunc alijs feminis beneficium prædicare non desistit. Triduo ante Quadragesimam supplicatum quadra-

ginta horis, omnibus ferè primùm obmurmurantibus; deinde (vt ferè ſolet fieri vbi res feliciter cedit) etiam commendantibus. Noſtram religionē ex Hęreticis amplexi ſunt ſex & viginti. Nec prætereundum, quod prodeſſe adoleſcentibus & ſenibus poteſt. Quatuordecennis puer litteris hic operam nauans, inter ſtudium natandi vi fluminis abreptus & oppreſſus, poſterâ nocte reperto iam, & ſepulto corpore, patri ſuo per ſpeciem adſtitit, monuitque, vti libros, quos vtendos ab altero acceperat, reſtitueret. Templo abſoluendo legati aurei ampliùs mille. Creuit etiam varijs ornamentis ſacra veſtis.

XXIV. FRIBVRGO valetudinis cauſsâ Ratiſponam amandatus P. Ioannes Bredanus domo Belga, tribus à Senatu viris honoratiſſimis ad P. Paulum Hoffæum tunc Prouincialem ablegatis, magnis precibus eſt repetitus, quibus ne ſatisfieret, morbus, & ipſa denique ſecuta mors interceſſit. In Societate quartum ſupra quadrageſimum annum exegit. In florente ætate populum pro concione mirè tenuit, in deflorente vel cōfeſſionibus audiendis diſtinebatur, vel morituris ſolatio adſtabat, quorum ipſe nongentis oculos clauſit, donec tandem laboribus exhauſtus, nec manum ori poſſet admouere, nec officio corporis vllo per ſeſquiannum fungi; illuſtre & viuendi & moriendi poſteris exemplū. Cœptum hoc anno Ius Canonicum doceri Ratiſponæ, in vſum eorum, qui ad ſanctiores ordines adſpirant, ad quem finem excitatum quoq; tenuioribus domiciliū, quod à S. Ambroſio no-

men habet, vbi piorum liberalitate aluntur. Auctus templi ornatus veste, calice, propetasmatis, Serenissimi Ferdinandi Austrij munificentiâ octingentorum aureorum. Cenotaphium ducentis extructum. Victus annuus censûs accessione creuit.

COLLEGIVM BRVNTRVTANVM.

XXV. DIFFICVLTER iudices. vtrum in agro maiorem Bruntrutani messem, an verò in vrbe fecerint; tantâ illic Magistratus & Parochi passim exceperunt lætitiâ, dimiserunt tristitiâ, hic tenuerunt reuerentiâ, coluerunt obseruantiâ. Vel vnius Patris submissio & ad pedes abiectio tantum potuit inter familiam profanè discordem, vt omnes cum eo ipso profusi humi, magnâ lachrymarum vi, simultatis etiam memoriam delêrint, DEOq; & secundùm DEVM Nostro immortales gratias meminerint. Designatus Pontifex Basiliensis nostrâ in æde à Ladislao Aquino Pontificis ad Heluetios legato summâ cæremonia gratulationéque est exceptus. Adeò nobis addictus est, vti sæpe nobiscum, contentus Ephebo cibum sumat, quiescat, præsertim vbi postridie cœlestem cibum sumentibus ipse impertitur. Adhibet Nostros in lustrandâ Diœcesi, qui Societatis officia administrent.

XXVI. SVMPTIBVS Basileensium Canonicorum nostrâ quoque in æde stat à dextra parte suspensa

ſpenſa moles, cuius baſim tres prominentes fulciunt Atlantes, baſi vtrinq; incumbunt columnæ duæ: inter quas magna nigri marmoris viſitur tabula, in qua litteris auro liuentibus hæc leguntur.

Heic Est Sitvs Reverendiss. Et Illvstriss. Princeps Iacobvs Christophorvs Blarer A Wartensee, Episcopvs Basiliensis. Qvi Cvm Difficillimis Temporibvs Episcopatvm Hæresi Et Alieno Ære Oppressvm Adiisset, Evmq; Sapientia Et Singvlari Constantia Locis Plvribvs Vtroq; Malo Liberasset, Ac Fortvnas Eivs Ab Avida Insidiantivm Hæreticorvm Manv Admirabili Prvdentia Vindicasset, Frvgalissima Vitæ Ratione Opvlentasset, Incredibili Virtvte Ac Prvdentia Confirmasset, Collegivm Et Gymnasivm Societatis Iesv Feliciter Ædificasset, Liberaliterq; Dotasset, Vitam Hanc Cvm Meliore Commvtavit XIV. Calen. Maii. Anno Christi M. DC. VIII. Ætatis Svæ. LXVI. Episcopatvs XXXIII.

Hæc ipſa tabula oſtendit, margines vero operis alia Principis optimi inſignia & ornamenta. Tẽplo prȩterea Sacerdos ſuprema volũtate reliquit florenos ducentos, ad ceram nẽpe lumini in ara fouendo. Nobilis alius coronam margaritis, & auro diuitẽ dedit, quæ Regem Regvm coronet.

CONSTANTIENSE COL-LEGIVM.

XXVII. ECCLESIASTES noster auditur in summo templo, frequentissimâ concione, quam æquè Hæretici, atque Catholici celebrant. Vrbi Præfectus ipse codicillis excipit rationes, quibus aduersariorum technas discat & refellat. Quare cùm ipse abesse cogitur, curat vicariâ manu sibi capita notari, quæ vsui loco & tempore esse pos-sint. Sunt namque in ciuitate tenebriones qui-dam Lutherani, qui nuper conati sunt ad liberta-tem aspirare. Proinde faber quidam ærarius, & linguâ promptus, & à libris haud parum instru-ctus, cœpit domi suæ præconium facere, stoli-damq; plebem ita fascinare, vt tantùm non pro vate coleretur. Alter vir opulentus Tiguro clam hæreticum rabulam euocauit, qui per tenebras & dolum in vicinos grassaretur, & Zwinglij vi-rus in aures simplicium effunderet. Deprehensi ambo à vigili Magistratu, & in exilium acti. Se-ptem supra quadraginta censurâ hæreseos libe-rati. Ad quam rem etiam Catecheses auxilio fuêre, quibus Hæreticorũ filij subinde se inferre consueuerant. Eorum vnus quidam nouennis puerulus audierat fortè, neminem extra Ecclesię gremium in sinum Abrahæ delatum iri. Retu-lit hoc domesticis puer, & parenti sæpe occinuit, ad omnia surdo. Euenit, vt idem Dominicâ qua-dam die cum cubitu surrexisset, & patri de more Aue diceret, illéque præter morem paternè re-

sponde-

ſponderet, filius vſus occaſione, ſe peramanter in patris ſinum coniecit, arctéque collum complexus: *Mi pater*, inquit, *ſi me iuxta tecum amas, & ſalutem vtriúſque diligis, me ſequere, dies dominicus eſt, neque te ſecutum pœnitebit.* Et ille: *Quò verò duces? Ad D. Conradi*, inquit, (ædes illa noſtra eſt) *ad Confeſsionem faciendam.* Hîc Pater ab ore filij, & amore ſuſpenſus, & aliquandiu attonitus; *I præ nate, viciſti*, inquit, *duc quò lubet.* Secutus ergo filium pater ſe iam doctiorem, hæreſin cum alijs peccatis apud nos deponit, conſtantiámque cum bonis moribus domum reportauit. Similium operâ paruulorum, & alij, & copioſus mercator, quamuis à noſtrâ fide alienus, ne tamen ſuorum quemquam offenderet, cineralia noſtro modo celebrauit, ſibíque à carnibus temperauit. Ludimoderator, & patriæ ſcripturæ Doctor trigeſimum quartum annum Lutheranæ ſectæ rudimenta iuuentuti obtrudere ſolitus, crebris Patrum adhortationibus, & impiam Catecheſin tandem abiecit, & peccata noſtris ſua aperuit, & P. Caniſij inſtitutiones pueritiæ prælegendas ſuſcepit.

XXIIX. Coetvvm Marianorum, in quos hodie non adoleſcentes tantùm, ſed Eccleſiaſtici etiam, ciues honeſtiores, humani diuiniq; Iuriſconſulti adleguntur, memorabilis eſt in pauperes potiſſimùm liberalitas & charitas. Cùm in thermis Fabarianis verſarentur, quotidie tot miſeris victum præbuêre, quot menſis duabus capiebantur. Pompam funebrem eorundẽ Sodalium illuſtris præſentia, tum etiam concio,

cùm priùs hic visum simile vel auditũ nihil sit, plurimùm auxit. Dictum etiam semel à Nostro magno cum fructu in prouinciali Synodo, quam Constantiensis Pontifex indixerat, in qua præter magnum Parochorum & Religiosorum numerum sederunt mitrati Antistites duodeuiginti, duo nostro hospitio vsi, ad quos accessit ipse Nuntius Apostolicus, qui componendæ liti inter Canonicorum Concilium & Episcopum aduenerat. Vrbis Præsul Nostris, vt omnibus superioribus annis, benignè fecit; tẽplum, hortum, Collegium nouis beneficijs affecit. Et mirandum profectò est totum opus nostri ædificij intra sexennium, stipe tantum collatâ ad triginta millia aureorum, in tanta annonæ caritate, pecuniæ difficultate, aduersariorum inuidiâ & oppugnatione, à fundamentis ad tectum exurgere potuisse. Auxit supellex sacra aureis trecentis.

XXIX. EXPATIARI denique foras nonnihil libet. Ibi passim bis mille septingenti à peccatis expiati. Miratus est Sociorum labores Episcopus Curiensis, qui eorum industriam in magno consessu Procerum palàm prædicauit: quidquid enim in sua Diœcesi vtiliter factum esset fierétque, id nostræ disciplinæ omne assignare, nullus dubitauit. Consultum est etiam famæ nostræ, partim ob hæreditates adeundas laboranti, cùm aduersarijs ipsis permissum, vt pro æquo & bono iudicarent; de addicta nobis sorte quinquaginta aureos ipsimet detraximus, & in egentes ibidem distribuimus; quod

quod factum non ſolùm falſam infamiam auaritiæ aboleuit, ſed tantam commendationem habuit, vti Magiſtratus centum pro quinquaginta vltrò nobis ex ſuo repoſuerit, quos ad templi ſuſtentationem adhiberemus. Obijt præterea hoc anno vir clarus Ioannes Schellenbergius, Ordinis Equeſtris Hegouienſis caput. Hic omnibus virtutibus certatim excultus, & liberalitate in miſeros, & ſtudio religionis in Eccleſiam, & veneratione in Religioſos & eruditionis laude nobilis, totam nobis ita conciliauit in Toparchia ſua nobilitatem, vt octo millia aureorum ad Gymnaſium condendum aſſignarint; moriturus inſtructiſſimam vnà cum effigie ſua bibliothecam Collegio legauit, nobíſque ſyngrapham dedit, ne litem hæredes olim mouerent: quod tamen factum, & cauſsâ cecidiſſemus, niſi tabulis illis legatum impetraſſemus, de quo nihilominus aliquid remittendum fuit, quamuis nongentis inde voluminibus ditati ſimus.

DOMVS PROBATIONIS LANDSPERGÆ.

XXX. DVOBVS Socijs (vti conſtans multorum ſpes) auxit hoc anno Domus Landſpergenſis cœlum, P. Othone Eiſenreich, & Gaſpare Straus, rei familiaris adminiſtro. Ille Monachij Anno CHRISTI quadrageſimo nono ſupra milleſimũ quingenteſimũ natus, Romæ à

Frãcifco Borgiâ, tertio Societatis Præpofito fufceptus, exacto tyrocinio, Germaniam auctoritate Maiorũ repetijt, vbi Philofophiæ & Theologiæ profeffione perfunctus, primùm Conuictui, tum Collegijs, toti denique Prouinciæ feptennium præfuit. Multùm ei debet tota Societas, præcipuè tamen Collegia Conftantienfe & Monacenfe, in quorum molitionibus tibicen fanè, & columna fuit præcipua. Ita valuit apud Serenifs. Guilielmum, vt publicas litteras ab eo impetrârit, quibus lœfam ab iniuria Societatis famam, & propè ad infamiam deductam vindicaret. Quinque poftremos vitæ annos Landfpergæ tranfegit, vbi afperatis ex affiduâ deftillatione faucibus, vfum vocis cùm amififfet, tandẽ Monachium ad fummam medicorum curam, & artem eft abductus, ibique IV. Nonas Maij Chriftianè inunctus, multis ornatum virtutibus animum Auctori fuo commendauit. Vixit annos fexaginta: in Societate quadraginta: Vir verè fapiens, fummis æquè atq; infimis charus; adeò, vt eum in Lauretanam peregrinationẽ Guilielmus ipfe comitem adhibuerit, & in itinere, vt femper modicis erat viribus, ægro velut minifter adfuerit, officia propè ritu famuli (nifi modeftia Patris vetuiffet) præftiterit. Iam Gafpar Boius item, anno præterito votis poftremis nũcupatis, dum focum curat, in cineralibus fideratus, linguæ, & reliquis corporis officijs deftitut, putabatur illicò expiraturus, fed procuratis ritè facris, XIV. primùm Calendas Nouemb. patientiæ diuturæ & obfequij laureolam accepit.

Cœlum

Cœlum quo poterat modo, assiduè affectabat. Cùm enim linguam in verba cogere non posset, oculos sursum leuabat, ipsóque B. Patris N. sacro die, per quas valuit significationes à valetudinario petijt humi deponi, vt suam erga Beatum venerationem cultúmque declararet. Illud dolebat præcipuè, quod tot vigiliarum domesticis, laborum ac molestiarũ, vt ipse putabat, caussa foret. Vixit annos quinquaginta, inter nos viginti. Porro reliqua breuissimis quatuor periodis absoluamus.

XXXI. CATHEDRAM Parochiæ iam triginta annis à Nostris curatã, litteris firmauit Serenіss. Boiorum Dux Maximilianus, vt ne Senatus vllum alium, absque sua auctoritate Ecclesiasten designaret. Dum ædicula sacra in cõnfinio Landspergensi expiaretur, noster Ecclesiastes mille hominibus persuasit eâ occasione, sacrum Chrisma vti susciperent. Ex quibus desperabunda quædam animi tranquillitatẽ multis annis desideratam cum Sacramento recepit. Vidua quædam cùm Socios duos publicis votis in æde nostrâ se DEO totos emancipare spectaret, exemplo prouocata, castimoniam & ipsa in reliquam vitam DEO nuncupauit. Tironibus alendis Serenіss. Guilielmus centum aureos de more contulit, totidem Senatus, totidem aliunde; Sociorum vnus ex hæreditate octo mille legauit.

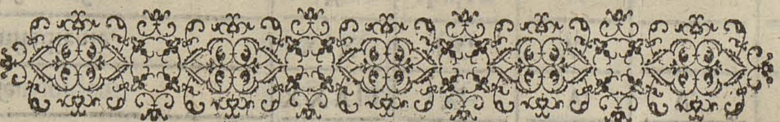
PROVINCIA RHENANA.

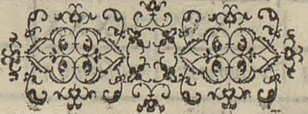
Collegijs quatuordecim, domo Probationis vnâ, Sedibus quinq; , fuêre Socij quingenti octo. Defuncti ſeptendecim: admiſsi quadraginta.

	Vniuerſim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholaſt.*	*Adiutores.*
Collegium Colonienſe.	XXXI.	XVII.	V.		IX.
Treuirenſe.	XXIIX.	XV.	V.		IIX.
Tirocinium ibidem.	LXXXIII	IIX.			IIX.
Coll. Moguntinum.	LXIV.	XXIV.	VI.	XXIII.	XI.
Herbipolenſe.	LV.	XVII.	VI.	XXI.	XI.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Spirense.	XXXII.	XXI.	V.		VI.
Fuldense.	XXVII.	X.	V.	V.	VII.
Heiligenstadiense.	XIX.	IX.	V.		V.
Sedes Erfurtensis.	V.	III.			II.
Coll. Confluentinum.	XX.	IIX.	VI.		VI.
Molsheimense.	XXXVI.	XVI.		XI.	IX.
Paderbornense.	XX.	IX.	V.		VI.
Monasteriense.	XXII.	XII.	III.		VII.
Hildesiense.	XVII.	VII.	V.		V.
Embricense.	XX.	IX.	V.		VI.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
Aquiſgranenſe.	XII.	VI.	III.		III.
Sedes Hamburgenſis.	IV.	III.			I.
Bonnenſis.	III.	II.			I.
Hagenoënſis.	VII.	III.	II.		II.
Wormatienſis.	III.	II.			I.

Eorum, qui ſectas improbas deſeruerunt, numerati millè centum viginti ſex.

Qui exercitia noſtra fecerunt, centum ſexdecim.

Qui à deſperatione pedem repreſſerunt, quinq;.

Qui impudicam vitam damnauerunt, ſeptendecim.

Qui inimicitias graues ſoluerunt, ſex.

Qui ſacro Dei agno damna auerterunt, quinq;.

Præter multa demùm alia, pauperibus aurei per Noſtros impetrati mille.

COLLEGIVM COLONIENSE.

I.

RIBVS FVNERIBVS luctuosus fuit hic annus Coloniensibus. Pprincipium luctui dedit P. Georgius Treuir, Coadiutor formatus, annorum sexaginta; de quibus quadraginta tres inter varias Societatis functiones transegit, dum tandem optimus in templo nostro Orator ab hydrope silere iussus, pedum sectionibus, aliisque remediorum acerbitatibus & continuis peruigilijs, magno patientiæ documento plenus virtutis & spei in cœlum migrauit. Sequens fuit P. Ioannes Leo Astæ Regiæ in Tudertanis oriundus, cùm in vita sexagesimum nonum, in Societate quadragesimum septimum ageret; quatuor vota Professus, percursaque bis Philosophiâ, viginti duobus annis Theologiæ Doctor; reliquias vitæ in Conciones latinas expendit laboriosus senex. Erant in eo cum excellenti eruditione insignis mode-

modeſtia; cum prudentiâ animi candor, quo omnium etiam virorum Principum venerationem obtinuit, & amorem. Denique cùm ad reſpirandi difficultatem hydrops & gangræna acceſſiſſent, fractum victúmque corpus eſt, non animus. Tertium luctum non Noſtris tantùm, ſed toti ciuitati attulit mors P. Ioannis Rütgeri. Coadiutor formatus hic erat, Religioſus annis triginta, concionator egregius, pariq; prudentia & charitate: qui cùm Herbipolenſe Collegium annos aliquot, non intermiſsâ concionandi curâ gubernaſſet, tandémque ex diuturno morbo paululum recreari viſus, ſolitum laborem Coloniæ iterum maiore quidem animo quàm viribus aggreſſus fuiſſet, vitam ſuam inſigni quodam facinore ibidem velut obſignauit. Ardebat vrbs ſeditione ciuili auctoribus Caluiniſtis, petebatur religio, & ad honores ac Magiſtratus ab Hæreticis quærebatur via, cùm tamẽ alia omnia potiùs, quàm iſta ignaræ plebeculæ prætenderentur. Famoſi libelli contra Magiſtratum & Ieſuitas volitabant, fraudibus, promiſſis, muneribus, minis Catholicos in partes trahebant. Iam tribus armatæ curias ſuas occupant, rationem Reipublicæ adminiſtratæ Senatum poſcunt, militem conſules exauctorare coguntur, in templis noctu excubiæ, pericula omnibus, maximè conſecratis hominibus. Ergo dies aderat, quo omnium tribuum ſuffragijs de vniuerſa Republica decernendũ erat: tum Sacerdos noſter in principe æde, ſupra omnem hominum memoriam concionem habuit frequen-

quentiſſimam, quâ & fraudes Hæreticorum detexit, & omnes Catholicos ad reuerentiam Magiſtratûs concordiámque flexit. Quo facto reſpirare mox ciuitas, Conſules ad imperia, ciues ad obſequia rediêre, tantúmque pòſt dierum conſequentium concionibus effectum potentiâ dicentis, malè conſulta in auctores vt reciderēt.

II. IN IISDEM ciuium turbis, ſæpe etiam partes Catholicorum fulſit Sodalium B. VIRGINIS egregia virtus: nam & priuatis colloquijs & publicis ſuffragijs improborum conatus infregerunt: quamuis ſubinde non illæſi, aut ab Hæreticorum furore ſicíſque penitus immunes. Cùm ſingulæ tribus ſeparatis curijs ſententias de Repub. dicerent, animaduertit quidam Sodalium, ſuam tribum malorum blanditijs trahi in errorem; tum ille vocatis in conſenſum Catholicis prudentioribus, quà clamando, quà modis alijs contra nitendo obtinuit, ne tunc ſententiæ dicerentur: quâ dilatione factum eſt, vt poſt auditā potiorum tribuum ſententiam, hæc illa turbulenta non auderet à melioribus diſſentire. Alij Parthenij in ſeditionibus animorum componēdis ſtrenuè occupabantur. Pauperes aluerunt, frequenter pedes eorum lauerunt, in ſentes exemplo ac fine D. Benedicti ſeſe abiecerunt, carnes diebus interdictis ne cum periculo quidem vitæ eſitare voluerunt.

III. CONFESSIONVM ſacrarum virtus in eo eluxit, quod domus, quę nocturnis eiulatibus & lugubri gemitu perſonabat, magnóque familiam horrore concutiebat, ſcelerum expiatione lu-

ſtrata

ſtrata illico conquieuit. Muliercula, quæ DEO eiurato Diabolo ſe per chirographum ſanguine ſuo ſcriptum deuouerat, pœnitens illud Sacerdoti noſtro exurendum tradidit pactúmq; reuocauit. Alij quoque multi per ſolemnes exorciſmos à Dœmonum infeſtationibus ſunt liberati. Gratiam habuit Sacerdotis vnius Noueſium excurſio, quando Magiſtratus ipſe bibliopolam quendam famoſi contra nos libelli venditorem, ablatis omnibus exemplaribus in carcerem cõpegit, vbi diſceret de cetero libros, non famam bonorum virorum habere venalem.

COLLEGIVM TREVIRENSE, ET DOMVS PROBATIONIS ibidem.

IV. P. IOANNEM Mülhuſinum tertio poſtquam gubernationem Collegij ſuſceperat menſe ſubita apoplexia exanimauit, quatuor vota profeſſum, variíſque in Societate muneribus, regendi, docendi, ſcribendi dexterrimè prudentiſſiméque functum. In Tirocinio quoque duo extincti ſunt: prior Georgius Monſeur, Sacelli curator, ſpiritualis & rectus, ſubito caſu mortuus, iunctíſq; in modum Crucis ante pectus manibus repertus. Alter Marcus Horſt, quod in votis habuit, vt in domo Probationis vitâ ſolueretur, impetrauit, cuius innocentiam atque candorem vltima morientis ſuſpiria declarauerunt: O *IESV mi dulciſsime! Bonum mihi diligere IESVM*; aliáque id genus animæ exultantis, & ad æterna

anhelantis audiebantur, vt ad nuptias Agni abire, non ad tribunal Iudicis videretur.

V. TOTI ferè ciuitati Sodalium Marianorum pietas admirationi, mutatæ in melius viuendi rationes voluptati fuêre. Horum complures Litanias vespertinas in familiam suam induxêre; alij contemplationibus mentis insuescunt. Duo sub noctem ab insolente palatino per iniuriam gladio appetiti, citra vindictam hominem exarmárunt, & illucescente die arma vi sublata redhibentes, sui eum periculi cõmonefecerunt, addito, *eam B. VIRGINI salutem ferret acceptam, cuius veneratione & amore hosti pepercissent.* In alium peregrè iter habẽtem ex insidijs latro inuaserat; sed Marianus manu promptus sicarium occupat, cúmque eum sub ictum teneret, maluit differre, quàm sclopo, quem expeditũ gerebat, cõficere, durauitque periculosa velitatio, donec superueniẽtibus temerè viatoribus, tenebrio latebras suas repetiuit. Duo præterea alij præsentissimam eiusdem VIRGINIS opem sunt experti. Prior è naui lapsus in ipsâ patronæ suæ inuocatione tabulam feliciter apprehendit séque seruauit. Alter scaphâ in vorticem Gelbis fluuij abreptus, omni spe humanâ destitutus, votis ceu velis quibusdam nauiculam subter vmbrosam arborem agit, vbi apprehenso ramo in ipsam arborem nauicularius recipitur, illa sub oculis orantis fluctu sorbetur. Interim grauia etiam in cœtum hunc odia exarserunt. Dolebant digni quidam homunciones qui doleant, Sodales comessationibus, blasphemijs, ingurgitatio-

nibus

nibus abstinere, tribunitias conuiuiorum leges, & veteres pergræcandi cõsuetudines negligere. Alij hoc periculosiûs, quò tectiùs, pietatem oppugnabant, coitiones eorum seditionibus excitandis opportunas videri, proin tempori occurrendum malo. Verùm contumelijs his feliciter finem attulit cuiusdam è primoribus infelix proteruia; qui dum in publico hospitio multa in Sodalem quendam, Sodalitatémque vniuersam probra congerit, in ius vocatur, calumniæque damnatus, post turpem mendaciorum reuocationem, grandem mulctam, Sodalitatíque trium librarum cereum pendere cogitur.

COLLEGIVM MOGVNTINVM.

VI. Sed & Moguntiæ inopinata mors quorundam labores interrupit, exorsa à P. Nicolao Rimæo Miltenburgensi concionatore egregio, postquam annos vndeuiginti in mundo, totidem in Societate peruixisset, Philosophiæ discipulus & Magister. Adiecit huic modico interuallo virum inter Societatis decora merito numerandum, P. Nicolaum Serarium, cui pluribus aliquantò parentandum videtur. Natus is erat Ramberuillæ, quod oppidum in Metensis Episcopi ditione situm est, anno superioris sæculi quinto & quinquagesimo, parentibus imprimis honestis, qui eum idcirco à D. Nicolao transnominauêre, quod commodùm Baptismus eiusdem in diem Magno Nicolao Myrensi

ſacrum incideret. Trimulum DEVS è patriæ vaſtitate flammíſque, quas bellicus furor iniecerat, ereptum, ac mox è curru, quo in fugâ vectabatur, excuſſum ſeruauit incolumem, ſororculâ eodem extinctâ caſu. Deletâ patriâ primam ætatem egit ad montem D. Romarici, aduerſus quem Diuum cùm iam tum eximiam quandam pietatem imbibiſſet, eius deinde vitam ſingulari libello proſecutus eſt. Primas litteras didicit Dommartini ſeptimo à Ramberuillâ milliario, magiſtro vſus, vt ipſe commemorare conſueuerat, homine in erudiendâ iuuentute inprimis diligente, apud quem duodecimum & tertiumdecimum annum poſuit. Inde in Coloniam Agrippinæ ad altiores diſciplinas miſſus, ab anno eiuſdem ſæculi nono & ſexageſimo, ad vſq; tertium & ſeptuageſimum in ijs ſtudijs eſt verſatus, quo anno & Philoſophiæ ſpatia percurrit, & Societati nomen dedit, annos natus duodeuiginti: poſito Tyrocinio, Herbipoli in Theologiam incubuit, quâ abſolutâ per omnes ferè humanarum diuinarúmq; facultatum gradus tantâ felicitate paulatim docendo aſcendit, nulla vt eſſet earum doctrinarum, in quâ non laudẽ ferret. Academiam porrò Herbipolenſem anno CIↃ.IↃ.LXXXII. IV. Nonas Ianuarias, Iulius eius vrbis Pontifex, & Franciæ orientalis Dux, Pontificis Max. & Cæſaris auctoritate, magno Eccleſiæ bono erexerat, quo tempore Serarius Philoſophiam publicè profitebatur. Itaque primus fuit, qui proximo à conditâ Academiâ menſe, aliquot probatæ eruditionis iuuenes artium,
& Phi-

& Philoſophiæ Magiſtros renunciaret; cuius inaugurationis, non ipſe modò Academiæ parens Iulius, ſed etiam Sereniſſimus Matthias Archidux Auſtriæ, Auguſtiſſimus poſtea Imperator ſpectator fuit. Theologiam poſt hæc omnem, quam Scholaſticam dicimus docendo cōplexus, mox ad ſacras litteras, quarum incredibili ardebat amore, totum ſe contulit, in quibus tradendis partim ibidem Herbipoli, partim Moguntiæ viginti propè annos, hoc eſt reliquum vitæ tēpus, cum mirifico plurimorum fructu, nominíſque ſui, apud exteras etiam gentes, gloriâ collocauit. Interea verò temporis, dum Herbipoli ſcholas diuinas habet, venit eò Franciſcus Filidinus: homo Italus, qui ſe fălsò è Tucciorum familiâ ferebat: is ſcripto ad Clementē IIX. Pont. Max libello, obſoletos iam pridem ſepultóſque Pelagianorum & Chiliaſtarum errores ab inferis reuocare nitebatur: eum libellum Iulio principi obtulerat. Sed ille, vt eſt conſideratiſſimus, dolos ſuſpicatus Serario perlegendum dat ac cēſendum. Is cùm Principi eſſet obſecutus, id inſuper ſtudij habuit, vt edito eleganti volumine, nouam peſtem à reliquâ quoq; Germaniâ auerteret. Itaque priùs nefarij hominis errores Serarij diligentiâ, quàm ipſe flammis, quibus non multò pòſt eum Roma addixit, extinctus eſt. Sed iam operæ pretium mihi quoque facturus videor, ſi compendio, quam in quærendâ eruditione rationem ſecutus ſit, exequar. Principiò ſatis gnarus, ſtudia litterarum, niſi altiorem finē ſpectent, vt eſt à S. Auguſtino dictum, inaneſce-

re ſteriliáq; reddi, DEI Opt. Max. gloriā tantā in eis animi cōtētione quęſiuit, vt nemini magis aſſiduò honores, opes, atq; alias hominū illecebras verſari ob oculos poſſe exiſtimē: atq; vt ad id ſe alioſq; excitaret, incredibile memoratu eſt, quāto pietatis ſenſu illam identidē diuinę laudationis formulā, quâ pſalmos Eccleſia cōcludit, ſit ſolitus vſurpare. Hęc illi priuatim publicéq; operū omniū principiū erat ac finis: hanc nunquā ſine pręcipuo quodā ardore, qui in vultu quoq; emicaret, pronuntiabat: hanc ſi à Symphoniacis canī audiret ornatiùs, geſtire ſcilicet gaudio, ac triūphare quodāmodo videbatur. Quàm verò vberes illi ex eâ cęleſtéſq; ſententiæ de adorandâ illâ Diuinitate affluerent, quámq; eâ voluendâ inflāmatū in dies diuinę gloriæ ſtudiū in pectore gliſceret, non modò frequētibus, vbi ſe dabat occaſio, ſermonibus, ſed publicis etiam monumētis ꝓdere olim ſtuduit: & verò luculētiùs aliquādo feciſſet, ſi eū de diuina Doxologia librū, cuius argumentū in apparatu ſacro Poſſeuinus expoſuit, abſoluere per fata licuiſſet. Iam verò cùm has oras ijs peſtibus cōflictari intelligeret, quib9 delēdis pręter eximiam pietatē, excellenti quoq; doctrinâ ſit opus, incredibili in vtrūq; ſtudio laboréq; incubuit, illud dictitans: *Pro Hæreticis non orandum modò eſſe, ſed etiam ſtudendū.* Caput autem omnium ſtudiorum Sacras litteras, vt ſanè ſunt, faciebat; ad has explicandas, tuendas, ornandas, non diſputatricē modò illam Theologiam, verùm etiam omnium Philoſophorum, Oratorū, Hiſtoricorū, atq; adeò Poëtarum lectionem cō-

ferebat.

ferebat. Itaq; aiebat, *se multorum hominũ miserari vicem, qui cùm hisce velut Ægypti spoliis DEI arcam exornare possent, ætatem in iis sine fructu contererent.* Cùm his eam Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Syriacæ cognitionẽ copularat, quę ipsis quoq; aduersarijs cõmendationem expressit. His ille quidẽ armis hostẽ vincere poterat, sed apud exulceratos animos parũ posse ratus, admirabili candore animi morúmq; suauitate, qua & sermones omnes tẽperabat, efficiendũ sibi putabat, vt etiã vinci se sineret; id quod ijs, qui propiùs eũ norunt, admirabiliùs videbatur, quòd feruidus naturâ, & nisi lõgà atq; acri meditatione se fregisset, ad iram esset procliuior. Certè extat publicè hominis aliter ac nos de Religione sentientis elogium, qui eum *eruditißimũ ac humanißimum Iesuitam* appellat; nã Catholicorũ de eo iudicia longũ esset recensere. Erit instar omnium Cæsar Baronius Cardinalis amplissim⁹, & Ecclesiasticæ instaurator historię, qui eum *Ecclesiæ Germaniæ iubar* dicere nullus dubitauit. Neq; tñ hæc illum eruditionis vel ardor vel fama, ab amore virtutũ, quæ Deo consecratum hominem decent, distrahebant. Erat in eo modestia virgineũ in modum verecunda; studiũ paupertatis perreligiosũ; facilitas, q̃ nullius non modò consuetudinẽ, sed ne disciplinam quidem aspernaretur. Ergo in aliorũ congressionibus, eâ doctrinæ prudẽtiâ vir, secundas agebat plerũq;, neq; morabatur, per quẽ proficeret, dũ ꝓficeret. Deniq; quæ Nostris caussa fuit, vt quàm diutissimè eius vitâ frui cuperent, eadem ei luctuosum bonis omnib⁹ vitæ finẽ attulit. Cõsumptis enim

nimiâ animi contentione ſpiritibus, debilitatóque ſtomacho, cùm omnia faſtidiret, octo dierũ ſpatio, vir cetera robuſtus, extinctus eſt, poſtridie in cœlum aſcendentis CHRISTI; cùm priùs & ſacra omnia ritè obijſſet, & Socios præmiſsâ conſuetâ ſuâ Doxologiâ conditionis humanæ grauiter admonuiſſet, ætatis ſuæ anno LIV. Elatus eſt proſequentibus funus non ſine lachrymis Academiæ primoribus. Tametſi verò ipſe nobis ereptus eſt, viuunt tamen præclara eius ingenij monumenta; quæ ſi fortè cognoſcere nonnemo volet, eorum hîc Syllabum reperiet.

Prolegomena in vniuerſa Biblia.

In { Ioſue, Iudices, Ruth, Tobiam, Iudith, Heſter, Machabæos, Epiſtolas Apoſtolicas omnes præter Romanam } Commentaria.

Ioſuani Sacerdotes.
De pœnitentiâ Salomonis.
Naaman Syrus.
De Apoſtolis D. N. libri duo.
Trihæreſium.
Minerual.
Rabbini II.

Herodes.
Prothyron Paulinum.
De rebus Moguntiacis libri V.
DD. { Kiliani / Godefridi / Romarici } vitæ notis illuſtratæ.
De Symbolo Athanaſiano.
De extremâ Vnctione.
De Legibus.
De Catholicorum cum Hæreticis matrimonio.
Litaneutici duo.
De Proceſsionibus.
Contra Franciſcum Filidium libri duo.
Orationes Lutheroturcicæ.
De Lutheri Magiſtro.
Apologiæ pro Lutheri Magiſtro Alogia.
Lutherus Theoſdotos.
Logi, Logi.
Nachtliecht.
D. Bonifacij Epiſtolæ notis illuſtratæ.

Vix menſe circumacto tertius morti manus dedit, Ioannes Scheurer adoleſcens annorum circiter viginti trium, è quibus tertium in Societate ponebat, opificio ſutor, ſed in quo variarum virtutum, obedientiæ inprimis & religioſæ ſimplicitatis germina pullularent. Inuidit mors, & vomica pectoris meatus obſtruente animam extorſit, vltimúmque dein Antonium Randerath Iuliacenſem aggreſſa, facilè vicit, quæ vincit omnes. Theologiæ operam dabat, inſitáque animi ſui modeſtiâ & tranquillitate omnibus amabilis

mabilis erat, quoad exulceratis visceribus, & fluente sensim aluo confectus est: vixit in Societate annos sex. Aliorum etiam grauiter tentata valetudo, tenui quidem filo pependit, sed vlterius progressa non est calamitas.

VII. ILLI interim, qui supernâ virtute valuerunt, sexaginta Hæreticos emendauêre, plurimos exercitijs nostris excoluêre, Sodalitatem ciuium instituêre, Catechismum scholis nouendecim docuêre, quarũ hoc anno quatuor apertæ. Paruulus sexẽnio minor, genere & animo nobilis aberrarat à domo parentis hæretici, & in mediam turbã gregatim ad elementa fidei cõfluentium se penetrarat: hunc cõspicatus Catechistes, rationẽ formandæ crucis edocet: quam cum vno alteróve ductu probè nosset, icunculâ donatũ dimittit. Hic ille omnibus lętitijs incedere, imaginem iactabũdus palàm ostentare, nescius imminentis tergo suo tẽpestatis. Vix pedem in domo posuerat filiolus, cùm ecce pater ferocire, virgas expedire, minis intonare, nisi extẽplo sacrũ munusculum in mille partes discerpat, & deinceps à Iesuitarũ consuetudine quã longissimè refugiat. Abnuit puer, & primo tirocinio vix CHRISTO auctoratus, dignus habitus est, pro nomine IESV contumelias & flagella pati. Ceterũ hebdomadâ totâ coquit sanctam animo vindictã. Illuxerat iam dies Domini alter, & ære campano exciti pagani lõgo agmine ad catechesin proruebat. Aduertit ea res puerum; nec mora, accingit se cum famulitio, quod Catholicum parens alit, doctrinæ Catholicæ scholam aditurus. Tum verò in

rabiem

rabiem versus Caluinista, fores iubet occludi, puerúmq; grauissimis verbis increpitum, domi detinet: ille autem lachrymis & clamore misce-re omnia, nec ante destitit, quàm obseptum sibi ad Catechismum aditum patefaceret, quẽ nunc & frequentat diligentissimè, & proficit vtilissimè. Parentes interim ægerrimè quidem hoc filij studium patiuntur, sed tamen, ne nouas domi turbas det, aut clamoribus rumpatur filiolus vnicè in amoribus, patiuntur. Matrona Catholica in vicino oppido Hæretico, quo ad thermas valetudinis gratiâ profecta erat, vt vidit nihil profici, & iam instare extrema, secretò à nobis Confessarium petijt. Profectus mutato habitu Sacerdos, ægræ omnia Sacramenta attulit, mortuámque huc ad sepulturam aduehi curauit, stupentibus, cùm res emanauit, oppidanis, tantum superesse Iesuitis animi, vti se ob vnius salutem, in apertum vel capitis, vel carceris discrimen offerant.

IIX. QVAM benigno tum clero, tum populo vtamur, indicio sit, quod dirutâ Collegij parte, quæ perãgusta, & situ ipso deformata fatiscebat, quidam summæ ædis Canonicus domum suam Nostris commodauit, quam cùm à Collegio via publica intersecaret, effectũ est, vt secundâ omnium volũtate, in ædificationis vsum obstrueretur, quæ liberalitate Illustris. Principis sustentata bellè procedit, nec minoris stabit summâ aureorum nouies mille. Res sacra & profana, (præter vini plaustrum, & peramplam adiuncto horto domum, à Decano ad D. Stephani defuncto no-

cto nobis legatam) accreuit aureis admodum octingentis.

COLLEGIVM HERBIPOLENSE.

IX. HERBIPOLI felix fuit Noſtris negotiatio cum Hæreticis, quorum octoginta nouem Eccleſiæ redemerunt, quod mirum adeò videri deberet in ciuitate aliàs Catholicâ, niſi Hęreſis circumſtreperet, atque ex aliunde locis id genus auium huc ſturnatim conuolaret. Scholæ ſeminario nobilium adoleſcētum floruêre, quod regio pœnè ſumptu Epiſcopus & Franciæ Dux inſtituit, vt in eo probati ſtemmatis Iuuenes honeſtè catholicéque educerentur, nullâ, præterquam Orthodoxæ fidei colendæ, obligatione. Noui item exempli in hac vrbe deducta ſupplicatio à Sodalibus in Paraſceue ſub crepuſculum nocturnum. Ex Parthenianorum numero Eccleſiæ Bambergēſi diuinitus datus eſt Præſul Ioannes Godefridus ab Aſchauſen, vir Philoſophiam, humanas diuináſque leges egregiè doctus, qui mox à deſignatione ſua ad Sodalitatem ſcriptis litteris, & deinde hîc Herbipoli præſens amorem ſuum aduerſus Societatem multis oſtēdit. Quin & cùm Diœceſin luſtraret, Confeſſarium & comitem de Noſtris habere voluit, qui muneribus noſtræ Societatis cum fructu perfuncti ſunt, quemadmodum & illi, qui in legatione Comburgenſi per ieiunium vernum abfuêre.

COL-

COLLEGIA SPIRENSE ET FVLDENSE.

X. Ad Socios cœleſtes hinc profecti ſunt tres. Præceſſit P. Ioſephus Mangolt, Fuldæ in Buchonia oriundus: ex annis quinquaginta ſeptem, triginta ſex in Religione vixerat, quatuor votis obligatus, vir vt temporis parcus, ita ſui ad omnem Maiorum voluntatem prodigus. Philoſophiæ & Conſcientiæ quæſtiones publicè docuit, ad populum orator Chriſtianus frequenter dixit, ſcholis præfuit, confitentes tam Noſtros, quàm alios aſſiduus audiuit.

Poſt hunc ijt P. Ioannes Magirus, Confluentiæ Treuirorum natus; vixit in Societate annos duodetriginta; quatuor item votis obnoxius, fuitque illius vt in religionem ingreſſus, ita vitæ exitus ſcriptu dignus. Siquidem ætatis initio, vt fit, Societatis ineundæ propoſito ſenſim frigeſcente, frater eius Germanus, vitâ haud multò antè functus per quietem apparuit, leuitatem morúmque diſſolutionem opprobrat, ſacrúmq; è latere Christi manantem cruorem manu exceptum, in faciem coniectans: *Vide*, inquit, *ne hic ſanguis in caſſum pro te effuſus ſit.* Quo ille monito ictus, conſtantiam, opimâ hæreditate contemptâ, ad religionem attulit, eíque partim docendo, partim Miſſionibus obeundis nauauit operam. Tandem in æde principe ſeptendecim ipſos annos Eccleſiaſten gratum egit. Seminario Pontificum decreto, aptãdis Diœceſi Curionibus

nibus instituto præfuit, in iisque formandis curam posuit singularem. Inter hæc calente febri correptus, vbi ad vitæ exodium venit, cœlesti item CHRISTI Seruatoris, vnáque B. P. N. Ignatij oblatâ specie ita recreatus est, vti plùs quàm humano gaudio delibutus, ardentes febrium æstus sanitati longè anteferre sese dictitaret, vt facilè qui eum inuiserant, aduerterint, æternam illum beatitudinem velut prælibâsse, ad quam natalitijs B. VIRGINIS, ætatis suæ vno & quinquagesimo anno, commigrauit, cùm priùs acceptis sacris, & vulnera CHRISTI pijssimè salutâsset, & circumstantes ad Societatis virtutem, obedientiam, inquam, potentissimè fuisset adhortatus. Cùm his æternùm quoque valedixit P. Hermanus Huge, patriâ Westphalus, octauo ab hinc anno Socijs addictus in numero Scholasticorum. Is dum tertiæ probationis tempore religiosis in reliquam vitam præsidijs animum obarmat, cœlo maturuit, singulari demissionis, ac modestiæ exemplo post se relicto.

XI. IAM superuiuentium multus fuit & labor & fructus. Quinque supra centum ex hæreseon lustris extracti, & quadraginta duobus meditandi materia præscripta; ad extremam luctam vngēdi mos postliminio reuocatus. In pago puer, qui vnus in hæreticâ domo Catholicus erat, clam parentibus domum Parochi aduolat, orat parentem inuisere velit, animam iam agentem. Commodùm Sacerdos noster eò diuerterat. Itaq; imminebat occasioni, & Parocho per-

tinacem hominis animum mollire frustra laboranti in partẽ venit; vrget, rogat, flagitat, quà minis quà precibus: reluctari ille primùm & ferocire, vna cum coniuge domesticâ ferâ, rerũ haud paulò imprudentiore: instare pater saluti vt consulat. Tandem fractâ & intermortuâ voce annuit, atque fidem vti faceret ex animo id sentire, dextram Parocho, tum Sacerdoti nostro porrexit: mox manibus cœlo sublatis, voce interceptâ ea dolentis animi argumenta edere, vt eum Noster ritu Catholico à peccatis expiatum pronunciârit. Hîc mulier supra mulierem ferox eiulatibus miscere omnia, tumultuari in Patrem, in maritum semianimem; obtestari, ne deserto Luthero pessum eat. At æger, quando aliter nequibat, calcibus importunam lecto arcere, signis & nutibus obsequium Deo & Patri ad extremum vsque vitæ spiritum testari. Simile est quod sequitur. Anus erat duorum filiorum parens, vnius quidem Catholici, alterius Luthero ebrij; ea morbo afflicta in hæreticis ædibus à Verbi ministro bolum Lutheranum accipit, excluso Sacerdote nostro, qui ibidem tum agebat, partim domesticorum malignitate, partim prætoris edicto. Interim, seu casu, seu Dei prouisu, erecta nonnihil ægra in Catholici filij ædes commigrauit: lætus Noster ad eam crebrò visit, salutem, & quod caput est, fidei mysteria tandem edoctam, Confessione, Eucharistiâ, Vnctione extremâ impertit; cui & post mortẽ sacrificio publico, orationéque funebri parẽtauit, quibus affines, quanquam

Hære-

Hæretici, eo pietatis ſenſu geſtúq; interfuerunt, vt, quod in his locis mirêre, nihil admodum à Catholicis diuerſum egerint. Fuit inter paganos, qui ſuorum collectâ manu, ſtatas VIRGINI MATRI preces pomeridianis Bacchanalium horis perſoluebat, idque non vulgari cum fructu. Nam cùm ſub initium veris perfrigidâ quadam nocte puſillus iſte grex preces ſuas produxiſſet, omni circumſecus regione frigoribus miſerum in modum exuſtâ, immunitatem ſuo fundo impetrauit, atque vertente anno, vberem ad votum meſſem vindemiámque collegit; quam deinde rem is, qui cœtûs huiuſce caput fuit, vexillo picturis expreſſum in æde ſacrâ voluit extare, publicum & ſuæ in VIRGINEM pietatis, & VIRGINIS in ſuos beneuolentiæ argumentum. Templum denique varijs ornamentis, penu tribus vini plauſtris, Collegium trecentis & ſexaginta aureis eſt locupletatum.

XII. FVLDENSI Collegio ſincerum ac veterem amicum, clero & ciuitati magnum exemplum, ſubtraxit hic annus. Fuit is Adamus Mangoltus Sacerdos ac ciuis Fuldenſis, & P. Ioſephi Mangolti, qui hoc eodẽ anno Spiræ ex humanis abijt, frater germanus, quem populares *cleri ſpeculum, & gemmam Sacerdotum* dicere conſueuerunt. Legauit pijs locis multa, Collegio cẽſum nummarium, templo geminam veſtem Sacerdotalẽ: à Reuerend. Principe tertia phrygio opere precioſiſſima adiecta, qui & in emptione vtilis prati canonem emphyteuticum, vt in caduco, cõdonauit; aliunde quoq aurei centũ dono accepti.

XIII. DV-

XIII. Dvplex hîc exorta floret Sodalitas, B. Virginis, quæ ciues; & SS. Angelorum, quæ ex ſeminario habet adoleſcentes. Paſſi noſtri ab improborum licentiâ ſubinde aliquid ſunt, dum templi Collegiíque ſpecularia lapidibus impetita, atque excuſſa diſſiliêre. Sed invulnerabilis Dei vindicis oculus pro nobis vigilauit: quippe dum vim gladijs & pugionibus faciunt, indicio deprehenſi auctores, Principis imperio in quæſtionem dati, alter duro reorum ergaſtulo primùm coërcitus, inde exilio perpetuo damnatus eſt. Alter Caluini pullus, fugâ pœnam anteuertit, magno Catholicorum applauſu, quibus in Dicaſterio principis licenter adhuc inſultârat.

Collegivm Heiligenstadianvm.

XIV. Miseri Haſſi edicto ſui Principis miníſq; coacti hoc anno fuêre Caluinũ pro Luthero ſequi, claudum pro cœco, quæ calamitas eos ad nos ſolatij causâ quærendi compulerat, quibus ſanè omnibus facilè perſuaſum eſſet vtroq; ſpreto D. Petrum agnoſcere, niſi aditus illis ad Catholicos migrandi fuiſſet præcluſus. Aliqui tamen ex his ſuo noſtróque periculo, & aliunde vniuerſim quadringenti quinquaginta veritatẽ amplexi ſunt. Molitor peruicacis ingenij ſæpe monitus, reſiſtebat Euangelio: Curioni exilij minas intentanti reſpõdet, *egregium domi caballum eſſe, iter non fore graue.* Verũ dum profectionem adornat, beſtia in rabiem acta & ſclopo ma-

ctata, hominis contumaciam damno puniuit. Alius qui emendationem diuturnâ cauſſatione diſtulerat, repentinâ morte oppreſſus, ſine vllo doloris ſigno negligentiam ſuam luit; quanquam iam vulgare eſt, ſectarios ſub extremum vitæ contra Iudicium DEI frementes, inſaniâ corripi. Cùm Noſtri in pago Volckenrot de more ſignum campanæ dari iuſſiſſent, quo Incolæ de præſentiâ Patris monerentur, quidam à nobili hæreticó ſubmiſſus proteruè opponens ſe, pulſum ſuſpendi volebat, in fraudem Catholicæ Religionis, falsò allegans, eiuſmodi ſigno velut indicio grauis incendij dominum ſuum iam imbecillem ac grandæuum perterreri poſſe. Subijciente verò Patre vſitatum ſignum hoc eſſe omnibus locis; illo contrà pernegante & prohibente, ecce tibi præter omnem expectationem nuncius accurrit ſignificans molendinum Domini ſui igne concepto ardere, eâque de cauſsâ dato æris campani ſigno ruſticos omnes ad reſtinguendum illico eſſe conuocandos. Ita iuſto DEI iudicio factum eſt, vt qui ficto timore ignis ſalutem clientum ſuorum impedire conatus eſt, huius molendinum, fruſtra auxiliantibus alijs, vindex flamma depaſceretur.

XV. INVALESCENTE autem vicinis in locis Caluinianâ peſte, non defuêre varia in Monte Adiutorij miracula, quæ & Catholicos confirmarent, & errantes retraherent. In his vtroque orbatus lumine, voto nuncupato, oculorum vſum recepit. Alius grauem & periculoſum mor-

morbum, in cuius curatione consequendâ plurimum in medicos pecuniæ frustra insumpserat, voto depulit, illiúsq; beneficij gratiâ, ad annuam ad eum profectionẽ se obligauit. Quidam è popinâ vino captus domum repetens in lupum errabundus incidit, cum quo periculosè diu multúmq; luctatus, ægrè spiritum ac vitam in diem sequentem traxit. Repertus tum ab vno Nostrûm, consilium confessionis faciendæ, Montísq; sacri implorandi audit accipítq; : nec interpositâ morâ vitæ sensuúmque vigori restituitur. Latro vitæ profligatissimæ carcere conclusus grauiter à Cacodœmone oppugnabatur, violentas vti manus sibimet inferret, ac primò quidem noti socij figurâ ementitâ, grauitatem tormentorum exponit; quibus cum non moueretur reus, neque cederet, ignauiam illi suam opprobrat, quod tantum vitæ suæ periculum cum posset, nollet effugere. Neganti latroni, ait latro orcinus, se, dummodo non abnuat, auxilio futurum. Et verò quis esset exquirenti huic, liberè est fassus Cacodœmonem. Mox homo spe secuturæ libertatis inductus, illi potestatem sui abducendi facit. Nec mora Diabolus fores carceris effringit, miserúmque arctis licet vinculis & compedibus constrictum abripere conatur. Vincula dehinc & ponderosa ligna, quibus tenebatur in manus ingerit. His furore percitus caput ferit, & sanè nisi vnà cum Sacerdote Nostro complures subuenissent, cerebro sibi illiso animæ quoque salutem perdidisset, quam confessioni & pœni-

tentiæ beneficio con ſecutum conſtans illius aduerſus infernum hoſtem, nec tum ab oppugnatione ceſſantem, pugna & victoria promiſit.
XVI. GYMNASIVM duabus Scholis Controuerſiarum, & Dialectices auxit Reuerendiſs. adiectis ad Collegij dotem philippicis annuis ducentis. Adijt hoc anno Collegium realem poſſeſſionem (vt vocãt) villæ Clariſſimi D. Doctoris Ioachimi ab Hiſperger, cum obligatione ſoluendi annuam penſionem centum florenorum. Grandis porrò tẽpeſtas, quæ certam noſtro Collegio vim & ruinam illatura videbatur, DEI beneficio ac prouidentiâ nos præteriuit. Fulminis ictus tectum, cubicula, aream, alias domûs partes licet peruaſiſſet, adeóque duos ex Noſtris terræ afflixiſſet, præter multorum expectationẽ, vitam Noſtrorum & ædificium nihil omnino læſit.

COLLEGIA MOLSHEMIENSE, CONFLVENTINVM, PADERBORNENSE cum ſuis Miſſionibus.

XVII. EXCESSIT Molshemij Ægidius Rahier, Eloquentiæ Magiſter, præclaris ingenij virtutúmque ornamentis adoleſcens, atque imprimis inſigni morum grauitate, quâ plurimum in retinendis coërcendíſq; adoleſcentum animis valebat. Menſe Ianuario duobus periculoſis malis cõflictari cœpêre reliqui, peſte inquam & fame. Igitur & inopiæ plurimorum crebris largitionibus, & morientium ſaluti, deſtinato ad id

munus

munus Sacerdote, consultum est. Feminam hæreticam in vicinâ vrbe, quæ flagitiorum conscientiâ continuò stimulabatur, Prædicans, cui illa se leuationis spe indicârat, de salute desperare iusserat: quâ illa denunciatione perculsa in grauem morbum labitur, è quo simul recreata est, clam parentibus Molshemium venit, rudimenta Catholicæ fidei in templo nostro perdiscit, ac mox Ecclesiæ conciliata cum hęresi luem omnē animi deponit; iámque huius gratiâ à suis exhæredata victū famulando tolerat, tetricus ille Pręco à Magistratu suo solum vertere est iussus. Restituta quoque à Nostris Ecclesiæ Virgo Catholicis orta parentibus, quam egestas ad Prædicantis famulatum, huius consuetudo in hæresim, nostri nominis acerbū odium impulerat. Hanc tandem multis frustra tentatis diuturnę piæ matris, alterius velut Monicæ, preces pro ea fusę reduxerunt. Nec silendus adolescentis Saxonis, Philosophiâ & Iurisprudentiâ egregiè exculti, ad Ecclesiam reditus. Is fluxos in Academijs Hæreticorum iuuenum mores execratus, Argentoratum venit, vt ibi litteris operam dare à parentibus crederetur, atque interea huc veniendi, déque Religione Nostros percontandi opportunitatem haberet. Ergo cum per æstatem partim frequentibus sermonibus, partim in secessu meditando, ad nostras partes inclinaret, autumno ineunte, Argentoratum reuertit. Ibi comperit adolescentes aliquot Marpurgo illuc delatos, Ioannem Pappum famosum Lutheranorum Magistrum percunctatos esse, quid de re Sacramen-

tariâ ſentiret? Illum inſidias ſibi fieri ratum, vt quod non dixiſſet, dixiſſe perhiberetur, negat ſe ſine teſtibus reſponſurum: illos deinde cum quinque teſtibus reuerſos, cum ſtomacho ex ædibus exturbâſſe. Eâ re adoleſcentis animus confirmatus eſt, ac mox apud nos fidem ritè profeſſus, pérque confeſſionem expiatus, ſacram Euchariſtiam percepit. Mulier contumax in morbo, qui illi ſupremus fuit, hæreticum Miniſtrum ſpreto Sacerdote Catholico cum cœnâ vocârat: adeſt ille impiger, & fur domũ clanculò intrat, cui mulier panẽ Sacrilegum præbenti; *Quid agis*, inquit, *itane Diabolum mihi porrigis?* neque aliter fuit; nam ſumpto bolo, illa furere, bacchari, aliáque præſentis Dœmonis argumenta ad mortem vſque dare non deſtitit. Atque hi egregij ſcilicet Prædicantium ſunt fructus, quos Molshemij fecerunt.

XIIX. CONFLVENTIÆ pro amplificando templo Eleemoſynæ à diuerſis acceptæ quingenti, aliquot & ſexaginta aurei, qui magnâ parte in nouum tectum abſumpti ſunt, quod mille & centum ferè florenis perfectum. Hîc recenſeri debet, quod in vno è tectoribus DEVS vltor ſtatuit. Non ſatis illis blaſphemas voces, dum tẽplo tectum imponerent, iactâſſe; CHRISTI etiam effigiem ad ædis veſtibulum è cruce pendentis, crura manúſq; truncabant. Suſpectantibus Noſtris & crimen obijcientibus, mendacium addebant nefando Sacrilegio. Abeunt tum quidem abſoluto illo ſuo penſo ſine pœnâ. Pergunt ad Gülſanæ Eccleſiæ nouanda tecta, ſed non minore inſo-

insolentià. Accesserat fortè rusticellus B. Seruatium miraculis eo loco celebrem honoraturus. Offerēti munus suum, impio illudunt sarcasmo, atque insuper Diuos etiam hominésque maledictis incessunt, quin & securi Sacerdotem ipsum, qui SS. in supplicatione Eucharistiam gestabat, petunt: nec tulit diutiùs impietatem vindicta diuina: assere enim disrupto, alter eorū è tecto collapsus infelicem effudit animam, alter prehensis tignis ad pœnitentiam, vtpote Catholicus seruatus est.

XIX. GYMNASIVM Paderbornense, in locum Collegio viciniorem, adeóq; cōmodiorem trāslatum prospero admodum cursu vtitur. Catechisticis exercitationibus vrbanis, hoc demum anno paganæ quinque accesserunt. Fortè Energumena Nostrorū auxilio liberationem ab obsidente Cacodæmone impetratura sperabatur, eámq; ob rem non Catholici modò, sed etiā Hæretici in templū Nostrum confertim statuto die sese penetrârunt: ad quos Noster cōuersus, monuit, si qui fortè inter præsentes hæresi animos infectos haberēt, quamprimùm se inde ipsi subducerent, ne ab atro genio ex obsessâ migraturo possessi abducerentur. Hîc alij alios aspectare, parúmque tutum esse arbitrari diutùs ibi cum periculo hærere, vt proinde parum fidei suæ cōfidentes, certatim abitum parârint. Excursiones & hinc Rithbergam, & Molshemio Andeolam, Frustingam & aliò, suo non caruerunt fructu, qui ad inuidiam Hæreticorum magnus fuit.

COLLEGIVM MONA-STERIENSE.

XX. Celebritas Scholarum fecit, vt infima & media Grammatica diuiderentur: emicuerunt vt vbique, in hac quoq; vrbe Sodales. Quidam in vicino pago curam animarum gerens, ex suis & aliorum à se corrogatis eleemosynis domum hospitalem nouam ex fundamento, déque vitæ necessarijs sufficiétissimè octo hominibus prospexit. Nobilis cuiusdam famulus parùm Catholicus supra mensam in Quadragesima Parthenio assidenti identidem carnes in os ingerere moliebatur. Hic iustâ incensus irâ, cum corporis robore valeret, regerit in importunum seruulum colaphos & pugnos. Ita prandent, & nequam seruus indignante familia, Dominóq; imperante, conuasare, domóque exire compulsus est. Adolescentulus Sodalitatis Angelicæ, dum oratoriolo suo exornando operam dat attentiùs quàm cautiùs, per scholas altas præceps ruit. Exanimis ad diem pœnè iacet solidum: Vulnerarij de vita desperant: non perinde Sodales, sed eum precibus suis ex lethi quasi veterno incolumem excitauerunt. Puer Parthenius parentem Hæreticum, tam diu precibus, historijs, exemplísque de B. VIRGINE narrandis fatigauit, donec posita hæresi fidem agnosceret. Mulier desperatis medicorum remedijs, consilium acceperat à filijs suis, qui Sodalitij Mariani erant, peregrinationis ad Crucem Strombergensem mira-

miraculis illustrem suscipiendæ. Secuta mulier bene suadentes est, sanitas mulierem. Collegio accessit nouum prædium & domus, auctoritate fauoréq; Serenissimi Principis Ernesti; templo argenti facti & infecti magnum precium.

COLLEGIVM HILDESIENSE.

XXI. Pestis incessit hanc vrbem initio facto à Lutheranis, quorum est incredibilis audacia; pòst tamē etiam Catholicos carpere ausa, uno è Nostris capite contenta. Fuit is Martinus Zeidlerus, nostri templi æditiuus, qui antequam Societatem ingrederetur, Religionis Catholicæ caussâ, quam tum recens erat amplexus, in vincula Spiræ coniectus fuerat. Eius ægri votum Devs ratum habuisse visus est, cùm se vno sublato, reliquo Collegio parci oraret. Interea ab ijs, quibus opē ferre ægris concessum est, ea charitatis seges fuit, quæ tali tēpore solet. Illud memorabile. Quidam ex agro Moguntino apud hæreticam feminam opus faciebat, cùm pestilētiâ inficitur, & periculum vitæ adit. Rogat ergo matremfamilias Sacerdotē suæ factionis accersat: illa aduersarum partium nebulonem accituram recipit, Catholicum citra dedecus suis ædibus admitti non posse; homo Catholicus tam barbarum donum detestatus, inde se, vt potest, educit; & quoniam non habebat ad quem confugeret, in cæmeterium summæ ædis prorepit, humíque se abijcit, certus ibidem emori, vt

qui ceteris præsidijs Catholicis viuus eguisset, Catholicum saltem sepulchrum mortuus occuparet. Nostri per aliquem fortè edocti auxiliatum aduolant, ac primùm sub malè materiatum tectum, mox in desertum Benedictinorũ sacellum deferunt, vbi voto B. VIRGINI facto morbum depulit: simul Nostrorum charitatis, simul DEIPARÆ beneficentiæ locuples testis. Tres & quinquaginta in hoc Collegio ad fidem inducti varijs rationibus: alios enim conciones, alios Prædicantium inhumanitas, vafrities & discordiæ, quendam etiam Agni cerei sæpiùs perspectæ vires ad hæresin exuendam impulerunt. Nouem Cœnobia partim virorum, partim feminarum lustrauit cum Magistro Sacerdos, dum Halberstadium & Magdeburgum excurrit, magno quidem labore, sed pari fructu, quando plerique eorum quos accesserunt, vniuersorum delictorum piacularem narrationem instituerunt.

COLLEGIVM EMBRICENSE CVM MISSIONE Sanctensi.

XXII. VSA est iure suo mors in P. Petrũ Sgrotenum, qui annis viginti septẽ, quamdiu scilicet nobiscum erat afflictam ferè semper valetudinẽ passus, nihilo tñ minus alacriter interim Grammaticã suam pueris inculcauit, auresq; confitentibus, quoad eas extrema hora strinxit, magnâ hominum vtilitate habuit apertas. Abstulit eadem veteres duos Societatis amicos R, D. Bernar-

nardum Louwermannum Embricenſem Decanum, qui priùs Noſtros in vrbē inductos, domi ſuę perhumaniter habuit, fortiſſimè defendit: & D. Arnoldum de Rees virum Conſularem, qui non minùs conſtanter coloniā Societatis recens huc deductam cōtra grauiſſimas maleuolorum tempeſtates, & in Senatu & apud ciues auctoritate ſua protexit. Gymnaſium in cōmodiorem locum translatū florere cœperat, niſi erepto Illuſtriſ. Ioanne Guilielmo Iuliæ, Cliuiæ & Montiū Duce omnia armis turbata eſſent. Pretium ædiū, quæ ſcholis habendis emtpę, magna pariter tum aliorum amicorum, tum præcipuè Senatûs Embricenſis liberalitate perſolutum eſt. Noua & latina concio in nouo Gymnaſio haberi cœpta. Excepti oratione proſâ & verſâ cùm in Collegium & Gymnaſium veniſſent Marchio Brandeburgenſis Erneſtus, & Wolfgangus Guilielmus Comes Palatinus Dux Neoburgicus: audierunt libenter, quod & capita aperta, & dictorū in ſcripto poſtulatio teſtificari videbantur. Quin & actis gratijs P. Rectorē ad prādiū familiariter inuitarūt, in quo cùm omnia humaniſſimorū Principū ſigna oſtèndiſſent, addiderūt promiſſū, *nihil ſe Eccleſijs vel Religioſis obfuturos vnquā, quin potius omnia eorum iura defenſuros:* ꝙ quàm animoſè ac generoſè Illuſt. Neoburgicus ante paucos quā hæc ſcribimus annos præſtare cœperit, tot⁹ mūdus nouit, Devs, Opt. Max. remunerabit. Cum venerando capite Martyris vnius è D. Victoris comitatu acceſsêre tēplo varia & pretioſa dona. Virgo moriens agri hęredes Socios ſcripſit, præ-

tes

ter additam aliquantam pecuniæ ſummam. Crux argentea trecentorum circiter philippeorum ornandæ ædi illata.

XXIII. RESSAM & Cranburgum ſanctioribus anni temporibus ad pietatem excitauerunt conſuetis muneribus qui mittebantur. Et quia Sanctenſis Vrbis Hæretici morte Principis audaciores ſunt facti, ne quid Catholicis noceretur, Decanus reliquique Canonici auxilia apud Societatem quæſiêrunt, petito à Rectore Noſtro Concionatore, & conſilio fundandæ Societatis inito. Miſſi ſunt Octobre menſe duo, qui boni viri ædibus excepti, doctrinam Catholicam, quà ex ſuperiore, quà ex inferiore cathedrâ tradẽdo, totam pœnè vrbem exciuerunt, atq; hunc præcipuè fructum retulerunt, quod grauium virorum teſtimonio nunc etiam dominico quouis die plures Sacro Miſſæ officio interſint, quàm aliàs, vel Paſchatis, vel Pentecoſtes ſacratiſſimis diebus.

COLLEGIVM AQVISGRANENSE.

XXIV. CALAMITATES variæque rerum perturbationes fecerunt, vti quater minimùm hoc anno in æde noſtrâ publicè ſolemnitérque ſupplicaretur, litaneuticæ preces magno populi accurſu ad dies plures continuarentur. Idem peractum in alijs quoq; Sacris per vrbem locis. Ab Hæreticis ad Catholicos traducti viginti quatuor; Apoſtata vnus ordini ſuo quem deſeruerat, reſti-

reſtitutus. Miles cùm poſt multa in Belgio merita ſtipendia honeſtâ cõditione miſſionem impetrâſſet, vota ſua, quorum reus erat, ad Aſpricollem Diuámque Halenſem exoluere inſtituit: ſed cùm poſtmodùm mutatâ voluntate ad alia ſeſe ſigna militaria accinxiſſet, à fraudulẽtis viarum obſeſſoribus ex inſidijs appetitus, ac plumbeâ glande ſecundùm genu traiectus mori cœpit. Igitur ad Deiparam conuerſus, hoc extremum petijt, quãdoquidem moriendum ſibi foret, ne inexpiatus moreretur. Obtinuit: nam curru Aquiſgranum delatus, ab ipsâ ſtatim Confeſſione, inter Sacerdotis Noſtri manus placidiſſimè conquieuit. Linteo, quod ſacras Diuorum reliquias attigerat, affectis corporum partibus, vt ſuaſerat noſter, admoto, duæ familiæ aliquot annos excruciatæ conualuerunt. Templo calix datus, nouúmq; altare marmoreum ſumptibus Generoſi D. ab Anſtenrath erectum.

SEDES ERFVRTENSIS.

XXV. Magno tandem labore impetratum Erfurti habitare, in conductâ viginti quinq; aureis domo, idque ad triennium, quamuis nec id tutò, cùm nunquam acriùs vicini Principes fuerint ſollicitati, vt vrbe pelleremur. Saxo namque, vrgentibus æmulis, Electorem Moguntinũ monuit per Legatũ, *Ieſuitas nimiùm ſibi vicinos eſſe: Erfurto hos auocaret,* (vrbs in Saxonis tutela eſt) *ne noua & pernicioſa dogmata ſuis etiam finibus inferrent.* Reſponſum à Moguntino ſapienter, *Rogare*

ſe col-

ſe Collegam, ne in aliena Repub. quidquam turbet, nulla Patrum pernicioſa eſſe dogmata, ſibi & Patribus eandem prorſus Religionem defendi, eadem probare, damnare eadem: mirum proinde ſibi videri, Saxonem Moguntino Leges de Cõcionatoribus dicere, cùm ipſe Saxoni omne in ſuis Prædicãtibus arbitriũ permittat. Quin & DEVS ipſe hîc cauſſam noſtrã ſingulari interuẽtu iuuare ac promouere videtur. Præco Pſeudoeuangelicus aſſiduo latratu contra Ieſuitas & Carthuſianos gannire ſolitus, vrbe exire ſolúmque vertere, non ſanè ob virtutem eſt coactus. Par coniugum fidem abiurârat, & vxor iam cœnâ Lutheranâ ſeſe inquinârat, quæ & probra in Catholicos iacere eorúmque Religionem, religioni minimè ſibi duxerat. Poſtridie dum nuptijs agnatæ interſunt, corruente domo ipſa penitus cum multis alijs obteritur. Maritus toto corpore fractus, miſerabili modo aliquandiu luctantem cum doloribus animam traxit. Eccleſiæ manus dederunt viginti. Foris Catechiſmus in pagis doceri, in vrbe nondum, niſi inter priuatos parietes cœpit. Sacelli anguſtiæ laxatæ: Sacramenta apud nos obierunt, mille trecenti duodetriginta, numerus ſupra omnem memoriam maior. In prædio quodam ſuburbano PP. Carthuſianorum ſeptem equos veneficijs ſtrauerant ſagæ, quarum molitiones nefarias ſacris remedijs à reliquo iumentorum grege auerterunt Noſtri. Vocata ex hoc mundo D. Magdalena à Demſtet, heroicis virtutibus matrona, Societati agros, vineta, paſcua teſtamẽto legauit; quorum æſtimatio ſeptendecim millia au-

lia au-

lia aureorum attingit. Ac ne lites potiùs nobis relinqueret, quàm hæreditatẽ, tabulas ipsas quas nobis reliquit viua, Cæsareo diplomate & Archiepiscopi auctoritate consignari curauit. Hinc furere cognati, habitum lugubrem deponere, sed biduo pòst resumere sunt coacti. Neptis enim ex sorore Magdalenæ, cum per risum diceret; *Materteram seßitare tertiam à DEIPARA, habentem in sinu Michaëlem, qui eam cheli oblectaret*, mox ingenti dolore correpta, nullâ apparente caussâ aut morbi signo, immani vociferatione intra duos dies moritur, aspectu adeò tetro horribilique vultu, vt clausâ tumba citra morem gentis efferenda fuerit; cum è contrario Magdalenæ vultus tametsi vetulæ tanta dignitate extiterit, vti hæretica mulier negaret se vnquam speciosius funus intuitam, quod & pro miraculo vicinia spectauit. Legarunt quoque D. Ioannes Cornerus aureos cum calice trecentos, D. Ioannes Erbius quadraginta.

SEDES ALTENENSIS.

XXVI. INIVRIOSVS ille olim declamator Philippus Nicolai, fœtu posthumo libellorum editorum adeò in nos infamem linguam suam ac stylũ exacuit, vt Lubecẽsis vrbis Senatus ad editionis monstrũ exhorrescẽs, etsi Lutheranus, sui iuris typis lucem interdixerit. Quàm autẽ homo perfidus, Senatum Hamburgicum iuxta cum plebe in Societatem concitauerit, facilè est arbitrari, quod eius odium aliquot è Nostris sangui-

ſanguine ac vulneribus luere ſint coacti: quin etiam vnum aliquem Sacerdotum noſtrorum viâ publicâ interceptum nudatis gladijs confeciſſent, niſi ad defenſionem parati vrbis ſtudioſi inſultum fregiſſent. Auctores tamen facti Senatus poſtea conquiſiuit, ſed quia fugâ pœnas anteuerterant, non acquiſiuit. Litteras interim minis & conuitijs plenas ad Illuſtrem Comitem noſtrum Schaumburgicum dedit, quibus nos in inuidiam vocaret: verùm æquus Princeps datarum exemplari tranſmiſſo, & purgationem petijt, & acceptam probauit. Accuſationi illi occaſionem fecerunt Studioſi duo, qui pertæſi Hamburgenſium diſciplinam, & famâ Scholarum Societatis permoti, eaſdem meditabantur, quo fine & commendationem Noſtrorum efflagitabant. Acceptam igitur (dolo an caſu) Prædicantes intercipiunt, contra ius omne reſerant, & commendationis beneficium pro maleficio vulgant. Magiſtratus Altenenſis Noſtrorum precibus inductus mortuorum elationem communi Senatûs conſulto indulſit, imperatúmque Prætori vrbico, vt à cœptâ in Catholicos feritate deſiſteret, qua cum ille nuper quendā ob matrimonium apud nos contractum ad carcerem & mulctam raperet, huncque perſoluere detrectātem, domo per vim pignore extracto tyrannicè habuiſſet, iuſſus eſt integram omnis iacturæ facere redhibitionem. Et Prædicantium quidem ipſorum maledicētiam in nos, diuina vltio ſatis compeſcuit, occulta eorum in vulgi notitiam flagitia denudādo, quibus peruulgatis ma-

gna

gna eorum insolentiæ & auctoritatis diminutio subsecuta est. Res sic se habet. Exarserant in se mutuis odijs primarij duo Verbi ministri, erumpunt impotenti voce, ille hunc magiæ reum agit. Magistratus politicus in re tam nouâ & insolenti iuris vsurpat partes, citat, officio interdicit. Tuentur se (ridiculè) iure Ecclesiastico homines profanissimi: fortè enim annos ante aliquot procusum erat Brunswicēsi in vrbe Schedion eo titulo: *Nullum esse Magistratui ciuili ius ad degradationem personæ in verbi Ministerium constitutæ.* Huius libelli vetulum aliquod exemplar repertum prælo subijciunt, disseminatur protinus, eâ spe, fore, sorum vt declinent. At Senatus caussam prosequitur, qui vel Clericorum Catholicorum exemptionem confirmabit, vel impiorum hominum ausus retundet. Certè vicinus Bremēsis Princeps cùm aulicum suum Præconem nuper simili in scelere reperisset, iussit publicè virgis cædi & exulare.

XXVII. EREPTÆ interim lupis istis è faucibus oues CHRISTI nouem: ex ijs Vngarus mercator, qui cum mutandæ in fidei perfidiæ propositum distulisset in Lusitaniam, ter altum ingressus, ter à tempestatibus huc relatus est: donec tādem Catholicum se professus DEVM simul & ventos placauit. Ipsum id effecit nauta Catholicus Agno DEI cereo; quin & mulier partū quinque diebus impeditum incolumis expediuit. Primum facere in ædiculâ nostrâ alumnus quidam Româ è Collegio Germanico huc digredi-

ens voluit memorabili exemplo; quod in his locis ab anno millesimo, quingentesimo vigesimo quarto factitatum nunquam est: admirati sunt Hæretici apparatũ insolitum: pueros, inquam, qui Neomystæ angelico schemate à Ministerio erant; tum Sacerdotem nostrum assistentem pluuiali aureáque veste quasi trabeatum: supra eorum ingenium & cerebrum fuit hæc res: vnde sparserunt in vulgus, Iesuitas Episcopos ampla potestate Symmystas inaugurâsse: approbant tamen Catholicorum in sacris obeundis, & reuerentiam & maiestatem.

SEDES HAGENOENSIS ET WORMATIENSIS.

XXIIX. Hagenoensi Magistratui nihil in votis magis est, quam vt sedatis Imperij procellis securè & quietè ad fundationẽ Collegij peruenire queat. Interim amplum nobis Musæum coaptatum, atque à Serenifs. Archiduce Maximiliano impetratum, vti floreni centum annui, & ligna in quadriennium nobis suppeditẽtur. Templum ducentis circiter aureis preciosius factum. Inter eos, qui beneficia in Nostros contulerunt, sunt R. Antistes Nouicastij & D. Comes ab Hannato, quæ magnam partem Cranij D. Felicitatis ex hæretico loco, non sine Diuino sanitatis beneficio trãslatum, tẽplo nostro donauit. Fructus hîc vniuersim is fuit, vti nullus paulo solemnior dies esset, quem pœnitentium frequentia solito maior non celebraret.

Trede-

Tredecim hæresin reliquerunt, tribus plures in alterâ sede. Ægra vna effigie B. IGNATII, quam numisma Rosarij exhibebat, conualuit, fætum immaturum suo tempori & partioni reseruauit.

XXIX. WORMATIÆ Conciones & Catecheses non tantùm Catholicis auditoribus, sed Hæreticis etiam augentur. Defendit autem Societatem pro sua bonitate CHRISTVS Dominus contra aduersarios & multos & potentes: qui & ardorem seditiosæ plebis mense Iunio, cum aulam Principis publicâ vi oppugnatum irent, iámque laqueos paratos ostentarent, repressit discussítq; periculum omne, etsi iam tum grandia tormenta omnia aduecta stragem minitarentur. Ciuium iniuriam edicto Spirense iudicium cohibuit, Imperator verò nobis Protectoriales (vt nominant) transmisit, quas impetrâsse pro miraculo fuit. Sed parùm erat tabulis imperatorijs nos munitos esse, si necessarij sumptus negarentur, quod in procliui fuit; Patroni enim nostri grandia quidem, sed cum litteris illis promittebant, quas impetrari non posse putabant. His ergo obtentis patuêre animi: Victore tamen optimo principe, & sedecim nobilibus viris, in domum assignatam spectris infamem migrauimus, primóque die sacris ritibus lustratam, omnibus hactenus terriculamentis fecimus exortem. Eleemosyna templo domuíque obtenta aureorum trecentorum æstimationem habet.

Eſt ſanè in his partibus occaſio & locus, vbi Catholicis antiquæ fidei ac virtutibus ſpecimina dare licet, quod pronuper vir quidam ſenio, & exemplo venerabilis præſtitit, qui cum Caluiniſticam cœnam guſtare nollet, per menſem carcere exceptus eſt, liberè profeſſus: *potius ſibi putreſcere decretum eſſe, aut fame perire, quàm cum Sacrilegis cœnare.*

PROVINCIA POLONIA.

Verſati ſunt in Polonia locis quatuordecim Socij triginta ſeptem ſuprà trecentos, demptis decem, qui diem ſupremum obierunt; quibus octodecim ſuccenturiati ſunt.

	Vniuerſim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholaſt.*	*Adiutores.*
Cracouiæ in domo Profeſſâ.	XXII.	XV.			VII.
In domo Probationis ibidem.	XLVII.	IX.			VI.
In Colleg. Poſnanienſi.	LV.	XXI.	IV.	XX.	X.
In Caliſsienſi.	LVI.	XX.	IV.	XXIII	IX.
In Lublinenſi.	XLI.	XIV.	V.	XIII.	IIX.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Iaroslauiensi.	XXXIII.	XIIX.	V.	II.	IIX.
In Leopoliensi.	XXXII.	XIV.	I.	X.	VII.
In Luceoriensi.	XII.	VI.	II.	II.	II.
In Sendomiriensi.	IIX.	IV.		I.	III.
In Torunensi.	IIX.	IV.		I.	III.
In sede Gedanensi.	VII.	V.			II.
In Camenecensi.	V.	III.			II.
In Misione Aulicâ.	IV.	I.			III.
In Misione Belgicâ.		IV.			

Schiſmatici, Arriani, alij Hæretici Pont. Max. Noſtrorum operâ in Prouinciâ vniuerſim, ſe ſubiecerunt ducenti ſeptuaginta octo.

Vniuerſæ vitę noxas recenſuerunt ducenti ſexaginta duo.

Pacificationem, prętar tria oppida integra, admiſerũt quinquaginta quatuor.

Salutis abiectam ſpem reſumpſerunt quinque.

Pauperibus impetrati aurei ſtipis nomine trecenti quinquaginta.

Ad honeſtatem reuocati quinquaginta vnus.

Commentationibus B. Ignatij vacauerunt quadraginta tres.

Eiuſdem Beati auxilio adiuti quatuor.

DOMVS PROFESSA S. BARBARÆ CRACOVIÆ.

I.

DOMVS MVLTIS Modis profuit aliorum saluti. Catechismos explanandæ ratio ferè primùm hoc anno constanter introducta, & more Romano tradi cœpta. Si Tirones excipias, qui in suburbijs docent, quatuor nunc templa occupant Catechistæ, qui priùs in vnius S. Stephani tantummodo audiebantur. Pro summâ vrbis æde Concionator è Nostris postulatus & impetratus, magnam magni fructûs spem promittit. Iam certè carnium diebus religiosis vorandarũ malè inolitę consuetudines bonam partem abolitæ; vsus Sacrificij per hebdomadam etiam audiendi introductus; principio Aduētûs Domini solemnis instituta comprecatio est pro felici nimirum exitu belli Moschouitici, à Serenisſ. Rege suscepti. Qui & ab Episcopo eum in finem preces, & à P. Prouinciali nostro stata per totam prouinciam

uinciam Sacrificia postulauit. Astrologorum & Genethliacorum repressa temeritas, & ipsa horoscoporũ designatio Vulcano tradita. Cum varijs deinde sectis, Lutheranâ, Caluinianâ; Barbaris, Græcis litigatum: victi & conuicti herbam Catholicis porrexêre quadraginta vnus. In excursione quadam (susceperant enim Patres aliquot vtilissimè) persuasum cuidam hæretico, homini nobili, ne in oppido, quod vna cum iure patronatus (vt vocant) recens emerat, antiquam Religionem immutaret; quod & ipse facturum sa manu stipulata recepit, præsentibus tum multis alijs nobilibus viris, tum eo ipso, penes quem est summa iudiciorum maioris Poloniæ.

II. SPE consequendorum paucorum nummûm quidam Cacodæmonis ope imploratâ, chirographum, quo se eidem deuoueret, in terram defodit: id cùm postea quæsitum non amplius reperisset, nec tamen orcinum monstrum se stitisset, agnouit misericordem DEI indulgẽtis bonitatem, pactúmque nefarium apud nos dissoluit. Puer à patre edoctus (fortè, an ioco!) matrem vt feriret, identidem fecit. Igitur morbo correptus primò quidem manûs illius facultate, qua parentem feriebat, tum deinde lucis etiam & vitâ vsura priuatur, patre nequicquam pro pueri sanitate vota concipiente, & culpam seriò tandem confitente. Vnus quidam è Sodalito VIRGINIS Assumptæ, quod ex Academicis cõstat, Ouidij libros de amoribus inscriptos eo solùm emit proposito, quo supprimeret pestem, ne videlicet cuipiam alteri eos fortè legẽti

venenũ inde cum periculo propinaretur : damno pecuniæ, animæ damno ſapiẽter poſthabito.

III. ÆDES noſtræ ampliores factæ plùs quàm altero tanto. Sumptus ſeptem millia aureorum facilè conficiunt: ad quam ſummam multùm inprimis cõtulit D. Palatinæ Firleiowę munificentia, quæ præter calicem aureum mille ducentorum florenorũ ęſtimatione duo millia etiã ad coëmendas pro ædificij areâ vicinas domos gratis adnumerauit. Ac ne cum incommodo in plateas aquatum ire perpetuò cogeremur, Senatus Cracouienſis è publico noſtræ domui aquæductũ vltro conceſſit. Templum præterea calicibus duobus, & coronâ argenteâ, lipſanothecâ cryſtallinâ, cortinâ, veſtibus Sacerdotalibus duabus, & centum denique quadraginta florenis eſt donatum. Contrà verò noſtram beneuolentiam experti ſunt B. Ioannis Religioſi viri, ægrotorum Miniſtri, qui cùm ex vrbe miſſi, hoſpites Cracouiam attigiſſent, apud nos in domo ſeparatâ per trimeſtre diuerſati, Epiſcopo primùm & Palatino Cracouienſi commendati, deinde ciuibus; iam tandem certam ac propriam ſedem ſunt adepti.

TIROCINIVM AD D. STEPHANI.

IV. BREVIS quidèm Tironis vnius fuit inter nos commoratio, ſed vitæ probatæ memoria apud omnes diuturna; nimirũ Ioannis Diel, quem lenta tabes (incertũ quibus ex cauſſis contracta,) in ipſo Religionis limine abſumpſit. Fuldæ in

Fran-

Franconiâ, parentibus peste Lutheranâ infectis natus, dum Herbipoli in Gymnasio nostro studijs operā nauat, adscribitur Catholicis, indéque paulò pòst à nobili Polono cui ob morū suauitatē ingenijq; indolē vehemēter probabatur, huc deductus, litteris redditus, & pro Societate tandem designatus est. Cū gaudio ingentiq; lætitia præstolabatur mortē, quam & præsensisse argumēta sunt, quòd pridiè quàm excederet, interrogatus à nonnullis; quandonam speraret corporis vinculis se expeditum iri, responderit, postridiè: pedes suos, quos ęgrè admodū trahebat, dum casu quodam cōspicaretur, *non*, inquit, *crastinâ die vobis vti vestrâ facultate licebit*. Tironum aliorū non minùs valuit spiritus, quàm corpus. Ad solita exercitia accessit hoc anno lōgior supplicandi & feruētior volūtariè sese affligendi cōsuetudo: simul. n. Rex Serenis. Moschouianā expeditionē suscepit, implorare illi DEVM cœperunt, ardentérq; coram venerabili CHRISTI corpore per vices quot diebus festis supplicare. Nec sanè immemor optimus Monarcha, quantùm per superiorum annorum bella militúmque licentiam res nostræ fuerint accisæ, regijs tabulis cauit, ne subiecti in prædijs nostris exactionibus, alijsque expeditionis promouendæ oneribus grauarentur.

V. DVM obuios fortè in agris & plateis ex itinere fidei rudimenta edocent Tironum aliqui, incidunt in hominē multa ætate spectabilē, in cuius consuetudinē, aliud velut agentes (canitiē enim hominis reuerebantur) dum sese insinuant, tandem etiam quærere audent; num Decalogū nos-

ſet? probiſſimè reſpondet ille : iuſſus edicere, manibus velut ad precandum compoſitis, verſiculos quoſdam, olim à Ludimagiſtro in ſcholis triuialibus pueris proponi ſolitos, hunc in modum pronunciat;

Cùm ſteteris coram Dominis, hæc quinq; tenebis;
Iunge manus; compone pedes; caput erige; viſu
Ne diſpergaris; niſi iuſſus pauca loquaris.

Non tenent riſum Noſtri; ille, ſeſe enimuerò hæc à primis annis didiciſſe, & Dominicæ precationi quotidie adiungere ſolitum teſtatur. Edoctus ergo meliùs abire permittitur. Ingreſſi aliquando die ſacrâ domum ruſticanam, vbi nonnullos aleæ, neglectâ re diuinâ, vacantes reperêre, caſtigatóſque acriùs, eò minis tandem & pœnarum æternarum propoſitionibus perpulêre, vt luſum infamem perpetuò deteſtarentur, vno inter eos obſtinatiore, in malo animo perdurante, qui amiſſis ludo veſtibus ſeminudus, nunquã ſe deſiturum ab eo affirmauit; ne fruſtra à parẽte (qui tum decrepitæ ætatis præſens aderat) eam artem puer didicerit. Tantùm poteſt in prauam partem educatio. Tradiderat in pago vrbi vicino doctrinam Chriſtianam pueris Noſter, quos dum admonet, vt diligẽter & modeſtè ſuo quiſque loco poſitus lectionem ſibi præſcriptã ediſcat, profligatus quidam iuuenis fiſtulam æneam contra Noſtrum exonerat, nolente DEO: globus enim in puellam, quæ petulantior inter omnes adfuit, nec ſæpius monita quieuit, exerrauerat, grauitérque læſerat. Comprehenſus maleficus, & Iudici traditus ſuas pœnas habuit; omnibus

interim, qui præſentes erãt, diuinam bonitatem ob ſeruatum Noſtrum prædicantibus. Sacerdos quidam læſus ab vno aliquo ſuæ curiæ Miniſtro, multis pręſentibus teſtibus iureiurando affirmauit, ſe vulneratione graui, ſi nõ illatâ nece iniuriam vindicaturum, iámque ad proximam domum mucronẽ nefario ſceleri expediturus properabat, aduerſario interea iuxtà cum fratre germano nihilo ſegniùs ad conflictũ ſe pręparante; tentâſſent omnino quid grandius, niſi Noſtrorum vnus interuentu ſuo atque auctoritate furias inhibuiſſet, oſtendiſsétque verbis grauibus, quid, quóue in loco, (cœmeterium ibi erat) quibus periculis ageretur. Redierunt inde mox in gratiam mutuóſq; amplexus vterque, ipſis præſentibus, quos offenderant, confeſſionéque piaculari factâ omnẽ etiam ſimultatis memoriam aboleuerunt. Subuentum neceſſitati domeſticæ aureis ampliùs ducentis. Ad vtriusque templi ornatum acceſsêre multa; pretioſum poculũ ex nuce Indicâ pro ſacello: pro parœcia noſtra calix; veſtes quatuor aureo argenteóque filo rigentes; & altare S. Hedwigi, regni huius patronæ, conſecratum.

COLLEGIVM POSNANIENSE.

VI. Mirum eſt, quanto ſolatio gratulationéq; omnium litteræ R. P. N. Generalis, quibus Sodales B. V. in Societatem Romanorum adlegebantur, fuerint exceptæ: attulerunt nonnullis

nouos quaſi ſpiritus & pro virtutibus obtinẽdis conatus ingentes. Toto magni ieiunij tempore ex omni numero delecti alij atq; alij, qui hoſpitales domos obirent, ſtipe officijs, conſilio iuuarent. Quatuor Xenodochijs epulum lautum cũ veſtibus datũ, miniſtrantibus tam Noſtris, quàm Sodalibus. Paſcere & veſtire pauperes, compluribus quotidianum eſt: adeò gẽtem hanc tangit conditio mortaliũ. Eſt inter hos Sodales, (vt exemplo vno alteróue rem declarẽ) vir memorabili ſanè, & patiẽtiâ & charitate. Hic multo tẽpore potentis alicuius & factioſi ciuis conuicia paſſus nunquam reponebat: ſed & in mercibus inſignes aliquot illo agẽte fecerat iacturas; quas eo quidẽ tulerat animo, vt diceret, *ea ſe facilè pro Deiparæ amore remittere, pluráq; ferre paratũ eſſe:* pergebat ille alter moleſtus eſſe, donec permittẽte DEO domum, & magnã rei familiaris partẽ incendio amiſit. Tecto miſer cariturus erat, niſi hic toties peſſimè habitus occaſionẽ miſericordiæ & charitatis dilexiſſet. Inuitat ærumnoſum domũ ſuã: vxori eius, quæ propediem partum editura erat, cubiculum egregiè inſtruit, gratulatus ſibi quàm maximè, quòd inimico facere amicè diuinitus liceret. Ex miſericordiæ Sodalitio opulentus quidam virtute & diuitijs mercator erat, vir conſularis, ſuique ordinis honeſtiſſimus. Tantus is pauperum fuit amator, vt decimam lucri partem quotannis in eorum vſum neceſſitatémque ſeponeret: vnde in funere ipſius nihil tam ad ſpeciẽ lugubre apparuit, quàm facies pauperum luctúſq; egenorum, parẽtem cõmunem, lachry-

mis

mis cõmunibus prosequentium. Reliquit huic homini generi Xenodochium instructissimum: laudatúsq; pro cõcione à Nostro est, partim merito suo, partim quod ad hęc nobiliúmq; funera, gẽtis more, maximi fiant cõcursus, vnde fructus non negligendi reportantur. Sequuntur viros eâdem viâ magnis passibus adolescentes Parthenij, qui & ipsi in Quadragesimâ pauperibus octuaginta Confessione ad Eucharistiam comparatis, lautum ministrauerunt conuiuium. Toto eo Sacratissimo tempore meditationibus breuibus de CHRISTI Seruatoris cruciatibus quotidie in loco ad id comparato vacârunt.

VII. REVERENDISSIMVS Antistes minora eodem in genere nequaquã facit. Pauperes duodecim ad exemplũ magni illius Gregorij alit perpetuò. Adiungit extra ordinem subinde plures. Perfecit idem rem toti ciuitati perutilem. Edictum à Rege erat, ne Hæreticus inposterum vllus cuiuscunque factionis in iura ciuitatis acciperetur. Id iam ille ꝓmulgari, licet Hæretici viri nobiles ac potentes totis viribus contra niterẽtur, curauit. Et cũ Senatoribus regni aliquot negotiũ daretur, rem vt diligenter inspicerent atq; examinarent, ille tñ constantia sua animíq; contentione tantũ effecit, vti ratum haberetur edictum. Interim hæreticã pellem ampliùs septuaginta detraxim⁹; nec minùs amamur à nõnullis, quàm ipsi eorum Ministri. Femina perillustris, quanquã ipsa à nobis nondum stet, eo tamen est in rem Catholicã animo, vt Sacerdotem nostrũ euocare nõ dubitarit, qui familiã vniuersã Sacramentis

mentis impertiret, gratiásque abeunti pro nauata operà ingentes egerit. Ad constituendam præterea pacem Hæreticus homo, cùm frustra Ministro suo sequestro, vtpote inepto, vsus esset, Nostratem adhibuit: res ex animi sententiá euenit & pax constitit. Ad Iconoclastarum audaciam arguendam coercendámque hoc faciet. Quædam Lutheri erroribus imbuta, pagi alicuius domina templum Catholicis ereptum nefarijs polluerat sacris: id Nostros, qui tum in Missione versabantur, id omnes bonos acerbissimè habuit. Actum ergo est apud tribunalis Iudices per Episcopum, lísque secundum Catholicos data, templum ex edicto receptum: tum verò furere sui impotens animal, doloréque in vindictam agi: ligneum mox CHRISTI patientis simulachrum arripit, catenâ ferreâ onerat, totóq; raptatum cubiculo ludibrium facit: ac ne quid summæ iniuriæ deesset, pœnitentiam malitiosè simulans, escam ori admouet, effigiémque iculariter pascit. Hanc mulieris Isauricam impietatẽ statim excepit diuina vindicta, correptámq; ream continuo triduo ita exercuit, vt lõgiùs scelestum spiritum retinere non potuerit. Exædificatio cubiculorum aliquot Collegio huic pernecessaria fuit, quam iuuit Reuerend. florenis ter centum. Eleemosynam à varijs acceptam, ad summam redegi, reperíque bis mille, quadringentos, sexaginta aureos.

CALI-

CALISSIENSE ET LVBLI-NENSE COLLEGIA.

IIX. FVNESTVS iterum Caliſſio, ac planè fatalis fuit annus, quando ipſa adeò D. Ioannis Baptiſtæ dies orto ante ſextam pomeridianam incendio intra horas aliquot totam ciuitatem in fauillam redegit. Perierunt duo templa primaria, vnum D. VIRGINI, alterum D. Nicolao dedicatum; perijt prætorium, & reliqua tàm publica, quàm priuata ædificia vniuerſa, pauculis quibuſdam circa mœnia, & ſuburbijs exceptis, tum etiam D. Staniſlai æde: quæ cùm olim ante duos ſcilicet & ſeptuaginta annos ſimul cum ciuitate flammis itidem perijſſet, neq; priſtinum adhuc ſplendorem recepiſſet, nunc licet illi periculum ex omnibus inſtaret partibus, ſingulari DEI beneficio mirabiliter intacta remanſit. De Collegio autem quid dicam? quanto in diſcrimine? quibus timoribus verſaretur? Videre erat flammarum globos vndique circumpetes; nunc per feneſtras in penetralia, nunc ſurſum in tecta ferri, ventis modò ipſis pro Collegio, mox contra illud pugnantibus. Iam locis aliquot in ſupremâ parte ignem conceperant tigna; iam plena domus fumo caligabat: actum eſſe ab omnibus putabatur; & ſanè erat, niſi DEO propitio vnius è noſtris Adiutoribus ſingularis in defendendo induſtria occurriſſet. Is enim iam præſenti audacior factus periculo, licet alioqui grandi adeóque impedito corpore & multorum iam anno-

rum, arreptis cum aquâ vtribus ſenſim reptãdo per medium fumoſæ caliginis in ſublime euaſit, & incendiũ ſerpens repreſſit. Neq; reliquorum ſtudia in tutandis alijs locis, adiuuãtibus præſertim Religioſis D. Franciſci de obſeruãtiâ, & noſtris diſcipulis, deſiderabantur. Inter ciues, qui extra muros omnibus ſuis bonis incẽdio abſumptis profugerant, audiebantur voces illæ: *Vtinam vel D. Adalberti ædes ſalua! Vtinam collegio benè ſit, et abſq; damno!* vt nobis tantopere afflictis cõſolationi eſſe poſſit. Fuit, qui poſtquam Collegio flammas imminere intellexit, vltro ſe dedit in preces, & Coronã B. VIRGINIS pro ope VIRGINIS ſupliciter recitauit. Vnũ porrò erat Collegij noſtri horologium, quod cùm ſingulos quadrantes & horas æris ſono deſignaret, mirè totâ illâ nocte amicos noſtros exhilarabat, quod inde colligerẽt, ædibus noſtris bene eſſe. Ita præſenti malo inter tot miſeros defuncti pœnè vni Noſtri, meritò magnas diuinæ bonitati gratias egerunt, & cùm ſequentibus diebus rerum omnium penuria ciuitatẽ ærumnoſiorem redderet, pro viribus & facultatibus ſuis prouiderunt, vt cibo, potu, habitatione egentium inopia ſubleuaretur. Quanquam autẽ cõmune toti ciuitati malum effugerunt Noſtri, linguas tamen maleuolorũ effugere nequaquam potuerunt. Dum.n. incendij huius auctor quæritur, culpa partim in ciuem aliquem de nobis optimè meritum, partim in diſcipulos noſtros, eâ die bombardarũ exploſionibus intra mœnia vſos, deriuatur. Quod vtrunq; licet falsò diceretur, in vulgus tamen prolatum, maxi-

maximam illi ciui, maximam Societati iuxta, ac litterarum ſtudioſis apud multos inuidiam conflauit. Sed abijt tandem in fumum non minùs quàm ipſa vrbs vaniſſimus iſte rumor, Noſtróſque priore iterum loco ac gratiâ apud ciues innocentia & multifariam teſtata induſtria, quâ omnium ſalutem promouere diu noctúq; contentiſſimè laborârunt, conſtituit.

IX. Et Qvamvis Diſcipulos noſtros atrox hoc incendium, quòd hoſpitia deeſſent, aliò migrare coëgerit, adeò vt circa ſtudiorum inſtaurationem plures ducentis numerati non ſint, fuit tamen in aliâ ſegete meſſis.

Inſtituti foris Sacerdotes, ne turmatim confitentibus, vt nonnulli abſurdè conſueuerant, aures darent, ſed ſingulis ſigillatim vacarent. Peſſimi exempli cōſuetudo, quâ feminæ in ædibus Religioſorum virorum ſaccis indutę in publicas ſupplicationes viris permiſtæ prodibant, abrogata. Rudes mulierculæ formam baptiſmi, quâ tempore neceſſitatis vtebantur, meliùs edoctæ. Quanti ob hæc & ſimilia negotia Societatem noſtram faceret Illuſtris vir, Palatinus Syrodienſis, Koniecpolski, vltimo vitæ ſuæ teſtamento ſic declarauit. Vocari iubet ad ſe duos filios natu maximos, quos præſentes graui primùm oratione ad Societatis amorem extimulat: tum verò conatus eorum, qui ſuperioribus annis tantopere eam oppugnabant, illis audientibus improbat: tandémque auctor eſt, armis eandem, ſi quando vſus eſſet, defenſum ire ne intermittant.

X. Expeditionem vltimam in cœlestem vsq; regionem tres Nostrorum suscepêre; ex Collegio Callissiensi duo: P. Nicolaus Osniski, annorum vnius & quadraginta, qui lustratis Italiâ & Palæstinâ Sacerdos in Societatem receptus, sexennium ferè strenuam iuuãdis mortalibus operam dedit; & Andreas Mieskouiski, qui è tirocinio ad Philosophiam recens missus, longâque tabe confectus, pridie quàm moreretur, votis Scholasticorum, quæ ardentissimè expetierat, nuncupatis, cursum vitæ feliciter absoluit. Ex Lublinẽsi Magister vnus; Petrus Zarnoborski, iuuenis annorum viginti quatuor, quorum octo inter Religiosos religiosissimè exegit. Lublini scholis exædificandis area coëmpta, & sacellis duobus in templo exornandis aliquot aureorum millia ab illustribus viris deputata; excitata item à fundamentis porticus opere arcuato secundùm parietem ipsius templi.

COLLEGIVM IAROSLAVIENSE.

XI. Collegio huic, quod nouem antè annis incendium vastauerat, suprema iam iterum manus est imposita. Ita squalore sitúque diligenter expurgati parietes sunt, vt acceptam aliquando cladem testetur nihil: illi sex millia aureorum ab illustri viro designata nuper: ab amicis alijs tẽplo sexcenti, si candelabra argentea ponderes. Domus item pauperum ex busto illo hoc etiam anno resurrexit; alítque iam triginta iuuenes, magnam

magnam partem liberalitate Illuſtriſs. Principis Iaroslauienſis. E ſociorum numero P. Melchior Diutius, quatuor vota Profeſſus, duorum Collegiorum Rector, diuturno morbo ad alteram vitam peruenit, anno ætatis ſuæ ſexageſimo: quàm Societati nomen dederat, quadrageſimo. Reliquiæ Diuorum nonnullæ Româ in ædem noſtram tranſmiſſæ eâ pompâ ſunt exceptæ, quæ & tantis pignoribus digna, & toti vrbi fuit periucunda. Inſtituta hoc anno tertia hîc Sodalitas ſub clientelâ Natæ VIRGINIS in ciuium ſolatium. Principiò ſtatim ex honeſtioribus numerauit facilè centum. Excurſionum fructus vt hinc æſtimetur, Sacerdos vnus quingentis hominibus anteactæ vitæ culpas remiſit. Quidam etſi Catholicus, in hæretico tamen oppido Magiſtrum ludi profeſſus tantam vim veneni hauſerat, in fide vt iam nutaret. Is ſtimulis conſcientiæ, & nocturnis terroribus (vt ipſemet referebat) adactus, clam Hæreticis Noſtros conuenit, Sacerdoti ſe ritu Catholico aperuit; ac ne ex eodem rurſus poculo biberet, corrogatâ inſtructus pecuniâ in ſuam patriam transfugit.

LEOPOLIENSE COLLEGIVM.

XII. Ex OPERIS domeſticis egregius obedientiæ & patientiæ ſtudioſus Gaſpar Wſeborz vitã ſuam clauſit, annos natus quadraginta ſex, quorũ alteram partem Societati laborauit. Nouo huic Collegio ſcholæ ſub abitum anni proxi-

mi primùm assertæ, & iam quadringentis auditoribus celebratæ, magnam apud ciues gratiam conciliárunt, atq; inter alia hoc potissimùm cōmodi attulerūt, vt iam rebus nostris propiùs cognitis, meliùs multi de nobis sentire ac loqui didicerint. Vnus certè, cùm multis obnoxium iter Moschouiticum ingrederetur, locutus aliquando de nobis licentiùs, priusquam hinc discessisset, culpam istam expiaturus in publico grauissimorum virorum consessu, à Collegij Pręside veniam demissè petijt; ratus impeditam fore saluti aduersámq; profectionem, non exonerato priùs animo alienâ iniuriâ grauato.

XIII. CATECHESIS in quatuor templis per vrbem docetur. Concionator noster in præcipuâ æde adeò suâ Societatísq; toto anno ciuibus probauit operā, vt cum Illustris. Archiepiscopo Senatus ipse Leopoliensis, expeditis ad Prouinciæ Prępositum tabellarijs, eius audiendi copiam lōgiorē sibi fieri postulauerint: & datus est dignitati petentium locus. Ad Sacellum nostrū, quod in eâdem vrbis æde continetur (necdum enim Collegio additū templū est,) longè maior, quàm ad alia concursus. Quibusdam etiam non sine miraculi specie diuina clementia affulsit. Cuidam in Turciā vi hostili abducto per visum sese DEI MATER ostendit, adhortata, vt si libertatis desiderio teneretur, Confessionem in votis haberet: habuit, & manu missus votū mox exoluit. Femina, cùm leuem animū superstitioni tradidisset, conspicata salutarem hostiam, sacrúmque calicē dum tolleretur in altū à Sacerdote, nescio

quibus tenebris obfuſcari; colorẽ, profanæ mentis ſuæ ſimilẽ, interpretata, reſipuit. Alia grauiſſimis onerata ſceleribus, perpetuam animi carnificinam patiebatur; ei die quadam obuius eſt Sathan, varijs formis ſpectabilis: & nunc quidem hiantibus faucibus deuorare infelicem aggrediebatur; aliàs arreptam manu appendicem trahebat, & ad inferos properabat. In his anguſtijs mulier ad arma ſacra conuertitur, conceptóque emendationis propoſito DEIPARAM ſuppetias rogat, & obtinet. Erat, qui datæ fidei immemor, admiſſa ſæpius crimina iterabat: ſenſit hic per quietem molliter nutritam carnem duris verberibus à graui quodam ſene caſtigari, his vſo verbis: *Infelix! quando tandem te corriges?* Ludibrium hoc aut inane ſomnium non fuiſſe, vibices carni impreſſæ, relictúſque in eâ ſenſus doloris comprobârunt. Lethalis noxæ conſcius alius ad lunam inopinatè ab ignoto arreptus, & in dolium aquâ plenum demerſus non ſine periculo, aliquantulâ temporis morâ retentus eſt: DEI tandem beneficio dimiſſus, ita cœcutiebat oculis caligine oppletis, vt nec lunæ ſplendorẽ ſereno purgatóque cœlo agnoſceret, nec mali auctorem deprehenderet. Ergo vbi ſe collegit, Crucis ſalutare ſignum vſurpauit, & lucem acutior aſpexit. Collegio ab illuſtri feminâ dono data octo millia aureorum.

COLLEGIVM LVCEORIENSE.

XIV. QVEMADMODVM annus hic Collegio, ita nouis etiam laboribus & fructibus initium felix dedit. In ipſo ſcholarum exordio ab vno è Magiſtris ad frequentiſſimam coronam peroratum; plauſum tulêre diſcipuli noſtri in primo theatro: qui cùm plures quàm centum & quinquaginta nondum ſint, accedunt tamen alij atq; alij quotidiè. Luceorienſis Wladica (ſic ſuos Epiſcopos Ruſſi nominant) hoc primùm tempore à Popis ſuis pompâ ſolemni, ad Græcorum morem, infulâ eſt inſignitus. Qui quòd Noſtris familiariſſimè vtatur, pro dignitate coheneſtandus, & ſyncharmate aliquo excipiendus videbatur. Inuitatus ergo ad Gymnaſium, Popos ſuos, quotquot intra vel extra vrbem erant, ære campano vocari iubet: confluunt illi ad notam teſſeram, præſtóque adſunt Pontifici: qui illo mox comitatu ſtipatus, pedóq; Pontificio innixus, ædes noſtras acceſſit, vbi & Romanis & Græcis numeris à iuuentute ſalutatus, diſertè reſpondit, & poſt multas humanitatis beneuolentiæque ſignificationes, largitione quoq; ſat munificâ Noſtros affecit. Illuſtriſſimus verò huius Collegij parens ac conditor, continuis beneficijs pergit Societatem ſibi obligare. Nam præter mille aureos, quos ſingulis annis impendit, poſteaquam dotationis munus ſuſcepit, ſex millia rurſus ad ſolidiorem Collegij confirmationem adiunxit. Templo crux argentea cum calice dono venit.

XV. INCOLÆ ciuitatis ex Catecheſi, publicis priuatiſq; Noſtrorum congreſſibus in dies pro-

ficiunt. Vnus ex Nostris octoginta supra mille hominum conscientias Sacramento pœnitentię expiauit; vnde coniecturam quisque de alijs faciet. Hæretici aliquot superati: Schismatici sæpe erroris ad ruborem conuicti. Illustrissimus Dominus Georgius Dux de Zartorisko Schismaticum quendam Russum domi suæ habebat hospitantem, cum quo in has tandem delapsus est controuersias: *Vtrum Patriarchæ Constantinopolitani maior sit quàm Romani Pontificis potestas & auctoritas?* Deinde, *vtrum Romani & non Græci Schismati caussam dederint?* Prioris quæstionis partem aientem Schismaticus tuebatur, contrariũ Duce propugnante; alterius verò negantem mordicus tenebat Dux, Schismatico contrà probante. Post longam & irritam verborum altercationem, paciscitur cum aduersario Catholicus, vt si Schismaticus cum omnibus Popis suis veritatem suæ positionis auctoritate SS. Patrum stabiliret, victus ad Schisma transiret, & mulctã mille quingentorum aureorum exolueret; sin minùs, eâdem talionis lege Schismaticus ad Catholicos sese adiungeret. Placuit conditio, & dies quintus post Regalia, seu Epiphaniã Domini disputationi nominatur; & ne à contractu resilire alteruter posset, tabulæ vtriusque manu ac sigillo firmatæ conficiuntur. Itaque ex eo tẽpore Schismaticus damno & ignominiâ anxius, huc illuc discursare, tabellarios missitare, vndique patronos & propugnatores thesium suarum conquirere. Quinquaginta milliaribus domo excurrerat, dum lassus tãdem vnum aliquem ceteris au-

 dacio-

daciorem, laudatiſſimis conditionibus propoſitis reperit, qui eum bono eſſe animo iubet, operámq; eo in negotio promittit. Interea Dux re Noſtris commendatâ lætos agebat dies. Appetebat hora decretoria, aderat iam certamini Noſter. Schiſmaticus verò tamdiu morabatur, donec per plateas à Præcone euocatus, diutius abeſſe non potuit. Percontabatur primò, num ſint, qui diſputaturos ſe profiterentur? Reſpondit Pater: *eſſe*. Iterum quærit, num facultatem ſuper Fide diſputandi haberet? Affirmauerat Pater; *habere*. Tum ille: ſuos vero Popos diſputare non poſſe, quòd per Patriarcham Conſtantinopolitanum id illis nondum liceret.

Riſu excepta fuit calua excuſatio, & ſibilis omnium præſentium exploſi nugatores. Et cùm nec ſequentibus quidem diebus ad certamen reuocari vnquam poſſent, publicis tabulis turpiſſima hæc Schiſmaticorum fuga Duce iubente eſt conſignata, tantúmque Noſtris apud omnes peperit auctoritatis, ac fidei, quantum ignominiæ attulit aduerſarijs.

COLLEGIA SENDOMIRIENSE ET TORVNENSE INCHOATA.

XVI. Si præpoſterè in hominibus, non in Deo ſpem collegiorum Noſtrorũ collocaremus, columna certè præcipua Collegij Sendomirienſis corruiſſet. Mortuus eſt enim Illuſtris Dñs Hieronymus Goſtomski Palatinus Poſnanienſis, & Præfectus militum huius vrbis, qui locum hunc cùm

cùm ædificijs ad vſum Societatis ornare, tùm annuis dotare reditibus cœperat, maximâque ex parte perfecerat. Vir fuit, (vt memoremus in gratiarum actionem de virtutibus eius aliquid) rebus præclarè geſtis in Repub. facilè princeps; ex furenti hæretico Noſtrorum quondam operà factus Catholicus tam ſerius, vt in oppugnandà hæreſi defendendíſq; contra Sectariorũ molitiones Orthodoxis primas vix vlli conceſſerit. Eius in Societatem beneficentia cùm ſemper, tũ verò maximè eluxit in perturbatiſſimo Regni Poloniæ ſtatu annis proximis; quando Societati extremè periclitanti manum validam porrexit. Salutis ſuæ fuit ſtudioſiſſimus: hoc eius creberrimæ cõfeſſiones, hoc accuratiſſimę ad celebriora feſta animi præparationes, hoc munificentiſſimæ ſacris locis hominibúſq; factæ largitiones teſtantur. Talis denique amicus ſociorum, qui nec mortuus ab ijs abeſſe voluerit, voluntate hac ſuo filio in teſtamento relictâ, vt in templo noſtro, quod Sendomoriæ nacti ſumus, conderetur. Ex Noſtris obierunt hîc etiam duo: P. Florianus Drozinoski ætatis anno quadrageſimo ſecundo, poſt annos viginti in Societate cum magnâ patientiâ, quam in affectâ multo tempore valetudine declarauit, integerrimè exactos. Alter Michaël Hints Coadiutor, opificio faber murarius, in quo nulli ſecundus vtiliſſimam Collegio huic operam præſtitit. Vir fuit magnę integritatis, demiſſionis, & obſequij: quinquagenarius ferè deceſſit, cùm triginta apud nos vixiſſet annos.

Catechismus domi, pueris puellisque turmatim sub vexillo per forum quot diebus Dominicis ad ædem sacram procedentibus, & excursio Zamoiscium eos habuerunt fructus, quos Societas expectauit.

XVII. TORVNII multum quidem est zizaniorum, sed parum segetis, vitio non coloni, sed agri. Hæreticis scatent omnia: nihilominus tamen messum est copiosè, & in horreū CHRISTI aliquot & viginti ex hæresi translati. Certè si nihil facerēt hoc loco Nostri, quàm quod improbas sectas latiùs serpere non permittant, frustra non sint. Quærunt illi tentántq; vias omnes, quibus cæcis istis opitulentur: præsertim autem eorum familiaritatem aucupantur, qui litteris præsunt & Gymnasio: quòd hac ratione pereunti iuuentuti videatur posse succurri. Inuiserunt nuper domū nostram nobiles duo adolescentes Germani huc studiorum caussâ à parētibus missi. Qui cum magnâ satisfactione abiturientes, viciſsim Nostros quoque ad Gymnasium suum inuitauêre; paruerunt die sequenti: nouum id erat atque inauditum inter eos parietes videri Iesuitas. Professores itaque illi pro solemni suo calumnias statim contra Pontificem Romanum eiúsque fidem expedire; sed modestiâ hospitum humanitatéque ita paulatim pacati sunt, vt ad suam eos Bibliothecam ornatam sanè (quod ne suis quidem omnibus faciunt) deduxerint. Ibi dum noster Sacerdos aduertit imagines Lutheri & Philippi, illísq; additas SS. Thomæ de Aquino, Dominici & Augustini, ro-

gat,

gat, eccur deesset ibidem nostri quoque ordinis auctor B. Ignatius? Subijcit illorum præcipuus; *Nunquam enimuerò vllus hic depingetur Iesuita; ille præsertim, qui cum suis discipulis noster est hostis capitalis: cum Monachis*, inquit, *conuenit nobis* (vt lupis nimirum cum agnis) *non perinde cum Iesuitis*. Hoc effectum eâ visitatione, vt & cum Hæreticis Magistris aliqua contracta sit familiaritas, & adolescentes cicurati nonnihil, Nostros frequẽtiùs accedere, déque Religionis negotio liberiùs audeant conferre. Nobile est vnius in reditu ab Hæresi exemplum: quem vt obfirmatiorem in errore redderet parens, huc ad litteras misit; venit ille casu aliquando in templum nostrum, vbi concione vnicâ permotus ita est, abdicato vt errore, confessionem ritu Catholico instituerit. Latebat id quidẽ Hæreticos Magistellos, solúmque compererant, bonum adolescentem Iesuitarum ædibus pedem aliquando intulisse, quam noxam capitalem iudicantes, virgis inclemẽter puniuerunt. Quo supplicio tantùm abest, vt adolescens Romanam fidem semel conceptam periurus iterum deseruerit, vt etiam pro Natalitijs Christi publicè Hęreticis ipsis inspectantibus Sacra nostra obierit, quamuis ob id factum secundas quoque pœnas plagosis orbilijs persoluere fuerit coactus.

XIIX. Contra Hæreticorum igitur improbas machinationes, & Devs ipse manifestè pugnat, & Nostri non otiantur. Accidit non ita multos ante menses, vt dum Buccinator huius loci præcipuus, die Dominico manè ad concionem

nem egreditur, repentè in ipſo domûs ſuæ limine tactus apoplexiâ corruerit, ac linguã impiam, quâ DEVM, DEIPARAM Virginem, Diuóſque omnes ſugillârat, ore blaſphemo exertans animam infelicem miſerabiliter exhalârit. Qui ne incomitatus credo ad tribunal ſeueri Iudicis veniret, additus illi alter, vt hîc ad nos, & Eccleſiam Catholicam oppugnandam hoſtis acerrimus, ita ibi in ſufferendo iudicio grauiſſimo ſocius perpetuus. Ex oppido vicino ciuis quidam ad Noſtros expiationis cauſsâ adiens, eiuſcemodi prodigio ſe territum affirmatè dixerat. Dum panem oppidanorum vnus ſcindit, ſanguinem copioſum inde promanare cum horrore animaduertit: repetit ſectionem aliquoties, & ad ſingulas porrò repetitiones cruor prorumpit. Eam rem, ne fraude fieret, & Magiſtratus illius oppidi examinauit, & ita, vt demonſtrauimus, accidiſſe ex iuratis & oculatis teſtibus accepit. Porrò Noſtri, quia vident ac ſciunt nihil tam obiectum hoc loco blaſphemis Caluiniſtarum Lutheranorúmque acerbis dentibus, atque venerandam CHRISTI in Euchariſtiâ præſentiam, ideò auguſtiſſimi huius Sacramenti cultum ac venerationem ſtudent, quàm latiſſimè propagare. Introducta ad eum finem pia conſuetudo eſt in Sodalitio Corporis CHRISTI (perantiquum illud hîc fuit, ſed Hæreticorum conatu, vt alia Catholica, abolitum, & annos ante aliquot à Noſtris reſtauratum) vt Sanctiſſimum hoc Myſterium ad infirmos honorificentiſſimè deferatur.

tur. Habet etiam congregatio iſta in more, primâ quaq; menſis Dominicâ adeſſe ſupplicationi (quæ hoc tempore quadragenaria fuit, contra Moſchos) in quâ ſacra hoſtia cum cereis deducitur: quòd vt in his partibus nouum, ita Hæreticis perinuiſum. Conueniunt præterea hi Sodales quot menſibus ſemel, vbi à noſtro Sacerdote ſermo haberi ſolet de ijs, quæ ad dicti Sacramenti venerationem magno omnibus eſſe poſſint incitamento. Ceterùm aduerſarijs non parum incommodarunt libelli quidam Germanico idiomate vulgati, qui fraudes Hæreticorum ſub Lutheri pallio Caluinum introducentium illuſæ adhuc plebi prodiderunt, vt iam & fallacias illas multi agnoſcant, & de re Catholica meliùs ſentiant.

XIX. IN MISSIONIBVS aliquot cum fœnore collocati labores; inde multorum ſalus, multorũ beneuolentia & gratia relata. Illuſtriſ. Dominus Matthias Pſtrokonski Wladiſlauienſis Pontifex, eodem quo ſuam Diœceſin ingreſſus eſt die, febrire cœpit. Qui quòd Noſtros in confinio negotiari audîſſet, ijs accerſitis narrabat, ſibi iam vnum aliquem è Noſtris à P. Prouinciali conceſſum, cuius conſilio & opera vteretur; interea præſentibus conſcientiam ſuam magna animi demiſſione credidit. Vnctus per Noſtrũ oleo ſacro eſt: cúmq; ab Aulæ ipſius Præfecto media circiter ante mortem hora Patri innueretur, exeſſe vt omnes iuberet, moribũdus ad eum cum CHRISTI, quam manu tenebat, imagine conuerſus: *maneant*, inquit, *ô Pater, &*

diſcant

discant, quomodo Christianus homo se DEO *suo debeat offerre:* tum deniq; circumstantes ad mundi contemptum adhortatus, pieq; omnibus precatus, mitram alij reliquit: cùm non nisi duobus mensibus eandem gestâsset. Vnum è Sanctis illis Patribus diceres, qui in pompâ senatoriâ cum suo CHRISTO nudus & pauper mori voluerit. Excursio Nostrorum ad eam Prussię partem suscepta, quæ Duci Brandeburgico Regis Poloniæ Fiduciario paret, non penitus inutilis fuit, quãuis totus ille tractus labe hæreticâ infectus vnicum nobilem Polonum patiatur, qui ægrè post multos tandem annos effecit, vt eiecto Lutherano Præcone, Catholicum in suo pago obtineret Sacerdotem. Bibliotheca domestica bene magno librorum numero aucta est, quos demortuus loci huius Parochus nobis legauit. Templi supellex noua trecentis florenis æstimatur.

SEDES GEDANENSIS ET CAMENECENSIS.

XX. GEDANI feruor Catholicorum in re Christianâ promouendâ nihilo remissior factus est ex eo, quòd à publico exercitio arceamur. Et quanquam templo careamus, nec præter sacellum domesticum (cui sua quoque hoc anno munuscula argentea piorum manibus oblata) habeamus, vbi diuina obeantur, non desunt tamẽ, & domi & foris occasiones rem pro dignitate Societatis administrandi: vix vno alteróue in loco (vbi quidem per hanc prouinciam Nostri degunt)

gunt) plures ab hæresi absoluti: eorũ enim amplius quadraginta fuêre: Pomeraniam versus nec non alias mũdi partes expeditiones susceprę frequentes. Neque ad Catholicos tantùm, sed & ad Hæreticos publicè dictum & doctum. Cùm enim bono casu alicubi Hæreticus Verbi minister, nescio quorum negotiorum causâ, absens oues suas destituisset, in tẽplo operam gratis prę. stitit Noster, magnâque populi voluntate & consensu aliquoties Verbum DEI & doctrinam Catholicam promulgauit.

XXI. EX SEDE Camenecensi, cui ante biennium initium datum, Tartaricos fines & Turcicos (vbi rapto semper, propter continua bella viuitur) lustrauit Nostratium vnus, qui non paucas animas ex faucibus Tartari rapuit, & in ouile CHRISTI deportauit. Iudæus & Turca baptizati domi: Schismatici aliquot correcti: erroribus frequentissimis, qui in matrimonio hîc loci Græcorum more committuntur, viâ opportunâ occursum. Laboratur interim, à nobilibus strenuè pro Collegio nobis erigendo: census eum in finem iam aureos facit mille: domus item lapidea quinque millibus ferè per Reuerend. Camenecensem Ioannem Andream Prochnicki coëmpta est nostris vsibus accommodanda.

MISSIO AVLICA.

XXII. EX AVLA terreni in cœlestis Regis aulam per mortem euocati sunt Patres duo: Confessarius scilicet Regis & Reginæ. Huius erat P. Georgius Fredlerus domo Prutenus, qui prius multo tẽpore verba ad Germanos facere consue-

uerat: vixit annos quadraginta ſex, viginti nobiſcum. Illi, Regi, inquã, pro cõſcientiã fuit P. Fridericus Barſcius indidem oriũdus, quatuor profeſſus vota, vir raræ & virtutis & eruditionis; cuius gratioſi mores Hæreticos etiam mirificè capiebant. Adeò Societati, tam in alijs, quàm in regendi muneribus ſatisfecerat, vt in vicẽ Prouincialis Poloniæ fuerit deſignatus. Nouẽ prope annos in aulâ exegerat, cùm hoc ipſo añno Sereniſſimum Regem Moſchouiticam expeditionem promouentem Vilnam primùm proſecutus, inde Moſchouiæ fines ingreſſus militẽ Germanũ, quà corpora, quà animos, tam ſedulò curauit, eiuſdẽ vt cõtagione, quod putatur, infectꝰ, in caſtris fortiter, magno totius exercitûs dolore occubuerit, ſexaginta vniuerſim, in Societate triginta ſeptẽ annis exactis. Eius corpus iuſſu Regis Smolensko Vilnã, (quæ vrbs nonaginta milliaribus Polonicis abeſt,) delatum, & in templo noſtro, vt ſupra demonſtrauimus, eſt cõditum. Cum his viris pariter interijt rerum in hac expeditione geſtarum memoria, vt præter vnũ Caluini Miniſtrum, publicè Catholicum ſe profitentem, & nobilem iuuenem Anabaptiſtã ſacro fonte ablutum, non reſtet, quod litteris mãdetur: id tamen addendum pro coronide eſt, ꝙ ad gratias diuinæ bonitati imortaliter agendas nos meritò extimulet; eum ſcilicet in hoc regno Societatis ſtatum hodie eſſe, vt ab omnibus ordinibus & ametur, & ab ijſdem contra Hæreticos (quod in nuperis primùm Comitijs factum) potentiſſimè defendatur.

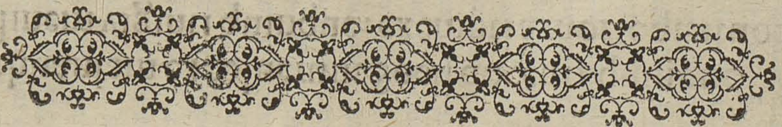
PRO-

PROVINCIA LITHVANIA.

Lithuaniam excoluerunt Socij ducenti quinque. Additi ad Ordinem viginti quinque: exempti à morte quatuor.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Pracept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
Warſſauiæ in Domo Profeſsâ.	XII.	IIX.			IV.
In Collegio Vilnenſi.	LX.	XVII.	VI.	XXIV.	XIII.
In Domo Profeſsâ ibidem.	IX.	III.			VI.
In Tirocinio ibidem.	XLVI.	V.		XXVII.	XIV.
In Collegio Brunsbergenſi.	XXXI.	XIV.	III.	IIX.	VI.
In Pultouienſi.	XXIX.	XI.	V.	VII.	VI.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
In Niessuiensi.	XXXV.	XX.	III.	V.	VII.
In Polocensi.	XXVII.	IIX.	III.	IIX.	IIX.
In Rigensi.	XIII.	VII.	I.		V.
In Derpatensi.	V.	II.			III.
In Castris regijs.		IV.			
In Missione Samogitianâ.	IV.	II.			II.

Ad Romanam Ecclesiam Hæretici, & præcipuè Schismatici redierunt ducenti quinquaginta tres.

Sibi mutuò acerbè infensi charitatem renouârunt quadraginta duo.

Iniquè parti aurei restituti ijs, ad quos pertinebant, trecenti.

Vniuersæ vitæ exomologesin apud nos fecerunt mille quadringenti quadraginta sex.

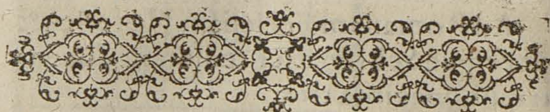
Turpes corporis illecebras damnauerunt viginti sex.

A cæde aut morte voluntariâ retracti octo.

B. Ignatij exercitijs meliores facti septendecim.

Agni DEI virtute defensi quinque.

DOMVS PROFESSA VARSSAVIENSIS.

I.

NON OBSCVRE DIVINVS Fauor rem Societatis in Transyluaniâ prosequi videtur. Experti enim sūt Patres Professi tātam Procerum ac Magistratuū ad Comitia Regni Varssauiana confluentium amicæ propensionis voluntatē, vt non mediocriter sibi à procellosâ illâ Rokossianorum factione Societati infestissimâ visi sint respirâsse. Antistite autem Posnaniensi (vt hic solùm nominetur) cùm aliàs semper, tum verò maximè per vniuersum comitiorum tempus vsi sunt & familiarissimo & propensissimo. Ille nouis ædibus struendis solemni cæremoniâ, congratulantibus omnibus bonis, primum posuit lapidem. Fauebat operi DEVS ipse inprimis, qui diem illum ex tot nimbosis & ventosis serenum esse iusserat: tum verò Serenissimus etiam Rex, qui paratum se declarauit, suppeditare, quidquid arcendis (si fortè ingruerent) pluuiis cæremoniam adiu-

adiuuaret. Eadem die ac sequentibus, grande multi Societatis nostræ studiosissimi promouendæ fabricæ æs contulêre, quando & iactor lapidis lautissimum plerísque Regni Antistitibus ac Proceribus domi nostræ præbuit conuiuium. Filius magni illius Patroni nostri, Palatini Posnaniensis, nuper defuncti (cuius in Collegia pleráq; & domos vtriusque tam Polonæ, quàm Lithuanæ Prouinciæ extant beneficia luculenta) paternæ virtutis æmulus, domui huic in annos singulos concessas ab optimo parente largitiones non æquauit modò, verùm etiam superauit. Itaque donationibus & beneficentiâ amicorum iuuatur tam domus, quàm templum. Iubilæum Regno Poloniæ in his bellorum tumultibus concessum, magno Nostris in curandis animis adiumento fuit. Hæresin & Schisma præcipuè abiurarunt nonnulli. Inter hos nobilis quidam vir prolixo itinere, Varssauiam eo venerat consilio, vt fidem Romanam profiteretur. Hanc bonam mentem ipsi iniecit tam Catechismus P. Canisij diligenter euolutus, quàm Conciones feruore plenæ Archiepiscopi Carnskouij. Scythæ quoque vnius mira fuit, & ad dogmata nostra amplectenda cupido, & in ijs tenendis, postquam baptizatus est, constantia. Ad mulierem quandam Cacodæmon nocte intempestâ hominem mentitus ventitabat, vnâ aurium præcisâ deformis, & picem, vtpote ex sulphure tartareo recens aduena grauiter olens. Audet postulare, quod etiam cogitare nefas:

quem tamen mox, negato consensu, & cùm truculentior adeóq; apertior instaret, Cruce frõti impresſâ, abegit femina. Sed redit sollicitator improbissimus profundæ noctis silentio, adiunctóque sibi riuali socio fidibus ludos & blanditias facit puellæ. Quærit illa conditionem genus, domum? Respondent Proci stygij, domum sibi habitari vastis in campis desertam & solitariam. Notauit illico mulier præstigias, armísque S. Crucis iteratò expeditis, veluti tonitru quodam Cacodœmones in fugam coniecit, institutâque apud Nostros peccatorum Confessione, nunquam dehinc tenebriones illos conspexit.

COLLEGIVM, DOMVS PROFESSA ET TIROCINIVM Vilnense.

II. PRIVS vt ordo fert, de priore. Ad superos transmisit Collegium Vilnense ex socijs duos. P. Georgium Wonderau Prutenum, annos natum quinquaginta quinque, quorum triginta in Societate posuit, quatuor vota professus. Rexit aliquoties, tam Veteranos, quàm Tirones tantâ modestiâ & lenitate, vt non modò nullam vnquam in verbo præ se, sed ne in vultu quidem ferret acerbitatem. Cùm die Purificatæ VIRGINI sacrâ è templo redijsset, se quoque canticum illud cygneum Simeonis breui occéturum apertè prænunciauit, quarto videlicet pòst die mortali compage solutus. P. Abrahamus Martianus

tianus eandem viam inijt: Lithuanus is erat, patre Hæreticorum Ministro, velut de spinis rosa prognata, annorum quinquaginta, cum triginta ferè Religioni dedicâsset. Delicias suas putabat occupari assiduè in sacro tribunali; pallio attrito vestéque malè sartâ tegi, cibo raro, eóque præparco vti; abstinere vino, duro cubare strato; magnam noctis partem orationi impendere. Quarè cùm etiam supremum diem totum pœnè orationi (quæ pro negotijs Regni in templo nostro tunc agitabatur) tribuisset, & SS. Eucharistiam pro more expositam in sacrarium retulisset, paralysi tactus, tres reliquas vitæ horas in piâ præparatione ad mortem & Sacramentorum perceptione consumpsit. Parentatum est præterea in hoc eodẽ Collegio duobus illis Patribus, de quibus in superiore Prouinciâ Missione aulicâ meminimus. Et iusta quidem P. Friderico solemnioribus cæremonijs, quàm Nostrorum fert mos, sunt peracta: id quod desiderio pijssimorum Principum saluis beneuolentiæ officijs negari non potuit. Vnde & à Regia Musica sacrum funebre eidem decantatum, & concio habita, & Regina cum Principe filio multíq; Proceres se præsentes exhibuerunt. Quo eodem die cum Regina pro suâ partim pietate, partim aduersus nos humanitate Collegium inuisendo ad culinam quoque deuenisset, à coco (vt suam siue animi demissionem exerceret, siue pietatẽ) ientandi gratiâ iusculum poposcit, & oblatum vnà cum nostrate pone ibidem pedibus consistens alacriter exhausit, sibíq; è Sociorũ prandio

fercula in arcem deportari curauit, quarum loco ad Collegium viciſſim è ſuis ipſa cibis partem remiſit. Eadem Regis eſt beneuolentia, & humanitas, quē cum regio comitatu Lithuaniam ingreſſum ſub arcu triumphali iuuentus noſtra conſalutauit: eadem filij quoq; Wladiſlai, cui Drama in Aula Academica ſalutem dixit: quod & Nuncio Apoſtolico paucis pòſt diebus exhibitum diſplicuiſſe viſum non eſt.

III. QVANTVM hîc loci floreat hortus DEIPARÆ, Sodalitatis, inquam, Partheniæ cœtus, vel ex hoc conieceris, quòd vndetriginta floſculi in Religionum viridaria inde fuerint tranſlati. Huius verò Sodalitij quoddam quaſi membrum eſt illud aliud, quod hoc ipſo anno Alumni Pontificij intra domeſticos parietes erexêre. Admiſerunt Noſtri ad fidei Catholicæ profeſſionem viginti ſeptem. Dœmon malus corpus ſibi cuiuſdam hoſpitium fecerat, ex quo vltro citróque ad libitum in muris ſpecie commeabat. Qui cùm Scytham quendam, cuius præſtigijs eliminari poſſe fruſtra credebatur, aduentantem ſentiret, magno tripudio Tympaniſtarum inſtar in corpore afflictati hominis exultabat, Tympanorum ſonitum, quem etiam circumſtantes perciperent, non inſcitè æmulatus. Noſtrorum tandem ſuaſu pœnitentiæ ſimul & Euchariſtiæ munitus armis, aliquanto poſt tempore importunum hoſpitem fugauit, vel certè tumultuantem intra ſe compeſcuit tantiſper, quoad miſer in priſtinum ebrietatis, atque intemperantiæ cœnum relapſus, ia-

nuam

nuam iterum aperuit antiquo possessori. Quem repetitis denique Sacramentis, assumpto Dei Agno, & aquæ lustralis haustu, nunquam deinde reducem exire coëgit. Eiusmodi sacra amuleta feminam quandam rusticanam à nocturnis similium præstigiatorum illusionibus liberam fecêre. Aliam malignus suasor ad laqueum sibi parandum induxerat: hunc illa iterum atque iterum collo suo circumdare nitebatur; dum sensibus quasi introrsum fugientibus, animæ obtutu virum quendam ętate venerandum conspicata, à temerario ausu manus cohibuit: contraria hic omnia suadere; vim à se prohiberet, Sacerdotem adiret, & quantocyus pestiferam illam animo conceptam eluuiem egereret.

Ita non rarò animæ priùs quæsita salus corpori quoque conciliauit sanitatem. Id quod & in Vilnensis Diœcesis lustratione, in qua Sacerdos noster Archidiacono socius ibat, animaduersum aliquoties est. Fuit, qui ex Euangelicæ historiæ recitatâ periodo ægrotare sine alio medicamento desineret. Fuit, quem guttula ex oleo D. Nicolai hausta ad vires pristinas reuocaret. Nobilem quandam puellam diutinis conflictatam doloribus spes recuperandarum viriū Vilnam attraxerat; maleficijs malū posse fugari rata, grandem iam in maleficas & præstigiatores pecuniæ vim erogarat, pestem etiam vestibus adhęrescere persuasa credula mulier, & ipsas suo corpori detraxerat: sed incassum cassa antidota cecidêre: debebatur enim ea gratia piacu-

piacularibus Myſterijs Chriſtianorum, & ſacro D. Nicolai liquori.
IV. Ex Tirocinio ad ferias Anaſtaſeos duo Sacerdotes in varia loca dimiſſi de totâ vita iudicârunt trecentos quadraginta; ſacro Baptiſmatis fonte tinxerunt triginta ſeptem: Chriſtianis matrimonijs adſtiterunt quinquaginta: Catholicos ex Hæreticis fecerunt ſeptem, & in his Prædicantis filium. Veneficia & cultus Dœmonum ſuſtulerunt in locis ſeptendecim. Arbor alicubi Numinis inſtar colebatur à ſtultâ plebeculâ, adeò vt eam cædere auderet nemo, quòd certâ ſe experientiâ edoctos dicerent, duobus tribúſue temerarijs eandem violare auſis, manum cõtractam illicò obriguiſſe. Agreſſus ergo ipſemet Sacerdos noſter ligneum DEVM ſuccidit, igníq; concremandum ſubiecit. Et ſanè turbo ingens, dum cremaretur exortus, non parum credulos ſpectatores mouebat, dum in fauillam tandem redactus truncus metu illos omni & periculoſo errore liberauit. Vt quæ ſit Tironum domi quoque virtus ac conſtantia cognoſcatur, vnius cum fratre germano dialogum dabo. Ad eius ſiue tẽtandam ſiue labefactandam fortitudinem acceſſerat è famulatu regio cum multa ambitione & ſodalitio germanus frater: is veſte detritâ cõtectum ſanguinem ſuum conſpicatus, obſtupuit primò; tum lachrymis perfuſus exclamat: quis tibi, amabo, tam luridam iniecit lacernam frater mi? Paupertas ſancta, ſubiungit Tiro. Non feram, inquit ille, vt aulæ natus tam obſcurus & abiectus hîc latites: Regiæ iam commendatus,
ab

ab obſequijs regio Principi futurus es: cui adoleſcens : quis verò prudẽs cœleſtis Regis deſignatus obſequijs ad terreni Principis famulatum ſe dimittatʼ? Subſtitit ad hæc alter & cùm nihil quod reponeret inueniret, manu blãdè prehenſum ſeuocat in partem, & pro fraterna ſua, vt aiebat, pietate ſeriò monet, videat etiam atque etiã, ne incautus pedẽ eò inſerat, vnde illũ ſalua exiſtimatione referre non poſſit. Addidit; tenerã eius ætatem tantæ moli imparẽ eſſe; corpus ſeuerioris diſciplinæ inſuetum, & multa huiuſmodi: poſtremò aulæ delicias repetit, pronum illud ad honores & diuitias iter eſſe oſtendit, licentioris vitæ dulcedinem commemoratʼ. Vbi hæc & ſimilia à Tirone Christi magno animo rideri, & verba ſua in ventum ire vidit, tum dein reſpexit ipſe ſe & illachrymans ac multa ei precatus felicia diſceſſitʼ.

V. Ad Rei domeſticæ prouentum Collegij huius, beneficentiâ vnius Vilnenſis Antiſtitis non mediocris acceſſio facta. Prædium ille quinque millium florenorum precio coëmptum perpetuo iuri noſtro addixit. Alius cuiuſdam prædij domuncula incendio fortuito cõflagrârat: cùmque cetera omnia, atque adeò lapis ſacer, qui inibi ſeruabatur in cineres fuiſſet redactus, lipſanotheca tamen ab igne omnino im̃unis, quod prodigio ſimile viſum, remanſit. Sereniſs. Poloniæ Rex cum Regina, & filio Sacris in anguſto ſacello Patrum Profeſſorum intereſſe non dedignatus, templum ipſum D. Caſimiri, ad culmen 1am properans, gradibus ad id paratis conſcenditʼ,

omnia-

omniáque quàm diligentiſſimè perluſtrauit. Eleemoſynæ ad ſacrum hoc ædificium collatæ quinq; millia aureorum facilè excedunt. Exercitui regio in Lithuaniâ Generalis Præfectus, licet continuis bellis à multis iam annis contra Carolum Sueciæ Tyrannum gerendis non parum fatigatus, pro ſuâ tamen in D. Caſimirum pietate, in ſubſequentes ſeptem annos ducentos florenos annuos Noſtris obtulit, tabulíſque cõfirmauit. Supellex vtraque, ſacra & profana ſupra ſexcentos hoc anno aureos accepit. *Reddet omnia omnibus, qui diues eſt in omnes DEVS.*

COLLEGIA BRVNSBERGENSE ET PVLTOVIENSE.

VI. VIXIT è Socijs Ioannes Maſelkowic natione Lithuanus, quinquagenario maior, domeſticorũ operum diuturnus inCollegio Brunſbergenſi, & approbatus Adiutor. Ciuibus cùm alijs, tum præſertim eo nomine charus, quòd fidam eis operam præſtiterit vnà cum Sacerdote noſtro, moribundis iuuandis tempore peſtis expoſitus. Paucorum dierum morbo multa dedit religioſi animi documenta. Sphærulis precatorijs alternatim cum Sociorum vno ferè ad extremum vſque ſpiritum decurrendis VIRGINIS MATRIS fauorem ſtuduit ſibi colligere. Meruit & alius gratam memoriam, qui tametſi ſocius noſter profeſſione non fuerit, fuit tamen meritis, quibus frui ſingulari conceſſu ac priuilegio permittebatur. Erat is D. Fridericus

ricus Berent, virtute, genere, eruditione nobilis: qui cùm aliquot annos videndi vſu deſtitutus fuiſſet, Reſeliâ, vbi prætoris munere fungebatur, Brunſbergam ſe contulit, Deo ſalutique ſuæ commodiùs vacaturus.

Cùm verò in Collegio habitationem impetrare non poſſet, noſtrum nihilominus templum, filiolo duce, quotidianus inuiſit. Moriens legauit nobis aureos bis mille. Auguſtiore theſauro ditata eſt ædes, ſacris nimirum oſſibus S. Marcelli Martyris Romani, ex vrbe allatis. Scholæ Superiores perpetuo iam Profeſſore rerum de Fide controuerſarum ſunt florentiores. Nec poſſum omittere, quin hîc vnum etiam atque alterum exemplum recenſeam eorum, qui ex diſcipulis noſtris gratum in nos animum pro accepto virtutis & eruditionis beneficio declarauerunt. In comitijs prouincialibus quatuor, aut quinq; ex primoribus Catholicis, qui ſub noſtrâ diſciplinâ bonas olim cum religione litteras hauſerunt, tam acriter pro fide Catholicâ, próque Noſtris defendendis, quos Torunio ac Dantiſco, præcipuis totius Pruſſiæ ciuitatibus, arcebant Hæretici, decertârunt, vt illorum vnus nudato gladio aduerſarijs minitabundus proteſtaretur, *ſanguinem priùs pro fide, fideíque propugnatoribus fuſurum ſeſe, quàm minimam inferri ipſis iniuriam paſſurum.* Similem memoris animi ſignificationem experti ſunt Noſtri, cũ hàc peditatus, Duce inſigni in Brunſbergẽſibus ſcholis quondã educato, ad regiũ exercitũ tenderet, qui curauit, vt ne miles colonos noſtros

noſtros, ac ciues oneraret ſpoliarétve. Non inhumanior, aut ingratior fuit ſigniferorum vnus nobilis Scotus, noſtri quoque Gymnaſij Alumnus, qui in contubernio pauperum & Sodalitio Parthenio ſui memoriam longam benefaciendo fecit, Sodalium precibus quàm diligentiſſimè ſe commendans; victoriæ primam partem ratus, placato DEO in militiam proficiſci. Tales Brunsberga habuit litterarũ ſtudioſos, ciues verò nec religionis, nec virtutis ſtudio minùs incenſos. Octingenti circiter ſunt viſi ſolemnioribus B. VIRGINIS diebus cœleſtes epulas expiatis animis obire. Et quemadmodum Olyſſipone hoc anno Chirurgi, ita & Brunſbergę de Bacchanalibus medicus quidam vulnerarius cõqueri auditus eſt: *Hui,* (inquiebat,) *nihil adeò nobis lucelli hiſce diebus infortunatis accedit! nunquam aliàs tam pacata, tam quieta & triſtia Hilaria: vix vllus temulentus conſpicitur; nemo litigat, nihil tumultuatur, nulla vſquam hiant vulnera!*

VII. PVLTOVIÆ eadem eodem tempore modeſtia, idem prudentium virorum de illis quoq; ciuibus iudicium. Vir nobilis & Magiſtratu conſpicuus, non ita multò antè huic vrbi Præfectus ab Illuſtriſſimo datus, hoc primùm anno Pultouienſes ſuos tali vacantes pietati animaduertẽs, ita commotus ſpectaculo eſt, vt quamuis antea nihil minus cogitaret, exomologeſin extemporalem inſtituerit, ſacram ſynaxin religioſiſſimè obierit, hoc elogium adiecerit: *Neque ſemetipſum vnquam tam piè Quadrageſimæ dies, vt hos Bacchanaliorum egiſſe, neque aliquando vſpiam ab aliis eoſ-*

dem

dem *sanctiùs actas conspexisse.* Viginti quatuor degeneres filij cum matre Ecclesiâ iniuerunt gratiàm operâ Patrum Brunsbergensium ; Pultouiensium verò nouem. Enituit ex posteriore numero singularis virtus, & cordatũ insigniter pectus vnius : equestris is erat ordinis, & à teneris in Hæreticorum Gymnasijs institutus iudicio præclaro,& ingenio magno iuuenis. Non ignorabat ille offendendum fore haud leuiter patruũ hæreticum hominem potẽtem,&regijs aliquot auctum præfecturis. Adeò nihilominus animũ veritatis lumine collustratum fortiter obfirmauerat, offensum vt potiùs hominẽ,quam Devm vellet. Quare non solùm non cessit varijs & acribus patrui oppugnationibus, sed superior eo in certamine cùm euasisset, Matri,(quæ & ipsa hæresin iam diu imbiberat largiùs) sobrietatis auctor & salutis extitit. A contemptu Excommunicationis seu proscriptionis Ecclesiasticæ, quâ hìc crebrò in commeritos animaduertitur, complures abducti, salutem suam cordi habuerunt. Lis gemina transacta felicissimè:vna cum viro nobili, qui Nostris vndecim ferè annos negotium facessebat perimportunum:altera Scholasticos nostros in ciues armabat, quòd ob nescio quas, & à quibus excitatas turbas quidã veluti auctores innocenter in carcerẽ fuissent abrepti. Ea demum est Antistitis ipsius vniuersæque vrbis in Societatem propensio & beneficentia, vt nihil, quod ad necessitatem requirit, ei deesse patiantur. Eleemosynæ (excepto quod templo cessit) sesquimille aureos prope confe-

cerunt. Excursores suos tum Brunsbberga, tum Pultouia habuit, qui varia loca perlustrando, oues & pastores in pascua reduxerunt. Tam grati vbique, vt & Allestenium (ciuitas ea est ad Allam fluuium) litteris ad superiorem datis repeterentur, & Tozâ vrbe regiâ, intérque Moschouianas primariâ non dimitterentur; vbi tres iam degunt Sacerdotes, ordinarij in summâ æde adhuc oratores.

COLLEGIVM NIESVISIENSE.

IIX. AVCTVM hoc collegium est vt numero operariorum, ita etiam fructu laborum: accessērūt enim antiquis inquilinis anno superiore Patres, de quibus tertij anni experimenta Societas sumere consueuit; quamuis vnus desideratus sit, P. Franciscus Sucholewski, qui missus ad remotiores quosdam vicos, dum vicanorum salutem impensiùs quærit, vitam propriā amittit: annos natus quadraginta septem, septedecim in castris Societatis versatus. Pauperum studiosorum habitatio imperfecta ob pecuniæ penuriam, hoc demum anno ad fastigium liberalitate optimi ciuis est perducta.

IX. SCHISMATICORVM (quibuscum hîc multa lis & victoria) tam domi, quàm foris cū summo CHRISTI in terris capite consensêre octuaginta nouem, Hæreticorum sex. Inter hos Illustris quidam & magnus vir, ex Ducum Russię familiâ oriundus cùm Caluino valedixisset, illius

etiam

etiam pestis Ministros & Præcones omnibus suæ potestati subiectis oppidis & pagis iussit excedere. Cuidam nulla quies in templo; alij ne in lecto quidem concessa, dum Catholicis aggregaretur. Pulsari enim sese de nocte à graui quodam viro persentiebat, donec meliora & animo proposuisset, & facto præstitisset.

Porrò aliquot confitentium millia in Missionibus audita; quingenti eorum, qui nunquam totâ vitâ fœdissimum conscientiæ suæ stabulum expurgauerunt. Atque vt extra vrbem in pagis & oppidis maneamus, diuinationes, intemperantia, vsuræ, inimicitiæ, publicè, priuatim reprehensæ, optimos in animis auditorum reliquerunt affectus & effectus. Duo antiquæ familiæ nobiles, quorum simultas offendiculo multis fuerat, antequam templo egrederentur, sibi mutuò ad genua accedentes, complexúque amico charitatem renouantes, spectatoribus lachrymas tam pio & Christiano facto elicuerunt. Intellectũ vno in loco multos errores cõmitti, illicitâq; & occulta celebrari matrimonia ex legis ignoratione: curârunt ergo Nostri ibidem ab eo, cuia interest, Tridentini Concilij Canonas super eâ re iteratò promulgari, ex quâ promulgatione plurimi magnum solatium percipere, & lætitiæ festæ plausum edere sunt visi.

X. Svperstitiones apud vulgus altas his in partibus egerant radices, siue maiorũ suorum, à quibus difficulter se patiũtur auelli, malitiâ; siue Poporũ, qui Sacerdotũ vice funguntur, inueterata negligẽtiâ: his remedia à Nostris adhiberi cœpta.

Morem habent antiquitus traditum, vt certis quibuſdam anni temporibus fercula nonnulla apparent, ijſdémque delibandis defunctorum animas, rati eas humanis adhuc alimentis refici, accerſant. Tum deinde vnam in láncem, aut ollam aliquas partes ſeponunt, eáſque in loco domûs ſecretiore collocant. Vbi verò ipſi cibis ijſdem vtpote lautioribus ſolito ſunt paſti, animas etiam famem, iam eſitando, depuliſſe credentes, ſcopis aut mundo aliquo ſtrophiolo eaſdem domo euerrunt, iubéntque exeſſe, atque in locum ſuum, vnde venerant, redire.

Aliam non minus ſtultam mordicus obſeruant conſuetudinem, vt ſub Natalitia CHRISTI vnâ in domo pagi, vel oppidi conueniant, eúmque conuentum ſpatio duarum aut trium hebdomadarum frequentent, quos omnes dies idiomate ſuo vocatos volunt *ſacra veſpertina tempora*; eò quòd illa celebritas veſperi ſoleat haberi. His præterea temporibus nulli operi manum admouere, ita religioſum habetur, vt vel ligna pro foco ſecare, niſi interdiu, nefas cenſeatur. Congregatis itaque omnibus vtriuſque ſexûs hominibus veſpertino crepuſculo, tum demum omni petulantiæ modum nullum ponunt: tempus ad mediam noctem, & vltra laſciuis ſibi inuicem ænigmatibus proponendis, & non ſolùm anilibus, ſed etiam inhoneſtis fabulis referendis fallunt. Itum obuiam à Noſtro his nugamentis, & licet repetè eorum abuſus penitus tolli non potuerit, potuit tamē multùm labefactari; adlaborante Noſtro, vt in his conuentibus ſordidarum fabu-

fabularũ loco honeſtæ quæſtiones, hiſtoriæ ſacræ, & moribus corrigendis aptæ proponerẽtur. Hâc Noſtrorum induſtriâ tantùm foris effectũ, vt diuerſi eos ad ſe inuitarent, alij ægrè abs ſe dimitterent. Fuerunt, qui dicerent, cùm Noſtros peregrè venientes pedibus iter conficere viderent: *Aliud ſanè loquitur res, aliud rumor. Perſuaſum nobis erat, magnificis Ieſuitas aſſuetos curribus, equorúmq; miniſterio in itineribus decurrendis vti ſemper conſuêſſe: ſed oculi profectò noſtri longè iam vident alios: pedites; nullo viatico inſtructos; magnis incommodis fatigatos; vni animarum lucro acerrimè intentos.*

COLLEGIVM POLOCENSE.

XI. QVÆ in proximo Nieswiſienſi Collegio de ſuperſtitionibus abolitis, matrimonijs correctis, Schiſmaticis ad concordiam ſollicitatis dicta ſunt, eadem ferè in hoc quoque intelligi debent, cùm circa hæc maximè Noſtrorum cura vigilauerit. Obdormiuit vnus, iſque P. Albertus Przewodziszewski gente Polonus, ſexagenarius: ſeptem & triginta annos, quos in Societate tranſegit, tanti fecit, vt ſingula tẽpora, quibus ante ingreſſum Religionis vocem DEI vocãtis, vel audire neglexit, vel ſequi diſtulit, litteris, poſt mortem ſuam dein repertis, adnotârit. Quæ cùm prolixè beneficium vocationis complecterentur; tum verò illud ipſemet extremis horis ſingulari cũ ſolatio agnouiſſe potiſſimùm

visus est; quòd has in morbo voces identidem reuocaret: *Gloria, laus et honor DEO præpotēti. etc.*
XII. IN TANTA Parochorum hisce partibus raritate Nostris salutari baptismatis fonte perfundendi munus apud Catholicos perpetuū est: quin & matrimonia eandem ob caussam non rarò foris faciunt. Congregatio ciuica, sub titulo Assumptæ in cœlum VIRGINIS nouiter erecta, auspicatò procedit; nec segniùs res Parthenia curatur à studiosorum partibus: quibus cùm nobilis adolescēs sæpius adlegi in postulatis haberet, nec tamē obtineret, quòd P. Rector eum palàm Catholicū agere posse parente Arriano negaret, nullo conscio, frequēti populo, ad summam aram pane cœlesti reficiendus accessit, quo declararet, nihil porrò obstare, quo minùs publicum etiam matris cliētem profiteretur, qui se filij iam fuisset professus. Frater huius natu minor, duodecim circiter annorum adolescentulus, sanctâ quadam æmulatione incensus, voluit germano suo virtute ac religione esse æqualis, qui ætate non erat. Dudum quidem non leuibus indicijs congenitas eum sordes eluisse deprehenderat, sed tenerior fuit parentis, quam fratris amor & affectus, donec potentior quædam ac diuinior vis ita occuparet non malitiosum animū, vt Arriano suo parente nequicquam reclamante vndā lustricam & expetierit & obtinuerit. Adhibitus fuerat mēsæ nostræ vir nobilis, genus à Ducibus Russiæ, sed Religionē à Caluino trahēs, quodq; D. Magdalenæ feriæ tum agerētur, eius vita prælegebatur. Sensit ille ex eâ lectione tantos animi

stimu-

ſtimulos, vt pane lachrymarũ veſceretur, hocq; vnum in digreſſu expeteret, ſibi vt noſtris precibus vera fidei lux affulgeret. Ad fines Moſchouiæ hoc primũ anno expetiti ſunt Noſtri: occaſionẽ dedit Præfectus loci & rei Chriſtianæ ſtudioſiſſimus, & ordini noſtro amiciſſimus. Quoniam verò indigenæ Græcanicos ritus & Eccleſiã pleriq; omnes ſequuntur, in vinculo vnionis cõfirmando maximè deſudatũ eſt. Popus id loci ſacrificulorũ regulus & Moſchus natione, quadraginta ampliùs annis ſacris initiatus dedit manus, impiúmque Schiſma execratus, totius vitæ culpas per Confeſſionem oblitterauit.

COLLEGIA RIGENSE ET DERPATENSE CVM MISSIONE Orszanenſi.

XIII. SACRA Baptiſmatis ablutione initiati ſunt Rigæ per Noſtros ducenti triginta octo: matrimonia facta nouorum ſponſorum centũ. Nec tantùm ad ſupplicio afficiẽdos admiſſi Noſtri (quòd equidem hîc perrarum eſt) ſed ab ipſis etiam Hæreticis ad id genus hominum inſtituendum animandúmque vocati. Muliebris ſanè leuitatis & improbitatis ſpecimina egregia dederunt duæ. Vna non ignobilis, ſed Hæretica, & in B. VIRGINEM aliquãdo blaſphema, cùm part° difficultate periclitaretur, inducta eſt, eius vt nomen auxiliúmque inuocaret, cuius ante honorẽ imminuiſſet, ſimúlque reliquias Diuorum collo

appensas ad osculum admitteret:admisit fœtum ingrata, non hæresin eiecit. Altera non verba modò Sacerdotis nostri, sed etiam conspectum, maximè verò Confessionis mentionem abominabatur. Ægrotanti ergo atque ignoranti, melior maritus Sacerdotem nostrum medicum accersit: de cuius aduẽtu, cùm illa nescio quo suggerente fuisset edocta, protinus sese è strato proripit, domóque profuga in vicinas siluas abdit: vbi cum diu multúmque à marito & filio inuestigata fera non reperiretur, ipsa tandem de abitu Sacerdotis per eũdem facta certior, per quem de aduentu cognorât, se domum recepit, acerbéque in maritum pro more inuecta: *Quid nobis*, inquit, *hoc cum Sacerdote suóque cum DEO? DEVM tu nostrum venerare: habeat sua sibi Sacramenta; nos absque his DEO propitio vtemur.* Visa tamẽ est Diabolo, séque quarto pôst die ex frœno quodam vestibus elegantioribus inducta in ipso balneo suspendit. Ob similem ferè diuinæ rei contemptum alius quidam Hæreticorum pœnas dedisse visus est. Res ita contigit. Reuerendiss. Liuoniæ Episcopus ex Poloniâ redux sacrâ nascentis CHRISTI nocte pontificio ornatu solemniter (vt apud Nostros sæpe solet) rem diuinam procurabat. Ad eas cæremonias Hæretici quoque frequentes, velut ad spectaculum, adsunt. In his petulantior vnus, *ne teruncio quidem* (quippe quem campanæ, quas in templo quodam Hæreticorũ non præcipuo pulsabat, sustentabant) *eiuscemodi se cæremonias emere dicebat.* Addebat risui insulsum clamorem, oréque ilocaliter intorto alios

quo-

quoque ad ineptias & turbas concitabat. Durauit hic improbi hiſtrionis ludus etiam coram, vxore aliiſque domeſticis. Mox dum opus in lino facit, deficit: manus obrigeſcũt; ligatur lingua tam forti vinculo, vt ne frequenti quidẽ capitis motione totóque conatu verbulum eniteretur. Tum diducto hiantique ore ac faucibus aliquandiu perſeuerauit, nec vllâ ratione os ei claudi potuit, donec in rigorem omnino datus expirauit᷑. Qui curando infelici aderat, eum inſolito quodam ſibiq; ignoto morbi genere periiſſe teſtatus eſt, addiditque, incantamentis ſublatum videri. Vim namque veneficam templo noſtro ineſſe ſpargere auſi ſunt quidam Hæretici: tam parũ ingenioſi erant in reperiendo mendaciolo, quo fidei ſuæ conſortem à diuinâ vltione infamiáque liberarent᷑. Sed ad excurſiones iam veniamus.

XIV. FVERVNT eæ celeberrimæ hoc anno, vtiliſſimæque in Samogitiam, variáque Liuoniæ loca: in quibus licet Noſtrorum opera non defuerit nobili loco natis, potiſſimùm tamen tenuioris fortunæ atq; ingenij hominibus eſt impenſa. Totius anni huius decurſu, quo exercitus Catholicorum in armis fuit contra Suecum, Sacerdotes noſtri præſto fuerunt, tam eidem, quàm Duci à Sacris, à Concionibus, à Confeſſionibus. In expugnatione Parnauię (ciuitas hæc eſt in Liuoniâ non malè munita, quam Suecus aliquot ante annos occupârat) plurimis ſalutariter accurſum. Militibus enim aſſultum facientibus perpetuus adfuit Noſter, eóſq; ad fortiter agen-

dum animauit. Multos egregios viros in congreſſu vulneratos, qui vel ab equis conculcati fuiſſent, vel alioqui ſine auxilio perijſſent, è medio globorum grandine in locum tutum abduxit; aliorum Confeſſiones inter circumſtrepentes glandes intrepidè audiuit. Expugnatâ ciuitate exercitum furentem à varijs facinoribus & ædibus arcuit; ſaucijs, quà ſacris pœnitentiæ & Euchariſtiæ medicamentis, quà externis corporum ſubſidijs, eſculentorum, chirurgorum, hoſpitiorum procurandis auxilio fuit. Occiſorum tam noſtrorum, quàm hoſtium corpora terræ mandari curauit, ſocio fratre pro viribus adiuuante. Dyſenteria, quæ totis graſſabatur caſtris, multis laboribus & Chriſtianis officijs occaſionem dedit. Quendam, à quo omnes propter morbi fœditatem abhorrebant, in currum, quo vehebatur Sacerdos noſter, ad Samaritani illius exemplum, leuauit: quatuor à patibulo liberauit. Quam Noſtrorum charitatem incredibile eſt, quantâ miles vniuerſus humanitate Societatíſque commendatione fuerit proſecutus, adeò, vt ipſis etiam caſtris orationem quadraginta horarum decretam promptiſſimè obirent. Gregarius quidam in tumultuariâ irruptione in caſtra ab hoſtibus inter ipſum noctis crepuſculum captus, ligatúſque abripiebatur: potentiora ergo arma expedit, DEIPARAMQVE VIRGINEM in auxilium vocat; cuius mox beneficio mirabiliter ex hoſtium manibus elabitur, & quidem illæſus à globis, quibus fugitiuus impetebatur.

XV. AD DVNAMVNDVM quoque (arx est loci naturâ non facilè expugnabilis, duobus milliaribus Rigâ absens) cùm hostis copias admouisset, vt vel obsidionẽ solueret, vel suis in eâ detentis suppetias commeatu, & recenti milite ferret, pugnatum à nostris est feliciter, & hostis bonâ exercitûs parte amissâ in fugam actus; arx copioso instructa commeatu, & militari apparatu, deditione accepta. Iisdem autem horis, quibus hæc agebantur, supplicatum est in nostro templo: pueri teneræque virgines, atque adeò ipsa Ducis coniux in modum Crucis humo affixi iacebant. Diuerberationes voluntariæ corporum factæ, præter antecedentium dierum sacra, & supplicia: quibus pietatis exercitijs victoriam non mediocriter adiutã creditum. Certè illustre illud diuini fauoris & præsentiæ à compluribus notatum fuit argumentum; quod cùm sequenti post pugnã die aliqui ex militibus illac, vbi hostem equites, armísque graues aggressi fuerant, pertransire tentarent, inermes iam, & expediti cum equis id facere nullo modo potuerint, adeò palustris, vliginosus, & impeditus erat locus, seu potiùs lacus ille, vt omnino opus fuerit diuinâ manu illos sustentante. Partâ victoriâ Dux exercitûs, Illustriss. Dñs Ioannes Carolus Chodkieuicz cum centurionibus præfectísque militum ac primariâ nobilitate templum D. Iacobo sacrum adijt, diuinæq; bonitati grates solemniter persoluit: & post aliquot deinde dies præcipuorum duodecim militum, quos belli fortuna abstulerat, exequias funebres celebrauit.

Anse

Ante hunc conflictum Sacerdos militem quendam aliquoties ad Confeſſionem adhortatus fuerat, nihil tamen impetrare, vel ipſe, vel DEVS conſcientiam vellicans potuit. Cùm itaque equo iam inſidens, ac paulò pòſt cum hoſte congreſſurus Sacerdotem eundem procul conſpexiſſet, ad ſocium conuerſus, *Viden*, inquit, *iſtum Sacerdotem? Sudes eſt mihi in oculis & mortem meam præſagire videtur iſtâ importunitate ſuâ: debebo fortaßis ante pugnam confiteri:* quod tamen non fecit, & miſerè in eodẽ conflictu occubuit. Spectabilis fuit ante omnes Ducis ipſius liberalitas. Nam ad Eleemoſynas complures, quibus ſubinde Noſtrorum indigentiam ſubleuauit, votum, quod Societati pro æde S. Iacobi nuncupârat, perſoluit, adeóq; in templi ornatum ſeptingenti floreni Polonici expenſi; Collegio acceſsêre vniuerſim ferè ducenti.

XVI. IAM verò domicilium, quod Derpatenſes ſocij incolunt, perexiguum, & ſepibus rudi duntaxat manu interpoſitis cinctum eſt. Collegij namque ædes & templi, quod Collegio adiacet, ſtructura à Sueco milite labefactata, tectóq; ſuo fœdè nudata viſitur. Noſtri interim omnia ſua munia domi foríſque rectè, gnauitérq; obierunt: & ſpe quidem maiorem ſementem fecêre, poſt tot annos, quibus & belli aſſiduum incendium à Carolo Sudermaniæ Duce iniquiſſimè excitatum hanc regionem miſerabiliter afflixit, & Hæreſis ab Hęretico Tyranno inuecta, & longè latéq; cum vehementi Catholicæ rei damno prouecta, multis mortalium animis exitium miſerabile attulit.

XVII.

XVII. Orszæ ad ſummam fidei promotionem nihil deeſt niſi Collegium, quòd non Catholici tantùm homines (inter quos ſunt permulti viri nobilitate atque opibus præſtantes) ſed ipſimet etiam Hæreſeos aſſeclæ peroptant. Confeſſarij hîc præter Sacerdotes noſtros ordinariè nulli: hi ſeſquimille à peccatis abſoluerũt, quatuor ab Hæreſi, nouem à Schiſmate. Ad ferias Paſchæ is fuit populi concurſus, quem nunquam meminêre etiam antiquiſſimi Orſzanenſes. Doctrina Chriſtiana præterquam, quod in templo ſcholíſque viget, in foro etiam, & compitis traditur. Præeunt præcentione litteratiores, excipit cantum multitudo, tam ſtudioſè, vt multi deinde laboribus & ſeruitijs occupati, ſuopte ingenio prçcepta Decalogi, quæ didicêre, occinant. Sacerdos, cui concionãdi munus incumbit, religioſioribus diebus ter aliquando perorare conſueuit. Comis quædam hoſpitalitas hiſce in partibus cenſetur, aduenam potu oblato ad ebrietatem ſalutare; quæ inhumanitas paulatim Deo iuuante flacceſcit. Reliquiæ Diuorum, & Agnus cereus non nemini ſaluti fuerũt. Vt ſummam dicamus, Catholicorum hoc loco degentium is feruor & potentia eſt, vt cauſſam fidei in publicis etiam conuentibus & defendere audeant, & Hæreticis non rarò ora obturent.

PRO-

PROVINCIA ARAGONIA.

Socios vnum ſupra quadringentos recenſuit Aragonia locis quatuordecim: ſex ad cœlum miſit, triginta Tironibus adiunxit.

	Vniuerſim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholaſt.	Adiutores.
Domus Profeſsa Valentina.	XL.	XX.			
Collegium Valentinum.	L.	XII.	V.	XX.	XIII.
Cæſarauguſtanum.	XLVI.	XX.	V.	IX.	XII.
Barcinonenſe.	XXXVI.	XIV.		IX.	XIII.
Gandienſe.	XXXIX.	X.		VI.	X.
Domus Probationis Taracon.	XLVI.				

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Collegium Gerundense.	XXXVI.	IX.	III.	XVI.	IIX.
Bilbilitannm.	XXIII.			VI.	
Tarasonense.	XIII.		III.		
Illerdense.	XIV.		III.		
Vrgellense.	XIII.	V.	I.		VII.
Balearicum.	XXIX.	XI	V.	III.	X.
Sedes Oscensis.	VI.				
Domus Perpinianensis.	XII.	VII.			V.

Confeſſiones de totâ vitâ exceptæ mille ducentæ.

Iniuriæ remiſſæ, aut rixæ graues compoſitæ viginti.

A turpi vitâ abſtracti ſeptendecim.

E carcere & vinculis liberati centum octoginta quinque.

A deſperatione reuocati ſeptem.

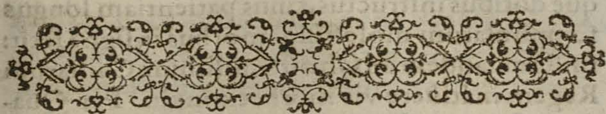
Votis B. Ignatio factis, aut reliquiarum eius veneratione adiuti viginti vnus.

DO-

DOMVS PROFESSA Et Collegivm Valentinum.

I.

Olverant qvidem Domi tantùm, & velut ſub tētorijs delitеſcere Patres Valentini, adeóq; varia regni huius oppida villàſque luſtrare iam cœperāt, ſed bellici rumores, qui Valentinum agrum inuaſerant, Euangelij Præcones receptui canere, & in caſtra redire coëgerunt. Philippus enim Rex Neophytos Mahumetanâ labe infectos, quos perduellionis cōuicerat, Hiſpaniam deſerere edicto iuſſerat; ſuperandíſque exilij difficultatibus militares copiæ terrâ maríque paratæ, arces, oppida & maritimas oras belli ſtrepitu compleuerant: hinc in vrbem regreſſi Noſtri, tāto fructuoſiùs operam ſuam locârunt ciuibus, quanto vires collectæ diſperſis ſunt validiores. Quamuis & in ipſo Collegio occubuerit vnus, Vincentius Martinez Theologiæ alumnus, multis virtutibus naturæ-

que dotibus instructus, cuius patientiam longus scrophularum molestúsq; morbus insignẽ fecit: missum tandem ad Christianissimum Galliarum Regem in itinere vis morbi extinxit. Per Quadragesimam tribus in locis primariam concionẽ tenuerũt Nostri: de alijs enim, quas in Sodalitijs, tam nobilium, quàm opificum, item quæ in cõpitis, ergastulis, claustris virginũ solemne est habere, nihil hîc attinet dicere. Sodaliũ Eleemosynis, & charitate è vinculis educti trecenti. Quidã perditæ mulierculæ domum impuro animo ingressus, DEIPARÆ Virginis effigiem in angulo abstruso fortè latentem oculis deprehenderat, cuius repentino intuitu omnis vltrò impuritas, peccandíq; voluntas nebulæ instar euanuit: conuersus ergo ad prostibulum adolescens; *quînam,* inquit, *audes, ô propudiosa, coram tam purâ Virgine tam impura flagitia patrare?* Consultò quidem, respondit procax femina, effigiem istam abscõderam, ne eius tibi aspectus religionem inijceret. Et cùm lenocinia verbis adderet, abripuit se inde victor adolescens, totiúsque vitæ culpas apud Sacerdotem nostrum expiauit. Restituta sine cũctatione salus viro nobili, cuius vxor facem coram B. Parentis Nostri IGNATII imagine pro mariti incolumitate iusserat accendi, quæ & pretiosam deinde vestem templo domûs gratulabũda transmisit. Accessit eidẽ multus ornatus, & pretiũ non leue argenti & auri in vestibus, lipsanothecâ & candelabris. Locupletandæ Bibliothecę aurei quingenti dati. Liberata domus omni censuum redimibiliũ, vt vocãt, onere: porrò summa

eorum,

eorum, quę à ciuibus erogata sunt, tria aureorum millia facit, & quod excurrit. Quæ sacrario Collegij accesserunt, ducentis aureis æstimantur.

CÆSARAVGVSTANVM COLLEGIVM.

II. HVMANIORVM litterarum scholæ quinq; nostris Magistris hoc anno traditæ; quo in negotio ciuitatis Magistratus, & Consiliarij vniuersi, superatâ reclamantium graui contentione, vnâ voce consensêre, & quò magis sibi suisq; ciuibus Societatem deuinciret, addixêre alendis Professoribus ducentorũ aureorũ annuos reditus perpetuos, aliorúmq; centum tẽporales prouentus, donec octingẽtorum aureorũ census, à D. Petro Martinez huic muneri relictus, ad Collegiũ perueniat. Litterarũ ludo construẽdo assignata iam sunt quinque aureorum millia. Ergo scholæ auspicatum, & solemne principiũ sumpserunt, habitâ in grauissimo totius Academiæ cõsessu oratione: nec siluit templum nostrum, nec ipsi parietes, seu Græcos, seu Romanos audire cuperes. Populo drama datum. Accessêre ad nostram doctrinam iuuenes septingenti, cùm antea vix trecentos Academiæ syllabus recenseret. Post dies aliquot Magistratus ipsi, magno Procerũ comitatu scholas omnes animi gratiâ lustrauerunt, qui & à Magistris, & à Discipulis excepti litterariâ celebritate. Ita autem nostram iuuentutis tractandæ rationem probauerũt, vt è Senatoribus nonnemo, grauissimis negotijs posthabitis, ad

ſcholas identidem reuiſat, ſacrificióq; vnâ cum Scholaſticis interſit, quòd cum cælitibus eo tempore ſibi verſari aliquo modo videatur.

III. MILITES præſidiarij ſacris hortationibus frequenter ſunt excitati: & hiſtoriæ veſpertinæ ter in hebdomade per ieiunium maius enarratæ plebis vehementer adiuuerunt pietatem: priuatæ hortationes adeò Canonicorum quoſdam ſimultate perniciosâ diſcordes emolliuerunt, vt profuſis vbertim lachrymis non in mutuos amplexus tantùm ruerent, ſed etiam pedes ſibi inuicem magnâ omnium admiratione deoſcularentur. Antiquum iam eſt, & exemplis ſæpe ſæpius declaratum, quàm puerperæ vbiuis ferè terrarum B. Parentem noſtrum habeāt præſentem, quamque propitium; dicam quod creditur ab eo præſtitum puerulo cuidam beneficium. Quinquennis primùm is erat è nobili oriundus proſapiâ Baroniæ hæres: præceps iam ibat dehiſcente ſolo in puteum profundiſſimum, ſed quia paulò antè auia nepotem ſuum in noſtris ædibus B. IGNATIO commendauerat, apprehendit puerulus laterem, qui ex ore putei prominebat, eóque ſeruatus eſt. Plura de cultu eiuſdem Beati in ſequenti Collegio dicentur.

IV. COMMVTATIO duorum facta Barcinone: deceſſit vnus, acceſſit alius: & ille quidē P. Franciſcus Caſtelli Valentinus, ſex & ſexaginta annorum ſenex: eorum ferè quinquaginta in Societate tranſegerat, à puero P. Simoni Roderiquez, aliiſque B. P. Noſtri ſocijs familiaris: vir eximiâ morum ſuauitate & vitæ candore inſignis, animarum

marum lucro ſemper inhiãs, vtpote qui primæuum inſtituti noſtri ſpiritũ altè imbiberat: montana deſertáque loca docẽdo luſtrare mirè quam expeditus: cùm ex negotijs licuit, ſolidos ferè dies tranſigebat in templo; illud hoſpitium, illud nidulum ſuum iudicans. In ipſo opere ac labore oppreſſus morbo domum fuit reuocandus, ne alibi ſcilicet moreretur, quàm vbi virtutes illius viuerent. In huius locum ſucceſſit Tiro nouus, filius Marchionis Palletæ, & Ducis Monteleonis conſanguineus, ab vtroque magnâ amoris ſignificatione Societati in manus traditus.

V. FRANCISCVS Sordis purpuratus Romanæ Eccleſiæ Pater, & Archiepiſcopus Burdigalenſis ad ædem VIRGINIS in Seperato monte celebrẽ proficiſcens, Collegium noſtrum ex itinere ſingulari humanitate inuiſit. B. Patris noſtri ſacellum & lipſana veneratus, Parthenij Sodalitij feſtum Sacrificium concionémque præſentiâ ſuâ cohoneſtauit. Poſtea Minoreſæ, comitantibus vrbis primoribus, loca, quæ B. IGNATII memoria conſecrârat, ſingulari pietate obiuit, rem que diuinam in ſacello ſpelũcæ ſuperpoſito perfecit, cùm priùs in humili illâ cauernulâ ad Sacrificium precibus ſe communiuiſſet. Eo peracto ad ſpelæum redit, humíque proſtratus, ſubiectam ſtoream manibus leuat, & labia ſolo nudo, quod tanti olim viri veſtigia calcârant, pijſſimè infigit. Inde à Præfecto loci & Sacerdote noſtro, qui aderant, oleum è lychnucho penſili, & fragmentum è ſaxis antri poſtulat: cui mox duo honeſti viri in genua procumbentes lapi-

dem excisum offerunt, quem venerabũdus Cardinalis manibus excepit, donúmq; sacrũ publico testimonio iussit confirmari: ipse contrà omnibus ijs, qui aut sacellum, aut speluncam, aut Xenodochium, vbi B. Pater habitauerat, Religionis ergò inuiserent, centum dierum indulgẽtias in tabulis publicis consignatas reliquit. Pollicitus denique ante discessum est, se lipsana B. Patris curiosè conquisiturum, thecísque inclusa, Barcinone futuro Minoresæ Collegio asseruanda, transmisurum.

VI. AD DIŒCESIN quandam Episcopi rogatu lustrãdam Sacerdotes ex hoc Collegio duo fuêre designati, qui vnico in oppido, (vt reliqua prętereã) de totâ vitâ confitentes audiuerunt amplius sexcẽtos. Huic fructui malus inuidebat Dœmõ, & querimonias passim excitabat, sępius, quàm o-oporter, à concionatore nostro luxuriæ peccatũ vitupèrari; quæ tamen frequens de tanto scelere mẽtio, reprehensióq; non obscuris indicijs DEO placuisse est comprobata. Nam vir quidã & ętate, & cõditione, & vitâ perinde honestus, ac probatus, post excussam generali Confessione cõscientiam, domi suæ ad animum perfectiùs expurgandum abditus, subitò confertam Diabolorum turbã circumuolantẽ aduertit; quâ exanimatus, Seruatoris opem implorat: adest CHRISTVS spectabili formâ ac fulgore, coniectísque in fugam aduersarijs oppresũ solatur, probat eam hominis de salute curã, iubétq; Patres Societatis edoceat, sibi gratissima esse, quæ in cõcionibus toties proponũt, toties iterant. Obstupuit homo insue-

tâ spe-

tâ ſpecie, primâq; luce ad noſtros aduolat, viſa narrat, magno animi ſenſu; paulóq; pòſt ſanctiſſimè ex hac vitâ decedit. Quæ femina eodem in genere teſtata eſt, conſultò prætereo: illud non item, quod falsò quidam ſparſerant, à publicis aquæductibus per occultos canales ad noſtrum Collegium aquam deriuari: ſed mendacio comperto publica decreuit, deditq; auctoritas, quod priuatim, id eſt furtim nos accepiſſe maleuoli confixerant. Templo donata pyxis aureorum trecentorum: domus amplior reddita vicinarum ædium, & viæ publicæ acceſſione.

COLLEGIVM GANDIENSE, ET TIROCINIVM TARRACONENSE.

VII. QVIA magnum belli periculum Gandienſi oppido incubuit, dum Mahometani ex Valentino agro Philippi Regis edicto pelluntur, (cinctum enim eſt quam plurimis Maurorũ pagis) idcirco diuinũ auxilium impenſiùs flagitatum, ſæpiúſq; coram expoſitâ publicè apud nos ſalutari hoſtiâ fuſæ preces, & arbitrariæ corporis afflictationes ſuſceptæ. Gladios dixiſſes vſurpata flagella; loricas trilices cilicia; adeò cõſternati fractíq; ceſsêre hoſtes. Excelluit inter alios regni Heroas Dux Gandienſis Carolus, qui alacri animo maiorem ſuæ regionis partem pro aſſerenda in Hiſpaniâ fidei integritate deuouit, nec pauca mancipiorũ millia in exiliũ compulit. Viſum aliquibus ſingulari NVMINIS prouidẽtiâ factũ, vt pridie Calend. Octob. quo die B. N. P. Frã-

ciſcus Borgia, Caroli proauus ad ſuperos euolauit, Gandiam primò Mauri deſererent, nec diem exilio præfixam expectarent. Aliquot tamen eorum millia neglecto Regis imperio rupem tutiſſimam non procul à Gandiâ diſtantem occuparunt: quò cum plures Chriſtianorum militum copiæ, & ex Gandienſibus quingenti viri illis in ſubſidium miſſi, expedirẽtur, viatico cœleſti magnam partem in æde noſtrâ priùs accepto, rem ſine vulnere confecêre.

IIX. INTERIM colonia tredecim Tironum noſtratium ex domo Tarraconenſi huc deducta; quibus aſſignata eſt ea Collegij pars, in quâ P. N. Borgia quadriennium illuſtria virtutis ſuæ monumenta poſuit. Tirones duo ante biennium exactum in Indias ſunt ablegati. Magiſtratus Tarraconenſis vindicandis è ſeruitute Socijs decem, (de quibus ad finem huius Prouinciæ) aureos centum erogauit. Gandienſium verò ciuium, qui ex Sodalitio Mariano ſunt, in captiuos maximè ſe prodidit charitas. Eorum ex carcere redemerunt centum octoginta. Chirographum B. P. noſtri IGNATII duobus infantibus ſanitatem, parturienti prolem dedit.

GERVNDENSE COLLEGIVM.

IX. QVANQVAM tumultus contra Societatis ſcholas annis ſuperioribus excitatus necdũ omnino conſedit, pergunt tamen DEO freti conſtãter Noſtri, & modeſtia ſua, (quod ſummum in

rebus

rebus exulceratis remedium est) animos maleuolos paulatim frangunt. E Scholasticis nostris vnus cum alio quodam ad Societatem nuper, vt petierat, admissus erat. Hanc filij digressionem à se mater, aliíque iuxtà propinqui ægrè ferre, & callida Nostrorum suasione adolescentem in nassam tractum comminisci cœperunt. Igitur rem ad Episcopum deferunt, ab eóque flagitant, vt ipsemet ab adolescẽte initi consilij rationem exquirat. Eum accersit Præsul; mittitur à P. Prouinciali, qui tum fortè aderat: respondet ille liberè constantérque; *diuino se instinctu, nullius alterius suadelâ Societatem IESV delegisse*: qua responsione, & arbitro sapientissimo satisfecit, & consanguineis suis commenta illa, & friuolas suspiciones exemit.

X. PLVRES annos scortum quoddam suo nomini conuenienter vixerat, nec interim piam recitandæ coronæ in honorem B. VIRGINIS cõsuetudinem omittebat, hoc vnum sæpius obtestans, vt ne saltem in eo flagitiorum cœno extremum spiritum exhalaret: quod & impetrasse videtur. Nam oppida vltro citróque perlustrans, rapidi torrentis impetu aliquando abripitur, sed dum manu catenulam precatoriam sustollit, & contra fluentium aquarum, vestésque iam trahentium rapacitatem tenet, à Deipara ad Cõfessionem Sacerdoti faciendam in viuis reseruatur. Maritus quidam vxorem suam, quam nescio ob caussam, domo exturbarat, nec adduci poterat ad illam recipiendâm, nisi ea solùm lege, vt ipsa decimo quinto quoque die conscientiam suam

Iesuitis per confessionem aperiret. In salutari CHRISTI aduẽtu eò expeditionem direxêre Socij, vbi nunquam visi: nec pœnituit laboris, siue concionum & confessionum emolumenta, siue æris alieni restitutiones, siue simultatum compositiones, siue alia plura spectes. Cæmentarius quidã dum operi incumbit, ex alto ruit: in ipso per aërem lapsu signo Crucis se munit, saluúsq; & incolumis terram attingit. Ceterum vrgetur strenuè templi fabrica: translatáque sunt è veteri tumulo Nostrorum cadauera: dirutum item antiquum altare D. Agnetis, vbi inter ruinas inuentæ aliquot Sanctorum, & salutiferæ Crucis reliquiæ, arculã plumbeã inclusæ, serico integerrimo tectæ, cùm ducentorum ferè annorum spatio latuissent, quod publica membrana testatur.

COLLEGIA BILBILITANVM, TVRIASONENSE, ILERDENSE.

XI. CVM non minùs iustus sit DEVS suóque tempore seuerus, quàm indulgẽs ac misericors, ideò non rarò iustitiæ quoque suæ in cõmeritos pro reliquorum bono statuit exempla; id quod in alijs passim, tum verò in his Collegijs videre licebit. Quidam alienæ pecuniæ raptor, extra septa Ecclesiæ per sententiam eiectus, nec à filio quidem, qui eam vsurparat, vt iniustè, & cum tanto salutis damno possesa restitueret, potuit adduci, confectus ergo mœrore adolescens,

aliquot mensium interiectu amico cuidam suo de nocte importunus est, suspirijs, eiulatu, ipsâ facie: & verò cùm alij spectrum audire tantùm, hic etiã magnâ cum molestiâ videre cogebatur. Accepto tandem consilio à Nostris vmbram ausus est alloqui, intellexítque, amicum tantisper purgantibus ignibus addictum, quoad per nefas vsurpata pecunia ad dominum rediret: eam fidem, cautionémque in se cùm recepisset homo, nunquam deinde spectrum habuit infestum.

Sacerdos famâ fœnerator, mulierosus, & quod his vitijs facilè annectitur, Societati infensus, multa contra nostram viuendi rationem coram honesto ciue die quodam deblaterârat. Ille effrenatam hominis licentiam cohibere impotens, cœlestem minitatur vindictam, nî receptui canat; quæ & secuta est: non enim biduum intercesserat, cùm eum mors repentina nullo præmunitũ Sacramento abripuit, quod ipsi illius affines loquendi, viuendíque licentiæ tribuerunt. Solẽt subinde matres minus cautæ, ac plane imprudentes, aut impiæ liberis mala multa imprecari; qualis in his quoque partibus reperta est, quæ cùm quadrienni filiolo ædium ruinã optâsset, ante expletum vnius hebdomadæ spatium, corruente domo miserabiliter oppressum luxit. Periculosa ariditas arua passim ob pluuiarũ defectum premebat. Sumpsit hinc occasionẽ prostibuli cuiusdã proscribendi cõcionator noster, qui tum fortè ibidẽ ex Ilerdẽsi Collegio missus verba faciebat, & *vt diuina ira perseueraret, periculũ esse aiebat, nisi Magistratus loci tãtæ cõtagioni mederetur.*

Fuit

Fuit facilis in negotio tam æquo Senatus, publicúmq; malum exilio puniuit: quo facto propitium statim habuerunt & Devm & nubes, ita vt optatus imber sitientes agros copiosè irrorarit. Sed mulierculæ eiusce exilium vnum quendam ex amasijs ægerrimè habuit: qui dum solus ira, furore luctúque plenus domi suæ latet, ictus in latere sinistro, manum repentè dolori admouet, nec tamen ferientis, nec vulneris vestigium vllum deprehendit. In eo dolore decumbens cubiculum inusitato lumine per semihoræ spatium refulgere miratur: tum se à Christo in Cruce pendulo & sanguinolento ad expiandam conscientiam submoneri intelligit. Quod visum adeo mouit hominẽ, vti non modò anteactam vitam detestatus fuerit, sed postea etiam obiectum menti de pellice importunum phantasma constantissimè semper repudiarit. Magna Dei bonitas! quæ, (vt hîc manifestum est, & in sequentibus magis erit,) *non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat.*

XII. Cvidam à turpi vita abducto mentem perfectioris statûs amplectẽdi iniecerat Noster: stimulante verò inueterata consuetudine gradũ reuocauit in eam domum, quam ingredi prohibuerat Confessarius: res mira! dum pedem in primo ædium limine ponit, corruit tectum, oppressissétque miserum, si gradum festinasset; nunc leui duntaxat rudere perstrictus, ad pœnitentiam retrogressus est. Bilbili è solemni conuentu vnus Sodalium post sumptam Eucharistiam euocatur, quem mox ita vt erat, imparatũ

tres

tres hoſtes inſtructiſſimi ad iniuriam, quam falsò ab eo ſe accepiſſe putabant, vlciſcēdam aggrediuntur, eúmq; punctim magno impetu latronum more appetunt: ille repentinis circumuentus inſidijs VIRGINIS tutelam ſuppliciter inclamat: geſtabat autem tum fortè in pectore venerandam eiuſdem Sanctiſſimæ VIRGINIS imaginem, in quam gladius ferientis feliciſſimè peccauit, repercuſsúſq; iunci inſtar ſine vllâ hominis læſione ſe inflexit. Compertâ deinde Sodalis huius innocentiâ, auctor facinoris reſipuit, & in publico Sodalium cœtu ad genua læſi prouolutus, tam ab ipſo, quàm ab vniuerſo Sodalitio veniam petiuit, impetrauit. Clericus quidam colaphū impegerat Clerico: eum ictum alter tam grauiter ſenſit, vt non tantùm veniam roganti nullam daret, ſed ne ſequeſtrum quidem pacis, Sacerdotem noſtrum domi ſuæ in conſpectum admitteret. Tentandum ergo mutis verbis ac litteris ad eum miſſis videbatur, quod viuis præſentíque non licebat; quæ litteræ tam facilem repererunt hominem, ſtatim vt ipſe ad Collegiū vltro properans, & veniam repudiatæ conciliationis poſceret, & iniuriam libenter cōdonaret. Ilerdæ quoq; in Bacchanalibus impotentiùs efferueſcens quidam Sodali Mariano coram numeroſâ Scholaſticorum multitudine alapam infregerat: mox tamē vindictam veritus adijt Patrem, qui Sodalitio præerat, vt à læſo VIRGINIS cliente veniam precaretur: is conſtanti hilaríq; animo iniuriam remiſſurum ſpondet, ſi alter vnà ſecum Euchariſtiam ſumat; & Iubilæū, quod

ijs

ijs diebus nostro templo concessum erat, lucraretur; lucratus est: Itaque se vindicauit optimus Sodalis non tam de homine, qui iniuriam fecit, quàm de Diabolo, qui vt faceret fecit. Ibidem accidit, vt Ecclesiastes noster, diuino impulsus spiritu in ea verba proruperit: *Triennium diuina benignitas tuas moras passa est: caue, ne sine morâ illius iram experiare.* Aderat tum fortè, qui tribus annis sacram confessionem intermiserat: se ergo diuinitus notari existimans, nullâ ampliùs interpositâ morâ concionatorem ipsum adit, eiq; anteactæ vitæ rationem cum emendationis animo exposuit. Gymnasiarcha Ilerdensis ad Perpinianensem Episcopatum euectus, innatæ pietatis, ac beneuolentiæ exemplum apud nos reliquit. Sacrum in templo nostro celebrans Academię Doctoribus, & Scholasticis vniuersis cœlestē panem amoris, ac muneris obiti pignus donauit: postea vt nouũ munus auspicatiùs capesseret, asceticis nostræ Societatis cõmentationibus, vnà cũ aliquot Carthusianis dies quindecim vacauit. Ædificio hîc ꝓmouendo accessêre quingēti aurei à Canonicis tributi: ossa Roderici Capatæ, quem Collegium Bilbilitanũ inter beneficos pręcipuũ habuit, in ædes nostras funere solēnissimo translata, ornatissimóq; sepulchro sunt cõdita: eâdē operâ parentatũ Petro Santangelo, qui eidē Collegio hærēditatē opulentã reliquit.

XIII. TVRIASONE Beatorum nostrorũ florida est memoria. Drama de B. Stanislao exhibitum, cum Pontifice suo totam ciuitatem exhilarauit. Nouendiales preces ad B. P. IGNATII aram factas frequen-

frequentiſſimè, ſalus conſecuta eſt. Infans quadrimulus omni ferè ſenſu deſtitutus animā iamiam efflabat; mater deſperatâ à Medicis ſalute, remedium apud nos quærit, acceptáq; B. Patris Lipſana infanti admouet, & ſimul ab eo mortem, ac morbum denique omnem remouet. Ipſa verò in idem periculũ paulò pòſt adducta, quod filio viderat ſaluti fuiſſe, ſibi quoque fore confiſa, IGNATIVM aduocat, receptámque ab eo ſanitatem, anathemate ad illius aram appenſo, confirmauit.

COLLEGIVM VRGELLENSE CVM SEDE OSCENSI, ET DOMO Perpinianenſi.

XIV. TRES ex Collegio ad Superos iêre. P. Frãciſcus Guttierrez, quatuor vota Profeſſus, Concionator egregius, annis tribus ſupra triginta in Societate exactis, ſumma animi trãquillitate occubuit. P. Onuphrius Maſdeu, emenſo ſtudiorũ curſu, cùm trienniũ in Vrgellitano agro ſtrenuè laboraſſet, febri obſeſſus, DEO manus & animã dedit. Iacobus Martinus domeſtica ſua miniſteria deſeruit, poſtquam ea tribus annis impigrè in Societate obijſſet. Excelluit candore animi, orationis dono, ac vitæ auſteritate. Defunctus etiam eſt Andreas Gapella Vrgellitanus Epiſcopus, Collegij parens ac conditor, tam ſuæ, quàm alienæ ſalutis ſitientiſſimus, è Carthuſianorum familia ad eam dignitatem euectus. Religioſam, auſterámque viuendi normam tenaciſſimè obſer-

obſeruauit ſine aulico apparatu, ſine faſtu; annuos cenſus in ſubleuandâ pauperum inopiâ, & noſtri Collegij, aliúſq; ſui ordinis Cœnobij conſtructione impendit. Quotidie vniuerſo mendicorum gregi, ad eius aulam confluenti panis ad victum neceſſarius porrigebatur. Dormientibus famulis ipſe vigilantiſſimus paſtor ſingulorum obibat cellas, ac ne quid vſpiam indecens fieret, ſecretò nocte intempeſtâ arbitrabatur.

XV. OSCÆ in quadrageſimâ Sacerdos vnus in Parœciâ ſingulis hebdomadis bis terue concionatus id effecit, vt plerique de totâ vitâ rationes ſubducerent. Nobiles feminæ ſolemnia DEIPARÆ feſta cantu vario & harmonico, alióq; apparatu in noſtris ędibus celebrârunt, magno pietatis incremento. Sacrarium centum aureos dono accepit.

XVI. PERPINIANI (quæ in Galliæ confinio eſt) vtiliſſimè conſultum præſidiarijs, qui arcem tenent. Vbi conuentus militum frequentior, repoſiti pij libelli, pictæque imagines pietatem ſpirantes, quibus ludorum frequentia & immoderatio diſturbaretur. Placuit inter ceteros viro grauiſſimo illac fortè trãſeunti inuſitata hæc domûs militaris facies, ſibíque gratam affirmauit non minùs, quàm ipſa Romanæ vrbis Sacratiſſima monumenta: additæ hortationes mirificè profuerunt. Quinque certè ex eo genere hominum poſito ſago religioſam togam induerũt. Sacerdos vnus totius anteactæ vitæ confeſſiones excepit ſupra centum. Sodales Parthenij ſtatis diebus ſinguli ad publicas cuſtodias cibaria

detu-

detulerunt. Annuos reditus Cœnobij cuiusdam in domum hanc nostram transferre Philippus Rex parabat: ea res mirum est, quantam Societati inuidiam contraxerit: Et quia malũ hoc aliena felicitate crescere solet, grauior incubuit procella, postquã nobilis quidam Sacerdos morti proximus Societatem ex asse hęredem scripsit: sed enatârunt tandem Nostri, luculento ipsiusmet Testatoris de innocentiâ Societatis facto testimonio. Ducentos interim aureos alius quidam ædium constructioni reliquit.

COLLEGIVM BALEARICVM.

XVII. Svblevandæ egestati, quâ hoc anno Balearis insula premebatur, solitæ Eleemosynæ additum, quantum nostra tenuitas patiebatur: hinc & in nos quoq; liberales alij fuerunt. Duo enim aureorum millia tabulato aræ maximæ ornando attributa. Sacrarium nuper constructum cum elegantissimis se componat. Sodalitij pietas in frequenti ad Nosocomium accessu excellens fuit: sedulã inibi gessêre curam optimi Sodales lectulorum octo, vbi grauiùs ægrotantes decumbunt: ex quibus hoc anno supra centum conualuerunt. Nobili medico lethali morbo pœnè confecto, medicus B. Ignativs fuit, cuius reliquias venerabundus vsurpauit. Eædem reliquiæ puellam nimiâ sanguinis affluentiâ faciem, oculos, totúmq; caput deformatam, alios item tres, febre laborantes releuarunt.

XIIX. EXPEDITIONES duæ in insulæ pagos factæ. In vnâ earum abolitis peruersis ludendi & execrandi cōsuetudinibus meliores introductæ: vt agricolæ primâ luce ante opus Sacrificio interessent; vt rus pergētes, vel inde redeuntes orbiculos VIRGINI sacros percurrerent. In alterâ Nostri ob messis copiā auxilia ex DD. Francisci & Dominici familiâ adhibuerunt. Feminæ cuidam ob viri acerbitatem admodum ærumnosæ, dum in agros prandiū viro defert, Cacodæmon sub humanâ adolescentis formâ fit comes; quò tendat, quærit, responsóq; accepto, *quid* verò *moraris?* inquit, *age sis, tuum maritum de medio tolle, & ego tuum tibi filiū ex mortuis repentè dabo.* Inhorruit ad tam temeraria veteratoris promissa mulier, signóq; Crucis sese cōmuniens, IESVM ingeminat; hoc salutari nomine, ceu fulmine, ictus fugā accelerauit personatus adolescēs, ac licet ter deinde sub eodē schemate ad id consilium redierit, proditus tamen à muliere apud Sacerdotem nostrū præstigias illas stygias intermisit. Alia quædam famosa in publicâ cōcione ita animo est perculsa, vt prę dolore ipsamet peccata sua clamoribus palàm enunciaret, in faciem vnguibus sæuiret, séq; tantisper cruētaret, dum corruens humi veluti mortua iaceret. Postea verò quā ad se redijt, elutis totius vitæ sordibus pœnitentiū ædes subiuit. Vtriq; demum expeditioni hoc cōmune fuit, vt priusquā soluerentur, in gratiarū actionē sacra Eucharistia solēni pompâ & comitatu per præcipuos vicos deduceretur, cū antea vtrobiq; vniuersim illum diuinū cibum sumpsissent tres hominum Chiliades.

SOCII

SOCII DECEM ALGERIVM A PIRATIS IN SERVITVTEM abducti.

XIX. Annvs iſte Aragoniæ Prouinciæ inter alios fuit memorabilis, caſu infelici, euentu meliore. Soluerant è Baleárico portu V. Idus Decembres ſuperioris anni vento ſecũdo Socij decem : Sacerdotes duo, Blaſius Vayllo & Petrus Planes: Scholaſtici quinq;, Ioſephus Fuẽtes, Antonius Marques, Onuphrius Serra, Gabriel Alegre, Hieronymus Loyez: Tirones tres, Raymundus Gual, Ioannes Alcouer, Raymũdus Anglada. Vehebantur naui munitiſſimâ, quâ Marchionis Villenæ filius è Sicilia, vbi pater pro Rege erat, in Hiſpanias traijciebat. In altũ prouectos atrox procella ad impendentes labores cõparauit; ſedatâ ea tempeſtate auditus intempeſtâ nocte tubę clangor belli minax; ſonitũ conſecutus tormentorũ fragor, flam̃arum globorúmque iactatio è vicino myoparone: noſtrâ tamen naue tormentis contra tonante finita eſt ea pugna, hoſte ſeſe retrahente. XIX. Calendas Ianuarias conſpectæ ſunt procul quinq; piraticæ naues Simonis Donſer Lutherani Archipiratę; qui incredibili velocitate, dum noſtri nautæ vectoréſq; conſultarent, ad noſtrorum nauigium militibus quinquaginta, bellicis tormentis quatuordecim inſtructum, quinq; ſua ſexcentis militibus Turcis tormentíſq; centum munitiſſima admouit, impetum fecit.

Diſploſa vtrinque tormenta magno tubarum clangore perſonante ſeuierũt: ſex horarum ſpatio ſclopis gladijs, ſpiculis, lapidibus maximâ contentione, incertóque Marte dimicatum eſt. Interea Sacerdotes noſtri confeſſionibus excipiendis, alij implorando Numinis auxilio intenti erant; omnes pro CHRISTI fide & amore ſanguinem, vitámq; profundere parati: Tandem vulneratis à parte noſtrâ viginti, è Turcarum nonaginta, Piratę in debellatam nauim deſilientes armatos omnes crudeliter trucidârunt. Deſideratus inter alios adoleſcens, qui Societatem noſtrã ingrediendi deſiderio nauim conſcenderat: ſeruati ferè illi tantummodo, qui in profundo nauigij inter ſarcinas, donec Turcarum rabies deferueret, latitârunt. In ſeruitutem traditi centum & triginta; inter eos Didacus Pacheco Marchionis Villenæ filius, quẽ Algerij Rex ad Turcarum Imperatorem Conſtantinopolim dono miſit. Captiui omnes partim labore fracti partim ſauciati vulneribus in ſentinam proiecti: ibi Noſtri vinctis à tergo manibus pane bis cocto duriſſimo & aquâ fœtidâ dies aliquot vitam tolerarunt. Hac prædâ exultanti Donſer occurrit inſignis Myoparo, tormẽtis inſtructiſſimus: irruit Archipirata præteritâ victoriâ extimulatus; fregit tamen eius impetum aduerſariorum alacritas, ſed noſtrorum capita in ſumum periculum coniecit, minãte Donſer ſuam nauim ſulphureo puluere inflammaturum, nî victoriam reportaret: deſtitêre tamen à pugna, & quatriduo Algerium appulit piratica claſſis. Optionem

nem fecerat duobus è Noſtris perfidus Simon, vt vel Turcarum impietatem, vel Lutheranorũ perfidiam ſectarentur, ſic ſeruitutem euaſuri. Negarunt conſtanter tam atrox flagitium ſe patraturos, quamuis crudeliſſimè in membra ſecarentur. Eadem animi magnitudo & conſtantia perinde in omnibus animaduerſa.

XX. ALGERII vniuerſi captiui in ergaſtulum anguſtum, humidúmq; detruſi, cõmunem fortunam perferebant: vbi loci incommoditas Dominicanæ familiæ vnum, & alterum præclaræ indolis adoleſcentem, Soietatem ingrediendi percupidum, vita priuauit. Socij omnes morbo affecti, tranſactis diebus ſeptem venales in publicum forum producuntur. Venditi ergo aureis ſupra duo millia ducentis in varios heros diſperguntur. Atque hîc demum miſeri, immo enimuerò felices pro CHRISTO eſſe cœperunt. Ipſis pro domicilio ſtabulum, pro ſtragulo rude ſagum quo veſtiebantur. Cibus duo hordeaci panes à barbaris aſſignati, plures colaphi, conuicia, opprobria, quæ domi, foríſque hilariter libẽtérque perpetiebantur; catenis compedibúſque ligati, maléque calcibus accepti, bene omnibus precabantur. Sacerdotes ambo atrociùs, quàm reliqui à ſuis Dominis exerciti; quippe qui firmiori Sacramento in CHRISTI IESV militiam, adeóque perferendos pro eo labores, & contumelias fuerant auctorati. Illi in tetrum carcerem abſtruſi, ferro vincti, interdicto alijs captiuis ad ipſos acceſſu, pane ſolùm, & aqua pleríſq; diebus miſerrimam egêre vitam, ſi miſera tamẽ

vocari poteſt, quæ dulcedine cœleſti fuerat pleniſſima. Sed & eo poſtea ſolatio ſunt priuati, quod ex vno contubernio capiebant, dum in ergaſtula diuerſa ſeiunguntur. Qui fidem Chriſtianam perfidè abiurarunt, noua incommoda noſtris peperêre, eos apud Chriſtianos honore maximo haberi dictitantes, vt heri ad maiorem pecuniæ ſummam exigendam ſtimularentur, & interdum captiuos ad maturãdam liberationem dirâ tyrannide vrgerent. Præcipuè Tironum ætas virtúſque tenera, ac minimè probata, inter Mahumetanorum petulantiam effrenatámque libidinem periclitans, ſeruitutis Socios, alióſque omnes curæ ac ſollicitudinis ſtimulis lacerabat. Verùm diuino ſubſidio erecti, ad emeritæ militiæ ſtipendia properarunt.

Ioannes Alcouer vix decem & ſeptem annos natus ſtricto mucrone ab hero bis petitus, pugnis, calcibus, fuſtibúſque oneratus, in ipſo prælio occumbere paratus fortiſſimè pro caſtitate dimicauit. Poſtea herus Conſtantinopolim profecturus ſtatuerat ſeruum eò deferre: verùm diuinâ prouidentiâ è lupi illius faucibus aliorum Sociorum induſtriâ ereptus, imminentia maiora pericula euitauit.

XXI. ALTER Raymundus Gual ætate par poſt diuturniorem oppugnationẽ inſigni victoria potitur. Præconio ſubiectus emptorum omnium oculos ad ſe rapiebat, & poſt lõgam multorum (Regis etiam) contentionẽ emptus eſt aureis ferè quadringentis à Turca nobili & copioſo, eo præcipuè animo, vt à Catholica Religione ab-

ſtractum in filiũ & hæredẽ adoptaret. Ergo Tur-
cico more inuitus induitur, tondetur. Impatiens
mœroréque profligatus adoleſcens, eam perſo-
nam agere recuſans, indignabundus capitis te-
gumentum in terram proijcit, Mahometémq;
execratur: tum deinde arrepto cultro capillorũ
apicem Turcarum inſigne reſecuit, fidémq; pa-
làm profeſſus, lachrymis vbertim profuſis à
Turca impetrauit, vt Chriſtianorum more ſe in-
dui pateretur. Maiora dehinc ſubijt pudicitiæ
certamina, quæ, quò erant periculoſiora, hoc eti-
am ad victoriam & laudem illuſtriora debent
videri. Prima nocte cùm impudicus Turca in
eo lectulo decumbere tentaret, quem Ray-
mundo ſtrauerat, reſilijt celeriter adoleſcens,
mortem ſe amplexurum potiùs aſſeuerãs, quàm
aliquid minùs pudicum deſignare. Hæſit Tur-
ca ad adoleſcentis Chriſtiani inopinatam con-
ſtantiam attonitus. Ab hac ergo irruptione libe-
ratus Raymundus totam illam noctẽ orans col-
lachrymánſq; trãſegit. Expergefactus mane im-
purus ſollicitator, iamq; mollitus continuo la-
chrymarũ fonte, Chriſtianos aliquot adhibet ad
leniendũ iuuenis dolorẽ; quorum cõſilio, ne ſer-
uulus mœrore cõficeretur, pios libellos cõquiſi-
uit, vt eorũ lectitatione luctũ, fletúmq; abſter-
geret. Sed identidẽ malus homo ęſtuãte libidine
tela ignita in adoleſcentẽ cõtorſit, quæ pari ſem-
per animi firmitudine ab eo ſunt ꝓpulſata. Poſt
leuiores has pugnas & quaſi velitationes furẽs li-
bidine Turca, toties iam repulſꝰ, impetũ fecit no-
cte quadã; adoleſcentẽ ſuſtibꝰ atrociter cõtudit;

fractóq; fuste à furore arma accepit. calcibus, pugnis, morsibus miserè laniauit. At verò necdum sedatâ vesaniâ, capitis sui diadema iuuenis collo circũduxit, quò fauces premeret, occluderétq;. Perrumpitur diuinitus, credo, linteum quatuor palmorum amplitudine; nudat inde mucronem furiosus, adolescentísque iugulum petit: fixit illo in cœlo oculos, in solo genua, sacrum illud Canticum, *Te DEVM laudamus*, subrauca voce enitens, impauidéque mortem expectans. Perstrinxit Turcæ furentis oculos diuina virtus, dũque mucronis acië gutturi admouere parat, cæcutiens applicuit dorsum dorso, leuíque solùm vulnere iugulum notauit. Accurrit vicinus clamoribus debacchantis accitus, attulítque seruo colaphos, & calces, eius castimoniam, obedientiæ contemptum falsus æstimator interpretatus. Sed victor defesso liuidóque corpore, animo erecto magnóque, in genua procumbens, meritas DEO grates pro victoriæ beneficio persoluit. Postridie vnus è Socijs Raymundum inuisit, cernit vibices, contusúmque corpus; tactúsque illius misericordia se lachrymis dedit. At ille; *mecum*, inquit, *tibi potiùs collachrymandum foret, proximam Martyrij palmam me indignum effugisse*. Sed enim acerrimo hoc conflictu pugna finita nondum erat. Alia nocte eodem furore stimulatus Turca seruum adoritur, quem non tantùm non imbecilliorem, sed & robustiorem offendit, vtpote post belli victoriæque vsum: sæuit ille impotentiùs, languidúmq; corpus pedibus, pugnísq; protritum humi profligit. Adolescens viribus omni-

omnino defectus, nec iniuriam arcere potens, collegit animum, diuinóque ſpiritu afflatus, in hæc verba prorumpit: *Supremum imploro NVMEN omnibus venerabile, obteſtórq; vt mihi parcas.* His verbis hominis audacia profligata omnino, & protegente iuuenem implorati NVMINIS prouidentia, impius ille Religionis reuerētia permotus, impetum retinuit, miráque quies conſecuta eſt. Nam primo diluculo Turca ſuæ procacitatis pænitudinem præſeferens veniam à ſeruo precatur. Alcorani codicem eleganter concinnatū profert, ori ſimul capitíq; admouet, ac deinde nihil moleſtiæ ſeruo illaturum ſe iureiurādo, librū illum, DEVMQVE conteſtans, pollicetur. Ea Turcæ religio Raymundo noſtro dedit animos: vt, cum poſtea eius aures à tergo pedentim accedens manu prēſare vellet, ille audacter ad latus hero duxerit alapam, ſimulans, putaſſe ſe alterius id manu attentatum: *Credere, inquit, mi here te tanto Sacramento obſtrictum id feciſſe, nefas erat.* Obmutuit Turca, excuſationéque hac cōtentus, auriculas ipſius pòſt reliquit intactas: eam verò adoleſcentis conſtantiam continentiámque poſtea ſæpe commendabat, ſingularíq; eum beneuolentia proſequens ad Sacrificium Miſſæ non rarò ipſe perduxit, pecuniam, aliarúmque rerum copiam ſubminiſtrauit, qua alienæ quoque paupertati ſuccurrere potuit; ac tandem contra Regis Algerij inſidias, qui Raymundum ſibi ſeruum facere ſtudebat, eius libertatis vindex, & aſſertor extitit acerrimus: quòd fateretur, in ipſo ſeſe aliquid ſupra humanam con-

ditionem aduertere, cœpítq; tum de Mahumetanæ sectæ veritate ambiguus esse.

XXII. TIRONEM in hoc periculoso certamine constitutũ alij veterani Socij monitis, hortationibus, precibus, ac solitis Societatis nostrę meditationibus pro virili sua iuuerũt, instruxerũntq; neq; enim aut cõditionis iniquitas extinguere in animis eorũ fraternam charitatẽ, aut loci incõmoditas impedire religiosæ professionis cõsuesueta munia, aut hominum barbaries absterrere poterat, quo minus instituti sui decorẽ sine labe conseruarent: sæpe cõmuni mensâ vsi, votorum solemnem instaurationem in priuato sacello factâ prius generali cõfessione celebrarũt: animarum lucro, quantum seruitus patiebatur, ardentissimè incubuerunt. Duo Sacerdotes rem diuinam frequentes faciebant; alij, Domini saltem Diuorúmq; diebus, panem Angelorum manducabant. Ad reliquos interim captiuos frequentes habitæ sunt cõciones; inter eos instaurata Sacramentorũ frequentia. Iubilæum Missionibus nostris cõcessum magno fructu ꝓmulgatũ: plerique ad veterẽ fidem, quam deseruerãt, reducti: alij de eadẽ recuperãda seriò cogitare cœperunt. Impetratâ à Summo Pontifice potestate absoluendi ab hæresi, in interno foro reconciliati nõnulli. Femina sexagenaria annis abhinc quadraginta à Christiana religione defecerat: Nostrorũ operâ ad CHRISTI gregẽ reuocata perpetuã sibi abstinentiam indixit, solo pane & aqua victitãs, anteactæ vitæ pertœsa; quod illa beneficiũ DEIPARÆ meritis, cui Rosarij preces ieiuniáq; inter

eam

eam errorum caliginem offerebat, acceptum retulit. Ex ijs, qui conſcientiam expiarunt, alij triginta, alij quadraginta annos à ſacrâ Cōfeſſione abſtinuerant: acceſsêre nonnulli, qui manu aræ ſacræ impoſitâ, prauum conſilium nunquam confitendi iuramento confirmârant. Corrupti peruerſiq; mores, qui inualuerant, repreſſi conuulſiq;. Euchariſtiam argenteâ thecâ incluſam ſæpe Sacerdotes in ſinu conditam ad moribundos detulêre, aſtitêréq; animabus exituris. Fratrum noſtrorũ colloquijs Mauri aliqui ad Chriſtianam Religionem ſuſcipiendam accenſi. Hæc Noſtris in tanto laborum pondere ſolatio erant, alijs admirationi, & vtilitati pluribus.

XXIII. Dvmqve ita Algerij Noſtrorũ ſeruitus multis animi libertatẽ affert, ſuæq; omnes alienæque ſaluti conſulunt, in vniuerſâ Aragoniâ eorundem ſolatio redemptioniq; pari ſtudio inuigilatur. Fuſæ ad Devm preces continuæ, corporis afflictationes vltro ſuſceptæ, miſſæ conſolatoriæ & hortatoriæ epiſtolæ, pecuniæ, aliarũque rerum ſubſidia diligenter procurata. Abiêre per omnem Hiſpaniam Patres, qui Eleemoſynas conquirerent. Impetratæ à Rege Galliæ aliiſq; primoribus litteræ commendatitiæ ad Simonem Donſer, & Gallicæ nationis Conſules, qui Algerij tum verſabantur. Ii his ſtimulis excitati Noſtrorum patrocinium tutelámque ſuſcepêre; ſed quo minus liberatio maturum effectum nanciſceretur, obſtitit tumultus aduerſus generalem redemptionem cōcitatus. Quæ procella ijs, qui libertatẽ emerãt, egreſsũ interdixit,

ipſóſ-

ipſóſque redemptores in vincula, angoréſq; coniecit. Tandem res quæ non facilè expediri poterat, DEI potiſſimùm beneficio, adhibitâ Galliæ Conſulum induſtriâ non exiguo labore confecta eſt. In libertatem ergo vindicati ſeptem Fratres & Sacerdos vnus, relictus alter, ne ſolus deſereretur Nouitius, cuius ab Algerio exitus omnino prohibebatur, donec procella illâ conquieſſet: omnium libertas aureorum ferè nouem millibus empta. Octo priores luce Diuis omnibus ſacrâ Algerio ſoluerunt vecti lembo. Petrus Viaz Gallus eorũ libertatis aſſertor ſeſe illis comitem, ac tutorem adiunxit. In Valentini regni oras proram direxêre, aduersáque aura lembum in Balearem Maiorem triduò applicuit. Incredibili totius vrbis gaudio, & magnâ procerum frequentiâ ſunt excepti; tum verò maiori vnius lætitiâ, qui Algerij beneficia non vulgaria in Noſtros contulerat, Maioricæque poſtea creditus explorator, atque ideo patibulo deſtinatus, ſupplicij horam expectabat: quem modò veritate patefactâ Socij à periculo capitis liberârunt; tandémque feliciſſimo nauigationis curſu peracto, Dionij portum in regno Valentino tenuêre.

PRO-

PROVINCIA BAETICA.

Recenſuit hoc anno Bæticus ager Societ. Colonos tres & viginti ſupra quingentos: Domicilia nouendecim: mortuos quindecim: miſit in Peruuia-

PROVINCIA BAETICA.

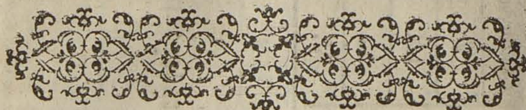
Recensuit hoc anno Bæticus ager Societ. Colonos tres & viginti supra quingentos: Domicilia nouendecim; mortuos quindecim: misit in Peruuianam Prouinciam, & Paraquariam octo, in Neapolitanam vnum; vnum in Belgicam. Septem & viginti probandos suscepit.

		Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Hispali	In Domo Professâ.	LXX.	XXIIX.		VII.	XXXV.
	In Collegio.	LXXI.	XXVI.	V.	XXII.	XIIX.
	In Seminario Anglicano.	X.	V.			V.
	In Nouitiatûs æde.	VI.	III.			III.
	In Collegio Cordubensi.	XLVII.	XVI.	II.	XI.	XIIX.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
In Granatensi.	LXXX.	XXII.	IX	XXII.	XXVII.
In Malacensi.	XXIV.	X.			XIV.
In Coll. Montellen. & prob. do.	XLVIII.	IIX.	I.	XXI.	XIIX.
In Collegio Astigitano.	XXVI.	IX.		X.	VII.
In Marchenensi.	aXIIX.	IIX.	I.	I.	IIX.
In Cazorlano.	XVII.	VI.	I.		X.
In Triguerensi.	XIIX.	IX.			IX.
In Gaditano.	XV.	VII.	I.		VII.
In Xerensi.	XII.	VI.	I.		V.
In Fraxnetino.	XV.	V.	I.	V.	IV.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
In Guadinensi.	XV.	IX.	I.		V.
In Baëzano.	XVII.	IV.			IX.
In Obulcensi.	IX.	IV.			V.
In Antiquaria sede.	IX.	IV.			V.

Hæretici aut Iudæi in fide Catholicâ instituti tredecim.
Omnia totius vitæ peccata aperuerunt apud nos ducenti.
Condonatæ graues iniuriæ in nostram gratiam centum triginta septem.
Emendicati pauperibus aurei mille.
Ad pudicos & honestos mores reducti nouendecim.

QVATVOR NOSTRORVM HISPALI Domicilia.

I.

VATVOR IN PARTES NOBIS Hiſpalēſis tota diuiſa res eſt: in Profeſſorum Domum; Collegium S. Ermenegildi, Anglorum Seminarium, Domum Probationis : & primùm quod ad Profeſſorū domicilium attinet, obierunt in eo quatuor, tam ex Patribus, quàm Fratribus, ex ſingulis bini. Primus ordine fuit P. Blaſius Maldonatus, duos & quadraginta annos natus : viginti tres in Societate egerat, Philoſophiæ, Theologiæ, diuinarúmq; litterarū eruditus Profeſſor: homo planè humanus, & propter naturæ facilitatem, tum in alijs regendis, & pio colloquio iuuandis, tum verò in exceptādis confeſſionibus, atque adeò concionibus habendis, omnibus apprimè gratus. Proximus huic fuit P. Antonius de Leon, ſexagenarius, vnus ex ijs, qui quatuor votorū Profeſſione totius Prouinciæ

uinciæ ſunt antiquiſſimi ; ſolitudinis fuit, ac ſilentij non minùs amans, quàm temporum obſeruans, laborum diligens. Veteranos hos ſecuti ſunt paulò pòſt Tirones duo: hic, ſcholaſticis, ille domeſticis laboribus deſignatus: prior Ioannes de S. Iacobo adoleſcens erat tam in ſe rigidus, vt niſi ei regula moderaretur, ſeſe ipſe aut inediâ, aut flagris confeciſſet. In morbum illum extremum cùm incidiſſet, complures ei cucurbitulas admoueri medicus iuſſerat, quarum cùm duas tantùm incisâ leuiter cute videret, quàm potuit enixiſſimè poſtulauit, omnes excarnificatæ carni applicari, quo minùs in expiatoriâ flammâ propter ſua, vt aiebat, delicta vreretur. Cryſtallinum prorſus pectus ac planè perſpicuum habebat aduerſus maiores ſuos, quòd cùm in Societatis hominibus omnibus, tum in Tironibus præſertim requiri non ignorabat. Coadiutor Thomas Barcinonenſis Ioanni nihil ceſſit, quà candore animi, quà pietatis feruore rigoréq; diſciplinæ. Multò enim antequam eam à Domino acciperet mentem Societatis adeundæ, ſcuticis iam, & cilicinâ veſte atterebat corpus: Pudoris vſque adeò eximiùs cultor, vt inter profanos mũdi incolas etiam tum degens, ne calceos quidem præſentibus contubernalibus, niſi extinctâ lucernâ exueret, quam caſtimoniam Devs ſingulari vocationis beneficio, & placidâ ſecuráq; morte videtur rependiſſe.

His ex Collegio duos alios ſubijcere neceſſe eſt; Laurentiũ Gaticã multæ expectationis adoleſcentem, qui tãtos in Philoſophiâ habuit pro-

greſſus, vt interrupto curſu ad cœleſtem Theologiam gradum rectâ facere meruerit; alterum P. Melchiorem S. Ioannis, non in Bæticâ tãtùm, ſed in alijs etiam Prouincijs à virtute ſuâ notiſſimum. In Sardiniâ Prouincialis vicem, in Bæticâ munus ipſum ſapientiſſimè ſanctiſſiméque adminiſtrauit. Fuit etiam annos duos & triginta ſacræ Fidei Inquiſitionis conſultor, maximo cum publico bono, & ſanctimoniæ ſuæ opinione. Nulla viro huic defuit virtus, quæ Religioſum deceret: verbis quaſi ſcintillis quibuſdã diuinis audientium animos inflãmabat: in Confeſſionibus pannoſos æquè, & de ponte venientes amplectebatur, quàm copioſos, aut rhedâ aduectos: agmina puerorum doctrinam Chriſtianam per compita canentium venerandis honeſtabat canis: ſub dio an tecto verba de rebus cœleſtibus facere perinde ipſi erat: tam altas ſubmiſſionis radices edebat, qui ad tam altas cœli ſedes volebat aſſumi.

II. DE SODALITATIBVS, quæ quatuor à Patribus Profeſſis adminiſtrantur (prima Clericorum, ſub Conceptæ VIRGINIS clientelâ; ſecunda Primariorum, ſub nomine ter ſanctæ TRIADOS: tertia ſub S. SPIRITVS inuocatione; quarta, quæ à Catechiſmo, quem curat, nomen accepit) déque Sodalium ſtudio, pietatéque ſuperiorum annorum litteris ſatis ſupérque demonſtratum eſt: de tertiâ illâ, quæ ex lectiſſimis capitibus, ſcribis, procuratoribus accenſis, nuper collecta, déque illâ, quæ Catechiſmi eſt, aliquid perſtringendum. Ita nimirũ

floret

floret prior illa nouitia omni virtutum genere ac pietate, vti plùs ne quidem optandum videatur. Nosocomia sedulò inuisere, aditare publicas vrbis custodias, miseros consilio, pauperes eleemosynâ iuuare iam illis antiquum est. Par commendatio eorum, qui in Catechismi Sodalitio membra sunt, quorum operâ factum est, vt non quâque tantùm hebdomade centum pauperibus (quos vel conditio, vel pudor mendicare prohibet) panis abundè distribuatur, sed etiam solemnioribus Paschæ diebus multis egenis, atque ærumnosis cum pane carnes præbeantur.

III. IN OPPIDA laboratum exierunt è domo Professâ Sacerdotes septem. Oppidanus quidam longâ annorum serie salutis suæ negligens conscientiam ferè omnem exuerat, adeò vt machinas tam verbi diuini, quàm amicarum suasionum peruicaci fronte, atque obturatâ aure repelleret: is autem simul resciuit Nostros illuc venisse, diuino quasi æstu efferuescens: *Me me*, inquit, *me quærunt hi Patres, meâ caussâ adsunt.*

Nec mora, amouet à se flagitiorum fomenta, à quotidianis rei familiaris occupationibus auellitur, totúmque octiduum conscientiæ sedulò ad Confessionem excutiendæ tribuit. Patrem deinde adit cadentibus lachrymis, quibus & deformitatem animi abluit, & vitæ melioris initium fecit. Admiserat & femina graue piaculum, & (vt genus id hominum est leue ac meticulosum) sacrilego quodam pudore præpedita illud in Confessione nefariè

ſuppreſſerat, ſcelus ſceleri addens. Acceſſerat nihilominus temeraria ad ſacram menſam: in quâ cùm aliquando ſanctiſſimum CHRISTI corpus linguâ cõtingeret, tanto diuinæ animaduerſionis metu perculſa eſt, toto vt corpore perhorreſcens frigida ſudaret, conſilij omnis ignara penitus & expers. Tandem digitos ori inferre auſa ſacram hoſtiam educit, linteo inuoluit, domúmque ſuam aſportatam in loco quem habuit decẽtiſſimo collocat, vbi ſingulis diebus coram cœleſti illo theſauro certum orationum numerum, inter ſuſpiria multa gemitúſque perſoluit, veniam identidem poſtulans ſcelerum ſuorum, & temeritatis. Deinde verò cùm ad ſuam illam quaſi aram pro more accederet aliquando, & inuolucrum, in quo CHRISTI Corpus recondiderat euolueret, adeóque excuteret, plùs non reperit, quàm olim Maria Magdalena in ſepulchro, linteum & locum. Ingentem ea res metum terrorémque incuſſit feminæ (neque enim alius præter eum, quem ibi abſconderat, facti notitiā habebat) vt tanquam amens impóſque ſui ad Sacerdotem cucurrerit, cui & peccatum illud occultum, & quæ deinde ſequebantur, vt à me iam narrata ſunt, ordine detexit.

IV. SCHOLASTICI, quorum mille plùs minùs Hiſpali ſcholas noſtras adeunt, officium ſuum tam in litteris, quàm virtutibus addiſcẽdis more antiquo fecerunt: quod ſupellectilis nouæ templo acceſſit trecẽtorum aureorum fuit; mille verò minimùm ſtetit tabula, quæ in Collegio Anglicano D. Gregorium Magnum, ſuum Patro-

num

num repræsentat; præter alia aliunde huic templo assignata, legarunt testamento morientes duo, alter quingentos aureos, quorum annuo reditu quatuor & viginti fiant piacularia sacra; alter quotannis centum, eâ conditione, vt totidē pro legatoris animâ offerantur. Probationis domus, paratâ iam supellectile, & commodâ habitatione incolas suos adhuc operitur, sequenti primùm anno ex Montellano Collegio deducendos.

CORDVBENSE COLLEGIVM.

V. Nisi insigni virtute viri æquè prodesse mortalibus possent, cùm soluti è corpore diuinam intuentur Maiestatem, damnum profectò plùs quàm mediocre dicerem ad hoc Collegium peruenisse morte sui Rectoris, P. Augustini Lopez. Magnus in eo viro fuit in Devm amor, magna cœlestium rerum cognitio, & despicientia humanarum. Ita totum se superioribus reliquit, eos vt nunquam vllius sui commodi gratiâ lacesceret, ne vel vnâ quidem quotidianarum petitionum (vt fit) interpellatione grauaret; quod ego tanto sanè magis commendandum arbitror, quanto ille affectâ magis valetudine vtebatur. In vultu modestissimo animum vidisses; adeóq; ille omnibus opportunus fuit, vt mœstus nemo ad eum non accederet, mœstus nemo ab eo rediret. Vtramque Philosophiam diuinam & humanam multa cum laude docuit; præter hoc re-

xit Collegia Hispalense & Cazorlanum: triginta tres annos in Societate, vndequinquaginta in vniuersâ vitâ consumpsit.

VI. PARTHENII Sodales bis hoc anno dederunt operam, vt vniuersa vagorum mendicorũ & circũforaneorũ turba è paleariis receptaculísque suis, è plateis compitísq; certum in locũ cõuenirent. Hos ijdem Sodales multis antè diebus instituunt Catechesi, & rectâ confitendi ratione imbuunt, illincque ad statum diem agmine per vrbem circumducto, Christianam doctrinam decantantes, nostrum in Collegium deducunt; vbi ad Confessionem eos nostri operiuntur Patres, aliíque eiusdem Sodalitij Sacerdotes, vniuersim ad quadraginta: expiati ad templum pergunt, Sacrificio & Diuinæ mensæ vnà omnes intersunt eius conditionis homines circiter quadringenti. Quibus ritè peractis, eodem, quo venerunt, ordine, ijsdem ducibus in hospitales ædes reducuntur, cohonestante pompam vtroque Sodalitio, tam VIRGINIS, quàm S. SPIRITVS: nec non & aliquibus alijs Ecclesiasticâ dignitate præditis, qui in partem tam pij operis hoc anno venire voluerunt. Audita est & harmonia templi templi maximi, quæ paupertinã cohortem ad ædes aduentantem iucundissimè salutauit. Hîc ergo accubuerunt: Sacerdotes tam Nostri, quàm alij officia sibi ministrorum cum magnâ sui victoriâ, pauperum solatio, aliorum cõmendatione fructúq; sumpserunt. Porrò Sodalitas Parthenia eos viros hîc informat, quorum opera non vrbem modò istam, verùm

etiam

etiam conterminas, alióſq; pagos attingit: excurrunt Noſtrorum ad inſtar, concionantur, Catechiſmum docent, Confeſſiones excipiunt.

VII. A NOSTRIS verò tres præcipuè expeditiones ſunt ſuſceptæ; Lucenam, Bellamarcem, Hinoxoſam, oppida huius Diœceſeos populoſa. Lucenæ Sacerdos vnus iam diu demoratur, ab excellentiſs. Cardonę Duce ad cõſcientiæ præcipuè negotia detentus. Duobus alijs locis ea fuit quandóq; hominũ accurrentium audientiúmq; frequẽtia, vt & ſuggeſtus ſub dio fuerit erigẽdus, & paucis intrà diebus ampliùs centum fuerint auditi, qui in primam pueritiam confitẽdo ſunt regreſſi. Cuidam longum peccandi exercitium, & à quindecim annis continuatum, habitum, & quandam quaſi neceſſitatem fecerat. Is à concione ad Sacerdotem rectà ſui accuſator futurus abit: vix limẽ attigerat, vbi ſacer Iudex ſedebat, cùm ingẽti ſe detineri impetu ſenſit: rei nouitas ſtupefecit reum; eodẽ deinde iterum veſtigium ferre tentat, iterum è veſtigio retrahitur; ſepties idem conatur, ſepties eodem modo impeditur. Aduertunt interea Sacerdotẽ hi fluctuantis hominis curſus & recurſus, qui facilè inde reciprocationes animi, & conſcientiæ miſeros Euripos pro ſua prudentia conijcere habuit. Itaque eo, qui priùs abſoluẽdus erat, dimiſſo, ſurgit ocyùs, hominẽq; iam recedentem inſecutus, aſſecutúſque blandè comitérq;, numquid ſe velit, interrogat? ille ore ſubtriſti; nihil, inquit, aut te, aut tuâ operâ mihi vſus eſt: magis vrget Pater, magis ille negat: donec ſæpius repetitis icti-

bus percũſſus, fractúſque ſilex ſcintillam dedit diuini amoris, & apertis per confeſſionem culpis, aquam pœnitentiæ.

GRANATENSE ET MALACENSE COLLEGIA.

VIII. VTRVMQVE hoc Collegium habuit, quos lugeret: Granatenſe, P. Andream de Zea, contemplationis ſtudio ita deditum, vt horas quot diebus ternas, aut quaternas in orando poneret; feſtas verò luces ei negotio totas cõſecraret. Animaduertere tamen erat illum certis quibuſdam temporibus alacriùs quodammodo, & maiore cum animi ſui voluptate, æſtúque diuina tractare: ij fuêre dies quo ſacri Baptiſmatis charactere ſignatus eſt, quo ad apicem Sacerdotij euectus, quo Societatem ingreſſus, & omnes denique illi, quibus aliquo ſe beneficio ſingulari à DEO affectum meminiſſet. His exercitijs ita diuinam ſibi Maieſtatem fecit propitiam, & benignam, nullius vt vnquam petitionis repulſam facilè ferret. Accitus aliquando ad infirmum ſuper peccatis audiendum, reperit miſerum de mentis poteſtate deiectum, ſuíque omnino impotem. P. Andreas collegit ſe tantiſper, animæque periculum DEO cõmendans, petit, quàm poteſt enixiſſimè per merita B. P. N. IGNATII, tam diu ſana mente vteretur æger, quoad peccata ſaltem detegere & abſolui poſſet. Impetrauit: ſed plùs non quàm poſtulaſſet; expoſitis enim culpis, à ſe iterum ſubitò cœpit exire, & de-

liret

lirus aliena agere. Alius cùm Aſmodæum importunum haberet, corporíſque titillationibus ad moleſtiam vreretur, Patrem Andream pro aſylo ſumpſit, eius conſilium, & preces pro remedio. Suadetur ipſi, in templum ſe ad auguſtiſſimum Christi Corpus conferat, demiſſo animo ſupplicíque voce auxilium poſcat, experturum ſcilicet, quantum in eo miraculo præſidij, quantum victoriæ ſit contra omnes eiuſcemodi Cacodæmonis inſultus. Obſecutus eſt alter, & deinde non modò non expugnatus, verum ne impugnatus quidem eſt. Gramaticen quatuordecim ipſos annos (cùm in Societate quindecim tantùm exegiſſet) docuit vir optimus, tanta pietate & ſolertia, vt ab eo diſcipuli non minùs inflectere nomina, quam prauos mores, non magis cõiugare verba, quam virtutes diſcerent. Deuius à recto modeſtiæ tramite adoleſcẽs quidam eius, diſcipulus in vitiorum abrupta pręceps ibat: doluit bonus Præceptor tantam animi indolíſq; iacturam, vocat ſeorſum ad ſe, elapſúſque cum illo in Gymnaſium, attritam exuit veſtem, induítq; ſaccum (qui eam in rem Noſtris vſui eſt) & mox Xaueriana virtute flagris ita in ſe cœpit animaduertere, eos gemitus ſenſúſque ab imo pectore extrahere, vt miſer adoleſcens exterritus, ac pœnè exanimis ad illius ſeſe pedes prouolueret, vitæ emendationem omnẽmq; morum elegantiam promitteret. Sed nihil æquè in P. Andrea ſplendidum fuit, quàm ea virtus, quæ ſplendidum omne fugit atque contemnit, adeò vt ſe omnium imbecillimum indigniſſimúmq;

 nom-

non ſimulatè dictitaret. Supellex cubiculi paupertatis amorẽ, quo tenebatur, ſatis vtiq; demõſtret: ſedes lignea, tunica ſetoſa, ſcutica, tres quatuorve libelli pij, imago CHRISTI Cruci affixi, & cineres ſacri, quos à cinericijs diebus reſeruarat, quò recentiorem haberet mortis memoriã; hęc, inquam, vniuerſæ ipſius erant diuitiæ. Ierat aliquando annosâ lacernâ tectus in cœnobiũ quoddam Religioſorum, vt cum rogatoribus ad poſtes eius diei victum emendicaret. In reditu efferueſcente, vt ſolebat, ſpiritu, ſuadet comiti, duplicato ad humeros Epitogio ſecum incedere: inceſſerunt itaq; ambo per medias vrbis vias, ridiculi & contemptibiles, cumq; eleemoſyna victoriam quoque ſui domum retulêre.

Denique mores illius vniuerſim, tam exteriores, quàm interiores, tales erant, qui non modò Noſtris in eum reuerentiam, ſed alijs etiam religionem quandam inijcerent, SANCTVM eum pleno ore in omni ferè ſermone appellantibus. Ea verò aduerſus ipſum exiſtimatio præcipuè declarata eſt in funere, quod cohoneſtatum eſt, non ſolùm hominum Sodalitatis (quam ipſe inſtituit) ſed frequenti etiam aliorũ conuentu, qui aut corpus exanime tangere, aut exuuiarum aliquam particulam auferre certabant. Quem Malaca priorem ſepulchro intulit, fuit Ioannes Ortizius domeſticus adiutor formatus, cùm alijs animi dotibus, tum præcipuè paupertati deditiſſimus, adeò, vt nunquam induci potuerit, vt vel pileum alium, nedum togam aſſumeret, quam non pauperrimus aliquis exutam depoſuiſſet.

Poſte-

Posterior P. Iosephus de Quadros fuit, Concionator in hac prouincia nulli secundus. Ante Religionis ingressum, totum suum assem (qui bene magnus erat) ex consilio Christi pauperibus distribuit, in cuius aliquam partem Societatem quoque admisit. Indoles viro erat omnibus mirum in modum amabilis. Alia horum Collegiorum hæc habe.

IX. Inter Sodalitia, quorum vtrobique terna vigent, illud, quod S. Spiritvs est, pro pauperibus maximè laborat. Ipsi Sodales singulis hebdomadis aliquoties contentâ voce pro illis stipem rogant. Lupanaribus suam pietatem inferunt, & animas subinde aliquas ex lenonum manibus ereptas in pudicitiæ castello collocant. De corporis volũtarijs macerationibus, tametsi frequentibus, vt alibi, ita etiam hîc dicere supersedeo. Motritũ oppidum maritimum aliáq; cõplura Granatẽses fructuosè diuinis rebus instruxerunt. Malacenses quinq; Hæreticis fidem nostram, totidẽ Iudæis Christvm Iesvm verum Messiam persuaserunt. Res, quam hi posteriores accidisse testantur, miraculi speciem habere videtur. Vocatus Pater est ad ægrotum grauiter afflictum, sanâ tamẽ mente (vt potuit) vtentem. Hic peccatis suis ordine, vt decebat, enarratis, acceptáque absolutione: *Attende* (inquit ad Sacerdotem) *attende sis mi Pater, quæ vera tibi dicam, vtpote qui rationem factorum* Deo *quàm mox redditurus sum. Horâ postmeridiem secundâ* (quarta autẽ erat, cùm hæc narraret) *voluebam animo, quàm plurima friuola et inutilia; Confeßio ne in*

men-

mentem quidem venerat; nec enim vero rebar vt morerer, cùm iam nihil propiùs mihi sit quàm mors. Hæc, (inquit) *agebam, cùm ecce tibi nescio, quà ingressus in cubiculum est homo grauis, et omni parte venerandus, eo ornatu habitúque corporis, quo tui instituti homines vtuntur, positúsq; contra lecti ceruical, & pedes huius simulachri summo capite contingens* (erat effigies CHRISTI Domini è cruce pendentis) *nutu verticis simul & manûs me vocauit. Ego quantum potui caput attollens, ne quà inani specie ludificarer, attendo, clariùs dignosco virum illum venerabilem sedere in pugno innixâ maxillâ, eorum ad instar, qui confitentibus se accommodant, méque iterum manu alterâ vultúque hilari, ac beneuolo inuitare. Ego vt mandatis illius obtemperarem, iam è lecto, vt poteram surgebã, quando subitò ex oculis euanuit, tanto mihi Confeßionis faciendæ desiderio relicto, vt confestim vxore accersitâ vnum aliquem è Patribus Societatis ad me vocandum censuerim.* Hæc ille lachrymis præ gaudio fluentibus, narrabat: quis autem vir ille venerabilis fuerit, sapientissimo cuique liceat arbitrari: sunt qui B. P. N. IGNATIVM fuisse credant, cuius tum celebritas Beati fieri solita, Malacæ indicta erat; quorum in sẽtẽtiam facile iuerim, quòd ægrotus ille (vt ipse declarauit) nunquam antea Societatis hominibus solitus fuerit confiteri.

COLLEGIA MONTELLANVM, ASTIGITANVM, MARCHENENSE, CAZORLANUM, Triguerense, & Gaditanum.

X. DE MORTVORVM rebus potissimùm hîc nobis

nobis ſermo inſtituetur, cùm præter celebrem Montellæ nuper inſtitutam S. SPIRITVS congregationem, & quotidianã è Triguerenſi Collegio excurſionem, aliámq; Marchenâ Lucenam Ducis Cardonæ oppidum ſuſceptam, vix ſit, quod aut alijs annis, alibi ſaltem non lectum, aut generalem rerum cumulum, & computationem non fuerit ingreſſum. Igitur à Ioanne Gomezio ordiamur, qui ex prouincia hac in Caſtellanam, propter inſignem virtutum omnium, quo animus eius fragrabat, odorem miſſus eſt, vt in Collegijs, prouinciíſque luſtrandis comes eſſet Patris Simonis, qui vnus è decẽ Architectis illis fuit, qui prima Societatis noſtræ fundamenta iecerunt. Eo gnauiter perfunctus munere in prouinciã remiſſus, vitę ſuæ reliquias in Montellano Collegio tranſegit, Tironibus noſtris iuuandis mirè aptus, donec morbo, & ſenio eæ curæ ceſſerunt. Quo tempore mirari vehementer erat, ſenem octogenarium, maximíſque ægritudinibus pœnè confectum quot diebus corpus flagellis atterere, cõmuni omnibus hora è lectulo ſe proripere, genibus flexis orare, aut ſi quando in oratione ſedens deprehenderetur, verecundè petere ſibi hoc ætatique condonaretur. Frequens erat in poſtulanda à DEO perſeuerantia, quam quia ſibi, videlicet iam morti proximus, impetraſſe videbatur, ingenti perfuſus lætitia, animíque tranquillitate geſtiẽs exclamauit: *O feliciſsimus, ô fauſtiſsimus, ô terque quatérque beatiſsimus Coadiutoris temporalis ſtatus in Societate IESV.* Animabus, quæ in purgatorio igne

igne cruciantur, ſingulariter volebat bene, maximóque curabat opere, eaſdem ſuffragijs & precibus ſuis quàm frequentiſſimè iuuari; quam illæ pietatem in beatitudine poſtea rependiſſe videntur, cùm eo ipſo die migrarit è corpore, quo ſolemnes defunctorum feriæ ab Eccleſia peraguntur.

XI. CAZORLÆ deceſſit P. Bernardus Alphonſus, qui licet paucas in Societate vixerit horas, meritorum tamen communium amplitudine temporis breuitatem extendit. Fuit vnus eorũ, qui tanto cum rei litterariæ, & totius prouinciæ cõmodo Baëzanæ Academiæ primi poſuerunt fundamenta. Deinde Apoſtolico ſpiritu, atque animarum ſalutis ardore æſtuans, inculta noualia ſedulò obiuit, doctrina excoluit, mirabilíque vitæ ſuæ exemplo illuſtrauit, donec affectâ iam ætate à Generali Præpoſito facultatem impetrauit, vt poſtremis ſaltem vitæ horis in Societatem admitteretur: quod eâ animi illius iucunditate factum ſuauitatéq; fuit, nihil vt dubij Noſtris reliquerit, quin inter ipſos Societatis viros ſanctiſſimos locum fuerit ſortitus. Octingentos Collegio legauit aureos, ſi vnà Bibliothecam æſtimes. Ter mille aſſignauit Illuſtriſſima Marchioniſſa Camaraſæ.

XII. MARCHENÆ humanum curſum expleuit Antonius Turrenſis Coadiutor formatus, miræ probitatis frater, & magna aduerſus Socios charitate. Obijt item Illuſtriſſima Princeps, cui vt noſtra res ſemper cordi fuit viuenti, ita & defunctæ corpus in noſtro ſacello humari, ſepul-

chro

chro iuſtíſq; ſolemnibus ornari voluit. Scripſit nos hæredes ex dextante: legauit etiam nobilis quædam femina aureos ducentos: eleemoſynæ tantundem acceptum aliunde.

XIII. Gadibus Ferdinandus de Leon formatus Coadiutor morbo victus eſt. De ſeptuaginta annis Societati dedit quadraginta, omnium virtutum genere imitandus. Æditimi munus diu multâ cum animi ſui voluptate, ſacræque rei vtilitate varijs in Collegijs adminiſtrauit. Ex eo munere ad vacandum diuinis rebus aptiſſimo, tantam ſibi pietatem religionémque erga ſanctiſſimam comparauit Euchariſtiam, vt multas ſæpe horas coram illâ ſuauiſſimâ contemplatione defixus hæreret. Appendam his vnum Gaditani cuiuſdam adoleſcentis pulcherrimum facinus. Ex Parthenio cœtu erat hic & fortè pomeridianam de more concionem ſolus petebat. In via à Salaci mulierculâ ad flagitium intercipitur: ille, ſiue antiqui exempli memor, ſiue nouum ſtatuere cupidus, relicto in manibus impudicis, ad inſtar Ioſephi Patriarchæ, pallio, fugâ ſuam texit ſeruauítque integritatem.

FRAXNETINVM, XERENSE, GVADIXENSE COLLEGIA.

XIV. Bis ex Fraxnetino Collegio excurſum. Medinam Turrium primò, populoſum oppidū, vbi nunquā antea Noſtri pedē poſuerunt; ideóque

queplena omnia ſentibus, & vix aliquas alicubi viuas fidei radices repererunt. Villaluam deinde; vbi primo aſpectu oppidanorũ animi nonnihil cõmoti videbantur, ſuſpicati aduenas iſtos de genere eorum eſſe, qui ſanctimoniæ prętextu prouinciam illam perditum ierant (Illuminati vulgò vocabantur ij) ita vt iam nemo Socios cõgreſſu, nemo colloquio dignaretur. Poſtea tamẽ breui labore ita omniũ inflexæ voluntates ſunt, vt neminem iam magis ſequerentur, quàm quos maximè fugiſſent. Erat in oppido, quod Fraxineto non longe abeſt, Sacerdos, qui curandas animas ſuſceperat; is eâ vitæ licentiâ effrenatâque libidine diffluebat impunè, ſtygium vt eſſet omnibus offendiculum. Nihil hominem mouerant blandę religioſorum virorum admonitiones, nihil publicæ concionatorum voces acriter obiurgantium, nihil carcer & vincula, nihil pœnæ grauiores à ſuo Præſule irrogatæ; nihil ipſum denique exilium, quod ab eo oppido fuit diuturnum. Videbatur grauiori Vindici debere pœnam nihili homo. Rus ergo ſe contulit equo inuectus captandarũ auicularum gratiâ, cœlo aperto & ſereno: ibi nihil minùs timentem repentina tonitrua, fulgura, grandines, & omnes cœli iniuriæ inuadere, tamque effusâ pluuiarum vi obruere, vt miſer annoſam ſub quercum confugeret, ibíque ſalutem quæreret, vbi malũ reperiret. Enimuerò creſcente turbulentiſſimâ tẽpeſtate, quercus ipſa, eques cũ equo fulgure humi affliguntur, maxillâ hominis dextrâ, totóque latere ad ſummam cutis vſtulatis. Tamdiu ſub equo

equo fulmine enecto iacuit semiuiuus Sacerdos, quoad tempestas posuit, tum verò, vt potuit enixus ad villam loco finitimam adrepsit, vnde in oppidum relatus, & fulminati lateris, & animi hiantia vulnera curauit: siquidem viuâ etiam tum cicatrice nostrum adijt collegium, sacrisq; excultus commentationibus, vniuersam vitam priuatim aperuit, publicè omnium cum admiratione correxit.

XV. XERÆ magna pecuniarum copia proprijs dominis redhibita; occasiones peccandi rescissæ frequentes; pacificationes factæ plurimæ; quarũ rerum singillatim meminisse longũ foret. Nos ex centum & triginta eiusmodi exemplis vnum ponemus. Vir nobilis quâ nescio læsus honoris offensiunculâ Sodalitatis pomeridianas conciones, aliásque pias exercitationes desierat accedere; qui ex illâ statim die cœpit malè affici, & tam animi, quàm corporis doloribus non mediocribus torqueri, qui quidem nullâ medicorum arte, nullâ humanâ industriâ poterant impediri, quò minùs per totum corpus malum diffunderetur. Lecto affixus sex integros menses tanta incommoda passus est, quanta vix credi possunt. Tandem sapuit, diuinitúsque in se vindicari animaduertens, sacrum cœtum, quem inconsultò deseruerat, quàm maturrimè repetere decreuit, ædes Societatis adiuit, confessus est, Eucharisticum panem sumpsit, & cum eo pristinam animi & corporis sanitatem. Lustrârunt præterea ex Xerensi Collegio Sacerdotes duo Moronẽ oppidum prænobile, cum pagis circumiectis: Scholæ

numero discipulorum longè superârunt præteritos annos.

XVI. AMPLIVS septuaginta homines ferro vincti ex agro Valentino per Guadixensem trahebantur ad quinqueremes: hi ex itinere à grassatoribus intercepti, vinculisque soluti in fugam diuersi abierant: sed tandem comprehensi denuò, & in vincula coniecti Patribus nostris amplam benefaciendi dederunt occasionem. His illi omni aliunde auxilio destitutis diuina Sacramenta ministrârunt; hos pijs præceptis, & admonitionibus instituerunt, suísque, quatenus licuit, & alienis eleemosynis subleuârunt; nihil vt esset, quod Socios vniuersæ ciuitati magis commendaret, quàm cum viderit eos cum ollulis & sportulis per vrbem in pauperum caussâ discurrere. Eadem cura pro moribundis suscepta. Compererat Pater, feminam in vltimo discrimine positam non tantùm Christiana sacra non flagitare, sed vltro etiam oblata peruicaciter neglectui habere, respuere. Aggreditur eam principiò blandior; tum deinde acerbior; æternam postremò irati NVMINIS iram, & horribilia inferorum supplicia quantis seuerissimis verbis potest, ob oculos ponit. Frustra fuissent omnia, nisi aliud valuisset. Procumbit in genua Pater, obsecrat circumstantes, se præeunte Litanias Sanctorum recitent. Quod dum faciunt, illicò auditur femina; *Confiteri, pater, confiteri non recuso.* Cui mox Sacerdos aures, DEVS cœlum haud dubiè dedit. Quem diem S. Torquato huius vrbis

bis iuxtà ac Collegij patrono ſacrum hîc celebramus, eūdem ſolemnis pompa è templo maximo in noſtram ædem procedens cohoneſtauit, quę quo fiat in poſteros annos illuſtrior, certam ſtatámq; pecuniæ ſummam Pontifex huius loci de annuo ſuo reditu aſſignandam curauit.

COLLEGIA BAEZANVM ET OBVLCENSE.

XVII. NESCIO, an vſquam in totâ prouinciâ maior incolarum ſit pietas, & tam aduerſus Societatem ipſam, quàm eius auctorem B. IGNATIVM amor & reuerentia, atque Baëzæ. Septem ſunt iſtic Congregationes florentiſſimæ, cum quatuor tantummodo ex Noſtris ſint Sacerdotes. Prima habet vrbis prima capita; Priores, Canonicos, Doctores, Theologos, alióſq; tam Eccleſiaſticis, quàm Academicis dignitatibus ornatos: quibus mirū eſt, quàm ſit cordi ſacris Sodalitij exercitationibus & concionibus pomeridianis intereſſe, cùm tales ſint, qui quadraginta aliquando annos ipſimet in cōcionandi munere ſummâ cum laude, & rei Chriſtianæ acceſſione ſint verſati. Educat ſecunda auditores Theologos & Philoſophos, Magiſtros & Laureatos vniuerſim ſupra centum. Tertia & quarta recenter hoc primùm anno pullulârunt, minorum & maiorum ſcholaſticorum. Hi à lectione veſpertinâ quotidie in noſtrum templum conueniunt, piáque libelli auditâ recitatione in diuinis commentationibus ponunt ſeſqui an ſemihoram.

Quinta ingentem hominum instituit multitudinem, quibus in templum dominicis diebus conuenientibus historia, aut aliud quidpiam Christiano homine dignum narratur, explicatúrque.

Disparis conditionis homines complectitur sexta, tum publicos, tũ priuatos: qui omnes sub noctem primò caput aliquod ex P. Ludouico de Ponte audiunt; mediam deinde horam meditãdo consumunt, & alternis diebus toto anni decursu, nimirum die Lunæ, Mercurij & Veneris à meditatione piam vltrò diuerberationem suscipiunt.

Septima denique Sodalitas nobilibus nonnullis, & Clericis lectissimis viris constat, quorum primum institutum est, *Salue Regina*, quot diebus Sabbathinis in templo Societatis multâ symphoniacorum, & instrumẽtorum varietate, quam apparatissimè decantare: deinde vnà cum Sacerdote nostro adire nosocomium, ægros solari, catechesi informare, purgare cubicula, sordes eluere, ad vilissima quæque mediastinorum ministeria demissionis exercendæ sese abijcere.

Sodalitia hæc omnia ac singula tanti faciunt ciues, vt in eo homine absolutam virtutem vix esse posse existiment, qui vnius saltem eorum alumnum se non profiteatur.

XIIX. DVÆ Missiones ex hoc, & Obulcensi Collegio perutiles fuêre: altera Anduxarem, vrbem in Bæticâ nobilem, in quâ Societas iam pro se statum vectigal habet, vt superioribus annis indicatum: altera Linares, Baylenum, Giennen-

ſis Diœceſeos oppida non obſcura. Nec minùs egregiè in Socios animata eſt ciuitas Obulcum, quàm Baëza, cùm illi ſit finitima, ab eáque vix leucâ vnâ diſtet, atq; adeò eadem ciues ingenia, eandémque morum facilitatem à naturâ ſortiti videantur. Prætextum eſt altare duplici pallio, ſerico vno, gauſapino altero: ornatum argenteis candelabris: empta Collegio villa iugerum quadringentorum, quæ ſtetit aureis nouies mille: legati teſtamento in præſens ducenti aurei, aliíq; quadrageni per ſexennium accipiendi. *Benefacientibus DEVS faciat quoq; bene.*

PROVINCIA PERVVIVM.

Socij ſeptuaginta duo ſupra trecentos (ſi viginti & duos, qui ex Hiſpaniâ ſuperuenerunt, annumeres) Peruuianam Prouinciam conſtituerunt, domicilijs quatuordecim diſperſi. Tredecim inter viuos eſſe deſierunt; cœperunt eſſe inter Noſtros viginti.

	Vniuerſim.	*Sacerdotes.*	*Precept.*	*Scholaſt.*	*Adiutores.*
Collegium Limanum.	CXV.	XXXVII.		XLII.	XXXVI.
Domus Probationis ibid.	LVII.	X.		XXIV.	XXIII.
Seminar. S. Martini ibid.	X.	III.		V.	II.
Sedes S. Iacobi ibidem.	III.				
Collegium Cuzchenſe.	XXVI.	XII.		IV.	X.

	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Arequipense.	XVII.	IIX.	I.		IIX.
Ciuquiabense.	XIII.	V.		I.	VII.
Potosinum.	XIX.	XI.			IIX.
Ciuquisacanum.	XIIX.	VII.		II.	IX.
Huamanganum.	XI.	V.			VI.
Sedes Iulidensis.	XI.	V.			VI.
Sedes ad S. Crucem.	IX.	VI.			III.
Collegium Quitense.	XXXVI.	XI.	II.	II.	XXI.
Seminarium S. Ludouici.	IV.				

Baptizati sunt ex adultis centum triginta sex.

Venefici celebres malas artes dedocti viginti vnus.

De omni ætate confessi Nostris nongenti quindecim.

A cæde propriâ inhibiti quinque.

Refrænatæ libidines, aut concubinæ auulsæ duodecim.

Simultates grauissimæ compositæ septendecim.

COL-

COLLEGIVM LIMANVM.

I.

DISTRACTA TANDEM HÆC prouincia fuit (antè enim de totâ vniuersim paucula tangentur, quàm ad singula descendatur) in Paraquariam, & noui Granatensis regni, quæ diuisio vtilis maximè fuit, quod adeò pateret Peruuium, vt à Carthagine ad Paraquariam vsque leucæ ampliùs mille ducentæ terrestri itinere numerarentur, quæ vix à Prouinciali Visitatore magnis laboribus percurrebantur. Ad harum Prouinciarum fundamenta iaciunda, Peruuiana hęc non solùm eos socios, qui in illis tunc temporis versabãtur, reliquit, sed duos insuper & viginti alios, partim ex tertij anni, partim ex litterarum palæstrâ eductos libenter liberalitérque obtulit. Suppleuerunt autem locum istorum totidem alij ex Hispania, IV. Calendas Martias Præpositi Generalis iussu dimissi, & Lionam VI. Idus Septembres felici vsi nauigatione læti, incoluméſq; appulsi. Decimauit tamen in ipso nauigationis de-

cursu militum mors. Primum abstulit P. Ioannem Herbite, qui dum è Panamanâ sede nauim vectorum, & reliquæ multitudinis confessiones excepturus cõtenderet, nimiâ scaphæ iactatione agitatus, in medio itinere Socios inter amplexus reliquit, ac licet imparatus mori nunquã fuerit, eo ipso tamen die magnâ religione rem diuinam fecerat, quod vnum in tanto Patris desiderio solatio omnibus fuit.

Alter quem sors eadem tetigit, Ioannes Lopezius erat, familiaris adiutor, dysenteriâ multorum dierum cõfectus in mari Xurio, sacro priùs & viatico & oleo impertitus. Aliorum interim Nostrorum, qui superstites nauigabant, eæ fuerunt exercitationes rerum sacrarum, eæ studiorum & Societatis ministeriorum obseruationes, vt, si præsto esse licuisset, bene constitutum Collegium dixisses. Sed quoniam eiuscemodi nauigationum labores audire pluribus fortasse gratum, aliquibus etiam vtile esse poterit, eos paucissimis verbis dabo. In naui præter Catechismi explicationem, quæ duobus in locis ad nautas & milites, tum ad rudium puerorum, imperitam plebeculã quotidie habebatur, Nostri ter in hebdomadâ (ieiunium vernum erat) ad turbam verba faciebant; piam Sabbathis narrabant historiam; egenos eleemosynis quotidianis iuuabant; ægros extremis Sacramentis, mortuos iustis funebribus prosequebantur. Itum etiam pulchro quodam excursionis genere ex vnâ ad alias naues: Archithalassiam præsertim Carthagine ad portum Bellum vsque Sa-

cerdos

cerdos è Nostris cum fratre, Ducis rogatu, secutus est. magno ad conciones, ad confessiones hominum concursu. Ibi cùm ex classe multi in morbum incidissent, tam diu bonus pater curandis ægris operam dedit, dum ipsemet febri correptus, ab alijs curandus alióq; transportandus fuit. In alijs nauigationibus eadem Nostrorum exercitia, quæ, vt nunc Collegia ingrediamur, consultò præterimus.

II. PRIMVM se offert Limanum, in quo Sodalitates præcipuè florere video, hospitales domos frequentari. Erat in his grauissimo quidam obsessus veterno, qui linguæ pariter auriúmque vsum perdiderat, adeóque testamenti conficiendi, cuius plurimum interesset, prorsus ineptus. Magis tamen meritò stimulabat ea cura, quòd Confessionis Sacramento non obito periculosè moreretur. Aduocatus è Nostris vnus communes preces à præsentibus impetrat, quas merito B. IGNATII efficaces esse voluit, cuius & chirographum magnâ fiduciâ capiti ægrotantis imposuit, & coniux eidem votum nuncupauit. Ex eo facto moribundus statim tantùm effari, & agere potuit, vt rationes ipse tam rerum suarum, quàm peccatorum ritè subduceret, nec prius animam dimitteret, quàm tria Sacramenta percepisset.

III. XIII. CALENDAS Nouembres septimâ post meridiem horâ inusitato motu terra hisce in partibus concussa, ingens tum vrbi vniuersæ, tum Collegio attulit detrimentũ: huius .n. vel vnius damnum triginta millibus pondo non

do non redimatur. Sed vel ex eo motionis illius magnitudinem conijcias, quòd in nostro prædio mulier indigena tanto fuerit pauore correpta, vt è vestigio corruerit, & nullis conceptis verbis animam exhalarit. Cessante terræ motu, homines moueri incipiunt, & ad nos vndique certatim lymphatis similes accurrere, trepidíque peccatorum suorum arcana Sacerdotibus aperire. Vix intercessit hora quietis, cùm alius æque terribilis subsequitur. Videbatur diuina sapientia hoc modo mortales ad officium voluisse cogere; tantam omnibus secunda hæc concussio iniecit religionem: is certè hominum ad templum nostrum fuit concursus, vt ex tempore fuerit reserandum, & apertis auribus ad multam noctem sedendum: decem continuis diebus identidem trepidatum est.

MISSIONES DVÆ AD VALLEM TRVXILLENSEM, GVANVCVM, Sannam, & Idololatras indigenas prope Limam.

IV. SOLEMNES iam sunt excursiones illæ in oppida Callao & Ica: quæ verò in has partes à quatuor Sacerdotibus susceptæ, aliquid nouitatis habent. De priore P. Antonius Pardo, qui vna cum P. Philippo de Iopiâ in illa versabatur, ita scribit: *Cùm hæc obirem loca, sæpe mihi in mentem veniebant illa S. Ioannis verba: Qui viderit fratrem suum necessitatem habentem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas DEI manet in illo? Quod si de cor-*

de corporis alimentis intelligendum est, quanto veriùs & vtiliùs de animæ? Nullus ferè Indorum reperitur, qui Catechiſmi habeat cognitionem; plurimi nullo obito Sacramento decedunt, etiam Baptiſmatis: & hoc non Parochis iniuriæ vertendum, fortè enim officium accuratè præſtant, ſed itineris difficultatibus; quare vix poſſunt à Parochis inuiſi.

Ad Guanucum cùm acceſſiſſent Patres, Iubilæi conceſſiones ſtatim promulgarunt; fuerúntque tam Hiſpani, quàm Indigenæ, eas qui acceptarent, quindecim intrà diebus ad quadringentos ferè, fuiſséntque multò plures, ſi copia daretur eorum, qui vernaculam callerent. Inde Caxatambum digreſſi, repererunt hominem, *qui ſibi P. Antonium Lopezium notiſſimum fuiſſe teſtatus eſt, ſeque ab eo comitem itineris ſæpe numero adſcitum; Patrem verò cùm ſibi ab indigenis inſidias parari, venenúmque propinari ſuſpicaretur, Mayzio auectum, poſtea tamen veneno extinctum credi ab iis, quorum intemperantiam, & ebrietatem, aliáq; ſcelera reprehendiſſet, à quibus nunc Martyr haberetur.* Eſt hic ille P. Antonius Lopezius, quo de annis ſuperioribus ſcriptum; qui cùm grandæuus eſſet, & quatuor in Societate vota profeſſus, litterarum virtutúmque apprimè peritus, eum ſibi ſcopum deſignauit, ſemper Indorum cauſsâ huc illúcq; vagari, à quibus demum interfectus gloriam ſibi immortalem comparauit. Vlteriùs cum proceſſiſſent, & præſertim cùm ad Chachapoias diuertiſſent, tanti erant hominum conuentus, vt quemlibet ſtupore defixum tenerent. Qua ipſa de re P. Antonium Pardo loquẽtem, iterum audiamus:

diamus: *In tanto*, inquit, *animorum motu, quid priùs admirer, prorsus me latet: vtrum internum diuini spiritûs afflatum, quo res abstrusas & reconditas aperire cogebantur; vel copiosam lachrymarum v.m, quam ex oculis inter confitendum emittebant. Quæ ego tacitâ cogitatione perpendens, sæpe in illa verba prorumpebã: Domine in mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis; digitus DEI hic est, hæc mutatio dextræ Excelsi.* Hæc ille. Rebus ad Chachapoias feliciter ita peractis, Sannam Nostri peruenerunt, quam dissidiorum ardentibus facibus laborantem, & miseris distractam modis inuenêre, sed aliam longè abeuntes reliquerunt.

V. NONDVM Sacerdotes isti domum redierant, cùm alij duo ad vicina oppida exibant, P. Petrus del' Castello, & P. Caspar Montaluo; quorum iter, quia res ita petit, paulò altiùs resumam. In Huarochiriensi præturâ prope Limam multæ Indorum parœciæ sunt, inter quas insignis hoc anno fuit D. Damiano dicata, cuius curam gerit Doctor Franciscus de Auilâ, qui & totius simul prouinciæ est Vicarius, vir in promouendâ Indorum salute mirè industrius, vt propterea apud improbos & in inuidiam, & in multa sæpe crimina per iniuriam fuerit vocatus. Ille tamen, quâ est animi magnitudine, nihil fractus iniurijs, periculísque nihil territus, susceptum semel consilium æquanimiter vlterius produxit. Cùm enim in Idolorum conquisitione animaduerteret plurima efficacioribus remedijs esse curanda, publicis edictis cauit, ne

quis

quis Idolorum cultorem occuleret; quin eiuſmodi hominem ad ſe deferret quamprimùm. Quod quo faciliùs obtineret, ex legibus clementiæ ſe cum ijs acturum recepit, qui ſui ipſorum indices eſſent futuri. Hac ratione ingentem protinus hominum multitudinem ad ſe attraxit, quorum alij idola exhibenda ferebant, alij reos abſentes nominabant, alij Huacas digitis monſtrabant: ſunt autem Huacæ præcelſæ rupes, quibus Numen ineſſe ſtultè arbitrantur Indi.

VI. His ita ſe habentibus in partem laboris euocati adſunt Noſtri; quibus cum oppidum S. Damiani obtingeret excolendum, ſeniores oppidanorum ad ſe accerſunt ſtatim, atque ab alijs, num quæ inibi reliquiæ Idololatricæ ſuperſint, exquirunt: illi mirari primò hoc à Patribus in quæſtionem & dubium vocari: *Ite quàm poteſtis,* inquiunt, *longiſsimè, & vniuerſam hanc perluſtrate prouinciã, nullum fortaſſe reperiatis hominem, (exceptis infantibus,) qui Pariacacam et Chaupinamok* (Idolorum ſunt nomina) *non toto animo deueneretur.* Quod vbi intellexerunt Patres, impigrè ſe ad opus accingũt, cogunt multitudinem, & à fictorum numinũ cultu grauiſſimè dehortantur. In eâ turbâ aliquot ętate maiores capilliſq; detõſis (eſt autẽ inter illos vt cæſaries honoris, ita caluities dedecoris inſigne) reliquorum Præceptores eſſe animaduertunt; conuersâ ergo ad hos oratione, vnũ aliquem illorũ ſurgere, & interroganti nomine omnium reſpõdere

dere imperant; mox intrepidè ſurgit vnus: ex il-lo Noſter quærit, *vtrum Pariacacam Chaupinamok Conchuriſque, & alia id genus idola ſint DEI, necne?* cui ille altiore voce: *minimè gentium*, reſpondet, *Dæmones illi ſunt.* Extorta hac confeſſione, facilè erat promiſcuum vulgus oratione in eandem deinde ſententiam trahere: itaque dictus à Vicario dies eſt, quo die & Huacos diruerent, & cadauera mortuorũ idololatrarum exhumata pro Chriſtianâ ſua fide atteſtandâ cremarent. Ingens ſtato tempore ad Huacas mortalium concurſus factus: defunctorum extrahunt corpora, & humeris impoſita alij auorum, parentum alij, aut maiorum ſuorum ad deſtinatum locum cõportant, vbi rogo iniecta concremebantur: ſub hæc illis à Patribus gratiæ actæ: tum verò ad Huacas etiam euertendas, ne vlla impiæ religionis veſtigia remanerent, omnes animati magis. Et quò idololatriæ crimen fœdiùs, deteſtabiliúſque videretur, curatum eſt, vt cadauera nobiliorũ maiorúmque veterum, quos cœca gens religioſiori quodam cultu Numinum inſtar proſequebatur, in Huacis ad id vſq; tempus aſſeruata, medio in oppidi foro, adſtante & probante populo, vniuerſa in pyram aceruatim congeſta exurerentur, adijcerentúrque inſuper plurima alia idolorum ſupellectilia, quibus eorum dies feſti celebriores reddebantur. Ad quod ſpectaculum gens magnis itineribus vndique tota confluxit, in cuius oculis & illa fiebãt, & ad expianda impura Huacarum loca nouem Cruces ſolemni, & ſupplicante pompa ibidem eminẽtioribus in partibus

inter

inter tibiarum, tubarúmque harmonicum strepitum collocabantur. Vt verò misera illa gens tantorum scelerum pœnas vltro aliquas daret, à Nostris ter in hebdomade pia diuerberationis consuetudo introducta est, ad quam omnes turmatim properant, auditáque ad rem pertinente historiâ, recitatóque pœnitentiæ psalmo vindictam peccatorum de se alacriter sumunt. Horum feruorem, tam in veri DEI agnitione, quàm in delictorum suorum abolitione gnauiter imitata sunt oppida D. Ioannis, & Tumnæ, in quæ Patres ex itinere inciderunt.

VII. INTER alios insignes quidam venefici peccata Nostris detexêre. Qui reliquorum præcipuus haberi volebat, se Deorum interpretem iactabat, ad quem proinde, tanquam ad aliquem Apollinem, magni in dies hominum concursus fiebant, quibus ille Deorum nomine responsa & oracula dabat: quod, ne fraus alicui innotesceret, hac ratione cauit. In obscurum aliquod velut Trophonij antrum sese abdidit, vbi natiuâ primùm voce multa effutijt, tum auctiori & subtiliori ita nonnulla quædam confusè immurmurauit, vt ab ijs, qui responsum pauidè expectabant, minimè perciperetur. His peractis, quod in rem suam & loculos erat, respondebat; quibus fraudibus tantùm sibi nominis & auctoritatis comparauit, vt difficile ea de præstigiatore pessimo existimatio, atq; error ex hominum pectoribus euelli posse crederetur. Vnde necessariò faciendum fuit, vt ipse die quodam dominico, cùm frequens conuenit

populus, modum, quo malè credulis imposuerat, publicè explanaret. Nec onerosum fuit homini in re difficili obtemperare, & tot annorum præstigias in auctoris infamiam patefacere. Elapsis deinde aliquot diebus, postquam id sæpius submissè flagitâsset, ad Sacramentum Confessionis admissus est.

IIX. QVINQVAGINTA & ampliùs dies in his & similibus emendādis posuêre Nostri, quibus seges abundè suppeditauit. In oppido S. Ioannis multi sunt inuenti, qui communem totius regni linguā ignorantes proprio vtebantur idiomate. Ad horum salutē nullus patere aditus videbatur, nisi ipsimet, ne confessione fraudarentur, præcipuas locutiones, quibus peccata declararēt, addidicissent. Imò femina quędam senio & prudētiâ venerabilis per interpretem peccata expiare cōtendebat, Nostróq; pudorē illi obfuturū obijcienti, respōdebat: *Tametsi cum pudore, sine Confeßione tamē à te non recedam:* conniuendū tanto salutis desiderio ratus Sacerdos, eam mirâ alacritate cōscientiæ suæ vulnera prodentē audiuit. Non ita multò pòst Tumnam repetiêre Patres, vbi tres offenderunt ætate confectos, nec baptismatis tamen lauacro mūdatos. Hîc illis à nescio quibus lapillus exhibebatur, cui peccata remittēdi virtus inesse credita; quod vt fieret, radi eum, eiúsq; ramenta capiti cōfitentis inijci oportebat: discussa ea nugamēta. Ita hîc ludit miseros mortales humanæ salutis hostis; ita ipse vicissim luditur à Nostris, qui tandem sexcentis plùs minùs totius vitæ Confessionibus auditis Limam repedârūt.

IX. SVB

IX. SVB IDEM tempus inde in arenam, ac puluerem iterum egressus P. Gaspar de Montaluo cum socio P. Petro de Paresâ in febrim incidit, qua in dies inualescente humeris indigenarum impositus quamuis repugnans, domum reportatus est, breuiq; transacto temporis interuallo mortuus. Sacerdos in Societatem venit, in quâ cum omnium virtutum exemplar semper fuisset, tum verò demissionis, & singularis cuiusdã solertiæ argumẽta frequentia dedit, dum, vt Superioris munus admitteret, persuaderi nunquã potuit, & se Peruuianorum Confessionibus excipiendis, (quòd eorum vernaculam apprimè nosset) totum impendit. Eiusdem virtutis fuit P. Ioannes Perez de Aquilar formatus Coadiutor, qui sexagesimo octauo ætatis anno, cũ quadragesimum in Societate ageret, IX. Calendas Septembres animam egit. Is cùm in Nosocomio profanis accinctus vestibus DEO pauperibúsq; inseruiret, dignus habitus est, quem CHRISTVS miro quodã splendore è latere simulachri sui promicante irradiaret, inusitatáque interius lætitiâ perfunderet. Setis & funiculis in corpus suum animaduertere non cessauit priùs, quàm viuere; quibus molestijs vti præcipuè consueuit aduersus periculosas illas occasiones, quæ castitati nocere apud incautos potuissent. Oratione plurimũ excelluit. Cùm quadã die magno DEI videndi desiderio flagraret, interiùs vocẽ audiuit hæc suggerentẽ: *Meliorem partem à me iam accepisti:* cùm iterum felicem finem vitæ deposceret; *Incolumem te reddã*, DEVS respõdit, *ita .n. fiat volo.*

DOMVS PROBATIONIS ET COLLEGIVM S. MARTINI CVM SEDE S. IACOBI AD LIMAM.

X. HORVM locorum conſtitutio hæc eſt. Domum quidem inſalubri cęlo ſubiectam, morbíſ obnoxiam exiſtimauerant Noſtri, eò ſcilicet, quòd duobus prioribus annis aduersâ cōplures valetudine vterentur: ſed ita hoc anno DEI beneficio valuerunt omnes, vt hornus fructus maior extitiſſe videatur, quàm ſuperiores. Antonius Correa domûs huius auctor non ceſſat annuos reditus augere: aliorúmque liberalitate aliquot millia pondo pro vtraque æde collata. Seminario D. Martini nihil deeſt, ſeu humana, ſeu diuina ſpectes. In D. Iacobi commendandi occurrunt à moribus & pietate ciues, quorum tanta in res ſacras & diuinas reuerentia eſt, vt ad cœleſte conuiuium ante non accedāt, niſi tribus, aut quatuor diebus præuijs ad noctem vſque ieiuni perdurent, adeóque ſacram famem abſtinendo quaſi obſonent: cauent ſibi à leuiſſimis etiam animorum maculis, aut certè ſi quis fortè illorū grauius quid deſignet, id piaculum nouendiali vltrò ſuſceptâ corporis afflictatione, lachrymis, aliíſque pijs operibus extinguunt. Quàm verò in Chriſtiano bello ſint fortes & animoſi, vel à feminâ diſce. Hæc ab impudico quodam per vnam, & ampliùs horam vehementer oppugnata, vt eâ ſe denique moleſtiâ liberaret, pro armis phialam è luto fictilem rapit, eáque in hoſtem fortiter excuſsâ obſidionem pudicitiæ ſoluit.

Hi vir-

Hi virtutum radij ad exteros vſque pertingunt, quibus illuſtrati ipſi nō rarò ſuas tenebras damnant, & lucem iſtorum exemplo ſequuntur.

Summam præterea tenuiorum rationem habent; in quos ingentem ſanè hoc anno pecuniæ ſummam effuderunt; excepto, quod Noſtris indies largiuntur. Nam cum magnum domus noſtra ex terræ motu detrimentum accepiſſet, templo fœdum hiante, turri ſolo æquatâ, ære campano rupto, atq; vno ferè diruto ſacello, ea omnia indigenarum eleemoſynis inſtaurantur.

COLLEGIVM CVZCHENSE.

XI. SACERDOTES noſtri, quòd linguam gentis percalleant, incredibili fructu hîc cōcionantur: nunquam audiuntur, niſi ab aliquot auditorum millibus: audiuntur autem diebus Veneris & Dominicis bis; manè & veſperi. Motus animorum, lachrymarúmq; profuſio maior nunquam fuit, quàm in cœnâ Domini, cum in foro de acerbiſſimâ CHRISTI morte ad duodecim circiter hominum millia verba fierent. Is enim tum fuit multitudinis de Seruatoris ſui doloribus ſenſus, ea peccatorum deteſtatio clamore prodita, vt Noſtri domi tunc abſentes in vrbe exortam ſeditionem arbitrarentur.

XII. VETERIS adhuc Idololatriæ, & veneficiorum in hac prouinciâ aliquas paſſim reliquas eſt inuenire, quæ vt ſtirpitus tollantur, Noſtrorum multus eſt labor. Veneficorum quidam pluribus annis decliuitates collium, fontiúmq; per-

ennitates, & solem exorientem venerabatur; cui & euulsa ab oculis supercilia pronus offerebat, & simulachra quædam (quæ ipse ex massâ sebaceâ quibus nescio herbis permixtâ fingebat) veluti Soli sacra religiosè colebat. Si quando iter esset facturus, has, quas modò dixi, animantium effigies abdebat in terram, orabátque profectionem suam faustam & auspicatam esse iuberent. Amentem hunc hominem ad mentem reduxêre Nostri, auditúmque de totâ vitâ Christianorum sacra obire docuerunt. Admodum dispar fuit Cuzchensis cuiusdam aniculæ viuendi modus: quæ veste cilicinâ ferè perpetuò vtebatur, ac flagellis se inhumaniter adeo tractabat, vt in morbum sæpius incideret. Sex mulierculas, quæ pudorem vulgauerant, sibi alumnas fecit, ad Confessionem suo exemplo perduxit, tantisper domi suæ continuit, dum alijs moribus instructas matrimonio honesto collocauit, in earum denique locum alias, atque alias recepit. His charitatis Christianæ operibus magnam rei suæ familiaris partem impendit: reliquam moritura egenis transcripsit. Triclinio domûs nostræ, aliísque officinis manus vltima imposita est magnis quidem sumptibus; nihilominus tamen æs alienum prorsus dissolutum est.

AREQVIPENSE ET CIVQVIABENSE COLLEGIA ET HINC facta excursio.

XIII. SOLVTVS è corpore eſt P. Franciſcus de Medinâ ſeptuagenarius, in Societate quinquagenario non minor. Ex omnibus virtutibus, quæ illuſtriſſimæ in illo erant, ſuos maxime radios prodidit tranquillitas quædam animi, & cum ſubmiſſione coniuncta humanitas: hac ille animos tractabat pro voto, hac omnem voluntatem ſibi demeruit, hac in illâ Cuſquienſi & Arequipenſi luce pater pauperum, ſolatium ægrorum ac morentium audiuit. Ad eius funus vniuerſus populus, & religioſæ familiæ, vno quaſi agmine confluxerunt. Quo charitatis officio ſatis declarârunt, quo apud eos P. Franciſcus loco fuerit. Porrò quemadmodum Arequipenſis vrbs diuitijs, agris & ædificijs maiora in dies ſumit incrementa, ita ſimiliter Hiſpanorum iuxta, ac Peruuianorum numerus fit amplior; & quod hinc ſequitur, manipuli, quos meſſores noſtri comportant, grandiores.

XIV. CRESCIT quoque Ciuquiabi Sodalitas Neophytorum feliciter, cuius clientes & ſibi & alijs ſunt emolumento. Femina vrbē peccatorū à pueritiâ reſumendorum ergo ingreſſa, propoſitíq; cōpos facta, eo vſq; incolarum viuendi ratione eſt commota, vt nūtio tam diuitijs, quàm conſanguineis ſuis remiſſo, pedē ab vrbe referre noluerit, quò meliùs obſequio DEI ſe conſecraret. Alia quendā è Sodalibus noſtris, qui moribundæ anûs peccata audiret, aduocauit: qui cùm caſulā ruinam minitantē ingreſſus eſſet, offendit eam, quæ ſe Ingerum tēpore (Priſcorū hoc Peruuij Regum nomen erat) natam eſſe affirmauit,

& à parentibus, quò minùs ſalutari aquâ perfunderetur, prohibitam; poſtea pudore etiam præpeditam fuiſſe; nunc autem CHRISTI Domini rebus cognitis, nihil magis velle, quàm vt ante mortẽ ablueretur: impetrauit id vetula cum multâ gratiarum actione: vt & alij complures è circumiectis oppidis adulti viri, quos pudor obex à cœleſti hoc lauacro huc vſque excluſiſſet.

XV. MAIOR tempore excurſionis hinc ſuſceptæ fuit fructus, cùm hæc tantummodo fuerit menſtrua, ille verò æternus. Ex mille Confeſſionibus auditis, trecentæ totam vitam complexæ ſunt; baptizati centum vniuerſim, adulti triginta. Veneficis magna præda abacta; huiuſmodi namq; profeſſionis homines, & frequentes hîc ſunt & audaces: adeò vt coniuges necromantiâ celebriores, Confeſſariorum ſibi munus vſurparent; vir virorum, vxor vero feminarũ, quos ipſimet ad id ſuo priùs exemplo audendum informâſſent. Quid tandem (DEVS bone!) non molitur, quas non artes & ſtrophas adhibet humanæ ſalutis oppugnator Diabolus, vt vna ſecũ cœcos mortales in æternam perniciem abripiat? Miſerrima ſanè foret hæc gens, niſi vbi abundauit malitia, abundaret & gratia. Tantum nec poteſt, nec audet hoſtis animarum deſtruere, quãtum vis diuina reſarcire. Eum illa quibuſdam iniecit feruorem & alacritatem, vt ægrotos ſuos duarum leucarum ſpatio ad Confeſſionem apportarent. Abitum paranti Noſtro occurrit femina, eumq; ita apprehenſum ſuſtinet fortiter;

illi missum vt se faceret roganti, respondit in hæc verba: *diebus elapsis ab se oppidum illud inuisum, nec sibi tunc aditum ad eum patuisse; nunc verò quando in suas manus illum fortuna tradidisset, antè non dimissuram, quàm animum ritè expiâsset.* Quidam post auditum aliquando de pœnitentia sermonem, solus remanserat in templo, vberémq; lachrymarum copiam profundens, de totius vitæ pecccatis apud Sacerdoté agebat, vtpote qui pudore præpeditus, multis annis ad confessioné non accesserat. Tantum viri huius fuit emendandæ vitæ desiderium, *vti se paratum diceret, vel omni adstante populo peccatorum arcana pandere, ne olim scilicet ipse Cacodæmon in æternam ipsius ignominiam eas sibi partes sumeret.* Quin vt magis in suscepto consilio roboraretur, homo optimus Nostro se multis diebus comitem itineris adiũxit, donec pleniùs, quæ ad animi profectũ pertinerent, addisceret. Tam gratus verò oppidis plerisque Nostrorum fuit aspectus, vt quacunque transirent, ipsis omnes cum ramalibus obuiam procederent, & ad confessionem (quod id Patribus gratum esse nossent) alij alios hortarentur.

XVI. Post vbi domum reuenere Patres, incredibilis hominum multitudo ad nos se cõfessionis causâ ingessit. Primas pietatis eiusce tulit Caciquij Prætoris filius, qui in hanc vrbem concessit: tum verò ipse parens, qui ambo diuina obeundo mysteria, quid à popularibus suis requirerent, non obscurè significauerunt. Ipse etiam Caciquius cùm fortè ebrios quosdam of-

fendiſſet, eos vinctis poſt terga manibus ad ſupplicationem Catecheſeos adducit, vt horum igominioſo exemplo alij à tam turpi vitio abſterrerentur.

COLLEGIA POTOSINVM, CIVQVISACANVM, HVAmanganum.

XVII. POTOSII Parthenia ex Scholaſticis inſtituta Sodalitas Conceptæ VIRGINIS patrociniũ ſibi adſciuit. Æthiopibus ſeruitutem ſeruientibus (quorum magna in hac vrbe copia) quot dominicis diebus in forum coactis doctrina Chriſtiana à quatuor, aut pluribus aliquãdo Socijs eſt expoſita. Idem factum alijs quoque & extra vrbem. Rependit iſtum laborem diuina bonitas liberalibus amicorum, & ſponte oblatis eleemoſynis, quæ vt ingentes hoc anno fuerunt, ita ingentes etiam à nobis gratias requirunt.

XIIX. CIVQVISACÆ nihil eſt quòd immoremur. Huamangani Sodales non minori ſtudio conceptam VIRGINEM eiúſq; feſtam lucem proſequuntur, quàm Potoſini. Diplomata, quibus Romanæ hoc anno ſunt aggregati, magno paratu diuulgàrunt. Grammaticæ ſchola quinquaginta numerat auditores; qui numerus in exiguo oppidulo pro magno habetur. Mulierum ægrotantiũ curam Noſtrorum ſuaſu tres Peruianæ feminæ ſuſceperunt: habet ea res non minùs exempli, quam pietatis. Femina ſe flagris exceptura in ſacram ædiculam de nocte receſſerat: ita duo perfrictæ frontis viri illam adoriuntur.

Pro-

Prouoluitur in genua pia mulier, DEIPARÆQVE opem supplicibus verbis implorat. Vix orare cœperat, cùm ecce ab eorum oculis ita defensa est, vt licet radijs lunaribus tota illa ædicula pateret, multáque indagine foret quæsita, acquisita tamen non sit, recedentibus illis ingenti cum stupore; hac, pari cum gaudio miraculíque depredicatione.

XIX. HVANCAVELLICÆ alijsq; in locis, dum lucrum quæritur foris, interea domi fit iactura magni viri, Patris scilicet Illephonsi de Mirādâ quatuor vota professi, de cuius egregijs facinoribus longa institui posset narratio. Habuit virtutes pleraśq; omnes non in humili gradu. Eleemosynæ faciundæ (quia pauperes vnicè amabat) fuit propensissimus; quà in re ipsum B. F. Ægidio Franciscanæ familiæ alumno non immeritò comparaueris. Sexagenarius decessit, postquam quadraginta annos in vineâ Societatis pro denario diurno strenuè laborasset. Et tamen (quod meritò & miramur, & pro maiore cautela audimus) de hoc tanto viro narrauit quidam huius vrbis primarius fidéque dignissimus homo, se dum pro P. Illephonso defunctorum pensum orando persolueret, eius animam in expiatorio igne versantē apertè vidisse: deinde tamen post viginti plùs minùs horas ad cœlestes Beatorum sedes conscendisse. Hoc, inquam, P. Rectori ipsemet nobilis ille magnam præ lætitià lachrymarum vim effundens retulit, & si opus esset, id iureiurando se confirmaturum affirmauit.

SEDES

SEDES IVLIDENSIS.

XX. SENEX quidam Neophytus multos ſacro lauacro conſperſerat', nec vſitata tamen ab Eccleſiâ verba protulerat': vnde coacti Noſtri ſunt, & populo totius rei ſeriem exponere,& ad iterandum baptiſma hortari eos, quos rudiſſimus ille Baptiſta tinxiſſet'. Verùm licet decem tantùm eorum reperti ſint, qui errorem corrigi voluerunt, multi tamen ex adultis fuêre alij adhuc per ſummum nefas ſine baptiſmate Chriſtianis permixti, qui cœleſtibus aquis perfundi ſe permiſerunt'. Nec minori ſolatio eſt mos, qui iam DEO iuuante obtinuit, cùm ad ægros ſacra defertur ſynaxis;ad æris namque campani ſignum, tantum confluit hominum, quantũ vix templum admittat'. Qui ſacram ipſi percepturi ſunt Euchariſtiam, incredibili animi ardore, flagris, ieiunijs aliiſque acerbis modis nouem diebus, (quod alibi quoque in Peruuio fieri ſubmonuimus) ſe præparant'. Ipſo quo accedunt die, egenos hoſpitio conuiuióque excipiunt,nec niſi eleemoſyna donatos à ſe dimittunt'. Femina cùm in extremo iam vitę diſcrimine verſaretur, B. VIRGINEM à ſe viſam teſtata eſt, imperãtem, Iulidem Confeſſionis cauſsâ contenderet: quâ hortatione vires recepit, huc venit,expiatóq; vt iuſſa erat, animo, magno multis exemplo fuit'. Coniugata alia, quæ in ſuum prædium ſeceſſerat, offenſa à Peruuiano quodam impudẽte homine, ad ius pudicitiæ ſoluẽdum ſollicitatur. At illa importuniſſimum procum, quâ poteſt vi repel-

repellit; ille repulsam istam tam indignè tulit, mox vt in matronam pudicissima latronis more irruerit, eámque crudelissimo ausu enecârit. Non dubium, quin nomen illius dignissimum (cùm à nobis posteritati tradi non possit, quòd acceptum non sit) celebretur ibi, vbi omnium Martyrum nomina factáque purpureis conscripta notis perennant. Rem gestam auctor ipse sceleris diuino compulsus instinctu Nostris retulit, & magno (vt decebat) animi sensu lachrymarúmque fonte, nec non crebro verba tertiante singultu, animum expiauit. Ceterùm consuetum suum expeditiones susceptæ cursum & fructum, sedes ipsa consuetudinem illam seruauit, quâ in pauperes solet esse benigna: eleemosynæ nomine egentibus, tam Hispanis, quàm indigenis distributa vndecim millia pondo & quinquaginta; Sodalitium verò, quod pueri IESV tutelâ gaudet, bis in anno, bis mille hominibus exteris cibum largè apposuit.

MISSIO ET SEDES AD S. CRVCEM IN MONTANIS.

XXI. ET Hispani, & Peruuiani in rebus salutis Nostros occupant, magis tamen isti, vtpote indigenæ, & quorum præcipuè caussâ in tam remotis terrarum partibus sedem fixerunt. Sed & ipse B. Parens Noster IGNATIVS plurimùm videtur fauere genti, cuius de cœlo opem, & auxiliũ subinde experiuntur. Gratiâ exempli sit nobilis femina: quæ cùm graui morbo decumberet, & tan-

& tantis genu doloribus torqueretur, vt loco moueri non nisi ęgerrimè posset, contacto Beati chirographo, repentè nullius aliùs interuentu moueri se sensit, paulatimq; meliùs habere; ita, vt breui exacto tempore, aram B. Patris gratuitò pro acceptâ ab eo sanitate vestiret.

XXII. ASSIDVÆ ad variarum linguarum gentes excolēdas de more fuêre profectiones; Gorgotiquen, Cianensem, alias: quarum gētium ea iam est post Nostrorum institutionem peritia, & in fide eruditio, vt tametsi alios, quorū curę commissi sint, non habeant, fidei tamen mysteria probè norint. Salutari Baptismatis fonte abluerunt hoc anno Nostri viginti supra quingentos, è quibus octo & septuaginta adulti. Contracta matrimonia centum quinquaginta tria. Ad Chiriguarum vsque remotissimorum hominum fines peruentum. Hi præ se alios omnes despiciunt, indigenarum (Cianensium maximè) operâ tanquam mancipiorum abutuntur. Ad vtrosque ergo iuuandos duo Sacerdotes, alter Cianensium, Chiriguarum alter idiomatis gnarus, sunt dimissi. Primo vnius oppidi ingressu perhumaniter à Barbaris excipiuntur, humaniùs tamen à Caciquio quodam, cui anno CIↃ. IↃC. IIX. Laurentij nomen in Baptismo obtigerat. Domini huius magnus fuit, & in Patres amor, & in fidem feruor. Obibat ipse domos singulas, singulos seorsum collocutus monebat, saluti suæ prospicerent, diuino verbo interessent. Verùm nihil barbaris eâ tempestate præ arcuum & sagittarum vsu placebat; nihil tam

tam cordi erat, quàm acceptas iniurias ferro vlcisci. Non tamen nihil hoc loco effectum, quando è Chiriguarum filijs sacro fonte cõspersi sunt septuaginta, è seruorum quadraginta. Ægrotabat Cianensis Chiriguarum seruulus, in quem Nostri, cùm ostiatim infirmos conquirerent, casu opportuno inciderunt. Rogant salúúsne esse velit, & Christiano more lauari? Annuit ille. Noster homini breuiter capita fidei proponit, Baptisma tamen consultò differt; itáque discedit. Habuit deinde ea dilatio salúsq; hominis tam sollicitum Sacerdotem, vt rediret: & sanè vix tantùm ei à reditu temporis concessum, quo baptizaret moribundum. Alius Barbarorum cùm iam extrema ageret, claudicans ac ferè repens Nostros quęsiuit, acceptóque Baptismate expirauit. Tertio idem contigit, qui cum iam iam tingendus foret, sollicitè rogauit Nostros; *Modò ne ad locum se, vbi à Dæmonibus torqueretur, præcipitarent*: securus à timore esse iussus, madidum à Baptismate corpus reliquit.

COLLEGIVM QVITENSE.

XXIII. E QVITENSI Collegio excurrit P. Raphaël Ferrerius ad Cophanes immanitate barbaros, ingenio intractabiles populos: quorũ tamen multi mitius viuendi genus amplexi baptizatíq; sunt. Patuit etiam aditus ad Succumbios, qui pręter characterem & Sacerdotem vix quidquam habent Christianorum: Humaguæ atq; Ensennij ne illa quidẽ habent. *Meßis* ergo *multa, opera-*

operarij pauci. Sed iuuabit horum populorum in Sacerdotem nostrum propensionē, animúmque paulò amplius cognoscere. Cùm Pater oppido cuidam intentus munia Societatis vigilantissimè obiret, præmonuit Vicarius aliûs oppidi Curacas, (id dignitatis nomen est) semetipsum ad eos in fide instituendos præsto futurum Curacæ accepto nuncio litteras statim dant ad Nostrum, quibus enixè petunt, ne ad eos venire Vicarium patiatur, sed ipse potiùs id oneris sibi sumere ne grauetur. Vicarius interim ingressus est Prouinciam, oppidum petijt: quo aduentante oppidani omnes fugā capessiuêre, ita vt ne vnus quidem è tanto numero ibi fuerit repertus. Hoc gentis in se studio captus P. Raphaël ita est, vt cùm ad Collegium à Quitensi Rectore reuocaretur, supplicibus litteris postulârit, *ne tot populos tam densis ignorationis tenebris obrutos, in Societatem, quæ illos curat, tam bene animatos eo solatio auxilióq; priuaret. Enimuerò fieri nullo modo posse aiebat, vt Hispani aliquando hos tam potentes populos imperio suo iungant, à quibus septies iam forent repulsi, nisi tales præmittantur, propter quos Hispaniensibus ipsis securis iam atque omni periculo vacuis hîc esse liceret.*

Scripsit eadem ferè veteranus quidam Clericus Ferrerij comes, qui & indigenarum salutem, & Hispanorum incolumitatem ex vno Patre dependere apertè testatus est.

PRO-

PROVINCIA PHILIPPINÆ INSVLÆ.

Sunt in his Insulis Collegia tantùm duo; Sedes, quas Rectorales vocant sex, cum vna domo, & Tirocinio nondum absoluto. Habitarunt hæc domilia Socij nonaginta. Quatuor in numerum sunt recepti. In viuis ad Indorum credo salutem, & consolationem DEVS Optimus seruauit omnes.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
Colleg. Manilanum habitârunt.	XXXVII	XIX.		XI.	VII.
Sedem Silanensem.		II.			
Missionem Octoniensem.	II.	I.			I.

	Vniuersim.	*Sacerdotes.*	*Præcept.*	*Scholast.*	*Adiutores.*
Tirocinium D. Petri inchoatum.	XII.			X.	II.
Sedem Antipolanam.	VI.	III.			III.
Boholanam.	IV.	III.			I.
Dulachianam.	VI.	IV.			II.
Carigaranam.	V.	II.			III.
Tinagonensem.	V.	IV.			I.
Palapacanam.	V.	III.			II.
Collegium Zebuanum.	VI.	III.			III.

Ad Catholicam fidem tùm Hæretici, tùm Pagani acceſſerunt trecenti octoginta vnus.

Confeſſionem de totâ vitâ inſtituerunt ter mille octoginta duo.

Inhoneſtam vitam deſeruerunt triginta octo.

B. P. N. IGNATII auxilium ſenſerunt ſex.

COLLEGIVM MANILANVM.

I.

FINE HVIVS ANNI EXORdium sumamus, sub cuius exitum, nempe adulto Octobri, prima harum Insularum Prouincialis Cógregatio coiuit. Interfuêre huic plures ex Pictis Insulis Patres, quos tanquam Apstolos, & in expeditione perpetuâ occupatos viri primarij non inuisêre modò, sed & se suâq; illis volenti promptóque animo obtulerunt. His operæ pretium fuit Manilæ diutius, quàm statuerant immorari. In causâ erat Hollandus quidam, Hæreticus & Pirata, qui primo vnà cum nauibus aliquot hanc Manilæ oram, omni ad eam ingressu egressúque prohibito, occupauit: sed huius exitum infra narrabimus. Intereà verò temporis boni Patres eos omnes dies, quibus hîc morari coacti sunt, exilij loco habuerunt; tantus siquidem eorum erat ardor, adiuuandíq; Indos suos cupiditas, quos aliquot ante annos non sine magno labore CHRISTO Domino pepererant;

rant; cum quibus maluiſſent eſſe in periculo, quam ſine illis, in tuto. Itaque vbi primùm illis per Hęreticum, aliò haud longè velificãtem, factus eſt ad ſuos remeandi locus, eâ ſe celeritate ad optatiſſimum iter accinxerunt, quâ ſolet fluuius diu multúmque repreſſus, ſolutis repagulis ſeſe præcipitem in marę euoluere. Verùm & horum Patrum ad Pictos reditum, haud exiguo indicio demonſtrauit ſibi placuiſſe, qui eos cuſtodiuit DEVS. Nam vt vnus eorum deinde Manilam ſcripſit, aſſeuerauit Hiſpanus quidam homo (qui è certo loco, regis iuſſu quaſi è ſpeculâ onerarias quaſcunque naues, biremésq; illic tranſeuntes monebat, ſibi cauerent ab hoſtibus) *biduo tantùm ibi Noſtris tum vela facientibus proſperum afflâſſe ventum, quem vſq; ad eum diem illac nauigantes aduerſum fuiſſent experti, non ſine periculo in hoſtes contrario vento incidendi*: quo tamen periculo liberati ſunt Noſtri, qui quantum ſatis erat ad euadendum ſecundo tunc vſi ſunt curſu.

Porrò eadem hîc in omnibus Noſtris, ac ſingulis, tam ad Tagalenſes, quàm alios Indos iuuãdos viget propenſio, idem laborandi pro his Philippenſibus contentum ſtudium. Quare nonnemo Patrum grauiſſimorum, quorũ multis iam annis in Societate magni æſtimata fuit opera, Theologicas quæſtiones cum primis Indicæ linguæ elementis commutare non dubitauit.

II. DIMISSA Congregatione bis Theologicæ quæſtiones publicè ſunt defenſæ, non ſine Noſtrorum voluptate; ſiquidem nonnulli ex illis tredecim quatuordecímve annorũ ſpatio eiuſ-

modi diſputationibus nec ſemel interfuerant: immò tunc primùm ſe laborum ſuorum fructū percepiſſe arbitrati ſunt; quippe qui primi in hac prouinciâ ſtudiorum iecerint fundamenta : nullus enim vſque ad Noſtrorum aduentum ad has Inſulas, vel infimæ etiam Grammaticæ diſciplinas, aut rudimenta hic vnquam docuit. Confeſſionum frequentia priores annos longè ſuperauit. Ex ijs, quos hoſpitalis domus habebat infirmos, adiuti nonnulli in maximo vitæ periculo. Nam cùm Octonium verſùs in Champanio (Sinenſe nauigium eſt) deferrentur, ſéque ad bellum contra Hollandum pararent, fortè vſuvenit, vt ſcintillâ quadam decidente in doliola, quibus tormentarius puluis aſſeruabatur, raptis per aëra quibuſdam, alij qui remanſerant eodem igne aduſti, atq; ad Xenodochium deducti adeò fœdâ facie corporéque apparerent, vt magnam ſui commiſerationem in ſpectatoribus excitarent. Miſerabilis ſimul, ſimul intolerabilis fuit aſpectus, ob fœtorem, quem viui vermes ex eorum computreſcentibus corporibus prorepentes ſecum efferebant : adeóque miſeri ipſo ſui fœtore ad ſe accedentes arcebant. Sed verò illis in tam ærumnoſo ſtatu conſtitutis prouidit mirabiliter DEVS; vt quidam è noſtris Sacerdotibus, qui olfactu carebat, eos facilè poſſet ferre, ſolari, audire, eiſdémque præſto eſſe in omnibus : nec defuêre præter hunc alij è Noſtris, qui illatâ ſibi vi vſtulatos hos inuiſerent, iuuaréntque ſollicitè : qua quidem induſtriâ effectum,

vt

vt nonnullis illorum vitâ functis plures reualuerint.

III. DICITVR ad varios duplici linguâ frequenter, Hiſpanâ & Tagalâ: nec ad vniuerſum duntaxat populum, ſed ad ſingulos. In his mulier, quæ aliquot annos impudicè conſumpſerat, adeò Sacerdotis ſermone commota eſt, vt mutatis moribus, vitam Chriſtianâ feminâ dignam inſtituerit, quin & ab antiquo proco ſollicitata, eum abs ſe propoſitis æternis pœnis abegerit. Hoc enim illa ſibi remedio cauit, caueréque ſolet, quoties inſtigante Dæmone ad turpe facinus prouocatur: manum in ignem mittit, quò aliquid experiatur doloris, quo apud inferos cruciari ſolent luxuriæ mancipia: ſed & ſocias hæc habet in tali experimento alias, quæ à ſimili hoſte, flagitioue impetitæ, non diſſimilibus ſeſe armis muniunt; ſuntque inter eas nonnullæ, quæ quinquies, & eo ampliùs quotidie palmas igni admouent, vt clauum quodammodo clauo trudant, ignémq; igni extinguant.

Sinenſis quidam aliquot antè annis in noſtra villulâ agriculturam exercuerat, fidus quidem Noſtris, ſed DEO infidus: erat enim vanorum DEORVM cultor pertinax. Hunc ſæpius familiariter commonitum quò ſuæ conſuleret ſaluti, obſurdeſcentem viderunt Noſtri: quare re imperfectâ deſperatâq; ab incepto deſtitère. Erat tũc quadragenarius: itaq; laboribus aliquando faſtigatus, in morbum incidit: inuiſit illum noſter Procurator, eique innuit Chri-

ſtianam fidem; morbum eum eſſe grauem, periculoſum, incertum, certas verò poſt mortem æternáſque pœnas, ni religionem mutet. *Verum*, inquit, *narras pater, attamen ego non infirmis adeò vtor viribus, quin poßim conualeſcere: ſuperſunt præterea vxor cum filijs apud Sinas, ad quam, ſi Chriſtianus fiam, nunquam mihi redeundi ſpes erit: optimam veſtram Religionem veneror, quam & amplecti paratus ſum, ſi morbus cogat.* Cui Pater: Ergo ſi probam exiſtimas Religionem noſtram, ſi CHRISTVM Dominum verum DEVM agnoſcis, quanam ratione non vis ei in vltimo vitæ agone nomē dare, à quo recepiſti & vitam & victum? ſuperatus ille hoc argumento, *Pater*, inquit, *bidui tantummodo inducias rogo, pòſt, vt vis Chriſtianum profitebor.* Indulſit Pater. Exactis inde duobus non ampliùs diebus, miſit Sinēſis homo, qui Patrem accerſeret: renuit primò, qui mittebatur, ſed vrgenti, tandem obſecutus accerſiuit Noſtrum, à quo probè inſtitutus, petijt etiam, vt abraſo priùs capillo (mos namque Sinenſium eſt oblongos paſsóſq; mulierum inſtar capillos alere) Chriſtianum morem imitatus, ſacro ablueretur lauacro. Factum eſt petenti ſatis: at dum tondebatur caput, adfuère vnà cum eius nepote Sinenſes nonnulli, qui rem deteſtantes: *Heu heu*, ingeminabant, *haud quaquam poterit amplius Gumiel* (hoc eius nomen erat priùs, poſtea Bernardus) *ad noſtros remeare, capillis omnibus, patrio decore orbatus*: hos contra reprehendens ille; *ſinite*, inquit, *hæc; quæ quidem ego pili facio; ad aliam me nunc accingo patriam, aliud me ſpero breui petiturum*

regnum

regnum, in quo nec capillis egeam, nec de vxore, aut liberis doleam. Vni DEO *iam dedi nomen felix: vos vobis conſulite miſeri, non mihi.* Ita Bernardus cum capillis ſuis humana lœtus omnia deſerens, eo, vti ſperandum, profectus eſt, vbi nec capillus de eius capite peribit.

IV. BEATISSIMA VIRGO, cùm ſit Regina mundi, non minùs obſeruantes ſui in his quoq; partibus habet Clientes ac Sodales, quàm in Europâ. Dux quidam inſignis iſque Hiſpanus enixè petijt ab Electoribus, vt ſibi æditimi liceret fungi munere; impetrauit: itaq; curæ habuit id muneris, vt ſi in caſtris militarem aliquam prouinciam adminiſtraret: quoties ſacellum, vel periſtromatibus, vel tapetibus aliiſque rebus ad ornatum cultúmque VIRGINIS ſpectantibus fuit inſtruendum, ipſe ſuâ manu (cùm plures habuerit ſeruos) munia omnia accuratiſſimè fuit executus: quod maioris eſt admirationis, ibi hoc facere eum, vbi ciuis Hiſpanus quilibet quaſi principum more natus tantùm videtur ad imperiũ; Indi contrà Æthiopéſque ad laborandum, ijſq; obtemperandum: vt ſint hodie gentibus iſtis Hiſpani, quod Romani olim ſub liberâ Repub. toti terrarum orbi. Eorundem porrò Sodalium eſt, triduum illud Baccho præpoſterè conſecratum in Paſchatis dies, (quos ita etiam nominãt) conuertere. Itaque ſerico panno ædem ſacram conueſtiunt, tibicines inuitant, cereos ſuis ſumptibus accendunt, ſeni coram venerandâ Euchariſtiâ humi defixi ſupplicant, omnia denique agunt, quæ in alijs quoq; prouincijs tacuimus.

Inter hos Græcus quidam quinque supra viginti argenti libras obtulit, hoc fine & consilio. Erat ei nauigandum ad eam huius Insulæ partem, per quam velut ianuam huc primò aduectantes eunt mexicanæ naues: inde ipsi Manilam vsque deuehendæ erant sericæ quædam merces, quæ ex superioris anni naufragio, quod nostra nauis ibi fecerat, supererant. Ad hoc iter, quod centum minimùm leucarum erat, opus ei fuit Hispano, eóque diligenti nautâ, cui tantùm argenti pro naulo soluendum erat. Tum Græcus, *Vt quid hominem quæro socium, qui nullo me nauigaturum periculo liberabit? DEVM præstat habere non nautam, sed nauclerum; hunc eligo meæ ducem nauiculæ, meæ nauigationis comitem, sicque ei hoc tantillum pecuniæ his futuris Bacchanalibus offero, quo cerei ardentes augustissimum sui Corporis Sacramentum quoquo modo cohonestent.* Et sanè non fefellit Græcum comes. Nam cùm Manilam vna cum alijs nauibus velificaret, aduerso flante vento, pluribus ad scopulos allisis, ipse incolumis cum naui, ac mercibus portum tenuit, votóque se exsoluit. Maturiores istos tertij generis Sodales pro suo quoque modulo imitantur, elementares, inquam, pueri septuaginta. Cuidam tredecim annos nato, cui atra bilis iram facilè excandescentiámque excitabat, suasit Sacerdos, vt eiusmodi impetus patientiâ frangeret: ita morigerus fuit puer, vt cùm non multò pòst ab æquali alapam acciperet, imperturbatè responderit: *Hanc ego pro DEO feram lubens*: ab alio item iniuriâ affe-

ctus:

ctus: *& hanc, inquit, feram.* Die quadam accessêre ad portam ex iisdem pueris tres quatuorve, qui à ianitore interrogati, quid quærerent; *Quid*, quæreremus? inquiunt; *nihil aliud, quam hoc modicum solatij accipere in domo Domini.* Murmurabant quidam coram alio ex his B. VIRGINIS clientulis de nostra Societate; ille rem non ferens ac subindignans; *Alia vos agite*, ait, *ne talia de iis Patribus, à quibus ego, meique similes omnem hauriunt pietatem, obloquamini: Ego quidem inter ingratos numerabor, si talia præsente me effutiri sinam.* Ad excursiones iam veniamus; in quibus magis seria, vtpote à viris gesta recensebuntur,

V. FACTA est hoc anno ad Cauitensem portum vna, vbi seruantur nostræ naues ac triremes: distat à Manilanâ vrbe duabus leucis. Huc primò conuolârunt auxiliarij milites cum Regio præfecto, quos, visis ex vrbe Batauorum nauibus eò vela facientibus, subsecuti sunt duo ex nostris Sacerdotibus aliiq; plures ex vrbe ciues. Nostri nō modò ab vniuersâ cohorte, sed ab ipso etiam præfecto perhumaniter sunt recepti, regióque cubiculo ac mensâ donati, idque non semel; sæpiùs enim illuc remigrandum fuit, tam ad milites, quàm ad ciues in maximis periculis iuuandos. Et vero licet eam omnium in se beneuolentiam, liberalitatémque animaduerterent Nostri, malè olentem tamen triremem potiùs, quàm prætorium pro habitaculo sibi esse voluerunt. Eorum ibi munus erat, per portum sursum deorsum cursitare, pręsidijs animos oratione addere; Confessiones, eásq; vitæ vniuer-

vniuersæ quamplurimas ad multam vsque nōctem audire, & quod reliquum erat à labore tēporis, in captiuorum, qui in triremibus erāt, vtilitatem expendere. Hinc ipsi belli duces insolitam militum suorum mirabantur modestiam, & nunquam à se visam (vt dicebant) eorum in exequendo munere suo diligentiam. Vix à Nostris B. VIRGINIS imploranda tutela nominata est, cum statim per totum exercitum de erigendâ militum Sodalitate decretum ac proclamatum est. Iam se Sodales vocare, VIRGINISQ; alumnos præcoci feruore solebant, nondum à Nostris eâ facultate obtentâ. Hostes à se vnicâ tantùm leucâ distantes habuerunt; at Nostris tamen præsentibus securi omnísque metûs expertes consistebant: adeò eorū præsentiæ multùm tribuebant, vt si quando in vrbem reuersi paulò longiorem moram necterent Patres, eos vniuersus exercitus per litteras à Præsidibus repeteret. Porrò expeditio hæc, quæ initiò terrestris fuit, maritima deinde facta est. Nam dum hîc Hæreticus aliâ reliquis suis adiunctâ naui mare hoc omne latrocinijs furtísque vltra sex menses infestum haberet, datus est nostri exercitûs Præfecto locus, classem non mediocrem bello parare. Ad hanc in ijs, quæ ad animi bona faciunt iuuādam designati sunt quatuor è Nostris, P. Valerius de Ledesma, P. Angelus Armanus, P. Ferdinandus de S. Romano, & F. Franciscus Niedo; quamuis in locum primi postea suffectus sit P. Melchior del Vera.

VI. SOLVIT è portu classis ad XI. Calendas Maias,

Maias, anni ſexcenteſimi decimi ſupra milleſimum, viſóque hoſte octauo Calendas eiuſdem ſub auroram (erat apud Occidẽtales Sabbatum, apud Orientales dies Dominica) ſuus cuique locus à claſſis Præfecto eſt deſignatus. Patres verò noſtri, quibus duæ maiores naues, Præfecti nimirum, & Admiralij (vt vocant) conceſſæ ſunt, omnium animis ad tam iuſtum prælium diſpoſitis, habitáque breui ad Hiſpanos, Tagalóſque Indos oratione, vniuerſorum excepêre Confeſſiones. Deinde ipſo nauali certamine vltra quinque horas commiſſis maximis nauibus durante, noſtros milites præliantes, vel animabat verbis, vel vulneratis medebantur, vel obeuntes pœnitentiæ Sacramento iuuabant, vel mortuos iam ſparteo ſtragulo operiebant indefeſſi, non ſine magno perpetuóque vitæ periculo. Siquidem hac, illac, ſurſum, rurſum cõtinuò properare neceſſarium fuit, vbi bombardæ, vbi glandes ferreæ, æneæ pilæ è tormentis diſploſæ obuia quæque rapiebant, perfringebántque. Illud mirum tanto tempore, tantáq; nauium propinquitate, (diſtabat enim alia ab alia citra paſſum) exoneratis quingentis ferè tormentis maximis (de minoribus vt ſileatur) neminem è Noſtris, vel in ſummo quidem vertice fuiſſe tactum. Parta eſt ergo Deo iuuante celebris victoria, captæq; duæ Hæreticorum naues, tertia cremata: nam aliæ duæ, quæ ſuperfuerant, non procul à loco (profundum littus vocant) in quo initum eſt certamen, audito tormentorum fragore, viſóq; bellico puluere fugam plenis velis arripuerunt.

Capta

Capta sunt vltra quinquaginta tormenta maiora; magna vis argenti & mercium: interempti sunt aduersariorum multi, atque inter eos ipse præcipuus, qui tredecim nauibus præfectus erat. Interea Patres nostri Hispanum in officio continere, ne tam secũdis rebus insolesceret; ostendere verbis non minus gloriosum esse partâ victoriâ bene vti, quàm vincere. Infirmis & vulneratis perinde fauebant, seu qui in nostrâ, seu qui in hostium classe ceciderant: vestes, cibos, medicamina, tam corporibus, quàm animis omni diligentiâ & studio conquirebant. Domi interim toto eo tempore, quo in ancipiti Victoria erat, apertâ sacrâ pyxide supplicatum ab omnibus, donec accepto de victoria nuncio ciuitas vniuersa in communem lætitiam effusa templum nostrum gratijs DEO persoluendis adiuit. Sed antequam victrix classis ad portum rediret, præmissi ad vrbem sunt, quotquot in prælio sauciati manum medicam requirebant, tum Hispani, tum Bataui, qui in eâdem hospitali domo, eandem curam charitatémque sunt experti: immò Hæreticis aliquid plus tributum; quippe quorum non corpora modò, sed animi quoque atrocioribus vulneribus hiantes erant persanandi. Auctoribus enim Reuerendo Patre sacrarum cõtrouersiarum arbitro Ordinis Prædicatorum viro grauissimo, Patribúsque Franciscanis, quibus Nosocomij cura est demandata huc ex Antipolanâ sede P. Andreas della Camera euocatus est: qui cum Hollãdici Idiomatis peritissimus foret, licet à se multos annos intermissi,

miſſi, facilè ac libenter ab Hæreticis eſt auditus: adeò, vt *nihil ſimile dum viuerent, ſe audiſſe* affirmarent, *nec quidquam magis cuperent, quàm Catholicè inſtitui: fallacijs ſe Cacodæmonis circumuentos, nauticam omni bono carentẽ exercuiſſe: eumq́; quem pro concione habuiſſent, hominẽ indoctum eſſe, vxorium, ſartorem, qui acu meliùs, quàm biblia tractâſſet.* Igitur hi omnes (plures cẽtum erant) tametſi Catholicæ Eccleſiæ conciliari vellent, haud id facilè obtinuerunt; non tamen denegatum eſt multis, qui ingraueſcente vulnerũ dolore, morbóq; creſcente auditi, æternę glorię pignus cum gaudio ſumpſerunt: reliquorum verò conſtantia in fide diutius videbatur exploranda. Atq; hîc prætermittendi non ſunt quatuor alij eadẽ Caluinianâ Hæreſi infecti, qui viſâ ſuorum in Catholicos rabie rapináque, clam ſe improbis relictis ad noſtros contulêre; quibus deinde etiam omnino fecit ſatis idem P. Camera. Eorum præterea, quos fortuna belli abſtulit, ſumma ratio, vt æquum erat, eſt habita. Breui enim poſtquam in vrbem cum ſpolijs & captiuis ingreſſus eſt triumphantis more Imperator, inſtituit, vt qui è noſtris in bello fortiter occubuiſsẽt, honeſtâ funebri pompâ ornarentur ab omnibus. Quare erectam per eum in templo D. Franciſci inſignem molẽ, cereis, carmine, & emblemate vario voluit exornari, quod & totâ vrbe acclamãte, apprecãtéq; peractũ eſt, quàm potuit accuratiſſimè. Sed lætis his victorię euentibus, vt humanarũ rerum ordinẽ morémq; ſolemnem ſequamur, non minùs triſtẽ ac funeſtũ ſubnectemus, eius naufragij

caſum,

casum, quod fecit nauis, quæ à S. Francisco nomẽ habuit, quæq; ex hoc portu duabus alijs comitata soluit anno superiori.

VII. IN EA petiturus Mexicum erat P. Petrus de Montes vna cum alio Patre ac fratre Socijs. Is fuerat huius Manilani Collegij Rector annis quatuor, vir magni nominis in his Insulis, atque consilij. Itaque cum in Lacutensi portu, dum ventos expectabant, multùm Patres in præparãdis nautarum animis, quâ Confessiones de totâ vitâ audiendo, quà discordes componendo, laboràssent, ipso D. Iacobi Apostoli sacro die, pelagus meridianum sublatis anchoris ingrediũtur. Soluêre è portu simul naues tres, D. Francisci, quæ Nostros ferebat, & DD. Andreæ & Annæ. Duo statim vitia, ventis quasi placandis, ex naui proturbata: inhonesta scilicet muliercularum & blasphemiarum impia consuetudo. Vehebantur eadem naui, cum Patribus nonnulli, qui maiori anathemate seu excommunicatione obstricti, catenam hanc flocci faciebant, ambâsq; aures Nostris, vt solutionem quærerent, monentibus occludebant, quamuis eorum non pauci ex eo sese vinculo expedirent. Illi deinde ad omnia monita obsurdescentes, obsurdescentem quoq; iustissimè habuere DEVM. Nam cùm exortâ subito tempestate, procellis vndique turgescentibus alij omnes ad Patres conscientias suas exoneraturi properarent, hi etiam inter reliquam turbam lamentabundi aderant; *Heu*, inquiunt, *nos miseri his iam immergimur vndis: nec spes salutis vspiam reliqua apparet: quid agẽdum suadetis, Patres?*

omnis

omnis enim à nobis peccatorum ablata memoria, nihil meminimus eorum, quæ ſceleratè huc vſque patrauimus. Interrogati, num de commiſſis à ſe peccatis ſaltem indolerent? nihil penitus reſpondent ſtupore pauoréque attoniti. *Apprehendite* (exclamant Noſtri) *apprehendite diſciplinam, ne quando pereatis de viâ iuſtâ*: at illi hæc audientes cingula Noſtrorum capitata, ferróq; obarmata magno impetu arripiebant, atq; in ſeſe diuinam implorantes clementiam, crudeliter animaduertebant, donec æquoribus iuxta, animíſq; ſua malacia eſt reddita. Fuêre hæc mala cauſſa magni boni. Ex quadringentis enim hominibus, nullum ea nauis poſtea inexpiatum vehebat: qui totam vitam excuſſerant octoginta, ſuperabant. Huic tempeſtati ſucceſſit alia, atque alia; ac denique quarta, quæ multis vltima, ac fatalis fuit. In eâ periculum omnem vicit pudorem; adeò vt non ad aures Sacerdotis, ſed palàm & præſentibus atque audientibus omnibus enormia quæq; crimina faterentur plurimi, nec quo minùs id facerent, à Noſtris inhiberi poſſent. Interea creſcunt diſcrimina, aquę montium inſtar intumeſcunt, ſummóque in fluctu pendentibus præſentem videntur intentare omnia mortem: & iam vndæ ſecum deuoluere merces, merces ipſæ vna rapere homines. Sacerdotes noſtros validiores quidam nautæ in edito puppis loco collocârant, in quo Confeſſiones omnium ſecuriùs exciperent: quod breui inter ipſos ventorum turbines, & ſtridentes procellarum reciprocationes fecerunt: tum alios, vniuerſi madi-

di atque defeſſi ad danda veri atque ſinceri doloris indicia, magnis clamoribus admonuerunt. Iã nauis non longè à Iaponiâ terrâ aberat, quæ nubiũ obiectu adhuc quidẽ latebat, ruptóq; malo, atque exiguo ad proram velo pulſa, inter breuia & ſyrtes luctabatur. Hîc longis tabularum compagibus hiantéq; ſentinâ, diuerſi multiplicéſq; venti nauim vndíq; aggrediuntur, quaſſatámq; adeò luxârunt, vt anteriore proræ parte cum malo à reliquâ naui abſciſsâ triginta homines, qui eò fortè conſcenderant, natarent potiùs, quàm nauigarent. Tandem abraſa inferior vtrinque tabula vndíſque oppreſſa proram ipſam cum reliquâ illâ hominũ multitudine, prægrandi fluctuoſi maris voragini abſorbendã tradidit, nemine prorſus euadente. Hinc quod remanſerat mediæ nauis perdurante ventorum vi inclinatum ad latus procubuit, cunctis ad ſumma labia alterumve latus celeri curſu defugientibus, ad quam quidem fugam manibus magis, quam pedibus vſus erat. Non multò poſt afflictorum labores miſeratus DEVS, ſumma nauis tabulata cũ ſuperiore puppe à vẽtre totius corporis auulſa, in arenã non procul à littore ſparſam eduxit. Inde quaſi è conuexâ ſcaphâ ad vadandum reliquum maris tractum deſcendêre pleriq; omnes: quia tñ exiguũ erat ibi maris littus, qui illuc deuenerant læti, mox à rapacibus vndis nullo iuuante inuoluti naufragiũ in ipſo littore, atq; interitũ omnes videntibus ſocijs miſerè patiuntur. Inter hos P. Petrus de Mõtes bis terue abſorptus, ſemianimis extractus eſt à peritis nautis: qui viſâ ad la-

ad lapidis iactũ fluminis exigui ripâ, alios, ne littori fiderẽt, sed illuc celeres properarent, admonuerũt. Ibi mortem iterũ, non iam ab vndis, sed à fame expectabant; quippe qui ad paruam insulam se appulsos ob nubium spissitudinem rebãtur. Sed enim non longi temporis interiectâ morâ, illuc sese Iapones duo, qui è suo oppidulo ante triduum nauim inter fluctus iactari viderant contulerêre. Ab his ad oppidum eorum sunt deducti omnes, quod leucâ tantùm distabat, seminudi madentésque, atque à barbaris minimè barbarè habiti, nostríque Patres Iaponico licet attrito vestitu donati.

IIX. SEDATA non multò pôst tẽpestate ad nauim iterum accurrerunt Hispani, si quid fortasse merciũ expiscari, aut in eá puppis parte, quę mari nondũ cesserat possent extrahere. Dum isti hæc agunt, quieti sunt Iapones, neq; linguã neq; manum mouẽt: at vbi primùm collocatas in littore conspexêre merces, continuò eas suas esse dixerunt. Nauarchus hoc audito Imperatorem Iaponensem cõstituit adire Surungæ tunc vrbe regiâ commorantem. Facta est ipsi vná cum P. Petro Montio alióq; comite eò proficiscẽdi potestas, reliquis interim in oppido velut custodiâ detentis. Pauci tamẽ intercesſêre dies, cùm omnibus religiosis, vnà cum aliquot Hispanis, qui se eorum seruos simulabant, inde licuit discedere: qui primò pedestri vsi itinere, difficulter promouebant: præcipuè verò alter ex Sacerdotibus nostris, qui claudicabat. Impegerat enim pedem ad palum, cùm in naui toties mutan-

da ſtatio fuit. Cuius claudicationis cauſsâ per ſeſquimenſem decumbere immoraríque Meaci cogebatur. Suppoſiti ergo ſunt, tam huic, quam alijs equi, donec in quadam vrbe Toni ſeu Principis imperio ſubſiſtere iuſſi ſunt. Ibi cùm Chriſtianis à Patribus olim baptizatis innotuiſſet, inter Hiſpanos aduenisse Patres Societatis IESV, ſtatim ingruente nocte (ne, ſi de die feciſſent, punirentur à Tono) pecuniâ cuſtodem domûs corrupêre, enixè ſimul ab eo poſtulantes, vt ſibi fas eſſet captiuos homines, vel paululum contueri. Factâ poteſtate Noſtros adeunt, defatigatos, faméque pœnè enectos, cibo ac potu recreant: & quod linguam eorum ignorarent, lachrymis amorem commiſerationémque teſtabantur. Cuſtodi deinde munuſculum, ceu cani offam, denuo oggerunt, ne tam dulcem moram impatienter latrando abrumpat: tum autem renouato fletu doloréque ad mutuos aſpectus iterum conuerſi, veſtibus oſcula defigunt, quóſque linguâ non poſſunt, amicis geſtibus motibúſque conſolantur. Denique ſummâ nocte valedicere coacti diſceſsêre: hoc tantùm læti ſolatio, vidiſſe ſe Societatis Patres, in remotiſſimâ Iaponiæ orâ.

PORRO ab eodem Tono impetratâ vlterius progrediendi licentiâ Icendum (vrbs eſt, in quâ Princeps Imperij hæres habitare ſolet) peruenerunt, ibíque à Patribus Franciſcanis perhumaniter accepti habitíque, Surungam iter direxêre: vbi iam tum P. Petrus Montius bene ab ipſo Imperatore erat acceptus. Reperit enim Iaponem quen-

quendam nobilem, quem ipſe, cum eſſet Manilæ Rector, omnibus modis iuuit. Hic vt eſſet quoquo modo gratus antiquæ beneuolentię, Patrem is tum quendam in Philippinis Bonzum eſſe dixit, eóque nomine ipſum Imperatori tantùm commendauit, vt publicas ab eo litteras acceperit, quibus tam ipſi, quàm Socijs omnia, non minus, quam ſi regio eſſent orti ſanguine, ad iter neceſſaria gratis ſubminiſtrari iubebātur. Surungâ Meacum verſus iêre: quo cùm perueniſſent, non à Noſtris tātum iuxta Societatis morem magnâ gratulatione gaudióq; ſalutati ſunt, ſed à præcipuis etiam Iaponēſibus inuiſi, & munuſculis pro more gentis affecti. Nangaſaci (quò deinde venerant,) decretū eſt, vt P. Petrus Montes cœptum proſequeretur iter ad nouam Hiſpaniam in naui S. Annæ, quæ ex alio etiam naufragio ad Bungēſe regnum, paulò antè littus tenuerat. Eius Socij, Sacerdos cum fratre huc in Iaponenſi Iunco, (nauigij genus eſt) adnauigârunt cum alijs quibuſdam, qui ex naufragio vna cum illis euaſerunt. Iuncus quo vehebantur, in piceas, piraticáſq; Batauorum deuenit manus: ſed priùs datus eſt locus triginta Noſtris in ſcapham, quæ nauim à puppi ſequebatur, deſcendendi, quorum precibus Pater quoq; victus, ſeſe coniunxerat; in qua biduo remigantes ſine cibo potúque, non item ſine periculo Zambalenſium barbarorū prærupta ſaxa ſubiêre: vbi pro Hollandis habiti, parum abfuit, quin ab iiſdem ſagittis conficerentur: nam paulò antè nonnullos ſtrauerant, quod aquatum ad eorum fluuium

descendissent: sed ab homine qui eorum linguam callebat, de nostris rebus certiores facti, mitius ingenium induerunt, illæsósque dimiserunt. Pater ex itinere ad D. Augustini Sodales (discalceatos vocant) diuertit, apud quos summâ eorum beneuolentiâ tamdiu substitit, quoad ei nauigium commodum ad Manilensem portum vsque licuit comparare: ad quem tamen citiùs exscendit noster frater, qui in illâ naui, quæ in Hæreticos inciderat, cum reliquis Hispanis remanserat. Simul namque Holandicus pirata nauim direpturus conscenderat, manúsque in Socios & vincula iniecerat, hiscè fortè in ipsâ naui non procul ab Augustiniano quodam Religioso itidem capto absconderat; itaque non quæsitus, ibi relictus est, cõscijs tantùm aliquot Iaponensibus, quorum erat ea nauis: quam postea ob ictum cum Iaponensibus fœdus restituerunt Holandi absque captiuis Hispanis, quos sibi in prædam reseruare voluerunt: sed & hi demum ad vnum omnes nostrorũ armis in libertatem vindicati sunt, excepto solo illo D. Augustini egregio discipulo, qui bello ipso nauali durante tormẽtariâ pilâ traiectus interijt, cùm paulò antè captos socios ferróq; oneratos à peccatorum vinculis exemisset, se illósq; omnes præuijs litanijs DEO, quàm diligentissimè cõmendâsset.

SILANENSIS SEDES ET ANTIPOLANA.

IX. BONÆ sunt indolis Silanenses, & in quibus

bus dolus non est. Duci faciles ad omne id, quod cum vtili & honesto coniunctum est. Habent multùm pietatis & religionis, plurimũ misericordiæ: nec in populares solùm, aut Christianos, sed in eos etiam benigni sunt, quos scelus Idololatriæ etiamnum deprauat. Id nuper in eos liberalissimè ostenderũt, qui ab Hollando exagitati fugatíq; Silanum transierunt. Indus quidam de prætermissâ annuâ confessionne à Patre nostro non semel admonitus emendare se tamdiu neglexit, donec in contumacem diuinæ iustitiæ videretur animaduertendum. Conscendit ergo arborẽ præmaturis pomis fœtam; fefellit ramus, misérque in terram excussus gulam fregit, & sine sacris eodem loco expirauit.

X. ANTIPOLANA sedes tria habet oppida, in quorum vnoquoq; nunquam desiderari solent Nostri. Inuisit hoc anno Antipolanos simul & Taytayenses Segouiẽsis Pontifex, tum sacros ibi collatũ ordines, tum confirmationis Sacramento indigenas roboratum. Eum Indi quibus potuerunt reuerentiæ significationibus exceperũt. Duplex primò eorum cohors ad militiam facta, ante suum quæq; oppidũ, displosis in lætitiæ signũ sclopis, tibicinibus, musicísq; instrumentis accinẽtibus. Hoc deductus comitatu ad oppidũ Taytayense, magnam reperit hominũ multitudinem se flexis genibus præstolãtem, tanta modestia ac pietate, vt lachrymas prę gaudio tenere non posset. Quaquà incedebat, stramine cõstratæ vię, fenestræ Indicis pãnis inauratæ visebãtur. Mox atrium ingresso, signiferi vexilla priùs agi-

tata ad solum vsque sternentes ab Episcopo subiectionis ergò calcari voluerunt. Modis multis & varijs defessum sæpe exhilarare, aut excitare sunt soliti; Indicis, Hispanísque saltationibus: erecto ingeniosè arundineo propugnaculo, quo Malucensem expugnationem feliciter iucundéque repræsentabant. Cùm iam iterum discedendi tempus aduentasset, pluuiísque dies vias omnes luto implessent, delatus humeris est à præcipuis nobilioribúsque Indis vsque ad fluuij ripam, vbi conscensâ cymbâ ab ijsdem remigantibus Manilam deductus est.

XI. ANTIPOLANVS ciuis Tanaënse oppidum, quatuor distans leucis ad præstinandam orizam petierat. Dies is erat Apostolorũ Principibus sacer; sed ipse nulla diei habita ratione orizã suam humeris imponit, Missam se in nostro Iacobitano oppido sperans auditurũ, quod quidẽ quàm facillimum videbatur, tum ob loci propinquitatem (citra leucam aberat,) tum etiam ob itineris planitiem & facilitatem. Iter ergo fecit vltra quinq; horas, necdum tamen D Iacobum è trito illo tramite oculis assequebatur. Sub meridiem peruenit, denique ad sata quædam, vbi intellexit sacrificium iam omnino esse peractũ: inde dolens Antipolum properat, quod etsi leuca non ampliùs dimidia à D. Iacobo seiungeretur, tribus integris horis non attigit. In campo enim (qui minimè asper intercesserat) obnubilatis oculis visu cœpit destitui: sistit illico gradũ, arboríque sibi propinquæ accliuis, rei euentum cum stupore præstolatur. Non diu factum est, & om-

& omnem videndi facultatem amittit. Tum primùm oculi mentis aperiri, agnoſceréq; ille eas ſe profanatæ ſanctiſſimæ diei, neglectiq; diuini officij pœnas dare. Quare in ipſo loco vouet, ſe rem iſtam, vt geſta eſt, quamprimum Antipolum perueniret, vni è Patribus Societatis aperturum, tum vt ipſe caſtigaretur, tum etiam vt alij exemplo ſuo diſcerẽt ſacros dies non violare. A voto ſtatim viſum ſuum recepit: ſed (vt homines ſumus) promiſſa tam diu præſtare neglexit, donec ſecundo puniendus toto corpore acerrimis cruciatibus cœpit torqueri. Igitur humeris aliorum in templum delatus, geminæ punitionis rationem Patribus reddit, ſimúlque rogat, rem totam è ſuggeſtu alijs in exemplum publicari. Confeſſus deinde de peccatis quoque, pœnas illas à ſe omnino amouit, & cum DEO in gratiam redijt. Coniuges duo ex D. Iacobo oppido ob ſimilem culpam pœnas dederũt hoc modo. Maritus in arundineâ casâ formandâ firmandáque, vxor verò in orizâ ſecandâ diem totum, quo ſacris vacandum erat, occupabantur. Non viſum eſt hîc conniuendum DEO; immiſſo igitur diuinitus igne ipſam domũculam cum orizâ in cinerem ac fauillam vertit, intactis atq; illæſis ijs, qui in viciniâ negotia ſua Eccleſiæ præceptis poſthabuerunt.

XII. DEFVIT hoc anno Antipoli Noſtris victus, quòd exigua fuerit eorum ſeges, quâ hîc ferè ſuſtentantur. Auxit id mali tum ipſa Indorum egeſtas, tum etiam eorundem graues impẽſæ. Nam cùm ad bellum, quod vrgebat, pecunia

conferenda esset, adeò exigua Antipolanorum res apparuit, vt coacti sint Nostri sericos eósque recentes Ecclesiæ pannos, sacras item vestes cum argenteo calice illis ad debitorum solutionem offerre. Sed cum iam iam de earum rerum venditione ageretur, præcipui quidam ex ciuibus, rem indignam iudicantes, ea quæ iam DEO dicata erant venundari, ad nostram domum accurrunt celeres, & cum lachrymis P. Rectorem rogant, id ne fieri vellet, *sese ipsos de pecuniâ curaturos; quam si viâ aliâ parare non possent, pro Mancipijs vnà cum filijs seruituros, dummodo tale nefas auerteretur.* Fauit huic piæ voluntati DEVS, mentémquè iniecit harum insularum Præsidi, vt eam Indis pecuniæ summam Nostris agentibus facilè remitteret.

PORRÒ crucem illam, quam apud se retinuerunt, miraculis iam antè aliquot annis celebratã colunt, venerantúrq; religiosè. Illud hoc præcipuè anno firmatum, vt primâ sextâ cuiusque mensis feriâ eam à solemni sacrificio spectandam exhibeant Nostri, magno campanarum simul tubarúmque clangore. Eandem quotannis inuisunt pedestri supplicatione Taytayẽses vniuersi. Tres D. Matthei oppidani huius salutiferæ Crucis opem experti sunt; pater cum duobus filijs, qui sacro illius puluere in aquam immisso haustóque, febrim & ventris assiduos pœnè dolores amoliti sunt.

XIII. NON procul ab oppido præardui sunt ad Aquilonem siti montes, quos Itæ barbari pro oppidis absque domibus habent. Hos quibus pos-

possunt studijs Nostri ad fidem Christianam amplectendam inducere laborant, nullam vero occasionem rei gerendæ intermittant. Descenderant ad oppidum aliquando Itæ quatuor, eos Gubernator statim quasi exploratores duci iussit in carcerem: & sanè vexatio dedit intellectum, quosque non potuit corrigere ratio, metus correxit. Pollicitabantur illis Nostri immunitatem libertatémque obtenturos, si fidem non aspernarentur: annuunt; missísque, qui vxores liberósque ex præruptis ijs montibus accerserent, locus datus est ipsis in oppido, factáque facultas adeundi catechesim, quâ ad Sacrum suscipiendum fontem præpararentur. Breui itaque conuenêre omnes numero viginti.

OPPIDVM TAYTAYENSE.

XIV. ADFVERE huius oppidi Partheniani ciues vltra duos menses infirmis, qui ad centenarium vsque numerum hoc anno ascenderunt, æquis voluntati operibus. Nec defuerunt communi harum insularum periculo, tam precando assiduè coram diuinissimo CHRISTI corpore, quàm se affligendo, vt Hollandum ex suis insulis omnino propulsarent. Ac licet ad ineundum contra hostem prælium magnam pecuniæ vim effuderint, aliam tamen non minorem, in construendâ Nostris hominibus lapideâ domo, promptissimè insumpserunt: Quapropter & maioribus à DEO beneficijs sunt aucti, quãdo ab eo igne, qui quatuor oppida circumia-

cumiacentia absumpsit, immunes sunt conseruati; quorum vni ad leucæ spatium distanti nullo alio, quàm Christianâ charitate inuitante opem egregiam tulerunt: à quo deinde in simili periculo ipsi quoque sunt adiuti: parum namq; abfuit, vt ab irruente alio igne nostrum cum domo templum conflagraret. Sed & ab alio prætereà incendio, eóq; propinquiore liberati sunt. Bacchanalia erāt, & Æדituus palmarum ramos, ad sacros cineres conficiendos, igni tradiderat; accensa interim candela ante sacram Crucem, in mensam, adeóque ipsum peristroma, quod ei prætextum erat, delabitur. Concepit flammam bene apta materia, eamque breui in tectum sacrarij extulit, quod quidem paleis coopertum, certissimò absumpsisset, ni DEO obstante sopita esset.

XV. AMOR Indorum erga B.P.N. IGNATIVM, seu potiùs IGNATII erga Indos est mirificus. Mulier quartâ à partu die repentinâ phrenesi abrepta, variâ capitis totiúsq; corporis agitatione adstantium commiserationem excitârat. Applicata sunt ei sacra aliquot remedia, sed ea non tam morbo occurrerant, quam inquietiorem reddiderant decumbentem, adeò, vt à malo genio possessa videretur. Ei hospiti expellendo adhibuerunt Patres numisma rosarij, cuius alterum latus B. IGNATII effigiem repræsentabat. Hoc facto, seu diabolus, seu morbus statim euanuit, apertísque oculis, tumoréque subsidente femina ad sanitatem spectauit; quæ & Beato Nostro in grati animi significationem sacra aliquot, & ieiunia di-

mia dicauit. Aliæ duæ eiuſdem beneficio pepe-rêre. Aqua luſtralis ſuam vim hîc ſubinde pro-didit. Ibant duo pueri per campum aliquando confabulantes, cum ecce tibi venenatus anguis è latebrâ ſuâ prorepens eos improuiſo ſaltu ag-greditur. Illi metu territi fugitant eiulantes; *heu ſerpens! ſerpens!* Non procul à loco ſenex Indus è templo piacularem vndam ad ſata ſua defere-bat; hic viſis ad ſe accurrentibus pueris, quid vos inquit, agitat? *Serpens*, aiunt, *prægrandis inſequi-tur; en adeſt iam ſuo nobis morſu exitium allaturus.* Nequaquam ita fiet, ſubijcit ſenex, ſimúlq; ſer-pentem aquâ aſpergit, quâ velut flammâ impe-titus, quàm longiſſimè aufugit. Notàrunt eti-am plures ab eo tempore, quo hic introductus eſt Melitenſis ille lapis, qui à D. Paulo ſortitus eſt nomen, neminem in hoc oppido, vel à colu-bro, vel ſerpente, nedum à Crocodilo fuiſſe percuſſum.

XVI. ADDENDVM his, quod ad S. Crucem ſpe-ctat. Quinque enim hîc ſunt à totidem annis ligneæ, ſeu arũdineæ Cruces, quæ omnes rebus ſupra ordinem naturæ effectis luculẽta fidei no-ſtræ teſtimonia dederũt, & dant quotidie plura. Vetula quædam Catharina nomine duodecim annis oculorum vſu orbata, adhibito puluere, qui è Iacobitanæ Crucis pede deteritur, tam in-tegrum viſum recepit, vt ſola nunc, & incomi-tata, ſuos mille à domo paſſibus diſtantes ſæpe adire ſoleat. Cuius rei totum Taytayenſe op-pidum ſpectator & teſtis fuit. Sed de his Cru-cibus infra plura.

OCTO.

OCTONIENSIS MISSIO.

XVII. Hvc vsqve ad Zebuanum Collegium ſpectauerat hæc Miſſio, ſed cùm plurima, quæ Areualenſis oppidi ſunt, è Manilano quaſi è capite dependeant, viſum eſt, vt eadem quoque expeditio è Manilano Collegio fieret. Hic ergo Sacerdos cum fratre Socio Hiſpanis, Sinenſibus, Indíſque Chriſtianam legem ſolerter proponit explanatq;. Auxiliaribus copijs, quæ Manilâ in Maludum à Regio Præfecto quotannis mittuntur non negata opera eſt. Bis hoc anno ad portum, qui vltra leucæ ſpatium abeſt euocatus eſt à Tribuno militũ Sacerdos, vt ijs, priuſquam vela darent, ſecundos ventos precaretur. Verum illud ibi præclariſſimum geſſit, quòd duos belli duces cum armis & armatis in cædem mutuam ſpectantes ita compoſuit, vt in vnam cœnam mirantibus cunctis conuenirent. In diuerſa quoque oppida ab eodem Sacerdote abitum frequenter, in quibus præter paruulos ſacro Baptiſmatis fonte tinxit adultioris ætatis ducentos, quos puditum non eſt Chriſtianæ fidei rudimenta cum pueris addiſcere. Hæc de vno Collegio, rebúſque Manilanis ſatis ſunto.

ZEBVANVM COLLEGIVM.

XIIX. Hispani, Indi, Sinenſes æquè ab hoc altero Collegio, quâm à Manilano certa habent

bent auxilia, magna præsidia. Ad B. VIRGINIS Sodales diebus Sabbathinis, vt & sacris eidem VIRGINI ferijs in templo nostro dicitur, in quo populus frequens auditor esse solet. Bisanensem feminam matrimonio sibi iunxerat Christianus homo: is postea de coniuratione adversus Nostros ab eâ malitiosè insimulatus carceris pœnas tam diu sustinuit, donec ipsâ innocentiâ patronâ inde reductus est. Verùm acceptæ iniuriæ memoriâ extimulatus, odium pro vxore & vindictam seruauit. Adfuit vtrique Sacerdos, rémque inter eos ita composuit, vti priusquam discederet, vxor à marito supplex & genibus nixa veniam oraret. Pepercit hic quidem oranti, sed alij Sinenses, qui eam iniuriam in vniuersum Sinarum genus redundare dictitabant, veniam pernegârunt. Itaque vt his quoque satisfieret, die quodam ipsam Sinensium Ecclesiam ingressa mulier, ibique coram omnibus humi prostrata & in lachrymas effusa immunitatē criminis postulauit, eamque stupentibus cunctis impetrauit. Quamuis autem Indi toto pectore imbibere soleant Christianam doctrinam, veteres detestentur errores, ad eorum tamen animos magis excitandos firmandósque, visum est per magni Ieiunij tempus, exemplum aliquod è probatis sumptum historijs, non verbo tantùm statis diebus, sed penicillo etiam in tabulâ depictum proponere, quò altiùs in pectora fides nostra descenderet, si per aures simul & oculos iret.

Succes-

Successit inuentum adeò, vt quod ad capie̜ndos Indos præcipuè fuerat excogitatum, Hispanis quoque vim inferret, gemitus ab ijs, pœnitentiam, & lachrymas impetraret. Plerique omnes in hac vrbe Societatem eiúsque institutum amant, & suspiciunt: ex his præcipui ferè sunt D. Augustini Sectatores. Eorum vnus dicere ausus est; *se ab eo tantùm tempore nouisse, quid esset maiorum imperio rectè subesse, quo sibi licuit B.P. N. IGNATII Epistolam de obedientiâ perlegere, cuius verba ignita ignem quendam cœlestemque flammam in pia Religiosorum corda conijcerent.*

XIX. E BOHOLANA sede huc missus erat P. Paschasius de Acuna: sed hinc statim iterum cum classe Mindanaum versus abire coactus est, postulante illum generali militum Præfecto. Classis ipsa Calendis Martij huius CIↃ. IↃC. IX. anni ad Dapitanum appulsa est, qui locus in Mindanaensi Insulâ Christianis nonnullis sine vllo Curione inhabitatur. Hîc vbi portum tenuere Nostri, mox à Duce flagitarunt, (in limine namque erat Quadragesima,) vt liceret sacellum aliquod tumultuarium ex arundinibus paleísque conficere, in quo diuina peragerent. Quo à Duce concesso, à vulgo facilè obtinuit Pater, seu cum vesperi Indos mixtis Dapitanensibus, seu cùm manè Hispanos doceret. Sub noctem dato æris campani signo, elatâ voce piæ decantabātur preces à mille, & eo ampliùs Indis: inter quos pagani etiam ad reliquorum sonū excitati, paulatim sine magno negotio, aptos se idoneósque sacro fonti reddiderunt. Euocatus aliquando bonus

bonus pater ad quendam in extremo vitæ articulo baptizandum, in ipſa via à rabido cane ita vulneratus eſt, vt vulnus acu, & filo fuerit claudendum: nec tamen in eo dolore ſuis defuit functionibus. Nam dicto vno Hiſpanis ſacro Dominicis diebus, ad Dapitanenſes ſtatim ſemileucæ itinere, eóque ob præruptos montes perdifficili, ſecundum facturus abiuit. Sunt hi Indi Hiſpanorum amici, fueréq; apud eos Mindanaënſium hoſtium exploratores: quare varijs ad Zebuanam vrbem profectionibus, mores paulatim Christianorũ addidicerunt; itaq; plures breui tẽpore baptizati ſunt. Alios iã antè baptizauerat P. Melchior Vitado, cùm Mindanaũ captiuus petijt; ſunt enim eorum finitimi. Quam verò Dapitanenſibus iſtis cordi ſit Religio Christiana ſemel aſſumpta, teſtis oculatus fuit Hiſpanus quidam legatus, qui vectigal eò loci exigere ſolitus ex officio, eorum mores, & vitam ſtudioſiſſimè obſeruauit. *Vidiſſe ſe perſæpè*, aiebat, *plurimos tum matutino, tum veſpertino crepuſculo, nemine monente conſuéſſe ædiculam ſacram adire, ibique dimiſsis genibus, ſummóq; ſilentio ac pietate, aut horam, aut horæ dimidium orare.*

XX. IN IPSA Mindanaënſi inſulâ ſinus Panghenſis eſt. Ad hunc cùm pergeret Indus quidam, ſubitò velatis à Cacodæmone oculis, per aëra ferri ſublimis cœpit. Geſtabat fortè homo ille ex collo penſile B. VIRGINIS roſarium, quo inter volandum apprehenſo, quàm potuit attẽtiſſimè ſe DEO commendauit; breuique ſuccollante Diabolo in ipſo Dapitanenſi oppido ſine

damno collocatus est. Vidit eum Hispanus quidam militum Dux, qui tempus discessionis eius non ignorauit, demiratúsque oppidò est, tam citam hominis è tam dissito loco reuersionem: cui Indus ipse hanc mirabilis profectionis suæ historiam, viæque ducem comitémque patefecit. Idem ipse nocte proximâ ingruente repentino quodã furore percitus vxorem aliósq; tres Indos occidit; duos alios crudeliter periculoséque vulnerauit. Indi reliqui Christianos Christiano ritu, Crucibus nimirum feralíque amictu ad maris oram, vbi tunc Pater erat, detulerunt ad illud sacellum, quod supra diximus ineunte Quadragesimâ fuisse constructum; primíq; fuêre Christiani hi, qui præsente Parocho sunt hîc sepulturæ demandati. Admiscuêre se Indis Hispani, admirantes Barbarorum pietatem, qui pòst paulò triginta illuc misêre cereos, octóque simul ad funerale sacrum argenti libras. Pater pecuniam respuit, addidítque nequaquam se posse ea die pro defunctis facere, quòd esset maioris hebdomadæ feria quinta, Cœnæ Domini solemnis. Reseruari igitur iussit id argenti militum Præfectus, vt pro eo in vrbe Zebuanâ commodiori occasione locóque plura defunctorum sacrificia fieri curaret.

XXI. QVOD autem bellum ipsum attinet hac classe cum Mindanaënsibus ineundum, diuino beneficio optimum sortitum est finem, pace vtrinque firmata. Nam tres Mindanaënsium Principes, Silonga, Buisan, & Rasamora duobus millibus Indis stipati, multísque tum armis

mis, tum bellicis tormentis muniti, alijs copijs in caracoa (nauigij biremis genus est) ad Panguinensis fluuij ripam relictis, Generalem nostrum Ioannem Soarium Gallinatum cum alia caracoa venientem sunt præstolati. In qua cùm vidissent Mindanaënses, plures, quàm par videbatur, Hispanos, vehementer extimuêre colloquio se credere; missis ergo internũcijs capita pacis designata sunt: quæ donec à Manilano Præfecto cõfirmarẽtur, datę sunt induciæ, & suũ quisque repetiêre portũ. Quanquam verò de huius pacis firmitate à Nostris dubitabatur: res tamen ipsa ostendit, nequaquã illam intermitti debuisse: siquidem his duobus annis Pictorum insulas, vt aliàs solebant, nec depredati sunt, nec ingressi: quod pro magno habitum. Potuissent enim hoc præsertim anno vniuersas eas insulas perdere, Nostris in Hollandensi prælio occupatis. Verùm ad Buineiensem insulam sexaginta Caracois grandioribus se conuertêre. Læsi tamen à Buineio Rege adeò sunt, vt vix superesset, qui nuncium ad suos de Mindanaënsium interitu referret. Dum ita pax cum Mindanaënsibus constituitur, ad eorum aures mors P. Melchioris Vrtado peruenit: quã deplorarunt illi tres principes, eorúmq; præcipui Caciques Morabitæq;, qui defuncti modestiam humanitatémq; deprędicauerunt maximè, *optimum Patrem* nominarunt, & cùm haberent multa alia, quæ in tanto viro suspicerent, illud præcipuè voluerunt commẽdare; *quod esset à mulierũ familiaritate aspectúq; alienißimus*. En quanta vis sit virtutis, vt ab hoste in ipso etiam hoste diligatur.

Lau-

Laudant Mahumetani Christianum, Piratæ Religiosum, omnibus vitijs dediti pium sanctúmque, & qui pro vnâ centum habent vxores, à feminis abhorrentem extollunt.

SEDES BOHOLANA.

XXII. QVÆ externa sunt Boholanorum bona, superioribus pacis euentibus vberiorem, quàm antea segetem habuerunt. Sed nos interna, & quæ animos propiùs tangunt, libentiùs scribimus. Nauigabat è Nostris Sacerdos ad Baclainum oppidum: & ecce repentino capitis dolore oneratur: adiungitur nauigandi nausea, quam nunquam antea fuerat passus: descendit è scaphâ; oram ipsam secundo mari pedes init: iam leucam peregerat, cum in humilem casam incidit: quisnam inibi lateret, quærit: referunt, nobilem quendam Indum morti propinquum. Ingressus mox Sacerdos laborantis excipit Confessionem; qui quasi nihil aliud præstolaretur, acceptâ absolutione ad vitam alteram properauit. Plura hîc eius generis exempla narrari possent eorum, qui aut à Baptismo, aut à Confessione rectà ad cœlum discessêre, nisi prolixitas satietatem pareret.

XXI. LOBOCI, in Malabago, & Baclaione supra tria millia Confessionum generalium sunt excepta: posthæc nauigauit idem ille Sacerdos ad Siquiorensem insulam, cuius incolæ à malo Dæmone instigati, nihil ad exemplum Boholanorum fecissent, nisi id eis pia quædam vetula persuasis-

ſuaſiſſet; mater, inquam, Michaëlis Ayatumi Bòholani Seminarij Alumni; de cuius egregij Adoleſcentuli vitâ ac morte ad finē huius anni pluſcula dicentur. Femina igitur illa tum verbis, tum rationibus, tum proprio etiam exemplo tātum apud barbaram gentem potuit, vt manus libenter, immò pectora DEO, ac Confeſſario darent. Quem eius conatum illa, quæ quibuſdam acciderunt, mirificè adiuuerunt confirmâruntque. Femineus maximè ſexus extimulatus; vnde recens inſtituta eſt mulierum Indarum Sodalitas, quarum præcipuum munus eſt, alias inſtituere, maritos proprios docere, exemplo prælucere omnibus. Et ſanè inter vulgares feminarum laudes repondēdum minimè eſt, quòd cùm à præcipui nominis, & generis lenonibus plures eorum propoſitâ mercede quærerentur ad abuſum & libidinem, nulla omnino toto in oppido Baclaiano reperta ſit, cui venalis eſſet honeſtas, aut pudicitia. Contrà viri, quorum iam antiquior eſt Congregatio, feminis vllo in genere virtutis cedere, turpe putant. His inter alia vſitatum eſt ſacratioribus B. VIRGINIS Patronæ ſuę diebus à vino ſe abſtinere. Hæſerat in gutture cuiuſdam pueri ſpina peracuta, & dolorem creans, & periculum creatura. Acceſſit ad Noſtrum anxia mater, Euangeliúmque ſuper dolentem natum recitari petijt. Recitatum eſt, ſed effectui obſtitit ſuperſtitioſa matris Religio, quâ plus ſuis, quàm noſtris ritibus tribuebat. Cum ergo puero peius ſemper habente nihil proficeret, ſubmonita à Sodali quadam eſt, vt ſe VIR-

gini Deiparæ natúmq; vna commendaret. Applicatur inde gutturi ærea B. Virginis imago è Rosario pendula, moxque excussâ spinâ dolor omnis cessauit. Vastarat maximum locustarum examen Indorum sata. Inda tum Sodalis B. Virgini se filiósq; obtulit, petiitq; suam ab eâ defendi orizam, è quâ vsus vitæ penderet: audiit supplicem Virgo, aliisq; desertis deuastatisque hanc solam à locustarum vi, atq; incursu tutata est. Cuiusdam senis, (qui ab Idolis ad verum Devm se contulerat, eique præuia omnium peccatorum narratione firmiter adhęserat) segetem populabantur simiæ quædam, quas Cacodæmones existimarat, quòd nullo possent remedio fugari: tandem petitam ab alio quodam D. Hieronymi icona in satis reliquit suspensam; eâ territi, seu Dœmones, seu simiæ, nunquam ibi ampliùs ausi sunt comparere.

XXIV. Mos erat inter has gentes locustarum quoddam genus pro gallinis vnius Diuatæ seu Idoli, quod Raom nominant, habere. Cæperat illarum vnam Christianus quidam, eiq; tantum auri, quanto ferendo par esset, ad morem superstitiosæ gentis appendit, vt ad Laomum profecta gallinas ex segete abesse iuberet; hac ergo vsus stultitia ille, & aurum perdidit, & segetem. Factum bene! Is namque damno suo sapiens, pœnitudinéque ductus templum adiit, vbi mutatis moribus in eum virum est mutatus, qui suo postea exemplo plurimùm plurimis profuit. Dederunt & alij tres impietatis suæ commeritas pœnas. Vnus vulnere secundùm crus

acce-

accepto à Noſtris curatus eſt, ita vt breui meliùs haberet; ſed ille quò perfectiùs citiúſque ſanaretur, ſtulto conſilio ſibi perſuaſit, expedire omnino, vel ſemel ſaltem Idolis ſacrificare. Fecit; ſed ſuo malo; ex vlcere namque illo interijt: quamuis priùs & crimen agnoſceret, & ſalutari ſe pœnitentiâ DEO reconciliaret: quod denegatum eſt alteri, pro cuius ſalute cùm ſues ſacrificarentur Dœmonibus, ipſe quoque ijſdem victima ſine confeſſione ceſſit.

Idem contigit alij, qui licet ipſe deteſtabile ſacrificium non faceret, fieri tamen pro ſe conſenſit: doluit hic quidem poſtea, ſed moriendum fuit: patrem euocari curauit, ſed adeſſe non potuit: atque ita ille abſque Sacramentis diſceſſit. Conſanguinei verò ipſius cautiores redditi, Confeſſiones de tota vita omnes inſtituerunt.

XXV. PORRO, quia hi Indi nihil de cruciatibus malorum, nihil de æternâ Iuſtorum mercede, aut beatitudine niſi ridicula quædam credebant, ideò drama quoddam hoc anno de D. Barbaræ Martyrio Biſayâ linguâ datum eſt. In quo cùm patrem VIRGINIS viderent æternis flammis ob flagitia mancipari, ſubito horrore correpti: *Hic enim vero noſter* (inquiebant) *erit finis, ſi à rectâ Chriſtianorum vitâ defecerimus.* Contrà, cùm intuerentur palma coronáque inſigniri D. Barbaræ animam, cœlum feliciter inter ludos cantúſque Angelorum ſcandentem, non minori ſunt perfuſi lætitia, admirationéque defixi.

ATQVE hæc omnia comparantes cum ijs somnijs, quæ à suis Baylanis seu Sacerdotibus audierant, eos irridebant, nostræq; religionis res tanto magis prædicabant, quanto magis rationi veritatique consentaneæ videbantur. Comportârant ad id propositum Nostri complura eorum idola, ex quibus præcipua sunt molares Crocodilorum dentes, (de quibus in vita Michaëlis ad finem,) quæ idola cùm viderent in ipso Dramate à Diua alijsque Christianis calcari, proteri, irrideri, nulla suipsorum læsione aut damno, qui erant vnius DEI, præ lętitia applaudebāt; qui plurium, prę mœrore & commiseratione tristabantur. Igitur non pauci hoc spectaculo permoti ista simulachra (Dalongdones vocant) ad Patres nostros detulerunt, qui ea inspectantibus illis ad declarādam eorum imbecillitatem inanitatémque, vel pedibus, vel ignibus ipsis subiecerunt. Baylanus quidam Christianus iam, Patre suadēte, publicè in Ecclesia ad populum habuit orationem, in qua Baylanorum quorundam fabulas ac præstigias exagitauit. Hi enim, vt ab infirmis argentum emungerēt, fingebant dolentes quoscunq; ex lapide quodam intestino, atque occulto laborare: quare membra ægrotantium pannis inuoluta fricabant, tum id quod doloris tumorísq; caussam mentiebantur ipsâ brachij, seu pedis fricatione in ignem proijciebāt ea dexteritate manuúmque agilitate, nemo vt fraudem facilè deprehenderet. Ea huius oratio, cremata arbor, & Dalongdones euersi magni apud hos Indos fuerunt emolumēti: multi enim illorum, qui

qui priùs à dœmonibus, aut præstigiatoribus eiusmodi consiliũ remediúmque suis malis quæsierant, nunc ad nos conuersi Christiana adhibent amuleta: & fuerunt aliqui, quos sacra Euangelij recitatio, aut salutiferi nominis IESV ac MARIÆ inuocatio ab infirmitate vindicauit.

XXVI. QVIDAM in mari periculosis abreptus procellis suos euocabat Deos: moxque tanquam hoc peteret, vndis inuolutus mergi cœpit. Mutauit ergo preces, vnum verúmque DEVM implorans, & statim superior aquis, sine periculo ad littus peruenit. Alius cum Patrem audiret de nostra fide non sine ingenti animi contentione disserentem; *non potest*, ait, *fides illa vana aut falsa esse, quam hic vir tanto conatu, tantóque corporis sui sudore deprædicat, ergo eam amplector.* Quod & fecit, non minore desiderantis bono, quàm lætitia concedentis. Idem & alius contendit deinde, permotus solo audito eius flagelli strepitu, quo se Sacerdos CHRISTI diuerberabat: dicebat enim, *nullo pacto censendam esse, aut paruã eam gloriam pro quã se Sacerdos ille tam malè mulctaret.* Finxerat se membris captum quidam, debilem, & perinfirmum, vt ne templum scilicet adire cogeretur, & habita quidem ipsi tanquam digno fides est. Verùm paulò pòst, eadémq; ipsa die è scalis, vindice DEO præcipitatus est tanto corporis damno ossiúmque conuulsione, vt sacro statim oleo ad mortem fuerit inungendus. Alius item se festis diebus aliquoties ab audiendo sacro subduxerat; iniuncta est homini pro culpa pœna, vt per hebdomadam integram sacro quotidie interesset:

tergiversari ille, dictámque mulctam procrastinare, seu potiùs omnino prætermittere. Cúmq; ei nemo hac in negligentia faueret, ipse initâ fugâ oppidum suum repetijt, ibíque miser ex palmâ quam fortè conscenderat, corruens, vitam extempló amisit. Senex quidam Christianis aliquot immixtus opus nescio quod cultro factitabat, illud interim ingeminans: *quod Diuata fortunet*. Christianus verò qui ponè stabat; *heus tu senex*, aiebat, *haud istuc quidem aptè dicis; muta verba, ne mutes sententiam. Dic: Quod DEVS Opt. Max. fortunet: Diuata namq; Diabolus miserrimus est, nec in suâ habet potestate opera mortaliũ, vt benè vel malè fiant*. Senex posthabito bene monentis consilio, opus prosequitur, impiámq; precãdi formulam tam diu repetit, donec eodem sibi cultro digitũ præscindit; ita nempe fortunauit rogatus Diuata. Fuit tamen hoc infortunium homini occasio melioris fortunæ: nam mores inde vitámq; suam eodem illo iuuante amico feliciter mutauit.]

DVLACHIANA, CARIGARANA, TINAGONENSIS ET PALAPACANA SEDES.

XXVII. EX DVLACHIANA sede labores potius Nostrorum ad me peruenerunt, quam laborum fructus: illud certissimum, superari omnino à messe messores. Pleraque cum Boholanis, adeóque ipsius etiam seminarij, quòd hîc est, exercitia sunt communia. In maiori hebdomade tanta fuit multitudo eorum, qui ante templum

à sup-

à ſupplicantibus calcari, & CHRISTI amore ſupplantari voluerunt, vt modus à Noſtris certus numerúſque fuerit definiendus. Eiuſdem hebdomadæ ſupplicatio à Carigaranâ ſede habita numerauit vltra quadringentos Indos ſe ad ſanguinem diuerberantes, idq; non ſemel: nam in ipſo Hollandorum ad has Inſulas aduentu, idem peregerant, DEVM impensè orantes, vt ab hoſtibus ſecuri eſſent: quod impetrâſſe videntur celebri de ijs reportatâ victoriâ, vt ſupra iam demõſtrauimus. Eandem pietatem imitata ſunt alia quoque oppida, Alangnalanum, Ognucum, &c. In peruigilio Purificatæ VIRGINIS Ocgmucum ſe cõtulit nobilis femina, quæ anno CIↃ. IↃC. VI. à Mindanaënſibus capta, in vinculis diu perſeuerauit: hæc visâ hominũ multitudine Sacramenta eâ die obeuntium vix ſe capiebat præ lætitiâ: narrabátque præterea, duos huius oppidi incolas, ſenem cum puero à Mindanaënſi Domino in Sacrificium Dœmoni fuiſſe oblatos interfectóſque, ac ſe ab eodem pro vxore deſignatam, reſpuiſſéque conditionem, quod indignum ſceleſtúmq; videretur, Chriſtianã cum Idololatrâ cõmiſceri. Puer ac pœnè infans neſcio quid indecorũ puerilevé geſſerat in templo: hic monitus deinde, non tantùm petijt à Patre noſtro veniam immodeſtiæ in loco ſacro commiſſæ, ſed eò ſe quamprimum contulit, vbi peccârat, ibíq; ſe acriter & diu ſuapte ſponte cecidit.

XXIIX. Ex hac ſede miſſus Sacerdos ad oppidum Poranum, à Mindanaënſibus antea cõcrematum, Indis omnibus hac illácque ferarum

inſtar diſperſis : attamen breui ex arundinibus confectum ſacellum eſt, vbi priora Chriſtianorum exercitia innouata ſunt. Adfuit ad Patris ingreſſum mulier quædam captiua, de quâ illud publicè ferebatur, quòd in fugâ totos quindecim dies ſine cibo in montibus delituerit, ſingulari DEI beneficio ob vitæ integritatem ſuſtentata. Inter recens baptizatos fuerunt quatuor vetulæ, quæ maximâ in ediſcendo Catechiſmo diligentiâ illud bonum ſibi comparârunt. Idem beneficium obtinuerunt alij multi, oppidorum nempe Lapacani & Cabalani Gubernatores, vnà cum vxoribus, familiâ & alijs. In Sogorienſi oppido edocti ſunt Chriſtiani verum actum doloris elicere, quo in mortis articulo Sacerdote abſente vterentur; datáque baptizandi formula pro ijs, qui in extremis cõſtituti, Sacerdotis copiam habere non poſſunt. Cum Baybayenſibus Penteceſten celebrauit Noſter : & quia vrgente fame plures hinc inde vagabantur victûs quęrẽdi gratiâ, prouiſum eſt per Noſtrum, vt nonnullorum liberalitate orizæ non parua copia ante valuas templi diſtribueretur, itáque corporibus ſimul conſuleretur & animis.

XXIX. FINAGONENSIS & Palapacana ſedes ad vnam tantùm ſuperioribus annis pertinebãt; ſed quia difficile erat ob locorum diſtantiam ſub vno regi capite, in duas nunc ſedes diuiſæ ſunt. In Chriſtianos abluti vtrobíq; hoc anno ad mille infantes, exceptis adultis: totidem ferè matrimonia Chriſtiano ritu facta: Chriſtiani ære alieno ſoluti; mancipia aliquot libertate, Noſtrorũ

operâ

operâ, ſunt donata. Illud accidit duobus paruulis perutile. Dum ſe parat Sacerdos noſter ad comitia prouincialia, petijt ab Indis, vt ſi quis ſupereſſet non baptizatus, ſiſteretur, ſe enim abiturum. Adfuit mox femina, quæ ſuſceptum ex fornicatione filium Patri tingendum obtulit. Pater, vt quem non fugiebat, quantum ſolerent Biſayenſes timore pœnæ huiuſcemodi partus celare, quaſi admirans feminæ in filium charitatem; *probè tu quidem*, ait, *quæ pluris facis ſalutem filij, quàm proprium dedecus: en tu non celaſti crimen, ego tamen celabo pœnam, quæ iure tibi infligenda erat. Age iam rectiorem tibi compara viuendi rationem: Vade, & iam amplius noli peccare.* Intererat huic negotio Indus, qui & ipſe rem nouerat: is cùm videret hanc Patris humanitatem, & ſine omni pœnâ dimiſſam feminam: *Pater optime*, inquit, *ſi hoc te modo geris, aliam huiuſmodi tibi offeram prædam, eodem morbo laborantem, quæ præ metu, & verecundiâ in hiſce montibus latitat.* Affer ſis illam ocyus, inquit Pater, ad me, reperiet eundem, eandem beneuolentiam experietur: nec mora adductus infans baptiſmum accepit, & quæ DEI in his Indis prorſus admiranda apparet prouidentia, ambo hi infantuli poſt biduum morientes ad terram fluentem lacte & melle feliciter ſunt aſſumpti.

XXX. INTER viginti tres, qui CHRISTO nomē publicè dederunt, fuêre octo feminæ Idolorum Sacerdotes. Paganus quidam iuramentum coram Iudice fecerat more gentis, vt ſi falleret, à Crocodilo deuoraretur: fefellit hic; at non fefellit Cro-

lit crocodilus : eodem enim veſperi deuotā ſibi abſumpſit eſcam. Porrò videtur diuina bonitas nouellis hiſce plantulis plus aliquanto cōcedere fauoris, quā robuſtioribus iam, & quæ ſuo quaſi ſucco viuere poſsūt. Vnde frequens apud hos Indos eſt, extraordinarios rerū ſacrarū ac ceremoniarū effectus experiri. Quidā ſerendæ orizę partem aliquā ad templū detulit, conſuetis Eccleſiæ verbis cōſecrandā: eam deinde ſeuit, citiúſq; procreuiſſe, quàm, quæ multò ante ſeminata fuerat, ſacrâ quadā vi, animaduertit. Cōſecratos palmarum ramos alius quidam à ſe deponere noluit, ꝙ illis ab iṁinenti tempeſtate ſe liberatū diceret. Narrauit alius, ſe ob neglectā in tēplo Catecheſin periculū ſubmerſionis in trāquillo mari adijſſe; ſed inuocato ſalubri IESV nomine incolumem euaſiſſe. Iuxta Aſſunenſe oppidū ignis in ſuburbanis cāpis erupit tanto impetu, vt oppido iam iā exitiū videretur allaturus. Huic incendio quidā è Fratribus noſtris cū Agno DEI fit obuius, illūq; in ipſo loco reliquit ſuſpenſum. Palmus iam tātum inter ignē & Agnum intererat; ſed ita ſtetit tremula flaṁa, vt nec iam progredi, nec ad latus digredi auderet, maximâ Indorū cū admiratione. Non ita ſtupidꝰ & impotēs fuit ille alter ignis, qui ſubiectus à Chriſtianis eſt domui cuidam in recōdito montis loco ad quā furtim Dijs ſuis facturi accedere ſolebāt pagani. Flaṁa.n. latè erūpēs ꝓfanū illud larariū & aſylū impietatis, omīo deuaſtauit, vnáq; omnē occaſionē pòſt iterū ſacrificādi improbis hominibꝰ abſūpſit. Reliqua nōnulla, quæ in aliquibus huius prouinciæ locis cōſultò hîc miſſa ſunt, cōmodius infra narrabūtur.

PROVINCIA MEXICVM.

Latiſſimum fertiliſſimúmque agrum Mexicanum Ducenti quadraginta octo Socij habitationibus duodecim, & vnâ Miſſione diuiſi coluerunt; è quibus ad quietem æternam vocati ſunt ſex, ad laborem in eorundem locum ſuffecti duodecim.

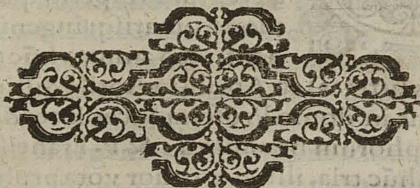
	Vniuerſim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholaſt.	Adiutores.
Domûs Prof. Mexic. Soc. fuerũt.	XXX.	XVII,			XIII.
Collegij Mexicani.	LXXIX.	XXXII.	V.	XX.	XXII.
Seminarij S. Gregorij.	IV.	III.			I.
Seminarij S. Ildephonſi.	X.	II.		V.	III.

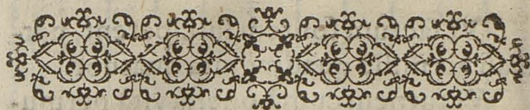
	Vniuersim.	Sacerdotes.	Præcept.	Scholast.	Adiutores.
Collegij Tepotzotlani.	XXXII.	V.		XX.	XVII.
Seminarij S.Martini.		I.			
Colleg. Angelopolitani.	XXVIII.	X.	II.		XVI.
Seminarij S.Hieronymi.	IV.	III.			I.
Coll. Guadalaxarensis.	XII.	IV.	I.		VII.
Coll. Vallisoletani.	X.	III.	I.		VI.
Resident. Cacatecanæ.	VII.	IV.	I.		II.
Resid. Zinaloënsis.	XIV.	XI.			III.
Mission. Tepehuanicæ.		VII.			

Vt ſacrum fontem ſuſciperent, perſuaſi bis mille quadraginta quatuor.

Vt turpem cum honeſtâ vitâ permutarent, ſeptendecim.

B. Parentis noſtri precibus, & reliquijs curati ſeptem.

DOMVS PROFESSA MEXICANA.

I.

VIA VENTO SESE ACCOMmodare debent Mexicani, & à Neptuni imperio quodammodo, maríſq; ingenio pendent, ideò annum hũc (quod ad datas litteras) ab Aprili in Aprilẽ diſtinguũt. Luxerunt in domo Profeſsâ Sacerdotes duos, P. Chriſtophorum Brauium, & P. Franciſcum à Trento, hũc tria, illum quatuor vota profeſſum. Triginta ſex annos (è quibus vndeuiginti in Societate poſuit) ita vixit P. Franciſcus, vt ſi ei credimus, qui de totâ vitâ confitentem audiuit, innocẽtiam baptiſmi ſepulchro intulerit. P. Chriſtophorus, à vigeſimo ad quinquageſimum tertium vitę annũ, ita religioſus fuit, vt ſiue pulpita, ſiue Theologiæ cathedras poſſideret, ſiue Collegiorum adminiſtrationes, Prouinciarum viſitationes obiret, ſiue etiam linguis, ſiue ſaluti animarum operam daret, inter prima huius Mexicanæ prouinciæ lumina collocandus videatur. Vir fuit (vt ne ad ſingula deſcendere opus ſit,) omni

omni morum, & virtutum elegantiâ exornatus. Mortis sentētiam, tanquam felicitatis nuncium accepit: vnde & merentes increpare, & medico venam tentanti dicere solebat. *Multùm terræ deperdi, parum suâ interesse, dummodo pro eâ multùm lucretur cœli.* Integris sensibus vsus est, ad vsq; extremum ferè spiritum, ter pane cœlesti refectus, & ad supremam denique luctam ritè inunctus. Quantæ verò virtutes viri huius fuerint, ipse præsertim Princeps nō obscurè testatus est, dum toties submisit, qui & infirmum suo nomine salutaret, & renunciaret valetudinis momenta.

II. SED eadem est de vniuersâ Societate reliquorum Mexicanorum cura. Patrem nostrum Visitatorem huc aduentantem tanta primatum, plebeiorúmque excepit frequentia, vt multitudinem non caperet capacissimum alioqui Mexicani Collegij templū. Facibus, vocibus, omníq; gratulationis genere gestientium animorum lætitiam, & suū in Societatis filios protestati sunt amorem. Hinc nihil vnquā Domui, templo, Patribus deesse patiuntur. D. Ioanna Guttierres, è cuius bonis, & dotatione domus hæc alitur hoc anno defuncta, huic suo templo perficiendo viginti millia pondo argenti testamento legauit. Certabit hoc opus cum quocunque occidui orbis, diuitijs, elegantiâ, maiestate. Sacræ supellectili aliūde accessit hierotheca, Crux, lampas aræ B. P. N. IGNATII suspendenda: omnia ex multo argento. Pretium in sacras vestes impensum tria aureorum millia facilè excedit. Vix tamen vnquam toto anni decursu illu-

ſtrior fuit templi facies, aut Mexicanorum pietas ardentior, quàm eo tempore, quo maximè bacchari, & in voluptates diffluere ſolet inſana gens mortalium. Hanc iſtam celebritatem auſi ſunt P. Franciſcani ſuæ Portiunculæ comparare: triginta è Noſtris Sacerdotes tanto confitentiū agmini difficulter ſatisfecerunt. Sodalium virtus ſuis ſe exercitijs vt aliàs, ita his præcipuè diebus prodidit. Sepulchrum Christi eodem modoglorioſum fuit, regij præſertim Senatûs Guadalaxarenſis præſidis ſumptibus, tum verò Sodalitij, quod ſub titulo Saluatoris eſt, ſupplicatione triduanâ.

III. Gemina porrò hinc expeditio ſuſcepta; vna ad oppidū D. Ioannis à flumine, more quidem antiquo, ſed fructu nouo. Confluxerant eò ex circumiacentibus pluribus villis turmatim agricolæ, paſtores, bubulci: genus hominum, ſi quod aliud, morum inſolens, diuinarúmque rerum rude: quippe qui defectu doctrinæ, & licētiâ ſolitudinis, pecudum vitam magis agunt, quàm ipſæ, quas paſcunt, pecudes. Expiati plerîque omnes. Altera ad Æthiopas profugos in montibus, & ferarum luſtris deliteſcentes, aduerſus quos Prorex militem expediuerat: quæ Miſſio vt Sacerdoti noſtro periculoſa ac laborioſa extitit, ita etiā fructûs ac gloriæ plena. Vaſtauerant hoſtes, & infeſtos reddiderant paſſim agros, ſuccenſæ ab iiſdem villæ, ſacchari officinæ dirutę, oppida crebris irruptionibus ſpoliata, incendijs vaſtata: res deniq; tota ad ſeditionem certam ſpectabat; Diuiſæ enim iam inter fugitiuos il-

uos illos fuerant prouinciæ; Rex lectus (ioco scilicet dicebãt illi) & diademate aureo insignitus. Subitarijs ergo copijs ijsque non magnis periculo obuiam itum est. Centum viginti equites; pedites Indigenæ pharetrati, & hastati ducenti in siluas & rupes educti. Nec latuêre aduersarios consilia Hispanorum, nec animum abiecêre, quin potiùs ad pugnam præfidenter euocare, & multa nostris superbè exprobrare sunt ausi. Ianga enim (sic appellabatur ille, qui inter Æthiopas & genere, & iure, & formâ se regem iactabat) captiuum Hispanum militem, quasi de vicinâ morte trepidantem, hausto sanguine, in Barbarorum morem, bono animo esse iussit; neque enim moriturum, vt qui principis vultum conspexisset. Dictauit insuper litteras ad Præfectum nostri agminis, ambitione, iniurijs, minísque plenas. Addidit *mittere se hunc eundem militem nuncium simul, & indicem viæ, ne forsan errore distractus Hispanus prælium differret.* Spes Æthiopi ab ingenio, & naturâ loci prærupti, aditu omni præcluso, vno duntaxat calle vtrinq; in summam altitudinem excauato: & hunc præterea ipsum certo interuallo portis tribus, & armato militũ præsidio munierat. Arma verò hostium præcipua, lapis, ensis, hasta, lunatus contus, sclopetum vnum alterúmve. Accepto tam arroganti nuntio profectionem maturat Hispanus, nec lõgè à saxo hostili metatur castra. Datur ea nox horæque aliquot sequentis diei reficiendis corporibus, animísque per confessionem apud Sacerdotem exonerandis. Adultâ iam luce Sacri-

ficium Missæ peragitur, ab eo ad pugnam itur: ac primo quidem congressu, Æthiops denso saxorum, sagittarúmq; nimbo nostrum peditem (equitum enim nullus ibi tum vsus) obruere, cõsternerẽque. Sed vbi detonuit ea tempestas, Hispani indignabundi in obiectas portas feruntur eo impetu, ac fortitudine, vt irrita fecerint munimenta omnia, reluctantiúmq; aduersariorum nisum penitus fregerint. Defertur pœnè simul cum strepitu portarum ad senem Languam, in frondoso fano cum imbelli sexu, atque ætate tum orantem, suorum aut fuga, aut strages: re cognitâ in opacissimam siluam à tergo elabitur; sequuntur feminæ regem, miles feminas, fit fuga turpissima. Interim Hispanus nullo resistente rerũ feliciter potitur, diuidit spolia, agros vastat, flammis relinquit cetera. Ita Noster cum victore milite reuersus dici vix potest, quantam gratiam inierit, tam apud militiæ præfectum, quàm apud ipsum Proregem.

COLLEGIVM MEXICANVM CVM SEMINARIIS SS. GREGORII & Ildephonsi.

IV. NOBILITAVIT hoc Collegium mors maximi viri, Patris, nempe, Petri Sancij, quatuor vota in Societate professi, cuius vitam à capite resumere operæ pretiũ erit. In Agro Toletano oppido S. Martini de Valdeyglesias ortus, gloriam sibi non tam auitis, quàm proprijs gestis comparauit. Staturâ fuit procerâ, nec tamen indecorè graci-

gracili, luminibus cœsijs, inceſſu graui, morum placido quodam, & perpetuo tenore. Nihil in eo occultum, nihil ſubdolum, aut ſimulatum, nihil quod nobilis, nihil quod obſcurus reprehenderet: dignus tandem, qui inter lumina non Societatis modò, ſed Eccleſiæ totius numeraretur: vt non ſine omine in inſignibus ſuis habuerit illud pſalmographi: *In ſole poſui tabernaculum meum.* Vix iuuentam egreſſus inter Theologiæ laureatos numerari cœpit: honoribus illis mox addita publica Academiæ Complutenſis onera. Ibi tum ſtimulis quibuſdam internis agitari, vocibúſque quaſi à cœleſti voce articulatè expreſſis ad Societatem Iesv impelli. Secutus monentem, ijs virtutibus Tirocinium Simancenſe illuſtrauit, vt quinquageſimo poſt ingreſſum die Complutũ cœpto liberalium artium curſui perficiendo fuerit remittendus. Vallisoleti Theologum, Salmanticæ Rectorem egit, immo Architectum potius, aut operam, quippe qui in ædificium manu propria cæmentarias ſportulas geſtârit. Ex Collegio Complutenſi (cui deinde præpoſitus fuit) vocatus ad magis ardua, Oceanum naui ingreditur, commeatu tenui, comitibus quindecim Mexicanæ huic prouinciæ fundamenta iacturus. Nauiganti placidum ſe præbet mare, nautica plebs morigeram: Socij in Collegio Complutenſi ſibi verſari videbantur, adeò non admonitiones, non exercitia ſolita, non cymbalorum certis horis ſonitus deerat. Littus & vrbem cum Socijs ingreſſo, ciuitas vniuerſa de proſpero aduentu gratulatur.

Prorex pijs eorum conatibus omnem fauorem & gratiam promittit. Accingitur inde ad opus magno animo laborioſus Pater ; Scholas Regias collapſas reſtaurat, noſtras aperit. Tria educandæ iuuentuti ſeminaria erigit ; Collegiorum aliquot noſtrorum fundamenta iacit, quæ paulò pòſt ad faſtigium educit. Proregi adeſt conſilijs, Sacræ fidei Senatoribus cenſoriâ ſententiâ, verus vtique lapis lydius; plebi præſertim & indigenis ſe impendit, obitis per ſe pérq; ſuos miniſterijs omnibus Societatis. Totis viginti quinque annis conciones pomeridianas, tam feſtis alijs, quàm Dominicis diebus habuit. Multorum denique annorum commentaria, & vigilias vulgauit, ſub titulo *Regni* DEI, in quo virtutum vitiorúmque apparatum copioſum lectori ſuppeditat, ſtylo quidem non fucato, aut phalerato, ſed qui Pachomios redoleat & Arſenios.

Hinc quidquid præclarum, quidquid illuſtre viginti ſeptem annis, quibus hũc agrum coluit, geſtum eſt, id omne illi, ceu capiti & anteſignano iure merito attribuunt Occidẽtales. Interim non neglexit ſuum ipſius bonum, id quod teſtãtur ſtatæ flagellationes matutinæ, vel in ſummâ ſenectâ, cibi parci, & communes ; hauſtus aquæ perpetuus, niſi morbus aliud requireret, indumenta vilia, & ex improbitate ſatis nota. Diuinarum rerum commentationibus & colloquijs ita inſueuit, vt per quietem etiam alia non tractaret : Angelum verò cuſtodem conſiliorum ſuorum omnium interpretem adhibuit. Itaque ſincerè & familiariter Noſtris eſt ſolitus dicere,

Obuios

Obuios ſibi Diuos ſe vel ex facie agniturum. Porrò virtutes pleraſque omnes excellenter habuit; ita maioribus apertus, vt ex ſemeſtri illâ noſtrâ, aut annuâ conſcientiæ reddendâ ratione quotidianam pœnè faceret. Accepto mortis inſtantis reſponſo omnem ſupellectilem ſuam cubicularem in vſum vitæ conceſſam ijs, à quibus acceperat, remiſit, icone papyraceâ tantummodo apud ſe retentâ, vt pauperem & nudum CHRISTVM nudus & pauper, ſi vnquam aliàs, tum maximè ſequeretur. Vulgata fama de proximo tanti viri diſceſſû ipſum etiam Proregem exciuit, qui vt eſt humaniſſimus, moribundum ſuâ quoque præſentiâ dignatus eſt. Cuius officioſiſſimis quæſtiunculis bonus pater aliquandiu ſatisfecit, vt potuit: ſimul verò de Republica aliquid interſeri cœptum, vrbanè monuit, tempus breue eſſe, eo proinde non abutendum: abitum ergo iubes? ait Prorex; ille, oro certè: hac lege, inquit, diſcedam à te pater optime; ſi bene preceris. Imò, Pater luminum pro bonitate ſuâ, id faxit, ſubdit æger, ſimûlque tollens in cœlum oculos; *Pater, inquit, cœleſtis, foue hunc tuum principem, in cuius ſinum fouendam Rempublicam Mexicanam dediſti.* His illacrymans vdos oculos auertit, ſimûlque reuertit princeps optimus. Poſt cuius diſceſſum breui ipſe quoque Pater religioſiſſimè abitum æternum parauit, Socijs valedixit, & tacuit, poſtridie Idus Iulij hoc CIↃ.IↃC.IX. anno, ætatis LXXXI. Obitum mox ſecutum eſt deſiderium ingens, congratulationes tamen potiùs, quàm lachrymæ, pompa funebris publica:

Veſtes illius præda ſacra factæ, exanime indefenſúmque cadauer exuuijs ſuis ſpoliatum à piâ plebe. Quin & ipſi Proregi ceſſit ſpolium, Diui Bernardi imago, quâ Pater vti pro pietate ſuâ conſueuerat; quam magnâ grati animi, cultúſque ſignificatione acceptam, ad tori ſui frontem iuſſit appendi. Extortum inſuper linteum pileolum, aduerſus ingruentes morbos, pro aureâ caſſide aſſeruare voluit. Hæc de mortuo: iam ad viuos huius Collegij incolas.

V. SVBSIDIARII velut ſunt iſti Patribus Profeſſis, ſpicáſque vellunt, quæ eorum fortè manus effugerunt: iactat tamen hic annus præ ceteris ſegetem ſuam. Sodalitates & ſcholæ nobilitate, induſtriâ, pietate Europæis nihil cedunt, fortaſſe nec frequentiâ; ſexcentorum ferè numerus diſcipulorum eſt: quadraginta vno hoc anno religioſam vitam ſuſceperunt, vt facilè hinc æſtimare ſit Noſtrorum his in locis diſciplinam. In vſum & vtilitatem puerorum, qui doctrinam CHRISTI diſcunt, typo lucíque datus eſt geminus libellus, duplicem continens Catecheſin; alteram in ſubſidium memoriæ, aut feſtinatæ mortis; alteram latiorem paulò explicatiorémque, quæ myſterijs ſaluti neceſſarijs, adiungit moribus vtilia præcepta, vel eo effectu, vt in re adeò graui Mexicanis idem eſſet modus loquendi. Subuentum præterea omnibus pro virili non modò quod ad animæ, ſed ipſius etiam corporis indigentiam & neceſſitatem. Collegium enim hoc quantum-

tumuis obæratum, nunquam cessat pauperibus, aut de proprio suppeditare stipem, aut emendicatam aliunde, erogare.

VI. Praeter naturæ ordinem ac leges quædam etiam Devs optimus hîc voluit operari. Femina de plebe dubij coloris & gentis in vincula agente riuali coniecta erat: acta ibi in rabiem diris omnibus se deuouet. Grata fuit Orco deuota victima, illicóque à Diabolo obsessa, quod non obscura argumenta docuerunt. Nam rudis, & infimæ sortis muliercula, latinè, Græcè, Hebraicè cum peritissimis quibúsque agere, occulta prorsus aperire, in gestus planè horribiles ferri cœpit. Adhibentur omnia, quæ ratio, & Ecclesia Catholica præscribit, irrito quamuis conatu. Curritur interea ab vno quodam astantium ad Nostros, rogatum auxilium. Fit ille fortè obuiam Patri Rectori subscriptionem Beati Patris Nostri Ignatii ad collum de more gestanti, qui re breuiter explorata properat, & vix præ turbâ aditu impetrato, sacrum illud chirographum capiti obsessæ admouet, Euangelium S. Marci recitat. Femina principio reluctari; tandem tamen verba sacra, quæ suggerebantur, quamuis non sine difficultate, & tumescente linguâ reddere; tum denique penitus quiescere. Octo diebus durauit ea immunitas, quo tempore omnem suam vitam tranquillè discussit, confessáque integrè, in eum locum, vt creditum est discessit, quo accedere nulli Cacodæmonũ vnquã licebit.

Iter

Iter faciebat de Sacerdotibus noſtris vnus ad villam S. Luciæ. Ex via, ad ædem Dominæ noſtræ à Guadalupe nũcupatę diuertit, eam de more ſalutaturus. Reperit ibi hominem perditiſſimorum morum, qui confiteri de peccatis cupit, proteſtatus nulli alij, niſi Ieſuitæ crimina ſua aperturum: Sacerdos cauſſatus primò viæ longitudinem, ſeptem videlicet leucarum, die iam affecto; ſed victus tandem precibus, & importunitate hominis dedit aures, diligentémque illius ac dolore plenam excepit confeſſionem: tum de nocte properat domum: paulò pòſt & alter actis Deo Virginiqve gratijs Mexicum reuertitur, ſed interceptus mediâ in viâ à neſcio quibus cõfoditur, non tam miſer hoc ſecundo caſu, quam priore illo fortunatus. In portu Acapulenſi homo quidam Canarinus ab annis iam viginti opinione omnium Catholicus, re verò paganus, morbo tunc graſſante correptus ſub veſperum obijt, ſtatim Chriſtiano ritu ſepeliendus, nî vetuiſſet nox. Itaque iacet totâ illâ nocte inſepultum cadauer funerali amictu: ſed (bone Devs!) redijt elapſus ſpiritus in corpus, ſimul prima lux mundo affulgere cœpit; homóque rediuiuus accerſitum parochum, vt feſtinet aquam luſtralẽ, obteſtatur: in eum duntaxat finem ſibi reditum ad corpus conceſſum affirmans ſingulari priuilegio, mox vt à Baptiſmate in patriam cœleſtem regrederetur; fidem fecit euentus: mirum enim quàm celeriter & propoſita fidei capita apprehenderit, & ſacro fonte ſe ablui paſſus ſit, & ex corpore iterum auolarit.

Ex

Ex theſauro iſtud eſt diuinæ miſericordiæ, illud iuſtitiæ. Muliercula à marito profuga in ſuburbijs Mexicanis diuerterat, traditâ cuſtodiæ veſtium ſuarum ſarcinulâ. Adijt interim ad hoſpitem fugitiuæ, tanquam ad lenonem, iuuenis laſciuus conſilium petiturus, quînam aditum haberet ad neſcio quam Venerem, quam inſanis amoribus deperiret. Suadet conſultor peſſimus depoſitâ virili veſte feminam induat, ſimúlque peregrinam ſarcinam ei oſtendit. Arriſit ſtratagema iuueni, fit femina, prodit ad flagitium primâ, tum & ambiguâ adhuc luce, quâ ſcilicet horâ ipſe quoque maritus fugitiuæ illius in publico erat. Hic ergo obuiam in notâ veſte perſonam aggreditur, ſtrictóq; ferro confodit exiſtimatam coniugem; ita ille, qui ſuam vlciſci ſe putauit, Dei vltus eſt iniuriam.

VII. In Duobus deniq; ſeminarijs noſtris, Sãctorum, inquam, Gregorij, & Ildephonſi omnia ingenua exercitia feruent: vtrobíq; concionum & confeſſionũ fructus maximus, quarum cauſsa ipſi Caciquij multas leucas permetiuntur. Sodalitia Sinarum & Indigenarum præferunt omnibus faces virtutis. Corporis animæque caſtigationes iam inter vulgaria numerentur. D. Gregorius pueros alit quadraginta genere indoléq; præſtantiores, miro parentum ſolatio. Gubernator quidam duo chariſſima pignora ſua huic domui, ac diſciplinæ committere voluit, nouo quodam, ac planè iucundo modo. Sacrificium Miſſæ fieri rogat, humíque abiectus filiolos ſuos lachrymabili vultu, ac voce Domino commendat.

dat, instructos ambos lucernis ardentibus. Ea viri pietas adstantium omnium animos ita perculit, vt salutares inter Sacrificium lachymas tenere nequirent. Igitur Christiana rudimenta moresque, quibus recens hic imbuitur iuuentus, bono suæ gentis diu seruat. Faciunt idem alumni D. Ildephonsi pari in litteris passu, ac virtutibus gradientes. Temperantiæ rarum exemplum, puer nondum decimum annum egressus statuit. Is cùm ad studiorum laborem adiungeret corporis inediam, magnúmque ieiunium tam paruus obseruaret, macrescere deprehensus, & à condiscipulis ad P. Rectorem de nimio rigore delatus est. Qui mox vt audiuit, modum macilento puerulo hunc præscripsit, vt non nisi ternos singulis hebdomadis dies, ab esu sibi temperaret. Opponit puer monita matris, & antiquum morem. Rector in sententiâ manet, & nî pareat, quæ pueris terrori sunt minatur, nominatis etiam arbitris, qui immorigerum obseruent. Puer nescio ingeniosus magis, an pius, nihilominus elusit obseruatores omnes senili inuento: accubuit mensis quidem non abstinentium, sed illis, in quibus mora breuior, patina leuior, sicque effecit, vti nunquam magis ieiunus esset, quàm cùm non esse videretur.

IIX. ILLVD porro hoc loco commendabile: omni festo Mariano die, sub vesperum ancipiti luce, effigies quædam B. VIRGINIS multâ fronde, ac flore ornata, luminibúsq; illustrata, salutationis causâ in publico ostenditur; ad quàm struibus lignorum accensis, dulcia miscentur vulgò collo-

colloquia, prout feſti materia, ac ratio poſtulat; narrantur exempla, vel cultæ VIRGINIS fauſta, vel ſpretæ infelicia: atque his præſertim diebus importunis precibus Noſtri fatigantur, dum alij flagella, zonas ſetoſas alij, aut pios libellos extorquere laborant.

COLLEGIA TEPOTZOTLANVM, ET ANGELOPOLITANVM CVM SEMINArijs DD. Martini & Hieronymi.

IX. TEPOTZOTLANVM Collegium Tirones, & habet veteranos, vtroſq; officij ſui bene memores: Collegio fundus, templo color additus, & ornamentum. Gens extera, quam Noſtri excolunt, omnibus facilè huius tractûs occidui, præſtat vrbanitate morũ, & familiaritate. Itaq; nec vulgatiſſimę mortes accolarum imminuunt numerũ: redintegrat enim bona fama, quod mors frangit, aut labefactat. Homines ſunt frugi, nec, vt reliqui in diem, viuũt, vnde cõmodior victus, veſtitúſq; habilior: in animis eadẽ eſt mũdities, idem ſtudiũ. Templa, conciones, confeſſiones frequẽtare illis periucundum eſt, tam boni ſunt animorũ ſuorũ moderatores, tam ſeduli perturbationũ domitores, vt ſi viris omni fide digniſſimis fides habenda, totis oppidis graue nullum crimen ſit auditum, vel patratum: quod equidem litteris iſtis minimè inſeri paterer, niſi aſſensũ extorqueret magnitudo teſtimoniorũ, ſuaderétq; mite gentis ingenium, & loci ſitus pro-

cul

cul ab vrbano ſtrepitu. Sunt hîc non paucæ Virgines, quibus præter clauſtrum & votum nihil deeſt, quominus Sanctimonialium nomen mereantur. Pertinet ad hoc Collegium Domus S. Martini, quemadmodum & S. Gregorij ad Mexicanum. Licetque annus hic præſens ſterilior fuerit reliquis, aluit nihilominus Olomitanæ iuuentutis capita quinquaginta, Dynaſtarum flores. Pueri ſunt ob innatum gentis ingenium dociles, & prę omnibus in Americâ in omnem formam ſequaces. In lanâ, quod dici ſolet, linguam & mores bibunt Hiſpanos, edoctíq; primas litteras & Muſicen, vel vitam priuatam arte agũt, vel ad Rempub. accedunt, ad eum prorſus modum, quo & illi, qui in reliquis huius prouinciæ Seminarijs educantur. Nam nec octoginta illi, qui in D. Hieronymi ædibus degunt, minùs faciunt, in quorum ſacello domeſtico cœleſte ferculum hoc anno ſummâ celebritate collocatum, & aſſeruari cœptum eſt.

X. ANGELOPOLI Concio domi habita, in primariâ Baſilicâ, in cœnobijs virginum, in parœcijs, in foro mercatorio ad Indos diebus Iouis totius anni; ad Hiſpanos forenſes præcipuè ijſdem diebus, Aduentûs Domini, & Quadrageſimæ tempore. Sodalitium VIRGINIS ex Indigenis ſupplicatióq; ſanguinea ad feriam quintam maioris hebdomadæ cum Mexicanis & Tepotzotlanis eiuſdem omnino inſtituti ſunt pompæ & progreſſus. Domeſticis Noſtrorum curis accedunt vrbanæ. Textrinis tamen maior pars laboris impenditur, vti opis indigentiſſimis.

In

In ſpecus abditos ſe charitas penetrat, vbi longus pedor accensâ tędâ in meridie, morbi, & cõtagia Confeſſarium officinæ alicuius vulcaniæ, aut ſtygij antri commonefaciunt.

COLLEGIVM GVADALAXARENSE.

XI. AD TRIPLICIS generis homines Guadalaxarenſium curæ ſe extendunt; Hiſpanos, Indos, Æthiopas, fructu vberiore, lætioréq;, quam tellus ſuppeditauit corporibus, quæ aduerſo ſidere tacta parcam admodum hoc anno Noſtris dedit annonam. Reſarſit damnum matrona nobilis, villam donando poſt obitum ſuum poſſidendam, quatuor millium pondo. Frontali pretioſo altare, veſte Sacerdos ab alio quodam indutus. Exutus corpore Ioannes Verutia Nauarrus Coadiutor in munia domeſtica formatus: venit in has oras Marchionem de Falces, Proregem nouæ Hiſpaniæ comitatus: nec multò pòſt Mexico digreſſus Angelopolin, in vaſtâ ſolitudine vocem ſibi audire viſus eſt, aut Religionem, aut æternas pœnas indicentem. Luſtrat circùm omnia Ioannes, nec vllum hominis veſtigium veſtigando deprehendit: regreſſus eandem vocem eodem loco audit: ſed nempe vnicum habendi deſiderium, alia omnia ex animo illius ſemouerat. Tertiùm denique interpellatus, aures habuit apertas, & animum paratum. Inde ſtatim Tirocinio noſtro adſcriptus, B. VIRGINEM inter duos venerabiles ſenes meruit intueri:

tueri: quæ placidè ac blandè Tironi renidens, vadem se obtulit pro eo nouam filij sui militiam ingresso. Hoc visum ita roborauit Ioannem, vt triginta sex annos in viâ perfectionis defatigatus fractúsve nunquam fuerit; quem si ad Regulam nostram, aut perpendiculum Euangelij examinâsses, nihil in eo obliquum, nihil extans, aut curtum reperisses. Fuit in oratione assiduus, in opere indefessus: Domesticis facilis, cum externis seriùs, in prosperis cautus, in aduersis lætus, ad obsequia promptus, ad honores tardus; humanorum contemptor, diuinorum amator: verbo, talis, qui fratribus nostris forma, & exẽplar virtutum potuisset proponi. Horum omnium testis est locupletissimus non solùm Mexicani Collegij Rector, qui eius arcana ex contubernio vndeviginti annorum sat nouerat, sed vrbs hæc tota & prouincia ipsa, cui cùm tristissima tanti viri mors acciderit, iucundissima remansit recordatio gestorum.

COLLEGIVM VALLISOLETANVM CVM SEDE CACATECANÂ.

XII. VALLISOLETI domus ipsa laborauit hoc anno, inundatione videlicet, & alluuie aquarum sex continuis diebus, ita vt desertis habitaculis superioribus scholæ fuerint inhabitandæ; comperto tamen Patres Meræcenarios maiori periculo expositos, in suum eos qualecunq; contubernium inuitârunt Nostri receperúntq;, angustum

gustũm id quidem pro loco & incolis, pro charitate verò sat amplum hospitium. Parthenio sodalitio noua accessit auctoritas pōpæ, frequentiæ, cantûs ex munificentiâ Parochi D. Michaelis Torresij, qui octingentos argenteos numos impensis Parthenijs assignauit in singulos annos. Sacerdos è Nostris vnus Tarascis omnia facit, quæ seduli Curionis forent; ludum puerorum è Fratribus domesticis quidam administrat, quod hominum aptorum penuria diuersas personas, atque ab se nonnunquam alienas induere cogat actores CHRISTI.

XIII. IN CACATECANA sede templi area olim angusta & continens, nunc denuo laxata, & vtrinque excurrente columnâ, in triplicem explicata est nauim; tricliniũ à fundamentis extructum. Scholæ ab imbriũ illapsu defensæ. Accolarum erga nos studium ex eleemosynis cōijcias facilè: quippe omnia vitæ præsidia hîc, vt in fodinis longè dissitis, pretiosa nimis; abundat tamē DEI & bonorum hominũ beneficio domus non obærata, & templum minimè obscurũ. Summa eleemosynæ sponte oblatæ duo millia facilè & quingēta pōdo superauit. Indi isti naturâ feroces ferróq; assueti, vix Dñm aut Iudicem agnoscunt nisi Hispanos, quorum argenteas venas moliuntur: paulatim tamen mores feros exuunt, & in homines mansuescunt; adiuti plurimùm misericordię MATRE; cuius Sodalitiũ frequentes ambiũt. Zacatecis hoc anno magnâ pōpâ & fructu promulgatum est primum ad Bacchanalia Iubilæũ. Adita deniq; oppida, ad quæ multis lustris

verbum diuinum ne leui quidem susurro penetrauit.

SEDES ZINALOENSIS.

XIV. SILVAM hanc vastam, ac barbaram magnâ solertiâ constantiâque excaudicant Nostri, tametsi eorum conatus fortunam aduersam nō rarò experiantur. Præsens autem annus calamitosus illis triplici ex capite potissimum fuit. Exordium mali à turbine ita rapido, vt proceras annosásq; arbores auulsis radicibus loco moueret, segetem ex glebâ raperet disturbarétque. Hinc rara messis, frequens fames Neophytos relictis sedibus in auia egit, vbi radicibus, herbis, pomis siluestribus pascerentur. Fluuij deinde assiduis imbribus, hybernáque niue turgidi, in campos se effuderunt, oppida, tecta, homines in summas angustias coniecerunt. Nihil simile post hominum memoriam hîc accidisse testantur indigenæ. Pestilitas alterum fuit malum, eò tolerabilius, quod oppidatim iret, vulgatísq; pedetentim mortibus, spatium pro viatico sumendo Christianis plerísque concederet.

Tertia calamitas, quæ famem & pestem communiter sequi solet, bellum erat, quod equidem terræ huic, & velut in crepundijs adhuc vagiēti Ecclesię perniciem vltimam allaturum fuisset, nisi ille, cui proprium est misereri, & parcere auctoritatem suam misericordiámq; interposuisset. Semina belli Neophyti transfugæ sparserant: quos cùm Dux Didacus Martines Hyrday

dein-

dein non magnis copijs eductis à Iaquimis, ad quos confugerant, repeteret, tandem accepit: qui mox ad præsidium reuersus de fœdere ac societate cum Iaquimis ineundâ agere statuit, eáq; super re Tebuecos aliquot legatos mittit. Eos pagani, violato gentium iure, sagittis excipiũt, vno confosso. Secunda igitur de pace suscepta legatio est, adiunctis ijs, qui mittebantur duabus feminis Iaquimis CHRISTO Domino initiatis: illi retentis feminis ambitiosa respondent, & minis plena. Itaque ad arma deuentum est, Nostris infelicia, tum ob loci iniquitatem, tum ob militis paucitatem, barbaris infinitâ ferè hominum multitudine ferocientibus. Finis diuturnæ pugnæ fuit auxiliariorum nostrorum omnium (qui indigenæ erant) fuga, plurimorum vulneratio, aliquorum internecio. Hispani seruato agmine, ad signum se, conniuentibus Iaquimis, sub noctem receperunt. Dux dedecoris ac damni impatiẽs, paucis pòst diebus nouã contra eosdem instruit aciem, priore fortunâ. Illud tamen posteritate dignum, quòd vigesimus non amplius Hispanus, equorum dorso pigro iam, & inutili relicto, glomeratus sustinuit fortissimè barbarorum impetum, tota die lapides sagittásque condensantium, ne vno quidem vulnerato, nedum desiderato. Inde hostibus non paruus iniectus terror, socijs Neophytis propriam ignauiam expertis quies & fides, vt iam suscepto pacis & otij consilio, noua machinari supersedeãt, iugum ferre parati, & sacra suscipere Christiana; dummodo ab Hispano clypeo obumbrentur.

XV. SVNT vero (vt ad lætiora veniamus) in hoc Zinaloënsi tractu plusquàm viginti hominum millia, qui tam in diuinis, quàm humanis Nostrorum operâ fructuosè & libenter vtũtur. Sacrum fontem hoc anno susceperunt adulti, (nam infantes non numeramus) mille, nongẽti quadraginta quatuor. Quàm sint Christianæ scientiæ amantes, documento fit gens Guazabensis, quæ vltra mille quadringentos focos tectáque censet. Hæc examen de Catechesi subire iussa, ita exactè satisfecit, vt ne vix vllus puerulus esset, qui inter tot barbaros barbarismum faceret. Voluptati erat intueri circulos diurnos, nocturnósque sedentium, comparantiúmque sese ad reddendam rationem de præcipuis fidei nostræ mysterijs; quòd si quis minùs sibi fideret, doctiorem munusculis demerebatur, vt iteratione improbâ infidelitati memorię subueniret. Ceterùm prouinciam totam octo omnino pagi discriminant, pagos ipsos plura subinde oppida vicíque.

XVI. IN OPPIDO, cui nomen Domina nostra Zinaloënsis, obseruantia aduersus DEIPARAM mirè creuit. Nouum hîc VIRGINIS Sodalitium coiuit, cuius institutum peculiare est, vt præter sacrificia Sabbathina statósque cantus, primâ cuiusque mensis Dominicâ templum supplicabundi circumeant. Æthiops vernaculæ ignarus mortíque vicinus, per quietem à viro quodam corpore & ornatu planè cœlesti admonitus est de *regenerationis lauacro* suscipiendo, vt quem post triduũ cœlitum aula operiretur.

riretur. Expergefactus æger nihil priùs habuit, quàm vt Sacerdotē obtineret: præsente eo quo poterat gestu & affectu rogat maturari baptismū, ipse maturat discere, quantùm ex Christianâ Catechesi tempus & ingeniū admisit. Suscepto baptismo, gratabundus coronam precatoriam poscit; partemq; orationis Dominicæ, quam solam imbiberat, sæpius in orbē decursis globulis tamdiu iterat, donec in cœlum auocatus est Æthiops omni cygno candidior. In templo nostro tacta fulmine sacra pyxis, & illæsa permanens, fumi duntaxat vestigio relicto, magnam Neophytorum animis iniecit religionem.

XVII. TRES alij pagi adiacent fluuijs SS. Philippi & Didaci; nec non Eborēsi & Ocoronensi. His locis magna suæ castimoniæ specimina dant feminæ. Videas item crebra, nec obscura effecta, quibus deprehendas æternū DEI circa istorum hominū salutē, & immutabile cōsilium. Chiroroti vetula quædam cum filio ad Baptismum delecta: vix mundi erant, cùm è cœlo tactum tugiriū ambos secum in ignem, & interitum traxit, seruatâ interim aliâ paganâ feminâ, cui vnus hic ignis ad perniciem non suffecisset. Ex febri phreneticus toro tectóque relicto vagus, cùm interrogaretur, quò tam celer properaret; *in cœlum*, inquit, *iubeor, ego tamen mallem seriùs.* Senex in hisce montibus Christianæ rei vtilis, ex amisso nepote squalidus adhuc cùm reliquus alter in morbum etiam incidisset, ad Patrem nostrum donario vitam illius redemptum venit.

Igitur frusto mellitæ radicis Patrem donat, breuique post sanandum quoque ægrotum offert. Pater munere illo ignoranter quidem, nec quicquam tale, vel suspicando, vel promittendo obstrictus, veritúsq; offensionem optimi senis, penes quem arbitrium gentis illius monticolæ, humana & diuina tentat, nepotémque auo suo persanatum DEI beneficio restituit.

XIIX. CAHVAMETI adeò tenera fides, vt ex adultis plures quasi modo geniti infantes cóspiciantur candidati: vitrea ampulla puerulo ægro admota, venâ scissionem fallente, carnéq; intumescente, adeò terruit barbaros, nunquam talia intuitos, vt in siluas se abderent, infantésq; mortis pestiferæ metu occultarent. Vsus tamen earum ampullarum frequens, felixq; successus, eos paulatim in spem iterum, & tecta sua reuocauit.

XIX. OPPIDVM S. Ignatij nunc primum ex collectis à Sacerdote nostro montiuagis hominibus coalescit; in eo sacellum pœnè in fastigio est: Crux ibidem dicata celebri bombardarum strepitu, ad quem barbari, velut ad tonitrua trepidabant. Matrimonia insolubilia, & singularia principiò huic genti ardua visa; sola enim placebat nulli, secus hodie Nostrorum opera.

XX. ZVHAQVES, Ahomes & Bacurehues vltro oblatis alunt tellus ac mare: hinc incuria & vagatio. Hi iam cunctatione & industria Nostrorum industrij, & sociabiles effecti, coiêre in oppida ad ripas fluuij Zinaloënsis, admisso præterea consilio de asciscendis in id loci peninsula-

nis vicinis, tametsi diuersæ linguæ hominibus. Ex P. Andrea Perecio per litteras habetur; *gentem hanc in dies mansuescere; adeóque incomitatum se lustrare vniuersam, quam antea non sine magno periculo, & milite stipatus, adire solitus fuerit.* Grassata est per hos quoque pestis, magnâ, tam in pueris, quàm adultis factâ strage. Per id tempus sparserat in vulgus vetula, omnes eos, quos sacer baptismatis fons madefecisset, fato ineuitabili cessuros, suóque mendacio, fidem exemplis quibusdam facere conabatur. Occurrit huic falsissimo rumori cùm ratio multiplex, tum præsertim crebrò sequuta salus baptizatorum, & frequens cunctantium funus. Solemne his populis olim, dum idolis litarent, arcendis morbis pēnata tela foribus præfigere. Ad abolendum hunc morem, præfigunt hodie Cruces præsentius multò firmiusque præsidium. Hîc si alibi veneficorum nidus, eos vulgò Hitebiros nominant; nullis non plena delirijs superstitio: expressum cum Diabolo pactum, quem Reiahuā, noto, & familiari nomine appellant. Cuius etiam effigiem ad choreas ostentabundi deferunt. Vni ex his ad Christianos digresso obuius fuit familiaris ille specie solitâ, eúmque perfidiæ incusans, minis inuasit, mortémque breui secuturam defectionis pœnam prædixit. Cui Hitebirus: *defecisse se quidem ab illo in Baptismate, eámq; voluntatem etiam tum ratam habere, vt quem non pœniteret fractæ, sed pactæ fidei: virum nempe se factum ex puero, qui non ampliùs paueret ad imaginem mortis exanguem & exossem; proinde abiret in malam rem, nosset-*

que amicitiam ſemel reſciſſam nullo ſæculo coalituram, ita Reiahuam ille cum rubore euaneſcere coactus eſt.

XXI. MARITIMOS nondum ſubijt Societatis amor, qui vagi diſtractíque in ſiluis, aut ad maris littora venatui piſcatuíq; indulgent: tectũ illis frondoſum & mobile: torus retia; alimenta, aut ſponte ſuppeditat tellus, aut arcus expedit & hamus. Morbus ergo diſperſos offendit & errantes, rapuítq; plurimos omnibus ſacris deſtitutos, quo dolore Noſtrorũ, non facilè ſcripſerim: qui tamen ceu prompti quidam venatores, aut piſcatores nihil laboribus, nihil periculis abſterriti, ad tantam prædam ſe accinxerunt, ſiluas illas, ſaltus & littora perueſtigârunt eo lucro, vt multi barbarorum intra eundem diem, & CHRISTVM induerint, & exuerint humana.

XXII. TEHVECORENSES naturâ feroces & audaces, mites iam eſſe hauſto Euangelij liquore cœperunt, inceſtuoſa coniugia diſſoluunt, Sacramentorum vim miram perſæpe experiuntur.

XXIII. BAHVIBIS (vagis item barbaris) communi contagio correptis Noſtri vtriuſq; hominis ſubſidia magnâ charitate præſtiterunt. Miſeris ijs ꝓ culcitrâ, pro ceruicali, próq; omni cubitorio paratu arenę cumulus: nec tamẽ toros iſtos auerſatur DEVS. Duo in his agebant animã omni ſenſuum officio capti, admotâ Cruce Carauacenſi mox redierũt ad ſe, ſed non diutiùs, quàm ſat eſſet ad ipſos initiandos, cœlôque tranſcribendos. Puer quatuordecim annorum, non minùs pietate, quàm arte muſicâ præſtans in-

phre-

phrenesin inciderat tam efferam, vt à quatuor lacertosis hominibus teneri non posset, quin erumperet, volucríque cursu ad Patrem nostrum extremò inungendus (sic ipse dicebat) acceleraret. Vnctus est puer, & mox ab ipsâ vnctione quietem somno simillimam capere cœpit. Interim allatam effigiem B. P. N. IGNATII familiarem antea sibi, lætus ac venerabundus deosculatur, votísque conceptis salutem implorat. Nec frustra fuit ea pueri pietas; obtinuit, vt celebritati festæ, quæ proximè instabat præsto esse, & accinere reliquis symphoniacis lætus sanúsq; potuerit. Deprehendunt Patres apud hanc gentem subinde idola, quæ dignis modis excipiunt: immò ipsi eorum cultores humeris eadem, quamuis ponderosa, vtpote è saxo figurata, imponunt, atque in excelsam sublata rupem inde in profluentem præcipitant.

XXV. Denique pagus Zinaloënsis dictus (ab ipso oppido, cui nomen Zinaloa, commune iam, vt & fluuio & prouinciæ toti) nulli pietate secundus est. Multa hîc Christianorum consuetudine laudabiliter iam vigent instituta: multa vanissimarum religionum sublata sunt deliria: inter alia superstitiosæ quædam choreæ (Huiacam appellant) in quibus adoptio mutua fieri solebat. Paganum Cacodæmon varijs prestigijs diu exercuerat, specie aliquãdo immanis colubri & venena euomẽtis: suscepit homo Baptismũ, atq; ab eo tempore, nec Draconẽ ampliùs videre, nec beneficij à DEO accepti obliuisci potuit. In hoc pago ad lunæ deliquium & stellam

ſtellam crinitam, bis tellus cōcuſſa initium præſagiúmque fecit graſſantis deinde morbi. Quæ verò vana à bârbaris arcendo malo patrata ſunt, ea certè riſum mererētur, niſi ſtultitiæ mortaliū commiſeratione digniores eſſent. In oppido, vbi tum fortè Pater erat, ecclipſeos lunaris tempore, ſubito clamore partim pharetrati, partim ligno obarmati prodière incolæ, velut in præſentem hoſtem depugnaturi. Simul enim luna laborare, ac deficere incipit, inuolare ſolent noui iſti gigantes iactis ſagittis in cœlum, multóq; fragore, & colliſione lignorū obſtrepentes, opem ſe ferre lunæ pugnanti exiſtimāt; quippe cui inexpiabiles inimicitiæ cum ſebepioui intercedāt, ob quas in certamen iſtud deſcēdere putatur: quę vbi totum lumen deperdidit, occubuiſſe credunt, & velut interfectam deplorant. Exciuit ergo Patrem quoq; noſtrum ſimile quoddam prælium, qui ſimul ridens & dolens, oſtenſis vaniſſimæ conſuetudinis rationibus, illud facilè diremit, barbaróſque compeſcuit. Eidem Patri aliud quoddam oppidum petēti, obuiam iêre primores, ſenatoriâ grauitate orantes, *vellet, iuberet peſtē ab eorum finibus abeſſe, quod ſi faceret confeſsionem criminum ab omnibus impetraturum*. Voti cōſilium laudat Pater; ceterùm peſti terminos cōſtituere, non ſuæ, ſed diuinæ eſſe poteſtatis, illi proinde litandum. Rogantibus modum ac rationem, auctor eſt ſecum in templo conueniant, cœleſte numen cōmunibus votis implorent, fecerunt, diuinóq; munere ſaltem id obtinuerunt, vt quāuis à contagione non omnino eximerentur, mi-

minus tamen veneni, quàm alij haurirent.

MISSIO TEPEHVANICA.

XXV. GENS Tepehuanica, si qua inter barbaros, armis pollet: quæ tametsi minùs numerosa, nempe perpetuis velut mortibus exhausta, protendit prouinciæ suæ limites in longitudinem septuaginta leucarum, quadraginta alicubi in latitudinem. Quin & proprijs finibus non contenta, in alienos occupabunda dilabitur. Sic in Acaxes, in Baymoas, in Conchos, in Mexos, in remotissimos alios tractus colonias suas inducit. Cernas illos hodie in nouo regno Legionensi, in Saltuto, in valle vitiferâ, in Xiametlâ; ad ripas Oceani australes, apud interiores etiam Cinaloas leucis ducẽtis dissitos: nec denique finibus Gualaxarensibus pepercit: vbique tamen sermonis idioma vnum idemque circumfert. Bellum Hispani sustinuit totos triginta annos, mutuis excidijs, nec semel euertit oppida integra: meminerit S. Barbaræ, Gomera, Indehe, & alia vicina oppida, vbi nec stragis quidem nuncius relictus. Eandem fortunam expertum est oppidum aliud, fluuius floridus dictum, & ferè eandem Guanazeui: mitto plures frumentarias villas dirutas, infestationes viarũ, prædas abactas, luctuosa funera, religiosum interdum sanguinem fusum, alia

- - - - - *Quibus aurea semper*
Pax caret, & ferro mars formidandus abundat.

Porrò genti huic vestis nulla, si in paucis simplicem excipias sindonem: pro tegumento omni, pro ornatu stigmatici vultus, notis inustis in deformi-

formitatem terrificam: itaque solâ pernicitate ictus hostiles declinant, inferunt arcu & volucri telo; rara in manibus claua, & hasta rarissima. Sed tamen vbi placet, hoc quoq; armorũ genere in pugnam prodire, corio se clypeant. Nec toga sago dissimilis, in viris nulla, vt dicebam, feminis omnibus pellis anterior ab vmbilico dependet arcendis duntaxat oculis. Superstitionẽ dicam, an præstigias vanissimum chirurgorũ quorundam hîc curandi modum, qui imurmuratis quibusdam carminibus, suctúq; non tam volũt, quàm fingunt morbos eximere, ostẽtatis ad auctoritatem conciliandam peregrinis calculis, aut pomi coriive frustulis, ac vermibus quandoque, quos morbos à se curatos inaniter iactant. Nec verò multùm operæ Nostris impendendum ad nugiuendos istos vanitatis arguendos, cum sat arguant crebrò secuta funera, adeóque artem ipsam suum euertat opus.

XXVI. ERGO frustra pluribus demonstrem, quanti labores in gẽte tam barbarâ & indomitâ Socijs nostris exantlandi: Septem omnino hoc anno nouissimo Ecclesiam istam procurandam susceperunt in nouem iam oppida redactam, totidem constructis sacris ædibus paleatis magnam partem, ex incocto latere reliquis. Sed & ipsos septuaginta leucarum fines transgressi, defluxêre in vicinam vallẽ S. Pauli Tepehuanibus, ac Taraumaris refertam. Actumq; cum illis, vt Christianæ & politicæ rei caussâ in vnum coirent, oppidis constitutis. Arrisit consilium, conuentúmque ex æquo est, vt ipsi manus ad opus,

Noſtri ſumptus, & impenſas ſuppeditarēt. Iacta ergo fundamēta operis, & vt opportunitas plures alliciat, teneátq;, quinq; milliariū ſpatio producta foſſa eſt, quâ deriuatū flumen felicis glebæ ſubiectos cāpos irriget. Et quidem à Zybolenſi Ocotlanenſiq; tractu plurimi in hęc Tepehuanica oppida cōmorandi cauſsâ confluxêre; quorum centum adulti ad Baptiſmum admiſſi, deſignati multò plures. Adfuit cœptis nouæ Galleciæ Gubernator D. Franciſcus Ordignola, pecuniæque regiæ certam ſummam decreuit, quæ ſufficeret aratorijs bubus, aratris, ligonibus aliiſq; ruſticanis inſtrumentis cōparandis. Copioſam iam hodie ibi factam ſementem litteræ Patrum teſtantur, ſpémque faciunt, meſſem olim animarum vberiorem, quàm frumenti futuram. Vallicolæ enim illi ſicut armis, ita indole excellunt vicinos barbaros omnes. Auditâ Euangelij tubâ applausêre; gaudéntque philoſophari de vno DEO rerum omnium molitore, déq, bonorum operū æternis præmijs, quæ pios, ac iuſtos in cœlis ſunt manſura. Suberat quippe iam antea animis illorum ſuſpicio quædam immortalitatis, quid tamen de ſe futurum eſſet poſt compagem corporis ſolutam, certi quid ſtatuere prę ſummâ ignoratione non poterant.

XXVII. CETERVM mirè temperare conſueuit diuina ſapientia labores, quibus Noſtri inter hos populos diſtinentur, ita vt læta & triſtia vtili quadam viciſſitudine perpetuo quaſi alternent. Primi generis ſunt illa, cum in viâ quodāmodo publicâ & humi reperiūt gemmas pretioſas.

ſas, nullo, inquam, theſauro æſtimandam plurimorum ſalutem. In ſenem decrepitæ ætatis, ſub quercu in agro cum morte luctantem, traſiens illac forte Sacerdos noſter oculos coniecerat: miſerâs hominem accedit, fidei capita proponit, baptiſmum ſuadet. Abnuit tum quidem ſenex; ſequenti tamen die volens baptizatus eſt, & poſtridie eius diei in cœlum ſublatus.

Alius ſimiliter ex Noſtris in duas vetulas ex itinere incidit, ſub dio à ſuis iam depoſitas, conclamatas & deſertas. Properat Catecheſin, & vtramque luſtratam poſtero die ſacrâ terrâ ſepeliri curauit, ne Chriſtianorum corpora feris præda relinquerentur. Centenaria quædam alia, intra quadrantem horæ Chriſtianum ſtadium cõpendio emenſa, & palmam adepta eſt. Alterius generis, &, quæ Patribus dolores meritò creant, ſunt; in tantâ morborum vuleratorúmque copiâ, tantam medicorum penuriam exiſtere, videre nonnunquam inhumano ritu ſanguinéque infantium ſtultiſſimos homines peſti litare. Nata erat in ſimile quoddam Sacrificium proles à feminâ Tepehuanicâ; quæ cùm primum vidit hanc lucem, præſens pater ſemianimis in terram prolabebatur; qui aderant rati cauſſam ſubiti mali nouum eſſe partum, pro remedio, velociter infantis fauces inuoluuntque præſtringuntq; tam diu, dum ſtrãgulatum credunt. Reuixit interim pater, ſtetítque in pedes: inde iterum ſingultus infans, & ſigna vitæ edere. Properant adſtantes iterum, & quidquid animæ ſupererat, intercludunt penitus, parenti id factum

fuiſſe

fuiſſe diceres, adeò repentè, & ipſe relapſus exanimatur, non inutili documento execrandi erroris, quo cœci mortem morte redimi ſtultiſſimè cenſebant. In triſtibus denique quendam etiam ex Noſtris Sacerdotem ponere venia ſit, igne de cœlo dicam, an igneo velut nuncio in cœlum auocatum. Is fuit P. Ioannes Carraſcal triginta duûm triúmve annorum vir, vndeviginti in Societate: ei argenti fodinæ Taſci fuêre patria: omni præſidio virtutum ac litterarum illuſtriſſimus Religioſus. Non ita diu ante interitum ipſo B.P. FRANCISCI XAVERII anniuerſario die ſuper mēſam pro more Societatis ad noſtros verba fecerat de immortalibus tāti viri geſtis ac facinoribus. Ibi cùm ad expeditiones Iaponicas, ad conſilia iuuandi Sinas feruore orationis deueniſſet, ſeu potiùs DEO intus agente raptus fuiſſet, deflexit ad ſuos, adoleſcentibúſq;, qui ſpatijs ſtudiorum emenſis, vnà cum illo tertium annum in ſpiritalibus ponebant, ſuaſit, vt tanti Patris virtutem ſecuti contemptis difficultatibus barbarorum ſaluti libenter vires omnes ſuas impenderent, ſéq; ipſe tum publicè exemplum in collegis proponit, orauítque eos, qui & aderant, vt niſi tantis operibus impar videretur, in expeditionem quandam difficilem & remotam legatus ex imperio abiret. Grata fuêre maioribus vota; grata (vt ſperamus) rerum omnium altori moderatoríque DEO, qui intuitus holocauſtum ritè paratum (præceſſerat enim generalis totius vitæ confeſſio, & duplex miſſæ Sacrificium eodem illo die, quo tactus eſt, celebratum)

bratum) DEVS, inquam, holocaustum hoc suum omnibus necessarijs, quàm optimè instructum cernens, ignem de cœlo misit, qui velut alterius Eliæ Sacrificium consumpsit. Inglorius quidem exitus ab ictu fulminis, sed ijs, quorum ignauia gloriam à pulchrâ morte expectat: qui verò altioris sunt spiritûs, finemque suum ab vtili æstimant non tam solliciti sunt, quî moriantur, quàm quomodo viuant.

VITA MICHAELIS AYATVMI ADOLESCENTIS Indi,

ET SODALIS BEATAE MARIAE VIRGINIS.

VERE OPTIMVM QVEMQVE diligit DEVS, & ab ipsis statim incunabulis suâ gratiâ, ac fauore impertitur, quos in Beatorum suorum ordinem, ac censum transferre aliquando decreuit. Id olim in multis adolescentibus, tam, qui felicia CHRISTI tempora præcessêre, quàm, qui secuti sunt, demonstratum nouimus; qui certè tales fuere in ipsâ suâ pueritiâ, quales hodie, vel in senectute etiam multos optaremus. Pleni sunt libri, plenæ historiæ eiusmodi exemplorum, vt necesse haud sit, in re adeo cõfessâ, ac manifestâ pro testimonijs diu laborare. Non aliam profectò gemmam in occidente India nu-

dià nuper repertam, adoleſcētem, inquam, omnibus partibus probum Petrus Aunonius Societatis noſtræ Sacerdos auctor eſt. Is litteras dedit Boholio (vbi tum ipſe verſabatur) ad P. Gregorium Lopezium Societatis in Philippinis Inſulis Prouincialem, ſcriptas anno poſt partam ſalutē CIↃ. IↃC. X. III. Nonas Martias; in quibus vitam moréſquè elegantiſſimos alumni cuiuſdam in Seminario Boholano educati, (MICHAELEM AYATVMVM indigetat) accuratiſſimè conſignauit, vtpote præſens, familiaríſque adoleſcenti, & virtutum ipſius oculatus teſtis, arbiter & admirator. Cuius adoleſcentis beata mors, cum in eum ipſum annum inciderit, cuius res à Socijs noſtris geſtas conſcribere aggreſſus ſum, viſum eſt, nec à partibus meis alienum, nec Europęæ, credo, iuuentuti inutile, aut ingratum (ſiquidem hæc audire aliquando contingat) hîc vnius exemplo planiùs paulò facere, qualem & ipſa India iuuentutem habeat, quibus moribus in extremis terrarum delectentur boni adoleſcentes. Fidem autem hiſtoriæ huic deſumpſi tam ex litteris illius, quem ſupra nominaui Patris, quam ex quibuſdam inſularum Philippinarum locis, è quibus non pauca hunc in finem huc reieci, quod eo ipſo anno, quo MICHAEL in viuis eſſe deſijt, contigiſſe reperiantur.

MORES AC RELIGIONES QVÆDAM INDORVM PICTORVM, INTER quos natus MICHAEL.

I. IN-

I. INSVLA eſt in Philippinis *Boholana* antiquitus nuncupata, à qua deinde Boholium ipſum ſuam nomenclaturam accepit᷑. Id oppidi inter hanc Boholenſem & Banglaënſem inſulas ſitum eſt, ex eâ videlicet parte, quà ſe tellus in anguſtum colligit ſinum: cumq; mos accolarum eſſet, ex inferiore domuũ parte hoſtes in ſuis ſtratis iacentes, quaſi ex inſidijs, confodere, Boholani illud reperêre præſidij, vt è mari ſurgentes arundineæ, ſeu ligneæ ædiculę aquam ipſam pro ſolo haberent, vt ſi quando furtim illuc ſubreperent latrunculi, vnda gradientium motu turbaretur, ſtrepitúmq; ederet, quo exciti contra aduerſariorum vim ex ædibus ſe tueri poſſent. Indigenæ ad reliquorum diſcrimen *Indi Picti* dicũtur. Gens eſt, vt à vero DEO, ita à moribus bonis remotiſſima, leuis, inconſtans, ad luxũ profuſa, illecebris aliiſq; Diaboli laqueis opportuna. Locuſtas pro gallinis viui cuiuſdam Diuatæ ſeu Idoli (quod Raom nuncupant) habere ſolẽt. Itaq; cum primum locuſtas in agris aduentantes vident, vnã ex ijs capiũt, eiuſq; collo tantũ auri, quãtum geſtare poteſt, appendunt, remittentes eam ad Laomum, vt pro eo dono ſuas è ſatis iubeat faceſſere gallinas. Ex Idolis in præcipuâ veneratione habent ea, quæ Dalongones appellãt. Sunt autem non aliud, quàm molares crocodilorum dẽtes, in quorum parte infimâ caput humanum ex ebeno aliáve materiâ cælatum præfigunt᷑.

Monſtra hæc aiunt maiorum ſuorum repræſentare ſimilitudines, eáque adeò religiosè co-

unt, vt ne tangere quidem auſint, arbitrantes eiuſmodi temeritatem, aut morte repentinâ, aut membri alicuius iacturâ luendam. Præcipuam horum Idolorum domum cremârunt hoc anno Chriſtiani. Ea erat prægrandis arbor, cuius rotunditas centum ferè ſuperauit palmos, Nonoc appellata; firmáq; apud gentem, & ab antiquis accepta opinio eſt, protinus malâ morte occubiturum eum, quicunq; vel folium inde carpere, vel tractare ſtipitẽ auderet. Ignis ergo admotus triduo arſit: miſſi deinde viginti quatuor Chriſtiani, quod ſupererat inuiſi ligni præciderũt. E quibus vnus, nullo quidem Magiſtro, Crucem in fidei ſuæ teſtimonium ibidem erexit. Porrò hę gentes de inferorũ pœnis nihil, de futurâ gloriâ & felicitate non niſi ridicula quædam credũt, & obſeruant. Quo quiſq; nobilior crudeliórq;, hoc eum altiùs in ſuo cœlo collocant. Telis ſeu ſagittis confoſſi ſubſultantibus in ipſo iaculi ictu præ trepidatione animis ſurſum ferri dicuntur, vbi inempto ſcilicet cibo potúq; perennes ſaginentur. Patibularij & laqueo ſuffocati in mediâ aëris regione, abſq; vllâ aſcendendi vel deſcendendi facultate, hærere cenſentur. Reliqui omñes quocunque ſint ſcelere obſtricti, ab ipſo interitu locum quendam, occidentem verſus, petere creduntur, Colondam dictum; in quo ludis neſcio quibus, tibiæque cuidam arundineæ operam æternam dare conſueſcant.

FIDEM CHRISTIANAM A PATRIBVS SOCIETATIS IESV DOCETVR.

II. AD

II. Ad istas igitur miseras gentes, ab his aliísq; sexcentis delirijs ad sapientem sobriámq; Christi legem, reuocãdas Patres Societatis Iesv iam multis annis laborârunt, ingẽti conatu, pari fructu. Sunt hodiéq; in insulis istis ex eadẽ Societate homines nonaginta duo, locis decẽ manipulatim distributi, quò faciliùs in omnẽ quasi partẽ se vertere, & capitali salutis humanę hosti occursare possint. Stragem iam magnam auctore Deo fecerunt, multáq; millia animarum ex potestate tanti Tyranni gladio verbi Dei, & inuictâ potissimùm S. Crucis virtute extorserunt. Neq; enim vllum armorũ genus est Patribus, vel contra hostem tartareum potentius, vel circa quod diuina vis, ac cœlestis sæpius certiúsq; operetur, quàm trifida illa salutaris ligni romphæa; confirmaríque hoc posset multis & illustribus argumentis, sed vnum iam sufficiat, quod hoc anno cõtigisse litteræ Taytayenses prodiderũt. Iter est Taytayũ ex fluuio Manilano per riuulum angustũ, in cuius ingressu nodosa crux vexillum paruũ rubrâ cruce aliâ decoratũ in summo apice ostendit. Ad hoc cùm adiecissent oculos quidam locum non procul dissitum petituri, illud pro nauiculæ suæ ornamẽto è cruce tollunt, moxq; lacui se credẽtes cœlum nubilum, ventos contrarios, imbrem effusum, aduersa omnia experti totâ ea nocte frustra laborant, adeò, vt summo manè in ipsa lacûs orâ defessi reperirentur. Quare religione tacti, ne maiores aliquando temeritatis suæ pœnas dare cogerentur, vexillum pristino loco cum verecundiâ & damno reposuerunt.

Non multò pòst alius etiam Indus, belli huius vexilli tactus desiderio, sacram arborem furtim conscendit, cumque iam ad illud sacrilegas manus extendisset, pedes eius ita nodis, seu stolonibus illis sunt implicati agglutinatique, vti nec sursum eniti, nec deorsum posset, trunco ipso magis truncus. Pœnitere itaque cœpit, veniámque poscere in eo ligno, per quod vniuerso mũdo venia impetrata est; sicque descendit. Dum hæc in vulgus sparguntur, accidit, vt quâdam die vexillum idem à valido vento in flumen deturbaretur: sed ita ferebatur super aquam erectum, quasi in terrâ fixum foret, aut à manu sustentaretur. Quod cum illac transeuntes vidissent Pinagbaotenses, non minore gaudio, quàm reuerentiâ, ac veluti triumpho illud è flumine sublatum in oppidum suum asportauerũt, quod & ijs quasi vicinis, nec non affinitate coniunctis Taytayenses permiserunt. Crucis itaque potissimùm auxilio, quam his gẽtibus prædicant Patres, tantam prædam agunt, & à tyrannicâ Cacodæmonis seruitute in libertatem CHRISTI vindicant: itaque in istis quidem spolijs MICHALEM quoque AYATVMVM non postremò numerauerunt, talem Indum, qui, si de virtute certetur, posset cum quouis Europæo componi, multis etiam præponi.

BAPTISMVS,
INDOLES, FORMA, ET MATER
PVERI.

III. MICHAELEM è sacro suscepit Baptismate

mate P. Gabrial Sanchez è Societate IESV Sacer-
dos, anno proximè sæculari, septennem id tem-
poris puerulum, vt ad sextumdecimum ætatis
annum peruenisse colligatur, cùm obierit anno
CIↃ. IↃC. IX. Facie, vt scribunt, erat liberali, frõ-
téque explicatâ, ex quâ non raro diuinæ conso-
lationis vis ac virtus, velut è sole radij promica-
bant. Comem se & affabilem dedit omnibus,
ita vt nemo eum oderit, amarent vniuersi, nec
dubitarent *Sanctum* eum vulgò dictitare: quam-
uis ille seipsum ad B. VIRGINIS patronæ suæ ex-
emplum, quæ Ancilla audire voluit, non aliter,
quàm *seruum* appellitârit. Mater eius germana
(nam aliam habuit, à quâ adoptatus in filium e-
rat; cùm mos sit apud hos Indos superstite etiam
tum vtroq; parente naturali, in filios sibi nomi-
nare quoscunque) testata est, quòd cùm adhuc
paruulus esset, flagris corpusculum suum conci-
dere, & ieiunijs macerare consuêrit. Eadem
matrona (vt cum filio suo mater quoque in par-
tem aliquam commendationis veniat) multorũ
sanè bonorũ in insulis istis caussa fuit & auctor.
Nam cùm Sacerdos quidam de Societate IESV
ad Siquirensem insulam peruenisset, & incolas
ad optimos Boholanorum mores flectere nullâ
ratione potuisset, huius quasi vnius industriâ, ac
labore perfectũ est, propositis tum rationibus,
tum exemplis, vt barbara ea gens manus Sacer-
doti daret, & è lapide cera fieret. Sed & DEVS
ipse conatus piæ huius feminæ adiuuisse, eósq;
qui vel restiterant, vel minùs promptè seque-
rentur bene suadentem, puniuisse visus est.

Cuius rei exemplum hoc sit. Inda quædā stimulis animi occultis&arcanis ad Confessionē super totâ vitâ peragendam identidem impelli se sensit; adit parentes, quorsus à Deo ageretur, aperit: illi in aliud tempus cõsilium differri voluerunt. Dilata Confessio est, non vindicta; paulò pòst enim à tanto femina obsessa est morbo, vt euocatus Sacerdos audire eam, vtpote elinguem & mutam, nequaquam posset. Creuit cum tempore malum, nec aliud loqui, vel voluit, vel potuit vnquam, nisi hoc: *Auferte hinc feles has; quid sibi volunt, qui in inferiore huius domûs parte morantur? Heu! heu! me miseram quidam abripiunt Æthiopes*. Hæc ingeminando parentibus manus dabat tremens, velut auxilium postulatura. Domestici, viciniáque tota his verbis territi, malum nescio quod suspicari, timore pauoréque in diuersa agi, diuinam implorare clementiam; muliere interim ab ignibus se torqueri exclamante, horrendúmque vociferando spiritum inexpiatum elidente. Nec inanes fuisse eos questus, aut de nihilo vanóque somnio, exitus declarauit. Cùm enim pòst paulò eius cadauer linteo, vti mos est, inuolueretur, illud denigratum iam & quasi igne tostum apparuit; quæ res non modò terrorem incussit spectantibus, verùm etiam alijs deinde fuit exemplo, ne Deo vocante obsurdescerent. Tantæ demum virtutis, tâmque bonæ indolis iam inde à cunabulis fuit MICHAEL, vt altera eius mater aliquoties narrare soleret, illum, vel è ludo litterario, vel è templo redeuntem quotidie consuêsse se domi precibus

dare

dare; quem dehinc morem grandior factus (priùs etiam, quàm seminario nomen daret) semper conseruauit.

SEMINARIVM BOHOLANVM INGREDITVR.

IV. DVODECIM ferè annorum fuit, cùm in seminarium receptus est. Ac primò quidem visus est ab eo velut carcere abhorrere, puerili quodam timore, tenerôq; parentum dulcissimorum amore, à quibus auelli, & abesse puero durum videbatur: quare primis quidem diebus non semel lachrymari deprehensus est, & exilium suum deplorare. Non tamen diu factum est, cùm puduit verecundum adolescentulum eiuscemodi doloris; quem breui ita detersit, vt iam nullus in Seminario libentiùs lætiúsque viueret ipso MICHAELE, sæpiúsque Patri, cuius patrocinio Alumnis aggregatus erat, gratias ageret, quòd tam sancto cœtui fuisset adscriptus. Habet enim Boholanum illud seminarium viua omnium virtutum exēpla, quæ ingenuam MICHAELIS indolem ad æmulationem facilè accendebant. Sunt ibi adolescentes, qui oblatas honestissimarum nuptiarum conditiones magno animo respuunt; sunt, qui ad feminas ne propiùs quidem accedūt. Audierat quidā eorū, olim à D. Francisco omnia paupertatis amore in mendicos erogata: pari ergo feruore accensus vestes suas, quas tum nouas gestabat, cum attrito mendicabuli cuiusdam centone cōmutauit.

Qui-

Quidam ex Alumnorum famulis, audito cuiuſdam monachi exemplo, qui abſconditum panem Præſidi ſuo patefeciſſet, adijt Patrem ſocijs comitantibus, eique ad genua proiectus ſupplicauit, vt pro ablato quodam exiguo pomo pedibus aliorum ſuper ſe impoſitis calcaretur. E Zebuanâ vrbe cornutus vitulus huc delatus erat, mandatúmque Alumnis, cum eo vt luſitarent aliquantulum, & cum vitulo animi gratiâ quodammodo vitularentur, (plures enim ex illis ne ſemel quidem tale animal aliunde aduectum viderant:) at ex omnibus natu minimus puer, eo neglecto ludo, ſe interim ad ſanctiſſimum Sacramẽtum furtim abſtulerat: quem cùm ibi deprehendiſſet Pater, ad ludum ire iuſſit: ille D. Hermanni, aut Edmundi exemplum ſequi cupiens; *bene*, inquit, *Pater mecum agitur hîc, nî tibi aliud placet.* VIRGINEM DEIPARAM impensè omnes amant, à quâ cumulatè recipiunt pro ſuo erga illam obſequio, quidquid illis non modò vtile, ſed etiam iucundum eſt. Quidam Sodalis iter ad montem quendam faciens incidit in feminam grauiter dolentem, quam ſtatim humeris impoſitam ſuo prætermiſſo negotio detulit ad templum, vt ibi à Confeſſione remedium doloris acciperet. Cantorum magiſter natum iam morientem deplorare cœperat, ſed quamprimùm voto emiſſo illum D. Ioſepho Seminarij Patrono obtulit, ſanum vidit: quo exemplo inducta femina idem pro puerulo ſuo recens nato fecit, idem effecit: adeóque conſuetudo illa, quæ in Europâ eſt liberos offerendi alicui Religioni,

gioni,

gioni, apud hos Indos est dicandi ſeminario, in quo ita inſtituuntur, vt non rarò parentes ipſi à ſuiſmet filijs Chriſtianam legem edoceantur.

PRECATIONIS IN PVERO CONTINVVS VSVS.

V. PRECIBVS, quas Vocales nominant, à puero ſtuduit: *prænenit namque illum Dominus in benedictionibus dulcedinis. Teſtis ipſe ſum* (ſcribit in ſuis litteris P. Petrus) *illum ſingulis diebus, decimo tertio, aut quarto ætatis anno in more habuiſſe, Sanctiſſimam Euchariſtiam inuiſere, manè ac veſpere; vel audito Sacro, vel decantato Salue Regina, non minore reuerentiâ, atq; animi demiſſione, quàm perſeuerantiâ ac ſtudio, reliquos in hoc Alumnos ſuperans, qui hoc prætermiſſo bono domum petebant luſitantes.* In ipſo autem ſeminario prȩter alias ſibi preces familiares, nouies quotidie recitauit B. VIRGINI corollam, donec inſtructior, doctiórque mente etiam precari nouit. Et quotidie quidem eâdem, quâ Patres Societatis horâ, ipſe quoque lectulum ſuum deſeruit: immo horam conſuetam ſæpiuſcule anteuertit puer; ita tamen præferuens hæc eius precandi induſtria à Maiorioribus temperata eſt, vt Sanctioribus tantùm B. VIRGINIS aliorúmque Diuorum peruigilijs meditationis tempus ipſi liceret non præuertere, ſed producere. Quod quidem & domi fecit & foris: in excurſionibus namque frequens fuit Patrum noſtrorum comes: in quibus cum ſomnum quandoq; puerulo ſuaderent longiorem ætas & defatigatio,

tio, ne fortè ſtatam precandi horam negligeret, P. Petrum perſæpe rogauit, ſibi vellicaret aurem: quod vt libentiùs certiúſque faceret, artificio quodam monitorem ſibi obſtrinxit, pollicitus, toties ei, vel vnum, vel plura roſaria dicturum, quoties operâ illius, & vigilantiâ expergefieret. CHRISTI Domini vitam, VIRGINISQVE MATRIS res geſtas argumentum cõtemplationi ſumpſit, nec ſtetit in ſolâ ac nudâ tantarum rerum admiratione, ſed ea, quæ animo ac cognitione ſapienter tractauit, opere deinde vitáque ipsâ diligenter expreſſit. Rogatus aliquando à Patre, quidnam inter precandum meditaretur? Reſpondit; *idipſum, quod ante duos menſes in Fuborenſi excurſione ſibi Dominus conceßiſſet precanti.* Itaque eæ erant cogitationum eius reliquiæ, quæ non modò *diem*, aut dies, ſed etiam *menſes feſtos* illi poſſent *agere*.

DIVOS TVTELARES SINGVLARI CVLTV PROSEQVITVR.

VI. PATRONORVM ſuorũ, ac præcipuè D. VIRGINIS, SS. Ioſephi, Michaëlis Archangeli feſtas luces pluribus, iiſq; feruẽtibus pietatis exercitijs anteuertere ſtuduit. Eum in finem preces, vigilias, ieiunia, verberationes creberrimè vſurpabat; atq; vt nihil negligeret, aliorum preces ad id emendicabat, viciſſim pollicitus operam, cùm Patronorum ſuorum anniuerſarios dies religioſè eſſent acturi. Et profuiſſe videtur hæc mutua pietas MIEHAELI, vt ſine viatico ex hac vitâ non

diſce-

discederet. Licet enim repentina mors vsum linguæ illi ipsámq; adeò vitam, vt infra demonstrabimus, eripuerit, pridie tamẽ sacro CHRISTI Corpore præmunitus erat, quòd ex Alumnis amicũ haberet, cui Martino nomen, & tum ipsa D. Martini dies octaua celebraretur; qua occasione vsus Michaël cœlesti ferculo se refecisset.

IN SACRAS IMAGINES SVMMA EIVS REVERENTIA.

VII. IMAGINES Diuorum in primis honoribus habuit. Insignia CHRISTI passi, pueri IESV, MATRISQAE illius effigiem à D. Luca expressam in testudinatâ capsulâ à seipso confectâ secum semper gestabat, ne videlicet oculi priuarentur, quo animus pasceretur; aut locus esset, in quo delicias suas non videret. Adeò enim iucunda illi MARIÆ, adeò IESV dulcis fuit memoria, vt ab eorum se laudibus ne in turbâ quidem, aut ludo abstineret, illa verba identidem vsurpans; *Laudetur vbique* IESVS CHRISTVS, *eiusque Mater Sanctißima* MARIA. Suâ sibi manu CHRISTI Domini è Cruce penduli scalpsit effigiem, cuius intuitu consideratione que ad similia quædam pro suo Seruatore perferenda accenderetur.

ET sanè *mortificationem IESV CHRISTI in suo corpore aßiduè circũtulit*; sæpe sciscitatus à Patre; *quanam sibi posset ratione* DEI *præsentis imaginem animo velut insculpere?* Atq; hoc eum desiderio frustratũ minimè fuisse, inde deprehẽsum est, quod

apud

apud omnes ea fuerit ſemper illius hilaritas ac modeſtia, vt aut cum optimo aliquo amico ſuo, aut cum grauiſſimo morum Magiſtro verſari videretur.

TEMPERANTIA ET CORPORIS DISCIPLINA.

VIII. SEXTAS ferias CHRISTO Domino ceu Patri, Sabbathum MARIÆ Virgini, ceu Matri ieiunus conſecrauit: præterquam, quòd huius dies ſacratiores hebdomadario ieiunio aliiſque corporis macerationibus, & antecederet & ſequeretur. Magnum ieiunium, quod Eccleſia quadraginta diebus continuat, ſanctiſſimè obſeruauit; idque cùm ſemel à P. Rectore ipſi denegaretur, non quieuit ante, nec à latere ſui Præfecti diſcedere voluit, quàm facultatem tanto tempore à cibis abſtinendi obtinuiſſet. Idem obijt aliquot ante obitum hebdomadis in honorem Archangelorũ Principis ac Patroni ſui Michaëlis. Quot diebus ſemel (niſi aut morbus obſtaret, aut imperium) vbi primùm cubitu ſe leuauit, funiculis ſe cecidit. Publicè ab alio flagellari ſæpenumero poſtulauit; immò non ſemel à Sodalibus ſingulis malè plecti, colaphis onerarari, ſputis fœdari, quo vel innatam ſibi verecũdiam DEI amore temperaret, vel CHRISTI à Iudæis tam crudeliter habiti dolores, ac cruciatus aliquo modo ſentiret. Poſtremis vitæ ſuæ diebus enixè petijt, vt liceret ſibi ſeminudo per publicas oppidi plateas flagellis cędi: quare biduo

ante

ante eius mortem, Michaeli adiuncti sunt quatuor collegæ, à quibus eam pœnam à Seminarij domo ad vsque templum nostrum sustineret. Deposito igitur indusio vmbilico tenus vni propriâ dat manu chirographum; in quo quidquid Præconis voce publicè recitari vellet descripserat; alteri tubam porrigit, tertio flagellum; ipse lætus flagrionis habitu incedere gestit, ad eum omninò modum, quo vno abhinc anno publicè seplecti viderat Balanas quasdam Idolorum Sacerdotes. Stantem ita in procinctu militem, & iam ad vulnera excipienda paratum, pedē subitò reprimere iussit Pater, piam illam voluntatem Deo Opt. tantisper satis fore persuadens, dum commodiore tempore factum ipsum concederetur. Difficile ac durum fuit hoc imperium Michaeli, sed cessit indignum se compellans, qui Christi caussà plagas acciperet. Sub noctem apud Patrem iteratò institit, vt die sequēti (quę sexta erat in hebdomada) tunicato saltē per oppidum ad sanguinem vsque cædi liceret; *è re sibi & æquo videri, quidquid ad extremam salutem faceret, extremo vitæ potissimum tempore fieri.* Negatum est etiam hoc illi, idque iterum: cumq; incertitudinem mortis caussaretur, ac postremum vitæ diem præclaris factis anteuertendū pugnaret, assensum est eius voluntati; quæ tamen posterâ die ab insperato mortis superuentu denuò est impedita.

OCVLORVM MODESTIA.

IX. SENSVVM exteriorum sedulus moderator, diligénsque velut in specula semper obseruator fuit MICHAEL, ne qua audaciùs liberiúsque diffluerent. Oculos verecundè demissos ita regebat, vt non modò feminarum illis, sed ne virorum quidem aspectum (nisi quantum necessitas exigebat) cōcederet. Sed nec sibimetipsi satis fidebat, quin corpus tectū perpetuò haberet. Cùm è lectulo surgeret, talari veste pedes occulebat. Quod si in modestiæ leges à se dormiente, vel paululùm notâsset peccatum, dolenter tulit, eiq; incōmodo remedium adhibuit saccum linteū, quo inclusus etiam volens non posset reuelari. Deprehensus nocte quadam pedibus tectis quidem, sed varicatis dormire, eáque de re admonitus erubuit, veniámque mox ab omnibus demisse postulauit. Quæ modestia tanto in MICHAELE censenda est admirabilior, quantò maior est in Bisayensi gente denudandi corporis consuetudo.

AVRIVM CVSTODIA.

X. AD AVRIVM portas eâdem diligentiâ, excubitorem egit; illac non Sirenum cantus, non modulos voluptatis, non quidquam Sotadicum, inhonestumvé admisit. Siquid inopinatò fortè ad aures accidisset, quod impudentiam sonaret, ipse verecundiæ suæ statim, vel fugâ celeri, vel caperatâ fronte, vel ad Patrem facta appellatione prospexit. Exciderant aliquando consobrino illius verba quædam minùs decen-

decentia, minúsque modesta; quæ cùm inaudiret MICHAEL, apud Patrem precibus institit, sibi vt liceret in reum flagris aduertere, eámque noxam verberibus detergere, quò alij exemplo huius discerent proloqui saniora. Nihil iniquiore animo tulit, quam cùm æquales suos intellexit delectari numeris quibusdam, ac cantilenis Idololatrarum, cúmque per Nostros sæpius illi daretur facultas conciunculam aliquam meditandi, seriò in istiusmodi homines inuehi consueuit, qui vetera atque obscœna falsorum deorum deliramenta iactarent.

LINGVÆ MODERATIO ET IN VERBIS PRVDENTIA.

XI. LINGVÆ pari cautione moderabatur. Prudentiam, quæ in tantillâ ætate esse potuit, responsa illius sat produnt. Monuit eum aliquando Frater è Nostris vnus, ne se tantopere affligeret in Patrum opportunitatibus procurandis; siquidem apud eos lege cautum foret, ne commodis proprijs studerent: *Hoc quidem*, inquit ille, *Patribus expedit, qui sibi aßiduè vim faciunt; at verò aliud mihi imperat DEVS, eorum videlicet, vt neceßitatibus quantum fieri potest, occurram, eorundémque vtilitatibus studeam, quàm diligentißimè: itaque sola ad me spectat charitas, non parsimonia.* Ad æquales suos in officio continendos, & salubriter instituendos di-

cere solebat; *Exactiorem quandam cum ijs, qui in Seminariis Societatis forent, initurum DEVM rationem: quod apud eos viuerent, quorum exemplis proficere possent, quoque maioribus, quàm reliqui Bisayæ beneficijs cumularentur.* Indus quidam recens ad Christianos aggregatus peccata sua Patri expositurus venerat; *ne quæso* (aiebat MICHAEL) *audias nouitium hunc Christianum Pater: discat priùs, quidnam sit peccata ritè expiare; tum enimuerò nullo negotio illum à laqueis, quibus adhuc inscius tenetur, explicabis.* Quod consilium non puerile fuisse, experientia deinde ostendit. Iocabantur fortè nimis liberaliter, & verba quædã ab honestis paulò alieniora inter ludendum subinde effutiebant illius coæui: mox curriculò ad P. Rectorem venit MICHAEL, rogat verbis eos acrioribus coërceat; *ne*, inquit, *à modicis exorsi paulatim grauiora audeant.* Iussus fuerat aliquando à P. Petro verba de Christianis mysterijs publicè facere ad Bisayas, quippe qui eius gentis mores ritúsq; probè nosset. In eà concione Bisayarum Diuatas, Tagalorum Bathalas, Mindanaënsium Mahometes, Iaponensium Amidas, Itarum Bibitas, Brachmanum Pagodes, Sinensium Cequias aliarúmq; gẽtium idola omnia ac singula à CHRISTO Domino superata, eneruata, penitúsque dudum fuisse ex deorum numero proscripta demonstrauit. *Iure merito igitur* IESVM CHRISTVM *solum pro vero* DEO *haberi dicebat, qui omnes vinceret, à nullo vinceretur.*

INDV-

INDVSTRIA IN OMNIBVS ACTIONIBVS.

XII. MIRE induſtrium ac ſolertem experti ſunt MICHAELEM, quotquot eum familiariter nouerunt, ijs potiſſimùm in rebus, quæ ſacrum vſum habebant: flagella pro caſtigando corpore texere, ijſque ſtellulas ad eliciendum ſanguinem inſertare calluit, quàm qui ſcitiſſimè. Et quidem ad ſacram Confeſſionem, quod attinet, ſeu cùm ſeipſum præpararet, ſeu cùm alios eodem in negotio inſtitueret, nemo erat accuratior.

MODVM confitendi, eumq́; Biſayas ſuos docendi in propriâ chartâ ſibi conſignârat, quam legendam deinde cenſendámque Patribus obtulit. Viderunt eam legerúntque magnâ cum voluptate; quòd pulcherrimè rationibus, exquiſitis exemplis, & ſimilitudinibus aptiſſimis ſuaderet memoriam, dolorem, deteſtationem, narrationémque peccatorum, ac quidquid demum emolumenti ex eo Sacramento in Chriſtianum hominem poſſet redundare. Quo exercitio duo potiſſimùm conſecutus eſt optimus adoleſcẽs, vt & ipſe tranquillam ſibi compararet conſcientiam; & primus eſſet, qui in hac Boholana inſula Confeſſionis generalis vſum inuexerit, quam ipſemet non ſemel vſurpauit.

QVANTVS FVERIT OTII DETESTATOR.

XIII. IAM otio, atque ignauiæ perpetuum

quasi exilium, indixit. Ad culinam sæpe itabat eâ solùm de caussa, vt si aliquando Patribus comitari necesse esset, ipse coci munere fungi cum dexteritate posset. In nauigijs solus omnia curabat, onera importabat, exportabat: in mortariolo à semet in eum vsum confecto orizam terebat; ex quâ panem deinde Patribus magnâ charitate subministrabat. Et inter has quidem continuas corporis occupationes animo minimè feriabatur. Tam enim familiarem sibi fecerat precandi consuetudinem, vti nec domi stantem, nec foris ambulantem, aut nauigantem ab eo negotio vacuum facilè deprehenderes. Ita nunquam otiosus minùs erat, quàm cùm erat.

QVOMODO DIES VACATIONVM TRADVXERIT.

XIV. DIES quos relaxandis corporibus, atque animis alij sumunt, MICHAEL labori dedit. Cum omnibus ibat, nec tamen quod omnes exercebat. Quamuis enim ludentibus socijs non facilè abesset, plerunque tamen, aut acu, aut calamo, aut scalpello, aut manu aliquid moliebatur, quod pietati inseruiret. A latere nostri Fratris vix vnquam discessit, quæstiunculis eum de DEO rebúsque diuinis assiduè sollicitando consulendòque. Quin & ipse non rarò ad custodiam domi volebat relinqui, non quòd naturâ Timon aliquis, Μισάνθρωπος esset, sed eo duntaxat fine ac animo, vt aut communi se

priua-

priuaret oblectamento, aut lectitaret aliquid, scriptitarétve, quod Numinis cultum, VIRGINIS honorem, hominum salutem promoueret: videlicet modum examinandi conscientiam; litaneuticas preces; Diuorum res gestas, aliáque huiusmodi, quæ non minori cum voluptate domi exercuit, quàm æquales sui, qui foris per prata campósque discurrendo vires animi corporísque impigrè restaurarent.

AB OMNIBVS DISCERE STVDVIT.

XV. CVM ipse exemplo omnibus esset, ab alijs tamē exempla virtutum sumere nunquam intermittebat. Lectoris munere in triclinio nostro perfunctus diligenter obseruauit eos, qui ad abiectum aliquod officium virtutis ergò se demisissent: cumque conspiceret aliquem, vel humi accumbentem, vel reliquorum pedibus oscula defigentem, vel in ipsâ ianuâ se prosternentem, illum ipsum deinde in suo cœnaculo imitari curauit. Audierat, Beatum Societatis nostræ parentem IGNATIVM per integram aliquando hebdomadam cibo, ac potu abstinuisse: ne nihil ergo in hoc quoque genere virtutis præstaret, egit sæpiùs cum Nostris, vt sibi permitterent, diurnum saltem ieiunium absque vllo pastu, aut potu transfigere; nam solo pane & aquâ viuere, consuetudo ipsi iam leue negotium fecerat. Potitus est voto aliquoties, tantáque voluptate à mensâ

abſuit, quanta alij acceſſerunt. In memoriam venit illi aliquando CHRISTVS Dominus ad columnam à Iudæis immaniter alligatus: petijt ergo, vt & ipſe per noctis interuallum erectus manibus, pedibúſque adſtringeretur. Sæpius illud ſollicitauit, vt ob eiuſdem Domini memoriam in Cruce quàdam extenſus, ligatúſque pernoctaret.

ANIMI DEMISSIO IN EO SINGVLARIS.

XVI. VERAM animi demiſſionem ſtuduit in primis ſibi comparare. *Vidi illum nocte quadam,* (inquit P. Aunonius) *dum Seminarium inuiſerem, ſub lectulo in terrâ cubantem, quem à me reprehenſum audiui reſpondentem; ſe illud humilitate magiſtrâ didiciſſe, quippe quæ doceret in terrâ terram ſternendam.* Veſtitu vtebatur paupere, ſed mundo, & quamuis precioſis veſtibus non careret, induci tamen vix potuit, vt ſaltē cùm CHRISTI Corpus ſumpturus erat, cultiore paulùm amiculo integeretur. Vltimum in ſedendo eligebat vbiq; locum. Interrogauit aliquando, *quænam maior cenſeretur humilitas, cum Patrem in itineribus comitaretur, præcedere, an ſequi?* Volebat enim id, quod abiectius eſſet, eligere. Deſignatus ſubinde reliquis Alumnis ſuperior, in eam deuenit triſtitiam, vt morbum aliquando contraxerit; quo liberari ante non potuit, quàm in ordinē redactus eſt. Adeò à propria, vel laude, vel exiſtimatione abhorrebat, vt vel vmbram honoris non ferret. Perſona

ſona CHRISTI Domini in dramate quodam ipſi agenda erat; eam ille tanta verecundia ſuſcepit, tanta ſui deſpicientia egit, vt thronum, cui inſidere, maieſtatémque, quam repræſentare cogebatur, deſerere, quàm ocyſſimè curaret. Illam, quam tantoperè B. Bernardus virtutem deprædicat, perturbationum, inquam, aliorúmq;, quæ in animo ſunt, arcanorum proditionem ita obſeruauit, vt quidquid malus ſuggereret Genius, quantumuis fœdum & abominabile, illico Patri expoſitum iret: maluit enim cum rubore hoſtem prodere, quàm in occultò perire.

CASTIMONIÆ AMOR.

XVII. ET hæc potiſſima MICHAELIS fuit baliſta, quâ igneas ſagittas contra caſtimoniam à Cacodæmone immiſſas potenter retorſit. Tribus enim ante mortem annis coram CHRISTI in Cruce pendentis imagine florem pudicitiæ deuouit, quem ad vitæ finem vſque ſanctum illibatúmque conſeruauit, quamuis non à Diabolo tantùm & carne, ſed à parentibus etiam laquei tenderentur. Vocarat ad ſe puerum aliquando Inda illa, quæ ipſi ius filij iam dudum dederat. Vocato auri magnam vim oſtendit, &, *En tibi, fili mi,* inquit, *iam parta res eſt, nihil porro deeſt, quàm ſponſa te digna, cum quâ inter nobiles lætus viuas & felix. Itaque elige tibi, vel Baclaini, vel Roboci æqualem formâ et diuitijs, duc domum; ipſa ego nuptijs tuis præero, nullis ſumptibus, nullis laboribus parcam.* Ad has feminæ voces, ceu ſerpentis alicuius ſibilum

exhorruit castus animus; & *cessa, ait, cessa mater mea eiusmodi mihi facere cogitationes: pro hoc consilio nec ætas mea apta est, nec voluntas opportuna.* Dato hoc matri responso continuò ad Patrem Societatis aduolat, & *quàm callidè*, inquit, *ô Pater me aggressus est hoc vesperi antiquus hostis! DEVM immortalem! quam fallax & vafer est piscator ille animarum, qui mortiferum hamum speciosâ escâ obductum pueris quasi pisciculis in æterno igne excoquendis amat obtrudere! aduersus quem sicut diuinam in me expertus sum clementiam, sic & hoc tibi, vt pro me grates vna mecum DEO persoluas, volui significare.* Sed nec multò pòst periculosiori impetitus est iaculo. Adijt illum Nostris inscijs frater germanus, iam à parentibus in hanc expeditionem subornatus. *Rogat sibi in re graui credat, parentibus senio confectis id beneuolentiæ ne deneget, vxorem ducat: nihil suis posse fieri gratiùs, nihil ad splendorem generis illustriùs, nihil ad rem familiarem augendam locupletandámque vtiliùs, aut nobiliùs: siquidem ille inter Bisayenses reliquos antecellat, qui plurimùm affinitate sit auctus.* Respondit fratri MICHAEL; *Quin tu potiùs parentes nostros admone, idem mecum vt sentiant, CHRISTVM Dominum, vt veri Christiani colant, in eo spes suas collocent: quod si quis eis molestiam creet, illam æquo animo ob eiusdem amorem perferant, sciántque atque iterum intelligant, me nolle vllo pacto de matrimonio quidquam statuere.* Circa vltima vitæ tempora inuisit Nostrorum iussu parentes suos, quò illos salutaribus monitis imbueret. Simul verò tecto subijt, ecce tibi lamenta & gemitus. Hinc mater ca-

ter cadentibus lachrymis, inde pater ætate grandæuus, vtrinque consanguinei reliqui vno quasi ore exclamant; *Heu te perditum* MICHAEL*! resipisce quæso, vxorem accipe, Bisayas reliquos imitare: Virginitatem, inauditum hunc morem Hispanis, & Patribus relinque.* Vix hæc audierat adolescens, cùm sibi magis, quàm suis timens initâ statim fugâ ex ædibus paternis sese proripuit, nec ab eo tempore vnquam, vel parentes, vel consanguineos conuenire voluit, tanquam certos castimoniæ suæ & capitales hostes. Quin & munuscula ab ijsdem subinde missitata velut irritamenta malorum non modo respuit, sed cùm quid fortè illo absente ac nesciente à panitore fuisset acceptum, statim expediuit ad parentes aliquem, qui diceret, ne donationibus illis porro molesti essent; nî faxint, fore, vt quæ acciperet, protinus porcis abligurienda obiectaret. Atque hæc quidem minabatur MICHAEL: bellaria interim aliásque id genus delicias, quæ ipsi paratæ erant, æqualibus suis hilari, ac liberali vultu distribuit.

STVDIVM PAVPERTATIS.

XIIX. PAVPERTATIS verò eam rationem habuit, quæ religiosum etiam virum ornare posset. Ne pomum quidem ex horto, vel ipse attigit, vel ferre potuit, cùm ab alijs furtim legerentur; ideò submonere solitus est eos, penes quos erat talia, vel prohibere, vel castigare, ne quid scilicet à quoquam impunè in tam

san-

ſanctam virtutem peccaretur. Paucis ante obitum diebus linteum à parentibus ipſi dono miſſum, remiſit; ſiue quod affectui, qui in eiuſmodi munuſcula facilè intemperans eſſe ſolet, timeret; ſiue quod redundantia penes ſe eſſe nunquã pateretur, adeò vt nec ſumptus propter ſe fieri, nec occupari opifices ſui cauſſa vellet: vnde & togulam, in qua deinde ſepultus eſt, ſuapte ſibi manu concinnauit.

ALACRITAS OBSEQVENDI.

XIX. DE ALACRITATE eius in obſequendo, & ad nutum quemuis parẽdo quid dicam? Tam parui curam ſui, tam magni DEI, & maiorum ſuorum voluntatem duxit. Non fuit inter tot eius collegas, qui celeritate obtemperandi MICHAELEM vinceret; proinde expeditum, & in quæuis mandata paratum reperit eum ſuperior & inferior, cum non à quo, ſed quid præciperetur, attenderet. Ipsâ illâ luce, quam vltimam vidit, miſſus cum aliquot alijs puerulis ad ientaculum, vt inde ad flumen aliquod pannos elutum ſe conferret, *quin potiùs*, inquit, *prætermiſſo ientaculo DEO parendum priùs, deinde corpori faciendum ſatis?*

ÆQVABILITAS VITÆ.

XX. MAGNO animo tulit, ſi quid humanitus accidiſſet, & ad omnes caſus, & fortunæ viciſſitudines ſolerte curâ ſe præmuniuit, illud frequẽs ſecum

ſecum reputans, patientiâ ac longanimitate innumeris ſuperiorem fuiſſe incōmodis celebratiſſimum illum virum Iobum, & ex infirmiore ſexu Beatiſſimam Virginem Deiparam, propterCrucem demortui filij, inter acerbiſſimos animi dolores longo ſilentio inuictáque conſtantiâ perdurantem, nec ad inſtar præficarum cæterarúmve muliercularum, aut humi corruētem, aut vnguibus faciem fœdum in modum lanianrem, ac deturpantem. Hæc cogitatio Michaeli pro clypeo & præſidio fuit, quo facilè tantillus etiam adoleſcens omnes humanos caſus, aut eluſit, aut repreſſit. Diem ſupremum clauſerat auunculus ipſius, quem vnicè Michael diligebat. Comploratio erat inter affines & conſanguineos ingēs facta, more antiquo Biſayenſium, qui ſuorum funera non lachrymis tantùm, ſed magno etiam vlulatu ac gemitu die noctúq; inſomnes proſequuntur: ſolus Michael animo immoto, ac imperturbato occulíſque ſiccis dilecti funus ſpectauit, non quòd ſenſu careret adoleſcens cerâ liquidior, ſed quia lugendum adeò non videretur ob id, quod non ſine diuinâ prouidentiâ factum credebat.

CHARITAS ET BENEVOLENTIA IN OMNES.

XXI. Charitate cùm in omnes, tum in æquales maximè, & Patres Societatis Iesv erat prorſus ſingulari. Aquam ad eos refocillandos ſæpe hauriebat ipſe è fluuio, eamque lætus iuxta

ædes paternas transiens, neglectis eorum reprehensionibus, domum deportabat. Aliorum vices in muneribus exequendis libenter agebat; in verrendâ culinâ, vasis tergendis, ollis eluendis, lancibus ac scutellis expurgandis promptissimè operam suam posuit. P. Petri verba illa sunt: *Stupeo, cùm ea, quæ in itineribus, in quibus mihi associatus est, in memoriam reuocare soleo: ipse me pedibus iter facientem præcedebat, gladiolo præcidebat ramos arbustáque, quæ iter impediebant aut retardabant: cumque per montium abrupta scandendum esset, fluuiúsque traijciendus, ipse mihi pro scipione erat: si quæ sensim accliuia, seu etiam ardua cacumina subeunda erant, pedem supponebat, ne ipse fallente vestigio in præcipitium delaberer. Ad oppidum me conferebam aliquando, cum lutosâ viâ defatigatus in cœnum me pœnè inscium demersi, è quo statim* MICHAEL *contempto suo periculo me apprehensum in tuto collocauit.*

VBI diuersandum aut pernoctandum fuit, se neglecto solum Patrem curauit: qui vt securè dormire, & sine periculo posset, quidquid culcitrarum, aut tabularum habere ad manus poterat, id omne Patri substernebat, nihil sibi reseruans. Mos namque (vt primo capite iam monuimus) apud hos Philippenses est, de nocte, vel hostes, vel hostium loco habitos in suo lectulo quiescentes ex inferiore domûs tabulato acutis lanceis conficere, id ipsum ne contingeret Patri, sedulò aduigilabat; ac si fortè ianuâ careret cubiculum, ex arundinibus repentè conficiebat; dictitans; eâ potissimùm de causâ P.

sâ P. Rectorem quoque superioribus annis ab Indis alijs ad mortem fuisse quæsitum : quod si ipse in tam pio opere occumberet, paruam eam se existimaturum iacturam, dummodo saluo & incolumi Patre id fieret.

ALIENÆ SALVTIS STVDIVM ET VERVS IN PARENTES AMOR.

XXII. NEC propriæ duntaxat, sed alienæ quoque salutis studium cordi iugiter habuit, & cùm omnibus iuuandis intentus semper esset, popularium tamen Bysayarum curam præ se singularem tulit. Hæc illius identidem vota & verba erant; *Ista & illa Indos meos monete, Patres; hæc cùm peccata eorum auditis, docete; è suggestu velim hæc moneri; credite mihi, Bisayas noui; noui, quo claudicent pede. Talia non alia omnino sunt illis inculcanda.* Si quid, quod Christianos mores non saperet, in oculos illius aurésve incurrisset, id absq; cunctatione ad Patrem nullâ habitâ vllius rationе detulit, nec eâ in re proprijs quidem parentibus pepercit. Cùm enim videret eos in funere patrui pristinis vti ritibus, extemplo Nostrum adijt, rogauitque, vt parentibus suis increpitis veteres illos, & à religione Christianâ abhorrentes ritus penitus abrogaret. Ceterùm parentes eo amore, qui ex DEO est, prosequebatur. Vtrumque eorum, vna cum totâ propinquitate ad Confessionem super omni vitâ faciendam induxit.

Verùm

Verùm cùm patrem ſuum duriorem aliquanto nihilominus animaduerteret, egit cum P. Rectore, ſibi vt liceret illũ in Seminario per menſem informandum retinere, quo ipſe tam grandis natu, iuniorum exemplo molleſceret, & ad eam, quâ videbatur carere, pietatem, facilitatémque perueniret. Obtinuit quod petijt: ſed quem non licuit videre in terris immutatum patris animum, licuit videre è cœlo. Nam bonus ſenex mortuo filio vnà cum vxore totius anteactæ vitæ crimina non ſine magno fructu explicauit.

PERSEVERANTIA IN BENE CŒPTIS ET CONSTANTIA.

XXIII. HAS omnes MICHAELIS virtutes, quas modò commemorauimus, illuſtriores reddidit perſeuerantia, quâ ab incœpto ſemel bono opere deflecti ſe nunquam permiſit. Puer cùm eſſet, in morbum incidit, in quo animæ ſalutem corporis valetudini anteponens, parentes obteſtatus non ſemel eſt, ne ea in domo, in quâ decũbebat, Baylana vlla ſeu Idolorum Sacerdos cõpareret; à DEO ſperandam, non à vetulis illis ſalutem; ſecus ſi facerent, ſcirent, ſe etiam humi rependo ad noſtrum Patrem eos delaturum, de tanto ſcelere caſtigandos.

PORRÒ, cùm die quâdam nondum à morbo illo recreatus, ſuperioribus ſcalarum gradibus inniteretur, viderétque Baylanam ſibi ſuíſq; notam contra ſe aſcendere, elatâ voce ingeminare

cœpit:

cœpit: *Exesto Diabole, apage te hinc Diaboli amica, ne mea per te mater peccet & pereat*, neque enim latuit sapientem adolescentem Bisayarum inconstantia, qui vel tantillum apertâ ianuâ ex ouili Christi pedem statim referre consuêssent. Die Veneris quodam apponebāt ipsi domestici suillam, eâque, vt vesceretur, inuitabant. *Se verò Christianum esse respondit* Michael, *proinde talem sibi cibum eâ die ab Ecclesiâ suâ esse prohibitum.* Vrgent illi magis, ibique neminem arbitrum adesse dictitant, qui eâ de re Patri indicium faciat: *Non equidem* (subdit rursus ille) *ob Patris, vel amorem, vel metum à carnibus mihi tempero, sed quòd Ecclesiæ præceptum est, diuinæque consonum voluntati.* Superioribus annis celebris quidam Baylanus in his partibus fuit, Paroham nomine, graphicus sanè impostor. Is vniuersos ferè Indos ad maritimam oram adduxit, vbi facto Idolis Sacrificio asseueranter dixit, eâdem luce illuc maiores eorum omnes in aureâ naui aduehendos, atque à præsentibus spectandos. Credidit vanissimo oraculo multa hominum turba, solus pœnè Michael noster, etsi tunc puerulus tantum, impostori fidem negauit, alijsque deinde, vt vano euentu decepti, stultéque à Baylano delusi cum Catholicis potiùs saperent & sentirent, auctor fuit.

OBITVS.

XXIV. Denique vt multa alia præclara, quæ

diuina bonitate in hoc innocentiſſimo adoleſcente operata eſt, prætere am, ipsâ, quâ obijt die, hoc eſt XIII. Calendas Decembres anni CIↃ. IↃC. IX. primo diluculo ſacrum veſtiarium ingreſſus, candido amictu ad miniſterium Sacrificij ſe accinxit: ſocijs renitentibus, & pro ſacro officio hoc ius illius diei ſibi vendicantibus; *parcite vel hodie*, inquit, *ô ſocij, & hoc tantillum boni veſtro* MICHAELI *cedite: veſtri hæc eſt iuris dies, non diffiteor: attamen parcite, & vel huic me Sacrificio miniſtrum indulgete, vt hoc denique lucelli puſillo tenuique meo theſauro ſuperadijciam.*

Aſtitit ergo tum ſacrificanti, (vt aliàs ſemper) non tantùm ad officium ſacrum oculis, ſed & mente ad ſingula, quæ Sacerdos tractabat, attentiſſimus. A ſacro ad ientaculum, à ientaculo ad fluuium mittebatur, ſex pueris pannos abluturis præfuturus. Vix vnum alterúmve paſſum è ripâ deſcenderat, labentibus ſtatim gradibus pronus, fallente vtroque pede in fluuium cecidit, eliſo ad cymbæ ibi hærentis proram pectore. Ingeminantem lamentabili voce Sanctos ſuos, quos in vitâ colebat tutelares, IESVM, MARIAM, IOSEPHVM &c. ſodales non procul pannos ad ignem exſiccantes exaudiunt, adſunt, extrahunt, illóque poſtulante Sacerdotem vocant. Reperit Pater iam elinguem ac pœnè exanimem in infimo ſcalæ, ex quâ præcipitarat, gradu, ſacro oleo inungit: inde ad cubiculum relatus paulò pòſt cùm iterum familiariſſima illa nomina inuocâſſet, pijſſime

ſime obdormiuit. Neque repentino aut periculoſo fine diem ſuum clauſiſſe adoleſcentem, hunc dixerim, qui ſe ad mortem tot virtutibus ac continua ferè extremorum meditatione præparârat. Pridie quàm moreretur, Pœnitentiâ primùm, atque Euchariſtiâ ſanctiſſimè ſe communierat: ſolitus antea tertio quoque die conſcientiæ ſuæ maculas Sacerdoti, quàm exactiſſimè aperire. Præſenſiſſe eum vitæ ſuæ terminum non obſcurè tum ex his, quæ modò oſtēdimus, tum verò hinc colligitur, quòd germano ſuo fratri dixiſſe memoratur, in animo ſibi eſſe à Patribus chirographum poſtulare, quo ipſi cauerent, ne ex oppido maritimum aliquod iter ſuſcipere cogeretur, quòd obitûs ſui tempus inſtaret, adeóque tutum non videretur, à Sacerdote longiùs remoueri.

SEPVLTVRA ET LACHRYMÆ.

XXV. DEMORTVI cadauer nouus veſtitus, dextram palma, caput florea corolla exornauit. Eius funus ab vtroque Beatiſſimæ VIRGINIS Sodalitio (nam & ipſe Parthenius erat) cohoneſtatum eſt. Tantus fuit dolor tantúſq; gemitus comitantium, vt vix Concionatori dicendi, vix Muſicis canendi datus fuerit locus. Flebant Parthenij Sodalem optimum, Alumni ſocium chariſſimũ, Patres Societatis comitem fideliſſimum, Biſayenſes popularem vtiliſſimum, pueri ac puellæ Catechiſten gratiſſimum, parentes

filium dulcissimum, omnes exemplo virtutum notissimum; qui Paganos ad fidem, ad constantiam & verbis & factis animaret; qui Præsidibus parêre, æqualibus se accommodare, inferioribus se demittere posset. Bisayensium mos est, plurimùm serici ac bombicini panni in defunctorum sepulchra congerere: hunc cùm parentes MICHAELIS religiosissimè obseruarent, ideóque non parum pretiosi fili in eum vsum cōferrent, intercessum à Patribus, atque impetratum est, vt ijs sumptibus pauperes aliquot vestirētur; quod opus summâ omnium commendatione, atque approbatione est exceptum: nec dubium, in cœlesti gloria istud ipsum placuisse Michaëli, qui pauperibus semper melius esse, quàm sibi voluit.

FRVCTVS QVI EX MORTE MICHAELIS CONSECVTI sunt.

XXVI. TRIA porrò præcipua emolumenta ex beatâ huius adolescentis morte cōsecuta fuêre. Primum, vt iam in pretio sit castimoniæ virtus apud has gentes, quæ priùs ab eius etiam nomine abhorrebant. Nam non solùm Seminarij Alumni, sed eorum etiam necessarij, ac propinqui virtutem hanc & laudant & commendant, & imitari ipsi etiam coniugati desiderant. Alterum est, metus quidam ad præcauendum malè moriendi periculum. Etenim cùm videant

deant atque agnoſcãt, quàm vtilis fuerit, quamque neceſſaria illa adoleſcenti huic quaſi perpetua ad mortem præparatio, quòd ita repentè ſublatus ſit, exemplum ſumunt, & depoſitis criminibus, initáq; meliori viuendi ratione mortem ſibi amicam facere, & quacunque hora ſeu momento obeundum ſit, propitiam habere conantur. Tertium illud eſt, quòd cùm ad hoc vſque tempus multi adoleſcentes egregij à Seminarij nomine abhorrerent, nunc demũ viſo MICHAELIS obitu, certatim in Alumnorum cenſum venire cupiunt: ipſiq; adeò parentes filios ſuos, quibus per ætatem his connumerari nondum licet, ſimili veſte indutos ad Seminarium deducunt, vt ibi grandiorum velut magiſterio & exemplo ad virtutem proficiant, & diſciplinæ paulatim aſueſcant.

VATICINIVM DE INDORVM AD CHRISTVM REDVCTIONE, & lamenta Diabolorum.

XXVII. TAM ergo huius noſtri MICHAELIS, quàm reliquorum Chriſtianorum in his extremis terrarum oris degentium mores, vita, & quotidianus in virtute progreſſus ſat oſtendunt & ſuper, quàm non vani aut falſi fuerint illi eiulatus & lamenta, quæ Idola, ſeu potiùs Diaboli in primo Hiſpanorum in has inſulas ingreſſu proferre auditi ſunt. Quæ ominoſæ la-

mentationes, quia hoc CIↃ. IↃC. IX. anno primùm, quo ſcilicet MICHAEL è viuis abijt, evulgatæ ſunt, & ad Patres Societatis Boholium allatæ, viſum non abs re eſt, eas vitæ huic inferere, præſertim cùm ab inſigni quodam, & fideli interprete Baylano (qui in ſacro fonte Philippi nomen accepit;) ſint profectæ. Boholani duos quondam habuerunt Duces, Thraſones ſuperbiſſimos; vnum *Manaquior* dixêre indigenæ, qui neminem ſuâ ſententiâ habuerat ſecundum; vnde etiam per antonomaſiam appellari voluit *Valay tung pung*; hoc eſt, *abſque æquali*. Fuit huic filius, *Dayliſan* nomine, eius in officio, ambitione, atque audaciâ ſucceſſor: qui quoties iter faceret, lanceam manu geſtabat, quâ obuios quoſque, nî recederent, confodiebat: hic bella quædam atrocia exercuit, in quibus nonnulla è vicinioribus oppida ſolo æquauit, vnde illud ſibi nomen aſſumpſit: *Macabuencag*, quod idem eſt, ac *ſolo æquans*, vel *Euerſor*. Iſto ergo tyrannidem exercente ſub auroram diei cuiuſdam Baylana quædam vates ſeu Sacerdos, Cariapa nomine, hæc cecinit carmina.

Bayabaieo hanag banua
Bulungeo ha nacgubayon
Maga cali valiura ang banua
Maga cabuerra ang cubayon
Mabual agra qui ning runſor
Mabuen cagra quin Cubayon.

Horum

Horum carminum, quæ solis Baylanis intelliguntur, si non litteram, sed rem vertimus, hic ferè sensus efficitur.

Me mea mens agitat: stetné hoc, quòd terra dehiscet.
Itáque ab Auctore hæc sit peritura citò.
Sed surget felix alijs calcanda Colonis,
Queis dispar cultus; mos peregrinus erit.
Insula chara vale: vos oppida grata valete:
Vos teret Hispanus: vos DEVS usq; beet.

Carmen primum, cum secundo hoc dicit: *Dubia sum, & anceps, num destruenda sit terra hæc, nec ne ab eo, qui eam primò creauit.* Tertium cum quarhunc habet sensum: *Terra hæc immutabitur, aliæ eam gentes poßidebunt, alio cultu alijsque moribus v-ventur.* Quintum verò & sextum istud innuunt: *Destruendum nimirum omnino hoc oppidum, hanc prouinciam cum reliquis insulis subuertendam.* His auditis Daylisan reliquíque Boholanorum primotes Baylanam Sacerdotem contumeliosè acceperunt, iactantes: *se à nemine posse superari in terrâ: è cælo tantùm descendere posse ipsis fortiorem.* Sed illam excusationem ostendit vates Cariapa, sibi à Diuatâ ita imperatum, vt ne sileret, sed canerel. Anno insequenti huc appulerunt armatâ manu classéque prægrandi Terrenatenses, vindicaturi facinus à Daylisan patratum; siquidem oculos effoderat Terrenatensi cuidam, nobili,

qui cum Boholanâ muliere rem habuerat : & quidem Daylisan ex insidijs captum occiderunt, oppidúmq; quàm plurimis demptis vastarunt: qui verò superfuêre Indi, se ad eius insulæ sinum contulerunt, vbi eos elapso anno repererunt Hispani nostri, cum primò ad has insulas accessere-runt: quorum deinde sermonibus, sacríq; Euangelij prædicatione, eæ subsecutæ sunt mutationes, quas superiora carmina prænunciauerunt. Addunt hi Indi, se aliquot post annos audisse sæpius à Baylanis prædicatum, eorum Diuatam à Christianorum DEO esse superatum, séque iam nullo pacto posse illi vel Sacrificium, vel munera offerre, nisi se ab aliorum hominum consortio subducerent, adeóque furtiuè tantùm facerent. Denique, quia huic rei non omnino dissimile quid referunt in hac nouâ Segouiæ prouinciâ Dominicani Patres, illud etiam subiungam. Aiunt fuisse Indam, quæ haud multò antè quàm huc peruenissent Hispani, filiæ recens natæ imposuerit nomen MARIÆ. Mirabantur quidem omnes hanc nominis inauditi impositionem, postulantes à matre cognoscere, vndenam id vocabuli deduxisset? quæ respondit: *In summo cœli vertice considere nobilissimam quandam Matronam eo nomine insignitam, in cuius honorem illud idem natæ indidisset.*

VIVIT adhuc puella, licet nondum, quòd constet, baptizata sit, eâ appellatione nota, quisnam verò huic Indæ tam pretiosum nomen sug-

gesse-

gesserit, incertum est: quemadmodum & illud necdum sciri potuit, vnde ortum ille honor ac reuerentia duxerit, quâ complures eius prouinciæ pagani Beatam VIRGINEM prosequuntur: nisi fortasse inde fluxerit, quod sæpius ab hac Sacratissimâ VIRGINE suum contritum esse caput multis audientibus Diabolus vociferetur.

ATQVE hæc sunt, quæ de hoc Picto Indo dicere habui, qui si non humano, patrio certè more potuisset perire; sed NVMINIS prouidentiâ maturatus, & sicut passer ereptus de laqueo venantium in cœlestem paradysum auolauit, *ne*, credo, *malitia mutaret intellectum: placita enim erat coram DEO anima illius.*

Ergone non solas orbi dabit India merces?
Atque opibus maius quiddam habet illa suis?
Venit ab extremo nitidissima gemmula sole:
Nil habuit magnas pulchrius inter opes.
Ite alij, & fuluo classes onerate metallo;
Impleat innumeras Indica gaza rates:
Gemma mihi cuncto pretiosior vna metallo est,
Charior hæc gazis Indica terra tuis.

Tu MICHAEL, tu magne puer, pulcherrima gemma es,
Diuitijs patriæ pulchrior vna tuæ.
Per te iam virtus alio sub sidere nasci
Cœpit, & è quouis surgere posse loco.
Te licet occiduo solis vicinia curru
Tinxerit, & picto raserit axe cutem:
Tu tamen obscurum solem eluctatus & astra,
Candidius cygni vellere pectus habes.
Nil tibi, nil Phœbus nigræ caligine pellis
Obfuit, imo animus clarior inde fuit.
Ille per vmbrosum, ceu flamma refulserat orbem:
Sed tamen, heu! nimium fax fuit illa breuis.
Spargere vix radios & sacrum cœperat ignem,
Cum tantum extinxit mors violenta decus.
Si tamen hæc mors est, meliùs quā viuere primum,
Et superas MICHAEL cœpit habere domos.
Certè non aliud credit Boholana iuuentus,
Ipsáque non aliud sidera, credo, sciunt.

O ni-

O nimium cito rapte mihi puer optime!: quanquam
Non meruit vultus impia terra tuos.
Monstra & mentitos dudum tulit illa Diuatas,
Quæ modò tam paruum ferre recusat onus.
Crimen, aquæ, vestrum est, celeri quòd morte dolemus;
Vos, vos, erepti crimen habetis, aquæ.
Heu malè crudeles quòd tunc accesserit vndas:
An non sic magnæ sæpe perîstis opes?

ET

T quia in vno hoc Puero, omnes propè Gratias, hoc eſt, Germanas Pueritiæ Virtutes, Virtutúmq; Gemmas amiſimus, nihil in triſti Fortuna hac ſeueriùs accuſamus, quàm quòd tardiùs non acciderit.

Plus nempe dolet, quicquid inexſpectatum ſauciat. Interim, ne indecoro duntaxat Leſſu elegantiſſimum eius tumulum inquietemus, Nænia ecce in plauſum conuerſa, caſtiſſimis MANIBVS eius, hanc perpetui Honoris tabulam ſuſpendimus.

MICHAELEM
AYATVMVM

HIC VIDES

IMMORTALIS EXEMPLI

PVERVM

QVO

NEMO VNQVAM

ANNIS IVNIOR

VIRTVTIBVS SENIOR

PROVIXIT.

NVNC

INTER ANGELOS

HOC EST

SVI COMPARES

SCRIPTVS

ÆVVM SINE ÆVO

FRVITVR.

CECIDIT

FELICI FATO.

MORS NAMQVE

QVVM DIV

CIVEM

COELO IDONEVM

IN PVERIS MVLTIS

QVÆSIIT,

IN HOC VNO

REPERIT.

INDEX

RE

Adolescen

Adriensiu

Æditui M
tur

Æditui M

Aglaiensi
pietas

Agni cere
290.20

B. Aloysi
opitula

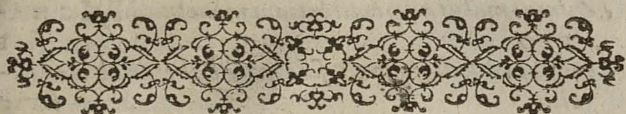
Alumni q
notantu

Alumnori

Amißus p
uatus

Anagram

P. Andre

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A.

D.

E.

O.

P.

Peste

Voca-

Præcipua errata sic emendanda.

Pag.7.v.7.Catanzarij.ib.v.13.Barij.10.v.15.adnauigarẽt. 11 v 2.summa,ibid v 17.pompam.16.v.6.Conchas 18.v. 4.admisso,19.v.22 vrbis.21.v.7.illustrem.27,v.19 Beatæ 33 v.7.Sanctorum.36 v.vlt.aræ.51.v.2.animá.56 v.15 Petrochorij.60 v.20 trophæa.ib.v 27 mæream.ib v.28 ipse 62. v 20. saltu.72.v.pen. scholastico 76.v. 21.quæ B.P Ignatium,de Beatificatione illius nuncio accepto.77.v.7. verberumque.99.v 2,fortunam.ib.v.11.antequam.106.v.vlt. consultum.107.v.25.hæc.115,v,21.formantur.119.v.4.densasset.121. v.5.ipsos 122.v.2.non abhorrentem.ib v 21.veneficos.126 v.1.arcto.127.v.17.tanta,133 v.26.hominis petitionem 154.v.31.hominum.186.v 6.publicum.192.v.20, Nostris 226.v.vlt.erit.229.v.17.semetipsam. 241.v.1. parẽtes 249. v 3.postulârat.252.v.7.Nostrorum operâ 264 v 2 aliquanto.265.v.15.Minister.606 v.21 Mamalucas.313 v. 12.alloquebatur,343.v.2.habuit.392,v,18.scalas.409 v,12. sc.ib,v.26,vitæ.449,v,1.actas.469.v,15 Serrato,497.v.9. cucurbitulas.522.v.1 militem.541.pudicissimam.581.v,17 earum.630.v,1,colunt.

Omnia ad maiorem DEI gloriam.

Cremitt. Camatt.
C. M. C.
Insula Regia Tigrenz.

1747
1747.

1747.

